

# HOMILIAE

THEODORI BEZÆ

VEZELII,



IN HISTORIAM

DOMINI RESVR-

rectionis.



Ex Gallicis Latinæ factæ.



GENEVÆ,

Apud Iohannem le Preux.

---

M. D. XCIII.



HOMILIAE

THEODORI BEZAE

VERBIS



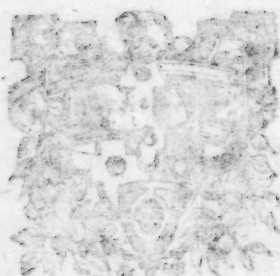
IN PRISTORIAM

DOCTRINAM

REDUCTAM



EX GALLICIS LATINIS FACTA.



GENEVAE

Apud Joannem de Tournay

M. D. XCIII.



ILLVSTRISSIMIS POTENTI-  
bus & Christianis Dominis Dominis Or-  
dinibus Generalibus Vnitarum Germa-  
niae Inferioris Prouinciarum, Gratia &  
pax à Deo Patre nostro, & Filio ipsius Ie-  
su Christo vnico Seruatore nostro.

**I**LLVSTRISSIMI Potētes &  
Christiani Domini, versanti mi-  
hi, ex eo munere quod in hac  
Geneuensi Ecclesia sustineo, in  
expositione resurrectionis Do-  
mini, praesentissimi & certissimi aduersus Mor-  
tē antidoti, quā iam inde à multis annis, indignissi-  
mis quibusque modis, tam multi puris omnibus  
Ecclesiis per Galliam totā intentant: & cogitant,  
ob eas quas deinceps causas commemorabo, vo-  
bis hoc quicquid est operis, cum bona vestra ve-  
nia, dicare, sicut iam ante a non alienū opus ab  
hoc argumento, in historiā eiusdē mortis & pas-  
sionis Domini, patria mea nuncipauit: commodū  
visum est, paucis totā hanc historiā ad precipuū  
suum scopū cōferre. Is autē est abolitio mortis, &  
eorum quae ipsam consequuntur: ut qui nos tam  
infestis animis innumerū persequuntur, sciant sese  
vltro dum nos perdere student, in malorum om-  
nium grauissimum praecipites ruere, & e contra-  
rio imprudentes summum nobis bonum compa-  
rare. Qui igitur impositam omnibus moriendi  
necessitatem animadnertunt, nec eius verā cau-  
sam, & quae maximè noxia sunt ipsius effecta in-

# EPISTOLA

telligunt, ferè dicere solent, aduersus quæuis ma-  
la, præterquam aduersus mortem, remedium in-  
ueniri. Sed longè melius edocti Christiani cõtra-  
ria planè sentiunt & testantur: nullum videlicet  
esse certius & paratius aduersus malum vllum  
quàm aduersus Mortem, si modò ad summũ il-  
lum & singularem medicum recurramus. Annon  
enim quaso, verè dicendus est agrotum persana-  
re, qui ipso morbo pro morbi remedio vsus, illum  
in integram & firmam valetudinem restituit?  
Alterutros autem hac de re, tam contrariis &  
discrepantibus sententiis dissidentes, vehemen-  
ter errare necesse est. Iam verò quoniam nulla  
grauior quæstio inter homines agitari potest, an-  
te omnia videamus, ecquæ mors ista sit, quam  
naturâ tãtopere reformidat homines, quæ ipsius  
causa, qui effectus: & eam primum ex nuda &  
simplici innata hominibus opinione conside-  
mus: deinde ex iis quæ hac de re ex vera Dei  
nobis verbo suo patefacta sapietia didicimus illã  
expendamus, tum ut eam verius cognoscamus,  
tum ut præcipuum aduersus eam remedium in-  
ueniamus. In summa igitur Mors est huius vite  
privatio, per disunctionem animæ à corpore, un-  
de mox sequitur eius corruptio, id est, in ea ex  
quibus erat conflatum dissolutio. Animam ve-  
rò alij ex philosophis huius seculi, sublato o-  
mni inter hominis & bestiarum animas dis-  
crimine, sibi, quantum quidem possunt, per-  
suadere conantur, nihil aliud esse, quàm holi-  
tum evanescentem, aut quoddam temperamen-  
tum quod aut vi dissoluatur, aut sponte natura  
ad

## DEDICATORIA.

ad interitum vergat, cui sint composita omnia, quibus & animam nostram accensent, obnoxia. Hinc fit ut eiusmodi homines nihil magis quam mortem reformident, in qua procul arcenda omnem operam ponunt. Alij, quorum paulò melior est sententia, vel infelicem vel beatam animam ex nostro corpore emigrantis immortalitatem, sed qualè ipsis libuit imaginantur. Alij delirantes cæco mentis errore, animas è corporibus in alia corpora transmigrare somniant. In tot verò tantisque deliriis quis miretur alios quidem spem omnem abiicere, alios sibi ipsis frustrâ indignari, alios si ipsi brutis stolidiores, in idipsum quod maximè timent præcipites ruere: & omnes istos in vniuersum in ea modò quæ sibi confinxerunt, non in ea quæ sunt intuentes, omnium miserrimos & infelicissimos mori? At sacrosanctum Dei verbum, testis certissimus, & omni exceptione maior, docet nos quomodo, vbi, quando Deus Hominem illum primum condiderit: ut corpus quidem ipsius ex quatuor elementis fuerit temperatum: ut ei fuerit anima, simplicis, si cum rebus corporeis conferatur, essentia, ac proinde in sese indissolubilis, vni constituendo vniuersum unita: duabus istis naturis inter se à conditore Deo tam arcto inter se vinculo connexis, ut vna nunquam separari posset ab altera, si modò sese homo in omnibus obsequentem ei præberet, à quo talis, id est, ad illius imaginem & exemplar conditus fuerat: singulari nimirum quadam intelligentiæ luce, & maxima tum voluntatis, tum affectuum integritate præditus: addita

## EPISTOLA

etiam ei subalterna in res omnes inferiores potestate: & quod summum erat, immortalitate ipsi concessa, nisi illam ultro & voluntaria rebellionē abiiciens, sui que ipsius factus homicida, tum disiunctioni animæ à corpore (que prior est mors) tum morti posteriori, alteri videlicet animæ cum corpore coniunctioni, obnoxium sese redderet, per quam à Deo in sempiternum exclusus, horrenda perpetuæque Dei maledictioni addiceretur: vtraque illa morte minimè à pura & sancta creatione, sed ex depravatione naturæ humanæ, per spontaneum primi hominis & primæ feminae lapsum initium ducente. Istis igitur duobus primis hominibus Satana impulsu rebellionis reus, tum suo, tum aliorum deinceps ab ipsis continua serie propagandorum hominum nomine: occæcata iam eorum intelligentia, & voluntate cū omnibus affectibus deprauata, cuncti nostro merito, in prioris & posterioris mortis servitutem incidimus. Sed sapientissimus ille, idemque Omnipotens, & summè bonus rerum Opifex, minimè ferens præclarum illud suum opificium à Satana, hoste suo capitali penitus deleri, ita conatum illius in contrariam partem inuertit, ut ex illo ipso tam graui lapsu & tam horrenda ætæ, occasionem arripuerit, non tantum iustissimi, & seuerissimi in Satanam, & eius administratos palam exercendi iudicii, sed etiam, pro infinita sua sapientia, potentia & peculiari in miserum & perditum humanum genus bonitate, efficiendi, ut vita hæc animalis, felix primum creata & immortalis, subito verò postea infelicissima & mortalis reddita, in alteram vi-

tam



# DEDICATORIA.

tam cœlestem, spiritualement & sempiternam, & quidem cum incomprehensibili gloria cōiunctam immutaretur. Præterea mundi istius inferioris loco, cui ad hominum habitationem destinato benedixerat, sed quem mox, propter peccatū hominis, ei quā quotidie experimur vanitati obnoxium fecit, habitationem cœlestem supra omnes cœlos, inenarrabili gloria refertam, ijs omnibus qui sui vnius opem implorarent præparauit. Idem ille verò sicut in eo capiendo consilio summè admirandum sese præbuerat, sic in eo quod decreuerat perficiendo, illustrius etiam nobis demonstrauit quā is sit incomprehensibilis, cuius natura tota, mera est bonitas: cuius voluntas est omnipotens; cuius denique operatio, mera est clementia. Quum enim, quæ est ipsius summa potestas, tam facillè posset vno momento inferiore hūc mundum suo pristino statui restituere, quā illū facillè ex nihilo tam pulchrū & tam bonum condiderat: longè diuersam rationem inire voluit, quam solus ipse & secum agitare & perficere potuit, vt in hoc opere vel seipso maior apparet. Quis igitur mente consequi poterit altitudinem, profunditatem, longitudinem arcani illius, quo summus ille Deus in Filij sui persona infimam nostram & abiectissimam conditionem suscepit? summa illa virtus tantam miseriam induit? summa illa eternitas nostram mortalitatem subiit? natura illa filij, vt pote veri Dei, ἀπαθὴς illi παθόντι vnita fuit, vt Redemptor ille hac quidem moriens summè Iusti illius iudicis seueritati abundè satisfaceret, illa verò se-



ipsum à morte excitans, infinità Dei misericor-  
 dià erga eos ipsos patefaceret, in quos Deus sum-  
 mo iure in illius redemptoris persona animaduer-  
 teret, in quo nimirum crucifixo omnes electi cru-  
 cifgerentur: in eiusdem resurrectione resurre-  
 cturi, & in eius ascensione tandem sursum collo-  
 candi: Sic igitur ille per se ἀόπατος, sese ὁπατος  
 in nostra sibi vnita natura præbuit: ille natura  
 ἀνάλογος, humana natura finibus factus est  
 circumscriptus: qui tempora omnia antegredi-  
 tur, in tempore natus est: qui denique singulis re-  
 bus existendi vim tribuit, in cruce mortuus est,  
 vt sempiterna gloriæ decus per crucis contume-  
 liam, vitam denique pretio mortis suæ nobis ac-  
 quireret. Omnipotens enim ille, vt illustriorem  
 de suo nostròque aduersario triumphum repor-  
 taret, illum apertè omnipotente illà suà essentià  
 & maiestate adoriri noluit: sed eadem illi opposi-  
 tà naturà, quam licet omnis peccati expertem  
 eadem tamen infirmissima & abiectissima con-  
 ditione præditam assumpsit, in quam ab aduer-  
 sario isto redacta fuerat, illum oppugnavit &  
 simul expugnauit: vt qua ille natura nos supe-  
 rauerat, ipse victus, pessimè sese sibi nefarium  
 illud scelus accersivisse experiretur: nihil re-  
 demptoris huius veri Dei & veri hominis for-  
 ma serui detrahente de forma Dei, nec Dei for-  
 ma serui formam absorbente: quam potius ad  
 infimam vsque miseriam redactam perquirere  
 bonus ille pastor non destitit, donec inuentam ad  
 dextram in cælis collocaret. Est igitur huiusmo-  
 di hoc mysterium verè meritòque ab Apostolo  
 magnum

## DEDICATORIA.

magnum appellatum, vnico illo Dei filio, Patri  
 in carne conspicuo facto, in  
 spiritu iustificato, & ab Angelis conspecto, vt  
 supera & infera reconciliaret. Ceterum non mi-  
 nus sese Deus summè sapientem, summè potētem  
 & summè bonum in huius sui consilij præstatione  
 declarauit. Quæ enim hac Omnisapientia est, qua  
 omnem omnium hominum sapientiam stultitiâ  
 carnis pudefacere ab æterno decreuit? quæ Omni-  
 potentia, qua omnem Satana & hominum fero-  
 citatem, vires, crudelitatem, calliditatem, nō in-  
 uasit modò, sed & percussit & prostrauit? id-  
 que tam exigua hominum manu, nulla huma-  
 niorum literarū disciplina intrinsecus, nulla ex-  
 trinsecus facundia aut robore instructorum, sed  
 illiteratorū, artem exercētium alioqui vilem &  
 contemptam, immo etiam ex maximè inuisa cū-  
 ctis gente selectorum, & doctrinam in præcipuis  
 sui capitibus communi hominum rationi ex dia-  
 metro repugnantem, annuntiantium: quæ Iudæos  
 quidem offenderet, & quam gentes ceteræ pro  
 mera stultitia ducerent? Quandoquidem igitur o-  
 pus Opificem commēdat, cedò quis alius res tan-  
 tas, tã inusitatis modis & rationibus, prorsusq;  
 adeo sensui humano repugnātibus, conari potuit,  
 quàm qui Omnisapiens est? ecquis alius tantam  
 victoriā tã tenuibus ac potius nullis adminiculis  
 vsus referre potuit, quàm qui verè Omnipotens  
 est? quis suos tantam misericordia fouere, suas ou-  
 culas à grege aberrantes perquirere, repertas in  
 humeros attollere, & ex dentibus & vnguibus  
 immanis illius leonis eripere potuit, quàm Max.

## EPISTOLA

& summè misericors Deus? Sed & hic rursus aliud sese offert eiusdem Opificis summè admirandum testimonium, bisariam considerandum. Primum in eo quòd quanto magis Satan & eius satellites Dei voluntati obnituntur, tanto compertiuntur manifestiora & formidabiliora diuina iudicia: quandoquidem illa ipsa eorum pertinacissima contumacia, ex ipsorum induratione promanat, quam illis pœnam summus ille Iudex infligit: nedum vt illa ipsorum obstinatione quidquam diuinę Maiestatis imperio detrahatur: de quo nos admonens diuinus ille vates, Certè, inquit, hominum furor te celebrem reddet. Deinde, quanto filij Dei sunt in hac vita imbecilliores, tanto vis illa Dei spiritalis clarius splendet, efficiens vt quot insultibus impetuntur, tot sint ipsis plātata trophæa: nedum vt eos aut nolit aut nequeat in eiusmodi tentationibus tueri, tantisperdū plenafiat omnium rerum restauratio. Hoc enim demum tempore, diuinitus præstituto, Diabolus, cū suis omnibus, illum quem transfixerunt intuebuntur, extremo illi sempiternę mortis exitio addicendi: contrā verò qui passionis ipsius uicere fuerint, eum videbunt in gloriosissima sua Maiestate in quem sperarunt, & cuius hereditatem tunc demum adibunt. Ecquæ verò est ista vis & hæc bonitas: qua frētī ipsius filij, cum primogenito suo fratre in vnum spiritum coadunati: anchora in ipsius Maiestatis throno, & immotis promissionibus defixa, tuti & securi in sauisimis quamlibet fluctuum æstibus perstant? tum maxime illa tranquillitate, quam mundus nec dare nec auferre

## DEDICATORIA.

*auferre potest perfruētes, quū sauisſimis tēpeſta-*  
*tibus & procellis iactantur. Cur enim cōdemna-*  
*tionē metuerent natia corruptionis ſibi conſcī,*  
*quum & natura noſtra perfectiſſimè & ſupra*  
*quàm credi poſſit, in hoc Redemptore ſit in inte-*  
*grum reſtituta, quicum, per fidei in ipsis creatæ*  
*veluti manū apprehēſo, S. Spiritus virtute, ſunt*  
*coniuncti: & cuius beneficij tandē perficiendi pi-*  
*gnus in ſeſe habeant: Et cur illo terribili peccato-*  
*rum ſenſu conſternaremur, ab iis non auro, non*  
*argento ſed illius ſanguinis effuſione expiari, qui*  
*peccatis noſtris debitas omnes pœnas, ad vltimū*  
*uſque quadrantem exoluit: niſi ſas ſit credi, eum*  
*qui ſit ipſa veritas, falſo dixiſſe clariſſima vo-*  
*ce, & tam ſonora vt cælum terrāmque concuſſe-*  
*rit, omnia eſſe conſummata. Et quānam de vitæ*  
*eternæ certitudine dubitarent, qui longè perfe-*  
*ctiſſima Mediatoris illius obedientia ſunt donati,*  
*de qua lex ipſa pronunciat, Hæc fac & viues?*  
*quæ quidem lex proinde longè maiorem vim ha-*  
*bet ad nos in eo ſeruandos qui ſeſe illi præſtandæ*  
*obnoxiiū reddidit, quàm ad nos in nobis ipsis dā-*  
*nandos. Huius autem beneficij teſtem in noſtris*  
*quidem animis Spiritum Sanctum, extrinſecus*  
*verò nō modò verbi prædicationē: ſed etiam ſan-*  
*ctum Baptiſma in mortem, ſepulturam & reſur-*  
*rectionem ipſius: & ſacroſanctam Cœnam, quæ*  
*eſt alterum noſtræ cum eiufdem pro nobis traditi*  
*corporis & ſanguinis pro nobis effuſi commu-*  
*nionis ſigillum: vt vel morti ipſi iſtis Prophetæ*  
*verbis inſultemus, vbi tua ô mors victoria, vbi*  
*tuus ô ſepulchrum ſtimulus? Totum igitur hoc*

nostræ salutis mysterium vnico nostro Mediatore  
nititur, nempe quatenus nostris expiatis pecca-  
tis, tum priorem tum posteriorem mortem abole-  
uit: & resurgens sua virtute nobis vera immor-  
talitatis adiutrum aperuit. Itaque non est hæc pas-  
sio quod ad ipsius fructum attinet, arctè in vni-  
ca Christi persona consideranda: sed quod ille no-  
stri causa prestitit in omnes redudat, qui per ve-  
ram & viuam fidem, ex illa peculiari Dei gra-  
tia, ipsi adhærescunt. Horum autem cætus is est  
quem Ecclesiam vniuersalem appellamus, cuius  
corpus totum congruenter coagmentatū, ad infi-  
ma vsq; ipsius mēbra, pro ea quæ capiti interce-  
dit cum suis membris analogia, Christi spiritus  
sua illa sapientia, potentia, bonitate vegetat, vi-  
uificat & sustinet per omnes suppeditatas ipsius  
corporis cōmissuras. Hinc enim manat illa συμ-  
μωρῶσις nostræ nobis adoptionis testis. Nam  
quàm est obsecro, nostra sub cruce gloriosa condi-  
tio, vel in hoc vno, quod in eadem & tam iusta  
causa, filiū illum Dei socium habemus? Sic enim  
in rebus etiam humanis comparatum esse vide-  
mus, vt longè sit potior eorum etiam cōditio qui  
in bonæ causæ defensione vnà cū viris bonis for-  
titer occumbunt, quàm eorum qui inter scelera-  
tos placide vitam exigunt, illis non dissimiles.  
Sed altius etiam nos euehit hæc conformitas. Sic  
enim ad eius exēplum ab iisdem hostibus vexa-  
mur, vt simul eiusdem vnus virtute pugnando  
superiores facti, ipsius victoriæ fructum cum eo  
communem habeamus. Sed vt hoc melius etiam  
nouerimus, agendum, qualis & quantus sit hu-  
ius



## DEDICATORIA.

ius conformitatis fructus propius consideremus. Filius ille Dei naturam nostram essentialiter assumpsit ut esset Θεῶν Σπῶνος. Hinc quadam analogia, ex Humanitatis spiritualiter nostra facta beneficio, natura diuina participes, (hoc est, interprete Apostolo, unus cum eo spiritus: non essentia quidem sed imaginis Dei in nobis instauratio) euadimus: unde beata illa immortalitas corporis & animi in regno illo aeterno promanabit. Et hic quidem Mediator, natura humana respectu, in utero virginis Mariae conceptus est: credentes autem itidem noua prorsus per eiusdem S. Spiritus virtutem generatione, in illa sanctificata sua matre Ecclesia concipiuntur. Sic virgo quidem Maria illum concepit, quum loquentis Angeli voce auribus simul & animo recepta, respondit, Fiat mihi secundum verbum tuum: Christus autem quatenus fides est ex auditu, per verbum in auribus & corde nostro ad Iustitiam & sanctificationem concipitur. Sic tota quidem Christi vita in terris perpetua fuit aduersus Satanā, peccata nostra & mortem pugna: nobis verò iidem sunt hostes ab eo victi, & prostrati, & iisdem armis contra eosdem pro modulo nostro instrui-mur, ut eos pedibus nostris conculemus utcumque nondum planè id quod erimus apparuerit. Sic ut Christi regnum non fuit ex hoc mundo, ita nostrum ex mundo non est, siquidem nos ipsi sumus illius regnum. Ille ab uno ex suis domesticis proditus fuit. Nū verò prorsus interit Iudae proditoris genus? Immo si quando visum fuit illud interuisse, an non hoc nostro seculo renixit? Archi-



## EPISTOLA

facti quondā hunc lapidem reiecerunt, quem tamen dū reiecerunt, in ipsa edificijs structura collocarunt. Ecqui verò acerbius, sceleratius, immanius Christum in ipsius servis sunt persecuti, & nūc quoq; persequuntur, quā qui Pastorum Ecclesie locū sibi vēdicātes, nō modō in regnū illud nō ingrediuntur, sed ne ingredi quidē alios sinūt?

Christus ut blasphemus & seditiosus est accusatus & dānatus, & à Caiapha circumductus ad Pilatū, à Pilato ad Herodē, & ab Herode reversus Pilato remissus: ecquā verò alia via traductus est idem ille Iesus Christus, Saulo dicēs, Cur me persequeris? & quānā hodie via circūducuntur in eorū persona qui pro sordibus & mūdi recrementis habentur? Immo nūc boni & pij deteriores sunt in eo quā olim conditione, quod olim quidē illa, quantūvis efferata, mundi rabies aliquā iuris speciē prae se ferebat: sed iam eō devenit ut, nulla habita sexus, etatis, conditionis ratione, promiscuē omnes fas sit cōtrucidare, mactare, cōcidere, dirissimis quibusque proscriptiōnibus, atque adeo teterrimis omnīū post hominū memoriā immanitatibus superatis. At verò hæc via sanguine illius madet, qui hanc sibi & se sequentibus consecravit: & hæc ipsa nostri cum eo in cruce cūpimus, nos ad idem regnū ipsius dedūcit: momentaneis nostris perpeſſionibus, quātecunque sint, non aquantibus vel minimum illius gloriæ momentum quæ illas consequitur.

Sepultura corporis Domini mortem eius est in cruce cōsecuta, sed tantū absuit ut tū triumpharit Mors, quæ victrix in cruce fuisse videri pote-

rat;

## DEDICATORIA.

rat, vt contra tum demum fuerit in illa tenebri-  
cosa sua specu planè confecta & destructa : aded  
quidem vt ne in illud quidem cadauer corruptri-  
cem illam vim suam exercere valuerit: quin po-  
tius integrum illud & incorruptum, vt præclarū  
quoddam sibi commissum depositum, seruare co-  
acta sit, tantisperdum inde viuus victor que sibi &  
suis redemptor ille prosiliret. Sic quotiescunq; Deo  
visum est suos vel castigandos vel explorandos  
eò redigere, vt ad tempus intermortua quasi &  
consepulta videatur Ecclesia: tum quidem planè  
de illa actum esse sibi persuadent homines huius  
seculi, qui tamen ne de rebus quidem corporeis  
& in sensus incurrentibus aliter statuere quàm  
cacutiendo possunt. At interim Ecclesia nūquam  
intrinsecus illa sua vita spiritali destituitur, sed  
eorum instar qui vel animi deliquium vel morbū  
lethargicum patiuntur, subsistendo interquiescit,  
& interquiescendo subsistit: omnis lethalis cor-  
ruptionis expertus, & in hac sepulchri specie ita  
perstans incolumis, vt sit illi thalami cuiusdam  
instar: sic eam nimirum illo suo spōso per Prophe-  
tas suos compellante, *Vade popule mi, ingredere  
in cubicula tua, & claude ostium post te: absconde  
te ipsum paruulum ad momentum, donec præter-  
eat indignatio mea.*

Denique quemadmodum Iesus Christus a mor-  
tuis excitatus, pro triumphali suo curru victis  
& vinctis suis hostibus traductis, vsq; ad Patris  
dextram est euectus, summum in res omnes con-  
ditas, supremas, medias & infimas consequutus  
imperium: ita misella Dei Ecclesia grauissimè

quidem premitur, postmodum tamen ex angustiis eruitur, & horrendis aquarum gurgitibus immersa semper emergit: ut quæ non magis mergi possit quam Dei verbum debilitari, aut eius voluntas immutari, siue illam in vniuerso suo corpore consideremus, siue in ijs sigillatim ex quibus illa constat. Nam premuntur quidem illi: sed non opprimuntur: in angustias rediguntur, sed non desistuntur: persecutionē patiuntur, sed non deseruntur: prostrati deniq; in cōspectu hominum qui tamen sunt ijs indigni, in summū dignitatis culmē apud Deum euehuntur, sic tandem elusa Satana feuitia, ut per illos suos tortores nihil aliud effecisse comperiat, quàm illorum vitæ cursu in breuiorem gyrum contracto, tanto acius in cælum peruolandi facultatem illis demonstrasse: tanto illustriore sui memoria ad finem vsque seculorum relicta, quanto rabiosius in illos exarsit, cum perpetuo ipsius cum sui sceleris administror apud Deum & homines dedecore. Etenim si alius esset istorum conatum exitus, licet minimè semper conspicuus, necessariò quoque veritas in falsitatem degeneraret.

¶ Euiusmodi historia tota sacra Prophetica, Apostolica & Ecclesiastica, ipsūque aded cælum & terra, certam & amplam fidem faciunt, tum huius sanctorum patientia nunquam, licet interdum aliquandiu dilata, gloriæ corona fraudata: tum administratorum Satanae rabiei, quæ nunquam horrenda illa diuini iudicii pœna caruit. Sed quorsum ista ab vltima vetustate repetita commorem? Etenim si nobiscum animo reputemus  
quanto

## DEDICATORIA.

quanto cū impetu rabidus ille Satā annis ab hinc  
 circiter octoginta, in eos irruerit quibus indignus  
 erat mundus: vt veritatis illius cursum abrum-  
 peret tot seculis iacentis, vel potius densissimis  
 superstitionis & idololatriæ tenebris immersæ,  
 sed hac demum ætate nostra, velut ex inferis ex-  
 citatæ, & singulari Dei beneficio emicantis: liqui-  
 dō comperiet nūquam Satanam furiosius seuitiē  
 omne suam exercuisse: nunquā sibi obsequētiore  
 habuisse quos suis laqueis irretitos, arbitrio suo  
 transuersos rapit. Sed prohibente quam profite-  
 mur religione *μὴν καὶ καὶ*, immo etiam precipien-  
 te vt inimicis nostris bene precemur: absit vt sese  
 latius mea diffundat oratio in tam atrocium re-  
 rum commemoratiōe, quæ mentes hominum ex-  
 acerbare posset. Quin potius Deum oramus vt  
 sue veritatis faciem cæcis præferat, deuos illos  
 tanto furore abreptos in viam reducat: sui Spi-  
 ritus virtute sic eorum animos inflectat, vt pro  
 eo quod vltro sibi ipsis perniciem accersunt, vnā  
 nobiscum omnes in sanctam & firmam concer-  
 diam cōeant, si non tam subito in ipso religionis  
 negotio ( quod suo tempore dabit Deus ) at certē  
 in sincero inter se affectu, mutuique officij testa-  
 tione, qualem vel ipsa natura, ab ijs quibus est  
 communis patria, efflagitat. Procul igitur sunt o  
 omnia illa dissidia, quibus fit vt sese vltro in cō-  
 munis parentis busta & cineribus conssepeliant:  
 malo, eheu! tanto nunc magis deplorando, quanto  
 fit quotidie deterius, nullum tandem remediij ge-  
 nus admissurum.

Sed profecto maxima fuerit, neque mediocri

## EPISTOLA

pœna digna ingrati animi culpa, si quo silentio  
 præteriremus insignem illam Dei quam sensimus  
 in his tantis calamitatibus commiserationem.  
 Nam ut in eiusmodi afflictionibus, cum summa  
 ignominia & crudelitate coniunctis, capiti suo  
 conformes facti sunt Filij Dei, quibus vexandis  
 alij rediuiui Pilati, Herodes, Caiapha, & Iuda  
 minimè defuerunt: ita ex aduerso ad eiusdem  
 quoque gloriæ cum illo capite suo conformatio-  
 nem & societatem sic peruenerunt, diuina &  
 omnipotente sui ducis virtute suffulti. Exem-  
 plarequirimus? Quum vel vnica vrbs illa in  
 Germania, eorum ipsorū opera per quos in sam-  
 mas redacta fuerat angustias, non modò furen-  
 tis Satane impetū repressit, sed etiā, domū able-  
 gato victore tanto Principe, penitus infregit: an-  
 nō hoc insigne fuit potentis Dei dextre opus? lōge  
 sanè illustrius quàm si Dominus aduersus hostiū  
 conatus, statim in principio, securam illam præ-  
 stitisset? Et vtinam faxit Deus ne edificiū illud,  
 quod tunc non passus est Deus aliunde subuerti,  
 à seipso subruatur. Rursus autem cuius alterius  
 robore freta, vrbs itidem vnica in Gallia, sepul-  
 chri locū dirissimis & reterrimis piorū mactato-  
 ribus præbuit? atq; adeò immotæ rupis instar, in-  
 uicta vnus Dei manu, summissis etiā illi ex inti-  
 ma vsque Polonia diuinitus liberatoribus, ena-  
 sit firmum aduersus eundem Satanā presidium?  
 Ecquis verò in Anglia, illa tam graui Mariana  
 tempestate repressa, immanium leonum fauces  
 obstruxit, & ungues retudit? quænam illam o-  
 mnium seculorum memoria dignam, quasi ex i-  
 psius



## DEDICATORIA.

*psius mortis faucibus ereptā, ab infimo quo habebatur loco, in tam altum dignitatis gradum subuexit? Quis eam tam inusitatis modis à tam nefariis coniurationibus incolumē asseruit? quæ alia quàm Omnipotentis virtus, ventorum excitationis turbinibus dissipauit, effregit, comminuit, in imos aquarum gurgites detrusit, ingentem illam & validissimam classem in eiusdē Serenissimæ Reginæ perniciē, quæ in suis illis regnis verū pacifici illius regni Salomonis exēplar renouauit, atque adeo in totius illius florentissimi regni exitiū comparatam? Deniq; diuini istius in suos fauoris luculenta & nunquàm vllis seculis obliteranda testimonia, vnde potius quàm à vobis Illustres Domini, petierimus: quos ab immanissimis Gigantibus oppressos, & viribus impares, tot annos, contra tam furibundos hostium impetus tutatus est: eorum etiam victoriis ad illustrandam suam potentiam in infirmitate suorum abusus? Annon vnus ille verè admirabilis admirabiliū rerum omnium auctor? At enim, inquiet hostes Pharaonis exemplo indurati, nondū hæc sunt confecta. Fateor, & interea quoque nos esse quibusais iniuriis obnoxios. Sed duo hic esse adiicienda dicimus. Vnum, innocentium tergo non semper hæc flagella insidere, vt qui sic castigentur, non vt pereant, sed vt erudiantur. Alterum, iustos patiēdo victores euadere, quū illi ipsi qui vitæ iacturam in hac pugna faciunt, amplissimum & honoratissimum præ cæteris triumphum reportent.*

Tribuatur igitur Deo Opt. Max. Seruatori no-



*stro laus & gloria tum de præteritis ipsius iudiciis, tum de innumerabilibus eius in vos collatis beneficiis. Sed vno & quidem præcipuo adhuc opus est, perpetua nimirum in his iniuriis ferendis constantia, quod præsertim nostrum non sit modum vel metam iis præscribere. Christus enim ipse, de hac re percontantibus ipsum discipulis respondens, Vestrum non est, inquit, nosse tempora siue opportunitates quas Pater in sua ipsius auctoritate posuit.*

*Sed habemus interim in quo acquiescamus, nempe quod, vt idem Apostolus ait, consilium Domini teneamus, qui non tantum suis amplum illum gloriæ & triumphi campum per crucem aperuit, sed, quod amplius est, sese nunquam passurum promisit, vt sui supra vires in eiusmodi certaminibus, quod ipsa quoque quotidiana experientia probat, explorentur. Vt cumque enim iudites isti nullum pertundendæ Ecclesiæ, tanquam incudis finem faciant: manet tamen illa solida & integra, attritis tandem & in fragmenta disiliētibus malleis, nec aliud istis quam certam perniciem sibi fabricatis. Eam igitur constantiæ laudem Deus Opt. Max. vobis, Illustres Domini, cum reliquis omnibus præstantissimæ notæ dotibus quàm cumulatissimè largiatur. Eius enim gratia (quod absq; vlla adulationis specie cōmemoro) sic vos adhuc gessistis, vt huiusmodi precibus potius quàm vllis acrioribus ad fortiter perseuerandum stimulis indigeatis. Neque sanè ideo superiorem institui sermonem, quasi à me doceri vos deceat, quibus datum est non solum*

## DEDICATORIA.

lūm in Christum credere, sed etiam pro ipsius nomine quiduis perpeti, & verum tum mentem tum re ipsa Christianismū profiteri. Duo tamē sunt de quibus peto etiam atque etiam vt mihi fas sit, pro animi vestri æquitate, vobiscū agere. Vnum est, vt in tāta & nunquā satis laudāda cura quā excitandis Ecclesiæ seminariis impenditis. (idcirco, vt opinor, in primis, vt Ecclesiis non desint qui præ cæteris ad opus illud Domini requiruntur) diligenter prospicere velitis, vt quam accuratissimè fieri poterit, maxima cum fide & diligentia, lingua illa sancta doceatur. Deinde, vt impurissimorum illorum & abominandorum spurcissimorum scriptorum veterum & recentiorū lectio seuerissimè interdicator: & in omnibus vestris ditionibus quā longissimè à bonarum artium & disciplinarum scholis repellatur. Sunt enim illæ iuuentuti in vera pietate erudiendæ, & sanctitati morum à teneris etiam annis hauriendæ propriè consecratæ. Cōstat autem & experientia ipsa iam pridem ostendit, illorum scriptorum turpissimorum lectione, quibus vel ipsa terra contaminatur, iuuentutem ad turpissimam quæuis cogitāda excitari, & ita sensim ad ea tantē exercēda impelli, haud secus ac si in ganeis & mediis luperū lustris educarentur: vt fortasse nulla re magis ira Dei in Christianum orbem excitetur quā huiusmodi sordis impurissima translatione. Et tamen istud tam turpe dictū & factū, longo iam abusu passim non inualuit modò, sed etiam maximè excolitur & commendatur, nescio quo peruestigādæ omnis antiquitatis præ-

## EPISTOLA

textu: quum tamē earum rerum memoriam quae  
 non modò nihil nos adiuvant, sed è contrario de-  
 teriores nos efficiunt, iampridem obductam obsi-  
 tam & abolitam esse oportuerit. Alterum illud  
 est quòd licet bonis incredibile, quidam tamen  
 vestrās, vobis, palam editis etiā scriptis, impin-  
 git, qui incertum est, an à vobis aliò commigrarit  
 vt inde sibi facilius esset tum hac in nos spicula  
 dirigere, tum omnem illam sanctam & rectam  
 politiae Ecclesiasticae formam subvertere, quae  
 Ecclesiis Gallicanis vobiscum est communis. Is est  
 igitur qui vestrates magistratus grauissimè re-  
 prehendit, quasi bona Ecclesiastica non tantum  
 in alios quàm par erat vsus conuertant, sed etiā  
 dilapident, vnde iustis suis meritisque stipendiis  
 fidi Ecclesiarum pastores defraudentur. Quae si  
 fortè verè diceret (verè autem dici absit vt mihi  
 persuadeam, tametsi in leuioribus etiam rerum  
 perturbationibus talia multa non semper cauere  
 possunt) istud certè vt recte factum excusari, ne-  
 que apud Dei tribunal, neque apud homines nul-  
 la ratione posset: & praesens remedium require-  
 ret, saltē vt huiusmodi hominibus omnis de vo-  
 bis obloquendi occasio praecripiatur. Sunt autem,  
 quod vestra per se prudentia summa facile anim-  
 aduertit, inter cetera diligenter hic obseruandi  
 & cauendi leues & rerum nouarum studiosi ho-  
 mines, à quibus si qui iā tales extiterint, quibus  
 nihil nisi suum placet, nec rectum quidquam ni-  
 si quod ipsis libuerit, videtur: vtinam vos istic  
 Dominus, & omnes vbique Ecclesias immunes  
 seruet: ac deinceps faxit ne qui tales exoriantur.

Denique

## DEDICATORIA.

Denique ne quis hac epistola mea offendatur quasi extra mei in hac mea Ecclesia muneris fines excurrerim, quanta possum animi demissione precor: Illustres Domini, ne hanc meam, in hac quantulacunque opella, Illustri & honoratissime vestrae dignitati consecranda audaciam, aliunde profectam existimetis; quàm ex eo quòd vestram hanc sincere benivolentia plenam, cum puris Ecclesiis Gallicanis, & speciatim cum hac nostra Genevensi in eadem causa & contra eosdem hostes coniunctionem mecum reputans, non posse me iure culpari existimaui, si pro tenui facultatum mearum parte, conarer vos eius cōsolationis participes facere, quæ nobis pariter in hac resurrectionis Dominica victoria proponitur: vnica nimirum huius nostræ spei basi, qua sit vt qui tam firmo fundamento nituntur nunquam turpiter concidant. Huc accedit quòd pro Christianissima illa & plane singulari vestra charitate, factum fuit, vt durissimis etiam hisce & acerbissimis temporibus, quibus hæc belli flamma in intimis etiam visceribus vestris grassatur, iustissima Christianissimi Regis defensionem vos adiunxeritis: Regis, inquam, illius, quem cœlitus in terras videtur Deus demisisse, vt suam maximo illi & vobis proximo regno gloriam & amplitudinem restituat: & quidem in primis, vt puras in eo regno Ecclesias confirmet. Quid amplius? hanc etiam summa certè liberalitate ciuitatem Geneuensem subleuastis, & etiamnum, in tantis rerum angustijs, quibus iam totum quadriennium versatur subleuare pergatis: Hæc ita-

# EPISTOLA

que tanta beneficentię publica etiam agnitio quā  
 sine maximo ingrati animi vitio diutius differri  
 non posse videretur, his causis impulsus ego, li-  
 cet inter multos infimus, hanc quantulamcunq;  
 nostram opellam, Illustri vestro preposito, boni  
 ominis causa, nomine apparere volui: eādem a-  
 nimi propensione qua Deum Opt. Max. precor,  
 Illustres Domini, ut vestris omnibus consilijs in-  
 terfit, & prasit: vos gloria sua zelo maiore in  
 dies incendat: vos in tantis rerum motibus, rectis-  
 sima intelligētia, & sanctissima prudentia, omni  
 deniq; donorum suorum agmine septos, & comuni-  
 tos, inuicta sua potentia, & tutissimo presidio in  
 omnibus periculis protegat: denique ut, pro im-  
 mēsa illa sua bonitate, primo quoque tempore ex  
 densissimis hisce tenebris serenissimam lucem in-  
 beat exoriri, ad gloria sua amplificationem: ad  
 hostium suorum perniciem, si qui sese penitus in-  
 sanabiles prębuerint: deniq; ad tot miserarū tam  
 duriter acceptarum gentium incolumitatem. Ge-  
 neua, Calen. Ian. anno vltimi temporis c16. 10.  
 X.C.III.

Illustri vestre Dignitati & Ampli-  
 tudin. addictissimus

Theodorus Beza



TH. BEZAE.

HOMILIAE IN  
HISTORIAM RESURRE-  
ctionis Domini nostri Iesu  
Christi.

HOMILIA PRIMA.

Matth. 28.

1. Extremo autē Sabbatho, quum luceſceret  
in primū [diem] hebdomadis venit Maria Mag-  
dalene, & altera Maria ut ſpectarent ſepulchrū.
2. Et ecce terra motus factus eſt magnus. An-  
gelus enim Domini quum deſceſdiſſet e celo, acceſ-  
ſit & amouit ſaxū ab oſtio, ſedebatque ſuper illud.
3. Erat autem viſus eiꝝ ut fulgur, & veſti-  
mentum eiꝝ album ſicut nix.
4. Cuſtodes autem percuſi ſunt prae ipſius ti-  
more, & facti ſunt ſicut mortui.

**R**IVS QVAM hactam inſignem  
& magnificam Dominica reſur-  
rectionis hiltoriam aggrediar, in-  
cumbit mihi neceſſitas ſeriem ex-  
plicandi, tum aduentus mulie-  
rum ad ſepulchrum, tum eorum quæ ad illud

Quibus mo-  
dis concilia-  
da quæ in  
hunc hiſto-  
ria lectione  
prima ſron-  
te repugna-  
tia videren-  
tur.



conspexerunt, ac tandem ab eodem etiam recessus, quod leuiter considerati prima fronte pugnantia inter se videantur quæ ab Euangelistis recensentur. In primis notandum, ut ipse Diuus Lucas indicat, præter hic nominatas tres mulieres, Marc. 16. 1. Mariam putà Magdalenam, Mariam matrem Iacobi & Salomen, (quarum tertiam Matthæus omisit) alias etiam ipsis adiunctas ad sepulchrum fuisse comites. Deinde obseruandum Euangelistas de profectioe ab vrbe & ad sepulchrum aduentu cōiunctim loqui, quæ distinctè tamen considerata nos historiz series admonet. Nam etsi videntur quidem omnes sub tertij dici auro-ram se in viam dedisse, ut D. Matthæus & D. Lucas narrant, tamen, quod Iohannes 20. v. 1. speciatim obseruat, Maria Magdalene venit ad sepulchrum quum adhuc essent tenebræ: aliæ verò iam exorto sole, Marc. 16. 1. seu prior illa vrbe egressa, seu comitibus illis suis diligentior, seu ab iisdem explorandi sepulchri causa præmissa fuerat. Præterea Matthæus vnus tantum Angeli super saxum sepulchri sedentis meminit, Marcus autem hoc omisso mentionem eius tantum facit qui in ipso monumento visus est, quorum idem ad mulieres sermo fuit: Lucas autem vtrumque in ipso monumento coniungit, Luc. 24. 4. qua in re tamen nulla repugnantia nec contradictio est: sed ex vno supplenda quæ in alio desunt: manifestè Spiritu sancto demonstrante hac diuersitate, non autem repugnantia, nullam Euangelistarum

rum in hac conscribenda historia factam, non minus quàm in aliis, conſpirationem. Tertio norandum ea quæ de terræ motu recensentur & eorum qui ad ſepulchrum cuſtodias agebant pauore, ac eorundem in urbem reditum, (cuius meminit Matth. cap. 28. 11. & eorū quæ mulieribus contigerunt narrationi inferuit) contigiffe quum eſſent adhuc in via mulieres: ſic hæc omnia adminiſtrante Dei providentia, ne mulieres terræ motu qui ad ſepulchrum contigit, cuſtodūmque præſentia perterritæ, cœptam profectionem abrumperēt. Accipite igitur, meo iudicio ſeriem huius mulierum profectionis.

Domini corpus ſepulchro conditum ſub finem primi diei illorū trium quem diem hodie Veneris dicimus, manſit in eo primū 24. horas diei naturalis Sabbathi, qui ex Iudæorum inſtituto à Solis occaſu diei Veneris cœperat, & ſequenti occaſu deſierat, & vocatur apud Matth. 28. 1. Veſpera, id eſt extremū Sabbathi, nobiſque eſt Saturni dies. Præterea, totam ſequentem noctem, quæ ex Iudæorum inſtituto primi diei naturalis hebdomades erat initium, quem diem Dominicum dicimus, in ſepulchro quieuit, vſque ad auroram primi illius diei, quo terræ motu facto, Dominus reſurrexit, vt ſumus deinceps demonſtraturi. Itaque mulieres iſtæ ſub finem noctis illius ſeſe ad iter ſummo mane egreſſuræ præpararunt. Interim ad ſepulchrum ſub ipſam auroram terræ motus accidit: Angelus ſaxum illud re-

*Huius hiſtorie ſeries ex quatuor Evangeliſtarum collatione.*

uoluit ab ostio sepulchri: custodes metu perculsi facti sunt sicut mortui, & in urbem rem ut erat gesta narraturi fugerunt. Maria verò Magdalene, cæteris diligentior, quum ad sepulchrum sub ipsum crepusculum (paulò post terræ motum, ut est verisimile) venisset, reuolutumque ab ostio sepulchri saxū eminus cōspexisset, repentē, ut erat feruidissima, ad Apostolos in urbem, persuasa Domini corpus è sepulchro fuisse sublatum, excurrit. Aliæ verò mulieres, ut verisimile est, dum moram aliquam faciunt, aliæ alias præstolantes, & inter se deliberantes, quomodo sepulchrum, quod à Iosepho clausum aduoluto saxo magno cōspexerant, Matth. 27. 60. ingrederentur, exorto demum sole ad sepulchrum adueniunt, ubi Angelum saxo insidentem reperiunt, à quo fiunt eorum quæ contigerant omnium certiores. Matth. 28. 5. quarum aliæ, quum eas Angelus vocasset, in ipsum sepulchrum magno metu percussæ, statim nemini quicquam dicētes, aufugerunt, Marc. 16. 8. aliæ verò animosiores sepulchrum ingressæ, alium in eo Angelum præterea reperiunt, a quo sunt iisdem quibus ab altero sermonibus compellatæ: ex quibus quum magnam consolationem percepissent, & in urbem regrederentur, ecce ipsis *Dominus* obuiam factus, *discipulis* suis ipsas gesta illa omnia narrare iussit. Quæ sic omnia geri nō nisi quodam horarum spatio interiecto potuerunt, interea dum Maria Magdalene iterum ad sepulchrum cum Petro & Iohanne aduenit,

nit, qui diligenter omnibus quæ in monumēto conspexerant expensis, incertiores quàm antè, domum reuersi sunt: nisi quòd Iohannes quiddam sibi iam tum de resurrectione cœpit persuadere. Verum tamen Mariam Magdalenem parui cuncta illa facientem, & ad sepulchrum constanter manentem, donec rei gestæ veritatem penitus perspectam haberet, Dominique corpus furto ablatum sibi persuadentem, tandem est hac Dei filius gratia dignatus ut illi se priori conspiciendum præbuerit. Marc. 16. 9. antequàm aliis mulieribus quæ iam erant in reditu ad urbem sese conspiciendum præberet, ut ab hac & illis tandē Apostoli de Domini resurrectione certiores facti fuerint.

Haberis, ut equidem sentio, & summam & feriem huius historiæ, ad cuius expositionem antequam accedo; primùm est nobis ista vox Resurrectionis expendenda, quotque sint illius in sacris Scripturis species, tum ad quam illarum Domini nostri resurrectio pertineat, ac tandem quis ad nos inde fructus redeat.

Vox itaque Resurrectionis propriè significat eius quod morte ceciderat instaurationē: ac corporis tantum est propria, quandoquidē hominis anima sua natura immortalis est, Deo solo qui à seipso Immortalis est, sic pro sua egregia in hominem voluntate statum ac conditionem qua illam initio iussit esse, conservante. Verum propterea quòd illa corporis à mortuis resurgentis instaurationi fieri nisi ani-

*Triacapita  
precipua  
ante huius  
historia ex  
plicationē  
consideran  
da.*

*Prima He-  
cies Resur-  
rectionis  
corporis in  
stauratione  
quod antè  
morte ceci-  
derat.*

mæ in suum corpus, iterum vivificandum, reditu non potest: idcirco vox illa Resurrectionis de toto homine dicitur ratione totius, non autem distinctè singularum eius partium respectu. Idcirco in symbolo nostro non simpliciter profiteamur nos credere resurrectionem, sed expressè carnis resurrectionem dicimus, ne Christiani videantur eorum errori qui mortales cum corporibus animas statuunt stipulari.

*secunda  
Resurre-  
ctionis spe-  
cies ab in-  
genti ali-  
quo pericu-  
lo liberatio  
Tertia re-  
surrectionis  
species  
pro destru-  
ctione cor-  
ruptionis  
et instaurationis  
hominis ima-  
ginis Dei  
in anima.*

Et illa quidem huius vocis propria est significatio. Ut autem omittam eam loquendi phrasin, qua resurgere dicuntur qui ex maximis angustiiis emerferunt, aut summum periculum evaserunt, observandum est quòd quemadmodum purum intellectus lumen, voluntariisque & aliorum affectuum integritas ac rectitudo sunt velut animæ vitæ, hac ratione Deo Creatori suo, quæ vera vita est, adhærentis: sic contra privationem istius puritatis lucis in intellectu, & in voluntate rectitudinis, à scripturis mortem animæ vocari: minimè quidem essentia suæ respectu, quæ semper eadem permanet, sed quòd hac puritate & integritate destituta, sui Creatoris gratia & favore excidar, à quo non alium in finem Esse suum retinet, nisi ut in æternum hanc miseriam sentiat. Et quidem intelligendæ sunt hoc sensu quæ toties in Scripturis occurrunt phrasès, homines nasci in peccatis mortuos, donec Spiritus sancti gratia, quasi denuò creati, vivificentur, ac novi fiant homines, pedetentim moriente to-



ra natiua illa corruptione, quæ verus homo dicitur, sic in anima tanquam proprio subiecto in hærente, vt secum etiam corporis corruptionem ac dissolutionem trahat, quemadmodum contrà spiritualis animæ resurrectionem corporis etiam resurrectio in vitam æternam est sequutura.

Præterea quum in Scripturis tum vitæ tum mortis etiam, ac resurrectionis primæ & secundæ mentio frequenter occurrat, age illa etiam enodemus, vt tota nobis hæc materia sit perspectior, & fructum necessarium ex ea percipiamus. Vita prior igitur, vita præsens est, quæ corporis & animæ separatione finitur, quam Apostolus vitā animale[m], nobis quippe cum aliis omnibus animantibus communem dicit. Licet autem in nonnullis iterata sit hæc vita, vt in Lazaro & aliis in hoc mundo suscitatis, iterum morituris, semper tamen vita prior nūcupatur, vitæ secundæ opposita, nunquam finiendæ, quæ sunt electi tum corpore tum anima fruituri in illa cœlesti gloria, quam pluribus Apostolus explicat, 1. Cor. 15. hanc secundam vocans non animale[m], vt priorem illam, sed spirituale[m]: futuram nempe communem electis tum corpore tum anima, cum beatis Angelis, Matth. 22. 30. & quidem in statu nobis hodie incomprehensibili. Isa. 64. 4. 1. Cor. 2. 9.

*Quid vocetur in Scripturis vita prior & animalis, & vitæ secundæ & spiritualis.*

Duabus illis vitis Scriptura duas mortes opponit, primam vnā, secundum alteram, per mortem primam intelligens separationem

*Quid sit mors prior, & qua ratione tum*

*electis tū  
reprobis sit  
communis.*

animæ & corporis, communem Dei filiis & filiis huius sæculi, cuius tamen longè sit dispar exitus. Nam Dei filiorum animæ à corpore separatae ad Christum supra cœlos omnes effertur, iam tum quietis æternæ felicitatem, tantisper dum corporum resurrectio fiat, degustaturæ. Luc. 23. 43. Act. 7. 59. & 2. Cor. 5. 9. & Philip. 1. 23. Corpora verò sic dissoluntur & liquantur in sepulchro, ut velut aurum excoctum, expurgentur & ad gloriosam immortalitatem præparentur: quam ob causam corporum ipsorum mors à Scriptura cum somno quieto & quiete placida comparatur. Quinimo, quod mors quæ natura sua vergit ad eius quod est mortuū interitum, contra naturā & vi potencie Domini nostri Iesu Christi vertitur in vitæ præparationem, Iohannis 8. 81. Dei filij, mortem nunquam conspiceret, id est sentire, dicuntur.

*Quid sit  
mors secundam  
da, solis dā  
mandis pro  
pria.*

Contrā verò improborum animæ statim ab illo suo excessu in æternæ maledictionis nobis hodie incomprehensibilem miseriam præcipientes feruntur, Luc. 16. 23. & idcirco igni æterno confertur, ad quam ipsorum etiam corpora præparantur, quod horrendissimus ille & maximè stupendus status, licet nec animas nec corpora filiorum huius sæculi mors prima penitus absorbeat, aut in nihilum redigat, vitæ nomine sit prorsus indignus. Quam ob causam Scriptura vitam ipsorum secundam quam per resurrectionem, sunt consequuturi, non vitam, sed mortem secundam dicit: quam etiam

etiam ob rem Scriptura duarum resurrectionum, alterius ad vitam, alterius ad condemnationem meminit, Ioh. 5. 29.

Superfunt nobis explicandæ voces prioris & secundæ Resurrectionis, ut vocantur Apocalyp. 20. 5. quæ solis Dei filiis conueniunt. Itaque Resurrectio prima, esto nobis Regeneratio & Sanctificatio credentium, in hoc vitæ curriculo, in Domino nostro Iesu Christo iustificationum, perque ipsius Spiritum sanctificationum, vti superius pluribus exposuimus: quæ in hac vita tantum inchoata gratia, secunda Resurrectione corporumque & animarum ultimo die futura coalitione perficienda est, quod secundum mensuram suam quisque perfectissimè, & in æternum ipsis, ante iacta mundi fundamenta, Mat. 25. 34. præparato regno cælorum perfruantur.

Diuerfis igitur illis resurrectionis speciebus sic expositis, pergamus ad secundum caput à nobis propositum, ad quam nimirum istarum specierum Domini resurrectio sit referenda. Primum itaque dicimus illam referendam propriè non ad eius Deitatem, in se infinitam & impassibilem, quæque non ipsa quidem resurrexit, sed suum ipsius corpus excitauit: non etiam ad eius animam, quippe immortalem: sed ad ipsius corpus, à quo anima triginta nouem horarum spatio separata (nèpe tribus horis quæ ab hora nona primi diei, erant reliquæ, deinde viginti quatuor horis secundi diei, qui fuit Sabbatum & duode-

*Quid per primam & secundam resurrectionem sit intelligendum.*

*Domini Resurrectio propriè ad primam speciem refertur, quæ corporis & animæ resurrectio est.*

cim horis noctis diei terrij sub cuius noctis horam vltimam resurrexit) hac tandem resurrectione iterum cum illo coaluit. Verum nihilominus in symbolo nostro respectu vnitate Personæ & Totalitatis Iesu Christi, profite-  
mur Iesum Christum Θεὸν ὁμοιωμένον resurrexisse. Nam sanè, ni hic qui resurrexit tā verus Deus esset, quàm verus homo, resurrectio ipsius nostræ fundamentum esse nequiret. Quibus adde corpus istud non ad Lazari & aliorum quorundam modum, iterum morti obnoxium, fuisse suscitatum: sed contrā mortem suā morte perempturum, primū in se ipso vitam cœlestem & perennem in æternum viuente, Rom. 6.10. deinde in omnibus membris suis vltimo die, quum transformabit corpus nostrum humile, vt conforme fiat corpori suo glorioso. Phil. 3. 21. & quum erit omnia in omnibus suis, 1. Cor. 15. 28. prout ipse dixit etiam se resurrectionem & vitam esse, Ioh. 11. 25.

*Qua differe-  
rentia sit in  
in causa et in  
in effectu re-  
surrectionis  
tam electo-  
rum quàm  
reprobōrū.*

Sin aliquis excipiat vim igitur illam & effectum inde promanans, perpetuam illam nimirum corporis & animæ coalitionem non esse tantū propriam Dei filiorum, quum sint & alij vltimo illo die resurrecturi, in perpetuum etiam tum corpore tum anima in illo statu permanfuri, ecce duas in promptu responsiones. Quarum prior est, omnes quidem reuera resurrecturos vltimo die animæ & corporis coalitione, nunquam in æternum dissoluenda: at resurrectionem, quam mors secunda sit exceptura, non manaturam à benedictione patris

Patris in Iesu Christo, sed contra ab eius ira & furore, iustissimam suam sententiam prolaturi & executuri, iam olim aduersus eos in primi hominis condemnatione latam his verbis, Morte morieris, Genes. 2. 17. Nec enim hæ voces tantum de ea corporis humani in puluerem dissolutione, quæ deinceps exprimitur, Genes. 3. 19. intelliguntur, sed primam & secundam mortem complectuntur, ut superius diximus, *ad quam secundam mortem* damnati minime quidem esse desinunt, sed tam horrendus est ac miserandus ille status, ut vitæ nomē minime mereatur.

Altera est responsio, Iesu Christi Domini nostri potentiam esse bifariam cōsiderandam. Omnipotens enim est tum ad suos electos seruandos, tum ad inimicos condemnandos. Quatenus igitur suorum Seruator, vi spiritualis illius vnionis qua illi membra ipsius adherent, (est enim) hæ coniunctio iis solis propria quos pater ipsi dedit) solos eos etiam esse suscitandos virtute viuifica sui capitis, qui vnicus est Christus Dominus, necessario colligendū est. Quapropter hæc Apostoli conclusio, Si Christus resurrexit, nos etiam resurgemus, quod si Christus non est suscitatus, non etiam suscitabimur, 1. Cor. 15. 17. & quod eiusdem capitis versu 22. dicit, sicut in Adam omnes moriuntur, ita & in Christo omnes viuificandos, ad solos Dei filios retringuntur, de quorum resurrectione non autem de damnatorum eo loco Paulus Apostolus loquitur, ut ex ipsa contex-

*Inter Iesu Christi seruatoris, & Iesu Christi Iudicis virtutem non parua differētia.*



tus totius serie conspicuum est. Suscitandos tamen reprobos agnoscimus Iesu Christi potentia, sed tanquam iusti iudicis, virga illa ferrea, quam à Patre in hunc finem accepit, hostes suos domantis Psal. 2. 9. condemnationis istius causa non à Iudice quidem, vt electorum salus, sed à reproborum corruptione & malitia promanante.

*Secunda re  
surrectio-  
nis species  
spirituali-  
ter conside-  
rata etiam  
de Christo  
quodam mo-  
do dici po-  
test, quare  
nus nimirum  
dicitur anima  
lis infirmi-  
tates exuit.*

Denique Resurrectio, cuius in hac historia fit mētio, propria est corporis Domini nostri, quod iterum cum anima in vitam spiritualem & sempiternam coaluit. Sed præterea, licet resurrectio quam animæ tribui diximus phrasi Scripturis vitata (quatenus nimirum Dei Spiritus in nobis corruptionem nostram, quæ altera est animæ mortis species extinguit) de Christo dici nullo modo possit, cuius sanctissima purissimaque fuit humanitas ab ipso sua conceptionis momento, virtute sancti Spiritus in utero Mariæ Virginis, Luc. 1. 35. nihilominus tamen quatenus corporis & animæ per resurrectionem coalitione vitæ huius animalis omnes infirmitates exuit, quibus se nostri causa subiecerat excepto peccato, hoc etiam respectu dici resurrexisse quodammodo potest, vitæ qualitate tū corporis tum animæ longè à priore dissimili: cuius resurrectionis, spiritua-liter consideratæ in animæ & corporis qualitatibus, vi & efficacia, factus est primitiæ dormientium, in vitam nempe suscitandorum, 1. Cor. 15. 20. & eorum qui eiusdem perpetuæ gloriæ & felicitatis in secunda resurrectione futuri

futuri sunt participes.

Quòd enim à resurrectione cum discipulis edit ac bibit, nequaquam necessitate coactus edendi bibendique fecit ad corporis alimentum, sicut prius in hac animali vita quam iam deposuerat. Nec verò magis visio illa fuit aut apparitio ecstatica vel illuforia. Nā id si esset, quinam, obsecro, hic elus & potus certissima resurrectionis veri & eiusdem quod in cruce spiritum emiserat corporis ~~resurrecti~~ fuissent? At licet corpus ipsius iam tum vitam viuens spiritualem alimentum ex eo cibo potuue minimè percepit, sed eum sicuti visum est ipsi dissoluit, verè tamen ut antea solebat edit ac bibit: eousque sese demittens ut discipulorum suorum eorumque omnium quibus ad finem vsque seculorum eius resurrectio prædicaretur, infirmitati diffidentiaque consulere. Còtrà verò ut perspicuū faceret se resurrectione sua longè alterius qualitatis à Priore diuersæ vitam assequutum, cuius in transfiguratione speciem extraordinariam quandam eius Apostoli conspexerant, clausis ostiis ad suos Apostolos ingressus est, modòque illis variis formis apparuit, modò subito ab ipsorum oculis disparuit: quæ omnia vitæ spiritualis, gloriosæ & sempiternæ, non autem animæ propriæ sunt, ita tamen ut natura eius humana nullam mutationem, nec quòd ad substantiam, nec quòd ad eius proprietates essentielles patiatur.

Cæterum præter superiora duplex maximi

*Dominus 3.  
sua resurre-  
ctione non  
edit nec bi-  
bit, aut ex  
necessitate  
aut illufo-  
ria.*

*Primum*

*inter Domi-  
ni resurre-  
ctionem &  
membrorum  
ipsius disci-  
men, quod  
sua ipsius  
virtute res-  
urrexit.*

momenti discrimen obseruandum est inter Domini resurrectionem & nostram vltimo die futuram. Primum in eo quod resurrectori sumus efficacitate potentiae roboris patris in filio suo Domino nostro Iesu Christo, Ephes. 1. 19. excitati Archægeli tuba, 1. Thes. 4. 16. quum contra Iesus Christus tanquam verus Deus Patri & Spiritui sancto coëssentialis, eiusdemque cum illis potentiae ac virtutis animam ipse suam deposuerit ac resumpserit, non aliunde accepta, sed sua ipsius vi ac potestate, Ioh. 10. 18. quod certissimum est & indubitatum essentialis Diuinitatis testimonium, Rom. 1. 4.

*Alterum  
in ipsius glo-  
riam finita.*

Alterum discrimen non in sola qualitate huius est, sed in mensura quae gloriam istius qualitatis à resurrectione comitata est. Nam etsi nequaquam eius Humanitas in Deitatem euasit, nec ab hac gloria absorpta est, vt olim Eutychiani somniarunt, & hodie docent v. b. quitarij: sed creatura mansit finita, suisque proprietatibus essentialibus tum corporis tum animae circumscripta, tamen in supremum gloriae gradum est etiam super omnes res creatas, supremas medias & infimas euecta, Phil. 2. 9. & 10.

*Quo sensu  
fit adoran-  
dus Chri-  
stus cum se  
cundum  
Deitatem,  
cum secun-  
dum Hu-*

Quapropter etiam propter vnitatem personae in duabus naturis, quum haec humanitas sit Filij Dei humanitas, adorandam eam dicimus, etiam ab ipsis Angelis, & adoratione quidem religiosa Dei filio debita: quod nimirum nequaquam sic ab eius diuinitate distin-

cta

cta sit humanitas, vt humanitas & Deitas duas *humanitatem in unitate persona.* personas constituent, sed quòd diuina natura sic assumat humanam in vnitatem personæ. Hoc igitur respectu hæc adoratio etiam religiosa. Toti personæ deberur Christi, quem vna implet gloria, Deitatis nimirum respectu directè quatenus verus est Deus: humanitatis verò obliquè, quatenus nimirum hæc humanitas Dei Filij est humanitas. Nam exempli gratia, si Regem coronatum, sceptrumque gestantem ciuilitè adorandum dicimus à subditis, nempe & animo & gestu externo colendum: hac adoratione non separante Regem à sua corona, nec à sceptro suo, sed propriè tamen Regis personam respiciente, coronam autem & sceptrum obliquè, nimirum tanquam signa & testimonia Regiæ ipsius Maiestatis: quantò magis eiusmodi adoratio propriè ac simpliciter Iesu Christi Deitati, quatenus ipse Deus est, & humanitati eius obliquè quodammodo, id est non simpliciter humanitatis respectu (nam detestanda esset idolatria, quantumlibet in seipsa excellentem & gloriosam eam agnoscamus) sed quatenus eam Deitas illa Dei Filij assumpsit: minime quidem tanquam veltimentum, quòd extra personam est eius qui eo veltitur, & quòd etiam quoties ei sic videbitur exuit, sed vt inseparabiliter sit vnus noster Mediator, Deus homo, & homo-Deus, in vnitatem personæ.

Deinde quum Patri visum sit in persona *Omni's ho- nor & reuerentia ipsi* Filij per interuenientem eius humanitatem

*Christi hu-  
manitati in  
sefe & di-  
stincte con-  
siderata  
debetur.*

res omnes administrare, Ioh. 5. 27. in qua ven-  
turus est etiam visibiliter vltimo die ad iudi-  
candum viuos & mortuos, vt in symbolo no-  
stro profiteamur, Act. 1. 2. dico hoc etiam respec-  
tu cum esse cuius Humanitati, præter religio-  
sam obliquam illam adorationem Deitatis v-  
nius propriam, maior quàm vlli rei creatæ ho-  
nor ac veneratio debeat, quandoquidem, e-  
tiam quatenus homo, nomē accepit quod est  
supra omne nomē, ad quod omne genu se fle-  
ctat cœlestium ac terrestrium & subterraneo-  
rum, Philipp. 2. 10. putà Iudicis ac Gubernato-  
ris rerum omnium in cœlo & terra, Matth. 28.  
18. quo spectat illud Prophetæ, osculandum  
esse Filium admonentis, Psal. 2. 12.

*Supputatio  
trium die-  
rum intra  
quos se re-  
surrecturū  
Dominus  
dixerat.*

Denique vt tertium istud caput absoluamus, enodanda nobis occurrit, in dierum i-  
storum trium supputatione difficultas, & qui-  
dem maximè quod ipse Dominus eam aper-  
uerit, Matth. 12. 40. vbi ait, sicut Ionas fuit in  
ventre Ceti tres dies & tres noctes, ita fore Fi-  
liū hominis in corde terræ tres dies & tres no-  
ctes. Itaque quum ipse Dominus, tertio se die  
resurrecturum dixerit, satis ostendit non intel-  
ligendum tertium diem integrum. Nam si  
ita esset, non tertio, sed quarto die resurrexisset  
dicendus esset. Phrasis autem illa, *futurum in  
corde terra* non ad sepulturam est restringen-  
da, quum de toto illo vltimo exinanitionis  
sue tempore, & summa Crucis infirmitate di-  
catur, quæ Psal. 68. 3. cum gurgite comparatur.  
Hæc igitur vera supputatio est. Trium  
isto-



istorum dierum prior, quorum quisque viginti quatuor horas continet, diem videlicet & nocte, initium capit à nocte qua captus fuit, vinctus & abductus ad Annam, inde ad Caiapham, summoque mane condemnatus, & apud Caiapham, colaphis & omnis generis contumeliis impetitus fuit: deinde ad Pilatum deductus, & ab eo ad Herodem, rursumque ab Herode ad Pilatum reductus, flagris cæsus, morti addictus, crucifixus, modis omnibus illusus, donec spiritum emitteret: tum etiam licet mortuus, latus lancea perfoßus, ac tandem sub eiusdem diei finem sepultus, ac reuera in ipsis terræ penetralibus in caverna inclusus, vbi totum secundum diem quieuit, totamque deinceps noctem à qua tertius dies initium capiebat, ad cuius auroram resurrexit: vt ita Domini veritas in omnibus eius verbis sit conspicua.

Supereft explicandus scopus ad quem est rota hæc historia referenda, fructus nimirum nobis ex hac Domini resurrectione, sicut ex aliis omnibus quæ pro nobis præstitit percipiendus: illum autem primùm in genere & pluribus tractaturi sumus, quòd nostro seculo maligni quidam spiritus hanc doctrinam maxime si aliàs vnquam adulterarint.

Hoc igitur esto primum fundamentum, hunc Dei Filium coæternum non sibi propriè carnem esse factum. Nam quî fieret, obsecro, maior qui naturâ verus est Deus? Humanitas autem eius inde à conceptionis momento, quam

*Dei Filius  
non sibi propriè  
carnem nostram cum  
eius infirmitatibus  
induit, sed no*

*his quan-  
tūque sit  
istud myste-  
rium,*

vnita personæ Filij fuerit, annon iam tum erat dignissima quæ super omnes res creatas eueheretur, & non opus ei esset sese eousque demittere, vt sese etiam morti Crucis subiceret? Ingens igitur istud mysterium, in quod ipsi Angeli cupiunt intrespicere, 1. Pet. 1. 12. cuius etiam dimensiones nemo consequi potest, Ephes. 3. 18. An non enim istud est obsecro, in omnibus admirandis maxime admirandum, ita Deum miserum hunc mundum dilexisse, vt vno & eodem opere Dei coessentialis Filius eousque se pro hominibus demiserit, vt esset *θεὸς ἁπλοῦς* in vnitare personæ, vt hunc eousque eueheret vt esset *ὁ θεὸς ἁπλοῦς* Deumque permisisse hominem sua ipsius culpa in ipsos vsque inferos sese dare præcipite, vt gratia & misericordia in ipsum vsque Dei thronū eueheretur? atque adeo vt fide facti caro ex carne eius, & os ex ossibus eius, Ephes. 5. 30. tandem ipsius etiam cohæredes fiamus? Nobis igitur hic infans natus est, & hic Filius nobis datus est, inquit Propheta, Isa. 5. 9. & Angeli canunt, Luc. 2. 11. quorum minime naturam induit, sed semen Abrahami, Heb. 2. 16. immo ipsam Adami carnem, Luc. 3. 38. Nobis igitur etiā ille mortuus, ille sepultus, ille suscitatus, ille nobis in cælum ascendit, & sedet ad dextram Patris, pro nobis in cælis apud Patrem intercedit, inde venturus etiam ad viuos & mortuos iudicandum.

*Duatū na-  
turarū v-  
nō perso-*

Ab hac igitur vnione Deitatis Filij cum nostra natura, dependet nostra cum ipso spiri-  
tualis

tualis communicatio, ut tum ipse tum quicquid pro nobis præstitit, & quicquid habet communicandum fiat nostrum, etiam ipsa eius gloria cœlestis, ut omnino perficiamur in ipso, Coloss. 2.10. immo vnum cum ipso fiamus, sicut ipse Patrem hoc ipsum rogauit, Ioh. 17. 22, & 23.

*nalis fundam  
entum est  
nostræ cū  
Christo cō-  
municatio  
nis, et co-  
rū omnium  
qua pro no-  
bis fecit.*

Abfit autem propter hanc vnionem & communicationem, vllam substantiæ vel animæ vel corporis ipsius in nos transfusionem cogitemus, ne quidem oralem (qualem tamen crassissimam falsissimamque consecutionem necessariò Transsubstantiatorum, Consubstantiatorum, Vbiquitatorumque doctrina secum trahit) aut essentialiter nobis Spiritus sancti personam communicari, quod falsò sibi quidam hodie fingunt: aut excellentissimas illas perfectissimasque qualitates quibus humanitas Domini prædita est, realiter in nos infundi ac defluere, veluti aqua fontis in suos riuos influit, aut vitis interior vis in sarmenta diffunditur: ut hodie quidam phanatici homines imaginantur, libenter id ipsum omnibus persuasuri. Nam in harum similitudinum aut aliarum istiusmodi loquutionum in sacris crebrò occurrentium expositione, veluti capitis & membrorum, eadem anima viuentium, res naturales spiritualibus nequaquam accommodant (quod factum tamen oportuit propter quandam analogiam rerum cum istis similitudinibus) sed contrà res spirituales naturalibus subiiciunt, non minùs crasso errore

*Triplex falsissimus ac perniciosissimus error in doctrina communicationis Domini cum suis.*

quàm quum Anthropomorphitę Deo manus, pedes, aut os tribuunt, quòd Scriptura nonnunquam ita de Deo figuratę loquatur.

*Pater Filium  
nobis com-  
municat, id  
est nobis of-  
fert in ver-  
bo suo co-  
Sacramen-  
tis, ut noster  
fiat cū omni-  
bus iis quę  
pro nobis  
pręstiti,  
fideles autē  
eum instru-  
mento fidei  
recipiunt in  
Iustificatio-  
nē & San-  
ctificationē  
gratuitam.  
Domini pas-  
siones pecca-  
torum no-  
strorum pe-  
nis satisfa-  
cientes: eius-  
dē perfectā  
obedientia,  
quā iusti-  
fiamus iusti-  
tia quā  
lex requi-  
rit: perfectā  
quę nostrę  
quā assum-  
psit nature  
sanctitas,  
quā purissi-  
mi reperi-  
mur, quum  
gratuitō dē-  
cur & im-  
pudentur*

Non sic igitur nobis Filium Pater commu-  
nicat, idest donat & nostrum facit, & omnia  
cum ipso, Rom. 8. 32. sed quatenus & quoniam  
quemadmodum Filius is est in quo, sicuti nos  
elegit ab æterno, Ephes. 1. 4. ita nos ipsi donat  
certa vocatione, Ioh. 10. 29. & ipse vicissim sese  
ipsum nobis cum omnibus suis bonis donat, à  
nobis, ex fœderis Evangelici formula, modo  
spirituali & fidei instrumento recipiendum.

Hoc igitur respectu, putā, quatenus Pater  
non intuetur nos in nobis ipsis, sed in illo Fi-  
lio, cui per coniunctionem spiritualem ad-  
hæremus, sit, primū vt quicquid ipse tan-  
quam sponsor noster pro nobis passus est, cre-  
dentibus imputeretur, tanquam si ipsimet illud  
ipsum passi essent: perfectā verò illa obedien-  
tia quā Legis vtramque tabulam perfectissimē  
impleuit nobis in idem imputatur, non modò  
vt suo sanguine deleatis omnibus nostris pec-  
catis, ab iis absolvamur coram Dei tribunali:  
sed etiam vt perfectā Legis obedientia quę so-  
li ipsi inest, nostra etiam facta ex dono & gra-  
tia, in ipso vita æterna, solis perfectis Legis  
obseruatoribus promissa, digni cōperiamur,  
vt hac vnica ratione corā Dei tribunali sancti  
& irrepreheni & inculpari in hoc agno sine  
mācula, Coloss. 1. 22. immo etiam in ipso com-  
pleri sistamur, Col. 2. 10. Deinde, quum perfe-  
ctā sanctitas, quā nostram humanitatem as-  
sum-

sumptam plenissimè pro nobis exornauit, etiam nobis imputeretur, nostraque fiat, inde fit vt præter peccatorum ex naturali corruptione promanantium abolitionem, corruptio etiam illa penitus deleatur coram Deo, vt nulla sit amplius: quod beneficium Scriptura sacra vocat gratuitam Iustificationem, in qua sola nostrarum conscientiarum pax est posita, Rom. 5. 1. quandoquidem efficit vt in nobis nulla sit condemnatio, Rom. 8. 1. & 2.

Tertiò quod minimè consequimur hanc gratiam vt corrupti & vitiis dediti maneamus (quod si esset nunquam ea gloria ad quam hac iustificatione sumus ab eo prædestinati frueremur) bonus ille Pater sic nos per Filium Iustificatos & sibi reconciliatos incipit præter superiora omnia beneficia quam primum vera ipsum fide apprehendimus in nobis per sanctum suum Spiritum Patris & Filij virtutem coessentiali operari, suisque verè cœlestibus ac diuinis benedictionibus cumulare. Discassim enim nostris tenebris in nobis veræ sapientiæ cognitionem magis ac magis accendit, Ephel. 1. 8. Deinde voluntatem nostram & affectus immutare incipit, cor purum creans in nobis, Psal. 51. 12. vt efficiat in nobis velle & efficere pro gratuita sua beneuolentia, quòd nos paulatim filio suo conformes ac coheredes faciat, Rom. 8. 9. Secundum autem istud beneficium, quod variis nominibus in Scripturis designatur, nempe Sanctificationis, Regenerationis, Nouæ creationis: quòdque mo-

*creditis, tres sunt effectuales nostre iustificationis partes quæ sola coram Dei tribunali conscientie pacantur.*

*Sanctificatio, id est donum illud Dei quo corruptio nostra in nobis interit, Deique imago inueniatur, & quod in Patri, tum Filio, tum Spiritui sancto vno respectu tribuitur, quæ tribus vicibus in nobis perficiatur nec ab electione diuellatur, non potest nostras conscientias coram Deo propriè pacare.*



dò Patri tribuitur, quòd ipse spiritum illum Filij emittat in corda nostra, clamantem, Abba, id est, Pater, Gal. 4. 6. modò Filio, quòd ab eo sicut à Patre spiritus hic procedat: modò ipsi Spiritui sancto hanc veritatem aperiente, & in nobis obsignante, tribus vicibus perficitur. Nam in hac vita primùm, sicuti modò diximus, inchoata sanctificatio, prout Spiritui sancto visum est in nobis operari, prò vocationum & donorum varietate, I. Cor. 12. 4. & 11. continuatur separatione animæ à corpore, qua carnis & spiritus lucta illa finitur: tandem perficienda ultimo illo die, quo mors, vltimus ille noster hostis, in plenam victoriam absorbebitur, I. Cor. 15. 28. & 54. Hac verò Sanctificatione, nullo modo coram Dei tribunali consciëntiæ nostræ pacantur, cui satis est si nostram iustificationem & electionem quibuscum inseparabiliter cohaeret testatam faciat. Tantùm enim inchoatur in nobis, & quidem ita vt minimè sit nobis cogitandum, partem vnā intelligentiæ nostræ regeneratam, plenè oculatam esse, alteram verò cæcam: voluntatem vero nostram ex parte puram & rectam, sine vitio quidem, sed tamen imperfectam: ex parte verò alia prorsus fœdam. Sed tenendum potius dum hac vita præsentī fruimur, maximè regeneratorum intelligentiam esse mixtam ignorantia in eo ipso quod intelligit: fidemque mixtam diffidentia: voluntatēque quantumlibet puram, multis impuris passionibus permixtam ac pollutam: denique regeneratorum  
ope-

opera optima non paucis carnis pollutionibus esse infecta. Nec enim eodē modo de hac re iudicandum ac de frumenti acervo, in quo zizania bono frumento permixta sunt, ita tamen vt frumentum à zizaniis distinguatur & secernatur: sed tanquam de liquore ex vino & aqua constante, sic vt nec aqua pura sit, nec vicissim merum, sed ex aqua & vino mixtio quedam, etiam ad minimas vsque portionis istius particulas: licet ita temperari possit vt aliquādo vinum superet, quod regeneratis contingit, spiritu Dei in ipsis dominante: contrā verò nonnunquam sic aqua superet, vt vini vix aliquis gustus sit, quod accidit carne superante. Et hoc saepe nimis contingere minus imperfectis ipsa nos satis experientia docet, vt meritò nobis sit exclamandum cum Propheta, Ne intres in iudicium cum seruo tuo: quia non iustificabitur in conspectu tuo vllus viuens: tantum abest vt falsæ illi & sophisticæ distinctioni inter opera fidem præcedentia & subsequētia locus vllus sit.

En igitur quis sit tantorum mysteriorum sensus: sed age, vt ex iis fructum percipiamus, quinam morte Christi placatam Dei Patris iram erga nos diceremus, si morte obrutus, ac proinde sempiternæ Dei Patris iræ propter peccata nostra mansisset obnoxius, tanquam iponsor noster qui non esset soluendo? Quomodo verò iustitia ipsius perfecta iustificaremur, si mors (rebellionis pœna quam ipse subiit peccata nostra perferens in corpore suo su-

*Sine articulo resurrectionis nihil eorum quæ ad salutē necessaria sunt cōsequi possumus.*

per lignum, I. Pet. 2. 24.) illi perpetuò dominata esset? Ac proinde quomodo nos Sp. S. cuius vi & energia caro hæc concepra est in Maria virginis vtero, quique plenè templum istud sanctificauit, in quo habitat omnis plenitudo Deitatis corporaliter, Coloss. 2. 9. sanctificaret, ac tandem gloria & vita æterna tanquam membra ipsius exornaret, si in caput istud qui Sanctus sanctorum est, mors perpetuum obtinuisset imperium? Denique quomodo membra suscitarentur hac ipsa virtute qua Caput ipsū resurrexit, si caput morti succubuisset? Immo quinam nostrorum corporum corruptio, Iesu Christi corporis communicatione aboleretur, si corruptionem sensisset? Et hoc ipsum D. Petrus in eximia illa prima sua concione nos docuit, Act. 2. 31. Non igitur abs re Paulus Apostolus hæc distinguēs, peccatorum nostrorum remissionem morti Domini, nostramque Iustificationem, eiusdem resurrectioni tribuit, Rom. 4. 25. nostramque proinde glorificationē: quā hæc inter se nexu inseparabili connectantur, Abac. 2. 4. & Rom. 8. 29. Idcirco etiam plerumque non modò vitam æternam, sed etiam noui hominis creationem in hac vita inchoatam ad Domini resurrectionem refert, sine qua, inquit tum Euangelij prædicatio, tum spes nostra futuræ sunt inanes, I. Cor. 15. 14.

*Conclusio in  
istius histo-  
ria vsus ac  
fructus.*

Quum igitur, fratres, tanta sit harum rerum certitudo, tantumque pondus, Deum ac patrem nostrum Opt. Max. supplices precemur,

vt

vt nostras mentes in sanctæ huius historiæ intellectu ducat, quam tot indubitatis testimoniis fecit nobis testatam: vt eam vera viuâque fide amplectētes, non solum aliqua ipsius cognitione ac scientia fruamur, sed vt eius magis ac magis in nobis potentissimos effectus sentiamus: primùm vt quandiu vitam in his terris agimus, tam iustificati & pacem in conscientiis nostris habentes, quàm secundum veterem hominem mortificati, nouum autem viuificati, noua subinde in fide spe & charitate faciamus incrementa: tandēque per gratiam & misericordiam Dei nostri Patris Optimi, Maximi, perueniamus ad vltimam illam Resurrectionem, in æternum cum nostro capite tum anima tum corpore resurrecturi, cū nostro Capiti, vt Patri & Spiritui sãcto omnis honor & gloria sit in sempiternum. Amen.



## HOMILIA SECVNDA.

*Matth. 28.*

I. *Extremo autē Sabbatho, (i. exeunte iam Sabbatho) quum lucefceret in primum [diem] hebdomadis, venit Maria Magdalene, & altera Maria vt spectarent sepulchrum.*

2. Et ecce terra motus factus est magnus. Angelus enim Domini quum descendisset e caelo, accessit, & auoluit saxū ab ostio, sedēba que super illud.

3. Erat autem visus eius ut fulgur, & vestimentum eius album sicut nix.

4. Custodes autem perculsi sunt prae ipsius timore, & facti sunt sicut mortui.

Marc. 16.

9. Quum autem resurrexisset Iesus, manē primo die hebdomadis, apparuit primum Mariae Magdalene.

Ioh. 20.

1. Primo verò die hebdomadis, Maria Magdalene venit mane, quum adhuc tenebrae essent.

Dominus  
suscitatus  
est sub fine  
noctis, id  
qua ex Iu-  
daeorum in-  
stituto pri-  
mus dies  
hebdoma-  
dis, mortē  
Domini se-  
quentis  
quē diem  
Dominicū  
dicimus,  
initium ca-  
piebat.



Ic primum memorat Marcus Euangelista qua hora Dominus resurrexerit, manē videlicet tertij diei: quod expressius etiam exprimitur à Iohanne, putà sub illius diei summū diluculū. Quandoquidē enim Maria Magdalene veniēs ad sepulchrum quum adhuc essent tenebrae, iā tum tamen apertum sepulchrum reperit, quod signum erat absentis ab eo Iesu Christi corporis, sequitur quod dixi, sub finem noctis summo adhuc diluculo ipsum resurrexisse, cuius noctis vespera erat tertij diei, quem Dominicum dicimus, initium ex Iudaeorum instituto, quo tempore

reliquæ mulieres adhuc erant in itinere. Hoc igitur momēto quo dies septimus & vltimus hebdomadis præcedentis finiebatur, & à quo sequens septimana suavebat initium, vt D. Matthæus loquitur (minimè quidem ipse nominationē de Resurrectione loquens, aut ipsius tempus notās, sed tamen eā ponens, quom de terræ motu illo, de saxo ab Angelo auoluto, de Custodum denique pauore verba facit) Dominus extra omnium hominum conspectum resurrexit.

Nec verò abs re tempus nominatim exprimitur. Primū enim Dominus quod ante mortem sæpe prædixerat tertio die se resurrecturum ratum fecit. At sanè poterat ille quidem Meridie, aut sub eiusdem diei vespeream resurgere: sed illud ei tempus maximè placuit, quominus sopitos custodes oportuit, aut defessos vigilando, quom per intervalla noctis quietem carpere potuerint, si quidem nox in multis plerumque vigilias, præsertim apud Iudæos diuidebatur, Luc. 12. 38. Et ita quidem suam potentiam magis ac magis patefecit, aduersus quam tantum abest vt vlla vis aut dolus hostium aliquid efficerint ad eorum quæ prædixerat, quæ que hostes ipsi satis intellexerāt, effectum impediendum, Matth. 27. 63. vt contrane tantillam quidem ipsis moram adferre potuerint. Quinimò tam custodes ipsi quàm ad monumentam appolita sigilla magnum ad Resurrectionis ipsius veritatem confirmandam & pudorem illis adferendum pondus ar-

*Dei pro  
uidentia  
nec impedi  
ri, nec retar  
dari potest,  
sive eueni  
sive tēpus  
& media  
aspicias, cu  
ius doctri  
na sciētia  
maximi est  
usus: igno  
rantia verò  
magnopere  
perniciosa.*



tulerunt. Hinc igitur elicienda nobis excellentissima maximèque necessaria doctrina ad omnem diffidentiam non modò oppugnandam, sed etiam superandam, opposito nimirum illi hoc fidei clypeo, quo maximè præter reliquam *παροπλίαν* Apostolus Christianū militem instruit, 1. Thesi. 5. 8. & Ephes. 6. 16. Nec enim vera fides tantum in genere Deum posse ac velle promissis stare: verum etiam cum præfixo statutoque tempore promissa præstare, & quidem quibuscunque mediis ipsi videbitur, facile superatis omnibus impedimentis ac difficultatibus, credit. Sic Israelitæ eadem nocte qua anni illi triginta & quadringenti finiebantur, de quibus Abrahamum ipse Dominus expressè præmonuerat, Genes. 15. 13. Ægyptum egressi sunt, Exod. 12. 41. quod si tempus Moses benè cognouisset aut supputasset, non ita proculdubio properasset. Act. 7. 25. Cuius etiam prope rationis pœnam exilium annorum quadraginta sustinuisse ipsum non temerè dixerimus. Domino tamen tam longo temporis intervallo, tū ipsi Moyse prospiciente, cuius oportuit hac ratione patientiam qua in isto populo regendo maximè opus habuit, exerceri: tum ipsi populo consulente, nimium adhuc saturo & deliciis abundante: tum denique suorum iudiciorum æquitatem in Ægyptios tam citò beneficiorum à Iosepho acceptorum immemores patefaciente. Sic oportuit Babylonicæ captiuitatis annos septuaginta compleri præcisè, vt dixerat Dominus, quod pariter expecta-

et ait Daniel, antequam eximiam illam & tam expressam precationem, quæ nono historiae suæ capite continetur, ad Deum funderer. Atque adeò si Scribæ qui sapienter Herodi responderunt, nasciturum Messiam Bethlehemi, Matth. 2. 5. tam diligenter reuelatas Danieli septuaginta septimanas supputassent, ad salutem proculdubio cognouissent eum, quem in condénationem suam reiecerunt. Porro longè præstantior & laude dignior eorum fides ac perseverantia videtur, qui Domini promissis fidem adhibentes, sine vlla temporis quo liberandi essent limitatione, patienter ad finem usque per medias tempestates perrexerunt. Exemplum esto singulare nobis David, non abs re dicens, Psalm. 40. 1. Expectando expectavi & inclinavi se ad me Deus. At hæc non sine lucta, fateor, ingenti, non tantum aduersus difficultates, quibus nascentibus promissorum effecta videantur nunquam suum finem assequutura, sed etiam aduersus nostram impatientem curiositatem. Atque huius rei testes habemus ipsos Apostolos, qui de Messiae aduentu ac populi Dei restauratione minimè dubitantes, scire tamen satagebant num illa statim contingerent, eoque ipso momento quo videbant eum suscitatum, Act. 1. 6. At Magistri responsum eiusmodi fuit, vt sit aduersus quolibet impatientiam præsentissimum remediũ, nempe ei relinquenda illa qui tempora & opportunitates in sua solius auctoritate posuit. Eadem impatientia tandem etiam incredulos

facit, ac deinceps irrisores ac contemptores, de quibus D. Petrus loquitur 2. Pet. 3. 4.

*Periculo-  
sum est in  
tempora  
& media  
quæ nobis  
Deus occul-  
tauit velle  
inquirere.*

Hic verò nobis alia Satanæ fraus summo-  
pere cauenda est, qui si hac via non potuit, ad  
incredulitatem nos impellere, alia ad eundem  
tamen scopum collimante incautos aggre-  
ditur. Propterea quòd enim sæpenumero Deus  
sefe ad captum veteris illius rudioris populi  
accommodans, eum per Prophetas consola-  
batur, prædictis per eos liberationis ipsorum  
temporibus & opportunitatibus, suscitauit e-  
tiam immundus ille spiritus sæpenumero  
pseudoprophetas, qui veros simularèt, qualis  
ille Iosaphati temporibus Sedechias, 1. Reg.  
22. 24. & Ananias Ieremiæ seculo, Ierem. 28.  
quales item fuerunt à quibus miserandus hic  
populus reiecto vero Messia, vt testantur hi-  
storiæ, delatus est, vt liquet ex Act. cap. 5. 36. &  
21. 38. licet tam accuratè à Domino præmoni-  
tus, Matth. 24. 23. Marc. 3. 17. Luc. 17. 23. vnde fit  
vt quum experientia falsitatem illarum præ-  
dictionum detegat, eodem loco etiam deinceps  
verbum Dei habeant ac fabulas, quibus  
nulla fides adhibenda. Hoc iam pridem in Ec-  
clesia Christiana Satan molitus est in doctri-  
na de Domini secundo aduentu, iam inde ab  
Apostolorum temporibus, 1. Thess. 5. 1. & 2.  
Thess. 2. 2. ad quod opus promouendum iam-  
dudù abusus est viris quibusdam alioqui bo-  
nis & eruditis, sed hac in parte nimium decipi  
facilibus, in temporum eorum supputatione  
quæ nobis Deus abscondit, aut ita in Apoca-  
lypsi

Ipsi si fidelis serui sui reuelauit, vt experientia  
testatum fecerit certam eorum cognitionem  
non nisi in ipso exitu nobis expectandam:  
quamobrem etiam qui sapiunt sibi hac in te  
temperant, hoc potius satagentes, ne in vlti-  
mo illo Domini die reperiantur dormientes,  
aduenturo quam minus expectabitur, quam  
curiosius indagantes secundi illius aduentus  
tempora, que Dominus Angelis ipsis occulta-  
uit, Matth. 24. immo ipsi Filio, distinctæ nimirum  
humanitatis ipsius respectu, eiusque sci-  
entia quam à seipsa, & sine reuelatione potest  
habere. Quid igitur fiet impostoribus illis, tam  
futurorum diuinatoribus, quam temporum  
ex arbitrio supputatoribus, quibus hodie ter-  
rarum orbis scatet? Nos verò pro deliris illis  
temporum aucupibus, quæ Deus nobis occul-  
tauit, Dei promissiones vera fide amplexemur,  
de ipsarum veritate, tum quòd ad eius minas  
aduersus impios & incredulos exequendas,  
quantumlibet tardare videatur, tum ad pro-  
missionem credentibus & pœnitentibus fa-  
ctarum impletionē, magis ac magis persuasi,  
quæcunque tandem ad fidem labefactandam  
difficultates & impedimenta sese nobis offe-  
rant. De tempore autem & modo, fateor equi-  
dem, quòd magis mundus in omnem despera-  
tam rebellionem fertur, & quòd plura tum in  
cælo tum in terris à nobis signa iam olim à  
Domino prædicta conspicias, eò propin-  
quorem esse aduentum Domini, ac summo-  
pere cauendum ne idem nobis cōtingat quod

Noachi temporibus quibus cataclysmus primi seculi homines incautos & inopinantes obruit: sed vicissim etiam aio Deo arcanis suis relictis, quæ nobis occuluit, ad eum corda nostra attollenda, & animas nostras cum silentio & patientia possidendas, & vigilibus oculis ne somno sopiti deprehendamus, salutem eius expectandam.

*Admiranda conuenientia inter lucis creationem hoc mundo creato, & Domini, vera futuræ seculi lucis resurrectionem.*

Sed ad historiâ nostram reuersus, à qua paululum digressus sum, (adigente me temporum in quæ incidimus necessitate, quibus quum nos, cum tota Domini Ecclesia, tam diuturnam & asperam tentationem feramus, hæc doctrina valde est necessaria) circumstantiam temporis, quo Domino resurgere visum est, aio non leuiter esse prætereundam, ad primam nimirum auroram eius dici qui primus hic dicitur, non sanè tantum illius hebdomadæ respectu, quasi nouam hebdomadarum supputationem Iudæi finxissent, sed quod mundi creatio septem diebus peracta, à tali die cœpit, semper in orbem redeunte. Hæc enim circumstantia nobis eximia & admiranda cōuenientia, repræsentatur primæ illius creationis mundi quem Adami primi parentis nostri peccato corruptioni subiectum, sentimus, cum eiusdem in perpetuam ætatem renouatione posterioris Adami virtute: vt propterea non immeritò Prophetæ nouorum cœlorum ac nouæ terræ futuræ in aduentu Domini meminerint: & Apostolus ad Hebræos, ca. 2. v. 5. Mundum futurum vocet. Aio igitur quemadmodum

modum lux corporea primo die mundi corruptibilis esse coepit, ingentem illam terræ molem & aquarum guttitem à quo vndique regebatur illustrans, cuius administrationi deinde magna illa duo luminaria præfecta sunt: sic Domini Resurrectionem ad auroram primi diei noui huius mundi spiritualis ac æterni factam, primum fuisse radium veræ huius Lucis spiritualis, tam densas illas tenebras à mentibus & animis, tam miseri huius populi in umbra mortis sedentis, Esa. 9. v. 1. quàm aliam nationum omnium, Esa. 49. 6. quas tot retro lapsis ætatibus suis ipsarum vis incedere Deus siuerat, discutientis, Act. 14. 16. Nam et si sub vetere scedere Dominus electos suos suæ cognitionis luce, primum, inquam, patriarchas, deinde populum istum ab Abrahamo oriundum donauit, non eadem gratia nationes omnes dignatus, Deut. 4. 6. Psalm. 76. 2. verè tamen Lucem illam dixeris Lunæ potius radiationem, quodammodo noctis tenebras illustrantem, quàm Solis verè *φωσφόρος* splendorem: quæ licet vera lux Dominus noster Iesus Christus, Ioh. 1. 9. & 11. iam suis præsentia sua in carne, & prædicatione salutis innotuisset, Ioh. 8. 12. & 12. 35. velum tamen carnis ipsius adhuc infirmæ plurimum de ipsius splendore detrahebat. Cuius rei fidem facit nobis charissimorum maximèque familiarium ipsius discipulorum incredulitas, vt non frustra sit ipsis à Christo dictum expedire ipsis vt abeat ad Patrem, quò meliùs ipsis per sanctum Spiritum



suum innotescat, Ioh. 16. 7. Nos verò miseras  
 Gentes, etsi Deus non passus est se apud eas ex-  
 pertem esse testimonij suæ Deitatis, tum in  
 cœlo & terra, tum in huius orbis administra-  
 tione potissimum apparentis, Act. 14. 17. fuit  
 tamen illa Lux instar fulguris, statim euane-  
 scens & in densiores tenebras desinens, Rom.  
 1. 19. 20. & 21. Vt non immeritò dixerim, Domi-  
 ni resurrectionem ad primam auroram primi  
 illius diei septimanæ, quum cœpisset finem  
 adferre tam cognitioni illi vmbatili veteri  
 populo datæ, sub Legis vmbis ac figuris, quam  
 densissimis illis & opacissimis tenebris, quibus  
 orbis terrarum obruebatur: atque ad eò mani-  
 festationi illi adhuc obscuræ personæ suæ, ve-  
 lo infirmitatis carnis adhuc rectæ, reuera fuisse  
 veluti primam auroram purissimam & lu-  
 cidissimam diei à quo nouus hic mundus spi-  
 ritualis & æternus initium ducit. At quemad-  
 modum adueniens aurora paulatim noctis te-  
 nebras successione temporis in hoc orbe aspe-  
 ctabili dissipat: sic veri huius Solis exortus  
 mundum pederentim, tantum alioqui splen-  
 dorem non ferentis, suis radiis illustrauit. Et  
 quidem Ierosolymam die Pentecostes hic  
 splendor irradiauit, tandemque prophanas  
 nationes, quum post Stephani martyrium Ec-  
 clesia dispersa Sol iste iactis hinc inde suis ra-  
 diis micare cœpit, Act. 8. 4. vt prædixerat olim  
 Esa. 60. capite, & ipse Simeon post Zachariam  
 Iesum Christum Orienti ex alto comparantē,  
 Luc. 1. 78. hunc euentum declararat, Luc. 2. 32.

Ad-

Admirandam ac consolationis plenam congruentiam circumstantiæ primæ auroræ dici illius quo Dominus resurrexit, nouum mundum æternum inchoās, cum Lucis creatione, primo die primi mundi corruptibilis audiuistis. Ad hanc aliam non minus admirandam adiicimus, in eo quod sicuti primus homo, a quo genus humanum per carnalem & animalem generationem ortum habet, Genes. 1. 28. veluti duabus vicibus formatus est, Genes. 2. 7. primum videlicet, materiali eius corpore ex terræ limo conflato, vitæque huius animalis subiecto, tandemque per peccatum tot infirmitatibus, ac tandem etiam dissolutioni in puluerem obnoxio: deinde anima in ipsum indita, essentia quidem sua spiritali & immortalis, sed non ita multò post peccato & mortis secundæ subdita: sic secundus hic Adam, scaturigo omnium hominum per generationem spiritualem noui mundi perpetui incolarum ac ciuium futurorum & iam existentium, duabus veluti vicibus creatus est, minimè quidem sanè quod ad corporis aut animæ ipsius essentiam, sed duarum istarum, non modò diuersarum, sed etiam contrariarum qualitatuum respectu. Venit enim primum in illo suo infirmitatis statu nobis simillimus in omnibus, excepto peccato, initium capiente hac eius conditione ab ipsius conceptione in Virginis utero, & in eius sepultura desinente: deinde in statu gloriæ, ab eius Resurrectione capientis initium, licet hanc suam maiestatem adhuc se-

*Alia admiranda conuenientia creationis priors Adami duabus vicibus cum duabus diuersis & successibus conditionibus posterioris Adami, qui Christus est secundum carnem. tum in ipso, tum in membris ipsius.*

misepulcrā per quadraginta dierum spatium  
 occuluerit, ad suam vsque Ascensionem, & ad  
 Patris dextram Sessionem, futura etiam hac  
 gloria sempiterna. Talis est duabus vicibus,  
 generatio spiritualis Dei filiorum sese Capiti  
 suo conformantium, primum in hoc tam in-  
 firmo statu, quem Apostolus corpus mortis di-  
 cit, cuius se respectu miserum exclamat, eoque  
 se liberari deliderat, Rom. 7. 24. 2. Cor. 5. 4.  
 Phil. 1. 23. deinde verò in statu illo gloriæ & in-  
 corruptionis, nonnisi duabus item vicibus  
 perficiendo in Dei filiis, primum anima post  
 separationem à corpore cum Iesu Christo  
 recepta, Luc. 23. 43. Act. 7. 59. deinde corpore &  
 anima post resurrectionem in immortalem il-  
 lam gloriam euectis: quemadmodum Christus  
 antequam in regni sui plenam ac perfectam  
 possessionem ingrederetur quadraginta in his  
 terris à resurrectione dies egit. Qua in re ite-  
 rum admiranda, sed tamen admodum inæqua-  
 lis inter priorem ac posteriorem Adamum  
 congruentia conspicitur, quòd prior Adamus  
 in amœnissimo illo paradiso collocatus, ab eo  
 tandem per peccatum exulare coactus sit, ter-  
 renūque miserum & infectum domicilium  
 habitare, posterior autem Adamus noster,  
 terrenum hunc mundum ingressus, & qui-  
 dem in stabulo natus, & in præsepi reclina-  
 tus, Luc. 2. 7. minimè tamen sordibus ullis in-  
 quinquatus, licet nostris omnibus miseriis onus-  
 tus, excepto peccato, tandem longè supra om-  
 nes cœlos, Ephes. 4. 10. eo suus ad se tractu-  
 rus

rus ascenderit, Cant. 1. 4. & Ioh. 12. 32. in felicitatem æternam, vera de arbore vitæ victuros, Apoc. 2. 7. quam ob causam alter istorum locorum alterius figura est, putà hortus ille terrestris, diluvio cum reliqua terræ parte iundatus, alterius cœlestis ac perpetuæ habitationis ut commune sit illis Paradisi nomen, quorum ille prior, Genes. 2. 8. hic verò posterior, Luc. 33. 43. 2. Cor. 12. 4. & Apocal. 2. 7. quarum similitudinum ampliorem expositionem habetis, Rom. 5. & 1. Cor. 15.

Denique notandum & illud præterea, nobis quidem primum illum hebdomadis diem, ad cuius auroam resurgere Domino visum est, repræsentare principium Lucis seculi venturi, sicut diximus: at non eandem esse creationis utriusque rationem. Prior enim mundus sex dierum naturalium, viginti quatuor horarum, quæ in noctis tenebras & diei civilis lucem diuiduntur, spatio creatus, alternatione & circumuolutione septimanarum, mensium & annorum, Solis & Lunæ orientium & occidentium circuitu, cum infinitis mutationibus fogetur & administratur. At noui mundi spiritalis dies vnus perpetuus futurus est, nullis egens corporeis luminaribus: in quo nihil caducum aut transitorium, sicuti Prophetæ nobis eum adumbrarunt, Esa. 19. Dan. 12. 3. Matth. 13. 43. Apoc. 21. 23. & 22. 5. Hoc sanè præ se fert eximius ille Filiorum Lucis titulus, quæ excitantur qui dormiebant, ne amplius tenebrarum operibus communicent, Ephes. 5. 14. sed

*Prior mundus creatus in tempore, dierum numero & continuatione, durat: at posterior mundus vna dies est perpetua, quæ à Domini resurrectione cœpit, et si non eadē ubique lucis mensura fulgeat.*

in occursum sponsi cum lampadibus ardentibus conuiuij thalamum ingressuri cum ipso, veniant, Matth. 25. 10. in perpetuum ibi cum ipso futuri, 1. Thessal. 4. 17. Fateor quidem nihilominus perpetuam hanc Lucem perpetui huius tam amœni diei à Domini resurrectione initium accipientis, vti diximus, non nisi pedetentim animaduerti in Lucis filiis, quandiu in his terris peregrinantur: atque adeò in Ecclesiæ administratione quam hæc Lux agit, multas & admirandas mutationes ac reuolutiones, immo & opacissimas Eclipses, in huius Ecclesiæ maxima parte videri, quod nostro seculo conspicuum est, vt videatur Lux ista mundum fugata reliquisse: quod ipse Dominus suam Ecclesiam tot ante lapsis seculis præmonuit, fore nimirum vt in vltimo suo aduentu vix fidem in terris reperiat, Luc. 18. 8. sed quemadmodum quum opacæ nubes & in altum surgentes, seque modò minùs, modò magis expandentes, nostris oculis Solis splendore eripiunt: non propterea tamē Solis splendorem imminuunt, in superiorem partem suos radios emittentis: atque adeò longè semper maximum inter noctis tenebras, & eiusmodi nubibus, quantumlibet opacis, obnubilatum diem, est discrimen: sic dies ille Domini spiritualis ac perpetuus idem est in se suisque semper similis permanet, tum in iis quorum iam spiritus illo frui contigit, tum in iis qui vitam adhuc in his teris agunt: ac licet nonnunquam istæ tenebræ splendoris eius men-



mensuram alterent, tamen spiritualis illa semperternaque Lux in corda credentium suos semper radios iaculatur, quibus nunquam penitus destituuntur. Immo tunc maximè quum videtur ista nubium opacitas, oculis tantum carneis ista tumentibus, splendorem istum penitus obruisse, quod sequissimarum persecutorum temporibus accidit, Lucis filij Solis istius radiis longè maiore vi ac efficacitate illustrati, toti collucet, mundi ac tenebrarum filios arguentes, non aliter quàm terra Gosen olim Ægypto tota densissimis tenebris obruta resplendebat. At quæcunque tandem eleuentur nubes, tandem eximius ille dies Filiis Lucis splendet, semel omnibus tenebris discussis in perpetuum, addicto tenebris infernalibus & sempiternis Principe tenebrarum, cum omnibus qui pertinaciter oblatam Lucem respuerint.

Transcamus ad ea quæ extraordinariè & *Terra tremens sub Iesu Christi resurgente* contigerunt, ex quibus eius Resurrectio tanto gloriosior & plenior Maiestatis appareat. Ingens igitur terræ motus ad sepulchrum, dum essent in itinere mulieres factus esse dicitur. En igitur apertissimum testimonium nihil huius à mortuis suscitati potentiae detractum esse à morte, sed contrà potius, quum non haberet prius in terra ubi caput inclinaret, Luc. 9. 58. è sepulchro exeuntem in totius terræ dominium ac imperium venire, quam ex suæ voluntatis arbitrio commoueat. Sic reuera conspiciamus prædicationis Euangelij tonitru, terrarum orbem

c. iiij.



vniuersum concussum, quasi à fundamentis ipsis conuelleretur, vt ante prædixerat, Agg. 2. 7. Quemadmodum igitur terra, pendente in Cruce Domino mota fuerat, hominum ingratos animos, aut potius tam detestandorum hominum impietatem abominata, & vt ita dicā, potius in imam abyssum hiatu suo descendere se paratam testata, quàm diutius pondus illud Crucis in qua suus Creator ac Dominus pendebat sustinere: sic Resurgentem ipsum agnoscit ad eius obsequium promptissima, testante etiam ipsa Morte nullas sibi vires in hoc mortuo retinendo, nec aliis etiam quorum sepulchra patuerunt, vt huius resurrectionis participes fierent: vt iam tunc profiteretur hoc Caput resurgens membris suis viam aperire, Matth. 27. 52. ita Morte se victam fatente, quum ne corruptione quidem Dominum lassisset à qua immunis fuisset. Porro si terra, quæ sensu & anima caret, Domini tamen Resurgentis gloriam ac Maiestatem agnouit, coram ipso tremens, quas dicemus eorum esse partes in quorum salutem resurrexit? Ac si is in quem speramus terram ipsam concutere potest, quinam aduersus ipsum insurgentes stabunt? siue caput ipsum directè, siue membra ipsius petant, in quibus se pati persecutionem prohtetur? Act. 9. 4. Hic igitur ille Filius est à nobis deosculandus: hic ille nobis omni veneratione colendus quam postulat eius Maiestas, cum fiducia quam ex eius bonitate concipimus, vt Psal. 2. 11. docemur,

Sequi-

Sequitur apud historiam Angelum eodem momento fulgureo suo aspectu, & vestis splendore qualis esset restantem, visibiliter è cælo descendisse, saxumque illud ab hostio sepulchri deuoluisse: quibus docemur huius à mortuis Suscitari vim & imperium terræ finibus non contineri, sed supra cælos ipsos, etiam secundum eius humanitatem ferri: quam eius dominationem ac Maiestatem ipsi etiam Angeli, iacente adhuc ipso puerulo in præsepi, futuri nimirum ipsius nuntij agnouerint, Luc. 2. 9. Quibus omnibus hoc adiiciamus, tantam nimirum istius Domini beneuolentiam, tamque egregiam erga suos esse voluntatem, ut quemadmodum ad Patris dextram sedet, sic electos suos ad suam dextram sedere velit, Mat. 25. 14. disponens illis regnum ut Pater ipsi disposuit, Luc. 22. 29. itaque suis cohæredibus, Rom. 8. 17. quod demum re ipsa perficietur, quom vltimum illud decretum pronuntiaturus est, Venite benedicti Patris mei, vobis ante iacta mundi fundamenta regnum præparatum possessuri. Quàm magnum igitur quàmque pretiosum Christiani nomen, ex quo nos magnus ille Dominator cælestium exercituum pro fratribus agnoscit, etsi nihil hic terrarum orbis eo vilius aut magis abiectum existimet? Annon igitur potius quàm vllō timore percellamur, licet nos vndique tot tantique ac tam diuersi hostes aggrediantur, cum Davide sumus dicturi, licet multæ me myriades coactæ circumseperint, non expauescam?

*Angeli huius Resurrectionis nuntii testatur huius Imperii Suscitari supra cælos omnes ferri: quam sit gloriam cum membris suis communicaturus,*

Psal. 3. 7. & iterum, Iehoua Lux mea (Iehoua, in-  
 quam, pro me mortuus & suscitatus) quem ti-  
 mebo? Iehoua robur vitae meae, à quo trepida-  
 bo? Psal. 27. 1. Nam si vnus Angelus vna nocte  
 primogenitos omnes in Ægypto cecidit, Exo.  
 12. 29. & alter vna etiam nocte centum octo-  
 ginta quinque hominum millia in exercitu  
 Assyriorum sustulit: Rexque ille ac defensor  
 noster tot Angelorum myriadas ad suorum  
 tutelam in procinctu habet, qui manibus reos  
 sublatos gestent, ne forte ad vllum lapidem  
 offendamus, Psal. 91. 11. ecquid erit tandem su-  
 perorum aut inferorum à quo nobis metua-  
 mus, si suscitatus hic à nostris partibus steterit?  
 Rom. 8. 30. Hoc autem à nobis tantum requi-  
 ritur vt fidos subditos illi nos præbeamus: ac si  
 à fortioribus standum est, ad hunc vnicum tā-  
 quam certissimum ac tutissimum asylum ac  
 perfugium accurramus, quem scimus omnem  
 potestatem habere in cælo & terra, Matth. 28.  
 18. atque aded in medio hostium suorum do-  
 minari, Psal. 110. 2. sub cuius pedes oportet o-  
 mnia subiici, 1. Cor. 15. 27. mundumque insa-  
 num, & ipsa vanitate magis vanum relinqua-  
 mus. Quod si factum erit à nobis, ecquis erit  
 nobis metuendus hostis in superis aut inferis,  
 quum, præterquam quòd Suscitatus hic à mor-  
 tuis verus est cum Patre Deus, Ioh. 5. 20. etiam  
 ipsi quatenus primogenitus noster est, Rom. 8.  
 29. res creatas omnes superas, medias & infi-  
 mas oporteat subiici, Dominumque confite-  
 ri, Philip. 2. 10?

Deni-

Denique, quò sit huius Crucifixi Suscitari vera virtus in huius historiæ circumstantia notior & illustrior, age nonne nostro seculo veritatem hanc obruere maximè nituntur ij qui ad Ecclesiæ Christianæ gubernacula sedent, non meliore conscientia quàm Caiaphas cum asseclis, Iesu Christo iterum condemnato & crucifixo in miseris suis membris, ac ipsa Dei veritate tanquam sepulchro condita mundoque nunquam apparitura? An non ad hoc efficiendum bullis illis suis fulminant, quæ sigilla quorum hic sit mentio repræsentant, & viribus omnibus vtuntur quas ab Herodibus suis ac Pilatis mutuuntur? At nonne præfixo à Deo diluculo, missi cælitus Angeli potius quàm homines, Flammeū illū verbi diuini gladiū vibrâtes, & puro veritatis Euāgelicæ splendore coruscantes, impedimenta omnia sophistices & idololatriæ reuoluerunt, vt veritatem illam iterum mundo repræsentarent, Dei filiis magis ac magis illuminatis, & cæcorum tenebris ingeminatis? Norint igitur isti rebelles, sibi inuicem succedentes, non aliam fore suam conditionem quàm eorum quos in tam desperata rebellione sectantur: Deique veritatem, vel ipsis inuitis in Dei domo resplensuram, donec plena Lux illa perpetua insecundo aduentu nostrī Domini suscitari à mortuis appareat, Filiis Lucis perpetuæ, in sempiternam Principis tenebrarum, & suorum satellitum confusionem.

Cæterum hic quæri solet, an Christus clau-

*Quemadmodum reuoluto ab Angelis, saxo ab ostio sepulchri, fracta sunt eorum consilia quæ Iesum Christum sepulchro retinere cupiebant: idem hodie per nuntios sua veritatis Dominus perfecit.*

*Ex hac h*

*floria colli-  
gi non potest  
Christi an-  
te reuolutū  
saxū fuisse  
suscitatum.  
Quod si ef-  
fet, nihil ta-  
men eorum  
falsam do-  
ctrinam ad-  
iuuaret qui  
præsentiam  
reale essen-  
tialē Iesu  
Christi in  
Cæna fla-  
tuunt, aut  
eius corpo-  
ris Vbiqui-  
tatem ima-  
ginantur.*

so sepulchro resurrexerit, saxo illo penetrato: an verò facta sibi via per Angelum aperto sepulchro exiuerit. Harum prior opinio iam dudum apud plerosque ex veteribus inualuit, quod hodie nobis obtrudunt, qui sibi & aliis persuadent præsentiam corpoream ac realem corporis & sanguinis Iesu Christi, alij quidem in Missa, Catholici nimirum hodierni Romani, alij verò in panē & vino sacrosanctæ Cænae Domini, esse Vbique in cælo & in terra, vt docent hodie noui Eutychiani Vbiquitarij. Quibus quum responderetur præterquàm quòd modus ille præsentia non modò nulla ratione conuenit cum spiritali Iesu Christi & membrorum coniunctione, cuius istud Sacramentum est sigillum, etiam ex diametro realem illam præsentiam repugnare & contradictoriam esse fidei nostræ articulis, veræ incarnationis, resurrectionis, & Ascensus Domini à terris in cælos, & ab iisdem quem speramus Reditus, regerunt Christum licet ex virgine intemerata natum, verum tamen humanum habuisse corpus: & clauso adhuc obsignatòque sepulchro resurgentem: & post resurrectionem clausis hortiis ad discipulos ingredientem. Sed esto, concedantur ipsis hæc omnia, non tamen quod volunt efficient. Longè enim inter se differunt quæ præter ordinem naturæ fiunt, & quæ rei alicuius essentiam, qua est id quod est & non aliud quippiam, euertunt. Exempli gratia, Aquæ natura sua liquidæ & deorsum tendentes, præter



ter naturam substituerunt in rubri maris transi-  
tu, vi diuina & extraordinaria, Exod. 14. 22. &  
Jordanis Ios. 3. 16. instar muri in acervum con-  
sistentes. Eadem sub Iesu Christi pedibus, iu-  
mo & Petri super eas incedentis, solidatę sunt,  
Matth. 14. 25. & 29. Nec propterea tamen ami-  
serunt aut immutarunt aquarum essentialem  
proprietaem, quemadmodum factum est quę  
in verum sanguinem versę sunt, Exod. 7. 19. &  
in vinum, Ioh. 2. 9. propterea quod liquidum  
& fluidum esse non sit de aquę essentia, quod  
ipsa docet experientia, quę licet glacie con-  
creta atque adeo dura ut magna vi sæpe con-  
fringatur, esse tamen aqua non desinat. Simili  
modo prophetarum securis aquis superna-  
rans, 2. Reg. 6. 6. vi supernaturali, ferream es-  
sentiam non perdidit, quod grauitas non sit  
essentia ferri. Quę agitur itaque de corporis  
essentiali veritate, magnum aut paruum esse,  
durum aut molle, graue aut leue, crassum aut  
renue, huius aut illius coloris, istis vel illis cõ-  
stans lineamentis, non sunt de corporis essen-  
tia. At Materiaturum esse, suisque dimensiõni-  
bus circumscripsum, altitudine, longitudine,  
latitudine, ex essentiali definitione, ac proinde  
visibile, & certis spaciis quocunque loco sit  
contineri ac circumscribi, propria sunt corpo-  
ris *accidens*. Quę igitur Dominus verum  
humanum corpus assumpserit, pluribus simul  
esse locis non potest, nec inuitibilis ac impal-  
pabilis in se dici, quin veritate sui corporis



spolietur, quod si esset, salutis nostræ spem funditus euerteret. Nec verò quicquam eos glorificati corporis effugium iuuat. Nam si eò vsque glorificatio extenderetur, nequaquam ornamentum esset istius corporis, sed abolitio contra & destructio. Sed ipse præterea Dominus quum post resurrectionem discipulis suis apparuisset, & disertis verbis dixisset, Venite, videte, Palpate, vt ostenderet per resurrectionem corpus suum tantum animalis vitæ infirmitates exuisse, non autem veritatem ipsius animalis, satis testatur illam distinctionem corporis glorificati & non glorificati, inanem esse prorsus ac nullius momenti hac in parte. Quid amplius? quod visibiliter excessit, & terris supra cælos omnes euectus est, vt aperte docet Ascensionis historia: & quod ipse Petrus expressè dicit, oportere illum cælis, supra quos ascendit, contineri, vsque ad tempora restitutionis rerum omnium, Act. 3. 21. quodque Angeli declararunt conspiciendum ipsum redeuntem ad iudicandum viuos & mortuos, sicuti conspectus est cælum ascendens, nobis omnem dubitationem eximunt, tum de veritate corporis ipsius, tum de eiusdem mansionis nunc supra cælos omnes, & non amplius in terris: sicuti nemini dubiū est eius humanitatem quandiu in terris cū discipulis versaretur, in cælo nō fuisse: nec Angelū esse mentitū quum clarè & aperte diceret, ipsum egressum sepulchro, non amplius ibi esse: quemadmodū non erat in sepulchro quū esset in Cruce, nec Hiero-

rosolyms quum esset Capernaum. Nam quid erit alioqui Domini ascensus quàm disparitio: & eiusdem reditus quàm apparitio? Quod Ecclesia Christiana sanè nunquam credidit: sed detestandi Marcionitè. Sed demus ista nullius esse momenti, quorsum tandem ista glorificatio, quum Cœna sit à Domino instituta; summæ suæ infirmitatis tempore: & tam Catholicos Romanos, quàm Ubiquitarios, Trās-substantiatores & Consubstantiores oporteat agnoscere hæc verba, Hoc est corpus meum, & Hic est sanguis meus, non aliter esse vera in administratione, seu Missæ, qualem imaginantur, seu Sacrosanctæ Cœnæ, quàm fuerint tempore primæ huius Sacramenti institutionis? At verò realis & essentialis corporis Iesu Christi à terris absentia, ad vltimum vsque ipsius reditum quem expectamus, nihil detrahit de veritate & effectu præsentis Sacramentalis, per quam nobis repræsentatur, non tantum nunc essentialiter in cœlis & non alibi existens Iesu Christi humanitas, sed eius etiam mors ac passio, immo quicquid pro nobis fecit ac passus est, licet illa quidem in sese iam præterierint. Exhibentur autem illa nobis minimè quidem tanquam reuera hîc in terris ubi sumus existentia, & non alibi: nec etiam per somnium, aut vanam aliquam imaginationem: sed intellectui nostro offeruntur fide illustrato, res illas omnes spiritualiter ad salutem intuentem ac percipientem, quatenus easdem nimirum in iis quæ fidei credentium significantur & offeruntur, tum in Sacramentali

verbo, tum in additis signis. Habetis quid de hac tota controuersia aduersus supradictos errores Ecclesia Dei, ex Dei verbo semper docuerit & adhuc doceat. Sin aliquis amplius quærat, quomodo igitur contigerit realis illa penetratio corporis Domini, sine vlla continui dissolutione aut apertura, nec intemeratæ Virginis, nec saxi sepulchri, nec denique ianuarum clausarum, differam hanc quæstionem in locum illum, in quo de ianuis clauis dicturi sumus. Hoc tamen hîc obiter dicam, quicquid plerique ex veteribus senserint, non posse ex hoc loco, nec alio vlllo Sacræ Scripturæ erui, Iesum Christum ante reuolutum saxum exiuisse de sepulchro: quum sit illud potius verisimile Dominum vltimè esse ad istud opus Angeli ministerio: minimè quidè quali per se istud Dominus non posset efficere, (quû istis longè maiora præstiterit) seu per Omnipotentem suam Deitatem, seu per Humanitatis etiam instrumentum ac mandatum: sed vt gloriæ suæ Maiestatem redderet illustriorem, cui ipsos etiam Angelos ex officio ministrare oporteat.

*Cui Domi-  
nus voluerit  
ab Angelo  
saxum reuol-  
ui, & sigil-  
la cōfringi.  
videntibus  
ac sciētibus  
qui ad se-  
pulchrum  
excubabāt.*

Supersunt explicanda in historiæ serie quæ militibus contigerunt ad sepulchrum excubantibus, vt ipsum Deum ac Iesum Christum mendaces facerent. Nam etsi non erat hæc eorum mens, quatenus nimirum Iesum Christum non pluris quàm mortuum hominem facientes, sibi cum solis eius discipulis esse negotium arbitrabantur, Matth. 27. 64. tamen si

voti compotes essent facti, Deum oportuisset, qui hanc per Prophetas resurrectionem prædixerat, & Christum qui toties eandem tamque expressè declararat, mendaces inueniri. At contrà Deus semper esto verax, omnis autem homo in vanitate sua mēdax. Quis igitur strenuis istis militibus animos abstulit? quis manus eorum stupefecit? quis velut mortuos in terram prostrauit? An discipulos dixeris, quos nihil minus cogitasse certum est? Petrum-ne qui vnus ancillulæ voce tantopere perculsus, non cogitabat de gladio euaginando, sed de grauissimo peccato suo potiùs descendo? Non denique Iosephum, non Nicodemum: sed cum aduersus quem nihil efficit dolus, nec vllæ vires, qui ad hunc effectum tum terræmotu vsus est, tum Angeli è cœlis descensu, qui cum fulgureo aspectu saxum deuoluerat miro impetu laceratis & con fractis signis ac sigillis, à bonis, scilicet, istorum militum dominis sepulchro apposis. Longè igitur factum istud admirabilius fuit quàm si opera hominum ad id vsus fuisset Dominus: quos etiam poterat ille quidem funditus vel sola sua voce, sicut antea perterrefecerat eos qui comprehensuri ipsum acceperant, Ioh. 18. 6. (at erant isti prorsus indigni, quem suscitatum audirent, viderent-ve) vel alia quapiam ratione & modo perdere. At verò Dominus admiranda sua prouidentia voluit istos conuictos teneri sensibilibus & non dubiis testimoniis: nuntiūque suis ferre magistris, quo tum de innocentia, tum de po-

rentia eius quem Cruci affixerant coarguerentur tam magistri quàm milites, atque adeò de suscepto quod deinceps audituri sumus consilio conuincerentur.

*Conformitas inter mortem, sepulturam & resurrectionem Domini, totque Ecclesia ipsius afflictiones, oppressiones & ab ipso liberatio. nes, & quidem plus quàm humanis & verè celestibus mediis.*

Discamus igitur primùm ex hoc loco, Dominum si quum tam sæpe suam Ecclesiam semisepultam, ut ita dicam, reperiat, nec tam repentinum quàm optarem auxilium adferat, non indigere tamen nec viribus nec egregia in ipsam voluntate, sed insigniorem eius esse liberationem velle, mediis utendo nec præiis nec expectatis, cuius rei non hæc tantum historia, sed infinita alia fides nobis faciunt. Et ne procul excurramus, quæ nos ipsi nostris oculis inspeximus, & adhuc inspicimus, nonne sunt rã insignia, ut vâcordê esse oportet qui non animaduertat? Faxit igitur Deus Opt. Max. ut nos bonos in hac schola discipulos præstemus, animasque nostras in silentio & patientia possideamus. Nam, quicquid tandem ingruat (sicut iam supra diximus, sed ista decies repetita placent, diligenter meditanda) tam parum promouerunt aut promoturi sunt, quiconque aut vi aperta, aut occultis consiliis ac dolis impedire nituntur quominus Ecclesia Domini sepulchrum istud & antrum idololatriæ ac superstitionum, in quo tam diu iacuit, quàm potentissimè ac magnificentissimè pertampens egrediatur, quam isti sigillis suis, saxo ingenti ac illi custodiendo satellitibus adhibitis promouerunt in impedienda aut retardanda ne tantillum quidem præfixo

mo-



momento Domini resurrectione.

Denique sicuti nos hic terræ morus, Angeli ministerium docet, in omnibus periculis in huius Suscitari pro nobis robur ac potentiam recumbere, veluti supra docuimus: contra etiam hinc discendum nobis quos oporteat timere, quum verissimum illud sit antiqui Doctoris dictum, Vis nihil timere, Deum time, & tutus eris: quem si non times, omnia time, immo etiam minima quæque, ranas, inquam, muscas, pediculos, quibus vltoribus Ecclesiam suam à Pharaonis tyrannide Dominus vindicauit: tum ingentes illos exercitus locustarum, bruchorum & erucarum, de quibus Joel. 2. 25. & alibi. Quis enim non tremat rugiente in syluis leone? Amos 3 8. Dominum igitur nostrum reueremur, sub alarum eius perfugio quieti: supplicēsque precemur ipsum, ut nostris cordibus ad debitam ipsi obedientiam formatis, nos magis ac magis protegat, & in suos hostes pessima ipsorum consilia rectorqueat ad Nominis sui gloriam, & suorum quam ipsis expedire nouit tranquillitatem. Amen.

*Iesu Christo  
inimici  
sunt quibus  
omnia sunt  
metuenda,  
& qui sibi  
ipsi ruinam  
& exitium  
adferunt.*



## HOMILIA TERTIA.

*Math. 28.*

1. *Extremo autē Sabbatho, (.i. exeunte iam Sabbatho) quum lucefceret in primum [diem] heb-*  
d. ij.



domadis, venit Maria Magdalene, & altera Maria ut spectarent sepulchrum.

2. Et ecce terra motus factus est magnus. Angelus enim Domini quum descendisset è caelo, accessit & auoluit saxū ab ostio, sedebatque super illud.

3. Erat autem visus eius ut fulgur, & vestimentum eius album sicut nix.

4. Custodes autem percussi sunt præ ipsius timore, & facti sunt sicut mortui.

5. Respondens autem Angelus dixit mulieribus, Vos[verò] ne timete, scio enim vos Iesum crucifixum querere.

6. Non est hic: resurrexit enim, prout dixit. Adeste, videte locum ubi iacebat Dominus.

7. Et citò profectæ dicite discipulis eius eum surrexisse à mortuis. Et ecce prait vobis in Galilaam: illic eum videbitis, ecce dixi vobis.

8. Tunc egressæ citò à monumento cum timore & gaudio magno, currebant ut renunciarent discipulis eius.

#### Marc. 16.

1. Et exacto intercedente Sabbato, Maria Magdalene, & Maria Iacobi[mater] & Salome, emerant aromata, ut venientes ungerent eum.

2. Et[egressæ] valde mane, primo die hebdomadis, veniunt ad monumentum, exorsæ sile[Maria nempe mater Iacobi & Salome: nam Maria Magdalene, aut quòd alias præcesserat, aut gradū accelerarat, venerat ad monumentum, quum adhuc essent tenebra & repente in urbem redierat, Ioh. 20. 1.]

3. Dice-

3. Dicebântque inter sese, Quis reuoluet nobis saxum ab ostio monumenti?

4. Intuita verò conspiciunt saxum esse reuolutum: nam erat magnum valde.

5. Ingressæ autem in monumentum, viderunt iuuenem sedentem ad dextram, amictum stola candida: & expauerunt.

6. Ipse verò dixit eis, Ne expauescite: Iesum queritis Nazarenum, illum qui fuit crucifixus: resurrexit, non est hic: ecce locus ubi posuerant eum.

7. Sed abite, dicite discipulis eius & Petro, [ipsum] præire vobis in Galileam, illic eum videbitis, prout dixit vobis.

8. Tunc abeuntes citò fugerunt à monumento, tenebat enim eas tremor & stupor: neque cuiquam quicquam dicebant: timebant enim.

#### LUC. 24.

1. Primo autem die hebdomadis, profundo diluculo iuerant ad monumentum, ferentes quæ parauerant aromata: & nonnulla cum ipsis.

2. Inuenerunt autem saxum auolutum à monumento.

3. Et ingressæ non inuenerunt corpus Domini Iesu.

4. Et factum est, dum in ea re hesitarent, ecce, duo viri supernenerunt eis, induti vestibus fulgurantibus.

5. Quum autem exparescæte inclinarent faciem in terram, dixerunt eis, Quid inter mortuos queritis eum qui vixit?

6. Non est hic, sed surrexit, Mementote ut

d. iij.

loquutus sit vobis quum adhuc in Galilea esset.

7. Dicens, oportet Filium hominis tradi in manus hominum peccatorum, & crucifigi, & die tertio resurgere.

8. Recordata sunt igitur verborum illius.

9. Et reuerse à monumento annuntiauerunt hæc omnia illis undecim & reliquis omnibus.

*Quæ in hæc  
historia de  
mulieribus  
coniunctim  
recitantur,  
distinctè in-  
telligenda  
sunt intelli-  
genda.*



PER O neminem miraturum aut falsam iudicaturum textus huius dispositionem meam, historiarum seriem accuratè considerantem, sicuti ante quindecim dies à me fuit declarata. Ostendi enim has mulieres quæ hic nominantur cum aliis nonnullis, vt Lucas loquitur, non dedisse se in viam simul, nec simul etiam ad sepulchrum peruenisse, nec ex eodem simul digressas esse: sed distinctè intelligenda quæ coniunctim in huius historiarum principio de ipsis à tribus Euangelistis memorantur: & illud quod de Angelorum visione Lucas coniunctim recitat. Itaque istis omisiss transeo ad historiarum expositionem, in qua tres enodandæ nobis difficultates occurrunt.

*Cur Domi-  
nus hoc mo-  
do resurge-  
re seque pa-  
tescere vo-  
luerit, &  
non alio.*

Prima, cur Dominus mundo suam Resurrectionem patefacturus, ad suorum hostium confusionem, Dei filiorum autem consolationem, non egressus sit sepulchrum, videntibus eius custodibus, nec deinde palàm sit Hierosolymam ingressus, ipsúmque templum atque Pilati prætorium: quo facto sceleratos illos ac impios redargui, & omnes ad eius cognitio-  
nem

nem perduci potuisse fortasse viderentur. Hęc enim sunt de Christi factis eorum iudicia qui in Dei sapientiam inquirunt, quam eos adorare potius oportebat. At longè aliæ sunt Domini in perficiendis operibus suis viæ quàm istorum ferat sententia. Nam à minimis principiis, magna sua opera & duratura solet ordiri, vt sapientes & robustos huius seculi pudefaciat, eligendo quæ in mundo stulta sunt & infirma, immo quæ non sunt, vt ea quæ sunt aboleat, vt ne glorietur vlla caro coram eo, 1. Cor. 1. 27. 28. & 29. Inimicos verò Domini multò magis aio, & cum maiore dedignatione, conscientiarumque morfu acriore conuictos, tum resurrectionis tum infinitæ potestatis ac Maiestatis illius Crucifixi & suscitati, per Apostolicæ prædicationis effecta, (quam frustra pro viribus oppugnarunt, quum toties potius sibi exprobari animum ingratum clarè & apertè senserint, quoniam illam audire vel inuiti coacti sunt, Act. 2. 22. 23. & 24. & 4. 10. & 5. 30. & 7. 51. & alibi) quàm si oculis suis illa conspexissent. Ac sanè se illius conspectu reddiderunt indignos, qui tamen in iusti furoris Domini diem vltimum differtur, quo visuri sunt quem transfixerunt, Ioh. 19. 37. & Zachar. 12. 10. & ad montes vociferaturi, Cadite super nos, & abscondite nos à conspectu eius qui insidet throno, & ab ira Agni. Apoc. 6. 16. Filius verò Dei non defuerunt quadraginta dierum spatio, quibus à Resurrectione in terris commoratus est, crebræ subinde apparitiones, Act. 1. 3. De-

d. iij.

nique tempus aduenerat quo non ampliùs erat  
 quærendus nec cognoscendus Iesus Christus  
 secundum carnem, vt loquitur Apostolus, 2.  
 Cor. 5. 16. idest, oculis carnis, & in statu infir-  
 mitatis vitæ huius animalis, à quo tamen ipsi  
 Apostoli nimium pendebant, vt ipse Domi-  
 nus Thomæ exprobrat apud Iohannem 20. 29.  
 Sic Deus omni tempore consuevit operari,  
 siue in Ecclesiæ structura generali, siue in sin-  
 gulorum fidelium salute promouenda: ita mû-  
 di huius sapientiam, aut potiùs insaniam pu-  
 defaciens: vnde etiam Euangelium, quod est  
 potentia Dei ad salutem cuius credenti, Rom.  
 1. 16. his quidem scandalum, illis verò stultitia  
 est, nimirum pereuntibus, 1. Cor. 1. 18. & 23. Ab-  
 sit igitur, fratres, vt ita desipiamus, sed potiùs  
 Dominum, quacunque deduxerit, sequuti, stul-  
 titiam nostram in nobis agnoscamus, vt in  
 Deo sapiamus, 1. Cor. 3. 18. sæpe in memoriam  
 reuocantes acrem illam obiurgationem Do-  
 mini, qua discipulum etiam charissimum, præ-  
 positero zelo ipsi consulere tentâtem, excepit.  
 Matth. 16. 23. Caueamus, inquam, nobis ne in  
 grauissimum errorem illum delabamur, in  
 quem præcipientes ruerunt olim, & hodie ruunt  
 non tantùm profani illi homines qui religio-  
 nem sibi fingunt partim ex Dei verbo, partim  
 ex Philosophorum lacunis scientiæ nomen e-  
 mentitis conflatum, contra quod Apostolus  
 tam expressè præmonuerat, Coloss. 2. 8. sed e-  
 tiam, ij delapsi sunt & hodie delabuntur qui  
 cum summo Ecclesiæ Domini detrimento,

proh

proh dolor! multum paleæ ac fœni Ecclesiæ fundamento superstruxerunt, tam in doctrinæ puritate, quàm in Sacramentorum administratione, & Ecclesiæ gubernatione: egregiis illis scilicet coniecturis & humanis inuentio- bus nixi, quibus tandem Ecclesia Christiana in tantam tamque horrendam confusionem deuenit, vt ne eam quidem ad hunc vsque diem, ignis verbi Domini consumere potue- rit.

Et hoc etiam responso satisfactum esto mi- rantibus, & quærentibus, cur se Dominus mu- lieribus istis potiùs conspiciendum, quàm suis Apostolis aut quibusdam aliis discipulis præ- buerit. Voluntas enim Dei vnica & perpetua omnium rectè factorum dictorumque regula ac norma esto. Sed præterea, satis perspicuè docemur in hac historia, mulieres istas, etsi multa in ipsis meritò, vt deinceps visuri su- mus desiderata sint, & Apostoli tàm in iis in quibus lapsi erant, infirmitate peccauerint, vt in historia passionis ostēdimus, plus tamē fidei & constantiæ quàm Apostolos ostendisse, quæ mortuum & sepultum Dominum erant comi- tata, nunc autem eundem in ipsum vsque mo- numentum profectæ quærebant, discipulis contrà sic attonitis, vt penitus suum Magi- strum obliuioni tradidisse viderentur, atque adeo dubitantibus num falsò sibi persuasum esset illum esse Messiam patribus promissum: & quidem accepto iam à mulieribus resurre- ctionis ipsius nuntio, Luc. 24. 21.

*Mulieris  
minus incre-  
dula fue-  
runt quàm  
Apostoli.*



*Deus extra  
ordinariè  
videtur ma-  
gis abiectis  
quam sic i-  
psi videntur,  
ad maiores  
desiciendos.*

Non tantùm igitur expediebat, sed etiam veluti necessarium erat sic ipsos à Domino corripì, ac quodammodo pudefieri, velut in eorum locum his mulieribus surrogatis. Sic olim Iudicum temporibus Schamgarem bubulcum excitauit, qui stimulo quo boues agitantur percussis hostibus populi Dei, ab ipsorum eorum tyrannide vindicaret, Iud. 3. 31. Sic Deborah & Iahelè illustres scēminas impulit, vt grauissima cēsura procerū populi sui segnitie increparet, Iud. 5. 16. 17. 18. & 23. Quid amplius? Iephthè nothus rebus stupendis agēdis electus est, Iud. 11. 1. Quid inter ipsos etiam Prophetas, annon Amos ex bubulco vocatus est Propheeta, ad summæ & infimæ conditionis homines increpandos? Sic lapis pretiosus quem reprobarunt ædificantes, à duodecim electis Apostolis maxima ex parte prius piscatoribus & idiotis ac illiteratis hominibus in caput totius ædificij positus ac erectus est, Act. 4. 13. ad quos tertius decimus accessit, obscurus tabernaculorum artifex, quo tamen organo electo Dominus sapientissimorum stultam sapientiam confunderet, Act. 18. 3. & 9. 15. & 2. Cor. 10. 4. Quid verò nostris temporibus? Nonne ingentem illum Goliathum miser monachus oppugnauit? Qui si non penitus est expugnatus, per quem stat, obsecro, nisi per mundum suæ visitationis tempus non agnoscentem? Quot tamen eximias Ecclesias hac ratione nostro seculo plantatas conspeximus? Immo per quos maximè Dominus triumphum egit in medijs flama-

flammas, nisi per obscuros & tenuissimæ conditionis homines? Annon vilissimorum coram hominibus homuncionum chartis ac monumentis ingentes ignes suffocati sunt?

Nec propterea tamen cuius licere dicimus se ipsum obtrudere, aut non eligendos esse ex Dei præscripto, quantum fieri potest ad amulum quam dedit Apostolus, eos quibus aliquod munus in Ecclesia Dei sustinendum est: sed hoc tantum observandum vigente ordine à Deo constituto, & licet parte aliqua ædificij Domini labefactata, sæpe tamen nondum prorsus euulsa & destructa: quod contigisse videmus in Ecclesia Dei toto Christianismo, veniente ingenti illa apostasia quam Apostolus ante prædixerat, 2. Thess. 2. Omnia igitur ordine inuiolato fiant, 1. Cor. 14. 40. & habeantur fures ac latrones quicunque per fenestram ingrediuntur, aut ostium, si quod est, pertrumpant, Ioh. 10. 1. & omnes schismatici, & altare contra altare erigentes, & nouarum sectarum auctores. At quum fures & latrones, ipsum adhuc heredem in miseris membris suis cædentes vineam inuaserunt: & quum excubitores, sponsam quærentem sponsum suum cadant, quam ad ipsum eos oportuerat adducere, Cant. 5. 7. denique quum de destruendo Damasi altari agitur, vt Domini collapsum restituatur: annon obsecro licebit Domino vineæ fures illos ac latrones extra suam vineam eicere per eos quorū ad id opera vitur, cūque melioribus vinitoribus committere à quibus

*Ordinaria  
vocatio quā  
dixi, si lo-  
cus est, san-  
cti & inuisi-  
latis est obser-  
uanda. Sed  
eam cessan-  
tem aut defi-  
cientē. Deus  
per quos  
ipsi visum  
redinte-  
grat.*

suo tempore fructus percipiat? Matth. 21. 41. Annon etiam tunc nouos Esdras & Nehemias suscitaturus est, quibus ducibus iterum ædificet primùm templum suum, deinde vrbs suæ Hierosolymæ circuitum, etiam ex ea eiectis peregrinis mulieribus, & earum liberis peregrinam linguam & populo suo ignotam loquētibus, idest primùm doctrinam verumque Dei cultum instauret, vt suas hinc inde dispersas Ecclesias iterum colligat, vt vnum corpus efficiat sanctam suam Ciuitatem: rotamque illam diuini cultus ab hominum cerebro manantem farraginem aboleat, partem ab Ethnicismo, partem à Iudaismo iam abolito trahentem, quod olim Prophetæ tantopere tamque grauiter reprehenderant, Esa. 29. 13. & ipsemet Domînus, Matth. 15. 3. & alibi non semel? An verò putamus Domino propterea maturandum reditum vt cauponatores istos terriò magnis flagrorum ictibus domo suo eiiciat, quasi verò non possit oris sui spiritu domum suam repurgare? 2. Thess. 2. 8. An verò nostro tempore cœperit istud opus, & quidem magna virtute sui spiritus, ipsi iudices sunt qui oculis suis, si quos habent, ista introentur, & de operatoribus ex opere ferre iudicium possunt: solis peccatis nostris opus Domini impediētib, aut saltem remorantibus. Eia verò, fratres, ne nos ita geramus, immo, inquam, quod non sine dolore possum dicere, ne amplius ita pergamus, ne durius quàm alij vapulemus, Luc. 12. 47. néac quum Spiritu inceperimus carne

carne perficiamur quod Apostolus Galatis exprobrat, Gal. 3.3. sed contrà Filium illum osculemur, Psal. 2. 12. qui verè nos ex alto inuifit, Luc. 1. 78. qui nos virga sua & pedo fretos tam opiparè, videntibus ipsis suis & nostris hostibus, tum corporis tum animæ cibus aluit, Psal. 23.5. qui tam potenter fouit hætenus & fouet, tam intus aduersus tot hostiū nostrorum prodiciones & occultas molitiones: quàm foris aduersus tam potentes & barbaros hostes, quos sæpe nobis intuentibus obruit ignominia & dedecore: qui denique tam patienter nos ad resipiscentiam inuitans tolerat, quam vti-  
nam ex sua ingenti misericordia nobis largiatur, vt in infirmitate nostra Dei virtus perficiatur, deque mandi sublimitate triumphet. Amen.

Sed ad historiam reuertor, in qua quæritur, *Cur Domi-  
nus ante  
quam se con-  
spiciendum  
præberet,  
suam resur-  
rectionem  
tum ter-  
re  
motu, tum  
Angelorum  
nuntio p. act  
fecit.*  
& non immeritò quidem nec nimis curiosè, cur Dominus priùs quàm ipse se ipsum conspicendum præberet Angelorum ministerio suam resurrectionem patefecerit, quum satis esset ei nota discipulorum tarditas, immo duritas ingenij, qui etiam videntes eum suis oculis vix ipsum esse sibi persuaserint. Aio itaque factum id, vt verisimile est, primùm, vt custodes ipsos conscientia sceleris magis argueret, multòque magis Caiapham & eius adsecclas, calumniam illam deinceps contingentes, qua facti huius veritatem obruere conati sunt. Matth. 28. 13. Deinde vt tum Apostoli tum tota Dei Ecclesia pluribus extraordinariis & non

dubiis testibus de Domini resurrectione certiores essent in omne venturum ævum, quam ipse terræ motus, & Angeli è cælo descendentes, nullo modo suspecti testam facerent. Hinc igitur eximia & necessaria doctrina nobis elicienda, qua nostram impatientiam frænare discamus, Domino non ex nostro desiderio & arbitrio, seu Ecclesiam conservante, seu mundum administrante. Nam, quicumque tandem euentus sequatur, experientia sani iudicii homines docet ac fateri & agnoscere cogit, bene ipsum fecisse quæcunque fecit, Marc.

7.37.

*Non mirandum quòd sese pederentim Christus patefecerit, sed potius quid vlli se conspicendum præbere post resurrectionem dignatus sit.*

At quæ in historia deinceps notantur, de mulierum in suscipiendo hoc itinere proposito, spei resurrectionis ex diametro repugnante, satis docet nos pro eo quod novum aut insolens Domini sese pederentim conspicendum præbentis consilium videretur, contra potius in eo infinitam & admirandam eius bonitatem & misericordiam intueri: resurrectionem suam vlli mortalium, viro vel fœminæ patefaciētis: quum dignissimi potius essent omnes ut relicto sepulchro repente in cælum ascenderet, mundo suis densissimis tenebris relicto. Nam obsecro, ut de desperatis eius hostibus nihil dicam, quem ex suis istam resurrectionem, sine qua tamen Evangelij tota doctrina vana est, expectasse putas? An mulieres illas, quæ tam familiariter ipsum in Galilæa noverant, quæ toties declarantem ea quæ sibi Hierosolymis erant euentura, tertioque die

futu-

futuram suam resurrectionem audierant? quæ ad mortem vsque comitatæ fuerant & mortuum fleuerant? quæ denique mortuum tanto amore complectebantur? Minimè gētium. Nam eadem cura qua reliquos mortuos aromatibus conditum sepulchro condere cogitabant. Non Petrus etiam, qui tamen eum iam ante diu Dei Filium agnouerat, & singulari amore prosequabatur, licet eum infirmitate lapsus abnegasset. Non alij denique Apostoli, tam fideliter tamen ab eo de rebus istis omnibus præmoniti. Quid de aliis igitur cogitandum putamus tum Hierosolymis, tum in tota regione dispersis? Magnum igitur est istud infinitæ Domini misericordiæ argumentum, quòd eousque se demiserit vt in hoc mundo quadraginta dies adhuc à resurrectione maneret, antequam in gloriæ suæ possessionem veniret: & tot rationibus hominum incredulitati ac diffidentiae dignatus sit occurrere.

Nos verò, fratres, in istis exemplis miseram à *Singulare* natura nobis insitam rebellionem intui, di- *innata in* scamus magis magisque detestari, Deumque à *nobis rebel* quo solo mutari potest, supplicibus votis in- *lionis exora* terpellare, vt in nobis per sanctum suum Spi- *plum in his* ritum magis ac magis operetur, vt dilectis te- *mulieribus,* nebris, in hac luce crescamus, & in ea indefe- *tum in ipsis* so cursu ad metam vsque decurramus. In istis etiam tanquam in speculo contemblemur, quò vsque labantur etiam melius edocti, & qui maiores aliis fecisse progressus videbantur, si sibi ipsis fidant, momento facturi iactu-



ram eorum quæ longo tempore didicerant. Cauendum autem summo opere ne quibusdam obuiis exemplis abutamur, Dauidis putà post patrata tot atrocia flagitia, in gratiam tamen recepti: aut Petri post abnegatum Dominum redintegrati: aut Apostolorum denique post tantam incredulitatem, alios ad fidem adducientium. Nam illis ex particulari gratia ista contigerunt, cum dono resipiscentiæ coniuncta, quod non datur omnibus, 2. Timoth. 2. 16. ac speciatim non conceditur contemptoribus qui dicunt, Peccemus, vt magis abundet gratia, Rom. 6. 9. sed iis qui Prophetę exhortationem audiunt, Psal. 95. 7. & 8.

*Ablutio & unctio mortuorum in Dei populo, & sub tñzium Ecclesiæ Christiāna, professio fuit fidei ac spei resurrectionis.*

Cæterum morem illum sepeliendi mortuos aromatibus cōditos, ex Scripturis apparet in Dei populo fuisse vsitatissimum, etiam ante datam Legem, prout mortuorum erat qualitas & conditio, quorum etiam corpora lauabantur priusquam vngerentur: quem morem in initio Christianam Ecclesiam retinuisse colligimus ex Actorum capite nono v. 37. Neque verò cogitandum est id omne quod circa mortuorum funera gerebatur à fidelibus solo superstitionum animi erga defunctos studio & affectu profectum, multò minùs vana quadam opinione cadauerum à corruptione vindicandorum, nec etiam ambitione, ad maiores suos aut nobilitatem inuita morte ostentandam, vt apud prophanos populos, & nominatim inter Ægyptios factitatum illud est, Gen. 50. 3. & veteres historici & Latini monumentis suis testantur,

stantur: fidemque hodie faciunt ea quæ inde adferuntur corpora, quibus vtuntur qui Medicinam faciunt. Minimè, inquam, existimādum hunc fuisse populi Dei animum in hoc more obseruando, sed fuisse potius superstitionib. quādam resurrectionis mortuorum resseram, ac fidei professionem, quasi mortuorum corporib. purè & pretiosè in lecto iacentibus, & ad resurrectionem vsque dormituris, non autem in sepulchro perituris.

Huius rei fidē facit Apostolus, vsus argumēto huius ceremoniæ ad resurrectionis testimonium. 1. Cor. 15. 29. in quo loco hæc verba *ba-*  
*pizandi super mortuis*, malè iam pridem expo-  
*lita sunt de Sacramento Baptismi*, quum ablu-  
*tionem mortuorum significet*, sicuti vox etiam  
Baptismi vsurpatur. Marc. 7. v. 4. & Heb. 9. 10.

*Locus A-*  
*postoli per-*  
*peram de*  
*Baptismo*  
*intellectus*

Sin autem quærat quispiam, an hodie reti-  
nenda sit illa consuetudo, quam in monaste-  
ria videmus introductam aut seruata: aio, quum Domini resurrectione reali nostra re-  
surrectio nitatur, non posse sine superstitione  
ceremoniam illam reuocari. Tectis esto abo-  
minatio aquæ illius non lustralis, sed inferna-  
lis; quæ quum pars aliqua sit superstitionis ce-  
rimoniarum illius Legalis quæ Num. 19. 9. descri-  
bitur, mox in detestandam idololatriam abiit,  
aut impietatem potius abominandam: vt cui  
tribuaturs virtus quæ vnico filij Dei fide appre-  
hensio sanguini debetur, non autem aspergil-  
lo resperio, sed viuus applicato ad eorum pec-  
cata delenda, mortuis autem ad resurrectio-  
e. j.

*In sepulch-*  
*ris obser-*  
*uanda quæ*  
*ratione ni-*  
*tuntur, &*  
*ad edificat-*  
*ionem spe-*  
*ctant.*

nem in gloriā, vt docet Apostolus I. Petrus I. v.2. Regum verò, Principum aliorumque Minorum corpora sic lauari cōdirique, si è re publica est, aut ad familiarum memoriam seruandam facit: aut eorum etiam erigi monumenta, non sanè simpliciter reprehendero, sed magnopere verendum dico ne sic vanitas & ambitio, quæ, moriētibus aliis vitiis, mori nō possunt, foueatur, quod nec in summæ nec in minimæ conditionis hominibus probo.

*Differētia  
in exteriorē  
vitæ auita  
vā Ioannis  
Baptistæ  
& communis  
Domini  
nostri Iesu  
Christi: &  
summa cō-  
gruentia e-  
iusdem ad  
eundem sco-  
pum & ef-  
fectum col-  
limantis.*

De vñctione porro pretiosa illa Domini, fa-  
teor pro vitæ austeritate, qua Iohannes Bapti-  
sta verū vsum docuerat sensus iræ Dei, in hanc  
nationem incumbētis, ob quam decebat eos  
cibi ac potus, vt ita dicam, oblicos, atque ad eò  
vitæ huius, pœnitentiam agere, & Liberatoris  
aduentum expectare, Dominum nostrum Ie-  
sum Christum vitam hominibus communem  
egisse, sed sanctam illā & modis omnibus ab-  
solutam, quicquid eā hypocritæ ipsius aduer-  
sarij calumniati sint, vt etiam, flocci factis illis  
contumeliis, bis se passus sit vnguento delini-  
ri in conuiuio, quod solebant diuites in deli-  
ciis habere: semel apud Simonem Leprosū  
Capernaumi, à muliere quæ fuerat in vrbe pec-  
catrix, Luc. 7. 37. deinde Bethaniæ à Maria so-  
rore Lazari, Ioh. 12. 3. vnguento pretiosissimo.  
At in vtroque conuiuio longè in alium finem  
quàm putarent adstantes conuiuæ, purà inusi-  
tatum, disertis verbis exposuerat se vñctio-  
nem illam gratam habuisse. Minimè nimirum  
se passum hoc, quod erat alioquin respectu  
quo-

quorundam ἀδύπορον, vt superfluas illorum delicias comprobaret: sed prima vice factum ad Pharisei fastum arguendum, cui ex diametro miseræ istius peccatricis contritio erat opposita: altera verò, vt adstantibus mortis sue ac sepulturæ conditionem repræsentaret, de quibus, licet imminerent, tamē parum ij quos alloquebatur cogitabant, Ioh. 12. 7. Denique licet omni honore dignus esset Dominus, vt ipsemet discipulos docuit, Ioh. 13. 13. nihil Dominus qui se eousque demiserat vt discipulorum pedes lauaret, semper à talibus se alienum esse demonstrauit: exemplum præbens iis quos honore spiritualis ministerij dignatur, expressè à mundi gubernationibus distincti, Matth. 11. 8. & Luc. 12. 14. & 22. 23. quæ hac in re sint eorum partes: ac proinde quo loco sint habēdi, tum qui crepidam deosculandam præbet cum comitatu suo aurato & argentato, tum qui Episcoporum Christianorum nomen præ se ferentes, non verentur tamen Principum ac Dominorum instar viuere, specioso videlicet prætextu Euangelij ministerium honorandi. O impudētiā intolerandā, quam ipse Dei Filius toties tam expressè verbis & re ipsa redarguit: totiúsque Ecclesiæ, quandiu viguit aliquis ordo in ipsa, calculo damnarā: ac tanē Dominus tantum abusum suo tempore condemnare & pœnis coercere non morabitur.

Porro quòd ad vnctionem qua de hic agitur, non est vsus ea Dominus Iesus Christus. Cur Dominus passus sit ad se con

*diendus  
aromata co-  
parari: illis  
autem nec  
ungi nec  
condiri vo-  
luerit.*

Itus, licet iam eius sepulturam Nicodemus attulisset misturæ myrrhæ & aloës libras quasi centum, & iam tum eius corpus linteis cum eiusmodi mistura sepulchro fuisset conditum, Ioh. 19. 39. & 40. Nam quæ de aromatibus dicuntur, insequentem diem sunt intelligenda fuisse præparata, quandoquidem exiguum temporis spatium, quod ab eius ex Cruce depositione & in sepulchro locatione ad diei usque Sabbathi principium, supererat, vix otium illis dederat quæ in talibus ceremoniis requiruntur perficiendi. Quibus & hoc adde hanc unctionem fieri solitam cum interiorum partium corporis exenteratione, quod sibi tamen integrum Dominus conseruauit, vt non passus sit ossa tibiæ suarum, cum latronum illorum tibiis confringi. Præterea, nequaquam fidei propriè aut obliquè fuit istud opus, sed ex amore mixto ignorantia inexcusabili resurrectionis Domini, quo impellente mulieres istæ hoc opus aggressæ in viam se dederant: licet in hoc toto negotio nihil sine Numinis prouidentia gestum sit, quo apud homines etiam tanquam honoranda commendaretur eius sepultura, quem in Cruce ipsius hostes tantopere calumniis & probris prosciderant. At Dominus hoc omnem defectum tolerans, & sincerum anectum harum mulierum intuitus, quo viuum & mortuum ipsum prosequutæ fuerant, & post mortem adhuc eundem retinebant, eos a quibus condemnatus erat condénantes, nõ est eas de dignatus, sed



sed sese melius ipsis quàm antea cognoscendū exhibuit. Ac proculdubio nisi Dominus ex im-  
 mensa sua misericordia excusaret vitia quę iu-  
 stissimorum etiam optimas intentiones, ser-  
 mones & gesta scdare solent, sed ad iudicio-  
 rum suorum trutinam, quę Lege continentur  
 examineret, quis mortalium coram ipso subsi-  
 steret, aut eius irę iustissimę ferendę par es-  
 set? Testis Abraham esto credentium pater,  
 quem nulla opera, nec ante, nec post fidem  
 quam acceperat à Domino, iustificarunt, ut il-  
 lis coram Deo iustus & gratus effect: sed sola fi-  
 des, id est, solus fide receptus Dominus, cuius  
 diem vidit & gauisus est, Rom. 4. 1. & Ioh. 8. 56.  
 Sola enim hęc est tranquillandę pacandęque  
 conscientię ratio, Rom. 5. 1. Quam doctrinam  
 qui non nouit nec admittit, sanę nec Dei iudi-  
 ciorum seueritatem, nec legem, nec Euange-  
 lium, nec seipsam nouit. Sin autem quærere  
 aliquis pergat, cur Dominus vngi se non pas-  
 sus sit: aio sic testatum ipsum fuisse sese sua i-  
 psius virtute à corruptione immunem fuisse,  
 non vnguentorum aut aromatam vlla vi. Quĩ-  
 nam enim speraremus ab eo liberationem à  
 mortis corruptione, cui ipse met succubisset?  
 Præterea mortis imperium non tantum in se-  
 paratione corporis & animę, sed etiam in cor-  
 poris inanitione & corruptione consistit.  
 Quapropter Dominus ut sciremus animam i-  
 pius morientis verè fuisse a corpore separa-  
 tā, quod ita voluisset, nulla vi mortis coactus,  
 mortis etiam robur ipsam fregit, & quidem  
 c. iij.



omnino fregit respectu corruptionis sui corporis. Denique hac ratione certi sumus, nos hac eadem virtute qua factus est immunis à corruptione, tandem etiam à nostra liberandos esse, nec ullis aromatibus opus ipsi esse ad hoc efficiendum, quum ipse sit pretiosissimum in vitam æternam balsamum: quo respectu sponsa in suo Cantico ait, propter vnguentorum tuorum odorem, nomen tuum est instar vnguenti diffusi, Cant. 1.4.

*Dei Proni  
deat a se co  
lentibus sic  
adeq, ut ita  
præmissis, in  
non præmi-  
sis difficul-  
tatibus pro-  
videat.*

Sequitur apud historiã, Marc. 16.3. has mulieres in itinere inter se colloquutas, quassuisse quis saxū illud eis à monumento reuelleret, quum nominatim tres Euangelistæ prius dixerint, eas diligenter locum sepulchri, & quomodo corpus eius ibi fuisset collocatum, observauisse. At hic miranda mulierum istarum simplicitas occurrit, quòd non cogitassent antea de hoc saxo reuolundo: aut si cogitauerant, quomodo non inuenta ratione illud reuolundi sese in viam dedissent. Quæ sanè simplicitas, etsi non omnino laudanda, tamen non est parui momenti ad testimonium ipsarum extra suspicionem omnem conspirationis ponendum: non frustra monente nos alioqui Domino, simplicitatem nostram esse prudentia temperandam, Matth. 10. 16. modò tamen è pura scaturigine manet, & ad bonū via recta feratur: cuius rei multa passim in sacris occurrunt exempla, præsertim autem Apostoli, Act. 23. 6. & 17. Cæterum ex historia perspicuum fit has mulieres ignorasse sigillo saxum

saxum obsignatum, aut sepulchrum à militibus custodiri: ac longè magis de hoc impedimèto, id si sciuiſſent, laboraturas fuiſſe, quàm de lapide reuoluendo: atque adeò vix procul ad monumentum accessuras fuiſſe. Hoc autem eas ignorasse non est mirum. Trium enim horarum spatium à morte Iesu Christi interceſſerat ad quietem vsque Sabbati, intra quod tempus oportuit Iesu Christi corpus à Pilato rogantibus illud concedi, de Cruce deponi, linteis inuolui, atque sepulchro condi, vt vix aliquod spatium Iudæis superſuerit Pilatū adeundi, saxum sigillo obſignandi, custodes præficiendi, niſi ſerò admodum, omnibus iam in vrbe receptis. At verò Dominus, ne fortè iſtarum rerum apprehenſio mulieribus metum adferret, quominus hoc iter ſuſciperent, quas tamen primas ſuæ reſurrectionis nuntias eſſe volebar, antea prouiderat, terræ motu excitato, terroréque percuſſis militibus, & iam in vrbe reuerſis, quum adhuc eſſent in itinere mulieres, quæ demum exorto Sole ad ſepulchrum peruenerunt, Marc. 16.2. ad quod veriſimile eſt ipſas non auſuras acceſſere, ſi cuſtodientes monumentum milites imò, ne ſi ſemimortuos quidem humi proſtratos conſpexiſſent. Sic agit plerunque Dominus cum ſuis, non tantum difficultatibus præuiſis & ἀμυχάνοις καὶ ἀπαλάμοις apparentibus occurrens: ſed multa impedimenta non præuiſa nec viſa tollens, quòd veriſſimum illud ſit apud Prophetam, Pſal. 12. Non dormitat neque dor-

mit custos Israël. Quapropter soli Dei filij verè, postquam vociferati sunt, Quàm multi me coarctant, possunt cum Propheta gloriari, Cum habuimus tamen, & somnum capiemus & euigilabimus, quoniam Iehoua tuetur nos, Psal. 3, 2. & 6. secundum Abrahami patris nostri satis notam tesseram, DOMINVS PROVIDEBIT, Genes. 22. 8.

*Nunquam frustra Dominus quaeritur, etiam occurrens ipsum non quaerentibus, ubi et sicut oportuit.*

Dum igitur hae mulieres de hoc impedimento cogitant, ecce duos Angelos offendit, alterum sedentem supra saxum, alterum in ipso monumento quo viso territas fuisse vehementer verisimile est, si praesertim in fulgureo illo aspectu se conspiciendos praebuerunt: mulieribus longè adhuc magis pauidis & tanto splendore terreri quàm illi milites facilioribus: quin praesertim eiusmodi visionibus ex insperato occurrentibus, fortissimi quique facile terreantur. Sed praeterquàm quod verisimile est Angelum ipsis cum vultu facili ac benigno apparuisse, quum tam comis & placidus ipsius sermo, satis testaretur non offendendi, sed tutandi potius causa, si quis laedere niteretur ipsum praesentem adstare, adeo sunt animis confirmatae, (exceptis iis de quibus Marcus loquitur 16. 8. quae metu aufugerunt, & nemini quicquam eorum quae viderant dixerunt) ut etiam sepulchrum ingredi veritatem non fuerint, sicut ab Angelo fuerant inuitatae: atque ita quum essent magnopere recreatae ex iis quae viderant & audiuerant, non aliarum quae fugerant vestigia sequutae sunt, sed celeri

gra-

gradu Apostolis, quod erant iussæ nuntiarunt<sup>l</sup> hoc beneficium assequutæ vt redeuntibus in itinere Christus ipse fieret obuius. Hinc itaque discamus primùm quousque se Dominus ad infirmorum sincerè quærentium captum tum verbo suo tum etiam effectis ipsis accommodet, & quidem aliquando quum sic ipsi videretur, illis à quibus vbi non est quæritur sponte occurrens: in cordibus sic erga se affectorum efficiens quod in his mulieribus hac extraordinaria apparitione fecit. Quot verò istiusmodi diuinæ bonitatis exempla conspeximus in cuiuscunque conditionis homines, quos ad sui cognitionem Dominus etiam lectione librorum mendacium & falsitatis plenorum traxit, eum què minimè quærebant, & qui etiam ibi non erat, reperientes? Contra etiam non raro contingit eos qui quotidie sacras scripturas volunt, qui locus est in quo Dominus hodie quærendus, indoctiores & incertiores quàm dudum recedere, quòd nimirum pro sincera affectione & docilitate, falsa sua præiudicia & conclusiones ad hanc lectionem afferant. Denique nunquam Dominus frustra quæritur, quoties sincerè quæritur, quum etiam fugientibus ipsum vltro nonnunquam occurrat: teste Adamo, Genes. 3. 8. teste Saule de tam crudeli persecutore factò tãto Dei præcone, Act. 9. 1. & 2. & 15. testibus iis denique de quibus apud Prophetam Deus, Inueniri, inquit, feci me iis à quibus non quærebar, Esa. 65. 1. Et hoc ipsum mulieribus istis contigit, nihil minùs

quàm quod inuenerunt, quærentibus, Angelos nimirum, Iesumque Christum à mortuis suscitatum, quem ut mortuum vincturæ quærebant in sepulchro. Ac sanè priores esse Domini semper hac in re partes oportet, quando quidem ipse non à nobis eligitur, sed ipse nos eligit, 2. Thess. 2. 13. Quam gratiam si Deus istis largitur, annon eam multò magis est erga eos continuaturus, qui semel inuentum nunquam deserunt, sed propius semper accedunt, eidemque semper magis ac magis coherent, sicuti de se vera illa sponsa loquitur, Cant. 1. 1. & 4.

*Contraria  
effecta sensus  
diuinæ  
Maiestatis  
humilibus  
aut super  
bis appare  
tis.*

Hinc deinde discamus quantum inter se Dei filij, & ij qui prauam conscientiam fouent, in maiestatis & potentiae diuinæ apprehensione differant. Nam quando Deus se qualis est magnum ac fortem præbet, sanè rem creatam tremore concuti par est, quâdoquidem montes ipsi & cœli maiestatis ipsius sensu perterriti, velut in sudorem soluuntur, Psal. 68. 9. & beati ipsi Angeli faciem ante tribunalis huius magnificentiam operiunt, Esa. 6. 1. Hoc ipsum historiae sacrae docent maximis & sanctissimis viris contigisse, putà Danieli, 8. 17. & D. Iohanni, Apocalyp. 1. 17. & 19. 10. At pauor hic subito sedatus, Dei filiorum cordibus solam sanctam reuerentiam relinquit, cum tantò maiore spe coniunctam, quantò maiorem supremæ huius Maiestatis ac potentiae cognitionem habent, qua vna nituntur: quod ex sanctorum precibus in Sacris Scriptis, ac nominatim in maxi-



ma Psalmorum parte comprehensis fit conspicuum. Et quidem hic scopus est ad quem tam pretiosa Angeli verba feruntur, sic mulieres illas compellantis, Vos ne timete: pro vobis enim hic mortuus est & resurrexit. Contrà verò maximè superbos & indomitos Dei hostes contingit, postquam furorem suum vomuerunt, vbi vel minima diuinæ Maiestatiscintilla oculos ipsorum irradiat terreri, & velut capitis reos coram sui Iudicis tribunali trepidare. Sic perfidi Angeli coram eius vultu subsistere non potuerunt. Sic Cain ille ferox de superbia statim remisit, Genes. 4.9. Sic potens ille ferusque Nebucadnezar repentè in feram mutatus est, Dan. 4.30. & 33. Sic Balsasar ille animi impotens in mediis dapibus, quibus Deum Israëlisludibrio habebat cum Nobilibus, momento risum & gaudium in trepidationem verrit, cuius etiam suorumque Nobilium præterea luctuosissimus fuit exitus, Dan. 5. 6. & 23. & 30. Sic custodes isti Angelo conspecto, semianimes prostrati iacuerunt, contrà mulieribus consolationem ab eodem Angelo capientibus, & erectis. Erat enim illis sanè metuendus qui superbis maximè resistit, nam reuera Sapientis illi dicto locum esse oportet, fore ut domum superborum Dominus destruat: & elatum animi hominem Deum abominari, Prouerb. 15. 25. & 16. 5. atque etiam Domini nostri sententiam illam perfici, Quisquis se ipsum extulerit, deprimetur: qui verò depresserit, humilitate non fucata, quæ



inter Dei filiorum notas non vltima est, extol-  
letur à Domino.

*Quales sit  
esse de-  
beat funda-  
mentum co-  
rū quæ no-  
bis creden-  
da sunt ra-  
tione præ-  
teritorū, &  
Speranda  
futurorum  
respectu, ne  
in salutis no-  
stra negotio  
decipia-  
mur.*

Cæterum obseruatione dignissima sunt ho-  
rum Angelorum Dei verè nuntiorum & ser-  
uorum verba, quibus istis mulieribus quæ ac-  
ciderant, quæque sunt inter articulos fidei no-  
stræ præcipua, Domini nimirum resurrectio-  
nem persuadeant. Igitur sui nuntij fundamen-  
tum ponunt, id ipsum quod voce sua Domi-  
nus toties ipsis disertis verbis prædixerat, fore  
nimirum vt postquam condemnatus & cruci-  
fixus esset tertio die resurgeret. Tum ad huius  
sui sermonis maiorem fidem addūt quæ ipse  
met oculis intuebantur, sepulchrum vacuum,  
linthea sic disposita vt furto sublatum fuisse  
corpus ne suspicari quidem vllus potuerit: vt  
etiam Angelorum ipsorum maiestatem omir-  
ram. Quam viam si semper institissent quos  
Deus hoc Angelorum, idest verbi sui præco-  
num titulo dignatur: nunquam in deuia sica-  
berrassent, nec miseram plebem in tot errores  
secum traxissent, quod in hoc populo factum  
sepius ante Domini aduentum, ac deinceps  
post eius aduentum in toto Christiano orbe,  
proh dolor! aspicimus. Nunquam igitur ob-  
trudendus fuit, est, aut erit vllus Ecclesiæ Dei  
fidei articulus, nisi ex verbi diuini puris ac in-  
dubitatis fontibus exhaustus. Nihil, inquam,  
pro fidei articulo obtrudendum, nisi quod A-  
postolorum ipsorum temporibus tam perspi-  
cūe tamque fideliter in symbolum quod Apo-  
stolicum dicunt, relatum fuit, erutum tam ex  
im-

impleris Prophetiis per Iesum Christū, quàm ex iis quæ ipsemet ex suo magistro didicerant, & in eodem viderant, tum rerum iam impletarum respectu, tum adhuc implendarum, putà reditus è cælo ad viuos & mortuos iudicandos, resurrectionis carnis, & eorum quæ hanc consequutura sunt. Hæc itaque si ad amissim obseruata fuissent, quānam portā, quæso, infinitæ corruptiones articulorum fidei nostræ in Ecclesiam irrupissent: infinitæ fabulæ sacrarū historiaram veritatem polluentes? denique omnis generis falsitates, verbo Dei mutato, truncato, ampliato, non tantum ex pastorum (quorum alij crassissima ignorantia, alij superstitione laborarunt, alij verè impostores ac diuinæ maiestatis contemptores fuerunt) sed etiam non semel ex cuiuslibet voluntate & arbitrio?

In rebus igitur quas præteritas esse & impleras credendum est, verbum Dei & impletionem earum fidem illis oportuit facere, non quæ hodie viderentur ipsis oculis, quemadmodum quod tunc in sepulchro videbatur, sed quæ verorum Christi discipulorum non dubijs scriptis niterentur, quales sunt fidei nostræ articuli Symbolo Apostolico comprehensū. In iis autem quæ adhuc exspectamus, effectis nimirum spei nostræ, positum hic ab Angelis fundamentum sufficiat, Dominum dixisse: ac proinde certò persuasi sumus ipsum suo illud tempore perfecturum, cuius vna & eadem est veritas præteritorum ac futurorum.

*Ignorantia  
non excu-  
fant negligē-  
tia vel diffi-  
dentia, præ-  
sertim hoc  
tempore.*

Et hæc quidem hætenus dicta, tum pasto-  
ribus, tum ouibus normam esse oportet, quam  
secuti tum doctores tum auditores Dei verita-  
tem ducem sequantur. Porro non sunt Angeli  
mulierum defectum arguentis verba hæc le-  
uiter prætereunda, *Quid uiuentem queritis inter  
mortuos?* Merito enim responsuræ videbantur  
mulieres, non hanc esse suam mentem: sed cō-  
trā mortuum à se in mortis domo, sepulchrō  
nimirum quæri. At maiorem reprehensio-  
nem ita responsantes incurrissent. Nec enim  
Iesum Christum ut mortuum inter mortuos  
querere posse videbantur, quin se incredulita-  
tis accusarent, aut obliuionis: quum sæpius ab  
ore Domini audiuiissent ipsum tertio die re-  
surrecturum, nec ampliùs in mortuis futurum.  
Sic plerunque contingit nos lapsibus nostris  
ignorantiam prætexere, qua magis premimur,  
quum ad ignorantiam accedat aut negligē-  
tia aut contemptus. Age verò, quum ab hinc  
annis octoginta Deus tam clarè, tam apertè,  
tam patienter mundum compellarit, superatis  
omnibus impedimentis, dolis ac fraudibus &  
occultis machinationibus, & vi omni, quò ab  
omnis generis, ætatis, sexus ac conditionis ho-  
minibus audiretur, an potest ignorantiam vl-  
lam prætexere qua coram Deo excusetur? quū  
præsertim repulsam patiat, his quidem illum  
vitruentibus, illis verò contemnētibz: aliis  
verò, à quibus erat exceptus, pessimè ipsū tra-  
ctantibus, & hac in re infauitā vrbem Hie-  
rosolymam imitantibus, quæ tanto cum gau-  
dio

dio die Dominica missum à Domino quum excepisset, paucis post diebus cum tantis vociferationibus ad Crucem flagitauit, vt etiam à Iudice, contra ipsius conscientiam, ad id supplicium cōdemnationem extorqueret. Quum verò simus ex eorum numero quos Deus erudit, eius etiam opem & auxilium supplices imploremus, ne in iis reperiamur qui malo vno spiritu fugato, septem aliis longè peioribus portam aperiunt, Matth. 12. 45. cuius rei, proh dolor! nimium hodie frequentia exempla conspiciamus. Ac si nos obliuio quædam eorum cœpit, quæ priùs didiceramus, quod his mulieribus ac discipulis ipsis contigit, earum etiam exemplum sequamur, quæ reuocatis in memoriam iis quæ obliuioni tradiderant, Luc. 24. 8. ex hac admonitione non parum profecerunt.

At si meritò hæ mulieres corripuntur, quòd Iesum Christum mortuum, & sepulchro conditum adhuc esse reputarent, quòd viuentem & sepulchro egressum, inter mortuos quærerent: nunquam eum in sepulchro nec mortuum nec viuentem quæraturæ, si hoc scissent, quam tandem exultationem adferent miseri illi superstitiosi, immo cæci & insani prorsus, qui Iesum Christum in cælis hodie viuentem quærunt, non in verbi sui prædicatione, Sacramentorùmque administatione, non in vera Hierosolyma cælesti, Domini Ecclesia, quocunque terrarum loco Dominus cognoscitur & colitur, sed desertis vxoribus, liberis, patria

pe-

*Iesus Christi adhuc inter mortuos quæraturæ superstitiosis sepulchrum eius hodie visitantibus, & aliis multis paucis.*

peregrinantur, ac terrenam Hierosolymam petunt, ut antrum istud inuisant, quod non nisi ex opinione, si non falsa, tamen incerta fuerit. ne Domini sepulchrum scitur, propter maximas paulò post secutas tum urbis tum vicinæ regionis mutationes & vastationes. Esto verò, de loco certo constet, quo tamen fundamento nritur hæc superstitio, quæ in maximis votis habetur, ut non nisi Papæ ipsius ore suscepta semel dispenseretur? Iesus enim Christus semel illud egressus, non est amplius illic, nec in æternum futurus est. Ac si in terris quærendus est, (spiritualiter in verbo & Sacramentis quærendus, in quibus ubique locorum reperitur, in quibus in spiritu ac veritate colitur, ut non sit opus, in has aut illas oras excutere, sicuti Legis, & templi Hierosolymitani tempore factitatum est: ut ipse Dominus tam expresse nos admonuit, Ioh. 4. 20. & Apostolus ipse Moïsis verba referens, Rom. 10 8. ut non sit aut cælum conscendendum aut mare tranādum. Instructio verò si quæritur ad ædificationem, quæ tandem à muto & sensus experte saxo sperari potest? Terrenum igitur Ictu Christi sepulchrum hodie quærant qui sepultum fuisse nolunt credere, nisi suis oculis illud intueatur: Iesumque in hoc sepulchro quærant qui suscitatum à mortuis persuaderi sibi non patiuntur. Nos verò Iesum Christum in terrisloquentem audiamus, ubicunque sacrosanctum eius verbum purè annūtiatum personat: quæramus autem non carneis oculis, aut pedibus,

sed



sed fidei, loca superna, in quibus ad dextram Dei Patris sedet, ex Apostoli exhortatione, penetrantes, Coloss. 2. Quanta fuit igitur patrum nostrorum cæcitas, qui ducibus aliis cæcis, vitam & facultates exposuerunt, ut Sarracenis, auerant, sanctum sepulchrum eriperent: solis hac in re questum faciētibz Indulgentiarum præconibus? At si tanta hæc est cæcitas: & Deo nostro Opt. Max. gratias immortales agere debemus, quod tantas imposturas & impostores nobis detexerit, quid futurum putamus iis qui millies adhuc hebetiores, minimè quidem mendicant, sed charissimè peccatorum suorum remissionem, vitæque præsentis commoda, immo vitam æternam, mercantur à mortuorum ferculis, reliquiis ac ossamentis, eorum quorum fortasse maxima pars in inferos est detrusa, quibus tamen animarum mangones ex arbitrio suo nomen imponunt: & quæ habent præcipua sui Christianismi capita, Christianorumque præcipuas notas? Quid verò sum ad hæc ego dicturus: nisi ut tu, Deus, propter sanctum nomen tuum, breui manum admoucas, nec ampliùs sinas cælum ac terram tam detestandis idololatriis pollui?

Denique superest adhuc nobis magni momenti caput explicandum in hac historia, mandatum nimirum expressum quò iubentur hæ mulieres Apostolis ista nuntiare: in quibus duo sunt quæ scire & in usum nostrum referre nos operæpretium est. Horum prius est, quæcunque beneficia Deus in nos confert siue

*Donorum  
omniū Dei  
communicā  
tionem, ex  
vera chari  
tatis affe  
ctu, inter  
Christianos  
esse oportet  
nisi sacrile*



*gñ rei esse  
velint.*

temporalia siue spiritualia sint, ad communem totius Ecclesiæ corporis ædificationem esse referenda: quod ni vera fide & charitate præstiterimus, sacrilegi sumus, & in eius condemnationis partem venturi, quam minatur Dominus acceptum ab ipso talentum abscondenti, Matth. 25. 30. Quod si charitas singulos ad hæc obligat, quid iis futurum putamus, qui præter hanc vocationem generalem, etiam speciali vocationi ad hoc vel illud munus temporali vel spirituali, non respondent?

*Deus sine  
personarū  
acceptiōe,  
quibuscun-  
que ipsi vi-  
sum est, uti  
sunt, ut tamē  
in domo Dei  
stabilitus or-  
do non vio-  
letur.*

Alterum est, licet in Ecclesia Dei non omnes Prophetæ sint nec Apostoli, ut non erant etiam hæc mulieres, & in domo Dei cuncta fieri ordine oporteat, 1. Cor. 12. 29. & 14. 40. esse tamen ex officio Christianorum sese inuicem docere, monere, hortari, arguere, consolari priuatim, ac mutuis dextrarum amplexibus vna in Domini templum ascendere, sic alij alios cohortantes, Eamus, ascendamus, in templum Domini, ut quæ prædicta sunt, Mich. 4. 2. impleantur. Ideò verò summo opere cauendū nobis ne imitemur eos qui ipsos arguenti Domino exprobrabant cognatos, quos sibi notos aiebant, & fabrilem artem quam cum fabro lignario Ipsepho exercuerat, Matth. 13. 55. & Apostolis vilem conditionem, quod non essent ex Iudæorum præcipuis, Ioh. 7. 48. nec in ipsorum scholis eruditi, Act. 4. 13. Contrà, Deum per quemcunque volet nos alloquentē audiamus, quandoquidem Apostolos à mulieribus semel doceri voluit, atq; adeò Petrū nomina-

tim

natim qui hîc, nô honoris sanè gratia, nomina-  
tur, sed quòd eius esset quàm lociorum gra-  
uior lapsus. Dauidè sanè Abigail vna à sum-  
mo facinore auerit, quòd ipsemet ingenuè fa-  
teretur, 1. Sam. 25. 33. Huius verò rei, quàm multa  
quæ lubens omitto exempla, nobis istud secu-  
lum nostrum suppeditat?

Agite verò, fratres, quum ex hac historia, *Huius de-  
stina vultu*  
tanquam ex amplissimo thesauro, multum au-  
ti, multumque pretiosissimarum gemmarum  
eruerimus, faxit Deus Opr. Mâx. vt hæc probè  
cognoscamus; laudemus & in vsum nostrum  
quisque secundum suam vocationem reuoce-  
mus, fide sincera in hunc verè Suscitatum è  
mortuis recumbentes: & eius potentiam ac  
virtutem quibuscumque intus ac foris tentatio-  
nibus opposcentes, vt eius gloriæ ac honori  
penitus nos consecremus: duo in primis extre-  
ma fugientes, ne nimirum in oculis nostris sa-  
piamus, & contrà, ne per socordiam & igna-  
uiam ab officio recedamus, quod harum mu-  
lierum nonnullis contigisse videmus, de qui-  
bus agitur, Marc. 16. 8. quæ timore percussæ,  
nemini verbum facientes, quum domum re-  
diissent, non sunt etiam à Domino hanc gra-  
tiam consequutæ quam sociæ ipsarum, vt Do-  
minum ipsum in itinere offenderent, & ab eo  
consolationem acciperent. Agite igitur, in-  
quam, fratres, rectam viam semel ingressi de-  
curramus ad metam vsque, ibi demum coronæ  
immarcescibili coronandi. Amen:



## HOMILIA QVARTA.

Matth. 28.

9. Quum autem proficiscerentur ut [hoc] nuntiarent discipulis eius, ecce, Iesus occurrit eis, dicens, Auete. Illa autem accesserunt & prehenderunt pedes eius, & adorauerunt eum.

10. Tunc ait eis Iesus, Ne timete, abite: annuntiate fratribus meis ut abeant in Galileam, illic me videbunt.

Harum mulierum error, alium Iesum Christum, & alibi quam esset, querentium earum testimonium minus suspectum facit.



Vò magis errarunt hæ mulieres, Iesum Christum alium quam esset, & ubi non erat, querentes, & quidem errore: non excusabili: eo minùs est suspectum minùsque eleuari potest editum ab ipsis resurrectionis testimonium: tantòque maior & ineffabilior apparet Domini bonitas, suorum infirmitatem, quam nulla excusatio tegebat, benignè tolerantis: quòd maximè hæc hystoria spectat. Verùm Spiritus sanctus nobis hoc exemplum, etià aliquid amplius edoctrus, proponit. En igitur mulierum turbam eandè, quarum eadè mens, & eadè via, sed tamè à recto aberrans, qua de re monentur à duobus tâto dignis Magistro nuntiis, Angelis. Et harum quidem alia duces Angelos sequuntur, plus etiam quam sperabant inuenerunt: alia subito percussæ timore

re fugerunt, & hoc beneficio seipsas priuarunt. Age igitur, quânam hoc contigerit expendamus.

Huius seculi sapientes pulchrè sanè dixerunt, domos, familias, status omnes tum recta imperandi scientia, tum obedientia stare: quæ in re non mirum est si in negotiis terrenis vtrinque grauiter peccatur, aliis quidem ad bene imperandum aut ineptis, aut æquò segnoribus, etsi nemo non regiones animos gerit: aliis verò ferè omnibus, aut paucis admodum exceptis, rectam ac sinceram obedientiam detrectantibus. Idem in Domini domo plerunque cõtingit, in qua, vt omitta hypocritas & contemtores, plerique omnes Christû quærunt, & non reperiunt: & quidem suo prorsus inexcusabili errore: aliis quidem adeò in imperando audacibus, vt hi quidem conscientias ipsas fingendi Leges auctoritatem sibi vendicent vnius Dei propriam: illi verò Deum & ius omne ac æquum contemnant, seque ipsos & alios ex suo arbitrio & libidine regere posse sperent. Alios verò, quorum obediendi sunt partes, videas, præter quàm quòd omnes naturâ Deo rebelles nascimur, partim tam stupidos ac hebetes, partim tam superstitiosos in iis quæ cõscientiam & salutem spectant, vt faciliè ab animarum suarum mangonibus, id nequaquam in rebus humanis, etiam exigui momenti, facturis, pendeant.

His maximis erroribus, quos horrenda & inuitabilis ruina comitatur, veram Ecclesiam

*Autoritas  
imperandi  
conscientiis  
(quod v-  
nius Dei  
proprium  
est) & fide-  
lium obse-  
quium pro-  
ptum, vera  
Ecclesiæ  
sunt funda-  
menta.*

*Qualesse  
pastorū of-  
ficium in*

*Magistri  
præceptis  
docēdis &  
si in re-  
cipiendis: ut  
suā quisque  
vocationem  
sequatur.*

in sempiternum permanfuram opponamus, Ea est quæ sic vnico Regi huic sese subiicit, vt ij quorum ad alios docendos vritur ministerio, intra sibi commissi muneris cancellos sese contineāt, illud fideliter adhibitis necessariis admonitionibus, exhortationibus & increpationibus exponant: &, tanquam à Domino missi, iubeant, quod fieri iussit, inhibeant autem quæ fieri Deus ipse prohibuit, Matth. 28. 20. & 1. Cor. 11. 23. vt fideles arcanorū Dei dispensatores, 1. Cor. 4. 1. Oues contrā veri Pastoris per ministros suos eos alloquentis vocem audiant & sequantur, non autem alieni, Ioh. 10. 4. & 5. Quemadmodum autem in bene constitutis omnibus Rebus publicis, legibus fixis parere singulos non confuse, sed ex cuiusque vocatione par est, ad vitandam confusionem: sic in vera Ecclesia, singulos oportet Dei voluntati sese subiicientes diligenter expendere vocationem suam, qua Dominum colant & proximo inserviant, quod non temerè toties Apostolus inculcat, quum ex huius ordinis violatione tot confusiones & calamitates procul dubio promanent.

*Satana cō-  
silia quibus  
homines à  
vocatione  
auertat, ex-  
penduntur.*

Quoniam autem nostræ salutis hosti & eius satellitibus ista miram in modum displicent, vt vix aliquid inuenias difficilius quàm hominem esse frugi (quod est viam illam de qua loquimur insillere) contrā obfirmandus est animus, vt de Dei voluntate certò persuasi, & vocationis testimonio freri, in cæpto curriculo decurramus, donec tandem metam & indefes-



so cursu currentibus propositam coronam, adipiscamur. Quamobrem esto nobis etiam ad hanc laudem stimulus, meditatio tot excellentissimarum in hac lucta victoriarum, ex quibus agnoscamus quàm felix sit stadium istud decurrentium exitus, istiúsque iacturæ ac detrimenti quod sibi accersunt, qui metus sibi fingentes ab officio resiliunt: multoque magis qui animum ab eo aduertunt ad quod eos aduertere maximè decebat.

Et quidem hæc hitoria, quam die postrema Dominica non absoluiimus, utrorumque nobis exempla suppeditat. Pars enim harum mulierum præsentis animo sepulchrum ingressarum duobus nuntiis recreantur, & accepto mandato, rem totam discipulis nuntiandi, plenæ insigni gaudio, parentes, aliud à Domino beneficium consequuntur, ut obuiam ipsis fiat, & ipsæ coram quæ ab Angelis duobus audiuerant, rata faciat, ut hoc nuntio Apostolorum ipsorum, ut ita dicam, Apostolæ, cum immenso & ineffabili gaudio factæ sint. Pars contra, de quibus agit, Marc. 16. 8. formidine perculsæ fugientes, suscepti itineris fructum sibi & aliis tum perdiderunt, quas melius deinceps edoctas fuisse verisimile est.

Hinc etiam eruenda nobis singulis horis doctrina per necessaria. Nam hæc mulieres paruerunt mandatis quæ primùm ab Angelis duobus acceperant, deinde à Domino ipso coram modo externo & in sensus incurrente, licet tamen extraordinariis signis. Nos verò hanc

*Huius hystoriae applicatio ad superiora.*

*Qua ratione cuiusque conscientia confirmari possit in sua vocatione: & quid hic opus facto sit.*

f. in j.

hodie rationem ne expectemus, & à Satanae fraudibus caueamus, phanaticis hominibus persuadentis somnia sua, seu deliria, vigilantium aut dormientium, esse diuinas reuelationes. Ne, inquam, hæc oracula nobis fingamus. Nā tempus illud, Ecclesiæ Christianæ administratio- nis respectu, præterit, semper tamē Deo prout ipsi visum est operante. Viam igitur Regiam sequamur: vt opus aliquod aggressuri, aut aliquid dicturi, primū diligenter excutiamus, illūd-ne sit à Deo vel non, hoc autem ex eius voluntate in Lege patefacta facillimè cognoscemus. Deinde an vocationi respondeat, expendamus: putā an id de quo suscipiendo deliberatur sit eiusmodi, vt si fecerimus, obsequamur Deo, nisi autem fecerimus ab officio vel in totum vel ex parte resiliamus. At Deo præterea gratiam hanc largiente, vt non modò conscientia probè erudita suadeat aut dissuadeat quid agendum fugiendūve sit, sed accedat externè mandatum, quo de Dei voluntate certiores fiamus, tum maximè, si aliās vnquam, Spiritus discretionis à Domino, suis eum nunquam recusaturo, precibus est impetrandus.

*Exempla  
insignia ex  
quibus su-  
periorum  
usum disca-  
mus?*

Huius rei duplex in Apostolo exemplam adferam, eximiū exēplar quod in difficultatibus, in quas quotidie fideles Dei serui incurrūt intueamur: ad quod accedet tertium in re ad nos fallendos valde procliui. Prius esto factum illud Apostoli, qui quum per biennium ex sua vocatione feliciter Ephesi promouisset opus Domini

Domini, virtutes multas per manus eius operante Domino, tandem coorta seditione per Demetrium illum statuarium, prodire in populum apud se constituerat. Ecquis autem non dicat Paulum ab incepto non auocandum, qui, si vllus vnquam inter Dei seruos, Dei spiritu in vocatione ageretur? At discipuli non fuerūt eū prodire, seque ipse regi hac in re ab ipsis passus est, Act. 19. 19. & 30. & 20. 1. Cōtrā in vltima Hierosolymā profectiōe, prēmōnitus ab Agabo propheta, vincula & afflictiones eū ibi manere, per singulas Ecclesias rogatur vt profectiōē illā abiiciat: sed tamen obfirmato animo pergit, nō quidē pertinaci, sed qui sciret quo spiritu ageretur, vocationi suæ prorsus conformi: & quod sola pericula imminētia illi obiicerentur, Act. 20. 23. & 21. 13. At verò duodecim Domini discipuli, non sanē Dei zelo, sed ex indignatione & cupiditate vindictæ, specioso tamen prætextu studij erga magistrum, & pœnarum quas loci illius incolæ, Dominum excipere dedignati, merebātur, & quidem pro se adferentes Eliæ simile exemplum, grauissimè à Domino, his verbis corripuntur, Nescitis quo Spiritu ducamini, Luc. 9. 54. Quæ si ante nostros oculos exempla versentur: facile quid in istiusmodi negotiis factō sit opus, modò affectiōes rectæ sint, et si aliquo defectu laborantes, iudicabimus.

Ad has mulieres reuertamur, quæ parentes *Vera obedientia proutitudinem* mandato quod ab Angelis Domini acceperant, non tantum se dant in viam nuntium il- *et zelum*

*moderatum  
requirit.*

lud perlaturæ, sed cum festinatione currunt, ex quo discimus fugiendum nobis reporem illum quo laborantes Dominus euomit, Apoc. 3.16. ac potius in violentorum illorum qui vim regno cœlorum faciunt esse nos oportere, Matth. 11. 12. zelum habentes scientiæ qualem hæ mulieres.

*Dei benedi-  
ctiones su-  
pra omnem  
spem eis qui  
benefacien-  
do nunquā  
defatigan-  
tur, sed ta-  
men ex me-  
ra gratia, cō-  
tingunt.*

Ecquid autem hic amplius? quum Dominus ipsis occurrisse dicitur, non ipsæ Domino: docemur quum Dominus nobis ipsum quærentibus & obsequentibus occurrit, ex mera gratia id facere, nosque præuenire primum ut velimus quærere: deinde voluntatem quam efficit in nobis bonam comitari. Discimus insuper ex iis quæ istis mulieribus contigerunt, idem hic accidere quod in rebus humanis, ut docent cum experientia sapientes, sæpe artem versando tyrones in magistros euadere, seu fabricando fabros fieri, sic etiam salutis viam continuo cursu terentes ex fide in fidem progredi, donec tandem speratam omnibus beatam hanc viam insistentibus metam assequantur, felicem nimirum ac beatum illum Domini, hoc longè feliciorum occursum, qui ab Apostolo describitur, 1. Thess. 4. 17. quum rapiemur in nubes in occursum Domini, cum ipso futuri in sempiternum.

*Dicere Do-  
mini Facere  
est: nisi illud  
effectum in  
credulitas  
impediat.*

Porro Domini benignitas in hoc occursum longè adhuc maior apparet in his verbis, *Aue-  
te, aut, Gaudete, & ne time-  
te.* Et horum quidem verborum ab ore Domini manantium longè alia vis est & effectus, quàm si ab hominum ore,

ore, licet corde cum ore consentiente profecta essent. Nec aliud homines possunt quam amicis bene precari, & eosdem hortari. At dicere Domini, Facere est.

Nec sanè dubitandum est quin hæ mulieres intus perceperint eorum fructum quæ auribus hauriebant: illud externo facto testatæ, non tantum Dominum adorantes, sed etiam pedes ipsius amplexantes, quasi sic eum compellerent, Vah! Domine, quàm feliciter abs te sumus in maxima nostra socordia & incredulitate deceptæ. Nam obliuioni traditis iis, quæ tam expresse prædixeras, quæque iam impleta cernimus, ibamus ad te tanquam ad nos amplius non reuersurum: at te ipsum iam nobis occurrentē vtrò conspiciamus. Vngendum te cum mortuis in sepulchro quæsiuimus, tu nos alio consolationis vncturus ades balsamo. Supplices veniam deprecamur, culpam fate-mur: te Dominum ac Magistrum nostrum ad pedes prostrantes salutamus. En quis iste beatus occurfus vtrinque fuerit. Eia verò, fratres, quid obstat quominus eodem felici occurfu Domini fruamur? Quoties enim in calamitatibus Dominus occurrit, seu internis consciëntiæ motibus, seu quauis alia ratione, sed in primis anima pœnitente in gemitus illos inenarrabiles, de quibus Paulus Rom. 8. 26. erumpēte, quos sanè beatissimos occurfus Domini dixeris, quis oro nobis esset felicior, harum mulierum exemplum imitantibus, & oblatum beneficium eadem reuerentia recipientibus,

*Quomodo  
nobis occur  
renti Domi  
no respon  
dendum.*



ac eandem habentibus aduersus quaecunque pericula fiduciam, quam in eiusmodi visitationibus Dominus secum adferre solet?

*Benedictiones Dei filiorum propriarum sunt qui huius immorantur, et si hac in parte filij huius seculi dupliciter hallucinentur.*

Et si verò ab hac vnica scaturigine omnia beneficiorum genera promanant, ab eo nimirum qui Solem suum oriri facit super bonos & malos, tamē de benedictionibus filiorum Dei propriis ac peculiaribus ista dicta sunt. Quapropter solos in hoc mundo filios mundi spe sua excidere videas, non modò vana specie mundi deceptos, I. Cor. 7. 31. sed etiam sibi persuadentes se bonis perfruituros, peccatis suis eum prouocādo, in cuius vnus potestate sunt, vt ex suo arbitrio vel largiatur illa vel auferat, quum præter eum solum Deus alius non sit. Et tamen sic hodie viuitur in mundo, cum sua quam quærit vanitate perituro. Nos verò contrā, si vera Domini Ecclesia sumus, idest à mūdo separati, pro comperto habentes pietatem solam habere promissiones tam præsentis quàm futuræ vitæ, hunc qui nobis occurrit, à quo vnico tanquam vero fonte bona illa promanant, I. Tim. 4. 8. amplectamur & retineamus, noctesque diesque versemus in his negotiis certissimum hoc asylum, Quærite primum omnium regnum cælorum & cætera omnia vobis adiicientur, Matth. 6. 33. & pretiosissimam aliam illam Apostoli sententiā, Si proprio filio non pepercit, sed pro nobis omnibus tradidit eum, quē non etiam cum eo omnia nobis gratificabitur? Rom. 8. 31. At coniunctim ea cum ipso flagitemus. Nam sine ipso nul-

nullæ maiores aut graviorcs maledictiones Dei benedictionibus, quum quis ipsis abutitur.

Hæc verò verba, *Ne timete*, quum tali ore proferantur, quis satis expenderit? Nullam enim esse passionem qua magis homines percellantur, quàm metum, nemo dubitat, quum sæpe nocentior sit re ipsa quæ metuitur. Quot verò quantisque periculis, & quidem sæpe inevitabilibus, misera hæc vita nostra, quoquo nos conuertamus, est obnoxia? At leuia illa, respectu terrorum conscientia, quæ flagitiosis & sceleratis hominibus quantumvis repugnantibus, est accusator, testis idoneus, iudex & carnis ex: vt à se accusatum, conuictum, iudicatum nunquam esse quietum sinat. Aduersus pericula autem nobis exterius in his terris imminencia, remedia prout Deo visum est, inveniuntur, non tamen aduersus mala quælibet, nec semper tuta, nec ad statum tempus: & plerumque periculi vnus fugam aliud excipit. Conscientia verò terrores quis sedauerit, nisi solus qui offensus est, Deus æternus? Et quidem hoc vno solius Christianæ religionis veritas innotescit, falsitatis redarguens alias omnes, quotquot vnquam aut sunt, fuerunt olim, aut futurae sunt religiones. Hoc enim retinet quidem omnes fundamentum, necessarium placandum esse Deum, & hoc nituntur superstitiosorum deuotiones ab hominibus excogitare. Sed vt falsorum deorum multitudinem omittam, esto, feratur totus ille cultus in verum Deum,

*Varia manus species: & verum ac vnicum remedium aduersus periculofissimum metum, conscientia mirum terrores.*

vanus tamen omnino futurus est. Aliæ enim religiones omnes falsa duo fundamenta ponunt, nempe Deum ab homine offensum, posse ab eodem oblato dono placari: Deumque sic nobis lapsus nostros, ut solent homines alij aliis condonare, ut tantundem de sua iustitia remittat. Quæ sanè nullo modo Dei naturæ, rei nullius indigæ, cōveniunt: quandoquidem omnia sunt ipsius & in ipso, in sese perfectissimo, nullique passioni obnoxio: nec retineret Deus id quod est (summè iustus nimirum, non minùs ac summè bonus) si peccatum vllum impunitum secundum suæ iustitiæ seueritatem dimitteret. At sola Christiana religio verum Deum agnoscens & colens nouit summam eius misericordiam cum summo iure conciliare, in eo qui nobis à Patre datus est, & qui ideo seipsum fratrem nostrum fecit, & tanquam sponsor noster, cum corpore tum anima pœnas luit pro peccatis eorum omnium quos ipsi Pater dedit, tanquam verus homo, & gratissimus persolutor, pro nobis, non autem pro se, homine iustissimo, & sine vlla peccati macula: sic tamen ut pretium istud pro peccatis suorum Patri offerens, non sit eius ira absorptus: erat enim ille sicuti est, futurusque est in sempiternum, verus cum Patre Deus, Omnipotens.

*Quibus modis  
conscientia  
pauciores  
sedari possunt,*

Quo igitur metu verus Christianus percellitur, hunc sponso rem & vadem nostrum vere fide amplexatus, ex Patribus promissi fœderis formula, tandem suo tempore mundo exhibi-

ti,

ti, & rati facti per oblationem perfectam, semel ab hoc nostro præde ac sponsore factam? Hic igitur verè mulieres compellans dixit, *Ne timeatis*: idemque quoridie singulis huius Ecclesiæ veris membris occinit. Nec enim spiritum emittens frustra clamauit, nostræ salutis omne mysterium impletum esse, Iohan. 19. 30. Si verò Deus pro nobis, quid iis omnibus futurum qui sunt contra nos, Rom. 8. 30. Quæ verò nos afflictio terruerit, quum iis qui Deum diligunt omnia simul conferre dicat Apostolus, Rom. 8. 28. quos neque sublimitas, neque profunditas potest à Dei charitate separare quæ est in Christo quem nobis dedit, Rom. 8. 38.

Timor igitur ille Domini, tantopere nobis in sacris commendatus, qui est diuinæ Maiestati debita veneratio, longè alius est quàm metu ille ac pavor, quo homines iram Dei aut ingens aliquod damnum dum metuunt, torquentur & excruciantur. Absit autem Christianos saxis similes faciamus, vt periculis imminetibus nec tangantur nec moueantur, ex naturæ affectione, quæ sibi contraria timet ac fugit. At licet Dei filij ex ossibus & carne vt alij homines compositi hanc apprehensionem habeant, tamen sibi placatum eum sentientes sine cuius arbitrio & voluntate nihil aduersi ipsis contigerit, sic à Spiritu sancto, suorum consolatore sustentantur, vt sit ipsis hæc apprehensio stimulus ad preces tantò ardentiores. Porro qui dixit Deus, Inuoca me in die tribulationis & erua me, Plal. 50. 15. nunquam

*Longè inter  
se differunt  
Timor Dei  
& pavor  
de quibus  
hic agitur.*

patitur à tentatione constantiam, quam suis largitur, superari: atque adeò ingruentibus maximis propter nomen ipsius persecutionibus, tum maximè veri Dei filij de timore & pauore ex Domini mandato, Matth. 5. 11. & Apostolorum exemplum Act. 5. 41. sequuti, triumphant. Quid ni verò triumpharent, quum sit ipsis hæc persecutio speciale testimonium gloriæ ipsos manentis, quandoquidem capiti cōformes in afflictionibus, etiam eiusdem gloriæ fieri participes oportet? 2. Tim. 2. 12. At Deo iustas pœnas de peccatoribus repente, quid quælo tunc factò opus est? Nonne tunc saltem ex iræ Dei apprehensione, terrori locus est? Omnino sanè: & tanto quidè ut illi sæpe quò se vertant dubij sint: quorum exempla frequentissima, etiam sanctissimorum preces & suspiria. Verùm nec ista superius à me dictis repugnant: nam longo interuallo duæ istæ conclusiones inter se distant, Christiano nihil metuendum, & Christianus adhuc aliquid timet: quum prior illa conclusio de iis qui iam victoriam reportarunt, hæc verò de luctantibus adhuc intelligatur. Ac proinde quum in diuersa subiecta cadant hæ conclusiones, non sunt inter se contradictoriæ. Quid miramur igitur adhuc, si, quum fides in mediis huius vitæ tempestatibus tantum inchoata sit, & adhuc oppugnetur à diffidentia: & spiritus regenerationis aduersus carnem luctetur, nondum perfectè verborum istorum, *Ne timeate*, fructus in peccantibus producit? Verumtamen fiducia



ciæ tandem cedit timor, nōsque cum Dauide in hæc verba cogit erumpere, *Quàm bonum mihi fuit à Domino affligi*, Psal. 119. 71. quandoquidem hæc castigatio testimonium ipsius paterni amoris est, Heb. 12. 6. & Apoc. 3. 19. nonnquam suos in ipsos vsque inferos trudentis, inde tandem educendos, 1. Sam. 2. 6.

Adiicitur deinceps mādaturum, quo discipulis dicere iubentur vt eant in Galilæam, cum ibi visuris: quod & ipsum ab Angelis mandatum acceperant, & ab ipso Domino paulò ante mortem erat prædictum, Matth. 26. 32. Ne verò putetis ista de subita profectioe intelligenda extra Hierosolymam, vt in Galilæam se reciperent in urbem non amplius redituri.

*Quomodo mandatum istud erudit in Galilæa intelligendum & cur Dominus noluerit suos ad huc Hierosolymis excedere.*

Contrà enim deinceps audituri sumus cum iubentem ipsos in urbem conuenire, & ibidem Sancti Spiritus missionem expectare: nam oportebat, sicut erat à Prophetis prædictum, ab Hierosolymis Euangelij prædicationem, in vniuersum orbem terrarum propagandam, manare: sic volente Domino in suorum hostium confusionem, & suorum consolationem, throni sui Maiestatem ibidem vbi Crux eius plantata fuerat erigere, Esa. 2. 3: Mich. 4. 1. Hæc igitur ipsis nuntiata sunt, vt non esse confictum à mulieribus hunc nuntium ex his signis agnoscerent: ac proinde ad Domini & Magistri sui conspectum magis excitarentur ac præpararentur: tum verò maximè vt intelligerent, se, licet in ipsa Hierosolyma, velut horum tigridum & leonum antro & faucibus versarentur,

à quibus erat verisimile non meliorem expectandam discipulis quàm Magistro conditionem, eius tamen præsidio fore aduersus eorum ferociam tutos. Neque verò semper eos in hoc versari metu ac periculo voluit: quos sanè mirum est tanto terrore percussos, & nihil minùs quàm Domini resurrectionem sperantes, non procul aufugisse, sed vnà omnes Hierosolymis coactos substitisse. Arcana igitur Domini providentia gesta hæc sunt omnia, discipulorum infirmitatem sustinentis.

*Satan persequens greges Domini instrumentum est quo Deus vultur ad eos ipsos cogendos quos dispergere Satan moliebatur.*

Et quidem ab omni ævo se talem præstitit erga suos, ita suorum hostium consiliis in contrarium versis, vt quos Domini greges dissipare suscitatis persecutionibus nitebantur, eosdem cogerent tantò arctiùs inter se vnanimis coniungendos. At si fortasse quædam dissipatio contigit, nouis Domino gregibus excitandis inseruiit: quod à Stephani morte factum videmus: qua veluti malleo minimè cõtulsæ sed excussæ sunt hinc inde scintillæ ignis oris Domini, ad salutem etiam ad oroninquas & remotas nationes propagandam. Quot verò, obsecro vos, istiusmodi exempla Dominus nostro seculo conspicienda, tum in afflictissimo Galliarum regno tum in inferiote Germania nobis exhibuit? Sed ne procul abeam, mecum fratres, expendite quis nos ex tam diuersis nationibus in hunc locum coegerit. Annon enim maxima ex parte persecutorum Dei hostium rabies? Et quidem Dominus nos in hunc locum (autem dicere, & soli Deo laus sit) tanquam

quam nouam Hierosolymam eoactos ita protexit, vt non solum ipsis nostris & suis hostibus videntibus, tam opiparè nobis hic victum corporeum & spiritualem porrexerit, sed etiam præpararit & efformarit eos quorum opera suum Euangelium à Septentrione in Meridiem, & ab Oriente in Occidentem propagauit. Eheu verò quantopere nobis cauendum ac miseræ Hierosolymæ similes simus, cuius tantò fuit atrocior pœna, quantò maior fuerat rebellio: contrà viribus omnibus nitendum, vt per eius misericordiam pars simus veræ illius Hierosolymæ cœlestis, licet adhuc in terris ex parte commorantis, cuius illa propria promissio est, Requies ipsa mea est in perpetuum: habitabo in ipsa; quoniam mihi grata est: quod vtinam faxit Deus.

Sed præter illa superiora diligenter istud aduertendum elogium quo suos discipulos ornat, his verbis, Ite, nuntiate fratribus meis cant in Galilæam. Nam quæ fraternitas intercedit Domino cum iis à quibus erat desertus, & qui tam statim obliuioni tradiderant de quibus toties fuerant præmoniti: quique vix ipsum coram eos alloquentem agnouerunt?

*Fraternitas inter Iesum Christum & veros fideles, est in se immutabilis, & si nonnunquam per interualla interrumpatur.*

Annon saltem Petrus, qui nominatim hic inter hos fratres appellatur, eo nomine se indignum præbuerat? Fatendum igitur discipulos, etsi non sunt inter apostatas reponendi, nec etiam in omnino ingratorum numero censendi, tamen quantum in ipsis erat hoc se nomine indignos reddidisse. At si naturalis cognam

rio viuentibus cognatis manet, licet inter eos  
 nonnulli propter aliquod indignum facinus  
 hoc effectu priuentur: multò minus profecto  
 potest aboleri illa electorum Patris cœlestis  
 respectu filiatio, spiritualis & inuariabilis, ex  
 qua inseparabili nexu cognatio illa inter Ie-  
 sum Christum & ipsos Ephes. 3. 15. dependet.  
 Ratio est in promptu: quòd æterno & immu-  
 tabili Dei Patris solo decreto, non autem no-  
 bis, nec in totum, nec ex parte nitatur, Ephes. 1.  
 11. & fieri non possit vt vnquam excidat sermo  
 Dei, Rom. 9. 6. Idcirco merito dicit Aposto-  
 lus, hominū incredulitatē, minimè Dei fidem  
 inanem reddere, Rom. 3. 4. & in æternum stare  
 immotum fundamentum illud, Deus suos no-  
 uit, 2. Tim. 2. 19. Itaque nexu indiuiduo inter se  
 decretum æternum electionis, vocatio quæ e-  
 ius est declaratio & exhibitio, Iustificatio, ac  
 tandem ad salutem prædestinatorum glorifi-  
 catio cohærēt. Atque adeò quidem vt tametsi  
 nonnunquam fides & spes, immo etiam ele-  
 ctorum sanctificatio, quòd ad puræ & integræ  
 vitæ effectum, interrumpantur, & ad tempus  
 maxima ipsorum culpa veluti sopiantur, ta-  
 men hæc dona semper sint ἀμεταμέλῃς, Rom.  
 11. 29. ex Dei nostri bonitate immentā, nun-  
 quam imperfectum opus suum relinquentis,  
 Psal. 38. 8. Quinam enim alioqui semel lapsus  
 erigeretur? Digni quidem igitur erant Apo-  
 stoli, quos hic primogenitus frater à se abice-  
 ret, sed eos non modò nō abiecit, immò con-  
 trà ad se vocatos vniuit, nominatim etiam in-  
 ter

ter reliquos appellato eo qui terna ipsum negatione reiecerat: vt raturum illud efficeret quod alias ex ipso didicerant, se nullum eorum quos accepisset à Patre foras eiicere, Ioh. 6. 37. Nec verò istis contraria sunt quæ de ramis fructum in hoc stipite non ferentibus, & idcirco recisis, & in ignem vt ardeant abiectis, Ioh. 15. 6. dicuntur. Loquitur enim Dominus in illa promissione de verè in hoc stipite insitis, & in ipso manentibus (quanquam plerumque contingat eos quasdam hyemes pati, quibus nec folia nec fructus edunt, sed tamen ex Dei gratia vere suo redeunte reuirescunt) quales fuerunt Apostoli, suntque omnes electi: quibus opponuntur sic insiti, vt tamē non inoleuerint, nec succum trahant, hypocritæ nimirum qualis Saul, Iudas proditor, & illis similes: aut qui cibum hunc degustant vt statim euomant, Heb. 6. 4. de quibus parabola sementis agit, Matth. 13. 20. & 22. & Matth. 12. 45.

Cæterum, quid est Fratrem esse Iesu Christi? Nempe à Deo Patre cœlesti, in filiorū numero censerī, eodem amore diligī quo filium vnicū suū ac coëssentialem prosequitur: nomen ac ius habere cohæredum in Regni cœlorum fruitione: immotum ac intrepidum esse per spem quæ nunquam confundit, licet vniuersus orbis corruat, ac cœlum terræ misceatur. Sed quæ mens humana perceperit? quis oculus vnquam est intuitus, quæ vnquam auris hauserit, quæ Deus suis præparauit, quorum fruitione nunquam excidere possunt?

*Quid hæc  
fraternitas  
et quam  
pretiosa.*



*Horrenda  
eorum stultis  
tia qui huic  
fraternitati  
non omnia  
postponunt.*

Mundus igitur quantum volet vanitate vanitatum delectator: Reges ac Principes sceptris ac coronis suis gaudēto: avari auro & argento suo, quorum tam laboriosa est acquisitio, & quidem animæ plerumque dispendio: tamque brevis ac momentanea possessio, eaque incertissima fruuntor: voluptarij suis voluptatibus, quas in hac vita miseriæ horrendæ excipiunt, & tandem æterna Dei maledictio, explentor, ambitiosi quantum poterunt ventidum crepent, deglutiunt.

*Comparatio  
status fratrum  
Iesu Christi  
cum huius  
seculi filiis.*

Dei filij, Iesu Christi fratres, contrā semper pacifici, hilares & ea quam cœlitus ipsis admittitur mensura Deus contenti, dulcedinem in amaritudine reperientes: verē diuites in mediā paupertate: quō sunt corā mundo viliores & abiectiores, eō apud Deū & eius Angelos sunt honoratiores & commendatiores: tandemque vitam in mediā morte videntes & inueniētes, in cœpto curriculo superatis omnibus impedimentis pergunt, donec metam contingant, in qua reperiunt & donantur corona illa lōgè pretiosissima, manibus fidelissimi illius depositarij, cui in medijs suis difficultatibus & angustiis cum Dauide dixerunt, Ichoua fors est portionis meæ & calicis mei: tu sustentas fortem meam, Psal. 16. 5. Agite igitur, fratres, firmiter istis adhæreamus, quandoquidem ad id per Dei immensam misericordiam vocati sumus: & quum Deus nos separarit ab hoc mundo, cuius species præterit, & interit, eo sic vitamur ne abutamur, 1. Cor. 7. 31. ne Dei nostri

rem-

temporarias benedictiones in maledictionis instrumenta conuertamus: ne concessam nobis lucem in densiores quàm vnquam tenebras transformemus: denique summo opere caueamus ne Esauum imitati Iacobi benedictionem, nostram putà filiationem ac fraternitatem, offulæ postponamus. Contrà, in cœlos semper eleuatis & intentis oculis, tanquam cum Christo suscitati, superna iam nunc quæramus, membra nostra terrestria mortificant, propter quæ venit ira Dei super filios contumaces: denique testemur omnibus effectis, nos exuto vetere illo homine cū factis ipsius nouum hominem induisse, qui magis ac magis renouatur in agnitionem congruentem imagini eius qui ipsum condidit, Coloss. 3. 9. & 10. Quod si à nobis erit præstitum, ne dubitemus quin primogenitus ille frater noster nos in æternum apud Patrem suum agnoscat & beatos efficiat. Amen.



## HOMILIA QVINTA.

*Marc. 16.*

9. *Quum autem resurrexisset Iesus, manè, primo die hebdomadis, apparuit primum Mariæ Magdalene, ex qua eiecerat septem demonia.*

10. *Illæ præfectæ annuntiavit iis qui cum ipso fuerant, lugentibus ac flentibus.*

g. iiii.

II. Illi verò quum audiuissent eum viuere, & conspectum fuisse ab ea, non crediderunt.

Luc. 24.

9. Et reuersa à monumento annuntiauerunt hac omnia illis undecim, & reliquis omnibus.

10. Erant autem Maria Magdalene, & Iohanna, & Maria Iacobi[mater] & reliquæ cum ipsi, quæ hac dicebant Apostolis.

II. Sed visa sunt apud eos quasi deliramentum verba ipsarum, neque crediderunt eis.

12. Petrus autem surgens cucurrit ad monumentum: & quum introspexisset, videt lintea sola [illic] iacentia: abiitque apud semetipsum miratum factum.

Iohan. 20.

1. Primo verò die hebdomadis, Maria Magdalene, venit manè, quum adhuc tenebræ essent, ad monumentum, videtque lapidem sublatum à monumento.

2. Currit ergo & venit ad Simonem Petrum, & ad alterum illum discipulum quem amabat Iesus, & dicit eis, Sustulerunt Dominum è monumento, & nescimus ubi posuerint eum.

3. Exiit ergo Petrus, & alter ille discipulus, & venerunt ad monumentum.

4. Currebant autem duo simul: sed alter ille discipulus præcurrit cuius Petrus, venitque prior ad monumentum.

5. Et quum se incuruasset vidit posita lintea: non tamen introiuit.

6. Venit ergo Simon Petrus sequens eum, &

in-

introiuit in monumentum, & conspexit lintea [ibi] posita.

7. Et sudarium quod fuerat super caput eius, non cum linteis posuim, sed seorsum inuolutum in unum locum.

8. Tunc ergo introiuit etiam alter ille discipulus, qui venerat prior ad monumentum, viditque & credidit.

9. Nondum enim nouerant scripturam, videlicet quod oporteret eum à mortuis resurgere.

10. Redierunt ergo illi discipuli ad suos.

11. Maria verò flens stabat ad monumentum foris. Dum ergo fleret, incurrauit se in monumentum.

12. Et conspexit duos Angelos albatos, sedentes, unum ad caput, & alterum ad pedes [illic] ubi iacuerat corpus Iesu.

13. [Qui] etiam dixerunt ei, Mulier, quid fles? Dicit eis, Sustulerunt dominum meum, nec scio ubi posuerint eum.

14. Et quum hæc dixisset conuertit se retrorsum, conspexitque Iesum stantem, nec sciebat Iesum esse.



RIVS QUAM huius textus expositionem aggrediar, historiæ series est explicanda, vt de Euangelistarum inter se consensu melius cõstet: quod erit facillimum si vt à Iohanne perscripta est, eandem sequamur, quum sit hæc, vt gesta sunt, omnia cum circumstantiis omnibus persequutus. Patet igitur ex iis quæ D. Marcus apertè dicit cum D.

Series huius  
historiæ.

Ioanne consentiens, Mariam Magdalenam alias omnes mulieres præcessisse, quæque hic memorantur de illa sola intelligenda esse, sic ut reliquas mulieres nec in profectioe, nec in reditu offenderit: nisi fortè dicamus omnes illas simul in secundo Magdalenes è sepulchro ad Apostolos reditu conuenisse. Ex Ioanne patet etiam Magdalenem his in urbem reuertisse: primò nimirum quum sub ipsam auro-ram conspecto monumento aperto, furto sublato Domini corpus arbitraretur, & Apostolis, qui verbis eius fidem non adhibuerunt, illud nuntiasset, quam ad monumentum redeuntem Petrus ac Iohannes secuti sunt, quod etiam Lucas narrat, sed coniunctim cum aliarum mulierum nuntio: quæ tamen, tum ratione temporis, tum personarum, sunt distinguenda. Secundò, quum ipsi Dominus ipse ad sepulchrum stanti apparuisset: quod Marcus exponit, de primo eius tamen nuntio non facta mentione: Matthæo verò neutrius ipsius reditus mentionem faciente. Nostra igitur expositio circa Ioannis textum versabitur, in historia finem reiectis iis quæ à D. Marco 16. 10. & 11. & D. Luca 24. 11. narrantur.

*Error eorū  
qui Mariā  
Magdalē  
eandem esse  
voluerunt  
cum illa pec-  
catrice &  
sorore Laza-  
ri, de tribus  
mulieribus  
viam consti-  
tuentes.*

Non tamen prætereunda leuiter est huius Mariæ Magdalenes à Marco hic & Luca 8. 2. qualitas expressa, miseram prius fuisse dæmoniācam, seu, dæmoniis septem obsessā, à quibus à Christo liberata fuerat. Et hoc allegoricè nonnulli intellexerunt, de peccatrice illa muliere dictum putantes, misero, inquam, scer-



scorto illo de quo Lucas loquitur cap. 7. 37. quemadmodum hanc eandem cum Maria sorore Lazari quæ pedes etiam Christi vnixerat confuderunt. Et ita de tribus mulieribus vnã fecerunt, contra sacræ historiæ veritatem, sine vlllo fundamento, quum Euangelistæ sæpe de Domini miraculis in genere loquuti sint, omissis tamen gestorum ac personarum circumstantiis, vt Matth. 4. 24. & alibi. Nihilominus tamen quæ de hac muliere fuerunt nominatim recitata, nimirum tam propè Crucem cum matre Domini stetisse, Ioh. 19. 25. tam curiosè sepulchrum obseruasse, Matth. 27. 61. & Marc. 15. 47. quibus adde quæ hic fusius recitantur, ostendunt ea quæ Dominus de muliere peccatrice pronuntiauerat, nimirum magnam illam dilectionem testari ipsam ingens aliquod beneficium esse consequutam ab eo quem tantopere diligebat, rata etiam in hac Maria Magdalene fuisse.

Nos verò missum facientes errorem illum, quo de tribus mulieribus vna facta est, age quæ hic ad nostram ædificationem obseruatu digna fuerint expendamus. Nec enim parui momenti est ex hac muliere sic notata discere, quid de nobis & aliis nobis sperandum sit in peccatorum apprehensione, quæ maxima lucta peccatorum est. Alij enim in hac tentatione aut de seipsis, aut de aliis prorsus desperant: alij pœnitentiam sibi quum volent fingentes, ad suarum ipsorum conscientiarum admonitiones aures obturant, & in cœptis flagitiis

*Tripliciter  
magnopere  
peccatur à  
multis, pec-  
cata sua aut  
aliorum ap-  
prehendenti-  
bus.*

pergunt. Alij de infinita Dei misericordia sermonem audientes, sibi que ante oculos proponentes summis peccatoribus maxima ex mera gratia condonata peccata, putà Dauidi, Manassæ, toti veteri populo toties, misero illi cum ipso Christo crucifixo latroni, publicanis & meretricibus, Matth. 9. 13. & 21. 31. tum miseræ huic dæmoniæ & aliis non paucis, tanta Dei bonitate abutuntur ad contemptum usque, ut in has voces erumpant, Peccemus, ut magis abundet gratia, Rom. 6. 1.

*Certissima  
remedia  
duo aduer-  
sus mala su-  
periora.  
Prius, ne vn-  
quam sepa-  
retur venia  
peccatorum  
ab eorundem  
resipiscencia  
ut solent cō-  
temptores,  
nec resipiscē-  
tia à remis-  
sione, quod  
faciunt, qui  
nimium de-  
sperant. Al-  
terum, ne si-  
bi quis resi-  
piscendi,  
quum voleat  
potentiam  
promittat.*

Ecce horrendissima præcipitia, quibus hæc opponenda sunt remedia ex huius mulieris & aliarum similium exemplis eruta, nempe ne vnquam veram pœnitentiam, cuius vitæ in melius immutatio finis est, à peccatorum remissione distinguamus: quū à se inuicē nulla ratione diuelli queant: Deinde, ne hanc à nobis esse resipiscenciam cogiremus, quum ab vno Deo ut speciale donū promanet, 2. Tim. 2. 25. & Ioh. 6. 44. ac proinde ne benemontem conscientia silentium indicamus, sed monentem audiamus, & ab ea sic excitemur, ut nunquam, si fieri poterit, procrastinemus, aut in aliud tempus vocem eius audire reliciamus, à quo ad peccatorū agnitionem & meliorem frugem inuitabimur, Psal. 95. 8. ne fortè tandem occlusas fores inueniamus, Matth. 7. 23. & 25. 10. Quoniam verò in tanta peccatorum atrocitate & multitudine multi cadunt in desperationem, tum sunt in memoriam eiusmodi exempla reuocanda, non quidem ut in lapsibus

bus eorum ipsos imitemur (nā hoc esset aperte pœnitentiam à remissione diuellere) verum vt (quandoquidem non minora, sed fortasse vel maiora vel æqualia sunt peccata nostra illorum peccatis) eandem nobis à Deo gratiam concedi postulemus, pœnitendi nimirum & ad meliorem frugem redeundi, vt eandem cum ipsis misericordiam consequamur. Atque huius quidem rei exemplo nobis sunt ij ipsi quos nobis proponimus, ad eò quidem vt ipsa verba suppeditent, quæ in hunc etiam finem in sacris literis exprimuntur: quæ faxit Deus diligenter & attentè legamus, cognoscamus ac meditemur dum viuimus, tum ad priuatum nostrum vsum, tum ad proximorum in talibus angustiis consolationem. Nam omnes in hac parte, nos verò præcipuè quibus hoc Deus imposuit munus alios docendi, monendi, corripiendi suo nomine, immo tempestiuè & intempestiuè arguendi & corrigendi, opus habemus à Deo postulare spiritum discretionis, vt non modò morbum cognoscamus ac discernamus, sed etiam ægrotantis statum ac dispositionem, vt ex eo medicinam laboranti faciamus, legem induratis prædicantes, Euangelium autem corde contritis: peccatum quidem semper condemnantes, sed ex eo peccatorem eruere studentes.

Cæterum in hac muliere, etiam humanitas considerata, speciosum veræ amicitie testimonium, ex quo maxima pars hominum arguitur, nobis proponitur. Annon enim, obsecro,

*Rarissimū  
exemplum  
veræ amicitie  
in hac  
muliere ex  
ga suo bene  
factorem.*

iam ab omni ævo est illud verissimum, nihil inter homines vera & constanti amicitia rarius esse? Non tantum, inquam, in genere inter omnes inter se homines aliquo beneficio aut familiaritate iunctos, quæ statim omnia facile traduntur obliuioni, sed inter eos maxime quos vel sanguine cognationis vel affinitatis iure coniunctissimos esse oportebat. Testes huius rei aduoco filiorum erga parentes non tantum contemptum, sed summam etiam impietatem: querelas & odia capitalia & implacabilia patruehium & nepotum, fratrum & sororum, aliorumque cognatorum aut affinium ut non tantum acta publica, sed etiam tot familiarum euersiones, tum aduersus istiusmodi perditos & ingratos, coram Deo & hominibus, testimonium horrendum ferant: tum aduersum vos, procuratores & aduocati, qui mala fide querelas ac lites eiusmodi fouetis ac promouetis: tum aduersum vos Iudices nimium in admittendis istiusmodi litibus faciles, quas aut omnino reprimere, aut saltem, siquod illis fundamentum inest, breui sententia ex æquo & bono terminare, vos oportebat, antequam maius excitaretur incendium, quum plerumque tamen eas foueatis ac proogetis, at tanquam bouem presentem mulgeatis, ne fugientem persequamini, multiplicatis incedentibus, non castigatis temerariis appellationibus, nec contumeliis & conuiciis aduocatorum & procuratorum, sic inter partes odia ferentium: crebris interlocutoriis sententiis inter-

teriectis, aut eiusmodi decreta facientibus, vt ex vnico multa pullulent. Atque vtinam ista quæ commemoro non tam frequenter accideret, cum viduarum, & multorum orphanorum detrimento, totiùsque huius status & prope & procul summo dedecore conspiceremus, vt nisi crebris nostris monitionibus & hortationibus maturè locus detur, magnopere verendum sit ne horrenda ruina nobis immineat. Illis omnibus opponitor huius mulieris singularis amicitia exemplum, quæ tanto amore Dominum adhuc viuum, à quo fuerat ex tanta miseria liberata, sequuta est deinceps, vt ne mortuum quidem obliuisci potuerit: sed contrà, vitam, mille periculis obiciens, nunquam quieuerit, quin sciret quid eius corpore factum esset, vt in mortuum amoris, quo viuum erat prosequuta, signa conferret: ex quo facto multos etiam hominum nomine indignos oportet rubore perfundi, tantùm abest vt pretioso Christi nomine digni sint. Absit tamen superstitionis hic vllam ansam tuendarum stultarum deuotionumq; circa mortuorum curam præbeamus. Longo enim interuallo distant inter se hæc circa Domini corpus mulieris huius cura (pro charitatis illius officio, quæ, vt supra diximus illis temporibus erat in viu) & superstitiones à Deo per sacrosanctum verbum suum condemnatas, ad quod vt ad normam vnicam recti omnes nostræ cogitationes, sermones ac denique facta sunt exigenda.

Obseruandum insuper, non simpliciter hu-

*Tam arde*



*istarum mu-  
lierum stu-  
dium altius  
manavit  
quàm à na-  
tura ipsorū,  
fide nimi-  
rum. Sed  
Sp.S. in no-  
bis pedoten-  
tim opera-  
tur: multas  
ob causas  
gravisssi-  
mas.*

manam fuisse hanc affectionem, ob acceptum tantum beneficium, ab eo quem tam insigniter dilexit: sed alio fundamento sanctificatam hanc affectionem, quòd hæc fœmina Domini sermones diligenter audiuiſſet, & animo infixiſſet, eſſi non huc uſque promouerat ut cognosceret ipſum, ſicut ad ſalutem eſt cognoscendus, ſed eò uſque tamen, ut, quicquid aduerſus Dominum iudicatum & factum fuerat, condemnaret, eumque pro inſigni Propheta Dei haberet, potente operibus & ſermonibus coram Deo & toto populo, ſicuti duo illi diſcipuli loquuntur, Luc. 24. 19. Per gradus igitur quosdam & momenta cæcitas noſtrorum oculorum pellitur, cuius noſtræ regenerationis paulatim perficiendæ imaginem habemus in cæci illius, à Domino per gradus & momenta facta ſanatione, Marc. 8. 24. Nam alioqui fruſtra nos hortaretur Apoſtolus ad noua ſubinde fidei incrementa, Rom. 1. 17. quod etiam docet nos ille, Dominum rogans, ut fidem ipſi adaugeret, Luc. 17. 5. & Apoſtolus in Chriſto nobis adoleſcendum docens, Eph. 4. 13. Quinimo quandiu in his terris agimus, nemo poteſt mortalium in virum perfectum ſpiritualem & ad menſuram ſtaturæ adulti Chriſti peruenire: ſed primùm in noſtræ regenerationis primordiis oportet nos lacte primùm, deinde cibo ſolidiore cibari, 1. Cor. 3. 1. tantum virum in nobis & incrementi capiente nouo homine interiore, quantum exterior decreſcit, donec non amplius ex parte cognoscamus, ſed per-

perfectio nostra tandem impleatur, 1. Cor. 13. 10. quum Deus erit omnia in omnibus, 1. Cor. 15. 28. Ac sanè posset quidem vno momento Deus hoc opus perficere, quemadmodum non nunquam momento quosdam vehementer immutauit: sed præterquam quòd ex materia vehementer indomita, minimèque ductili constamus, vt in nobis denuò formandis, vt ita dicam, Dominus labore, qua de re toties per Prophetas conqueritur, ac nominatim Mich. 6. 3. & Luc. 19. 42. sic pederentim in nobis operatur, vt melius ipsi nobis innotescamus, & gratiam eius diligentius expendamus, quam in nos guttatim tanquam rorem instillar, vt tantò melius nos subigat & molliat. Porro nobis hæc doctrina summè necessaria est, ad duo extrema perniciosissima fugienda: quorum alterum est, ne, si admodum exilia & tenuia sunt initia nostra, despõdeamus animum: (remedium sanè necessarium omnibus sibi nimium diffidètibz) alterum, ne si aliquos progressus fecimus, nimiù nobis placeamus, quo remedio sibi nimium confidentibus opus est.

Quid igitur opus est facto? Nempe nos ea quæ a tergo sunt obliuiscens, oportet ad anteriora semper contendere, Phil. 3. 14. Nam si tantum beneficium hæc mulier à Domino est consequuta, licet tam malè cœpisset, quòd Dominum quæreret, etsi quæreret vbi amplius nò erat, quid ipsum vbi est, & vt oportet, quærentibus sperandum dicemus? Modò tamen ne retrogradiamur, sed contrà non desistamus ab

h. j.

*Perseruan-  
tia in nobis  
quod bene  
captum est  
augetur.*

eo quarendo, huius mulieris exemplum sequuti, quæ hac ratione longè aliud quàm expectabat, reperit. Vt verò melius intelligamus quanta fuerit in hoc sancto desiderio perseverantia, etsi magna cum infirmitate coniuncta, age expendamus quantum de eius studio decedere potuerit, quòd Apòstoli nuntium eius tam parui fecissent, Luc. 24. 11. Ex quo docemur nunquam mutuas collationes contemnendas, cum iis à quibus ædificari nos posse speramus: & ita quidem, ut licet minimè nobis ab iis ex animi voto satisfiat, sed aliquando potius fastidium adferant, à quibus gustum nobis iniiciendum putabamus, non tamen ab incæpto desistamus.

*Insignis eorum impudentia qui Iesum Christum Matris sue primæ omnium apparuisse fingunt.*

En verò textum quo magnopere forent offendendi Mariæ Virginis cultores, nisi maturè providissent. Fieri ne enim posset, aiunt, ut Christus matre posthabita, Mariam Magdalenen tanto sit honore dignatus, ut priori personaliter apparuerit, sicuti Marcus narrat cap. 16. 9. Quid ergo boni illi Doctores Contemplationi statuerunt? Euangelistæ, inquiunt, matris apparitionem omittere potuerunt, ut Petri & Iacobi, quas tamen Paulus Apostolus, 1. Cor. 15. 5. & 7. memorat. Ac sanè ipsi Euangelistæ testantur non fuisse à se perscripta singula quæ diebus illis 40. contrigerunt, quibus in mûdo est à sua resurrectione versatus, Ioh. 20. 30. nū verò propterea cuius licebit novas apparitiones sibi ex arbitrio fingere? At quæcunque tandè excusatio aut effugiū quærat, ut

si Iesus Christus Mariæ Virgini, aut vlli alij  
 priori quàm Mariæ Magdalenæ apparuit, D.  
 Marcus mendacij reus perageretur. Immo nec  
 verum est, nec fit cuiquam verisimile, Euan-  
 gelistas fuisse matris Domini nomen, si cum  
 aliis mulieribus se in viam ad sepulchrum de-  
 disset, silentio præterituros, quum aliarum qua-  
 rundam præter Magdalenæ nomen expresse-  
 rint. Nos ergo fabulosis illis apparitionibus o-  
 missis, veris & indubitis Dominicæ resurre-  
 ctionis testimoniis, quæ à fidelibus, & omni  
 exceptione maioribus, testibus nobis recitan-  
 tur contenti, falsas omnes incredulorum in-  
 uentiones iisdem arguamus. Sanctam verò ac  
 beatam Virginem, ne dubitemus quin ipse  
 Dominus, in maximis illis suis angoribus, de  
 quibus eam Simeon præmonuerat, Luc. 2. 35. à  
 morte sua, & dū in sepulchro iaceret, susten-  
 tarit ac solatus sit: vt eandem quam ad Cru-  
 cem, & dum ipse Spiritum emitteret, constan-  
 tiam habuerat, retineret: Ioh. 19. 25. ac magnos  
 illos gemitus & ululatus abominemur, & exi-  
 mias illas, scilicet, picturas ab idololatriis, præ-  
 ter historię veritatem, & in sanctæ Virginis  
 maximam contumeliam, inuentas, adeò cæci  
 sunt magni illi Virginicolę, detestemur: quum  
 verisimile sit mortuo in Cruce Domino, &  
 sancta virgine in ædes Ioannis tunc assumpta,  
 Ioh. 20. 25. quieram illam ibi remansisse: & ab  
 illis protectionibus cum aliis mulieribus ab-  
 stinuisse. Minimè verò dubitandum reor, quin  
 ad dolorum suorum solamen ipsa inter primos  
 h. ij.

fuert, ad quos, tum hic mulierum nuntius est perlatu, tum alia deinceps apparitiones: vt tamen ad has facrofanctas historias nihil adiciendum fit: quum praefertim Spiritui Sancto vifum fit, tum hoc loco, tum alibi, ex quo Dominu coepit fibi à patre commiffum munu exequi, raram admodum de Virgine Domini matre mentionem facere: prauidens spiritum erroris non defiturum, quin multa ludicra & impia confingeret, quod experientia tot feculorum est testata, & adhuc hodie testatur.

*Non omnis,  
bona licet,  
terra ad ger-  
men educent-  
dum, & fru-  
ctum feren-  
dum equali-  
ter: bono fe-  
mine acce-  
pto est difpo-  
fita.*

Porro non ira negligi hunc nuntium Dominu paffus est, quin ab eo quidam excitarentur. Ex quo exemplo difcimus, non modò bonum femen non femper in bonam terram incidere, quod ipfe Chriftus apertè docuit in parabola feminis: fed etiam bonam terram, quæ illud excipit, non femper eadem à Spiritu fancto menfura praeparatam effe, vt bona fit, nec æqualiter aptam effe, ad germinandum, fructumque adferendum. Hoc duobus iftis difcipulis contigiffe videmus, qui, aliis aut dormientibus, aut adhuc nimio ftupore attonitis, ad fepulchrum excurrerunt, fed alter altero celerius. Quin etiam, qui prior ad fepulchrum aduenerat, illud infpicere fat habuit, qui verò pofterior venit aliquid amplius egit, ipfum etiam fepulchrum ingreffus. Ex quo monentur qui benè coeperunt, alacriter pergere: qui verò tardiores fuerunt fibi ipsis ftimulos addere, vt tandem etiam, fi fieri poteft, eos qui benè coeperunt anteuertant. At verò non ramin fepul-



chrum nobis Hierosolymam excurrédum est, mortuorum nempe domum, qua de re mulieres illas obiurgantem Apostolum audiuius, Luc. 24. 5. sed in cœlos, in quibus est Dominus in æternum viuens, Coloss. 3. 1. in quibus fides per verbum & Sacramenta veluti ascendens, nobis eum contemplantum & amplectendum exhibet.

Sequitur apud historiam Iohannem in ipsum sepulchrum intuentem & incuruatam, vidisse lintea in quibus Dominus sepultus fuerat seorsim posita: quod pluribus verbis adhuc sequentibus versiculis exponitur, quum lintea quibus corpus inuolutum fuerat seorsim posita, sudariumque (nimirum linteum quod super caput eius fuerat, ut ex alio Iohan. Euang. loco, de Lazaro loquente, patet, Ioh. II. 44.) seorsim inuoluta in vnum locum, dicuntur. Quæ quum tam expressè recitentur, & possint etiam ex more quem Iudæi adhuc retinent mortuos sepeliendi sic esse comprobari, quis non miretur reliquias illas, non modò, ut pleræque aliæ sunt, falsas, sed etiam bruta ignorantia excogitatas Sancti illius Sudarij, quod vocant, ad quod visendum miseri idololatrarum prius Cameriacum in Sabaudia, iam verò Thurinum in Pedemontio certatim excurrunt: in quo, mangones illi miserarum animarum veneno, illo infectarum, efficta hominis à fronte & à tergo imagine, à capite ad calcem, miseris persuadent corporis Domini effigiem, in illo linceo sepulti, sic expressam remansisse? O in-

*Ridicula idololatria eius quod falso dicitur Sancti Sudarium.*

signem impudentiam, quam ipse textus Evangelistæ tam disertè coarguit!

*Tres rationes propter quas Dominus voluit lintea in quibus sepultus fuerat in sepulchro remanere, eo quod modo deinceps vestitus appareret.*

Verùm hoc omisso tam aperto tamque stupido commento, age potius expendamus cur illa lintea relinquere Domino visum sit, & quidem ita seorsim in sepulchro posita. Primum igitur, ut veterum in hunc locum explanationes allegoricas præteream, aio Dominum sepulchro egredientem etiam voluisse mortis propria tegumenta deponere. Deinde resurgentem, non denuò vitam hanc animalem victurum (in qua tum honestas, tum necessitas, vestiri corpora postulat) sed iam tum vitam spiritualem acturum, cœlestem & tali necessitati exemptam, cum solo suo corpore, mox omni gloria & splendore decorando resurgere voluisse: quod factum esset tū & talis apparuisset, nisi ex mera gratia quadraginta dies illos voluisset inter suos in mundo conuersari, tam ad suæ resurrectioni fidem faciendam, quàm ad suos discipulos confirmandos, non ipsorum tantum commodò, sed totius Ecclesiæ ad finem usque seculorum duraturæ, Act. 1. 12. Quapropter, etsi non luit suos vana imagine, quum toties ipsis intra quadraginta dierum illorum spatium apparuit, & quidem modò hac, modò illa forma, (nam id si esset, non sufficerent eiusmodi visiones probandæ eius in vero suo corpore resurrectioni) non tamen id necessitate, quemadmodum etiam nec cum necessitas eodem tempore cū discipulis edere coëgit: sed ex speciali & peculiari dispensatione

tionem fecit, ob eas quas superius causas attigimus. Tertiò voluit hæc lintea sic seorsim inuoluta in sepulchro deposita iacere, quò furrim ablatis corporis opinio tolleretur: quum nec verum sit, nec veri similitudinem habeat tale quid aggressos, & in primis discipulos, (quod à Sacerdotibus deinceps impositu est ipsis factum) tantum otij habituros, corpus illud exuendi fasciis ac linteis, multòque minus ea sic complicandi & seorsim ponendi.

Habetis hæc in parte Domini mentem. Atque adeò noster Euangelista testatur D. Iohannem in sepulchrum etiam ingressum, post socium suum Petrum, & diligentius animaduersis linteis sic seorsim inuolutis ac dispositis, ut per otium, tū cœpisse credere non fuisse furto sublatum, sed verè surrexisse, præsertim sepulchrum sepientibus custodibus, non sanè aliò ipsum asportaturis, sed potius ne ex loco in quo positus erat egrederetur pro viribus impedituris. Non idem verò de Petro dicitur Luc. 24. 12. sed è sepulchro digressum esse, factum illud apud se miratè: ex quo discimus Deum in suis operari secundum mensuram quam ipsi visum est, quum Iohannes hinc recesserit quàm Petrus confirmatior: cuius tacita illa admiratio dubitationem animi prodit, etsi verisimile est in hanc illum potius quàm illam partem inclinasse, nempe Dominum potius resurrexisse quàm furto sublatum, aut asportatum aliò fuisse. Nec verò dubitandum quin duo illi discipuli, & Maria Magda-

h. iiij.

*Quis factum,  
sit ut Iohā-  
ne resurre-  
ctionem cre-  
dente, Pe-  
trus adhuc  
dubitarit,  
Maria verò  
Magdalene  
in incredu-  
litate per-  
manserit.*

lena, de hac re inter se disputarint. Ac Mariam Magdalenam historia sequens ostendit in sententia perseverasse, Domini corpus aliò fuisse asportatum: Dium autem Iohannem contrà tunc suscitatum à mortuis credidisse; Petrum contrà dubium animi fuisse: iis quæ sic disposita lintea prædicabant opponentem quæ humana ratio dicat, fieri non posse nimirum ut mortuus à seipso resurgat. Huius mali causa sequente vers. 9. exponitur his verbis, *Nondum enim nouerant scripturam, dicentem, oportere ipsum à mortuis resurgere.* Huius, inquit, mali causa, quòd Iohannes nimirum suscitatum non credidit antequam sepulchrum ingressus, lintea sic inuoluta & seorsim posita vidisset: Petrus verò dubius adhuc hæsit, Maria verò Magdalena in incredulitate perrexit, à Prophetiarum de Domini resurrectione ignorantia manauit: quæ sunt insignes, Psal. 16. 10. Psal. 110. 1. Esa. 53. 8. & 55. 3. Quibus adde, nostræ redemptionis finem, putà viram æternā membrorum Domini, suum effectum manente in morte ipsorum capite, consequi non posse. At discipulorum mentem falsa illa opinio Regni Messiae in terris exceperat, non modo quum hæc contigerunt, sed etiam probè cognita & credita Domini resurrectione sicut, ex Act. cap. 1. 6. apparet, adeò verum illud est Apostoli dictum, Rom. 8. 7. Intelligentiam carnis Deo subiici non posse.

*Exemplum  
trium illo-*

Multi igitur nobis hic discenda: primùm quidem à Deo supplicibus votis hanc gratiam dari

dari nobis postulandū, vt naturalem sapien-  
tiam loco stultitiæ, quum agitur de scientia  
salutis, habeamus. Deinde quum sic dispositi  
fuerimus, ad eunda Sacrarum scripturarum  
schola est, vt eum ibi quæramus, nec vspiam a-  
libi, qualis vult à nobis ad salutem agnoscī,  
Ioh. 5. 39. Act. 17. 11. & Ioh. 17. 3. Tertiò tria ho-  
minum genera nobis hic proponuntur, & qui-  
dem eorum qui non malitiosè, nec pertinaci-  
ter, veritati resistunt, vt Sacerdotes de quibus  
agitur, Matth. 28. 11. Alij igitur ad aliquam qui-  
dem Iesu Christi cognitionem venerunt, sed  
progressus in ea maiores facere nequeunt, ab-  
iectis suis erroribus, nisi temporis spatio, & diu  
multumque luctati: cuius rei exemplum esto  
Maria Magdalena, & reliquorum discipulo-  
rum, vt deinceps visuri sumus, pars maxima.

Alij, Petrum in hac historia sequuti, ita cre-  
dunt, quæ credenda quidem vident, vt tamen  
adhuc æreant: alij, Iohannis exemplo, singu-  
lari Dei beneficio, progrediuntur vltèrius, ve-  
ritati cedentes, & eam semel amplexaram se-  
quentes. Secundum quam hominum distin-  
ctionem, Pastores præsertim decet commissas  
sibi ouiculas regere: immo & singulos Chri-  
stianos inter se viuere: se ex charitatis lege ad  
eos accommodantes qui in fide infirmi sunt,  
vt cum omni lenitate & patientia ipsos ædifi-  
cent, Rom. 14. 1. & 2. Tim. 2. 24. & 25. vt omni-  
bus omnia fiant: exemplum imitati ipsius A-  
postoli, dum modò nec veritas, nec conscien-  
tia, lædantur, 1. Corinth. 9. 22. & quidem adhuc

*rum diuer-  
sorum gene-  
rum homi-  
num qui  
nec inimici  
sunt verita-  
tis nec hy-  
pocrita.  
Adversus  
hæc mala  
remedium,  
& pastori  
hæc in par-  
te officium.*



lōgè perfectiūs Domini nostri Iesu Christi exemplū sequuti, tum in hac historia tota erga suos discipulos prorsus inexcusabiles, tū in totius vitę suę ac muneris curriculo, vt tamē nec veritatis contumacibus hostibus, nec aliis istiusmodi profanis hominibus sit vnquam adulatus, quos sæpe vt hypocritas & dealbatos parietes increpauit, Matt. 23. & alibi. Sic ante Christum Iohannes Baptista, progeniem viperarum, etiam ad se venientes, dixerat. Sic Apostolus testatur se ne ad momentum quidem ipsis cēssisse, Gal. 2. 4. & 5. quum tamen se cōsueque infirmis accommodasset, vt Timotheum circumcideret, Act. 16. 3. Verū enim uerò peritissimos quosque nostrę salutis nosse oportet, in se inesse plus ignorantię semper quā scientię, ac proinde doctores ipsos in Domini schola discipulorum nomine censendos: sicuti minimē dubium est quin licet verē D. Iohannes credidisset, ac proinde non sit inter eos reponendus de quibus in genere, Marc. 16. 11. & Luc. 24. 11. loquantur, Domini tamen Iesu Christi corā apparentis conspectu valde sit confirmatus.

*Exemplum  
in Maria  
Magdale-  
na quantū  
homines la-  
borent in  
conciliāda  
fide cum  
sensu suo  
naturalī.*

Ad Mariam verò Megdalenam reuertamur quā historia recitat in sua opinione perseuerātem, stentem steterisse ad sepulchrum, inter ea dum ea gesta sunt quę de mulieribus aliis audiuius, dum ipsa in urbem excurrerat, & cum Petro ac Iohanne reuēsa fuerat. Quapropter hęc Angelorum visio, & Domini ipsius in propria persona apparitio, prorsus alia est ab ea

ab ea quę de aliis mulieribus quę tū erāt in re-  
 ditu recitata est. Et istud diligenter obseruā-  
 dum, vt huius historię series intelligatur, quod  
 hac in re multi ex veteribus & recentioribus  
 nō parū sint hallucinati. Maria Magdalena i-  
 gitur cum fletibus ad sepulchrum permanet.  
 ex quo discimus in quot difficultates & angu-  
 stias præcipites nos ipsos demus, etiam quum  
 bene agere meditamar. Quod non tantum de  
 iis dictum volo quos naturalis cæcitas deti-  
 net, sed etiam de iis quibus Deus aliquam suę  
 cognitionis notitiam dedit, & tamen à sensu  
 suo proprio adhuc reguntur, quod huic mu-  
 lieri contigisse videmus. Nec enim ex perdi-  
 torum illorum erat incredulorum numero,  
 qui seipsos ne Christum Iesum cognoscerent,  
 excæcabant, quem contrā Dei Prophetam ex-  
 cellentissimum cognouerant, quicquid aduer-  
 sus eum erat peccatū toto pectore abomina-  
 ta: & miro affectu & cura erga mortui corpus  
 prodebat obsequium quo viuum obseruarat,  
 à sepulchro nolens recedere quin sciret quid  
 esset ipso factum, & quidem ingentibus gemi-  
 tibus quā lugeret amissum testata. At quis  
 eam in has angustias redegit, quis dolorem e-  
 ius auxit, nisi quod malè Magistri retenta do-  
 ctrina, in sola eius morte inhæret? & sensus  
 humanus eam impedit quominus credat quæ  
 lintea illa sic separatim posita palam prædica-  
 bant, nempe non fieri verisimile eum quem  
 quærebat, & quem in hoc sepulchro deponi  
 viderat, vt expressè notarunt Euangelistæ,

Matth. 27. 61. & Marc. 16. 47. & Luc. 23. 55. fuisse sublatum? Quis vero non est, obsecro, in ipsius Dei etiam Ecclesiae gremio, similiū, ne dicam longē grauiorum lapsorum reus? Nam vt immensum eorum numerum omit-  
tam, qui pulchrē secum agi putant si Christi & Christianorum nomen sibi placeat, & quidem sanē non per hypocrisin, doctrinā tamen & vitā morūque Christianorum planē rudes & imperiti, vnde quāso maxima pars hæreseōn manauit, ex quibus postea mille horrendæ confusiones oriuntur, nisi quod cum stulta hominum ratione confunditur Dei sapientia, quam reuelauit in sacrosancto suo verbo, in se quidem clarissimo & lucidissimo, sed pereuntibus tantū recto, & quibus Deus huius seculi mentes excæcauit, 2. Cor. 4. 3. & 4. Vnde verò rādem tot labores & molestiæ in quas multi præcipites feruntur, & quibus tandem corpora cum animo pessundantur, nisi aut ex ignorantia inexcusabili, aut à promissionum Dei diffidentia, quod in Dei sacrosancto verbo non sint eruditi? Sola igitur sua culpa tandem homines in has misérias lapsi pereunt, cui vt occurratur, orandus est Deus, vt si veritatis suæ gustum aliquem nobis dedit, dociles etiam reddat vt in dies profectus maiores faciamus, stultitiam nostram eius cœlesti sapientiæ subiicientes, & affectus omnes nostros coërcentes aduersus omnem diffidentiam ac terrenarum rerum sollicitudinem, vt tēper hilares & contēti data nobis hereditate,  
solā

sola nobis necessaria, & nunquam eripienda,  
Luc. 10. 42. vitā cum sanctimonia traducamus.

Hic verò ex contrario Dei bonitatem im-  
mensam perpendamus, minimè quidem pec-  
catis nostris indulturi, & in iis delicias nobis  
facturi: sed animos collecturi, si hactenus aut  
pares aut maiores adhuc fuerunt nostri lapsus  
quàm huius mulieris: modò pariamur Deum  
in nobis pedetentim operari. En igitur rem vt  
gesta est. Dicitur Maria non semper flens stetit  
se ad sepulchrum, sed in illud se inclinasse in-  
specturam quod duo discipuli se vidisse nun-  
tiaueraut, lintea nimirum sic inuoluta ac seor-  
sim posita. Quis autem eam ad hoc impulit,  
nisi quòd quæ prius neglexerat apud se dili-  
gentius expendit? At quid illa, quæso, mere-  
batur? Næ, vt isti quoque resurrectionis Do-  
mini præcones oculis ipsius subducerentur.  
Contrà tamen, ecce pro præconibus natura  
mutis duos cœlestes conspicit præcones, cœli-  
tus ad eam non solùm docendam, sed etiam  
consolandam missos, etiam si nec ore quidem  
essent loquuti. Altero enim Angelo stante ad  
caput, altero verò ad pedes loci in quo iacue-  
rat corpus Domini, nonne his vocibus ipsā  
compellare videbātur, Quid hic agis? Is quem  
quæris amplius hic non est: En vbi caput eius,  
en vbi pedes iacuerunt. Alibi igitur ipsum  
quare, nec flendo hic tempus ducito. At, quòd  
non esset his verbis satisfactum ipsi, proculdu-  
bio excepturæ se reuera id ipsum satis ani-  
maduertere, & idèd maiorem inde sibi luctum

*Quæ mi-  
nus fidei  
habuit  
quàm alijs  
ex infirmi-  
tate tamē,  
non rebel-  
lione, specia-  
lem gratiā  
supra b-  
vnes est  
consequen-  
tia.*

surgere, scire cupienti quo loco positus esset, Dominus ipse velut seipsum gratia & misericordia superans, eam tanto honore dignatus est, ut omnium primæ se ipsum coram inspicendum præbuerit, Marc. 16. 9. ut omni sublato scrupulo & animi anxietate fletus ac gemitus eius in summum gaudium & consolationem verterentur. Qua in re præiuit Dominus nobis exemplo, docens de infirmis minimè desperandum, nec indiscretè durius habendos, sed patienter erudiendos, Rom. 14. 1. & 2. Tim. 2. 25. quum sæpe contingat eos tandem à Deo maximis donis exornari.

Sic plerunque Deus agit cum liberis suis, quibus hanc gratiam concedit, ut quum suas cogitationes in deuia sequuti aberrarint, mortuus conscientia audiant, & quæ prius neglexerant, aut nimis leuiter præterierant, diligentius pensitent & attendant. Tunc enim nisi per seipfos steterit, pro errore priore, aut etiam maiore sequuturo, cognoscunt qua in se decepti sint, & quod maius est, emendant, ut etiam in suum commodum superiores errores vertant, & stultitia sua ad Dei sapientiam veniant. Non aliter hæc mulier, conscientia morsu excitata, inspexit in sepulchrum, quæ in eo esse prius audiuerat consideratura, & ecce, viuum eum offendit quem inter mortuos tam pertinaciter quærebat: & eo quod resurrex. ille ipsum sibi persuaderi non sinebat, de resurrectione ipsius longè certior facta est: tam bonus erga suos Dominus: tam in viis, qui-



quibus eos ad se trahit, admirāus. Porro meminimus eiusmodi mutationes esse à Domino priore nobis occurrere, quod ex hac historia plus satis est conspicuū: sicut olim à Nathano Dauidē à veterno excitatū legimus: & Petrum Domini aspectu. Sic Dominus prior Adamū latitantem quæsiuit, Genes. 3.9. quod in se veri Dei filij quotidie experiuntur. Contrā propriæ conscientiaē morsus extinguentes (quo plerunque morbo superbi & ambitiosi homines laborant, quibus cum Dauidē dicere, Peccaui, & cum Petro flere amarē, dedecus est) tandem in sensum reprobū traduntur, Rom. 1.28. pedetentim eorum conscientia putrescente, donec tandem cauterio reseceretur, 1. Tim. 4.2. Talia exempla omnibus seculis videmus, ac præsertim infelici hoc nostro, siue falsæ doctrinaē seminatores, de quibus agit Paulus, Tit. 4. 11. siue denique mores plætorumque hominum deprauatissimos & corruptissimos inspicias.

Superest igitur nobis hæc apparitio pluribus explicanda, sed prius enodatis tribus in hunc textum incurrentibus difficultatibus. Harum prior est Mariam Magdalenam ad Angelorum aspectum non dici fuisse attonitam, sed vltro & confidenter ipsos alloquutam, quasi duos homines fortuito occurrentes cōpellasset: altera quod inter loquendum dicitur se auertisse, vt retrò aspiceret, nulla tamen eius rei causa addita: tertia, quod Iesum Christum nec ex vultu, nec ex sermone agnouerit. De

*Quomodo  
Maria Ma  
gdalena cō  
fidenter  
Angelos siq  
alloquuta.*

priore illa, qui simpliciter aiunt Angelis instar hominum apparentibus, Mariam non obtu-  
puisse, non omnino satisfaciunt. Nam præter-  
quàm quòd vestimenta alba & splendentia  
nouum aliquid & insolens illi repræsentabāt,  
nemine ex quo ad sepulchrum itererat illud  
ingressò, & inde profectis Apostolis, qui prius  
illud ingressi fuerant, quàm simpliciter ho-  
mines esse cogitasset? Et tamen eos non aliter  
quàm homines alloquitur. Aio igitur, licet  
quæ superius attingi cogerent quodammodo  
hanc mulierem aliquid plus quàm humanum  
in iis quos intuebatur agnoscere, nihilominus  
tamen sic ingenti illo desiderio sciendi, quid  
Iesu Christi corpore factum esset (quod eius  
tum ad Angelos, tum ad Iesum Christum ser-  
mones produnt) occupatos omnes ipsius sen-  
sus fuisse, vt nihil aliud cogitarit: quem admo-  
dum sæpe contingit vehementibus illis affe-  
ctionibus sic visum, auditum, cogitationes in  
vnum quid occupari, vt vnum hoc sensus vi-  
deant, audiant ac cogitent. Qua ex re discimus  
hanc mulierem longè superasse discipulos, &  
socias suas, immo tum quidem omnes homi-  
nes, amore illo insigni & sancto quo Iesum  
Christum Dominum, licet, vt ipsa putabat,  
mortuum prosequeretur. Et quidem tam gra-  
tus Domino hic amor, etsi multis næuis ple-  
nus, vt prima sui apparitione à sua resurre-  
ctione mulierem hanc dignatus, eandem esse  
mortalibus exemplo voluerit, & discipulis &  
aliis omnibus incredulitatem ac torporem  
velut

porem exprobrare: sic ratum faciens quod ante dixerat, à violentis, sancta nimirum violentia, Regnum cœlorum rapi, Matth. 21. 12. Quid futurum igitur putamus tanta nostra glacie: quid torpore tanto quo sic ab officio procul remouemur, vt si quæ bona cogitatio nostris mentibus à Domino iniiciatur, vel vnus muscæ volatus vel atomi conspectus eam eripiat, vel plerumque prorsus obliuione sepeliat?

Altera difficultas, quòd Maria retro aspexit, sic à quibusdam soluitur, vt dicant Angelos intuentes Dominum pone Mariam, honorem ipsi aliquem exhibuisse, quo animaduerso Maria retro aspiciendi occasionem habuerit. Sed ista leuia, non meliore mixta fundamento, quam quod sibi quidam persuaferunt, Iohannem noluisse Petro priorem honoris gratia sepulchrum ingredi. Magis igitur est verisimile, Mariam Magdalenam accedentem Dominum quodammodo sensisse, quod plerumque fit, nisi fortè quis ita leui passu incedat vt animaduerti non possit. Fateor tamen Dominum etiam hanc mulierem docere voluisse, scilicet instar cuiusuis alterius hominis ipsi appareret, tamen alio quàm hortulani loco habendum, quòd Angelorum ipsorum Dominus esset agnoscendus: & hoc ab ipsa deinceps accuratè expensum fuisse non dubito.

Quòd ad tertiam quæstionem attinet, quòd factum sit vt Iesum Christum hæc mulier nec vultu, nec voce agnouerit, aio licet vt supra diximus, Iesus Christus à resurrectione idem

*Qua occasione Maria Magdalena alloquens Angelos retro se conuertit.*

*Quòd factum sit vt Maria Magdalena Christum non agnouerit.*

*nec ex facie  
nec ex voce.*

quod antea corpus habuerit, essentiae nimirum ipsius ac proprietatum essentialium respectu: iam tum tamen spirituale factum fuisse, puta qualitatibus iis exornatum quas hodie mente assequi non possumus, quod pluribus deinceps, dante Deo in historia apparitionis duobus discipulis factae, sumus exposuit. Ab his igitur cogitemus varias illū induisse formas & in hanc se aut illam vertisse, quod de Protheo suo Poëtae fabulantur: sed quid mirum si dixerimus ipsum retenta forma sua, statura & voce consueta non tamen agnitum, cuius erat in potestate, ut qui sensus nostros creatur, eosdem extraordinarie retinere, ut oculi ad videndum, aures ad audiendum non aliam vim habeant quam eam quam ipsi visum est? Nec verò nunc ita primum Deus operatus est in quibus voluit, vel ipsis illis detestandis Sodomitis testibus, Genes. 19. 11. & Regis Syriae militibus, 2. Reg. 6. 18. & 20. Sed ne procul abeamus, idem duobus illis discipulis, eodem die in vicum abeuntibus, contigisse videmus, sic Domino ipsorum aures & oculos retinente, ut ipsum non agnoscerent, Luc. 24. 16. & 31. ut nulla sit in Domini persona transformatio nobis imaginanda.

Ut nā verò Dominus, quē verē dicere possumus ratione cognitionis perlongae ac veritatis ipsius, nō seculi diei spatio fuisse veluti sepulchro conditum, sed tot seculis, quā nostro tempore pro illa sua verē immanē misericordia, veluti denuo resurgere voluerit, seque nobis

bis in sacrosancto verbo suo conspiciendum, longè adhuc excellentiore modis omnibus ac diuiniore ratione quàm illa præsentia sua eor-  
porea in hoc mûdo discipulis patefacere, mē-  
tis nostræ oculos illuminare dignetur, vt ve-  
rè ipsum agnoscamus, vera & viua fide ample-  
ctamur, dum alterum eius aduentum exspe-  
ctamus, quo verè ac perfectè tum corporibus  
tum animis facti participes virtutis ac gloriæ  
resurrectionis ipsius, præparatum ab ipso no-  
bis ante iacta mundi fundamenta Regnum fe-  
liciter possideamus, Amen.



## HOMILIA SEXTA.

*Marc. 16.*

10. *Illa profecta annuntiauit iis qui cum ipso fuerant, lugentibus ac flentibus.*

11. *Illi verò quum audiuissent eum viuere, & conspectum fuisse ab ea, non crediderunt.*

*Iohan. 20.*

15. *Dicit ei Iesus, Mulier, quid fles? quem quæris? Illa putans hortulanum esse, dicit ei, Domine, si tu ipsum asportasti, dicito mihi ubi posueris eum, & ego eum tollam.*

16. *Dicit ei Iesus, Maria, illa se conuertens dicit ei, Rabboni, quod dicitur, Præceptor.*

17. *Dicit ei Iesus, Ne me tangito: Nondum*

*1. 1j.*



enim ascendi ad patrem meum: sed proficiscere ad fratres meos, & dic eis, Ascendo ad Patrem meum, & Patrem vestrum, & Deum meum, & Deum vestrum.

18. Venit Maria Magdalene annuntians discipulis quod vidisset Dominum, & [quod] ea sibi dixisset.

Ineffabilis  
Dei bonitas  
in eo quod  
Apostolorum  
Apostolam  
facit eam  
qua in cre-  
dendo diffi-  
cilius erat  
visa.



**S**UBSTITIMVS die proxima Dominica in sermonis initio quem Dominus habuit cum Maria Magdalena, magni sane momenti, quod, date Deo, sumus ex eius expolitione cognituri: quandoquidem eius conclusio ac finis fuit, non tantum simplex mandatum, quod aliae mulieres acceperunt, Apostolos de sua resurrectione certiores faciendi: sed quod longè ulterius eam progredi voluit, ut duplex hic beneficium quo affecta est sit nobis agnoscendum: primum quod illi omnium primæ corā in propria persona se conspiciendū dedit, Marc. 16. 9. alterum, quod eā ipsorum Apostolorum Apostolam, ut ita loquar, cōstituerit, ex qua tū ipsi tum nos etiam deinceps huius Resurrectionis & Ascensionis Dominicæ finem ac scopum disceremus. Non igitur ideo mulierem illam interrogavit, ut ex ea disceret, quid ibi rerum ageret, aut quem quæreretur. Nec enim qui omnium peritus est ab illa moneri opus habebat, Ioh. 2. 25. quibus etiam adde satis patere ex eius responso, Dominum superuenientem illi, cum Angelis loquen-

quenti, quid ipsis respondisset audiuisse. Mulierem igitur interrogat, ut verba eliciat, quod Domino ipsi patefacto, proprio nomine illam appellante, tantò meliùs errorem suum agnosceret, ac tam pertinacem opinionem suam adhuc inter mortuos ipsum iacere, aut furto sublatum & alio asportatum condemnaret. Perinde fuit igitur ac si sic eam compellasset: amorem equidem tuum illum, quo me hætenus præ reliquis omnibus prosequuta es, & adhuc prosequeris, laudo probòque: sed quandoquidem aliis meæ resurrectionis testimoniis fidem non adhibuisti, nunc saltem oculis tuis crede. En enim quem tam constanter quæsiuisti, quémque non reperisses, ubi & quomodo ipsum querebas, sponte tibi in propria persona occurrentem. Hic igitur habemus insigne testimonium accurata consideratione dignum tum in hac muliere, constantis amoris aliorum erga alios, tum in Domino bonitatis immensæ, suorum infirmitates sic tolerante, ut etiam eos requirat & longè maiora ipsis quàm sperare audent, concedat, tum etiam quomodo ut ita dicam, quid agant, nesciunt. Quid igitur facturum putamus, si corde nostro sic nos ipsius nomine interpellante, Quærite faciem meam, ipsi, Davidis exemplo, Psal. 27. 8. pareamus, eúmque ubi, & quomodo vult, requiramus?

Cui verò se Dominus conspiciendum præbet? Flenti nimirum, non autem Hierosolymis latantibus, ac quasi re bene gesta cachinnan-

*Cur plerumque Deus velit suos latere dum*

*impj gau-  
dio exultat.*

tibus, quos sua longè fefellit opinio, non ita multò post implente Domino quod discipulis prædixerat, his apud Ioannem 16. 20. verbis, Amen, amen dico vobis, flebitis & lamentabimini, mundus autem gaudebit: vos verò tristes eritis: sed tristitia vestra euadet in gaudium. Erli igitur veri gaudij occasio penes solos Dei filios sit, Rom. 5. 3. ad quod eos ipse Dominus in maximis & asperrimis afflictionibus inuitat. Matth. 5. 12. tamē, ob multas rationes manifestissimas, fletus ac gemitus Dei filios in hoc mundo potius quàm gaudium & lætitia comitantur: primùm quod hoc omnibus à natura insitum est, etiam sapientissimis viris, cuius rei fidem historiæ sacræ ac prophanæ faciunt, ut modum in prosperis seruare nequeant, & idedò necesse sit in summum nostrum commodum res prosperas aduersis temperari: adedò ut amarum dulci præponderet: vetere illo tritòque prouerbio locum hic habente, rebus prosperis, sopiri, aduersis homines excitari. Deinde, quæso, an illum qui hydropotæ potum ad satietatem præberet medici nomine dignum iudicaremus? Quinam verò sine castigationibus tandem saperemus? Tertio: si secus accideret, quid filiorum Dei patientia fieret, hac ratione promissiones suas ratas facientis, Rom. 5. 3. Iacob. 1. 3? vbinam illa esset membrorum cum suo capite conformitas? I. Pet. 4. 13. 2. Timoth. 2. 11. quomodo interni hominis renouatio perficeretur, nisi corrupto externo homine? 2. Cor. 4. 16. Denique quomodo glorificaretur

retur Dominus in suorum infirmitate? 2. Cor. 12. 9. Inseparabili nexu igitur hæc duo inter se cohærent, amor Dei paternus, & castigatio, Heb. 12. 6. Apoc. 3. 19. Crux ac vera pietas, 2. Tim. 3. 12. Amicitia Dei & inimicitia mundi, Iacob. 4. 4. At quæ tandem nostra spes si solæ nobis aduersitates in partem cadunt? quid fiet nobis si virga semper in dorsum nostrum incumbat. Itaque tribus modis Dominus prouidit. Primum nunquam sinens suos supra vires tentari, 1. Cor. 7. 13. Deinde omnibus aduersis modum ponens vt expedit, Psal. 25. 3. Tertiò supra cælos omnes euehens, quos in inferorum barathrâ detrusisse videbatur. Nam, ait Paulus Apostolus, 2. Cor. 4. 8. In omnibus premimur, at non coarctamur, hæsitamus, at non prorsus hæremus: persecutionem patimur, sed in ea non deserimur: deiicimur, at non perimus.

Et quidem huius rei in hac muliere speciale nobis exemplum proponitur: cuius etsi tristitia non ex satis puro fonte manabat, seque ipsam inopia fidei fatigabat, tamen Dominus eam non esse ex malitiosorum incredulorum numero cognoscens, sed contrà summo ipsius ardere amore, à quo tantum beneficium erat consequuta, sponte ipsam requisit, seque conspiciendam præbuit, quæ sita tristitiæ ipsius occasione: remedium nimirum illi allaturus vera solidâque consolatione; licet initio Maria conspectum illum exceperit in infirmitate pergens: nondum quippe agnouerat ipsum se

*Quomodo  
in aduersis  
Domino sit  
responden-  
dum, quum  
à conscientis  
nostris ve-  
lut ore no-  
stro respons-  
um postu-  
las cur in  
tali statu  
simus.*

alloquentem. Quantò igitur alacriorem ac promptiorem fore Dominum in iis consolâdis sperandum est, quibus hanc gratiam concedit, ut ipsos vltro compellâti Domino, causâque à conscientiiis ipsorum lachrymarum & fletuum sciscitanti melius respondeant? En quæ apud se quæcunque tandem ingruat afflictio quilibet cogitare debet, quasi Dominum propriis auribus ita se compellantem audiret. Vnde miser hoc in statu iaces? quî fit ut tantopere affligeris? Cui sic ilico respondendum, Næ tua Domine hæc est voluntas, cui, ad lobi exemplum, acquiesco, Iob. 29. 37. & quidem conscientia nostra nos in nulla re accusante aut condemnante. Quid si verò propter peccata nostra castigemur (quò sanè deueniendum est nobis si officium quod Deo debemus, ac sepe nimis si quomodo nos erga proximos gesserimus expendamus) quid Domino conscientiam nostram interroganti, quî sic affligatur, melius responderimus quàm quod ipse nobis David suppeditat, Quoniam peccaui, Domine, agnosco, fateor: at ne me Deus, alia quàm paterna virga castigato, ne intres in iudicium cum seruo tuo, licet officio suo tam malè defuncto. Mihi cor illud contritum & abiectum largire, ut tibi feram acceptum. Quid Dominus autè ad hæc responsurus est? Nèpe quod Dauidi per Nathanum, 2. Sam. 12. 13. & quod ipse Dauid agnouit, Ps. 32. 5. his verbis, Peccatū meum tibi notum feci, & iniquitatem meam non abscondi; dixi enim, confitebor aduersus me



me scelus meum Iehouæ: tu verò remisisti mihi noxam peccati mei. Si verò propter iustitiam affligimur, & propter sacrosanctum Dei nomen, tum si flemus, ex gaudio fleamus, & Apostolorum exemplo lætemur, Act. 5. 41. quum afflictiones, quibus capiti nostro fimus conformes, totidem nobis futuræ nostræ cum capite glorificationis pignora exhibeant, Rom. 8. 17. Habetis fratres, rationem qua tum in aduersis, tum in prosperis corda nostra consolemur, verbis que ad eò gratias agamus Deo, siue castigemur, siue tentemur, aut exploremur, siue Deus corpora nostra & animas ad suam gloriam ad sacrificium obedientiæ deposcat.

Age verò quanto feruore animi mulier ista æstuarit ex verbis ipsius consideremus, sperat enim à se corpus Domini posse auferri si modo quo asportatum fuerit, rescuerit: quod ab illa fieri potuisse non est verisimile: nec etiam videtur per alios se id curaturam indicare voluisse: quod etsi perfecisset, vix tamen locum quo eum conderet esset repertura. En quanta vis non fictæ amicitiae, vt nihil nimis arduum aut aduſa tibi persuadeant tam constanter ac vehementer amantes, aut saltem nihil tam difficile quod in amicorum gratiam non oporteat ipsos tentare. At quemadmodum sepe in amicitia nō est modus, & malo nititur plerumque fundamento, sic etiam contingit vt quæ temerè suscipiuntur, infelicem exitum fortiantur, quum præsertim eiusmodi causæ sunt, vt longè consultius sit amicos à multis

*Nihil videtur impossibile iis qui sincero affectu ducuntur.*

consiliis auocare, quàm mutuas operas conferre in multis rebus, de quibus poenitentiam agendi vix tempus ac locus conceditur. Cuius rei nimium, eheu! nimium inquam multa quotidie conspiciamus exempla, propter nimiam vindictę cupiditatem, tam disertę à Deo prohibitam, quam hodie tam ē Caput præcipuum honoris vocant, splendidi nominis obtentu vitium tegeres execrandum. At Dei spiritus quę sint amanda, quousque, & cur amanda sint, docet: quod si erit obseruatum accuratę, nūquam aut in Excessu aut Defectu peccabitur, quibus duobus extremis omnis actio corrumpitur. Qua in re maximę illud deplorandum, vt quod magis homines pro rebus humanis quodlibet vitę aut fortunarum periculum ardēt adire, hoc magis in Dei gloria promouenda, & charitatis officiis erga proximum obeundis torpescant.

*Dominus  
non tantum  
in genere  
oues suas  
allequitur  
in Ecclesia,  
sed vnam  
quamque  
nominatim  
compellat.*

Narrat deinceps historia Domino hoc accepto respōso Mariam proprio nomine compellatam: qua voce repentē sic eius mens & sensus excitati sunt, vt & voce & facto eum agnouerit, ad eumque conuersa Rabboni eum vocauerit. Respondet autem Syriaca illa vox Rabboni, voci putę linguę Hebraicę, Rabbi, quę Magistrum & Doctorem significat, quo tunc nomine Pharisei & Scribę in Synagogis docentes vocabantur, quod ex historia tota Euangelica cuius satis conspicuū est. Hic verò primū subit illud obseruandum, Dominū longē dissimilē fuisse sui temporis Phariseis,  
Matth.

Matth. 23. 4. & nostri seculi pseudepiscopis  
 Caratis & aliis istiusmodi lupis voracibus, à  
 quibus iam pridem nobis esse cauendum, tum  
 ipse Dominus, tum eius Apostoli sedulò præ-  
 monuerunt: præstitit enim ipse quod à fide-  
 libus omnibus pastoribus postulat, vt singulas  
 oues suas ex nomine agnoscant & designent,  
 in bona pascua ducendus, Ioh. 10. 3. Act. 20. 20.  
 Et hoc ipsum adhuc quotidie per fideles suos  
 seruos exequitur, addita ad verbi sui prædica-  
 tionem, quæ fit toti gregi in genere, Sacramen-  
 torum administratione, quibus singuli fideles  
 nominatim compellantur: vt singulis nomi-  
 natim ouibus sua nomina, vbi primùm in hunc  
 gregem cooprantur, per Baptismum impo-  
 nantur, deinceps sigillatim fouendis & edu-  
 candis verè vitali cibo, sacrosancto Dei ver-  
 bo, in ipsius domo, & sacrosanctæ cœnæ ad-  
 ministratione. Habemus igitur in hoc Iesu  
 Christi erga hanc mulierem facto, pulcherri-  
 mum exemplar vocationis ouium Domini,  
 quas cognoscit ipse & prior requirit, vt loqui-  
 tur Apostolus, Gal. 4. 9, addita ad verbum ex-  
 ternum Sancti sui Spiritus, veritatis omnis do-  
 ctoris, Ioh. 16. 13. virtute intrinseca, vt ex tene-  
 bris eruti ad lucem admirandam, & ex pote-  
 state Satanæ ad Deum adducantur, 1. Pet. 2. 9. &  
 Act. 26. 18.

At verò, quò hæc in nobis efficiatur, quem-  
 admodum intrinseca virtute sua cor nostrum  
 aperit, vt vocē eius audiamus, sic nos ipsi re-  
 spondere decet, exemplum Apostoli sequu-

*Quale sin-  
 gularum o-  
 uium sic no-  
 minatim  
 compellata-  
 rum esse re-  
 sponsum  
 oportet.*

ros, ita respondentis, Domine, quid me vis facere? & Lydiam imitatos, non tantum verbo quod audiuerat, sed eius etiam verbi præconibus apud se receptis, Act. 16. 15. Nominatim vero hanc mulierem sequi nos oportet, docentem quibus conditionibus vox hæc audienda sit, nimirum ut reiectis repudiatisque omnibus aliis doctrinis, vni illi adhæreamus quam docet vnicus ille verus doctor scientiæ, quam verè ac meritiò pater Iohannis Baptistæ Zacharias salutis scientiam dicit, Luc. 1. 77. & Apostolus, potentiam Dei ad salutem, Rom. 1. 16. quandoquidem hac cognitione vita æterna continetur, Ioh. 17. 3.

*Quomodo  
veri pasto-  
res, quos o-  
portet audi-  
ri: à falsis  
quos vitari  
discernendi  
sint, & eo-  
rundem do-  
ctrina falsa  
de fide quæ  
vocant im-  
plicita indi-  
canda.*

Quibus probè cognitis facilis erit distin-  
ctio verorum pastorum, quos audire, Luc. 10.  
16. à falsis, quos etiam execrari, iubemur, etiam  
si Angeli è cælo essent, Gal. 1. 8. Facillimum e-  
tiam fuerit falsissimam doctrinam eorum co-  
gnoscere ac fugere, qui à Sacrarum Scriptu-  
rarum lectione miseræ ouiculas arcent, fidem  
nescio quam implicitam docentes, quasi ad  
salutem ouiculis sufficiat à Doctorum suorum  
conscientia, & Ecclesiæ quam vocant, fide, quæ  
tamen illa sit Ecclesiæ fides ignorantibus, pen-  
dère. Non minus sanè absurdo & noxio ad vi-  
tam spiritualem & æternam consequendam  
errore, quàm si quis corporeo & mortali mor-  
bo laborantem iubeat à sola medici scientia  
& pharmacopæi thecis ac pixidibus, quarum  
tamen nihil percipiat, pendère. Aut si quis fa-  
me laborantem, iubeat optimo esse animo, &  
sa-

satietatem ab iis expectare qui lautè epulentur, sic tamen vt ipse cibū ne attingat quidem aut deliber. Nam vt concedā illis Missam (quā boni isti pastores miseris ouibus persuaderentur) opus esse salutem viuīs ac mortuīs conferens id esse quod volunt, age quānam ad solos spectatores fructus aliquis ex illa redierit? Contrā igitur discamus, veram Christianorum fidem non esse in indefinita & confusa imaginatione positam: nec fide vicaria niti: sed singulos Religionis Christianę articulos fundamentales percipere, quos sibi applicet & obliget, vera firmāque fiducia veritatis diuinę promissionibus eius comprehensā ac probē cognitā, Ioh. 3. 33. quæ deinde omnibus bonis effectis ex abundantia cordis manifesta fiat, Rom. 10. 10. cuius scientiæ suæ rationem etiam cuiunque petenti reddere parati sint, 1. Pet. 3. v. 15. Et hoc nisi adsit, sciant quicunque Christianorum nomine gloriantur, se titulo tenus Christianos esse, pessimōque niti fundamento nixos pseudopastoribus illis & animarum mangonibus, quos tandem iudicio cadere necesse sit cum omnibus qui cum Propheta dicere nequeant, Credidi, ideo etiam loquutus sum, II. 6. 10.

Transcamus ad illa Iesu Christi verba, *Ne me tangito, Nondum enim ad patrem meum ascendi.* Admiranda sanè prima fronte vox: primum quod paulò post aliis mulieribus in urbem redeuntibus factus obuiā, Matth. 28. 9. passus sit eas pedes suos amplexari: & quod lōge maius

*Peculiaris ratio cur nō passus sit Iesus Christus Dominus noster se à Maria Magdalena tā*



est, à discipulis suis deinceps tangi palparique voluerit, Luc. 24. 39. Deinde, hæc videtur eius esse ratiocinatio, se ab hac muliere aut aliis tangendum non esse, nisi prius in altū ascendisset, tanto à nobis interuallo diffitum, quanto à terris distant cœli, supra quos omnes euectus est: quum tamen contactui illi nimirum corporeo locus esse non possit in tanta locorum distantia: ac proinde necessariò videatur intelligendus, de spiritali manu fidei facta apprehensione. Ac reuera Dominum oportuit, prout antea discipulis dixerat, his terris corpore suo excedere, ne amplius corporeæ præsentia adhererent, quod nimium pendentes ab iis quæ oculis intuebantur, nonnisi terrena cogitarent, Ioh. 16. 7. Fœminam igitur hanc admonere quidem voluit se non resurrexisse in eodem quo prius erat, infirmitatis statu, nec eadem qua antea ratione cum ipsis conuieturum: verum tamen, quum, meo quidem iudicio, de corporeo contactu hic loquatur, & non dicatur Maria nimium ardenti affectu ad pedes eius profiliisse, sermonem hunc reor habitum à Christo eodem omnino momento quo agnitum eum Maria v̄t Magistrum salutauit. Pulchrè igitur omnia inter se conuenient, longèque simplicior erit huius loci expositio, si dixerimus Dominum quam videret Mariam ad se accedere, & præuideret fore vt vi amoris quo ipsum persequabatur non tantum in pedum suorum deosculatone, sed etiam in diuturniore mora, & longioribus ser-

sermonibus inhæreret, ac proinde hius apparitionis nūtiū, quo miseros discipulos, luctu & mœtore confectos, protinus recreari volebat, tandiu differretur, noluisse ipsam in his moras tum nectere: quali sic eam compellaret, Nondum ad Patrem meum abeo: quare tibi licebit me deinceps per otium contemplari, mecūque pluribus loqui: quare ne longiores hic moras nectē, sed confestim ad discipulos meos abi, nuntiatura ipsis quæ a me es ad eos consolandos & docendos, auditura. Non simpliciter igitur Dominus contactum hunc reprehendit: sed eo in aliud tempus Mariam voluit abstinere. Sic Propheta quondam famulum suum ad Sunamitidem missum prohibuit quenquam in via salutare, aut quenquam à quo salutem accepisset alloqui, 2. Reg. 4. 29. & Dominus ipse missis illis septuaginta discipulis præconum officio functuris, idem prohibuit, minimè quidem vt vetarent ne saluantes obuiam factos resalutarent, sed simpliciter vt maturandum ipsis esse sublaris omnibus vel leuissimis impedimentis docerent.

Et hæc quidem simplicissima maximèque genuina huius loci esse sententia mihi videtur, ex qua necessariam omnino, sed malè inter nos obleruatam doctrinam discimus. Ecquis enim, obsecro, eorum omnium qui Deo in sua vocatione sua seruire cupiunt, hanc rationem secum ineunt, vt ad ea quæ retro sunt oculos non conuertant? Immo quàm multi sæpe rebus terrenis & priuatis sic occupantur, vt ne-

*Dominus  
vult colī  
se  
ne procrastina  
tione vl  
la, quā in te  
grauissimè  
peccatur.*

que vnde digressi sint, neque quò tendant meminert? Atque vtinam istorum hominum non essent inter nos tam frequentia exempla. Vos templi huius columnas testor, vos parietes, vos sedes istas ac vacuas cathedras, vos appello contrà statorem dierum auditores, Dominicorum, Iouis, septimanarum, mensium denique tantum, vt ingentem numerum eorum omittam qui corda & aures non ad audiendum & percipiendum præparata adferunt, sed quæ habent in patinis, officinis, vsturis, monopolis, & rebus aliis longè etiam deterioribus: quos ad D. Petri locum, 2. Pet. 2. 14. ablego. Denique, quod nimium multorum mores testantur, etiam hac nostra tempestate sunt quorum alij ad conuiuium vocati, causètur se prædia & villas emisse, & quibus artibus plerumque Deus nouit, alij bouum aliquot iuga, & illa forsitan ex sapto: alij se vxores duxisse, quod diebus Noë contigit, Luc. 14. 18. Quod verò præmium harum excusationum referent? Nempe nullum fore ipsis tandem in conuiuium locum, quod serò manus lagebunt. Alij speciosiores scilicet excusationem adferunt, sepeliendum sibi Patrem, aut domesticis valedicendum. Quid verò se istis respondentum Dominus minatur? Nemo qui manu sua admota aratro respexerit ad ea quæ retro sunt, appositus est ad regnum Dei, Luc. 9. 62. & Qui patrem aut matrem plus quam me dilexerit, non est me dignus, Matth. 10. 37. Ecquis etiam non nouit ab Aggæo factam olim reprehensionem.

sionem, Domus mea desoluta iacer, inquit Iehoua, & excurritis quisque pro domo sua, idcirco contra vos cohibetur cœli à rore, & terra cohibetur frumento suo. Quid igitur dicturus sum de iis qui Dei cultum in ambulationibus, aut sphæristeriis postponunt? Tu verò Deus, Oprime, Maxime, qui tantâ patientiâ nos ad pœnitentiam vocas, miserere nostri, priorumquæ peccatorum oblitus, meliorem da nobis mentem in posterum, vt melius quàm hactenus cogitemus ac faciamus, quandiu vox illa adhuc in auribus nostris personat, nec adhuc occlusæ sunt, vt in aliis plerisque locis, fores: & in mentibus nostris insculpe, si non comminationum tuarum metum, Matth. 7. 23. saltem pretiosissimam illam promissionem, Quærite primùm regnum cœlorum, & ista omnia adiicientur vobis, Matth. 6. 33.

Sequuntur in hac historia verba legationis ad Apostolos huic mulieri commissæ consideranda: qua legatione nulla fuit Prophetarum nec Apostolorum maior nec honoratior, & quæ doctrinam continet quæ Angelorum ipsorum captum longè superet. At tamen factum hoc non vltius est protrahendum, eius personæ respectu cui id temporis munus istud commissum est: neque enim ordinaria domus Dei administratio, mulieres in cœtu docere permittit, quæ contrà iubentur in silentio discere, 1. Cor. 14. 34. Verumtamen Dominus ostendere voluit, 1c, quum possit etiâ lapides, cessantibus hominibus, excitare, Luc. 19. 40.

k. j.

*Impositum  
munus huic  
mulieri fuit  
extraordi-  
nariū per-  
sonæ respec-  
tu: nec tra-  
hi in exem-  
plū potest.*

posse etiam quotiescunque visum ipsi fuerit, nulla vel ætatis vel sexus habita ratione, minimis os aperire: quemadmodum olim Bileamum Prophetam ab asina voluit coargui, 2. Pet. 2. 16. Age igitur huius legationis expendamus verba singula, Deumque precemur ut quæ in illis arcana continentur benè percipiamus ac meditemur.

*Quomodo  
voces illæ  
Ascenden-  
di & De-  
scendendi  
tribuantur  
vtrique  
Christi na-  
tura, Dini-  
na & hu-  
mana, sine  
ulla natura-  
rum confu-  
sione, nec  
proprieta-  
tum eandem es-  
sentialium.*

Primum igitur occurrit illa vox *Ascenden-  
di*, quæ faciliè de Domino dici potest, humani-  
tatis eius nimirum respectu, quam tunc scire  
suos discipulos voluit verè esse suscitaram, mi-  
nimè sanè ut antea in his terris victuram, sed  
in gloriam cœlestem euehendam, sicuti tam  
clarè ipsis exposuerat in excellentissimis illis  
sermonibus quos apud eos in vltima illa sua  
cœna habuerat. At quænam Deitati vox illa  
tribuetur, quæ ut infinita est, nec loco moue-  
tur, ita nec ascendit, nec descendit? Et tamen  
hæc intelligenda sunt de eodem qui è cœlo in  
infimas terræ partes descendit, ut loquitur A-  
postolus, Ephes. 49. & 10.

At non descendit è cœlo secundum suam  
humanitatem. Nec enim illic erat, sed in terris  
formata est in utero beatæ Mariæ Virginis. I-  
taque dicemus illud *Ascendere*, si Descensui op-  
ponatur, de Deitate quidem Filij Dei dici, sed  
non absolutè, nec in propria significatione,  
quæ mutationem inferioris loci in altiore  
significet: sed quatenus hæc Deitas eousque  
seie demisit, ut naturâ nostram in vnitatē per-  
sonæ assumeret, ut esset Θεὸς ὑπὸ προσωπῶ, cætenus,  
in-



Inquam, videtur, vt ita loquar, ex maiestatis  
 suæ folio in has terras descendisse. Vice versa  
 quum naturam nostram supra cœlos omnes  
 extulit, videtur in solum iterum ascendisse,  
 vt se patefaceret, αὐτὸς Θεός, sine confu-  
 sione tamen vlla, nec mixtione, nec duarum  
 eius naturarum, nec proprietatū ipsarum es-  
 sentialium. Et hoc ipsum Apostolus indicat,  
 Philipp. 2. 7. quum ait, hunc Dei filium sese e-  
 xinanuisse & summisisse factumque obedien-  
 tem vsque ad mortem, mortem, inquam, Cru-  
 cis, vt in summam sublimitatem efferretur.  
 Quodd ad ipsius autem humanitatem, et si ex  
 quo Filij Dei persona sibi eam vniuit, inde à  
 momento conceptionis eius in vtero beatissi-  
 mæ Mariæ Virginis, vox illa *Descendendi* non  
 illi conueniat, quum per hanc vnionem eue-  
 cta sit in gradum omnibus Angelis longè su-  
 blimiorē, nedum vt exinanita sit: tamē si ea  
 infirmitas cui se ad tempus pro nobis obno-  
 xiam reddidit, vt pro nostris peccatis maledi-  
 ctio facta sit, Gal. 3. 13. cōparetur cum ea glo-  
 ria per quam nunc realiter euecta est ad dex-  
 tram Dei Patris, illud etiam *Ascendere & De-*  
*scendere* de quo hic agitur, dici de ea possunt,  
 ac proinde Iesus Christus *Totius* personæ suæ  
 respectu, seruata tamen superius allata distin-  
 ctione, Descendit & Ascendit.

Sed quidam etiamnum superest scrupulus  
 ex hac loquendi phrasi, Patris ac Dei, quæ vo-  
 ces diuersè. tribuuntur naturis distinctè con-  
 sideratis. Iesus Christus igitur quatenus ab

*Prima per-  
 sona Deita-  
 tis Pater  
 Iesu Chris-  
 ti secundā  
 Deitatem*

*proprie dici  
tur: secun-  
dum huma-  
nitatem ve-  
rò respectu  
unionis dua-  
rum natu-  
rarum in  
unitatem  
persona.*

æterno filius Dei coessentialis est Patrem vocat primam ordine personam Trinitatis, tanquam Dei filius naturalis & vnicus. Humanitatis autem respectu Patrem etiam vocat, non quòd secundum ipsam genitus sit ab essentia Patris, sed quòd hic homo personæ Filij sic vnitus est, vt in hac persona non sint duo filij, sed solus Dei Filius, *ὁ ἀνθρώπινος & ὁ θεῖος*. Quocirca non idèd toties in sacra Euangelij hystoria, Filius hominis dicitur, quasi duæ sint Filiationes, aut duo Filij, sed quòd vnicus hic Dei Filius verè assumpsit personaliter hanc veram naturam humanam, creatam & formatam ex substantia virginis, ex Adamo oriunde, ad quem etiam vsque propterea D. Lucas Domini genealogiam deduxit, Luc. 3. 24. & 38.

*Error eorū  
qui Iesum  
Christum  
dixerunt  
vocantes eū  
filium Dei  
adoptiuum  
secundum  
humanita-  
tem.*

Merito igitur damnata & explosa est eorum hærelis, qui ex Nestorianismo dicebant Iesum Christum esse filium Dei adoptiuum secundum carnem. Longè enim inter se distant adoptio, quæ vocatur, & hæc vnio personalis: tametsi illud verissimum est, quòd Iesu Christo Dei filio visum est suæ Deitati, sic nostram naturam vnire, fundamentalem esse rationem propter quam qui spiritualiter & per veram fidem Iesu Christo coniunguntur, Dei filij adoptiui fiunt & dicuntur, Iohann. 1. 12. Rom. 8. 15. Et hæc quidem hætenus de voce Patris.

*Quo sensu  
Pater dica-  
tur Deus &  
caput Iesu  
Christi.*

Quòd verò idem Pater, non hoc tantum sed pluribus aliis locis, dicitur Deus Iesu Christi, summoperè cauenda nobis Arrianorum blasphemia, aut aliorum similium detestandorum hæ-

hereticorum, quorum alij Dominum sua Deitate spoliant, alij creatam ipsi Diuinitatem attribunt: quod si vt verum ipsis concederetur (quod absit) Christiani vtique omnes essent idololatræ, meram tantum creaturam adorantes, & in eum etiam inuocatum spem ac fiduciam omnem collocantes. Sciendum igitur quod Patris persona hic & alibi nominatur Deus Iesu Christi, & quidem caput Christi, 1. Cor. 11. 3. minimè dici respectu essentia: vnica: illius & integræ, in vnaquaque trium personarum, nec etiam respectu personæ Filij in se, quum in personis quidem ordo sit, non autem vllus gradus inæqualitatis inter illas tres personas, sine vlla rapina, Philip. 2. 6. sed primum humanitatis Iesu Christi respectu, secundum quam, sine personæ tamen separatione: sed tantum ex naturarum distinctione, se ipso minor est: quatenus nimirum hæc humanitas Deitati semper subiacet: quemadmodum è contrario, quatenus Deus est, se ipso maior est, quatenus nimirum ipsius Deitatis ratione, sua humanitate superior est. Deinde respectu officij dictum illud est, Mediatoris inquam & Reconciliatoris apud Deum Patrē, vt qui se inter Patrem & nos, quorum ipse caput est, medium constituerit.

Quis verò hîc non adoret immensam sapientiam, bonitatem ac misericordiam Dei nostri, Patris, Filij & Spiritus Sancti in huius arcani immensa abyssu, quod reuera magnum arcanum est, Ephes. 6. 32. 1. Tim. 3. 16. in quod

ip si Angeli cupiunt introspicere? 1. Pet. 1. 12. Et hoc Cherubim illi sub lege adumbrabant, sic operculo arcae (quæ Domini figura erat, in quo inhabitat omnis Deitatis plenitudo corporaliter, Col. 2. 9. & in quo sunt omnes thesauri sapienciæ & intelligentiæ, Col. 2. 3.) incumbentes, ut eorum facies deorsum versus operculum ferrentur, quasi nosse cuperent quæ intus continebantur, Exod. 37. 9.

*Quomodo  
Deus ex  
Patre Iesu  
Christi sa-  
ctus sit no-  
ster Pater  
nosterque  
Deus.*

At quemadmodum exposuimus, quo sensu Iesus Christus Patris personam vocet Patrem suum ac Deum suum, sic inquirendum quo modo suum Patrem, nostrum patrem, suumque Deum, nostrum Deum dicat: qua in re magna differētia est. Nam ipse naturā verus Deus Patris personam verē & naturaliter Patrem habet, nimirum à Patre genitus ab æterno cōmunicata ipsi à Patre tota sua paterna essentia, diuina prorsus & ineffabili generatione. Nobis verò Pater est, quatenus in hoc Filio nos ad salutem prædestinauit, spiritualiter illi coniunctos per sui Sancti Spiritus virtutem & energiam, & instrumentum fidei, ut fiamus eius filij adoptiui, Ioh. 1. 12. nobis eadem cōmunicatā dilectione qua Filium hunc diligit, ut tandem in ipso & per ipsum glorificemur, Ioh. 17. 24. Non aliter, Iesu Christi Pater & Deus uti diximus, noster etiam est, quatenus gratum illum & acceptum habens tanquam mediatorem nostrum, in eo etiam & per ipsum sibi reconciliatos gratos & acceptos habet.

*Quomodo,*

Vocem autem *Ascendendi*, ex qua fortassis  
malè

malè intellecta, videretur Iesus Christus suos <sup>quòne respo</sup>  
 deseruisse (quod obsecro, quàm alienum foret <sup>du Iesus</sup>  
 ab immensa dilectione quæ in his vocibus <sup>Christus</sup>  
 cõtinetur) sciamus propriè dici, situs nimirum <sup>Ecclesiæ</sup>  
 respectu ipsius humanitatis (cui nec ascensio <sup>sua præ-</sup>  
 nec Sessio ad Patris dextram supra cœlos o- <sup>sens aut ab-</sup>  
 mnes quicquam ademit, nec essentiam abo- <sup>sens dica-</sup>  
 leuit aut mutauit, nec proprietates essentielles)  
 quæ hodie tanto interuallo distat, & ad secun-  
 dum ipsius vsque reditum distabit à nobis, &  
 ab hoc vniuerso terrarum orbe, quanto sum-  
 mum cœlum à terris. Verùm enim uerò tãtum  
 abest vt ipse nos deferat, vt contrà sursum a-  
 scenderit realem huius regni cœlestis posses-  
 sionem accepturus, Ioh. 14. 21. tanquam inter  
 omnes fratres primogenitus, Rom. 8. 28. vt ad  
 se nos attrahat, sese nobis cum omnibus bonis  
 suis communicans, per sancti sui Spiritus vir-  
 tutem, & vltimo tandem die nos partæ illius  
 gloriæ secum participes faciat, Matth. 25. 34.  
 nostræ interim fidei oculis præsentissimus,  
 cum omni efficacia & virtute, secundum men-  
 suram sui Spiritus, Ephes. 1. 23. & 4. 16. vsque  
 ad seculorum omnium consummationem,  
 Matth. 28. 20.

Minimè verò præter superiora omnia leui-  
 ter prætereūdum tam eximiū, tamque pretio-  
 sum illud fratrum nomen, quo nos in Apo-  
 stolorum suorum persona dignatur, id ipsum  
 re ipsa implēs quod sub Davidis persona pro-  
 miserat, Psal. 22. 23. etsi, quales in nobis ipsis &  
 à nobis nascimur indigni simus qui in rerum

*Quàm pre-  
 tiosum opor-  
 teat esse fra-  
 ternitatem  
 qua nos Ie-  
 sus Chri-  
 stus digna-  
 tur.*



creatarum numero censeamur. Ecquid autem amplius expetere possumus? Nam si fratres ipsius sumus, nã ipsius pater etiam noster est: quis verò tali patre non sit beatissimus? contrà verò quis infelicior eo qui hoc patre careat, quandoquidem in hoc ipso, & ab ipso patre sunt omnia bona? Nam quum hic Pater Deus sit, Deus quoque noster est. Porro qui pro se Deum habet, à quo tandem sibi metuet? Quid verò contrà non metuat qui Deum hunc pro se non habet? Annon ipsos pãdones & muscas, testibus Ægypti plagis formidabit? Age igitur, quid toto vitæ nostræ curriculo diligentius & attentius nobis meditando, ac nocte dieque versandum animo, quàm huius sapientiæ longitudo, latitudo, & profunditas, ad exemplum Apostoli: Ephes. 3. 18. ut ipsas Dei per Sanctum Spiritum qui nobis datur profunditates scrutemur? 1. Cor. 2. 10. nequaquam imitati fanaticos in ea sese ingerentes quæ non viderunt, sed quæ sibi finxerunt, & commenti sunt? Col. 2. 18. aut quæ nobis etiam occultata sunt, donec sursum recepti perfecte cognoscamus, quæ hic tantùm ex parte cognoscimus, 1. Corinth. 13. 9. quum nempe Deum nostrum qualis est visuri sumus, 1. Ioh. 3. 2. Interim omnem nauemus operam & animum applicemus ad ea percipienda, credenda & ad vsum reuocanda quæ nobis in Ecclesia reuelantur, & tam exiguis in hac historia verbis comprehenduntur.

*Suspende*

Quis non igitur merito dicat eos infelicitissimos,

simos, & sibiipfis hostes capitalissimos, qui *incredulitas exem-*  
 terrena hæc & caduca, & vanitate ipsa vanio- *plum etiam*  
 ra pro Deo colunt, pro Patre obseruant, pro *in ipsiis A-*  
 hæritate amplectuntur? Ecquis verò dubiter *postolis.*  
 sit. ne Lux tenebris præferenda? Mors vitæ, &  
 quidē sempiternæ? Torum denique, nihilo, &  
 plus quàm nihilo? Sic tamen homines hodie  
 viuunt quotquot carni auscultât & inseruiûr,  
 quæ ad omnem incredulitatem, ac proinde  
 maledictionem abducit, nisi Deus ex ea singu-  
 lari gratia nos eripiar. Cuius rei triste oculis  
 nostris exemplum huius historiæ finis suppe-  
 ditat.

Narrat enim Marcus 16. 10. hanc mulierem *Quale iudi-*  
 officio suo pulchrè ac fideliter defunctam in *cium adhi-*  
 ferendo nuntio Apostolis, quos valde mœstos *bendum in*  
 ac lagentes inuenerat, nullam in dictis fidem *legendis &*  
 consequutam, licet oculatam & auritam *ad usum re-*  
 testem eorum quæ nuntiaret. Quod sanè in *uocadis hi-*  
 ipsorum laudem dici non potest sed potiùs in *storiis san-*  
 vituperium, vt inexcusabiles reddantur, sicuti *ctissimorum*  
 nec aliarum mulierum verbis credidisse di- *quorumuis*  
 cuntur, quarum nuntius cum huius Mariæ *quorum sa-*  
 nuntio coniungitur, Luc. 24. 10. & 11. Sic igitur *era Scriptu-*  
 in historiæ sacrarum lectione versan- *ra memi-*  
 dum nobis sciamus, in quibus præstantissimo- *nit.*  
 rum quorumcumque Dei seruorum tam vitia  
 quàm virtutes notantur, vt quæ ad imitandum  
 nobis proponuntur, ab iis discernamus quæ  
 ante oculos nobis ponuntur, vt in nobis a-  
 gnoscere & condemnare discamus quæ in aliis  
 reprehendere condemnareque debemus. Præ-

terea Spiritus sanctus rationem in iis edocet qua lapsi prius resipuerint: vt eorum exemplo discamus, non modò quanta sit vel fortissimorum quorumcunque infirmitas, sed etiam qua ratione à recta via sint abducti, ne illos in deuia illa sequamur: & contrà qua ratione in viam redierint, vt vestigia ipsorum hac in parte, Deo nobis hanc gratiam largiente, sequamur.

*Quibus viis  
in deuia il-  
la homines  
incidat &  
longius in  
iis proce-  
dant, &  
quod ad-  
uersus istius  
modi mala  
remedium.*

Et quidem istiusmodi exemplis Sacrae scripturae plenae sunt: sed vt in eo quod hic nobis offertur, hæreamus, quānam, age in tātam incredulitatem Apostoli lapsi sunt? Nempe Dei potentiam causis secundis, naturalibus & ordinariis alligarunt. At quānam in eādem pertinacius perstiterunt? Obliti nimirum, Domini ac Magistri sui verborum tam luculentorum tamen, & toties inculcatorum, vt vel infestissimi & insensibilissimi eius hostes ea non ignorarent, Matth. 27. 63. Hoc igitur elto aduersus incredulitatem vnicum remedium, quò nostrae salutis arcana, & verum Christianorum alphabetum credamus, quamlibet renitente sensu nostro corruptissimo, cui tamen nisi renuntiemus non est nobis vlla pars in regno Dei, Matt. 16. 19. Luc. 9. 23. Dei nimirum verbo scripto penitus hæreamus, & quicquid illi relictatur insanissimae stultitiae loco habeamus, quamcunque sapientiae & rationis vim iactet. Etsi verò Satan in Angelum lucis se transformet, siue sua somnia & inuentiones pro Dei verbo obtrudat ( quod iam pridem factum &

& etiamnum hodie factitari videmus in tam variis superstitionibus) siue Dei verbum adulteret, aut verborum, aut sententiæ ratione, quod facere illum coram Christo ipso non pœdicit, Matr. 4. 6. in promptu remedium est, vt de verbi huius quod adfertur veritate certis testimoniis constet: deinde attentè consideretur, ac tandem memoriæ fixum inhaereat. In quibus omnibus quum Apostoli turpiter errarint, & quidem se hac ratione in tantum periculum coniecerint, vt in eo perituri fuerint, nisi Deus pro sua immensa bonitate misertus eorum fuisset, age Deum Opt. Max. precemur, vt tam longæ suæ patientiæ minimè pertæsus, qua nos ex tam horrendis tenebris erutos huc vsque tolerauit, tam potenter in posterum in nobis operetur, ne vnquam deflectamus ab iis quæ ab ipso audiuimus ac didicimus: quod si fieret denuò miserandę nostri ingenij seruituti manciparemur, longèque in deteriori conditione positi, in plurimarum personarum, familiarum, vrbium actorarum prouinciarum tum præteritæ ætatis tum præsentis etiam exemplum essemus: quod vtinam atque vtinam, pro sua immensa misericordia, Deus malum à nobis auertat. Amen.



## HOMILIA SEPTIMA.

Matth. 28.

11. *Proficiscentibus autem ipsis, ecce, quidam ex custodia venerunt in urbem, & nuntiauerunt primariis Sacerdotibus omnia quae facta fuerant.*

12. *Ipsi autem coacti cum Senioribus, consilioque capto, nummos multos dederunt militibus.*

13. *Dicentes, dicite, discipuli eius nocte venerunt, & eum furati sunt nobis dormientibus.*

14. *Quod si hoc auditum fuerit apud praesidem, nos persuadebimus ei, & securos vos praestabimus.*

15. *Ipsi verò accepta pecunia fecerunt sicut errant edocti: & divulgatus est ille sermo apud Iudaeos usque ad hodiernum diem.*

Marc. 16.

12. *Postea autem duobus ex ipsis ambulantibus apparuit alia forma, quum rus proficiscerentur.*

13. *Et illi abierunt, & annuntiauerunt reliquis: qui ne illis quidem crediderunt.*

Luc. 24.

13. *Et ecce, duo ex iis ibant eo ipso die in vicum distantem stadiis sexaginta ab Hierusalem, cui [vico] nomen est Emmaus.*

14. *Et colloquebantur inter se de istis omnibus quae euenerant.*

Ante-





TEQVAM ad nostri contex-  
tus expositionem accedamus,  
iterum hic totius huius historie  
series nobis considerata, quæ  
alioquin esset inuolutior, quod

*Huius his-  
torie se-  
ries.*

non potuerint quæ variis in locis eodem tem-  
pore gesta sunt, simul recitari: quæ in historia-  
rum tum sacrarum tum prophanarum lectio-  
ne nõ diligenter animaduersa, nil mirũ si tan-  
tũ obscuritatis & erroris adferant, quod ex hi-  
storiapræcedenti vel satis liquet. Nã quod de  
Maria Magdalena dictũ est in secundo ipsius  
ab vrbe ad sepulchrum aduentu cum Petro &  
Iohanne, contigit dum aliæ mulieres, quæ po-  
stremæ ad monumentum venerant, reuerte-  
rentur in urbem. Hic igitur etiam notan-  
dum ea quæ de custodibus narrantur, & apud  
Matth. 28. II. recitantur, summo mane conti-  
gisse, iam tum quum primum illæ mulieres ad  
vngendum Dominum ad iter se accingerent:  
ita vt nec Maria Magdalena, quæ prior adue-  
nerat, & in urbem confestim reuersa fuerat,  
nec item aliæ mulieres, quæ Sole iam exorto  
aduenerant, hos custodes ad sepulchrum of-  
fenderint. Nam si offendissent, cui sit verisimi-  
le, fuisse ausuras ipsas ad monumentum pro-  
pius accedere, aut eos vtrò compellare: Quid  
si verò dum terræ motus factus est, aduenis-  
sent, ac semimortuos illos humi prostratos  
conspexissent, quanto maiore metu percussæ  
fuissent: His etiam quiddam maioris momen-  
ti accedit, nam si rescuissent aut intellexissent,

sub vesperam diei illius quo sepultus est, aut etiam postridie eius diei à Iudæis sigillo saxum illud ingens obsignatum, militesque ad monumenti custodiam collocatos, non tantum anxias ac sollicitas futuras fuisse de saxo à sepulchro prouoluendo ut in illud intrarent, ut Marc. 16. 3. dicitur, sed longè magis de horum militum occurso fuisse laboraturas, ac de sigilli ad saxum appositi fractione, si posthabitis omnibus istiusmodi impedimentis quod animo susceperant perficere constituissent: Quid igitur aut sigillo aut custodibus factum esset ignorabant, quod à Iudæis sub vesperam diei Veneris admodum serò hæc gesta essent, & ut est verisimile, magno silentio, postquam à Iosepho Domini corpus sepulchro conditum, & saxum ad illius ostium aduolutum fuisset, statim etiam reuertis in urbem mulieribus, ubi diligenter quid à Iosepho geitum esset animaduertissent, sicut expressè dicitur, Matth. 27. 61. & Marc. 15. 47. & Luc. 23. 55. His positis ad contextum accedamus.

*Quò magis  
Satan cum  
suis satelli-  
tibus veri-  
tatis tene-  
bras offum-  
dere sata-  
git, eò ma-  
gis veri-  
tas elucet, &  
quales  
ipsi sint ma-  
gis ac ma-  
gis se pato-  
saciunt.*

Hactenus igitur intelleximus, ut Dominus aduersus hominum & quidem suorum ingnitatem luctans, pro immensa sua misericordia & bonitate cœperit incredulitati ac diffidentiae ipsorum mederi, resurrectione suam per Angelos patefacta, cum apparitione sua in propria persona, tam Mariæ Magdalene omnium primæ ad sepulchrum, quàm aliis deinde mulieribus. Præiens autem historia narrat nobis, qua ratione Satan & Iesu Christi

ini-

inimici ab ipso Sarana excæcati, veritati huic  
suis dolis & molitionibus tenebras offunde-  
re conati sint: quibus tamen suorum hostium  
consiliis ita Deus occurrit, vt contrà magis  
magisque sese detexerint, & victoria penes ve-  
ritatem remanserit: vt non magis improbi illi  
homines resurrectionem eius potuerint oc-  
cultare, & ne in omnium notitiam veniret im-  
pedire, quàm clausum sepulchro detinere po-  
tuerant.

Quas verò Saran alias ab omni seculo artes  
versauit, & ne procul abeamus quod ab hinc  
annis octuaginta contigit, & quod oculis no-  
stris quotidie conspiciamus, quid aliud est  
quàm huius historiæ expressum quoddam si-  
molachrum? Nam humanæ omnes illæ tradi-  
tiones, & tota illa Theologia Scholastica,  
quid aliud fuerunt quàm sigilla, quibus hæc  
Dei veritas in spelunca ignorantia & tot se-  
culorum barbariei veluti conspulta iaceret?  
Saxi autem illius ingentis à Iosepho ad sepul-  
chrum, minimè tamen mala mente appositi,  
nonne imago nobis proponitur in falso illo  
Primatu quem sibi Romanus Episcopus falsò  
vindicat, tanquam præcipuus Sacerdos inter  
eos quos non pudet reale & essenziale Iesu  
Christi sacrificium, & eius se sacrificos iacti-  
tare? Et quod longè maius est, nonne admi-  
randa Dei providentia factum est (quò sit manife-  
sta relatio inter hoc saxum à Iosepho apposi-  
tum, & ea quæ ab istis impedimenta obiciun-  
tur) vt hæc omnia, & quicquid ab iis penderet

*Collatio cō  
filiorum ve-  
terum sacer-  
dotum Le-  
uiticorum  
cum Papi-  
sticorū con-  
filiis in ve-  
ritate Do-  
mini sepe-  
lienda*

Petri nomine, sed falsò tamen velentur? Aliquid amplius addam, nempe quemadmodum à Iosepho & Nicodemo, prorsus eorum ignaris quæ deinceps à Caiapha & suis essent gerenda, saxum illud aduolutum est ad ostium sepulchri, sic Primatum istum primum introductum à veteribus quibusdam, minimè omnium malis Patribus, ordinem tantum stabilire cogitantibus, quem ad fouendam pacem & concordiam in Dei domo inter eius æsonomos necessarium arbitrabantur, nec prauidentibus quæ pedetentim deinceps in Ecclesiam non sine magno detrimèto sunt inuecta. Quam si manifestissimam conformitatem viterius urgeamus, nonne nouus hic Caiaphas, cum nouis Cardinalibus istis suis assessoribus, eadem ratione per cuniculos aggressi Imperatores, Reges ac Principes totius Christiani orbis ipsis imposuerunt, & eorum auctoritate abusi hoc saxum aduoluerunt, & sigillis obsignarunt, ne veritati pateret ullus exitus paulatim sepulta, sic prorsus, & eadem conscientia qua vetus ille Caiaphas cum satellitibus Pilatum adierunt, & faciendi quod vellent ab ipso potestatem acceperunt? Quid amplius? Nonne sancta hæc veritas, perrupis omnibus illis impedimentis exiit, & apparuit eis quos ex mundo visum est Deo eligere, ex quo saxum istud, effractis sigillis reuolutum est, & quidem cum maximo terre motu, & prostratis custodibus à fidelissimis Dei seruis & huius veritatis præconibus, à Deo ad hunc effectum caelitus, vtrita

di-

dicam, missis? Postremò, nōne egregia illa Hispanica inquisitio, & eximij illi Nuntij in vniuersum orbem, ad veritatis resurrectionem impediendam, missi, totidem sunt armati milites (& quidem duplici gladio tēporali & spiritali armati) instructi & opima stipendia capientes ex horrenda illa & plus quàm abominanda mercatura quam ex pauperum reditibus exercent, quorum alij miserè vānum exponuntur, alij donantur, aut denique prout sese res eorum habent administrantur? Age verò Concilium illud Tridentinum nonne vna est imago huius consilij de quo hæc historia meminit, à quo eandem consequuti sunt gratiam apud huius seculi Gubernatores quorū quot fascinarunt, vt hactenus fumos suos vendiderint, & suas inuentiones ac perditas molitiones vt bonas ac sanctas obtulerint? At fratres, estote forti animo, Qui hostibus omnibus inuitis resurrexit, ac nostris temporibus suam veritatem in cordibus nostris veluti suscitauit, & eorum omnium quibus aures aperuit, eādem adhuc hodie potestate armatus est & erit aduersus omnes aduersarios, & eandem gerit curam salutis Ecclesiæ suæ per regnum veritatis, quam habuit quum ista contingerent. Quicquid denique cōingat, veniet tempus quo Babylonem illam Romanam iidem euersuri sunt qui construxerunt, quum ipsis oculos Dominus aperuerit, vt reuelatum ac promissum est in Apocalypseos cap. 17. Inim animas nostras in spe & silentio possidea-



mus, quod expressè monet qui tēpora & momenta habet in manu posita, Luc. 21. 19. Matt. 10. 22. Act. 1. 7. patienter expectantes, dum quæ in deserto nutrita est reducatur ac possessioni suæ restituarur, Apoc. 12. 6.

*Admiranda  
Dei prouidentia in  
præuenien-  
diæ hostium  
veritatis  
consilio.*

Porro dixi præuisam à Domino omnem istam hostium suorum molitionem, quod ex singulis huius historiæ circumstantiis erit perspicuum. Nec enim omnes custodes, sed ex illis tantum quidam ad Sacerdotem hunc nuntium tulisse dicuntur: quæ in re dupliciter admiranda Dei prouidentia elucet: primum in eo quod Dominus totidem testes præparauit ad inimicos suæ falsitatis arguendos, per suos ipsorum satellites, quot ex illis ad Sacerdotes non uenerunt: quibus Dominus hanc fortasse gratiam largitus est, ut cordibus compuncti sint iis ad sepulchrum conspectis quæ nonnisi uiuentis æterni Dei potentia contingere poterant: quæ minimè dubium est quin alibi narrauerint. Deinde hac ratione Deus ostendit, tantum abesse ut mors illi victo dominaretur, ut contra per eam suorum hostium Iudex euaserit, & quidem in eorum animas & corpora sententiam laturus, quæ nullam seueriorem aut asperiores in mundo improbi experiantur. Quis enim eos hic excæcauit? quis indurauit? quis in sensum reprobum tradidit, ut gloriam suam patefaceret, Rom. 1. 21. & Exod. 9. 26. nisi hic à mortuis suscitatus, ut in medio suorum hostium dominetur? Psal. 110. 2. Porro nobis hæc duo capita ad maximam ac certissimam nostram

stram consolationem confidentissimè notanda sunt. Quum igitur audimus veritatis hostes ad horum exemplum coire ac conspirare, Deū facile viam inuenturum sciamus, quum opus erit, etiam ex medio ipsorum suscitatis quibusdam, qua fraudes & occultæ molitiones ipsorum detegantur, ut coram omnibus mortalibus pudore suffendantur. Sic orante Deum Dauide ut Achitophelis consilium, diuisis hostium suorum linguis turbaret, Psal. 55. 9. Deus Chusai suscitauit, cuius consilio tam Absalom quam Achitopheli ipsi vltima perniciēs allata est, 2. Sam. 17. 14. & 23. suscitatis ipsi iam antea Ionathane, & vxore Michol, à quibus Saulis insidiis eriperetur, 1. Sam. 19. 11. & 20. 9. Sic Paulus Apostolus Iudæorum insidias à fororis filio detectas effugit, Act. 23. 16. Denique talibus exemplis historia Ecclesiastica plena est. Et ne longius in exquirendis illis abeamus, annon idem non semel à Dominò præstitum est nostro seculo, in ipso Concilio Tridentino? Idem sanè me ipse possum sæpe expertū esse profiteri. Deo laus esto.

Sin excipiat aliquis, pergete tamen hostes, licet consiliis suis detectis: aio primū non semper id contingere: deinde quoties id accidit, id est, quoties Dominus permittit eos aduersus seruos suos quæcunque volunt facere, (sicuti de Ioanne Baptista Dominus loquitur, Matt. 17. 22.) in exitium vltimum ac perniciem improborum id cedere, & ipsos in suum ipsorum mucronem flagitiis suis incurrere, suoque

*Improbi,  
quū maxi  
mè videtur  
voti sui com  
potes facti,  
saudem sen  
tiunt se à  
suo scopo  
procul aber  
rassè.*

ipſorum laqueo capi: quod miſeris iſtis de quibus agimus, tandem proſecto admirandis rationibus contigit. Nam quum Romanos adigiſſent in Pilati perſona vt ſuæ crudelitatis & perfidiæ in Deum adminiſtros ſe præberent, tandem & ipſos experti ſunt vindices & ultores ſeueriſſimos tantæ ingrati tudinis, vt à quibus occidione deleti iuſti Dei iudicij in ipſos luculentum exemplum exhibuerint, ex ipſius Domini vaticinio, Matth. 24. 2. & 23. 38. Et hoc nō ignotum ipſis prophanis, quorum illud eſt antiquum prouerbium, Malum conſilium conſultori peſſimum. Et proculdubio, ne procul excurramus, horum temporum facies ſatis illud ipſum teſtatum facit, quum horrenda Dei iudicia iuſtiſſimè miſerorum Dei filiorum carnificibus inſlicta omnibus ſint conſpicua: furore Dei hodie reliquos inſuper inſequentes, & potentiffimas quaſque vrbes innoxio ſanguine conſpurcatas premente: vnde fit vt argumentum abundè nobis ſuppeditetur, quod & in poſterum fauente Deo ſuppeditabitur, cum Propheta dicendi, A Iehoua factum eſt iſtud, quod mirabile eſt in oculis noſtris, Pſal. 118. 23.

*Aſutiſſimi  
calumniato  
res Dei fi  
liorum tan  
dem depre  
henduntur  
minus ſoler  
tes in ſuis  
conſiliis.*

De ſecundo verò capite, quod ſuperius attigimus, excæcatione & induratione conſpirantium aduerſus Deum & eius veritatem, clariffimum nobis hic ante oculos exemplum proponitur. Nam quæ magis inepta & ridicula deliberatio & conſultatio poteſt eſſe ea quam fraudulentis iſti homines ineunt, iubere nimirum

rum istos custodes, qui tamen non pauci fuerunt, & pulchrè armati, clauso præterea monumento ingenti saxo obsignato, dicere, miseris illos Domini discipulos, dormientibus ipsis sublatum corpus abstulisse? Nam aut altum ac profundum somnum eos dormiuisse necesse est, si strepitum tam ingentis saxi reuoluti, & sigillorum fractionem non audiuerunt: aut si vigilabant, quomodo non sunt eos insecuti, aut vnum saltem aliorum omnium indicem futurum apprehenderunt? En igitur hic apertissimè videmus, vt dixi, præter quàm quòd conscientia sensum omnem exuerunt, eum solum, cuius gloriam obscurare studebant, mentem illis omnem eripuisse, vt à seipsis, non minùs ridiculi quàm improbi coram Deo & hominibus fierent. Ac sanè Caiaphæ & satellitum ipsius successores agit hodie idem spiritus cecitatis & stuporis, vt easdem cum illis artes versent, qui quâ sanctæ veritatis vim nullo pacto potunt eludere non erubescunt infinitas calumnias tum vocum scriptis confictas in vulgus spargere, quibus Dei fideles seruos infament. At Dei beneficio, tam falsas, tamque impudenter confictas, vt aliis argumentis non opus sit, quibus non tantùm praua ipsorum conscientia delegatur, sed etiam ex quibus appareat, eos, quum iam non habeant quod ogganniant etiâ in sensum reprobum dados, ac sensu & intelligentia communi spoliatos ab eo qui non minus intercipit sapientes in astutia ipsorum, quàm fortes in suo

robore, Iob. 5. 13. 1. Cor. 3. 19. Agite igitur, fratres, quid nobis amplius metuendum, si à nobis stat ille defensor, tam eius scientiæ veritatis quam tuemur, quàm bonæ conscientiæ, quam accepimus ab ipso, qui hostium nostrorum corda & linguas habet in sua potestate, non minùs quàm manus & brachia ipsorum, ut nullis aliis instrumentis quàm illis ipsis opus habeat, ad eos quales sunt detegendos, & suam illis mercedem retribuendam.

*Horrenda  
confusiones  
toto mundo  
passim re-  
gnantes in-  
ter consien-  
tiarum mā-  
genes, cum  
in Romana  
Ecclesia ho-  
die, tum  
in admini-  
stratione In-  
stitutæ tum  
in maxima  
hominum  
inter se con-  
versatione.*

Sed insuper expendamus quibus mediis cō-  
filiis sua conentur ad finem perducere. Nempe  
assatim numerata presente pecunia conscien-  
tiam & linguas perditorum istorum, redimūt.  
Nec enim tantum numerasse pecuniam dicun-  
tur, sed eius magnam vim confecisse: quod sa-  
nè illis minimè fuit difficile, quū certissimū  
sit thesauros templi argumentum illis quoti-  
dianorū sacrilegiorū admittendorū præbuis-  
se, Domino, nō sine iustissima ratione, ipsis ex-  
probrante, Dei domum ab ipsis in speluncam  
latronum fuisse conuersam, Matth. 21. 13. Mini-  
mè verò dubitandum est, quin apud Pilatum  
boni isti viri versarint easdem artes, quem satis  
nouerant se hac ratione facillimum expertu-  
ros, non ignari quomodo se in istiusmodi re-  
bus gerere consueuisset, quod testantur histo-  
riæ tam de ipso quàm de Felice, Act. 24. 27. &  
Festo, 25. 9. qui Iudeæ etiam præfuerunt, aliis  
præfulibus nihilo meliores. Sed ô nefandam  
ac detestandam mercaturam. Et tamen nonne  
vel hac nostra tempestate, & quidem maximè,



si aliàs vnquam vniuersus terrarum orbis est  
 instar fori cuiusdam publici in quo versan-  
 tur dies noctesve istiusmodi venditores &  
 emptores? Atque in primis Curia Romana se-  
 des est in qua istiusmodi detestanda mercatu-  
 ra, nullo pudore prorsus, exercetur, frustra iam  
 ante septingentos vel octingentos annos o-  
 mnibus illud intuentibus, ac conquerentibus,  
 & tamen sese miserè decipi tolerantibus? Et  
 quidem ita se re habere palàm est, ex eo quòd  
 iam ante multa secula Papæ suffragia magna  
 vi pecuniæ redimunt. Testes sunt historiæ e-  
 lectionum, & Romanorū Pasquillorum. An-  
 non verò certo pretio galeri rubri vaneunt?  
 Quinam verò galeris istis, lituis ac tiaris non  
 esset suum pretium, quum nullum tam dete-  
 standum sit facinus cuius redimendi pretium  
 non constet, vel ex publicè excusis scriptis, eò  
 impudentiæ isti mercatores deuenerunt? Qua-  
 si verò non sufficiat à viuis tributum exigere,  
 nonne fabula illa Purgatorij, & mysteria o-  
 mnia quæ ibi peraguntur, certo pretio ven-  
 duntur ab illis animarum mangonibus: & à  
 miseris stultis redimantur, quod ex Indulgen-  
 tiarum ac Remissionum æstimatione conspi-  
 cuum est? An vllus vetus est Canon, aut vllum  
 vllius Concilij decretum, quod aliquam recti  
 speciem habeat, quod non irritum fiat clausu-  
 lis illis bullarum derogatoriis? An vlla parti-  
 cula est in toto ipsorum cultu diuino, quem  
 vocant, in qua videntibus ac sciētibus omni-  
 bus non perpetua nūdinatio exerceatur, & ita

quidem ut non ipsa cœmeteria, non ipsa Ecclesia sint immunes? Quousque verò, Deus Optime, tantam tamque diurnam tuam domus profanationem feres? At si isti detestandi, quid reliqua mundi parte fiet? Nam si de mutua hominum consuetudine agamus, ecquis recenseat aut capiat, quot dolos, quot fraudes, quot monopolia, quot artes tractent, retractent singuli in emendis aut vendendis inuicem conscientis? Fœneratores qui miserorum necessitate viuicis, quorum malis artibus annonę caritas paratur, qui rotas familias depredamini, quando tandem cogitabitis in cœlo Deum esse cui vobis factorum ratio reddenda sit? corā cuius oculis nihil occultum esse possit, licet vestris dolis hominum iudicia fugiatis? Quinam verò fieri potuit, ut hæc tam misera tamque detestanda mercatura Christianum orbem ita peruaserit, & quidem cum tāto applausu recepta sit, ut pro veneranda Iustitia, quam ipsi profani Iouis filiam dixerunt, passim detestandę corruptelę locum obtineant? Annon ibi, saltem in maxima terrarum orbis parte, vaneunt Iudicum officia? Annon illie sedent institores, qui quod in solidum emerunt particularim distrahant? Annon ad has Iustitię sedes non pauci horum aut illorum quos prensarunt fauore promouentur? Nonne ibi maxima pars eorum etiam qui meliore via promori sunt statim donis ac muneribus excæcantur, aut impotentia animi abrepti sua auctoritate abutuntur? Annon denique is est

sco-

scopulus ad quem allidentes omnes naufragium oportet pati, quem contra turissimū aduersus quaslibet iniurias esse portū oportuit? Et, vt vno verbo absoluiam, ordo ille est, ordo, inquam, ille apud quem vnū meritū illud valere dici potest abominandum prouerbiū, Omnia Regina pecunia donat: hoc eò sanè grauius malum, quòd ex bonis legibus ac statutis & earum executoribus, hominū vita tota dependere videatur. Nec verò tantum istud malū ab istis aut à Pilato cœpit cui vetustissimos Legislatores, & ipsum Dominū occurrere voluisse compertum est. Sed non ideo leuius malum, quod creuit serpēdo: cuius rei testes sunt non tam Prophetarum querele, & omnium gentium ac nationū historiæ, quàm quod hodie conspicitur ab Oriente in Occidentem, & à Septentrione in Meridiem: certissimum signum magnum illum Deum tam deplorandæ sacrosanctæ Iustitiæ prophanationis ultionem diutius non prolaturum, mensura iam plus quàm exundante. Annon oportuerat nos ex maximorum etiam imperiorum ruinis, singulis prope seculis, non quòd Legibus, sed quòd Iustitia carerent, saltem aliquam maiorem æquitatem integritatem discere, quàm eos qui solo naturæ, licet corruptissimæ ductu reguntur, nos, inquam, qui Reformatarum Ecclesiarum nomine tantopere gloriamur? Sed, quo iure, obsecro? Certè quòd ad doctrinam, optimo, & Dei beneficio valde singulari: sed si vsum respicias; planè

nullo. Te verò, Deus bone testor, quandoquidem surdis canimus, & nullis nostris hortationibus locus relinquitur. Nam quid singulis momentis litigantium causidicorum, proclamatorumque multitudinem commemorem? quid quotidiana litium sine fine semina? Quid te igitur, Geneua, fieret si ampliore agrum à Domino esses consequuta? Horret animus sola illorum quæ coniici facile possunt cogitatione. At, vos Iudices, litigantes, procuratores, aduocati seriò ad hæc mentem aduertite. Tempus enim est, atque ô vtinam ne serò nimis.

Denique sic Hierosolymis vixerunt tum emptores tum venditores conscientiarum. Sin aliquis excipiat, nihilominus tamen huic fraudi locum fuisse, sparsumque falsum illum rumorem inter Iudæos, & creditum: ac proinde non ludere operam mentientes, quum vel tridui mendacij fructus sit vberimus, vt ille Cardinalis, infelicis memorie, cuius etiam sine nominis designatione plus satis notus, iactitare solebat. Aio non posse rectum ferri iudicium de causæ illius statu, nisi re perfecta & ad exitum suum perducta: quo posito, nunquàm à scopo longius aberrasse comperientur istiusmodi homines, quàm quum ad consiliorum suorum finem peruenisse sibi visi sunt. Qua in re si mihi fides non habetur, expectent stulti & insani quod suo damno & vltimo periculo tandem sunt experturi, quod istis de quibus hîc agimus contigisse conspiciamus.

*Gradatim*

Accedamus ad historiam quam Marcus cap.

16.12.

16. 12. paucis attigit, sed quam Lucas pluribus diligentissime persecutus est, cap. 24. 13. ac non immerito, quum hæc historia complectatur amplissimam resurrectionis Domini confirmationem ex Scriptis Prophetis & aliis circumstantiis, & fructum vberem qui nobis ex hac historia colligendus est. Eodem igitur resurrectionis die, paulò post altarum Apostolis, & iis qui simul aderant, nuntium illum tam à mulieribus, quàm à Maria Magdalena, Dominus dicitur, tarditatem suorum discipulorum magis magisque correpturus, missis ad ipsos post mulierum nuntium duobus testibus oculatis, apparuisse duobus ex eorum numero qui mulierum nuntium acceperant, & quibus eadem cum reliquis suspecta fides nuntij fuerat: nihil minus cogitantibus quàm quærere aut offendere eum, qui ipsis obuiam factus est, euntibus in proximum vicum ob quædam negotia, quorum quum nulla fiat hic mētio, frustra laborarunt qui curiosius de illis inquisuerunt, sicut etiam de alterius discipuli nomine, quod hic non exprimitur. Nam quoddam ad Cleopam, verisimile est eum esse, de cuius uxore nominatim fit mentio apud Ioannem, cap. 19. 25. tanquam sorore matris Domini. Quæstionibus igitur istiusmodi curiosis & inutilibus omissis, huius historiæ circumstantias diligenter consideremus, quas Spiritus sanctus meditandas nobis proponit. Ac primum quidem hic notemus quæ iam in duabus præcedentibus historiis obseruauimus, nunquam

*resurrectionem suam Dominus voluit patefacere, quòd melius nostra natura tarditatem ac stuporem gratia autem immensitatem agnoscamus.*



obliuioni tradenda: quantas nimirū quāmq̃ue profundas radices incredulitas in nostra corruptissima deprauatissimāque natura agat, & quidem diutiūs in schola Domini edocta, ac proinde quoties Domino videtur nos, siue in primo aditu, siue iam viam ingressos alloqui, non eò fieri quòd preparatos ac benè ad ipsum excipiendum dispositos inueniat, sed ab eius immensa gratia & misericordia manare, qua sola mouetur ad opus suum inchoandum, promouendum ac perficiendum, in iis quos cligere ipsi visum est.

*Non tantum  
audiendum  
Dei verbum  
in cœtu pu  
blico, sed e  
tiam magno  
pere necessa  
ria sunt pe  
culiaries col  
lationes, mo  
dò illis mo  
dus adhi  
beatur.*

Nec verò vel ipsos Apostolos, vel alios discipulos, nec duos istos nominatim propterea in incredulorum peruiaciū & ad apostasiam vergentium numerum reiiicimus. Nam qui in vrbe remāserant in vnū coacti omnes fletibus ac luctibus indulgebāt, Mar. 16. 10. Hi duo verò sermonibus suis testantur Christū à cordibus ipsorum non abfuisse, nec excessisse Hierosolyma, quasi calculo suo probantes quod aduersus Christum fuerat gestū, aut quasi quam ab ipso doctrinam hauserant, reprobarent, etsi procul aberant à cognitione tum personę Iesu Christi, tum eius doctrinæ, ad salutē necessaria. Ergo dicuntur inter se colloquuta de iis omnibus quæ euenerant: ex quibus faciliè dignoscitur luctatam esse aduersus Crucis scandalum ipsorum fidem, qua Iesum Christum, & quæ de illo sciebant amplexi fuerant, vt nondum cesserint. Nam etsi dubij hæcebant, in meliorem partem tamen inclinabant, minimè omnium

omniū de Iesu Christi præstantia & innocentia dubitantes. Hinc discimus veris Christianis esse volētibus non sufficere leuem aliquam salutis cognitionem, sed certam scientiam requiri quam in Iesu Christo radicemur & ædificemur, ac in fide magis ac magis confirmemur, Eph. 3. 17. quod non vno momento perficitur. Prius enim plantari rigarique & incrementum accipere oportet arbores, antequam in domo Dei in proceras arbores, omni tempore fructum ferentes, euadant, Psalm. 1. 3. & 92. 14. qua in re duo extrema summopere fugienda. Quidam enim quum de conscientia agitur de nulla re ambigunt, nec quæstionem vllam mouēt, ea fide contenti quā huius seculi pseudoprophetae fidē implicitā vocant, aut fidem carbonarij: quasi quod nunquā auditū est credi possit: & quasi Christianū esse & pecudē esse nihil inter se differāt. Alij contrā semper quærūt, semper hærent dubij, nunquā vanæ & profanæ sæ quā ad sacratum Scripturarū lectionē adferant curiositati, satisfaciētes, pro humili illa animi demissione quæ domū Dei ingressos decet, & docilitate qua se ab eo doceri pariātur qui simplicibus dat sapientiā, vnde fit vt isti iusmodi homines (vt eos Apoll. notat, 2. Tim. 3. 7.) semper discant, & nunquam tamen ad cognitionē veritatis veniant. Denique quum diligētissimi quique ac studiōssimi procul adhuc absint ab ea scientia, quā Deus nos ex verbo suo vult consequi, ad ipsius gloriam & nostram salutem, Domini Dei nostri doctrina

non tantum audienda legendave est, sed etiam noctes diesque versanda; Psalm. 1. 2. ac voluendæ scripturæ, Ioh. 5. 39. Act. 17. 11. arque adeo Dei profunda scrutanda, sed duce sancto Spiritu, si tamen ut intra fines nos continere discamus, eorum quæ nobis in Apostolicis ac Propheticis scriptis reuelata sunt, ad exemplum Apostoli, 1. Cor. 2. 2. docentis ipsos etiam doctores sic esse discipulos oportere, iuxta monitionem illam ad discipulum suum Timotheum, quantumlibet excellentem in domo Dei doctorem, 1. Tim. 4. 13. à quo etiam sibi libros suos & maximè membranas mitti postulat, 2. Tim. 4. 13. Huc accedit quod quum Dominus dona sua distribuat, cui & qua mensura ipsi visum est, ad mutuam vtilitatem & instructionem, ut pulchrè monet Apostolus, 1. Cor. 12. idcirco mutux collationes sint necessariae, singulis quod à Domino acceperunt in medium conferentibus, & id ad Lydium lapidem expendentibus & examinantibus: mulieribus viros suos domi interrogantibus, 1. Cor. 14. 35. patribus domesticos Abrahami exemplo docentibus: Genes. 18. 19. filiis vicissim patres interrogantibus & ab eorum ore pendentibus, Genes. 12. 26. Psal. 44. 2. matribus ipsis etiam liberos suos erudiantibus, 1. Tim. 1. 5. quo respectu familiæ ipsæ generali nomine Ecclesiarum insigniuntur, 1. Cor. 16. 19. Huius rei fidem facito magnus ille vir Apollos, in Aquilæ & Priscillæ vxoris eius familia veluti doctor factus, Act. 8. 26. En quid ex officio nostro sit, quod

quod sanè si fieret totidem paradisos in terris  
 quot familias haberemus. Porro, non tantum  
 dicuntur hi duo inter se colloquuti, sed etiam  
 disputasse, & Iesus Christus sermonibus ipso-  
 rum superueniens, cum ipsis etiam disseruisse,  
 quæstionésque ipsorum ex sacris explicuisse.  
 Sed longè aliud est sanctè & religiosè dispu-  
 tare, & in vnam veritatem indagandâ, & fir-  
 mis fundamentis fulciendam intentum esse,  
 quàm contentiosum, curiosum, ambitiosum  
 esse, mordicus allatas prius conclusiones &  
 præiudicia retinere: quod quum accidit, tan-  
 tum abest vt eiusmodi disputationibus Lux  
 vlla veritati in ædificationem adferatur, vt  
 contrà diabolica sūt sacrarum rerum propha-  
 natio, & tenebrarum in dies densiorum mul-  
 tiplicatio. Et huius sanè rei tristissima ob ocu-  
 los exempla versantur, non in hac tantùm sa-  
 luti scientia, sed in omnibus etiam humanis  
 scientiis & disciplinis, in totius mundi sum-  
 mam perniciem, licet sapiens singulos in Pro-  
 verbiis multis locis & Eccles. 12. 15. sedulò præ-  
 monuerit, & Apostolus, Rom. 14. 1. 1. Tim. 6. 4.  
 & 2. Tim. 3. 9.

Præterea verò quum hi sermones in via di-  
 cantur habiti, aliquid docemur, cui si locus a-  
 pud nos daretur, nã multæ contentiones, que-  
 relæ, odia sæpillimè atrocia præciderentur, ex  
 quibus tandem horrendæ confusiones profi-  
 ciscuntur. Nã vnde quæso tot cōtentiones, vnde  
 tot lites emanant, à quibus sæpe ad verbera &  
 his multò grauiora deuenitur, nisi ex oblo-

quiiis & detractionibus, ut sæpe vel vna vox magnū incēdium excitet, vix vnquam extinguendū? Sed vbi locorum hę plerūque merces vaneunt? Nōne vel ad fontē, vel in molēdinis aut pistrinis maximē verò in priuatorū cœtibus ac colloquiis? Annō enim ibi singulorum vita excutitur? Quōd si fortē quis de hoc vel illo cœpit obloqui, nonne reliqui suū etiam symbolum adiiciunt, & scommate feriunt, ut sermo sermonem pariat? Nec verò priuatis ista parietibus creduntur, sed mox eliminata totam urbem putidis istiusmodi sermonibus complent, licet tam expresse nos Apostolus moneat, ne verbum vllum exeat ore nostrō quod non sit ad ædificationem, & auditorum vtilitatem, Ephes. 5. tum etiam scriptores aliqui prophani, à quibus tot præclara documēta in eam rem accepimus. Nec verò silentio sermones futiles hic prætereundi, quos tamen plerique tanquam nemini noxios, tueri vel eleuare contendunt. Quasi verò data sit lingua ad garrulitatem: ac non potius Deo ratio reddenda sit singulorum vitæ nostræ momentorum: præsertim quum diserte Dominus denūtiarit, homines vltimo die iudicij rationem omnis otiosi verbi reddituros. Nullus verò hic excusationi locus, nempe res huc tandem est reditura. Quapropter, fratres, seriō de istis cogitemus. Aio enim, & quidem non sine mœrore aio, reprehensionem istam in nos nimium competere. An non verò contrā, tu Geneva, vna es in multis ciuitatibus cui Dominus de se

co-



cogitandi longè maximas offert occasiones, & os aperit ad laudes eius prædicandas, & inmutuam ædificationem magnificas eius res gestas concinendi? Agite igitur, si Deum nobiscum semper esse cupimus, quocūque loco, & apud quoscunque fuerimus, ac proinde si expectamus ab illo in ingressu & egressu nostro benedici, de Deo semper cogitemus, & loquamur, fide & charitate nobis semper præeuntibus, ac tum optimum rerum nostrarum exitum speremus. Nam, inquit, Matth. 18. 20. Vbi duo vel tres coacti sunt in nomine meo, illic sum in medio eorum. En verò Domini mandatum expressum, Deut. 6. 6. Sunt verba ista quæ ego præcipio tibi hodie in corde tuo: & ea diligenter inculcabis filiis tuis, & meditaberis sedens in domo tua, & ambulans in itinere, dormiens atque consurgens. Id si à nobis erit præstitum, ne dubitemus quin quemadmodum in hac historia memoratur Dominus superuenisse istis discipulorum sermonibus ad opus suum in ipsis perficiendum, & certiores faciendos de nuntio in quo vera omnis posita est, tum vitæ præsentis, tum futuræ, felicitas, ita in nobis vi sancti sui Spiritus magis ac magis operetur, nobis semper præstò adsit, & nostram salutem, cui sit ad eius nominis gloriam honor & gloria in sempiternum. Amen.

m. j.



## HOMILIA OCTAVA.

Luc. 24.

15. Et factum est dum colloquerentur, & se mutuo rogarent, ipse Iesus accessit, & una interfaciebat cum ipsis.

16. Oculi autem eorum tenebantur, ne ipsum agnoscerent.

17. Dixit autem eis, Quisunt hi sermones, quos conferitis inter vos ambulantes? & quid estis tetrico vultu?

18. Respondens autem alter, cui nomen Cleopas, dixit ei, Tu solus commoraris in [urbe] Hierusalem, & ignoras quae in ea facta sunt his diebus?

19. Ipse vero dixit eis, Quae? At illi dixerunt ei, Quae facta sunt, Iesu Nazareno, qui fuit Propheta, potens re ipsa & verbis, coram Deo & toto populo.

20. Quomodo eum tradiderunt principes Sacerdotum & magistratus nostri, ut morte damnetur, & crucifixerunt eum.

21. Nos autem sperabamus illum esse qui redempturus esset Israel: atqui praeter hac omnia, tertius hic dies agitur ex quo hac facta sunt.

Res ea in  
quibus Do-  
mino pla-  
cet operari  
miraculose  
non semper



XPOSITO à nobis, superiore die Dominico huius historiarum initio, reliqua nobis longè maioris momenti supersunt excutienda, sermones nimirum ultro citroque

citroque inter Iesum Christum & duos illos <sup>immutata</sup> discipulos habiti, quum ipsis in itinere factus <sup>sunt nec in</sup> esset obuiam. Hic autem occurrit quæstio, si <sup>essetia sua;</sup> nec cuius certa solutione tota hæc historia nec <sup>nec in qua</sup> vera nec verisimilis esse videatur, nempe, quum <sup>litibus,</sup> nam à discipulis illis duobus, nec vultu nec <sup>sed earum</sup> voce sic agnitus, quibus antea fuisset fami- <sup>qualitates,</sup> liarissimus. Ad hanc quæstionem vno ver- <sup>santum re</sup> bo responder Euangelista, retentos nimirum <sup>tentæ sunt</sup> eorum oculos fuisse: egent autem ista fusiore <sup>et ad tem</sup> explicatione, licet nonnihil suprà iam attige- <sup>pus impedi</sup> rimus, quum Mariæ Magdalenæ idem accidit, <sup>ta.</sup> ipsum initio non agnoscenti, sed hortulanum esse putanti, Ioh. 20. 14. Sciendum igitur in istiusmodi *ὑπερφυσικῆς* & extraordinariis, ac proinde miraculosis factis, nonnunquam rerum ipsarum mutatam essentiam ac proprietates essentielles, veluti quum virga Moïsis in serpentem versa est: & Dominus aquam in vinum mutauit, quod initium fecit signorum: nonnunquam verò nec mutatam essentiam fuisse, nec proprietates essentielles, sed ad tempus tantum retentas & impeditas, veluti quum aquæ maris & Iordanis steterunt: & ut ait poëta ille non ignobilis, Curuata in montis faciem circumterit vnda, dum populus Dei per siccū gradio posset: & quum ignis ardor tribus illis Danielis socijs in fornacis flammam coniectis cohibitus est. Sic ad tempus aquæ natura fluidæ sub Iesu Christi ac Petri pedibus solidatæ sunt, Matth. 14. 25. & 29. sic ferri pondus secure emergente retentum est, 2. Reg.

66. Nec verò mirum videri debet cuiquam, si Deus qui eandem potestatem habet in rebus creatis immutandis quam habuit in creandis, etiam quod minus est quoniam ipsi videretur, facit, pro arbitrio suæ voluntatis retinens aut impediens qualitates & effecta rerum à se creatarum. Quapropter extraordinarium quidem fuit oculos & aures Mariæ Magdalene, & duorum discipulorum, sic quòd ad vsum audiendi & videndi, sine vlla naturali & ordinaria causa retineri, vt Iesum Christum nec vultu nec voce potuerint agnoscere, quandiu nimirum Domino visum fuit, oculorum & aurium nostrarum conditore. Sic olim à Domino Sodomitæ cæcitate percussi sunt, Genes. 19. 11. sic etiam Syriæ regis serui, percutiente ipsos Deo, caligarunt, 2. Reg. 6. 18. & 20.

*Quomodo  
intelligen-  
dum Iesum  
Christum  
alia forma  
apparuisse.*

Quod itaque Marcus dicit 16. 12. Iesum Christum istis discipulis alia forma apparuisse, non intelligendum quasi realis quæpiam in Domini vultu mutatio facta sit, sed eius formæ respectu, quæ ex Domini voluntate in oculis caligantes Mariæ Magdalene, discipulorumque istorum incurrebat. Et quod de oculis tantum hic dicitur, de auribus etiam intelligendum aio. Nam si verè Iesu Christi vultus ac vox immutata fuisset, quid opus erat eorum oculos retineri: nam alioqui miraculum, non in discipulis, sed in Christo contigisset. Nec difficilius erat ipsis Christum auditu cognoscere quàm visu, nisi retentæ fuissent etiam ipsorum aures.

Sed

Sed alia rursus hic aliter soluenda difficultas occurrit, de Iesu Christi vestimentis, cuius corpus quum sepulchro nudum esset conditum, exceptis linteis quæ inuoluta manserunt in sepulchro, nunquam tamen se nudum exhibuit, nec vestimenta sua à militibus à quibus erat crucifixus recepit: itaque quum his vel illis apparuit, & quum in cælos ascendit, verè se ostendit, non autem tantum specie tenus, co habitu quo voluit, modò hortulani, Mariæ Magdalenæ: modò viatoris, succinctis nimirum, vt verisimile est, vestibus, cum baculo in manu, quem fuisse Iudæorum peregrinantium morem compertum est. Nam alioqui si dixerimus verè nudum ipsum fuisse (quem non est verisimile supra cælos asportasse terrena vestimenta, sed tantum spectantibus exhibuisse vestimentorum speciem quam volebat, quod non erat alienum ab eius potestate) dicendum etiam fuerit toties illum oculos hominum retinuisse quoties & quibuscunque se conspiciendum exhibuit. Sed num mirum videri debet, cum qui res omnes condidit, id etiam potuisse: quique iam ipsis Abrahami temporibus, eousque sese illi accommodauit, vt appareretur ipsi ad id momentum & actum, vero corpore formato, duobusque secum Angelis, cum vestimentis peregrinantium, & quidem hominum more biberet ac comederet (et si non comedebat alimentum perceptum rus, nec diutius assumptum illud corpus seruaturus, vt deinde assumptam humanitatem nostram in

*Christus cum  
in vestimen-  
tis appa-  
ruit quibus  
voluit, ac  
reipsa post  
resurrectio-  
nem non spe-  
cie tenus  
tantum a-  
dit ac bi-  
bit.*



vnitatem personæ conseruauit & in æternum est conseruaturus, Genes. 18. capite integro) sese etiam suis discipulis accommodasse quod ad vestitum, & quidem edusque etiam vt cum ipsis ederet ac biberet, vt sensibilibus ac palpabiliter ipsos de sua resurrectione certiores faceret?

*Huius de-  
struere  
fuit.*

Haberis huius difficultatis solutionem, ex qua discendum nobis quàm necesse sit nos singulis momentis Dei misericordiæ commendari, vt sensus etiam corporis nostri naturales regat, ex quorum integritate & recto vsu misera nostra vita dependet: quo recto & integro vsu ipsorum nobis conseruato, non decepti externa rerum forma, rectū amplectamur, & quantum ferre potest miserorum corporum infirmitas, sequamur. In primis autem, quum de conscientia agitur, & recto sensuum nostrorum, atque aded totius nostræ vitæ sine, Deus à nobis supplicibus votis dies ac noctes inuocandus est, cum timore & reuerentia, vt si quas ingenij & recti iudicij vires in rerum terrenarum negotiis dedit, easdem augeat ac cōseruet; ac ita nobiscum statuamus eum qui, siue nascentibus, siue deinceps per optimam educationem & rerum vsum istud donum largitus est, idem posse minuere, vel etiam penitus eripere, quando & quemadmodum ipsi visum fuerit. Et quidem horum exempla satis frequentia sacræ & prophanæ historiæ nobis suppeditant, & experientia quotidiana satis docet, vnde satis tritum & verissimum illud prouer-

prouerbium, Sapientissimorum plerumque esse facta stultissima. Quoniam verò hæc humana sapientia & prudentia in nefarium hominem cadens sit instrumentum perniciosissimum ac maximè noxium ea sapiētia præditi, tum quibuscunque aliis bonis artibus & scientiis: & naturalis omnis illa Lux, tenebrarum potius quàm Lucis nomine digna, nobis tantum arguendis & inexcusabilibus reddendis sufficit: Rom. 1. 20. 21. & 22. deferens nos quum maximè necessaria est, ad veri Dei cognitionem in Domino Iesu Christo, ad quem sensuum omnium nostrorum dicta, facta, cogitationes referamus, istud potissimum Deus à nobis orandus est, vt quum ab ipso deprehendamus in tenebris cum rebellionē coniunctis nati, Rom. 8. 7. Ioh. 9. 41. transferat nos è tenebris in admirabilem Lucem veræ suæ sapientiz, 1. Pet. 2. 9. Ephes. 5. 8. illuminatis oculis mentis nostræ, Ephes. 1. 18. velle & facere in nobis creet, Phil. 2. 13. oculos nostros auertat ne videant vanitatem, Psal. 119. 37. ne huius mundi fallaci specie decipiamur, 1. Cor. 7. 31. cui nos esse crucifixos, & eundem nobis oportet, Gal. 6. 24. ne vnquam Pulchrum à Bono seiungamus, vt prima nostra parens fecit, Genes. 3. 6. aures nostras perfodiat, Psal. 40. 7. vt ex auditu generata fides ipsa cordis penetralia penetret, Rom. 10. 17. doceat nos manus in innocentia lauare, Psalm. 37. 13. pedes nostros à lapsu retineat, Psalm. 116. 8. tantum nobis suæ bonitatis gustum infundat, Psal. 34. 9. vt huius mundi

m. iiij.

delicias flocci faciamus : sed donum illud celeste radices in nostris cordibus altissimas agat, Heb. 6. 4. Denique anima & corpore nos ipsi voueamus ac dicemus, Deumque vnicum requiramus, exemplumque imitati Prophetarum, Psalm. 42. 2. vehementi desiderio ipsum sitiamus.

*Cur Dominus istos viatores in interrogavit de iis quæ iam sciebat, et quomodo quotidie idem faciat apud suos per propria ipsorum conscientiam.*

Sed ad historiam reuertamur, in qua Dominus dicitur eos discipulos sequutus, quum aliis eos ex animi vehementia loquentes audiuiſſet, & propius agnitos animaduertiſſet colloqui de rebus quibus graviter offenderentur, vltro compellasse; quosque sermones agerent interrogasse. Ne verò cogitemus factum id ab ipso ex illis cognituro quod melius quàm ipsi nouerat : (nam præter quàm quòd Deus erat cordium ipsorum scrutator, Ioh. 2. 25. is ipse erat passus ea de quibus inter se discipuli conferebant) sed potius eos docendi quæ nesciebant ab ipsismet occasionem caprante. Etsi verò ratio hæc agendi veluti per ambages non necessaria quibusdam videri possit, aio contrà nos ex ea discere quæ ad salutis perfectam cognitionem omnino sunt necessaria. Nam ex eo discimus quàm malè illi discipuli præparati essent ad Domini resurrectionem credendam, quem instar cæterorum mortalium putabant in diem vsque vltimæ resurrectionis esse mortuum: quibus tamen tertius ille dies, cuius Cleopas meminit, in memoriam reuocare debuit quod à Præceptore toties prædictum audierant, mortem nempe suam;

suam, ac tertio die futuram resurrectionem, addo ut qui Dominum crucifixerant huius predicationis non essent ignari, Matth. 27. 63. Annon igitur istud est immensæ diuinæ bonitatis insigne testimonium, quodd quos poterat tanquam indignos sua gratia reiicere, dignatus sit ipsemet clariùs quàm antea docendos quærere? Quoniam autem Adami filij, ad primi sui parentis exemplum, Genes. 3. 12. peccata solent vel prorsus inficiari, vel saltem extenuare, licet manifestissima, idcirco Dominus, etsi ut cordium scrutator, melius quàm ipsimet quid in pectore & in ore haberent nouisset, tamen sciscitatur eos ut ab ipsismet suas cognitiones expiscarètur, ut ex ipsorum ignorantia quam agnoscerent occasionem captaret eos docendi, & remedij quod erat ipsis allaturus capaces reddendi. O admirandam Dei bonitatem erga nos, totidem nobis suppeditantis occasiones extenebris, lucem, & ex ignorantia nostra, sapientiam eruendi, quot suggerit admonitiones, siue conscientia nos remordeat, siue aliunde moneamur: siue nos iudicia ipsius quæ ex misero & infelici statu nostro cognoscimus, arguant: ex quibus tum ignorantiam eorum quæ scire nos oportuit, tum peccata quibus immergi torpescimus agnoscere nos par est, quasi Domino ipso nobis, ut olim duobus his discipulis de quibus agimus, occurrente.

Hæc igitur in vsus nostros ut conuertamus, *Quomodo in vsu re notandum*  
sciendum nullum in nobis esse vel leuissimum

*illud, Qua-  
rite, & inue-  
nietis.*

motum ea cognoscendi quæ de Deo ad salu-  
tem scire & credere nos oportet, quin is à quo  
in nobis bonus iste motus ac desiderium crea-  
tur, quantacunque humana infirmitate labo-  
remus, illud augeat ac promoueat ad nostram  
eruditionem, siue defectus nostros aut in do-  
ctrina aut in moribus arguat, siue aduersus  
quaslibet difficultates nos soletur, & in his quæ  
ab ipso didicimus magis ac magis confirmet:  
modò tamen ad eum ubi se patefacit, in verbo  
suo nimirum confugiamus, quod ideo vult in  
Ecclesia sua nobis dispensari: eodémque zelo  
quo duo isti discipuli aures attentas ac dociles  
præbeamus, tantisper expectantes dum videa-  
mus eum qualis est, longè modis omnibus ex-  
cellentiore præsentia quàm in his terris appa-  
ruerit.

*Tripliciter  
peccatur  
graviter &  
permiciosè  
in his inquis-  
tionibus qua  
seire ad sa-  
lutem singu-  
los oportet.*

Sequitur Cleopæ responsum, non agnoscé-  
tis eum quem alloquebatur, & arguentis tan-  
quam ignarum facti tam stupendi, quod Hie-  
rosolymis summo facinore gestum, omnibus  
patere debuerat: malè sanè congruens Domi-  
no responsum, sed bono fundamento nixum,  
si quod Cleopas ponebat verum fuisset, eum  
quem alloquebatur, ignarum fuisse facti tam  
celebris ac tanti momenti. Quare, licet in ap-  
plicatione peccatum sit à Cleopa, dico tamen  
huius reprehensionis usum esse maximum, no-  
stróque sæculo, si ulli alij vnquam in re simili,  
conuenientissimum. Quid enim, obsecro, in  
tantis de Christiana Religione, quæ hodie  
passim in toto Christiano orbe mouentur cō-  
tro-



reuerſis nos magis vrget, quàm vt cognitio-  
nem adipiſcamur veræ doctrinæ & veræ Ec-  
cleſiæ? An verò fuit vllum ab Apoſtolorum  
temporibus ſeculum, cui melius conueniat,  
quod de ſui temporis hominibus dicebat A-  
poſtolus, 2. Cor. 4. 3. ſi rectum eſt Euangelium,  
iis qui pereunt rectum eſſe, in quibus Deus hu-  
ius ſeculi mentes occæcauit? Alij igitur illud  
adèd contemnunt, vt ne inquirent quidem: a-  
lij, etſi Lux oculos eorum & aures feriat, ocu-  
los ſibi eruant & aures obturant, ne hanc ve-  
ritatem videant aut audiant: alij eandem à ſe  
remouent, abigunt, furioſè denique perſe-  
quuntur. Ac ſi de rebus omnino vanis & inu-  
tilibus agitur, vt vaniſſimus ſit maximam ea-  
rum cognitionem aſſecutus, aut de argutiis, à  
ſe ipsis clara ſatis, obſcurantibus: aut de ſcien-  
tiis, (ſi modò ſcientiæ nomen merentur) qua-  
rum ipſe Diabolus author, & quas Deus diſer-  
tè prohibuit: annon ea quiſque penitiſſimè ri-  
matur? Ac ſi de caducis opibus congerendis,  
aut humanis aliis negotiis agitur, nonne vi-  
deris vt ſinguli, non eant, ſed currant præci-  
pites, nullam vel animo vel corpori noctes at-  
que dies quietem concedentes? En vt mundus  
vuiat, parui faciens eam ex qua beati ſumus  
ſcientiam: vt ex eiſdem ignorantia, infelices,  
tum in hac vita tum in altera, & contrà dili-  
gentiſſimus in iis inquirendis quæ ſecum cor-  
poris & animi laborem, & vtriuſque tandem  
extremam perniciem vehunt. Atque ô vtinam  
à nobis tam procul malū iſtud exularet quàm m

frequens est, licet Domino indefinenter, sed frustra nos monente & hortante. Quousque verò tandem ille Dei contemptus, & regnum mammonæ iniquitatis est duraturum? Equidem Propheta non sum, ut cerum terminum præfigam: at quum videam, quæ quotidie in oculos occurrunt, & sciam, quæ scio, quid sperare auserim, nisi mensuram ad cumulum peruenisse? Ac proculdubio, nisi meliorem mentem indnamus, num fore putamus nostram conditionem meliorem quam fuit urbis Hierusalæ, de qua hic agitur, quod suæ visitationis tempus non agnouerit? Quinimo si perius adhuc nos geramus quàm legessit vnquam Capernaum aut Bethsaida, nunquid imminet nostris ceruicibus multò magis horrendum iudicium quàm id de quo minatur Dominus apud Matth. II. vers. 21? At Deus pro immensa sua misericordia malum istud à nobis auerrat: verum hanc gratiam sine seria & maturâ immutatione consequi nos posse ne speremus.

*Exemplum  
summæ in-  
firmitatis  
in Cleopa  
responso, par-  
tim falso,  
partim in  
eo quod est  
verum ma-  
gis ac dese-  
ctino.*

Iam autem responsum audiamus Cleopæ de sermone cum comite habito, cuius duo sunt capita: primum, testimonium de Christo eximium, alterum causas continet quibus ipse & alter adhuc herent dubij & incerti. **Primum** igitur, eum quem non agnitiū alloquebatur, Iesum dicit, sed de Nazareth. Prophetam deinde agnoscit, & quidem excellentissimum coram Deo & hominibus, operibus & sermonibus coram Deo & toto populo. Testimonium

monium partim falsum, partim in eo quod verum est mancum & defectiuum. Nec verò propterea duos viros istos in eorum quos incredulitas rotos occupat: nec in Iesu Christi inimicorum aut Apostatarum numero reponimus: etsi tamen agnoscimus exiguum tum illis fuisse Lucem Euangelicam, Christianæque fidei prima rudimenta valde tenuia, quæ fides deinde in ipsis creuit ac irrigata & aucta, eius ipsius virtute à quo in ipsis fuerat plantata, fructum tulit. Sic monet Apostolus vt qui maiores profectus fecerūt, infirmiores in fide tolerant & ad se assumāt, Rom. 14. 1. & Philip. 3. 15.

Primum igitur quòd Nazaretham putat locum esse natiuitatis eius quem Iesum vocat, aut ignorans, aut non expendens eius vocis significationem, quam ipse Gabriel Angelus indicarat, Matth. 1. 21. falsum est. Nam Bethlehemi Iesus natus est. Deinde his verbis pugnàloqui planè videtur, hunc enim esse Iesum, & Nazarethæ natum, sunt contradictoria, quum expressè prædictum sit, hunc Iesum, (idest Seruatorem, qui Christus est Dominus, & Patrum expectatio) nasciturum Bethlehemi Iudæ, non autem in Galilæa: vel ipsis testibus Scribis Herodi apud Matth. 2. 5. respondentibus de loco nascituri Messie, ex Prophetæ Michæ loco cap. 5. 2. Cleopas itaque quid diceret non intellexit, & quidem ex sola ignorantia, Iesu nomen non aliter quàm de quolibet è vulgo intelligente, quum eodem nomine Mo-

*Graniter er  
ravit Cleo  
pas, tum in  
nomine Ie  
su malè in  
tellecto, tum  
in eo quod  
Nazaretham  
num fuisse  
existima  
uit.*

sis famulus, qui post Moſen populi conductor fuit, & alij non pauci fuiſſent inſignes. Vox enim Hebræa, quicquid phanatici quidā ſomnient, & Rabini ex impietate garriant, eadem eſt cum Græca *Ἰησοῦς*, ex qua Ieſu nomen alia omnes linguæ mutuata ſunt.

*Rumor communis hominum errorum fuit cauſa, multaque hodie, immo infinita mala gignit.*

Igitur ab errore communi manauit hæc ignorantia, quodāmodo vt videtur excuſanda in iis qui cauſam peculiarem huius nominis Chriſto impoſiti cælitus, non ab hominibus, ignorabant. Nec verò minus vulgatus error, Ieſum Chriſtum Nazarenum eſſe, illo, quo Ioſephi habitus eſt filius, quod nimirū Nazarethæ educatus eſſet, quæ Ioſephi & Mariæ domicilium fuit, Matth. 13. 56. Hinc conſpicuum eſt quæ fides & ſpes eorum eſſe poſſit qui rumorem vulgi ſuæ Religionis fundamentum ponunt, quos ſaltem triti ore omnium pro-uerbij meminiſſe decuerat, Stultos in turbam ruere: & hæc quidem non levis culpa, multorum malorum origo. At hic error longè illo altero grauior. Nec enim Ieſus eſſe Chriſtus deſuiſſet, etſi alio à Patre quàm Ieſu nomine ornatus, quem Prophetæ priùs Immanuelem dixerat, duarum ipſius nempe naturarum reſpectu: ſed eſſe Chriſtus Dauidi promiſſus non poterat, & alibi quàm Bethlehemi naſci, quin Dei verbum per Micheam prophetam falſi coargueretur.

*Hi errores in Sacerdotibus & Scribis prorsus inexcusabiles.*

Cæterum in Scribis & Sacerdotibus prorsus non excuſandi iſti errores. Nam quum ſciuerint & audiuerint vbi Chriſtus eſſet naſciturus,

turus, præter supputationem septimanarum Danielis, qui cum cæteris Prophetis in Synagoga, Luc. 4 19. & Act. 13. 27. diebus Sabbati legebatur. Magorum ex Oriente in urbem Hierosolymam aduentus, & ab ipsis redditum Herodi responsum, nonne saltem illos ad horum seriam indagationem excitare debuerant? Et ut hæc omittam, quæ deinceps contigerunt, infantium putà Bethlehemiticorū cædes, à pastoribus per totam regionem diulgatus rumor, Luc. 2. 17. præsentatio in templo facta, Simeonis & Annæ prophetissæ testimonia, eodem loci reddita, concio à Christo duodenario in Synagoga Hierosolymis habita, Luc. 2 46. tota Ioānis Baptistæ prædicatio, hūc Seruatorem digito monstrantis, nonne satis apertè demonstrant istos Sacerdotes & Seniores populi, nec simplici ignorantia, nec tantum inexcusabili negligentia lapsos esse, sed malitiosa induratione, quæ ipsos de loco natiuitatis Iesu Christi prohibuit inquirere, & quæ deinceps in eadem ignorantia tum ipsi tum alij etiam magis ac magis obfirmati sunt, Ioh. 3. 5. Iesum Christum in Galilæa, Nazaretheputatum, ut inde Christum esse non posse aduersus seipfos concluderent?

Quis verò Cleopam & alios discipulos eadem iam dudū opinione imbutos, ut ex Ioh. cap. 45 & 46. patet, à crassa & summa stupiditate & negligentia liberarit, qui tam diu loquentem Magistrum audierant, ex quo hæc omnia sciscitari potuerūt ac debuerunt? Nam

*Quo sensu  
Iesus Chri  
stus sit à Pe  
tro & Pau  
lo Nazare  
nus dictus.*



extra dubium est, Cleopam hic ex animi sui sensu loquutum. At quum Petrus, melius edoctus, à resurrectione vocat eum Nazarenum, Act. 4. 10. & 3. 6. & 2. 22. & D. Paulus, Act. 26. 9. & ipse Christus ita seipsum denominauit, eorum respectu factum est quos alloquebatur, vt ex noto cognomine agnosceretur, non autem vt communis error approbaretur. Et hic quidem primus in Cleopæ responso defectus.

*Non satis  
est Christi  
verum ho-  
minem dice-  
re nisi et  
verum Deū  
agnoscas.*

At quod sequitur longè maioris etiam est momenti. Verè quidem enim Cleopas magistrum suum hominem vocauit: sicuti etiam eū hominē Petrus dixit, Act. 2. 2. 2. & Apostolus Paulus, 2. Tim. 2. 5. non tamen hanc vocem restringens, quasi tantum homo fuisset: sed Cleopas, quod ex eius sermone conspicuum est, sic hominem & quidem excellentissimum agnoscit, vt de eo nihil aliud nisi vt de homine sentiat. Qua in re ostendit iterū quàm tum etiam religionis Christianæ, firmi fundamenti de persona Mediatoris esset ignarus. Nisi enim Iesus Christus non minus esset verus Deus quàm verus homo, quis sine idololatria vel in eo fiduciam suam collocaret, vel ipsum inuocaret? Annon etiam ipsi Seruatore & Reconciliatore apud Deum suum Creatorem opus esset.

*Quanta sit  
statuenda  
differentia  
inter Iesum  
Christum,  
quum Pro-  
pheta dici*

Nihilo vero certiore habebat Cleopas cognitionem officij Mediatoris, quem aliorum Prophetarum numero accensebat, licet longè aliis superiorem faciebat. Etsi enim Prophetæ vox, quocunque sensu accipiatur, merito

ritò Iesu Christo tribuitur: sic tamen intelligenda vt in Christo discernatur, non tantum secundum reuelationis mensuram, Ioh. 3. 34. sed in re ipsa & modo eam habendi. Nam alij Prophetæ hanc gratiam aliunde acceperunt quàm à se: Iesus verò Christus quatenus Deus est, vna & eadem essentia & virtus cum Patre & Spiritu Sancto, seipsum hoc Spiritu, respectu suæ humanitatis, vñxit. Et quod maius est, tantum abest vt alij Prophetæ eiusdem cum illo sint dignitatis, vt contra is ipse sit cuius spiritu afflati alij omnes Prophetæ loquuti sunt, I. Pet. 1. 11. quique quum supra cælos ascēderit vt cælum ac terram regat, etiam quatenus homo est, Ioh. 5. 27. & Matth. 28. 18. non sanè simpliciter vt Scribæ ac Prophetæ loquutus est his plerunque verbis, *Sic dicit Dominus*, sed vt auctoritatem habens, Matth. 7. 29. & tãquam domus suæ dominus, Heb. 3. 6. his verbis vsus, *Amen, Amen, dico vobis*. Is enim est qui Ecclesiæ suæ Prophetas, Pastores ac Doctores dat, Ephes. 4. 11. Præterea discrimen est aliud longè maximum & essentiale inter Prophetas, Iesum Christum venturum prædicentes, & Iesum Christum qui substantia est Prophetiarum, quique nobis, vt qui in sinu Patris sit, eum reuelauit. Ex qua collatione satis patet Cleopam valde rudem adhuc fuisse status Prophetici Domini nostri Iesu Christi, licet meritò doctrinam eius & opera magni fecerit: siue hanc Prophetæ vocem ad eius miracula restringamus, siue ad omnes eius actiones

extendamus.

*Abusus ex quo nascitur & fons tur falsa omnis religio, manat ex eo quod Sp. S. alligatur inseparabiliter personis, se dentibus primum in cathedra Moysis, dein de Iesu Christi, quos tam ad Lydium lapidem oportuerat examinari.*

Vt autem ex hoc defectu fructum aliquem colligamus, summopere notandæ sunt duæ scaturigines è quibus omnes isti errores promanarunt. Harum prior est prava populi opinio, qui propterea quòd Deus summum Sacerdotem & eius assessores esse iusserat Legis totius Doctores atque expōitores, Leuit. 10. 11. & Deut. 17. 10. & 11. ita Dei Spiritum personis illis alligabat, ut quicquid obtruderent tantquam verum & à Deo profectum acciperent. Altera est semel receptam opinionem mordicus retentam fuisse. En ut miser ille populus fuerit instar gregis miserarum ouium, quarum aliæ errarent sine pastore, Matth. 9. 16. aliæ essent instar cæcorum, quos alij cæci ducerent, Matth. 15. 14. Verumtamen ex sacrarum historiarum lectione, & Prophetarum reprehensionibus ipsos oportuerat didicisse, tã Sacerdotes quàm alios templi ministros sapissimè fuisse veræ doctrinæ hostes insensissimos, ac persecutores acerbissimos: & nominatim Esaias tam clarè prædixerat, perire nolentes cū irrisoribus supra populum in Hierusalem dominantibus, Esa. 28. 14. ex Lege & testimonio oportere iudicare tantquam veros discipulos obſignatos & compactos, Esa. 8. 16. sublata à sapientibus sapientia, & intelligentibus intelligentia, perfusis ipsis spiritu soporis, obtectis Prophetarum oculis, & primorum videntium, Esa. 29. 10. & 14. Et à quibus, obsecro, præcipuum lapidem ab ædificantibus reiciendum præ-

prædixerat Propheta, Psal. 118. 22. & Dominus ipse, Matth. 21. 42? Annon autem istud ipsum Ecclesiam Dei & miseras conscientias singulis seculis in hunc miserum statum impulit, in quem collapsam eam intuemur? Nam perdit illi homines qui se hodie Catholicæ Ecclesiæ repræsentatiuæ nomine venditant, horrendam profanationē in omnes veræ Religionis partes inuexisse conuicti, quid magis clamitare solent quàm Ecclesiam errare non posse? Quasi verò probauerint se eam esse Dei viuientis Ecclesiam, quam Paulus columnam veritatis dicit: quum tamen contrà omnibus, saltem non cæcipientibus, manifestum sit & intus & foris, verè potius illos esse Babylonem illam ingentem matrem scortationum & abominationum terræ, sanctorum inebriatam sanguine, & Iesu Christi martyrum, Apocal. 17. 4. & 5. Cæterum vna illis est hæc aduersus omnes quos adferimus ex Scriptura locos oppositio. Quinam verò vos estis, vt vos opponatis omnibus iis quæ antequam prodiretis, omnes credebant & faciebant? Annon, obsecro, firma illa fundamenta sunt ad ignaros eradiendos, & fulciendas conscientias labascentes, & cum infinitis tentationibus collectantes? Tibi verò Domine Iesu Christe, gratias agimus immortales, quòd nobis, vt duobus istis tuis discipulis, occurrere dignatus sis, vt ex tot tantis que fallacibus & mendacibus hominum compertis erueres: ac precamur etiam vt quo modo cæpisti pergas miseram Ecclesiam tuam in-

staurare, sicuti duos discipulos tuos pluribus erudiuisti, quemadmodum deinceps audituri sumus.

*Falsa illa opinio, Pastorum nomen præseferentibus indifferenter adhibenda fide, obscurius facit quod est apertissimum: adhuc hodie mentibus hominum tenebras ofundit.*

Vt igitur ad historiam reuertamur, Cleopas tantæ suæ anxietatis ex qua se non posset extricare duas causas adfert: primum quoniam id fieri potuisset, quod fidem omnem superare videretur, Iesum Christum tam sanctum & tam insignem fuisse Prophetam, & tamen à præcipuis Sacerdotibus & populi Senioribus non modò non agnitum fuisse, quem tamen par erat ab ipsis melius quàm ab alio quouis agnoscere, sed etiam odio habitum, & ad mortem usque, & quidem mortem Crucis petiit. Deinde, quò fieri posset ut iam hoc triduo mortuus reuera, is esset qui Patribus fuerat promissus ad Israël liberandum: quod se tamè Cleopas cum aliis etiam discipulis dicit expectasse. Magnas illas profectò difficultates adfert, ex quibus videmus quàm facile vnus error multos alios ac penè infinitos in hominum mentibus pariat. Nam Cleopas fieri omnino non posse quum præsupponeret, ut summi Sacerdotes ac Seniores populi eò usque ignorantia aut improbitatis deuenissent, obscurum putat quod erat satis apertum, & contradictoria existimat quæ pulchrè inter se conueniunt.

*Vera ratio falsos pastores à veris discernendi hac vna est*

Nam quid magis est proprium veritatis inimicis, quàm ut eandem reiciant & persequantur? Tales autem esse Sacerdotes & Gubernatores populi, Cleopas & alij discipuli

col.



colligere saltem debuerant ex perpetua repugnātia inter homines illos & Christum, quem hoc suo responso testabatur se tanquam Dei hominem, excellentissimūque Prophetam agnoscere, non sanè illum quidem specie tenus, sed reipsa Deo & hominibus evidentissimo certōque testimonio approbatum. Annon istud ipsum hodie præsupponunt, tum miseri cæci illi, quibus Religio est de Religionis controuersis capitibus inquirere, tum ij quibus aut ex parte aut omnino constat quidem de illis controuersis, sed de sopienda conscientia tantum cogitant? Quum igitur Cleopas Iesum Christum haberet pro tam sancto & excellenti viro, nonne potuit ex eo cognoscere eos à quibus ita fuerat condemnatus esse si non perditissimos & ab omnibus abominandos, saltem crassissimæ ignorantia reos, ideōque reiiciendos? Non aliter hodie, si Euangelium provero admittitur, quomodo non habentur pro pseudopastoribus à quibus illud reiicitur? Vt verò utrum illud reiiciant nec ne cognoscat, an non oporteret, pro falso illo præiudicio, non posse illos errare, diligenter inquirere an eorum doctrina sit conformis Scripturis, necne? Hoc ipse Dominus iussit, Esa. 28. 20. Ioh. 5. 39. hoc vetus Ecclesia fecit, Act. 17. 11. Hoc igitur adhuc hodie nobis faciendum erat. Contra excipiunt alij quidem non esse verisimile, Deum suam Ecclesiam eousque deseruisse, ut in tantam ignorantiam prolapsa sit quam asserimus: alij verò regerunt ut ut sit non tamen al-

n. iij.

tare aduersus altare, sicuti facimus, fabricandum, transformando quæ reformanda potius fuerunt: alij Legitimi Concilij definitionem expectandam censent: quæ omnes pessimæ sunt conclusiones, ex falsis natæ præsuppositionibus.

*Ut non est  
de Pastori-  
bus malè  
sentiendū,  
sic non te-  
merè quo-  
rumlibet  
Pastorum  
doctrina ut  
necessario  
vera est re-  
cipienda.*

Nam ut ad singula sigillatim respondeam, non dicimus habendos omnes Ecclesiæ Gubernatores pro falsis Doctoribus, sed quum tales esse possint, & tota veteris Ecclesiæ historia moneat, tum ipse Iesus Christus prædixerit, & Apostoli scriptis tradiderint, omniumque seculorum experientia doceat, cecitatem, quam aduenisse dicimus, vêturam fuisse, num illi, quæso, sapiunt qui quum in ea tempora inciderint, quibus tantopere hæc quæstio agitatatur, non magis mouentur quàm si ad eos nihil pertineret.

Nam credere quenquam seruari posse, qui non sit Christianus, idest qui de Deo non credat quæ credenda sunt, ut illi reconcilietur & sit gratus & acceptus: & quenquam credere posse quod ignoret: posse verò nosse non inquirentem sicuti querendum est, non modò somniantis est, sed prorsus delirantis. Nam quicquid interrogatus aliquis responderit, & sine fundamento credere & admittere, quid aliud est quàm seipsum decipere, aut in periculum illud se conicere, suamque conscientiam floccipendere, aut salutem aut damnationem rebus omnibus posthabere?

*Ecclesiæ*

Deinde, verum illud quidem fateor à Deo  
suam

suam Ecclesiam nunquam esse deferendam, ac <sup>vox non ad  
solos pasto-  
res restrin-  
genda.</sup> fideles pastores & doctores, idest, fideles arc-  
norum Dei dispensatores, 1. Cor. 4. 1. esse sui  
muneris respectu velut illius Ecclesiæ colum-  
nas, sed hoc Ecclesiæ vocabulum, quo cærus  
ouium Domini vocem non autem peregrini  
audientium significatur, Ioh. 10. 6. & 27. ad eos  
restringere qui Gubernatores Ecclesiæ dicun-  
tur, de quibus an reuera tales sint ignoratur,  
non tolerandum errorem dico.

Nec magis eorum admittendam excusatio- <sup>Neminem  
sua ingenij  
imbecilla-  
tas excusat  
quominus  
ea inquirat  
quæ crede-  
re ipsum o-  
portet.</sup> nem censeo, qui ingenij sui imbecillitatem  
prætexunt. Nam si consueque locum imbecilli-  
tati mentis dandum esse putamus, vt sit tanto-  
pere desperandum, quis oro idoneus erit vt  
Pastor, aut etiam ouis fiat? Nec dicimus omnes  
Christianos ad tantam scientiam debere per-  
uenire, vt de quauis Christianæ Religionis  
controuersia respondere teneantur. At quum  
sine fide nemo Deo placeat, fides autem rerum  
credendarum certam cognitionem præsup-  
ponat, seruandum quemlibet ad eam cogni-  
tionem vsque progredi necesse est: ac proinde  
nulla superest vocatis excusatio, quæcunque  
tandem naturæ nostræ incapacitas aut repu-  
gnantia occurrat, quin vocanti se se docilem  
præbendo respondeat, quum frustra nunquam  
dixerit Dominus, Petite & dabitur vobis: que-  
rite & inuenietis, pulsate & aperietur vobis,  
Matt. 7. 7. & Luc. 11. 13. Quid amplius? Tantum  
abest vt propter incapacitatem animus de-  
spondendus sit, vt nemo contra dignus sit hu-  
n. iij.

ius sapientiæ cognitione, nisi qui stultitiam suam agnoscit, & eidem renuntiat, Luc. 10. 21.

*Non intro-  
ducunt no-  
vam Reli-  
gionem qui  
solam verā  
& veterem  
suo loco de-  
pulsam à  
falsa resti-  
tunt.*

Quid verò futurum est iis qui pro veteri suo altari pugnant, nouum nostrum appellantes, si tandem errorem suum agnoscant, se nimirum hoc pro alio accepisse, atque adeò Domini al-  
tare instaurare, suo loco prius motum ab iis qui Damasi altare substituere conabantur, 2. Reg. 16. 11. non esse Ecclesiam transformare, sed reformare?

*Concilij de  
finitionem  
expectanti-  
bus respon-  
detur.*

De Concilij verò definitione quapiam expectanda, cinam tam illud esset facile, quàm repugnare omnia videntur. Quid autem fiet interea temporis morientibus? An in alio mû-  
do speramus tale quod futurum Concilium? Agite igitur, fratres, Deo gratias agamus, qui nos istiusmodi conclusionum atque inde ma-  
nantium errorum falsitatē docuit, ac cum omni modestia & animi abiectioe, nostrique & eorum omnium quæ sunt in homine diffi-  
dencia, supplices ab eo peramus maius in dies incrementum cœlestis huius sapientiæ, quam in sacrosancto verbo suo sanctæ suæ & infali-  
bilis veritatis regula & amulsi nobis revelauit.

*Iesu Christi  
mors igno-  
miniosa ma-  
gna eius glo-  
ria est, ac  
nostra salus  
aduersus  
vulgi erro-  
rem.*

Alterâ illa Cleopæ quæstio & difficultas, quomodo Iesus Christus Ecclesiæ suæ Libera-  
tor esse queat verè mortuus, & quidem iam triduo, ex alia longè etiam absurdior opinio-  
ne, quàm superior, manat: vulgi nimirum er-  
rore, ad Regnum terrenum ac mundanum re-  
ferentis, quæ de Messîæ spirituali ac cœlesti regno dicuntur. Error sanè perniciosus &

exitialis: qui tamen tam altas radices egerat in  
 animis omniū cuiuscūque conditionis essent  
 in hoc populo, vt ne Apostoli quidem, etiam  
 quum Dominus in cœlum ascenderet adhuc  
 illū deposuissent, Act. 1. 6. corū obliti nimirū  
 quæ Dominus ipse mari duorum præcipuo-  
 rum Apostolorum responderat, Matth. 20. 22.  
 & toties alibi. Licet autem hic error inualue-  
 rit, tantum tamen abest vt mors illa cum igno-  
 minia coniuncta quidquam detrahat, nec de  
 Iesu Christi gloria, nec de veri Israëlitis restau-  
 ratione, vt contrā, Cruce, veluti Gradibus qui-  
 busdam in illam sublimitatem euectus sit, &  
 nomen illud adeptus quod est supra omne no-  
 men, Philipp. 2. 8. & 9. Atque etiam in sola  
 morte ipsius & sanguinis effusione Deo re-  
 conciliamur, Rom. 3. 24. Cleopas igitur sibi  
 difficultatem inextricabilem fingit, in eo ipso  
 in quo posita est vera nostrarum conscientia-  
 rum tranquillitas: tam exitiale est vulgi erro-  
 rem aut consuetudinem, sine diligentiore in-  
 quisitione sequi. Annon, inquam, in hac de-  
 qua multi aberrantes sic à recta via desleant,  
 vt nisi peculiari Dei gratia non possint in eam  
 reuocari? Eia igitur, Deo gratias agamus, qui  
 tam nobis hanc quàm alteram illam difficul-  
 tatem enodarit: qui que nos à lata illa porta &  
 spatioſa via, quæ ad perditionem ducit, retra-  
 ctos, pro sua immensa misericordia, in angu-  
 stam viam, qua ad vitam peruenitur, & paucis  
 cognitam, introduxit, Matth. 7. 13. Gratias, in-  
 quam, immortales agamus illi pro tanto be-



neficio, ac precemur eum, vt hanc semel ingressi semitam sic insistamus, ne vnquam ab ea vel ad dextram, vel ad læuam deflectamus. Amen.



## HOMILIA NONA.

Luc. 24.

22. Sed & mulieres quadam ex nobis perculerunt nos, quæ diluculo venerunt ad monumentū.

23. Et non inuento eius corpore venerunt, dicentes se etiam apparitionem Angelorum vidisse, qui dicunt eum viuere.

24. Et abierunt quidam eorum qui erant nobiscum ad monumentum, & ita inuenerunt prout mulieres dixerant, ipsum verò non viderunt.

25. Tum ipse dixit eis, O amentes & tardi corde ad credendum omnibus quæ loquuti sunt Propheta.

26. Nonne hæc oportuit pati Christum, & introire in gloriam suam?

27. Et incipiens à Mose & omnibus Prophetis, interpretabatur illis in omnibus Scripturis quæ de se scripta erant.

28. Appropinquarent igitur vico in quem proficiscebantur, & ipse simulabat longius ire.

Historia  
res.



ACTENVS audiuius ex Cleopæ responso, tum suo tum sui comitis nomine cum quibus difficultatibus luctarentur, quæ duobus falsis principiis niteban-

bantur, quibus adhuc hodie multi decipiuntur. At quæ sequuntur ostendunt illos de conclusione cogitasse in meliorem partem, si modò certius & euidentius de Domini resurrectione testimoniū accepissent. Nam ex Cleopæ verbis colligitur prius ipsos vrbe fuisse egressos quàm aut Maria Magdalena, quæ prior Dominum coram aspexerat, Marc. 16.9. aut alia mulieres quibus in vrbe reuertentibus conspiciendum se Dominus præbuerat, Matr. 28.9. Apostolis ea renuntiassent. Igitur exiuerant vrbe statim ac quædam ex illis mulieribus, quas ad Angelorum conspectum territas diximus aufugisse, non expectatis aliis quibus in via Dominus apparuit, venissent in vrbe, & post eas Petrus & Iohannes: quæ diligenter obseruanda sunt ad historiæ seriem intelligendam. Neque verò duorum discipulorum incredulitatem ista excusant, etsi adhuc in utrâque partem titubantium, aut credendi quæ ipsis erant nuntiata, aut etiam non credendi. Nam Angelorum sensibilis & palpabilis visio, & eorūdem testimonium, satis magnum pondus, ad huic nuntiata rei fidem faciendam, habebant. At ista quoniam fœminæ nuntiabant, & de visionibus loquebātur, etsi Angelorum, idcirco hi discipuli, præterquàm quòd ipsis erat insolens hæc resurrectio, Iesum Christum arbitrabantur, si resurrexisset potius apparituum cum insigni quadam magnificentia, vt de suis hostibus confusus triumpharet, ac proinde magnificum illud Regnum populo promif-

*Humana  
ratio tum  
vulgus i-  
psum tum  
iplos huius  
seculi sapiē  
tes ad in-  
credulitatē  
nostra salu-  
tis respectu  
ducit.*

sum veniente Messia erigeret. Sic nimium saepe contingit, ut quos oportebat simpliciter Scripturae fidem adhibere de re quapiam asseueranti, eos styli quo Spiritus Sanctus utitur simplicitas magis offendant, & immedicabile offendiculum adferat, quod quis in ea loquatur, non satis attendant, ut par erat ipsos ad suam ædificationem facere. Idcirco etiam Euangelij prædicatio, qua Deus potentissimo instrumento utitur ad salutem omnium credentium, Rom. I. 16. visa est huius seculi sapientibus mera stultitia, quod falsum & ridiculum existiment quicquid cum sua stultitia, quam sapientiam dicunt, non conuenit: quod Apostolus Paulus expertus est Athenis, Act. 17. 32. adeo ut Prophani auctores veram Religionem ab ipso Deo populo suo dictatam, superstitionem & amentiam dixerint. At standum nobis hac in parte Dei filij iudicio, vocantis hic amentes Cleopam & comitem ipsius, adeoque omnes ipsorum similes. Nam eadem adhuc stultitia durat, & in dies procedit: licet iam pridem Apostolus tam expresse, immo tam acriter, Corinthiorum illorum superbiam corripuerit, qui sanctissimam illam Apostoli simplicitatem quum fastidirent, tantopere Euangelio prophanae Rhetorices tunc in Græcia florentis coloribus adornato delectabantur: & quod ad rem ipsam & doctrinæ substantiam attinet, tam clarè præmonuerit Colossenses, ne se deprædari paterentur per philosophiam humanam, veræ scientiæ nomen cemen-

ementitam, Col.2.8. Arque vtinam iam tum pestis illa & lues ab Ecclesia coacta fuisset exulare, quum contrà in dies noua subinde fecerit incrementa. Nam tum in hac historia, tum in aliis passim, nobis eorum occurrunt exempla quos solus sensus natura corruptus decipiebat. Verùm hæc naturalis ratio, iam satis per se corrupta & fallax, sese iã omni pigmentis & fuci genere adornatam offert mortalibus. Nam ex quo Deo placuit hoc nostro seculo linguarum & bonarum artium cognitionem instaurare, tam miserè pollutum est istud Dei donum, vt hodie, quum de Religione agitur nimium multi diuinam hanc puritatem mille speculationibus ex Philosophorum lacunis haustis polluant atque prophanent. Sic enim Philosophorum scripta lectitant, non vt aliquam ab iis vtilitatem in huius vitæ negotiis referant, nec vt rebelles conuincant ab iis ipsis quæ sensus communis dictat, & quæ reliquæ illæ lucis naturalis in magnis illis viris & humana sapientia præditis de veritate in multis capitibus docere potuerunt, ea in re Apostolorum exemplum sequuti, ac ipsorum etiam in multis locis Prophetarum: sed contrà vt merum istud ex spōsiphialis haustum, Cant.2.5. diluant aqua cisternarum, non aqua pluuiæ, sed humanis ratiocinationibus & imaginationibus plenarum: vt non immeritò dicat Apostolus magnos illos sapiētes inde suam insipientiam & fatuitatem prodidisse, Rom.1.21. & 22. quòd modum non seruarint, aut assequi se posse pu-

putarint & de iis statuere quæ caro nec sanguis docere possunt, ut non immerito quidam ex veteribus dixerit, tales Philosophos fuisse hæreticorum patriarchas.

*Maxima  
prophana-  
tio sanctæ  
doctrinæ, in  
modo res  
sacras cum  
affectata  
Rhetorice  
humana  
proponendi.*

Vulgatum verò ac simplicem sermonem quo Iesus ipse Christus usus est quanti hoc seculo faciunt, qui sic Euangelij doctrinam proponunt ut parum aut nihil omnino Verbi diuini prædicatio, differre videatur à garrulitate declamatorum, aut rabularum, quæ prorsus repugnat rationi illi verbum Diuinum annuntiandi, quam & Prophetæ olim, & ipse Dominus noster Iesus Christus, & eius Apostoli secuti sunt: cuius etiam expressam regulam Apostolus omnibus veris pastoribus præscribit, 1. Tim. 2. 13. idem apud superbos illos Corinthios protestatus, 1. Cor. 2. 1. Nam omnem illorum orationem si diligenter expendas, nihil nisi verba reperias quibus auditorum æquè ac pastorum ipsorum aures demulcentur. Absit autem ut hac in parte bene dicendi scientiam, aut propriis, vñtatis ac significantibus verbis vtendi, peritiam, siue quis doceat, siue exhortetur, arguat aut loquatur, reprehendam. Verum enim verò sanctam hanc eloquentiam hauriendam dico, nò ex oratorum præceptis, quæ huius vitæ negotiis relinquenda sunt: sed ex Prophetarum & Apostolorum scriptis, in quibus nullam videas sententiarum affectationem, nullos verborum flores aliunde quæsitos, sed sententiarum ac verborum maximū pondus, grauitatem, vehemenciam, ex qua sa-

na



ne mentis omnibus hominibus sit perspicuum non ab humana arte illa proficisci, sed ex verè præceptis diuinis, cui nec sapientia nec eloquentia humana potuit vnquam resistere: sed locum cedere coacta fuit. Act. 26. 24. Ioh. 7. 46.

Sed vt vnde digressus sum, reuertar, age perpendamus quid Dominum impulerit vt reprehensione alioqui duriore, discipulos illos duos exciperet. Nec enim erant hi duo sicuti diximus, ex eorum quos vocamus infideles & incredulos numero: sed tantum hærebant dubij: vt quibus etiam nondum se patefecisset. Duplex igitur quam adfert ratio est. Prior, nimium tardos ad credendum quod ipsos oportuerat sine difficultate credere: qua in re si paulò duriore vocabulo Dominus vsus est, minimè ramen modum excessit, quasi in profus incredulorum albo ipsos censeret. Altera est prioris confirmatio, quasi Dominus his verbis esset vsus, veltram hæc tarditatem reprehendo: non quòd quicquid effutitur credendum velim, sed quòd ad rem præsentem attinet, quam Prophetæ iam olim tam clarè prædixerunt, vt nullus sit vobis dubitationi locus relictus: quum præsertim si ea falsa essent, is de quo loquimini non sit furor ille Christus promissus Prophetarum vaticiniis. En summam huius reprehensionis quæ maximam ac pretiosissimam doctrinam continet, quam vtinam Spiritus Sanctus in singulorum cordibus insculpat. Primum igitur hinc discamus, Euangelij prædicationem, non esse

*Non suffi-  
cit doctri-  
nam doce-  
re, sed ean-  
dem oportet applica-  
ri, adeò vt  
nonnun-  
quã prout  
res ipsa po-  
stulat, acio-  
res reprehē-  
siones admi-  
sceanth.*

tantum in sui contextus expositione positam, & quarundam circa doctrinam questionum enucleatione, quos fines plerique suis pastoribus libenter præscripserint: sed etiã in applicatione maximè cõsistere, prout fert auditorũ, aut morbidarũ ouium cõditio: futura alioquin inani & sine fructu verbi Dei prædicatione. Arque iterum ad hunc isti scopulum allidunt, qui pariuntur quidem ad contextum addi suauis aliquas consolationes: immensam Dei bonitatem ac misericordiam erga miseros peccatores commendari: ad bona quæque opera diligenter etiam excitari: (quas fidelis esse Pastoris partes quouis loco & tempore nõ inficiamur, quũ ipse Spiritus Sanctus tam pretiosum Consolatoris nomen assumpsit) sed si ad reprehensiones deueniatur, alij quidem, & sæpe nocentissimi, sibi iniuriam fieri queruntur: & libenter bonis ac fidelibus pastoribus potiùs caruerint quàm vt tales ferant: alij verò quod minimè voti sui compotes fieri queant, fremunt & stridunt dentibus, ac in deterius labuntur: alij ad suam trutinam has reprehensiones examinant, & modum eas semper excedere iudicant. Denique ægrotis iam similes facti, vix patimur nostra vlcera tractari, aut iis curandis & tentandis sealprum veluti chirurgicum adhiberi. Quid hic igitur fido Pastori facto opus est? Næ, si velit hominibus placere, non est amplius Dei seruus, Gal. 1. 10. Primùm igitur Spiritum discretionis post scientiam à Deo flagitabit, vt nihil

nihil temerè, nihil nisi probè cognitum reprehendat. Deinde verum vsum diuini eloquij postulabit, vt non tantùm loquatur, sed etiam vt oportet liberè loquatur, Ephes. 6. 20. Itaque aduersus omnes minas intrepidus stabit, & obturatis auribus sine vilo personarũ respectu, Domino auscultabit sic ipsum per Prophetam Esaïam admonenti, Exclama gutture, ne cohibeto; tanquam buccina extolle vocem tuam; & indica populo meo defectionem ipsorum, & domui Iacobi peccata ipsorum: Audiet, inquam, Apostoli buccinam eum his verbis admonentem, Prædica sermonem, in ista tempestiue, in tempestiue: argue; obiurga, 2. Tim. 4. 2.

Caueat verò fidelis Pastor, ne fastidium illi obrepit, quòd se operã ludere existimet. Nec enim Esaïas destitit populum rebellem & contradicentem, annos circiter sexaginta monere & hortari: nec Iesus Christus Dominus noster sacerdotes ac Phariseos, à quibus tandem in Crucem actus est. Quinimo discimus ex quotidiana experientia, plerunque sementem in iis tandem germinare qui ad tempus laxis duriores fuerant: & contra in iis perdi quos ad tempus bonum ac fertile solum arbitrabamur. Nostrium igitur est qui hoc munus accepimus ferere, plantare, & rigare, obsequi ei à quò mittimus, & sementis incrementum eius prouidentia ac potentia permittere.

Deinde summo opere cauendam, ne temerarij deprehendamus sanctæ cuiusdam *appropinquas* doctrinæ ex sacris

*scripturis  
eruenda est  
necessario:  
quamobrē  
etiam Iesus  
Christus  
Propheta-  
rum oracu-  
la in repre-  
hensionibus  
adhibuit,  
quod hodie  
singulis pa-  
poribus est  
imitandum.*

prætextu: quod facile cauebitur, si attendamus quomodo Dominus noster Iesus Christus, quem oportuit audiri sine vlla prorsus exceptione, tamen ex Prophetarum oraculis suam reprehensionem eruit, tum hoc loco, tum alias etiā quādiu in his terris docuit: nō quòd Prophetæ superiores eo fuerint, cuius vnus institutu ac Spiritu Prophetę olim loquuti sūt, & ad nos scripta sua transmiserunt, 1. Pet. 1. 11. sed quòd hęc diuinarum prædictionum collationem cum earundem euētu oportuerit maximè incredulis os occludere. Quid iis igitur faciendum putamus, quorum ore Dominus vult hodie suam Ecclesiam docere, consolari, reprehendere, corripere? An aliunde licebit ipsis quàm ex hoc fonte haurire quod dicturi sunt? Non id suadet Apostolus, etiam anathemate feriens Angelos cœlestes, si quis aliud Euangelium quàm quod ipse prædicauerat, annuntiaret, Gal. 1. 8. Prophetarum porro scripta minimè sunt ab hoc testimonio veritatis excludenda, quòd eorum prædictiones iam impletæ sint. Nam præterquam quòd nonnullarum adhuc impletionem expectamus, ( non eorum quidem respectu quæ pro nobis Dominum dicere & pati oportuit, sunt enim impleta illa omnia, Ioh. 19. 30. sed Ecclesiæ suæ gubernationis, & plenæ exhibitionis eorum quæ credimus & speramus ) doctrinæ Evangelicæ veritas confirmata Prophetiarum impletionem maximum habet pondus ad Epicureos omnes & diuinæ maiestatis contem-  
pro-

ptores, quibus hodie mundus scâter, conuin-  
tendos, & fideles in ipsis patefacta veritate di-  
uina confirmandos.

Tertiò notandum, hic non de quibusuis *Libris Cano-*  
Prophetis Dominum loqui. Nam in Ecclesiam *niciis stan-*  
Dei pseudoprophetæ multi semper irrepre- *dû, vcertâ*  
runt, quibus hodie terrarum orbis plenus est. *fit nostra*  
At de sacrosanctis libris Canonicis agit, de *fides.*  
quorum authoritate Synagoga non ambige-  
bat: et si velamine mentes illorum occallerent,  
vt in Prophetarum lectione cæcutirent, 2. Cor.  
3. 14. Ab illis igitur solis hodie nobis standum  
est, additis scriptis Apostolicis, & ij imitandi  
nobis de quibus agitur, Actor. cap. 17. 11. Quo-  
niam verò iam pridem Satan immensam far-  
raginem falsorum Scriptorum obrulit pro  
scriptis Apostolicis, qua de re cõqueritur ipse  
Apostolus, 2. Thess. 2. 2. idcirco Canon Ecclesię  
Christianę retinendus est, ad Canonis Iudai-  
ci veritatem collatus, irrefragabilis vterque, vt  
ad illos quicquam adicere, aut de illis detra-  
here, nulli vnquã licuerit aut liceat, ac ne An-  
gelis quidem cœlestibus.

Neque verò tantum hæc additio detra- *Non minus*  
ctiõne intelligenda est de iis libris quos per *falsæ inter-*  
Dei gratiã, vetus Ecclesia nominatim repu- *pretationes*  
diauit & explosit: & quos tamen hodie quosdã *fugiendæ*  
non pudet etiam typis excusos nobis, vt reco- *quã fal-*  
ctam cramben, repon. re: sed eandem falsita- *lus contem-*  
tem admitti sciendum est, in omnibus vero-  
rum textuum interpretationibus, quæ aliud  
quam ex ipsis scripturis eruantur.



*Facilis ratio falsas omnes expositiones diiudicandi.*

Has autem omnes falsas expositiones facillimè dignoscemus, eas examinantes ad nostræ fidei articulos, qui Apostolico symbolo continentur, diuinitus in hunc finem ab Ecclesiâ primitiua constructo. At si huius veritatis aduersariorum obiectioni locus esset, Scripturæ nimirum obscuritatem aliunde allatam interpretationem postulare (& huius quidem sibi auctoritatem nomine & titulo Ecclesiæ Catholicæ vendicant) quo tandem fundamento niteretur Domini conclusio? Num enim dixerint Apostolorum prædicationem obscuriorem fuisse quàm prophetarum? & Legis umbras ac figuras Lucè Euāgelij fuisse clariore, & suum Euangelium, id est quod adiiciunt de suo ad Scripturas, quod immutant aut de hisdem detrahunt, esse certius quàm scripta Prophetarum & Apostolorum? Fortassis eò deuenient impudentiæ, ut ausint dicere: at ni aperte dixerint, tamen præsupponunt. At quis fidem ipsis adhibebit, nisi qui sponte velit decipi?

*Sacras Scripturas ab omnibus Christianis oportet cognosci.*

Præterea si Christianis singulis nō licet scripta Prophetarum & Apostolorum legere, ex quibus falsum à vero discernatur, quorsum istos Christus ad Prophetas relegat, & omnes Christiani hodie ad Domini verbum remittuntur tanquam semem incorruptibile in genere totius Ecclesiæ, priuatimque singulorum ipsius membrorum? 1. Pet. 1. 23.

*Si tarditas ad creden-*

Quartò, si verè amentes sunt, tardi corde ad credendum Scripturis, ut hic Dominus loquitur:

tur: quid iis fiet qui nunquam de iis inqui-  
runt: qui etiam miseram plebem ab earum le-  
ctione arcant: quid etiam iis qui hanc scholam  
quidem frequentant, non vt aliquid in ea di-  
scant, sed sua præiudicia adferant, & humanas  
ratiocinationes, id est lucernam tenebricosam  
ad Solem illustrandum? Tantum abest igitur,  
vt naturalis ille noster sensus, qui nihil nisi ca-  
ro est & sanguis, & ad nos inexcusabiles red-  
dendos tantum prodest, nos in hanc veritatem  
possit introducere, vt contrà sapientibus illis  
nulli sint insipientiores. Nam quæ maior, ob-  
secro vos, est amentia ea quæ Luci vult alluce-  
re tenebras? Alphabetum igitur Christiano-  
rum nobis est summopere meditandum, quod  
in abnegatione sui positum est: nec tantum in-  
telligitur nec etiam præcipue, de concupiscen-  
tiis prauis & brutis affectibus: sed in primis de  
egregia illa scilicet ratione & intelligētia cæ-  
ca, præcipua mali nostri sede, quæ si principa-  
tum teneat, Euangelium vnicam salutis no-  
stræ doctrinam, in scandalum sine dubio ver-  
tet, aut tanquam stultitiam contemnendam  
proponet, quod tamen ad vitam æternam tan-  
quam veram & vnicam Dei sapientiam recipi  
par est.

*dum graue  
meretur re-  
prehensio-  
nem, quan-  
tò magis do-  
ctrina to-  
tius contem-  
ptus? Et vñ  
de hac pro-  
ueniant.*

Quando verò mundus istud agnitus est?  
Quum se nimirum esse cæcum cognouerit, id-  
est, nunquam, vel iis testibus quos Dominus  
alloquitur, Ioh. 9. 41. Nos verò, fratres, qui ex  
eorum numero sumus quos Deus speciali gra-  
tia dignatus est, vt è tenebris huius seculi eru-

*Remedium  
aduersus  
hæc mala.*

ros vocaret nos ad lucem suam admirabilem, 1. Pet. 2. 9. & quos in singularis suæ bonitatis & providentiæ exemplar omnibus tum proximis, tum longè à nobis diffitis hominibus proposuit, discamus à Deo supplicibus votis impetrare sensus Lucis ipsius noua quotidie incrementa: quod vt facilius consequamur, magis ac magis agnoscamus, nos à nobis ipsis nec oculos habere ad videndum, nec aures ad audiendum, nec pedes ad ambulandum: ac etiam quicquid assequuti simus mox in fumos abiturum, si pro eo quod oportebat, nos ex fide in fidem procedere, & Luce in Lucem, locum præparamus septem spiritibus deterioribus eo qui expulsus erat. Atque vtinam non viderem, cum maximo meo mœrore, nimium magna horum malorum initia in maxima nostrum parte, ne longius excurram.

*Quam stupida ratio  
pedes sibi ho-  
mines fin-  
gāt, quibus  
magis ac  
magis suam  
incredulita-  
tem foveāt,  
magis ac  
magis suum  
animum in-  
gratum ac  
stupidum ac  
dilatatum de-  
regentes.*

Quinto loco, duorum discipulorum istorum considerata conclusio est, qui nō prorsus à via aberrabant, quorum vtinam in discendo simplicitatem ac docilitatem imitarentur. Mulieres non suspectæ nuntiauerant ipsis se visionem Angelorum habuisse: duo verò ex ipsis Apostolis retulerant ea quæ in sepulchro suis oculis conspexerant, in hoc saltem haudquaquam à mulieribus dissentanea narrantes. Quid igitur impedit quominus Domini resurrectionem credant? Nempe, nemo conspectum à se nuntiabat. Quid ergo? Non satis erit Dominum eò vsque se abicere, vt nos res spirituales doceat per aliquem ex nostris

nostris sensibus (quod maximum Dei beneficium est de sua Maiestate veluti cedentis) nisi etiam visu, tactu, gustu, auditu & odoratu percipiatur: Sed ista omnia sic esse facta concedamus: tamen intelligentiam ad illum cognoscendum hæc omnia transcendere oportet, & quidem contra id quod sensus nostri dicant, & concludunt. Nam suis oculis intueri Iesum Christum à mortuis suscitatum, nondum tamē erat ipsum nosse, nec resurrectionis ipsius fructum percipere. Sed superioribus istud malum accedit, quòd naturalem intelligentiam si sensus ipsi arguant in re quapiam quæ captum eius superet, non modò non ipsa proficiat, sed aut prorsus quæ sensibus apprehendit rideat, aut in stupore in vtramque partem fluctuans, permaneat. Neque procul huius rei exempla quærenda sunt, quum illius certissimum testimonium nobis sequens historia suppeditet, in iis quæ de ipsis Apostolis deinceps sunt recitanda, quum se ipsis Dominus videndum ac palpandum præbuit. Quàm miser igitur homo est, quum pulcherrimum quod acceperat à Domino instrumentum, quo ipsum cognosceret, & per eam cognitionem ad summam felicitatem perueniret, sic deprauatum & corruptum sit, vt nihil sit in homine quod magis veritati illi reluctetur, minúsque ei pareat quàm ille ipse ὁρθὸς λόγος Rom. 8. 7. adeò vt pro eo quod Sophistæ sibi persuadent nostram rationem, quam vocant, tantum opus habere vt præueniatur & adiungetur, sit

nobis à Domino petendum, vt eam prorsus immuter ac cortigat: quinimo vt quòd ad hanc veritatem attinet mortuam Ephes. 2. 1. viuificet, motumque ac sensum in nobis ab initio ad finem vsque efficiat. Ecquid aliud autem magis decet nos à Deo postulare hodie, si vnamquam aliàs, in tanta mundi contumacia protus inexcusanda, quàm illud ipsum, quum præsertim Dominus, præter hanc historiam tot suæ resurrectionis & regni sui cœlestis sanctitatem, testimoniis sensibilibus & palpabilibus quadraginta dierum spatio, & traditis monumentis confirmatam, quæ in finem vsque seculorum legantur & audiantur, nostro tempore longè fortasse plura testimonia miserit eorum quæ nobis credenda sperandaque sunt quàm vllis post Apostolorum memoriam seculis? Sed quis habet oculos ad hæc conspicienda, & aures ad audienda? Heu quàm pauci: quum etiam inter eos, qui hæc considerant, maximè lyncei, vel lippi sint, vel omnino cæcuriant! Hic tamen suspiciendus est, & in sublimi contuendus, oculis nimirum fidei, quos vtinam Deus non habentibus largiatur, & iam habentibus augeat: quod in illius cæci sanatione, de quo apud Marc. 8. 4. fit nobis conspiciendum.

*Veram sc-*  
*dem exte-*  
*ra & inte-*  
*riora sem-*  
*per comi-*  
*tur & pul-*  
*chre inter*

Sexto loco, memoria tenendum, non postulare Dominum simpliciter vt credatur, sed vt corde credatur: quod de iis dicitur non tantum in quibus nihil est nisi hypocrisis ad alios decipiendos: sed de iis potissimum qui consci-



scientiam suam sapientes sibi ipsis miserè imponunt, sibi que persuadent Dominum, quum interiore hominis partem postulet, parum esse de exteriori sollicitum, sibi que ideo licere, in rebus indifferentibus quicquid adlibuerit affingere. Tales autem hypocritas scire velim Deum qui non minus exteriora quàm interiora formauit, aut totum hominem aut nihil postulare: ac neminem vnquam coram Deo vel habitum vel habendum verè Christianum, nisi qui interius credit, & foris illud apertè demonstrat. Qui si nolunt fidem illi habere qui ipse iudex eorum futurus est, quique ipsemet sententiam tulit, Matth. 10. 32. & Luc. 12. 8. nã suo damno sunt illud experturi quum non amplius discendi locus erit, sed coram tribunali standum, à quo nulla prouocatio est.

*se conueniant.*

Septimo loco obseruandum est Dominum non tantum velle indefinitè Prophetis fidem adhiberi: sed omnibus quæ à Prophetis dicta sunt, ac proinde iis quæ Deus etiam per Apostolos clariùs patefecit. Vbi est igitur illa fides implicita, vel potiùs omnino nulla, qua tamè maximi illi Catholici Romani miserum orbem dementat? Quinam verò dixeris eam veram Ecclesiam in qua omnia peregrina lingua traduntur, in qua miserè animæ verbi non scripti veneno inficiuntur, & totus Dei cultus in cantilenas & mimicas gesticulationes conuertuntur?

*In vera fide interioris & exterioris semper concordant.*

Denique quorsum in credentibus haberentur qui de hac scientia tantum derrahunt,

*Vera fides nihil ad exteriora spectat.*

aut immu-  
tat in Scri-  
pturis.

quantum aut naturali sensui displicet, aut falsè illi Philosophiæ, idest artificiali stultitiæ, de qua loquitur Apostolus, Col. 2.8? aut phanaticis cerebris, quorum est hodie, si aliàs vnquam, amplissima seges? His autem omnibus opponamus, fratres, veram animi demissionem, religioni ducentes extra scripturas, ne larv quidem vnguem recedere, in illis solis axiomata & principia nostra quærentes, ab omni profana curiositate aliena: & præsertim à ficticia humilitate, quæ maxima superbia est, qua fraude Satan in Ecclesiæ sinum se iam pridè sic insinuauit, vt etiamnum hodie non possit expelli. Et hoc quidem Apostolus expressissimè, sed, vt videmus, frustra, Coloss. 2.23. præmonuerat.

Scriptura  
veritas pro-  
priè pendes  
à Dei au-  
thoritate.  
Sed id non  
impedit  
quominus  
peris ratio-  
nibus cum  
Scriptura  
coniunctis  
vt. emur in  
contumaci-  
bus arguen-  
dis: & cre-  
dentibus  
confirman-  
da.

Cæterum Dominus vltèrius progreditur. Nam de iis quæ passus erat loquens, cum de sua resurrectione & ascensu, gloriaque sempiterna sequutura dicit, *Nonne oportebat Christum hæc pati, & ita in suam gloriam intrare?* Hic verò primùm hæc quæstio occurrit, an non satis sit Scripturas adferre, sine alia vlla quàm sanctæ Dei voluntatis ratione, verbo suo patefactæ, quum tamen Iesus Christus aliquam rationem ostendere velle videatur, qua nitantur quæ sacris literis mandata sunt. Quinetiam videmus veterum Patrum temporibus, & nostro etiam hodie seculo non paucos eruditos viros, vt contemptoribus & atheis os occludant, nostram religionem eximiiis & apparentibus rationibus confirmare. Respondeo igitur primùm reuera solam Dei voluntatem nobis sa-  
cro-

et sancto verbo suo testatam, solum esse ac  
 immutabile veræ fidei fundamentum, quan-  
 doquidem vnica regula est & amussis ad quam  
 rationem quamlibet oportet exigi. Ac sanè eò  
 nos deducit vox illa, *Oportebat*. Nec enim dee-  
 rant Domino aliæ rationes suos seruandi  
 quasvunque illi libuisset adhibere: sed quan-  
 doquidem ita decreuerat ab æterno, & per  
 suos Prophetas id mundo patefecerat, sanè i-  
 stud aliter fieri nec poterat nec debebat, etiam  
 si causas omnes & circumstantias secundas tẽ-  
 porum & personarum, inspexeris, quibus o-  
 portebat illa necessariò sicuti prædicta fuerant  
 euenire. Quod nisi fundamentum iaciamus di-  
 ninæ providentiæ, res etiã minimas contingẽ-  
 tis, tantumdem de eius Maiestate detrahimus,  
 infinita nimirum eius potentia & sapientia in  
 rerum omnium à se creatarum administratio-  
 ne: ac præinde aut causas naturales Deo sub-  
 stitui oportebit, sine vllò Duce ac Governato-  
 re: aut abominandum illud Fortunæ idolum.  
 Et hanc tamen providentiam ineuitabilem,  
 euentuum respectu, sic cõsideramus, vt Deum  
 non faciamus vllius rei malè vel dictæ vel fa-  
 ctæ conscium, quam Deus omnem iniquita-  
 tem meritò semper oderit & vindicet. Verùm  
 ista non impediunt quominus quantum fieri  
 potest ac debet, modò ne Dei sapientiam no-  
 stræ rationi subiiciamus, sed modum serue-  
 mus, ac honorem Dei sapientiæ debitum red-  
 damus, principia illa reliqua in hominum in-  
 telligentia, quibus impudentissimis ac præ-

fractæ frontis hominibus huius veritatis inimicis os obtureretur, in medium adferamus. Sic D. Paulus ad Romanos scribens, etsi iam Euāgelium amplexatos, non sine ingentis fidei testimonio, omnem idololatriam ac superstitionem, Iudæorūque superbam opinionem de se præ aliis Gentibus oppugnat. unica ratione naturali, nullis vnquam seculis ex humana intelligentia delebili: quemadmodum etiam Athenis aduersus Philosophos iisdem rationibus disputat, Act. 17. Hinc narrat tot eximie verissimæque tum in diuinis tum in humanis rebus sententiæ, ridiculis & ineptis quàm plurimis prophanorum scriptis omnis generis intermicantes.

*Quanta ratio-  
cinatio-  
nis huma-  
ne sit imbe-  
cillitas, cui  
nullus istlo-  
cus in no-  
stra salutis  
capite præ-  
cipuo.*

Sed quid agas: Inexcusabilibus tantum reddendis hominibus ista sufficiunt, quod nec meliores nec iustiores illos hæc cognitio naturalis reddat. At quum de veri Dei cognitione agitur, quæ vna essentia est in tribus personis: de quæ modo quo ipsi reconciliati salutem consequamur, ibi nostra intelligentia non modò cæcutit, sed quod longè grauius est adedò resistit ac tam pertinaciter, vt oporteat eam ex singulati Dei gratia suam stultitiam prius agnoscere, vt aliam deinceps sapientiam agnoscat, quam caro & sanguis non docent, sed Deus ipse in Filio suo per Sp. Sanctum in iis quorum illustrare mentem & ad se pertrahere dignatur.

*Etsi fidei  
nostra arti-  
culi nō ni-*

Verumtamen haud verebor profiteri, licet illa Dei sapientia sola fide discatur, non autem hu-

humana ratiocinatione, nullum tamen articulum esse fidei, qui non probari possit certis & indubitatīs principiis, quibus nemo nisi insigniter impudens possit contradicere: cuius rei fidem faciunt scripta veterum doctissimorum Christianorum Philosophorum aduersus idololatrias & Ethnicos, quæ ampliorem sanè tractatum merito poscerent.

*tantur humana ratio cinatione, nullus est ita ipsis tamen quem non possimus verum esse naturalibus principiis probare.*

Sed aliis omissis articulis, de hoc aliquid amplius dicam quo de hic quæstio agitur, homines putà seruari non posse alia ratione quàm per vnicum Seruatorem qualem Scripturæ docent, verum Deum & verum hominem, hominem, inquam, passibilem re ipsa, ut Apostolus coram Agrippa rege disseruit, Act. 26. 22. plenumque dolorum, contemptum ac reiectum, ut loquitur, Esa. 53. 3. deinde per resurrectionem à mortuis in summum dignitatis gradum euectum, in quem alios secum traheret. Illa, inquam, omnia vera esse & ita fieri oportuisse naturalibus principiis probari ac demonstrari possunt, aut alioquin hominibus pereundum fuisse, aut Deum non fuisse Deum (quæ nimium absurda sunt) hoc vnico posito ac concessio, Deum summè iustum esse ac summè misericordem, & omnes homines esse peccatores: quæ nemo, nisi proflus insanus, audeat inficiari. En igitur certissimam ratiocinationem: Deum oportet quandoquidem summè iustus est, hominum peccata tanquam Deum vindicare, pœnis nimirum infinitæ eius Maiestati respondentibus: quod si fecerit in singu-

*Superiorum probatio in articulo de nostro Redemptore, & iis quæ pro nobis fecit & passus est.*



los animaduertens, quandoquidem singuli omnines peccatores, nullius miserebitur: & ita singulos oportebit in perditionē abire. Sin autē omnium miseretur, perfectissimā illā iustitiā suā & quidem infinitā spoliatur, ac proinde non amplius nisi hominū more Deus est. Idem estō dictū de vnico homine, si eius sic misereatur, ut in eū non animaduertat tanquam Deus. Quinam autē aliquis, quisquis ille sit, simul eodē tēpore in eternū peteat & seruetur? Superest igitur ut ipsemet debiti persolutorem se cōstituat, in quo summa eius iustitia, summaque misericordiā simul conueniant, vadem se ac sponsores pro aliis omnibus offerēs quorum misereri ipsi placuerit. Qualem autem illum esse oportet? Verum hominem, quandoquidē humana natura peccauit, & debitū persolvere tenetur. Qualem autē hominem? Nempe sine macula. Nam alioquin ipsemet opus haberet alio seruatore, Deo verò non esset acceptū immundum ac prophanum persolutionis munus. Verum igitur hominem esse oportet quod ad substantiam, verūque Adamī primi hominis filium. Nam si homo esset alia qualibet humana natura, ea natura quæ rea est ac debetrix in hoc sponso non persolueret debitum. Ut autem talis sit, sine vlla macula ac labe peccati, & contrā purus & integer, concipi & nasci ipsum oportuit alia ratione quā peccatores homines ex parentibus peccatoribus nasci soleant. Quis autem ista perficiet? Virtus Altissimi. Cui autem fer-

ren-  
po-  
dea  
N  
tisc  
po-  
ipse  
ipse  
mi-  
qu  
du  
me  
De  
hu  
pre  
rep  
ma  
ten  
cor  
per  
zte  
git  
sim  
De  
tor  
co  
uan  
pro  
qui  
por  
que  
in

rendæ pœnæ parem esse hunc sponforem oportet? Ei quæ Dei offensæ Maiestati respondeat, vt tamen illius oneri non succumbat. Nam si tanquam sponsor sub hoc pondere fatisceret, quid miseris peccatoribus fieret? Quis porro ex tanto agone victor emergat, nisi sit ipsemet Deus? Cui enim Dominum nisi sibi ipsi parem faciemus? Ergo hunc sponforem nõ minus Deum quàm hominem esse oportuit, qui humanam naturam sustineret eousque totam iram Dei absorberet, distincta tamen persona feriente, nõ separata (vnus enim Dei vnica essentia est) à persona quæ in hac humanitate percutitur: quique persoluto illo pretio sibi suisque quos allerat coronâ gloriæ reportet: quod fieri non potest nisi resurgat & magnificus ac gloriosus in eam immortalitatem gloriosam ascendat quæ summæ misericordiæ cumulus est, eos pro quibus fideiussit ac persoluit secum adducens eiusdē felicitatis in æternum participes futuros, Heb. 2.10. Has igitur conclusiones age ex posita propositione simul coniungamus: ad seruandos eos quos Deus ad salutem destinarat, oportuisse Seruatorem esse Deum, alium respectu personæ ab eo qui eum percussit, qui Filius est, & simul etiam verum in vnitæte personæ hominem, ac proinde virtute Spiritus Sancti conceptum, qui pœnas peccatis nostris debitas lueret corpore & anima, iustus promittis moriēs, quique sua resurrectione mortis imperiũ destruēs in possessionem gloriæ æternæ sibi & suis

partæ veniret: ex immensa Dei misericordia nobis tali Seruatore destinato ac dato, sicut erat iam olim per Prophetas pollicitus. En quomodo istud arcanum, licet siue decretum respicias, siue executionem, nitatur hac vnica Dei sapientia, bonitate & potentia, longè superante omnes ingenij nostri vires, atque sit illud verum & vnicum nostræ fidei fundamentum: tamen ex reliquis etiam in homine certis quibusdam principiis probetur, quibus contradicentes in absurditates maximas & intricabiles deducti, aut Deo gloriam dare cogantur, aut prorsus cum summo pudore obmutescere.

*Non sufficit Scripturas iactare, nisi etiam ex iisdem adducantur testimonia.*

Textus noster habet deinceps Dominum postquam sic in genere de Scriptorum Prophetarum auctoritate disseruisset, sigillatim illa ipsis exposuisse & à Mose exortum, deinceps alia Prophetarum testimonia percurrisse, quibuscumque abiectissimo illi statui Messie, tum eiusdem gloriosissimæ victoriæ fides fiebat. Hæc verò quum nec Rabini, nec Iudæorum falsi doctores auderent inficiari, nec tamē possent in vno eodēque homine tam contrarias duas qualitates conciliare, multoque minus vellent eius Deitatem agnoscere, coacti sunt duos pro vno Messias facere, alterum abiectum & humilem, alterum verò gloriosum & sublimem, vt duos dum quærant, nullum habeant. Quin etiam hinc discendum, Iesum Christum non imitatum hic falsos doctores, qui semper in ore Deum & eius verbum ha-

habent, & sanctæ Ecclesiæ matris auctoritatem subinde iactitant, sed si ex Scripturis eruenda sunt testimonia, statim verbum illud suum ἀρχαίων, traditiones patrum, antiquitatem, & Conciliorum larvam obiciunt: sed quo iure, Deus esto iudex, quum excutiantur ipsorum testimonia, & egregiæ cōclusiones ad lydiū lapidem examinantur: parū sanè memores dicti cuiusdam ex veteribus Patribus & magis Orthodoxis, quod scriptis suis tradidit, quæ sine Scripturis in medium adferuntur, tam facile posse reiici quàm facile proponuntur.

Cæterum minimè dubito quin multi desiderent hæc Scripturæ testimonia, quæ Christus in medium attulit, & fusissimè ut verissimile est, ac diuinissimè exposuit, ut dicunt etiam hi discipuli deinceps, vers. 32. monumentis suis ab Euangelistis inferri, tummo totius Ecclesiæ cōmodo, fuisse. Sed quæ discipulus ille dilectus ad hæc respondit olim nobis etiam oportet satisfacere, Ioh. 20. 30. & 31. & 21. 25. quum nihil sit à Sp. Sancto prætermissum eorum quæ ex Ecclesiæ utilitate esse iudicauit. Ac proculdubio nescio an qui plura scripta desiderant, futuri sint propterea in eorum lectione ac meditatione diligentiores: quum tanta sit negligentia in his euoluendis quæ nobis reliqua sunt: sed ita nati sunt homines ut præsentia contemnant, absentia requirant.

Denique nosse Euangelista narrat hos sermones fuisse productos vique ad vicū in quem

*Curiositas  
eorum qui  
vellent expo-  
sitiones illas  
omniū Pro-  
phetarum  
quas Chri-  
stus in me-  
diū attulit,  
monumentis  
conscriptas  
fuisse.*

*Quomodo  
diff. rant  
mandatū,*

*simulatio  
vel dissimu-  
latio. Et quo  
modo duo  
hæc possint  
ma sunt tici-  
ta.*

illi proficiscebantur, Dominumque, quum ibi mansuri essent, finxisse se longius relictis illis progredi velle. Qua in re occurrit quæstio maximi momenti, nempe, liceat-ne aliquid dicere vel facere præter animi sensum: hoc etiam posito, bonam semper ac rectam esse cogitationem ac mentem. Nam si mala est, Dei nempe voluntati contraria, aut proximi ædificationi, extra quæstionem est, nunquam esse nec apertè nec occultè faciendum malè vel loquendum. Quo posito, dico nobis hic duo cavenda extrema, ne nimium si mus religiosi, aut parùm. Nimium religiosos voco eos, qui putant semper sine exceptione quod intus est, seu voce, seu gestu prodendum. Parùm religiosos verò qui mentiri nihili faciunt, aut per iocū, aut ut proximus iuuetur, læsa veritate & conscientia. Nihilominus quoniam inter extrema vitiosa alia magis recedunt à medio in quo virtus consistit quàm alia, veluti prodigalitas minùs recedit à Liberalitate quàm avaritia, ideo defectus nimium religiosi longè excusabilior est defectu parùm religiosi. Igitur à Spiritu Sancto medium inter hæc extrema discendum est. Quod ut assequamur, aio primùm diligenter vitandas omnes occasiones quibus in has angustias coarctemur, ut aut verbis, aut gestu aliquid simulemus. Deinde aio plurimum inter se differre, non dicere, aut exterius non prode re quæcunque cogitantur, aut non dicere vel exterius exhibere quæ cogitantur eodè prorsus modo atque cogitantur, & Mentiri, verbis

aut



ant gestu. Exempli gratia, Dominus iubet Esaiam Prophetam Ezechie mortem imminentem nuntiare: & Ionam Niniuitis subuersionem intra dies quadraginta minari: quæ tamē non omnino decreuerat. Nam si decreuisset, etiam reapse impleuisset. Nec propterea tamen mentitus est, aut Prophetas in mēdacium impulit. Est enim Deus ipsa veritas. Sed quum pulchrè norit Dominus homines stupidos, nisi acribus aculeis excitentur nihil sentire, surdósque nihil percipere nisi in aures durius inclametur, idcirco non omne quod decreuit, dixit, sed ad decretum suum appositam cōditionem reticuit, Ni videlicet Ezechias & Niniuitæ conuerterentur. Nec Esaias igitur mentitus est, nec Ionas, ac multò minus ipse Dominus, licet nec Esaias ipse nec Ionas Dei decretum cognouerint, vt erat conditionale, nisi quum illud ab euentu didicerant: quod factum, Iurisconsultis bonum dolum vocatum, Ezechie & Niniuitis fuit salutare, qui fuit etiam Domini scopus. Sic olim Dominus Moysen alloquens dicebat, non simulatè sed expressis verbis, Exod. 32. 10. Dimitte me, vt irascatur furor meus contra eos, & deleam eos. Aliter igitur loquebatur quàm ipse cogitaret & vellet facere: vnde dici potest verè tamen & sanctè, ipsum hīc erga Moysen & populum vsum, non quidem mendacio (quod de Deo cogitari non posset sine detestanda blasphemia: ac sanè mirum in modum Dominus erat iratus) sed simulatione ac dissimulatione, non ex

vitio, sed ex immensa sua bonitate: simulatione quidem in eo quod omnino visus est hunc populum velle consumere & delere: dissimulatione verò, quod consilium suum occultuit, nimirum Moſen excitandi, tum ad tantò vehementiores pro hoc populo preces fundendas, tum ad eiusdem peccati magnitudinem attentius perpendendam: unde factum deinceps vt Moſes in populum adeò ſeuere animaduertit: & flagitij ſui immenſitatem ob oculos iſtis poſuerit. Sic Iofuam non arguimus vllius vitij, ſed potiùs ſummi & ſtrenui Ducis partes impleuiſſe dicemus, quum merum ac fugam ſimulauit, vt vrbiſ Hai incolae incautos inuaderet, Iof. 8. 5. Et quidem ſi modò iuſtū ſit bellum laudabilia ſunt eiufmodi ſtratagemata, modòque non admisceantur periuria vel conſilia illicita, quibus nimirum aduerſus primam aut ſecundam tabulam, aut aduerſus vnamque peccatur. Ac ſanè qui ſpeculandi & explorandi hoſtium conſilia munus in ſe recipiunt, à Deo poſtulare ſeriò debent, vt ſingulos ipſorum paſſus regat, quum vix ac ne vix quidem fieri poſſit, quin multa mendacia proferantur, quibus ira Dei accenderetur, niſi Deus ſuorum defectus excuſaret, operis potiùs bonitatem & rectum finem quàm adminiſtrandi rationem intuitus, ſicut cum obſterricibus Ægyptiacis actum eſſe legimus, Exod. 1. 19. Rahabæ, Iof. 2. 5. Chufai, 2. Sam. 16. & 18. mulieri illi quæ miſſos à Dauidè duos exploratores texit, 2. Sam. 17. 20. Sic  
Da-

Dauidem crimine liberabimus amentiam simulantem vt vitæ suæ consularet, 1. Sam. 2. 13. Nam longo interuallo distât, consilium suum tacere aut occultare, quum de Dei gloria promouenda agitur, aut proximi cōmodis suoque ipsius consulitur, & malum vitatur, & scienter prudenter mentiri, vt rei falsæ quæratetur authoritas. Dominus igitur hic præ se gestū tulit vltèrius pergere volentis, licet alia sua mēs esset, vt hac ratione discipulorum quibus occurrerat in via moueret magis ac excitaret desiderium ipsum secum retinendi, & attentionem sibi apud eos maiorem compararet: tantum abest vt hoc facto mendaces, hypocritas, dissimulatores ac versipelles homines in dictis aut factis excusarit, quum contrā simplicitas ac veritas nunquam satis laudari commendari-ve queant.

Denique, fratres, multa sunt omnibus modis hic nobis discenda: primū quomodo nos Dominus doceat ex nostris lapsibus ingentem fructum percipere, modò Spiritui monēti locum demus. Nam nisi discipuli tardi fuissent ad credendum, non haberet Ecclesia tam certa de Domini resurrectione testimonia. At fructum hunc collecturis, morbi causa vera cognoscenda est, & medico patienter obtemperandum. Morbus hic sensum nostrum naturalem occupauit, vt in Dei sapientiam, quæ verbo eius patefacta est inquirat, & de eadem iudicium ferat. Solus Spiritus Sanctus illi medetur, hic loquutus per os Domini, vt in Ecclesia

*Deus etiam  
nostris lapsi-  
bus ad bonum  
finem  
vtilitur.*

sua loquitur per suos fideles seruos, non tantum quum docet, sed etiam quum reprehendit & coërcet, & quidem nonnunquam seuerius, vt fert peccati grauitas, cuius medicine modus ac iudicium, penes medicum est, non autem penes aegros. Quoniam autem multi venefici medicinam conscientiarum profitentur, hic ipse locus admonet, quæ pharmaca veri medici curandis istis morbis soleant adhibere: nata videlicet & eruta è Scriptorum Prophetarum & Apostolorum solo: quæ non tantum in medium adferunt, sed etiam commodè exponunt & permiscunt ex collatione locorum, quos textum & glosam oportet suppedicare, vt ad articulorum fidei analogiam omnia referantur: sicut Iesus Christus hic ipsemet usum istorum nobis exemplo præiens demonstrauit. Denique petamus à Domino Spiritum discretionis, ne vel latum vnguem recedamus ab ea simplicitate & veritate quæ tantopere Christianis commendatur: ita tamè vt aegrorum habendam aliquam rationem non ignoremus: sed vt mediis illicitis conscientia non lædatur integritas, & ita mutua edificationi studeamus, vt si regiâ viâ non possumus, saltem bonis & legitimis semitis insistentes illam adipiscamur. Amen.

HOMI-



## HOMILIA DECIMA.

Luc. 24.

29. Sed ipsi adegerunt eum, dicentes, Mane nobiscum: quoniam advesperascit, & inclinavit dies. Ingressus est igitur ut maneret cum eis.

30. Et factum est, quum accubisset cum eis, sumpto pane benedixit, & fractum porrexit eis.

31. Adaperiti sunt autem oculi eorum, & agnouerunt eum: sed ipse ablatus est ex eorum conspectu.

32. Tum alter ad alterum dixerunt, Nonne cor nostrum ardebat in nobis dum loqueretur nobis in via, & quum adaperiret nobis Scripturas?

33. Et surgentes eo ipso momento reuersi sunt Hierosolymam, & inuenerunt congregatos illos undecim, & eos qui cum ipsis erant.

34. Et qui dicebant, Surrexit Dominus vere & conspectus est Simoni.

35. Tum ipsi exposuerunt [eis] quæ [gesta erant] in via, & ut fuerat agnitus ab ipsis in fractione panis.



**E**XPLICANDA nobis superest reliqua pars historiarum, qua continentur vltro citroque habiti sermones inter Iesum Christum & duos illos discipulos, quos haec hactenus in tertia persona est alloquutus. Perro quum Euangelista non dicat illos fidem ad-

Quomodo  
hi duo disci-  
puli tanto-  
pere de Iesu  
Christi re-  
surrectione  
dubitarint,  
quum ab  
omni aucto-  
ritate hanc doctrinam



*nam Eccle-  
sia retine-  
ris, & tam  
multos a  
Iesu  
Christo vi-  
dissent susci-  
tari.*

hibuisse Domini verbis, nec etiā repugnasse, verisimile sit eos adhuc in utrāque partē dubios fluctuasse, quum non haberēt quod regerent, & tamen nondum possent sensum illum naturalem vincere, qui persuadet fieri nō posse ut à se mortui resurgant. Quum enim re-  
stes oculari fuissent multorū quos Iesus Chris-  
tus mortuos excitauerat, & nominatim resur-  
rectionis Lazari, quæ superiore demum se-  
ptimana contigerat: & quum apud populum  
Dei esset vulgo doctrina resurrectionis iam  
ab omni ævo recepta, exceptis Sadducæis, ma-  
gna fieret duobus istis discipulis iniuria, si-  
quis eos putaret, de resurrectione in genere  
dubitasse, ut solebāt prophani, de quibus agi-  
tur Act. 17. 32. Ac futurā ultimo demū die re-  
surrectionem tantum nouerant & expecta-  
bant, quod ex Marthæ verbis colligi potest,  
Ioh. 11. 24. Miracula verò de suscitatis à Iesu  
Christo hoc habebant loco, ut sibi persuade-  
rent, quemadmodum Iesus Christus mortuos  
suscitauerat sua potentia, sic etiam oportere  
Iesum Christum si resurrexisset aliena vi re-  
surrexisse, quum longè sit verisimilius à viuō  
mortuum excitari, quàm mortuum sua ipsius  
vi suscitari posse.

*Deitate Ie-  
su Christi:  
non bene in  
nouerant  
qui Dei Fi-  
lium voca-  
bant.*

Vnde verò hic error manabat? quòd huc vs-  
que Iesus Christus ab illis fuisset habitus pro  
eximio quidem viro, potente in dictis & fa-  
cis, sed virtute alia quàm sua, putà diuina,  
& talis in excellentissimis aliis Prophetis emi-  
cuerat. Et hoc etiam ex Marthæ verbis colligi  
po-

potest, Ioh. II. v. 22. vt hinc appareat eos ipsos qui Iesum Christum agnouerunt, & Dei Filium confessi sunt, & eum qui in mundum erat venturus, vt Petrus, Matth. 16. 16. multoque magis ille Centurio, Ioh. 19. Matth. 27. 54. & Mar. 15. 39. non satis intellexisse quid dicerent: quod etiam perspicuum fit ex Luc. 23. 47. vbi pro his vocibus, verè hic homo Dei filius erat, dicitur, verè hic homo erat iustus.

Quum igitur hi discipuli non alio Iesum Christum quàm simplicis hominis loco haberent, quem sciebant esse mortuum, hic hærebant: nec enim poterant Iesu Christo quod vnius Dei proprium est, putà iterum coniungendi animam corpori, potestatem tribuere, tanquam ei qui potestatem solus etiam habuisset de nihilo creandi, simulque copulandi. Quamobrem etiam Apostolus Domini nostri personam nobis describens, Rom. 1. 2. 3. & 4. primùm vnicam nobis personam proponit sub Filij nomine: deinde eandem nobis distinguit declarat secundum vtramque naturam diuinam: quod patefactum fuisse docet, quòd se ipsum ex mortuis suscitauit: & filium Dauidis secundum carnem.

Apagē igitur Arrianos & Samosatēnianos Iesu Christi diuinitatem prorsus abnegantes: Arrianos creatam illi diuinitatem tribuentes: Nestorianos Deitatem Filij coessentialē in diuinitatem *απορίαι* & gratiæ extrinsecus venientis mutantes: Eurychianos duas naturas inter se permiscētes & confundentes, denuo

*Deitas Iesu Christi inde maxime patuit, quòd suū ipsius vi suscitatus est.*

*Summa hæresium repugnantium in qua de duabus in vna p. s. onaturis credenda sunt.*

suscitatos in iis qui olim Monothelitæ, deinde Monophysitæ dicti sunt, nostróque tempore in nostris Ubiquitariis: quibus omnibus opponamus præter alia infinita testimonia & argumenta necessaria, ex ipsis S. Scripturæ fontibus hausta, sola hæc Iesu Christi verba, quum dicit, Habeo potestatem ponendi animam meam, & eam rursus assumédi, Ioh. 10. 17. quod nemo alius præstare potest quàm qui simpliciter verus Deus & verus homo nuncupatur. Iesus Christus igitur verè mortuus per separationem animæ à suo corpore, quatenus erat homo: vivebat tamen, immo erat ipsamet vita quatenus Deus, Ioh. 1. 3. & 4. Quapropter non minus dubitandum erat possit-ne seipsum à mortuis suscitare, quàm dubitandum Deus, sit Deus, an non.

*Quo sensu  
resurrectio  
Iesu Christi  
nonnunquam  
tribuitur  
personæ Pa-  
tris & San-  
cti Spiritus.*

Nec iuvat excipere, hanc resurrectionem plerumque Patri attribui, atque etiam nonnunquam Spiritui Sancto, Rom. 11. Nam quum hæ tres personæ sint eadem simplex & vnica Deitas in vna essentia, in voluntate & potentia, quod de vna dicitur, alteri etiam conuenit, quarum tamen operationes sepe Scriptura distinguit, tum vt essentia à personis discernat, tum etiam Mediatoris officium, quod vnius Dei Filij proprium est: sine separatione tamen vlla ab inuicem.

*Quanta cum  
difficultate  
tollatur à  
nobis nostra  
incredulitas.*

Denique quum videamus qua in re boni isti viri tam crasse sint hallucinati, vt seiplos propria salute priuaturi fuerint, nisi fuissent ex immensa Iesu Christi misericordia melius ab ipso

ipso docti, licet tam diu iam in Iesu Christi schola eruditi, quantæ sint & quàm densæ nostræ tenebræ cognoscamus, Deumque prece-  
mur ut suæ Lucis in nobis fomitem magis ac  
magis accendat, tum ut quæ adhuc ignoramus  
nos doceat, tum ut quæ iam didicimus melius  
& firmitus animis nostris insculpantur. Et hoc  
omni tempore valde nobis est necessarium,  
sed hoc præferim calamitosissimo, quo quas-  
libet stupendas & absurdas hæreses, cum tanta  
spiritus erroris efficacia, in eos qui non sunt  
benè plantati & radicati in Domino, quotidie  
renasci conspiciamus.

Ut igitur redeamus ad duos nostros disci-  
pulos, quid obsecro merebatur eorum tardi-  
tas, post talem reprehensionem, & tam amplas  
admonitiones, nisi ut suæ dubitationi permit-  
terentur? Nihilominus tamen Dominus, qui  
nunquam sinit opus suum imperfectum in suis  
electis, quum animaduerneret non posse istos  
de sua opinione dimoueri, nisi oculis suis ip-  
sum intuerentur, illorum infirmitati sese ac-  
commodauit, & quidem modo quodam nouo  
& inusitato, fingens se ab illis velle recedere,  
quibus magis etià volebat innotescere. Quòd  
igitur Dominus simulauit se vltèrius velle  
progredi, factum est ut desiderium ipsum reti-  
nendi tantò magis in ipsis accèderet. Et sanè,  
si sciremus, idem illum in nobis operantem  
sentiremus. Nam quò spectant eius paternæ  
castigationes, quæ extrinsecus totidem iræ i-  
psius testimonia viderentur, & quidem sapi-  
-

*Quum Do-  
minus suos  
videtur vel-  
le deferere,  
tū propius  
accedere  
ad ipsos præ-  
rat, nisi per  
eos steterit  
qui vel ca-  
stignantur,  
vel explo-  
rantur.*

simè eousque accensè, vt nos iam iam deserturus esse videatur? Et quidem in primis quum suorum preces non exaudit, adeò vt quo pluribus fatigant Deum precibus, hoc minus ad tempus exaudiantur, qua de re saepe David in Psalmis suis conqueritur: aut quum Ecclesiam suam durissimo subiicit examini, cuius tamen causæ aut occasio prorsus latent. Psal. 44. 10. 18. cuius etiam rei fidem nobis facit huc maximè spectans Iobi historia. Et tamen tum etiam nos ipse Dominus quærit, si modò nostra bona norimus. Nam si castigat, paterni amoris est testimonium, nolentis quos diligit perdere, Heb. 12. 6. sin verò probat, præterquàm quòd cum tentatione vires suppeditat illi ferendæ pares, 1. Cor. 10. 13. suarum etiam promissionum veritatem ita nos facit experiri, Iac. 1. 3. modò tamen ad Davidis exemplum expectando expectemus, Psal. 40. 1.

*Sancta im  
portunitas  
est Deo grat  
issima.*

Sed in hoc imitandi duo illi discipuli, vt quum à nobis longius recedere videbitur, eū magis retineamus, & vt ita dicā, cogamus assiduè precibus nobis auxilium ferre, sicuti dicuntur hi duo discipuli coegisse Dominum vt secum diutius commoraretur. Sic dicitur Lydia quædam πορφυροπώλις Paulum & Sylam apud se manere coegisse, Act. 16. 15. quæ sanctissima importunitas tantum abest vt Domino sit ingrata, vt contrà gratissimam esse ostendat, Matth. 11. 12. & variis similitudinibus, Luc. 18. 4.

*Increduli.*

At proh dolor! tantum abest vt maxima



pars hominum hac in parte suo fungatur officio, vt contrà cupientem Dominum ingredi, foras expellat: & visitantem aliter quàm nostra caro cupiat, contra ipsum obmurmuret, ac ei valedicat, immo per impatientiam & peccatorum omne genus extrudat, vnde malorum omnium initium, ingrediente tandem etiam inuitis illis Domino, sed tanquam iudice.

*tas auct. Dominum ingredi volentem impatientia verò iam ingressum foras expellit.*

Cæterum etsi duo illi discipuli Dominum rerenturi Solis occasum causati sint, nihil aliud longius intuentes quàm ordinarium Solis occasum, hinc tamen possumus sensum allegoricum elicere in quo nos oportet proficere, tum maximè saltè quum Dominus nobis occurrens gratiæ suæ recipiendæ nobis occasionem offert. Nam quis, oro, est miseræ istius vitæ dies? Quot videas qui eius exortum aut meridiem tantum se attigisse dum putant, in Occasum tamen præcipientes feruntur, & tenebris obruuntur sempiterna nocte tegendis, & Sole nunquam illustrandis? Et horum quidem alij nunquam istius Occasus meminerunt, aut si meminerunt tanquam tristem cogitationem à se reiciunt, quum contrà tamen quidam ex veteribus hanc sententiam prouulerit dignam quæ literis aureis scribatur, Quum mali quæpiâ cogitatio obrepit, de morte cogita, & quæ mortem sequuntur, reminiscere, vix malum quod cogitati facturus. Alij verò, qua in se plurimum peccant iuniores, sibi semiles annos pollicentur, quibus sapere discant:

*Admonitio ad senes & iuuenes vt serio vitam huius occasum imminentem cogitent.*

quæ non modò stulta cogitatio est, sed etiam impia, quæ plerique omnes decipiuntur, sed sine remedio. Nos verò saltem qui canos attigimus, quòsque naturæ ordo deberet non tantum commouere, sed etiam cogere ad meliorem mentem, ut qui alterum in cimba pedem habeamus, annon grauitèr peccamus quum tam oscitanter de istis cogitamus, ut nimium sæpe pueros octogenarios referamus. Faxit verò Deus Opt. Max. ut pro tanta stupiditate ac negligentia, serio cogitemus de vitæ huius caducæ breuitate certissima, & de æterna quæ illâ excipit aut summa felicitate, aut maledictione: ac det nobis in sapientum illarum virginum numero cēseri, quæ in momenta venientem sponsum cum lampadibus ardentibus expectant, hanc Domini exhortationem in cordibus habentes, Ambulate quādiu Lucē habetis vobiscum: & beatus ille seruus quem Dominus inuenerit vigilantem.

*Ad omnia  
ætatē homi-  
nū, iuuenes  
ac senes ad  
hortatio, ut  
de huius vi-  
tæ solis oc-  
casu sedulo  
cogitent.*

Porro, ut ad historiam reuertamur, Dominus dicitur postquā in ædes in quas diuerterat esset cum ipsis ingressus, & vnā cum ipsis accubuiſſet, sumptum panem, postquam benedixisset, fregisse, & ipsis dedisse: & tunc eorum oculos apertos fuisse: ut eum tunc agnouerint: sed repentē ex eorum conspectu fuisse ablatū. Hic autem in primis occurrit expendenda vox illa fractionis panis: deinde quomodo ex fractione Dominus agnitus dicatur & non ante considerandum: tum qualis fuerit hæc disparitio, ac tandem cur tam repentē & ante cibum

bum ab illis recesserit. Ac de primo quidem nullo modo fit verisimile de sacrosancta Cœna hic agi, de qua nihil dum duos istos auduisse verisimile est, ut qui non essent ex domesticis cum quibus eam celebrauerat, & tam exiguum spatium temporis intercessisset inter Domini cœnam ultimam, & eius passionem. Hæc igitur loquendi phrasis ducitur à more inter Iudæos recepto, quem adhuc hodie in quotidiano victu retinent, patrem nempe familias, aut totius cœtus honestissimum quemque (qualem sibi apud duos hos discipulos auctoritatem ex habitu quo apparuit, Dominus conciliaſſe videtur, ut cum reuerentia attentas aures ipsi præbuerint) quum primum ad cibum capiendum accumberent panem sumere, & gratiis actis, quarum ordinariæ sunt apud Iudæos formulæ, reliquis distribuere solitum. Quoniam autem Iudæi panibus utebantur latioribus ac minùs spissis, ideo huius fractionis & benedictionis, idest gratiarum actionis hic fit mentio: quod à Domino semper est obseruatum diligenter, sicut ex miraculo illo panum multiplicatorum maximè fit conspicuum, Matth. 14. 19. & 15. 36.

Et hoc ipsū disertis verbis præcipit Apostolus. *Quomodo*  
1. Tim. 4. 4. & 5. & quidem vsus phrasi sum- *cibi nobis*  
mopere notanda, quum ait, bonarum rerum à *sanctificari*  
Deo creatarum vsuum nobis non sanctificari, *dicatur per*  
idest legitimum, purum & sanctum reddi cum *Dei verbis*  
bona conscientia, nisi Domini veluti manu *aut per gra-*  
nobis concedatur, ea conditione ut largi- *tiarum ac-*  
*tionem.*

Item cum ex immensa bonitate sua cognoscamus, & ad eius gloriā verum illarum vsum referamus. Solus enim ipse illarum Creator & largitor est, ex cuius vnus fauore pender panis baculus, Esa. 3. 1. Ezech. 4. 16. id est vis illa nos alēdi & sustentandi quam cibus indidit, & pro sua volūrate distribuit. Add e quod non parui momenti hoc loco est, nos in Adami lapsu ius omne quod in res creatas habebamus à Domino perdidisse, Genes. 1. 29. nullibi recuperandum quā in hoc secundo Adamo, in quo & per quem placatus Dominus suis reconciliatur.

*Quā gya-  
miser peccetur  
à mulier  
in cibo capiēdo.*

Vos igitur hic compello prophanos homines, quos cibum sumere sine vlla ante vel post, illum sumptum gratiarum actione non pudet quos non tantum aio ingratos esse, sed alieni raptores, etsi in prædiis vestris fortasse creuerit, aut eius pretium vendentibus persolueritis. Nam et si apud homines legitima videtur his titulis rerum acquiritarum possessio, tamē nisi vassallus fidem præster & homagium Domino à quo feudum habet, meritò rebellionis & contumaciæ reus eo spoliandus est. Quid verò? Nonne ipsius Dei iussu propriè in manus nostras tam varia ciborum genera cadunt, quod Iacobus de sua venatione corā patre suo meritò profitebatur? Genes. 27. 20. Ac si ingratus & inciuilis meritò habetur qui aliena mēsa gratis pastus, insalutato hospite recedit, quid de iis iudicandū putamus qui ne recordatur quidē eius cui vitam ipsam debemus, & reli.

reliqua omnia quibus eandem tandem & tam  
 variis modis fouet? Ac si merito tanquam fu-  
 res inexcusabiles condemnantur, qui non so-  
 luto hospiti pretio excedunt, quid iis futurum  
 est, qui pro gratiarum actione, (quod solum  
 pretium Dominus à nobis pro infinita sua pa-  
 tientia poscit) quam pro tot beneficiis quibus  
 eorum mensas Deus onerat, peccata peccatis  
 aduersus eum cumulant, tum abutentes bonis  
 eius rebus creatis, tum prophanis & impiis  
 verbis eum proscindentes, & inilar canum ac  
 porcorum à mensa surgunt? Quorum sanè iu-  
 sta punizio non longè plerunque differtur,  
 Dominò multis modis & casibus extrinsecus  
 contingentibus eorum intemperiem punien-  
 te, vnde fit iusto Dei furore, vt pro vino in-  
 temperanter hausto, sanguis plerunque ef-  
 fundatur. Et in horum quidem numero recen-  
 seo, non tantum eos qui de istis non magis  
 quam bruta cogitant: sed eos etiam qui à pre-  
 cibus orsi, precibus etiam cibum claudunt, ve-  
 rum ex consuetudine tantum, aut quod bene  
 sancteque cœptum erat, in medio polluentes,  
 sibi persuadent illa omnia posse regi, pauculis  
 verbis precatationis, vt loquuntur, quos ad Da-  
 uidis psalmo quinquagesimo de istiusmodi  
 nebulombus loquens verba illa relego; Quo-  
 sum tu annunrias statuta mea: & sumis fœ-  
 dos meum in ore tuo? &c. Et de hoc quidem  
 hactenus, in quo nimium à nobis quotidie  
 peccatur: quæ utinam Deus peccata pro im-  
 mensa sua sancta misericordia regat atque



condoner.

*Quomodo  
Dominus sit  
agnitus ex  
hac fractio-  
ne panis.*

De altero nimirum, quomodo à duobus i-  
stis discipulis Dominus sit agnitus ex fractio-  
ne panis, potius quàm aliter ante hanc fractio-  
nem, duæ possunt adferri rationes. Prior est  
placuisse Domino, recedere ab illis paranti, o-  
culos ipsis aperire, quos quidem antea non  
excæcarat, sed tamen cohibuerat & quodam-  
modo stupefecerat, vt non sit ex facie agnitus  
ab iis qui tamen ipsum ad eò familiariter vi-  
derant & eodem vsi fuerant: quod de auditus  
sensu dicendum etiam est, & sono vocis Do-  
mini, sicut in historia Mariæ Magdalensæ su-  
perius audiuius in locum, Ioh. 20. 15. Quis  
verò factum id miretur ab eo qui etiam crea-  
uit oculos, aures, & reliquos sensus, quos pro  
sua voluntate moueat & impellat, vt minime  
sit propterea Iesus Christus habendus illusor,  
qualis est Satan & Magi: nec formam suam  
aut vocem mutasse dicendus, qualem Pro-  
phetam illum poetarum fabulæ fingant. Altera  
est, verisimile esse Dominum in terris agentem  
vnà cum discipulis suis, tum duodecim illis,  
tum etiam aliis, peculiarem quendam ritum  
obseruasse ac gestum in tollendis ad cælum  
oculis, vt maiestas quædam & non vulgaris  
gratia in ipso appareret, vnde hi discipuli at-  
tentius eum contemplati agnouerint. Quia in  
re nobis sanè Dominus est pro virili nostri ai-  
mitandus, quam longè sit maior & excellior  
Dei viuentis maiestas quam compellamus,  
quàm vllius cuiuscunque mortalis dignitas.

Verùm,

Verum, ut etiam contrarios abusus caueamus, modus in his ritibus adhibendus, ne pro deuotione in superstitionem & hypocrisin incidamus, eorum exemplum sequuti de quibus Dominus loquitur apud Euangelistam, Marr. 15.1. & 5. & 16.

De tertio verò, nimirum modo disparitionis, qua adhuc hodie abutuntur Trãssubstãtiatores, Consubstãtiatores & Vbiquitarij, fingentes verum humanum corpus præsens realiter & substantialiter, & tamen inuisibile, in cœlis & in terra, immo vbique & in omnibus simul locis, quos ipsamet Iesu Christi verba satis cogarguunt, apud Lucam, 24. v. 39. tenendum est istorum nullam in hoc textu fieri mentionem, in quo non simpliciter dicitur Dominus non amplius ipsis apparuisse, sed hac disparitione ex eorum conspectu ablatum esse: quod sanè supernaturale quidem & extraordinarium agnosco, quum minimè ferat humani corporis pondus tam subitam ac repentinam absentiam. At si potuit Dominus tam repenti & vno momento Philippum suum seruum ab vrbe Gaza Azothum vsque transportare, cur si voluit, non potuit ac voluit idem in suo corpore prestare, ut neque corpus eius in se fieri inuisibile, neque ullam fieri mutationem, qualitatibus ac proprietatibus essentialibus, magis necesse fuerit quàm in Philippi corpore contigerit, Act. 8. 39. & 40. Notandum igitur hac disparitione Iesum Christum realiter abcessisse, & absentem à discipulis factum, ut hæc disparitio non

*Tam repentina disparitio fuit naturalis, sed nihil destruit nec essentia, nec vlli naturalis essentialis proprietati corporis humani.*

modò non iuuet Vbiquitatem, sed eandem omnino destruat.

*Cur sub ini-  
tij cibi Do-  
minus dispa-  
uerit.*

Denique si quis quærat cur hac ratione & tã repente à discipulis illis duobus recesserit, aio Domini mentem in his realibus naturalibus & in oculos incurrentibus apparitionibus; quòd ad suscitati corporis veritatem, non tantum hanc fuisse, vt certiores eos faceret de suæ resurrectionis veritate per realem & visibilem suam præsentiam: sed vt doceret eos se non suscitatum à mortuis iterum in terris humanam vt antea vitam acturum, quam Paulus animale vocat, quòd cibo & potu foueatur: sed mortis speluncam egressum, se etiam omnem illam mortis qualitatem & infirmitatem deposuisse, non tamen naturam corpoream cum proprietatibus essentialibus, quas oportet distingui tam ab iis quibus per peccatum obnoxia facta est vita humana, quàm ab eiusdem animalis vitæ conditionibus antequàm Adamus lapsus esset & nos in ipso. Nam etsi Adamus ante peccatum morti non esset obnoxius, cibo tamen, potu & somno vitam illam eius oportuit foueri ac sustineri: quum vita spiritalis animali illi opposita, in cuius possessionem Iesus Christus iam venerat per resurrectionem à mortuis, longè alia sit, ab istis omnibus immunis, quod Saducæis respondit Dominus apud Matth. 22. 30. & Lucam 10. 35. & Apostolus pluribus persequitur, I. Cor. 15. nominatim à vers. 38. ad 51. Dominus tamen nondum erat ingressus omnino in gloriam

Pa-

Parris, sed quadraginta dierū spatio se ad discipulorum captum accommodauit, talē hac in re modū seruans, vt ad veritatem sui corporis ac veræ suæ vitæ magis ac magis patefaciendam, etiā edere ac bibere cū ipsis voluerit, licet non ad alimentū vt prius: aliās, vt in hac historia noluerit eò vsque procedere, quò doceret eos se viuere & in posterum esse victurum alio vitæ genere, putā spiritualis & ab omni infirmitate tam naturali quàm per accidens immunis & liberæ, qualem hactenus egerat, ex quo in hunc mundum veniens nostram naturam, excepto peccato induerat.

Quamobrem qui pro distinguendis istis qualitatibus corporis cælestis Iesu Christi, idest cælestis ac spiritualis conditionis, vitamque viuētis cælestem ac spiritualem, à corpore terrestri & animali, idest conditionem habente terrestrem & vitam agente terrestrem, & hoc respectu cum omnibus animantibus communem, nostræ salutis fundamenta radicatus conuellunt, Deitatem essentialē Iesu Christi confundentes cum proprietatibus spiritualibus corporis eius spiritualis: quum tamen oporteat in vnitāte personæ Domini, duas eius naturas etiam manere distinctas sua essentia & proprietatibus essentialibus, non minus post eius resurrectionem & glorificationem æternam quàm ante. Nam si aliter esset, resurrectione non esset facta melior nec auctior humana Iesu Christi natura, sed abolita fuisset & in vnā

*Quam horum  
rendi erro-  
res ex eo-  
rum ha-  
resibus pro-  
manent quā  
hodie in ter-  
ris corpus  
Iesu Chri-  
sti quærit.*

Deitatem transformata. Et quod maius est, idē de nostris corporibus vltimo die resurrecturis dicendum ac sperandum esset, quum dicantur tunc fore conformia corpori eius glorioso. Philip. 3. 10. quemadmodum ipse se demisit & exinaniuit in hoc mūdo ad tempus, nos celestibus suis diuitijs exornaturus & ditaturus. Ac, si finitum esse ac circūscriptum naturalis corporis dimensionibus, vt sit prorsus *adūvā*. *Tr* pluribus locis esse simul, & esse visibile, nō esset proprium essentiale verorum omnium corporum, sed proprium per accidens, quod abesse possit sine substantiæ corporeæ interitu, quomodo cōgrueret cum eo quod dicitur Dominus vltimo die, quo apparebit maiestate & gloria insignis, futurus conspicuus, & ab omnibus, tum filiis suis, tum hostibus agnoscendus: Non simpliciter igitur damnādus hic error, vt falsissimus, sed maximē detestandus, tum quòd dum Iesu Christi humanitas sic in spectrum trāsformatur, religionis Christianæ altera columna euertitur, quòd ita doceamur Iesum Christum adhuc in terris quærere per inuisibilitatē fabulosam, & confundatur modus communicationis spiritualis solus viuificus, cum corporeo huius vitæ proprio: tū denique quod hac via Sacramētum Sacrosanctę Cœnæ in horrendam & abominandam idololatriam, si quæ fuit vnquam apud homines, commutatur, vt Deus habeatur, & tanquam Deus colatur id ipsum quod editur ac bibitur.

Histo.



Historia deinceps adiicit hos duos discipulos melius agnito Magistro in recessu quàm dum adesset præsens, maiorem fructum percepisse ex iis quæ ab ipso audiuerant quàm prius fecissent, suum stuporẽ admirantes. Nã, aiebant, nonne vis illa qua in nostris cordibus operabatur, quasi ignis ab eius ore in corda nostra penetraret, quũ aperiret nobis scripturas, & nobis in via loqueretur, debuerat illum nobis patefacere? Et hoc opponitur Scribarũ & Phariseorum docendi rationi, glacie frigidiori, quæ nullo modo cum doctrina cælesti sacris Scriptis comprehẽsa, siue rem inspicias, siue verba, cõueniebat. Nam quòd ad Legem, qualis eorum doctrina fuerit satis testatur falsæ ipsorum expositiones, quas Dominus apud Matth. cap. 5. multis reprehendit, & coarguit. Doctrinam verò Euangelicam, quæ fuit Messia promissio, in regni carnalis & temporalis maiestatem transformabant: quum Dominus contrà de rebus diuinis diuinẽ & cum auctoritate loqueretur. Matth. 7. 29.

Hanc verò virtutem non est quòd tribuendam arbitremur ulli humanæ eloquentiæ aut Rhetorices artificio. Nec enim dubitandum est quin Dominus noster Iesus Christus ita sit loquutus, vt eum Euangelistæ loquentẽ scriptis suis introducunt, verbis nimirum cõmunibus, & ad vulgi captũ accommodatissimis. Et si enim laudabilis est bene dicendi & eloquendi scientia, quum ad rectum finem in rebus humanis fertur: Dominus tamen hanc

q. iiij.

*Maxima  
differentia  
inter modũ  
docendi  
quo Chri-  
stus vteba-  
tur, & eum  
quo Phari-  
sei.*

*Cur Pro-  
pheta, Ie-  
sus Chri-  
stus, Apo-  
stoli, simpli-  
ci & com-  
muni more  
loquendi  
in docendo  
vsi sint: &  
quantopere  
hanc sim-  
plicitatem  
inducto su-  
co adule-  
rantes er-  
rent.*

docendi rationem in Ecclesiam suam noluit  
introducere, cuius rei testis est idoneus a-  
cris illa reprehensio qua Paulus Apostolus  
egregios illos oratores apud Corinthios coer-  
cet, sic eos alloquens, Ego quum veni ad vos  
non veni cum eminentia, facundia aut sa-  
pientia, neque oratio mea, & prædicatio mea  
versata est in persuasoriis humanæ sapien-  
tiæ verbis, sed in demonstratione spiritualis  
potentiæ. 1. Corin. 2. 1. & 4. Simplicitas igitur  
prædicationis nihil detraxit de Scripturæ ma-  
iestate, sed contrà ostendit Ecclesiæ Dei fun-  
damentum & ædificium totum niti vnica Dei  
virtute interna, qualem ipsi Iesu Christi ini-  
mici vel innuiri coacti sunt agnoscere, & qui-  
dem ab eius inuentute, Luc. 2. 27. & sapius  
alias, veluti Matth. 13. 54. & Iohan. 7. 46. Ta-  
lis etiam Apostolorum sermo fuit, cui nec  
Philosophorum sapientia, neque oratorum fa-  
cundia resistere potuit. Spiritus sanctus igitur  
propriam habet Rhetoricen, fastidiant  
illam licet delicatuli quidam & difficiles, quo-  
rum aliis sacrarum Scripturarum oratio ni-  
hil sapit, vt propterea malint vitam in orato-  
rum, Poetarum, aliorumque prophanorum  
scriptorum libris terendis transigere: alij verò  
sunt adeò audaces vt Spiritus sancti sermo-  
nem in Latiniore voces transformare nitan-  
tur quàm ferat Ecclesiæ communis vsus: al-  
lij longius progrediuntur, vt somnia sua &  
speculationes, ex huius seculi sapientibus hau-  
stas, cum doctrinæ Evangelicæ puritate  
mi-

misceant, alij natiuam illam pulchritudi-  
 nem & nitorem eloquij Spiritus Sancti  
 qui in Prophetarum & Apostolorum scri-  
 ptis elucet, vanæ garrulitatis fuce inficiant, vt  
 iam nulla sit amplius inter Euangelicos con-  
 cionatores, & rabulas aut declamatores dif-  
 ferentia. At quemadmodum fugiendum  
 est ambitiosum & vanum istud in dicen-  
 do extremum, non ideo tamen sequitur ap-  
 probandam barbariem illam quam inue-  
 xerat in Ecclesiam Dei linguarum proprie-  
 tatis bonarumque scientiarum & artium im-  
 peritia, aut prorsus abiicienda doctorum vi-  
 rorum in humanioribus literis monumenta.  
 Nam & ipse Dominus Ecclesiam suam deco-  
 rare voluit insignibus Theologis Græcis &  
 Latinis, etiam in bene dicendo eloquentissi-  
 mis; qui tamen semper intra suos limites ita  
 se continuerunt: vt maiorem ipsos semper re-  
 rum quàm verborum habuisse rationem mi-  
 nimè sit diffidendum, & summoperè cauerunt  
 ne humanam & artificiosam eloquentiam con-  
 funderent cum virtute illa dicendi diuina,  
 quam docet Spiritus S. in sua schola ad res di-  
 uinas, sacras & celestes mortalibus aperiendâs,  
 vt Deo soli acceptam feramus Sapientiæ suæ  
 cognitionem. Nam quoties ipsi visum est, ita  
 feruorum suorum ministerio benedixit, vt  
 totum orbem concutiat & commoueat,  
 quod figuratum est die Pentecostes misso in  
 Apostolos Spiritu Sancto, quem igneæ linguæ  
 representabant. Sic nostro tempore quoties i-

psi libuit & adhuc hodie libet potentissime operatus est, non sanè potentia & viribus propriis seruorum suorum, sed eius vnus arcana vi qui per os suorum seruorum loquitur. At hoc loco tum interior virtus Iesu Christi consideranda est, vt eius vnus qui Spiritu & igne baptizat, Matth. 3. 11. tum opus exterius, quatenus officio ministri erga suam nationem ipsi defungi visum est, Rom. 15. 8.

*Cur non omnes ad quos venit verbi diuini calor, eo commouentur*

Hic verò si quis quærat, quid fiat, quando quidem tam ardens est verbum istud diuinum, vt primariæ dignitatis viri, & sapientissimi quique ex populo, quos ipse Iesus Christus alloquitus est, parum, aut nihil omnino commoueri sint: & hoc seculo, quo Deus velut de nouo faciem hanc in terras misit, maxima pars hominum non moueatur, sed potius gelidiores in dies fiant. Aio inde patere quod paulò superius dixi, nempe vim & efficaciam Euangelij, non pendere à verborum sono, nec magis manare ab ore concionatoris, quàm germen & incrementum sementis à fatore, 1. Cor. 3. 7. sed ab eo qui ex suæ voluntatis arbitrio discrimen inter hos & illos statuit: nunquam tamen sinente fatores illos incastum facere sementem, quin eam sua gratia comiteretur, quæ inexcusabiles reddantur quotquot videre nolunt quod vident, nec audire quod audiunt. Sin excipiat aliquis rogando, cur hanc lucem & ardorem istum omnibus auditoribus non communicet: aio, pro impia hac seiscitatione, & Dei arcanorum inquisitione, potius

cius mirandum, quomodo vnius hominis in mundo misereri velit, vt det ei oculos ad videndum, & aures ad audiendum, quum tanta sit improbitas, peruicacia & indomita rebellio hominum, qualem vel hoc vno seculo præ aliis omnibus experimur, & quidem in medio nostro sinu, ne longius nobis excurrendum putemus. Itaque in nos, nos inquam (quod non sine dolore maximo dico) qui verbum illud audiuius & amplexi sumus specie tenus, eximio illo nomine Reformatarū Ecclesiarū gaudentes quadrant illa prophetæ verba, longè etiam meliore nomine quàm in veterem illum populum, Esa. 65. 2. Expandi manus meas tota die ad populum incredulum, qui graditur in via non bona post cogitationes suas. In nobis igitur, non in Deo querenda huius defectus causa est: quum idem hodie nobis meritò possit exprobrare quod olim populo per Micheam prophetam dicebat, Popule mi, quid feci tibi, aut quid molestus fui tibi, responde mihi, Mich. 6. 3. Sapere & intelligere nobis videmur, & idcirco Dominus occultat nobis quæ paruulis & insipientibus detegit, Matth. 11. 25. diuites sumus in nobis ipsis, ideoque Dominus, qui famelicos implet bonis nos ablegat inanes: superbi sumus & elati, & ideo qui humiles exaltat, potentes è thronis detrahit, Luc. 1. 52. & 53.

Cæterum huius ignis, de quo loquimur, *Ignis huius* tria sunt propria, putà illuminare, calefacere, *proprietates tres in* & consumendo purgare. Hinc itaque digno- *credulibus.*



opposita ve  
bellum ac  
continuationem  
perditionis

scitur an ad horum discipulorum excim-  
plum in hac doctrina progressus aliquos fe-  
cerimus, quos de excis in cognitione sui ma-  
gistri, videmus videntes & scientes factos,  
vt alios etiam illustrarint: de stupidis ac ge-  
lidis, sublato stupore, zelo inflammaros, iter  
abrupisse & negotia, vt in Hierusalem reuer-  
tentur, hanc excimiam Lucem qua fuerant irra-  
diati, cum Apostolis communicaturi. Atque ô  
utinam, utinam, inquam, hoc exemplum imi-  
tati in dies fidei incrementa caperemus, alij  
aliorum inuicem ædificationi studeremus, &  
mutuis datis dextris mutuis nos istis hortatio-  
nibus ad Dei cultû incitaremus. Agite, eamus,  
eamus, & ascendamus in montem Domini,  
quales piorum voces describit Ieremias, cap.  
31. 6. & 12. Etsi verò tres illæ proprietates de  
quibus diximus non sunt rebellium propria,  
sed solum credentium, tamen suo periculo  
experiantur rebelles Dominum esse qui lo-  
quitur: Luce Euangelij, qua alij illuminantur,  
ipsis ardore suo caliginem adferente, & tan-  
dem prorsus excacante, vt videntes non vi-  
deant: & pro eo quod alij ad bene agendum  
incendantur hi ad malè agendum in malitia  
sua magis indurentur, aduersus Dei filios furē-  
tes, donec eos ira Dei tandem absorbeat, qua  
in æternum torqueantur nunquam consu-  
mendi. Tu verò, Deus optime, nobis hanc lar-

etiam velut  
omnes diffi-  
cultates su-  
peremus.

gite gratiâ vt illis similes, istis dissimiles simus.  
Denique textus habet eos ipso momento  
surgentes, cû festinatione reuersos esse Hiero-  
soly-

solymam : quæ notanda circumstantia est, ex  
 qua obseruemus quàm subito sint mutati à  
 Domino. Nam paulò ante, Dominum secum  
 retenturi dixerant, diem inclinauisse, ac pro-  
 inde non esse vltra vicum illum progredien-  
 dum, ne in noctem incurreret: nunc verò ipsi  
 de reditu in urbem cogitant, quod iter con-  
 ficere quum esset sexaginta stadiorum, stadium  
 autem sexcentos pedes contineret, minimè  
 potuerunt quin in altam noctem incide-  
 rent. Sed ecce quantus gloriæ Dei, & veræ cha-  
 ritatis erga proximum sit zelus, vt nec dies  
 nec horas numerare didicerit: & nunquã pro-  
 crastinandum esse doceat, nec differendũ quod  
 nunquam satis maturè fieri potest: nec à tergo  
 respiciendum, sed semper progrediendum, &  
 quidem currendum, immò semper ad scopum  
 ac metam vltimam volandum, nempe ad præ-  
 mium supernæ vocationis in Iesu Christo. I-  
 deo Apostolus his verbis discipulum suũ Ti-  
 motheum hortabatur, Prædica sermonẽ, insta  
 tempestiuè, intempestiuè, 2. Tim. 4. 2. Et Da-  
 uid dicebat, Si introiuero in tabernaculum  
 domus meæ: si ascendero super stratum lecti  
 mei. Si dederò somnum oculis meis: palpebris  
 meis dormitationem, donec inuenero locum  
 lehouæ: habitacula forti Iacob, Psal. 132. 3. Nec  
 propterea tamen negamus Deum opportuni-  
 tates rerum & tempora disposuisse, nec dici-  
 mus etiam negligendam prudentiam & dis-  
 cernitionem in illis circumstantiis: sed ta-  
 men fugiendam summopere falsam carnis

prudentiam, quæ retrócedentes docet progredi, factó initio non à Dei regno, nec à domus Dei ædificatione, sed à familiarum nostrarum & aliorum priuatorum negotiorum cura, in quibus procurandis non stimulo, sed fræno & habenis, nobis opus est.

*Singularis  
constantia  
exemplum  
præbuerunt  
Apostoli in  
urbem coa-  
cti, licet tã  
ad creden-  
dum diffici-  
les. Et quis  
in tali casu  
modus ser-  
uandus.*

Porro si magnopere laudandus est duorum istorum discipulorum ardor & diligentia, non minorem laudem meretur status in quo reliqui discipuli à duobus istis inuenti sunt, etsi fuerint in credendo tardiores. Nam quos erat verisimile metu perculsos & attonitos fuisse fuga salutem sibi quæsituros, cui negotio videbatur caro maximum illis argumentum præbere, dicuntur tamen in vnum omnes conuenisse, non tantum Apostoli, sed cum ipsis alij nonnulli: qua in re Dei fauorem maximum experti sunt, à quo mentibus ipsorum hoc consilium suggestum est. Sic videmus Ecclesiam cæso Iacobo Iohannis fratre, & in vincula Petro coniecto non fugisse metu perculsam, sed nocte intēpesta in ædes Mariæ Iohannis Marci matris coactam fuisse, Act. 12. 12. Talis etiam fuit veteris veræ Ecclesiæ mos ac consuetudo à Romanorum Imperatoribus flagrantibus horrendis persecutionibus, quod auctores etiam Ethnici ipsi testantur. Et nostro seculo scimus illud, ardentibus in nostros fratres flammis, fuisse factitarum. Fateor propter nocturnos illos conuentus veteres Christianos horrendis falsissimis criminibus fuisse obnoxios, ac sæpe lacessitos: eademque nostro seculo ad-

uer-

uersum nos renouata: verum quicquid Saran per suos satellites agat atque molietur, non debet Ecclesiam deterrere, quin legitimis omnibus rationibus in incæpto pergat. Neque verò tamen negamus cuitandas omnes occasiones, sancta prudentia quibus improbi calumniandi ansam arripiunt: velut exempli gratia, si hodie quum Deus potestatem facit nobis interdium certis locis & horis conueniendi, ad sacrosanctum eius verbum audiendum, quidam noctu, vel seorsim conuenirent, quod faciunt Anabaptistæ, & alij qui sectas instituunt, merito in grauissimam reprehensionem inciderent, & pœnis digni essent, quum istiusmodi studia priuata à Domino minimè proficiscantur. Nec dicimus ingruente persecutionum tempestate, in vnum locum singulis fidelibus conueniendum, vt latronibus ac sicariorum securibus iugulum præbeant, quo nihil gratius istis futurum esset. Fugit enim Elias à Iezabelis conspectu. 1. Reg. 19. 3. centumque illi Prophetæ in cryptis & antris latuerunt & nutriti sunt, 1. Reg. 18. 13. Nec semel ista contigerunt, teste Apostolo Heb. 11. 37. atque adeò Iesus ipse Christus Dominus noster, quum esset ei renuntiaturum Iohannem Baptistam in vincula coniectum, secessit in Galilæam, Matth. 4. 12. & sapius tibi fuga salutem, è manibus hostium elapsus, quaeruit. Sic Ecclesia post D. Stephani cædem dispersa est, Act. 8. sed quæ istiusmodi fugas sunt consequuta, semper ostenderunt illud propriè non esse à Domini

conspectu fugere, sed se hostibus Dei sancto prudentique consilio subducere, ad maiores fructus faciendos. Quum igitur variæ circumstantiæ in huiusmodi negotiis incurraut, vix præscribi potest aliqua regula manendum ne sit, an fuga sibi consulendū ouibus aut earum pastoribus: verum, si pastores ex animo Dei gloriæ promouendæ studio ducantur, nec de memoria sua deleri patiantur quod alios docere debent, nempe suipsorum abnegationem, ex sancto & recto affectu quo à mercenariis discernantur, qui lupum venientem aspicientes fugiunt, ac greges suos relinquunt, Iohann. 10. 13. aderit proculdubio Dominus suam voluntatem priuatim eos docturus, siue per sanctum suum Spiritum, indita ipsis in rem præsentem sapientia & consilio, siue per oues ipsas: quod Apostolo cōtigisse videmus. Act. 19. 36. & 20. 1. Per quæ ipsi Act. 12. 17. vt nō propterea necesse sit à Domino noua edi miracula. Et horum quidem frequentissima sunt nostro seculo exempla. At *contra* multos nimium vidimus ita perterritos, vt in aua aberrantes, numquam in viam redire potuerint, alios verò, ex immensa Dei misericordia, sic attonitos, vt sæpius in exitium ruentes tamen in viam reducti sint. Quis verò miretur homines in hæc præcipitia, etiam aliquando sponte ferri: quod testatur David denuò ad Regem Achis confugiens: Graues tamen & inexculabiles isti lapsus, quicquid prætexatur. Annon enim sensus communis homines expertes esse necesse



neceſſe eſt, quàm ſibi perſuadent tutius agi cum eo qui derelicto Deo ad eius inimicos confugit, quàm cum eo qui Dei promiſſis aduerſus quælibet terriculamenta firmè rî-nixus, fidem ſuam ac vocationem imperterritus retinet, ab eius vnius pendens providentia? Denique, nonne planè inſanus eſt, quicumque ſe rebus ſuis conſulturum putat, ſcienter prudenter in Deum peccando? Itaque tantùm abeſt vt perſecutionum æſtu flagrante incunda ſint hæc conſilia, ſecedendi & à gregis v-nione diſcedendi, quibus conſiliis in leonum vngues deuenitur, vt contrà tunc maximè ſit vniõ fouenda, cuius hic nobis exemplum præponitur: quod ſi factum erit, ne dubitemus quin Dominus, quemadmodum reipſa ſecit ratum id de quo maturè præmonuerat Apoſtolos, nempe vbi duo aut tres coacti eſſent in ſuo nomine, fore ſe in medio ipſorum. Matth. 18.20. ſic etiam inuocatus adſit, & præſentiſſimum auxilium velut *Δεὸς μνηστὴρ* adferat.

Verum enim verò diſcédum ab hoc exemplo, quid ſit in nomine Dei conuenire, nempe vt cætus & conſilia ferantur in Dei gloriam, mutuamque conſolationem & ædificationem in Domino, non autem quærantur mala conſilia, conſultoribus ipſis peſſima. Itaque dicuntur hic vndecim Apoſtoli (notandum autem Domini domeſticos ita ab aliis nuncupatos vndecim, ſicut prius ante Iudæ proditorem Duodecim vocabantur, licet decem tantùm huic apparitioni præſentes adfuerint,

*Apoſtoli  
non conue-  
nerunt de  
primatis re-  
bus acturi.*

tum absente Thoma, vt colligitur ex Ioh. 20. 24.) non de priuatis suis egisse negotiis, de quibus tamen cogitandi satis magnam occasionem habere videbantur, sed se mutuo in spe resurrectionis Domini confirmasse, quum etiam contigisset vt post duorum illorum discipulorum ab vrbe in vicum proficiscentium egressum, quod perspicuum fit ex iis quæ in hac historia recensentur, Luc. 24. 22. & ea quæ in itinere ipsis contigerant, ac eorundem regressum, Dominus sic disparsens Petro se conspiciendum præbuisset: cuius etiam apparitionis nominatim meminit Paulus, 1. Cor. 15. 5. quam paucis tantum attigit vnicus Euangelista: quum Euangelistarum scopus non fuerit singula Domini facta vel dicta nominatim suis monumentis conscribere: sicut ipsemet Euangelista testatur, Ioh. 20. 30. & 21. 25.

*Ecclesia nō  
desinit esse  
vera Eccle-  
sia, licet non  
in omnibus  
etiam præci-  
pui religio-  
nis capituli  
singuli  
consentiant.*

Quid verò? Sanè licet ad eò bene essent dispositi, tamē dicuntur, Mar. 16. 13. postquam duo isti discipuli renuntiassent ipsis quæ in itinere viderāt & audiuerāt, adhuc incredulitate vel saltē tarditate ad credendū laborasse, quod de nōnullis ex illo cœtu, nō de singulis, intelligendū est. Nā expressè dicit historia, maximè pariter ipsorū hanc sententiam, vel potius communem & vltimā conclusionē fuisse, qualem esse oportuit, verè nimirum Iesum Christum resurrexisse. Vnde discimus non admodum mirandū, si etiam in præcipuis quibusdā Christianæ religionis capitibus non is est consensus quem esse oportuit, inter eos qui aliis præire exemplo

plo concordia debet: quū id ipsum in ipsorū  
 Apostolorū ipsorum cœtu contigisse videa-  
 mus: nec etiam inde inferendum, nullam esse  
 Ecclesiam vbi non est vsquequaque firmus in  
 omnibus consensus. At ponenda differentia  
 est inter hanc opinionum discrepantiam, &  
 apostasiam aduersus veritatem, sectasque v-  
 nionem Ecclesiarum frangentes: inter mate-  
 rias ex quibus illæ opinionum varietates o-  
 riuntur, & dubitationes & infirmitates quæ in  
 peritissimos quosque cadūt: quod ipsum cōti-  
 gisse videmus initio in Ecclesia Hierosolymi-  
 tana & Antiochena circa præcipuū argumētū  
 de beneficio Domini nostri Iesu Christi, Act.  
 15. 21. & 7. & inter Galat. circa eādē materiā; nō  
 sine maxima spiritus erroris efficacitate, Gal.  
 1. 6. & inter Corinthios in articulo de resurre-  
 ctione, 1. Cor. 15. 12. Et nostr oīn felici seculo i-  
 dem plerisque in locis, immo nimium multis  
 aspicimus, & quidem vt hætenus immedica-  
 bile malum istud fuerit. Illa igitur à me allata  
 distinctio diligenter obseruanda, cauendū-  
 que ne faciliè offendiculis locum demus, &  
 plerunque falsum iudicium feramus: quod  
 non erit vsque adeo difficile, si modò monen-  
 tem Apostolum quid hac in re facto sit opus,  
 audiamus, non fouentes, inquit, malum, sed et-  
 tiam quantum fieri potest ac debet alij alios  
 tolerantes, mutuaque ædificationi studentes,  
 donec euadamus omnes in vnitatem fidei &  
 agnitionem filij Dei, dona sua secundum men-  
 suram distribuentis. Denique in genere tenen-

dum, ut non quævis concordia Deo nos coniungit, ita non quamlibet opinionum diuisionem ab eo nos separare.



## HOMILIA VNDECIMA.

*Marc. 16.*

14. Postremò, unà sedentibus ipsis undecim exhibuit sese, & exprobrauit incredulitatem eorū, & cordis duritiem: quòd ijs qui ipsum conspexerāt excitatum non credidissent.

*Luc. 24.*

36. Hac autem ipsis loquentibus, stetit ipse Iesus in medio eorum, & dixit eis, Pax vobis.

37. Consternati verò & expauesacti, videbantur sibi spiritum conspicerere.

38. Tum dixit eis, Quid turbati estis, & quare disceptationes subeunt corda vestra?

39. Videte manus meas & pedes meos: nam ego ipse sum: contrectate me & videte: nam Spiritus carnem & ossa non habet, prout me conspiciatis habere.

40. Et quum hoc dixisset, ostendit eis manus ac pedes.

*Iohan. 20.*

19. Quum ergo vespera esset, die illo primo hebdomadis, & fores essent clausæ [illic] ubi erant discipuli coacti propter metum Iudaorum, venit Iesus: stetitque in medio ipsorum, & dixit eis, Pax vobis.

20. Et

20. Et quum hac dixisset, ostendit eis manus  
ac latus suum. Gauisi sunt ergo discipuli, viso Do-  
mino.



VANDOQV IDEM omnis no-  
stra fides niritur iis quæ sunt no-  
bis fideliter ab Apostolis Domi-  
ni nuntiata, idest legatis quos i-  
psemet vocauit, & omnis gene-  
ris signis ac miraculis indubitis approbavit,  
sicuti docemur Eph. 2. 20. & Apoc. 21. 14. meri-  
tò fortasse quærat aliquis cur non potius pri-  
mis illis sese patefecerit, ad reliquos omnes  
deinceps docendos atque cõfirmandos, quàm  
Mariæ Magdalenæ, Marc. 16. 9. deinde aliis mu-  
lieribus, Matth. 28. 9. tum duobus istis in vi-  
cum proficiscentibus. At sic in Dei consilia in-  
quirentes, non attendunt in primis optimum  
fuisse, immo necessarium, vt non solus Petrus,  
sed omnes Apostoli simul monerentur de sua  
quisque infirmitate, immo & incredulitate, vt  
sele ipsos agnoscerent sibi quæ ipsis applicarēt  
quod erant alios docturi deinceps. Deinde cõ-  
siderandũ & illud, si faciles in credenda resur-  
rectione fuissent, vt ei testimonium perhibere  
conarentur, à multis fuisse suspectos futuros,  
quasi seipsos quærerent: quibus omnibus Do-  
minus occurrit præcedentibus apparitioni-  
bus, quæ circumstantiis quidē diuersæ fuerunt,  
sed in vno omnes pulchrè conuenientes. Ter-  
tio, quò plura testimonia habent, qui Aposto-  
lorum tempora sequuntur, tantum abfuisse

*Cur Iesus  
Christus  
sele non pa-  
tefecerit  
Apostolis  
prius  
quàm a-  
liis.*



ut Apostoli hunc fidei articulum cōfinxerint, quo sublato reliqui omnes forent inutiles, ut contrā postremi fuerint in eo credēdo, eò certius redditur ac firmitus minúsue suspectū eorum testimonium. Et sanè Deus sic operari solet, nos à sua prouidentia docens pendēre, nec in eius opera inquirere, ne quī sibi plurimum sapere, & esse maximè perspicaces vidētur, tandem prorsus insaniisse & cecutiuisse videātur.

*Quomodo  
Marus fa-  
ciat mentio-  
nem vnde-  
cim Aposto-  
lorum, quos  
vnā dicit  
coactos,  
quum tamē  
absente  
Thoma, tan-  
tū essent  
decem.*

Itaque hic dicitur Dominus postquā repente ab oculis duorum illorū discipulorum disparuisset, reditum ipsorum in urbem præuenisse, ut se Petro coram inspiciendū præberet, ut qui præ reliquis opus haberet. Deinde quū videret discipulorum suorū cœtū non tam facile posse persuaderi, tantum abest, ut, quod merebantur, eos deseruerit, ut contrā in ipsorū ædes eos quæsiuerit, quo ex naturali sensu scrupulum omnē ipsis eximeret. In qua narratione non tantum res gesta nobis consideranda, quæ tamen est præcipua, sed omnes etiam circumstantiæ diligenter expendendæ, si prius hoc obiter obseruauerimus, non omnes illos vndecim eò loci reuera conuenisse, absente Thoma, sicuti paulò post videbitur. At quæadmodum antea cœtus ille duodecim vocabantur, sic à Iudæ proditiōe vulgò dicebantur Vndecim, donec numerus ille Duodenorum surrogato Matthia in Iudæ locū redintegraretur: aut etiam dicere non erit absurdum Euangelistam hanc apparitionem voluisse comprehendere cum ea quæ octiduo post facta est.

Quod

Quòd ad tempus attinet, facta dicitur hæc  
 apparitio sub vesperam eiusdem diei quo re-  
 surrexerat: qua ex re ratū fieri videmus id quod  
 ait Apostolus, Dominum non sinere nos ten-  
 tari supra vires, quas ipsemet sufficit. I. Cor. 10.  
 13. Nam proculdubio non magno molimine  
 prosternitum poterant qui constantissimi vi-  
 debantur. Dominus igitur re ipsa comproba-  
 torus neminem velle se eorum quos Pater ip-  
 si dederat perdere, Ioh. 18. 9. hære quidē  
 illos animi dubios aliquātisper passus est, quòd  
 manifestatio ipsius esset deinceps gravior &  
 acceptior, sed interea tamen nuntiis variis, ad  
 quatuor vsque subinde laborantes recreauit,  
 primū Maria Magdalena missa: deinde aliis  
 mulieribus: tum Petro: quartò denique duo-  
 bus illis discipulis quibus in itinere apparue-  
 rat: præter alias interiectas visiones, & ea quæ  
 nominatim Petrus & Iohannes in sepulchro  
 viderant & obseruarant: quòd mendacium eo-  
 rum manifestius fieret: qui furto sublatum Iesu  
 Christi corpus cum insigni calumnia diuul-  
 gabant. Ergo exemplum istud conspicuū no-  
 bis facit quod Psalm. 121. 4. dicitur, Custodem  
 Israël non dormire nec dormire, licet suis  
 nonnunquam iterrentibus: quod representa-  
 tum etiam nobis fuit in iisdem Apostolis pau-  
 lò antè prece illa vltima quam ad Patrem su-  
 dit Christus imminētibz ipsi Iuda & aliis eū  
 capturis. Et hoc sanè officiū præscribit ijs quos  
 ad alios excitandos vocat, quam ob causam E-  
 piscopi nominantur, vt gregibus inuigilent,

*Singulare  
 exemplum  
 in Iesu Chri-  
 sto vigilan-  
 tia Pasto-  
 rum in suas  
 oues.*

corum Domino rationem reddituri, minante per Prophetam se ab ipsis sanguinem requisitum cuiuscunque ouiculæ culpa ipsorum pereūtis. Ezech. 3. 18. Vnde verò tam crassi nostri lapsus, ex quibus multi nunquam emergunt, nisi quod aut dormientibus pastoribus, inimicus nostræ salutis lolium in agrum Domini immittit, Mat. 13. 25. aut qui excitati sunt, vel neglexerunt, vel serò nimis expergefati sunt, vt virginum docet parabola Matth. 25. 5. & 10. Eis igitur, fratres, ad hanc doctrinam mentes aduertite: nam si aliàs vnquam, id res & hora flagitat, & locus ipse, si alius vllus, postulat ne incauti ac stertentes corripiamur.

*Cur Iesus  
Christus  
suis disci-  
pulis eodẽ  
loco & tem-  
pore simul  
coactis ap-  
paruerit.*

Altera circumstantia est temporis & loci, voluit enim illos Dominus eodẽ loco, eodẽque tẽpore simul coactos inuenire, & quidẽ alios præter undecim cum illis discipulos, vt horum omnium testimonio irrefragabili totam suam Ecclesiam simul ac semel de sua resurrectione certiorẽ facerẽt.

*Metus cū  
aliquo de-  
fectu con-  
iunctus  
minimè  
damnadus  
est, modò  
ne ab offi-  
cio nos de-  
terreat.*

Non est porro verisimile eorum integrum diẽ simul coactos permansisse: sed sub vespẽ conuenisse, veritatem cognituros eorum quæ subinde per varios nuntios ferebantur, & sese inuicẽ consolaturos. Tẽpus igitur opportunum explorarunt, quo tuti essent ab hostiũ suorum furore. Quãobrẽ etsi metus ille de quo hic agitur, incredulitate & diffidẽtia fuit permixtus, (qua in parte reprehensioẽ mereretur) tamẽ quã ipsos ab officio non deterruerit, magnopere laudandi sunt discipuli prudẽter conuenientes, siquidem

siquidē ipsemet Dominus prudētiā cū simplicitate coniungendā esse docuit, Matt. 10. 16.

Sub vesperam igitur primi diei septimanæ, qui nobis hodie dies est Dominicus, Dominus dicitur ad eos venisse: quod non omnino est intelligendum Hebræorum more, apud quos dies iniriū ab occasu solis capiebat: quum sit verisimile duos illos viatores, quibus erant in reditu conficienda sexaginta stadia, quandoquidem iam dies inclinauerat, vt loquuntur Luc. 24. 29. non nisi post Solis occasum in urbem aduenisse, & iam multa nocte. Nam sexaginta stadia conficiunt sex millia Italica, quę leucam vnā Gallicam cum dimidia faciunt, in singulas leucas numeratis quatuor millibus. Quemadmodum igitur vt periculum effugerent opportunum tempus elegerunt, eandem Dominus opportunitatem accepit, vt eo attentius & tutius ab ipsis videretur & audiretur.

*Quomodo  
intelligēda  
illa vespera  
primi diei  
septimanæ.*

Alia non parui momenti circumstantia superest; Dominum Iesum foribus clausis venisse, & stetisse in medio ipsorum: & eo viso discipulos ita consternatos & expauefactos fuisse, vt sibi Spiritum conspiciere viderentur: ex quo apparet eos, præterquā quod illiusmodi visa & phasmata inopinatō in oculos incurrentia terrorem adferunt, vehementer attonitos fuisse, conspicientes ipsum sic ingressum vt fores aperiri nec vidissent, nec sensissent: siue de domus foribus, siue de cubiculi aut conclauis in quod conuenerant, istud in-

*Cur Iesus  
Christus in  
gredi volue  
rit ianuam  
clausam.*

relligatur. Non dubium igitur quin miraculosus hic ingressus fuerit tum in se, tum in extraordinaria celeritate: hoc miraculo docere volente Domino discipulos suos, nihil suæ diuinæ potestati mortem detraxisse, de qua nondum satis erant persuasi: sicut vicissim visibiliter ac sensibilibiter demonstrare voluit verum se hominem resurrexisse, eodem corpore & eadem anima præditum quam ante mortem habuerat.

*Quomodo  
intelligen-  
dus hic in-  
gressus ia-  
nuæ clausis  
quis miracu-  
losus quidē  
fuit, sed ta-  
men non  
immutauit  
Iesu Christi  
humanita-  
tem: nec in-  
uat aut v-  
biuitatem  
aut inuisibi-  
litate[m] cor-  
poris Iesu  
Christi som-  
nantes.*

Hic quaeritur, quodnam istud miraculum fuerit. Atque illi primum qui libenter persuerint Iesum Christum secundum humanam suam naturam à sua resurrectione, factum esse Omnipotentem, diuina omnipotentia, ut nullis amplius corporeis dimensionibus aut loci circumscriptionibus sit obnoxia humanitas: sed essentialiter sit, & in propria corporis substantia, alij quidem dicunt vbique, non minus quàm ipsa Deitas: alij in tot hostiis, quas vocant, quot sacrificius consecravit: alij in tot locis quot Sacrosancta Cœna administratur, & in totidem hominibus quot ad Cœnæ communionem accedunt. Quæ omnes opiniones sunt totidem perniciosissima & falsissima dogmata, immo deliria à spiritu erroris in Ecclesiam inuecte, ut Christianam Religionem non tantum in fabulas transformeret, sed prorsus tanquam sibi ipsi contrariam aboleret. Nam si huius doctrinæ fundamentum, & quæ illi superstruuntur vera sunt, actum est de incarnationis articulo, tollitur enim definitio vni-



nis personalis duarum Iesu Christi natura-  
rum, sine vlla confusione aut mixtione, nec  
essentialium, nec earundem proprietatum es-  
sentialium. Corruit eadem ratione Iesu Chri-  
sti corporis veritas, saltem ab eius resurrectione.  
Sic euertetur articulus Ascensionis Domi-  
ni in cœlum, quæ non erit realis loci mutatio,  
vt historia docet, sed mutatio naturæ visibilis  
ac finitæ circumscriptæque suis dimensi-  
bus (sine quibus corpus definit esse corpus) in  
substantiam inuisibilem, & plus quàm spiri-  
tualem & Angelicam. Nec enim Angeli, nec  
animæ nostræ sunt vno momento pluribus si-  
mul locis. Sic ridiculus redditur articulus, se-  
cundi aduentus & reditus Domini è cœlis in  
terras, ad viuos & mortuos iudicandos. Nam  
ita redire non erit, realiter & substantialiter  
redire, sed non mutato loco in terris, ex inui-  
sibili qualis à sua resurrectione fuerit, vsque  
ad suum reditum, iterum visibilem fieri, vt so-  
lent histrones. Immo, ne procul abeamus, idē  
Iesus Christus corpus habuerit sine dimensio-  
ne, vt medias fores penetraret: & repente in-  
gressus factus erit visibilis & palpabilis. Sed si  
hunc locum pro se Vbiquitarij adferunt, ma-  
gnopere hallucinantur. Nam si iam erat vbi-  
que, qualem nonnulli ex ipsis, iam ab eius na-  
tiuitate ipsi tribuunt Vbiquitatem, sanè Iesus  
Christus non erit ingressus in locum ex quo  
non excesserat, quandoquidem vbiq; est: sed  
simul & eodem momento, intus & foris fue-  
rit, præsens & absens. Sed quis tandem harum

nugarum finis: Verum enim uero dicat aliquis, quomodo Iesu Christi corpus penetrauerit ianuas clausas, quin duæ substantiæ corporeæ simul in vno & eodem loco concurrerint? Et si id verum est, quomodo Iesu Christi corpus suas dimensiones corporeas & naturales retinuerit? Sed antequam istis respōdeam, verum sit necne quod in medium adferunt, quānam, obsecro, verum erit visibilem & palpabilem ipsum fuisse, loquentem & plagas veras monstrantem, seque eousque ad suorum captum accommodantem, ut cibum vnā cum ipsis caperet, nisi verè & citra illusionem naturales dimensiones retinuit? Sine quibus si corpus verum esse corpus potest, vel, si cū quibus corpus potest esse non verum corpus, sed spiritus, nonne Iesus Christus præstigiator e egisse videretur, ex istis dimensionibus visibilibus & palpabilibus veritatē sui corporis à mortuis fuscitati comprobans? Sic igitur istud miraculum exponendum & intelligendum est necessariò, ut veritatis corporis Iesu Christi fundamentum maneat immutabile & inconcussum. Nec verò dicitur ingressus ianuam manentibus clausis, nec etiam penetrasse lignum aut ferrum: sed simpliciter quum portis clausis coacti essent in vnum discipuli, in medio illorum ipsum se stetisse: quibus verbis describitur repentinus & inopinatus ingressus ad eos qui tale nihil expectabant. Sed ponamus non tantum fuisse extraordinariam in hoc facto celeritatem, sed verum super-

naturale miraculum, dico, vt semper immora  
 maneat veritas corporis Iesu Christi necessa-  
 riò fatendum istud miraculum virtute diuina  
 Iesu Christi factum esse, nò in essentiali pro-  
 prietate corporis ipsius, qua semper fuit ac fu-  
 turum est in perpetuum verum humanum  
 corpus, sed in ianuis: veluti quum super aquas  
 ambulauit & Petrus post ipsum, miraculum  
 non accidit, nec in corpore Iesu Christi, nec  
 in corpore Petri: sed in aquarum naturali qua-  
 litate, quarum natura fluida nò ita mutata est,  
 quemadmodum quum easdem in verum vi-  
 num commutauit, sed miraculosè tamen fir-  
 mata & veluti solidata, ad eos qui ipsis inam-  
 bulabant sustinendos. Idè factum est in maris  
 rubri tràsitu, Exod. 14. 22. & Iordanis, Ios. 3. 16.  
 aquis in murù sese conglobantibus hinc inde,  
 vt populo Dei liber transitus pateret. Quid ve-  
 rò fornacem illam ardentè commemorem, in  
 quâ iniecti sunt tres Danielis socij, cuius flâ-  
 ma semper quidè flâma fuit, & quidè ardētissi-  
 ma, vt suo periculo experti sunt ij à quibus in  
 ipsam tres illi Danielis socij fuerât iniecti, sed  
 cuius naturalis ardor sic fuit cohibitus, vt ne  
 capillos quidè ipsorù attrigerit, tantù abest vt  
 nocuerit, Dan. 3. 27. Sic leonù rabies Angelorù  
 ministerio fuit coërcita, Dan. 6. 22. Idè de hoc  
 facto iudicandum reor, ianuas miraculo tam  
 repentinè apertas fuisse & tam repentinè vicissim  
 sponte clausas, vt id non sit à discipulis ani-  
 maduersum: aut non erit absurdù dicere si ne-  
 gemus apertas fuisse, substantiam earù celsisse

verò naturali corpori Domini ipsorum creatori, momentòque iterum coaluisse: quod sanè non magis esse mirū potest, quàm quod paulò ante vidimus, subito ipsum è duorum illorum viatorum conspectu disparuisse. Idè Philippo contigisse legimus, Aët. 8. 39. nulla tamen facta nec in Iesu Christi, nec in Philippi corpore mutatione: sed ita tamen vt Philippi corpus non ita disparuerit tanta celeritate supernaturali & ineffabili, facta in ipso aliqua mutatione: sed quoniam à Domini Spiritu raptus est: at quæ miracula Christus edidit à virtute veræ Deitatis, quæ in ipso est essentialiter, & non aliunde, manarunt. Quis verò scit num etiam hic Dominus vsus sit alicuius Angeli, ab Apostolis non visi, ministerio in his ianuis momento aperiendis & claudendis, sicut Angelum adhibuit ad saxum à monumento reuoluendum: vt non sit necesse cum veteribus nonnullis sentire, saxum à Christo fuisse penetratum, quandoquidem ea de re Scriptura nullam facit mentionem quæ nos in eam sententiam deducat? Nec enim illic dicitur resurrexisse clauso sepulchro, sicut hic dicitur, coactis in vnum discipulis, ianuis clausis seipsum in medio ipsorum stetisse. Sic porra ferrea spòte Petro aperta est, vt egrederetur carcere, Aët. 12. 10. quemadmodum priùs contigerat carceris fores ab Angelis aperiri miraclosè Apostolis, tantaque celeritate claudi, vt postridie carcer inuentus sit clausus quàm tutissimè: castodibus tamen ad fores stantibus istorum penitus

nitus insciis, ut quæ non animaduertissent, Aët. 5. 19. & 23. Siquis ad hæc excipiat nullum de his verbum in textu haberi, vicissim respōdeo nullum item verbum fieri de ianuis ab illo penetratis ut comminiscuntur, quod commentum ipsorum quum tam multa absurda consequantur, ut ostendimus, falsissima, fideique nostræ articulis contraria, hinc necessario confitendum esse inferimus falsissimam illorū interpretationem, nostram verò contrā expositionem fidei Christianæ consentaneam, multisque rationibus, & similibus exemplis fultā, esse verissimam. Denique si ut nostris figmentis locus detur, à Domino facta miracula tam anxie & scrupulosè examinanda sunt, nā id fuerit velle comprehendere quod desineret esse miraculum, si eius ratio vel ab hominibus, vel ab ipsis Angelis peruestigari posset. Iam verò ut superiores rationes omittamus, quā tandem ratione factō extraordinariō & miraculoso præsentiam corpoream ordinariam in administratione Sacrosanctę Cænæ niti dixerimus?

Quibus sic expositis, expendenda nobis supersunt quæ in hac apparitione dicta gesta que sunt. Itaque Dominus dicitur eos salutasse his verbis. Pax vobis: quas voces noster Euangelista non expressit temerè. Nam ex vñtatis illis Domino vocibus confirmari discipulos oportuit in eius agnitione, & ex verborum ipsorum sono: ut Dominus suorum discipulorum incredulitatem tribus præcipuis huma-

*Quam præ  
clara salu-  
atio qua  
Dominus  
suos discipu-  
los excipit,  
& singulis  
Christianis  
commenda-  
tur.*



nis sensibus coarguerit, auditu primùm, quum ex consueto loquēdi more sit eos alloquutus: deinde visu: tum etiam actu, quibus adde esum ac porum, quod hæc historia distinctè exprimit. At hæc omnia illis tunc & hodie nobis forent inutilia, nisi eadem referamus ad fructum quem ex hac cognitione percipimus: ut hæc salutatio nobis eum indicat. Nam in summa, quid est Euangelium? Nuntius veræ & vnicæ pacis, nostræ putà Reconciliationis cum Deo, per hunc à mortuis suscitatum, idēque inter alios titulos Principis pacis titulo ornatum apud Esaiam: & quidem Pacis sempiternæ, cuius non sit finis. Esa. 9. 6. & 7. quam mundus dare non potest, Iohann. 14. 24. &, quod longè maius est, quam oblatam respuit. Atque hac ratione cōciliatur quod modò dixi cum Christi dicto Matth. 10. 34. se non venisse pacem in terram missurum, sed gladium: quæ minimè sunt intelligenda, nec de natura doctrinæ Evangelicæ, nec de Domini proposito ac fine: sed de euentu maximæ hominum partis respectu: præsertim verò miserandi huius populi, qui tanto bono se sponte priuauit, tamque horrendum in se iudicium, tam detestanda rebellionē prouocauit. Annon verò nos idem hodie quoque experimur? Annon hoc ipsum hodie nobis obicitur, in toto Christiano orbe pacē floruisse prius quàm istius Euangelij fieret vlla mentio? Iisdem omnino vocibus olim infælicis illius populi reliquiæ conquerebantur apud Hieremiam, Ex eo tem-  
pore

pore quo cessauimus sacrificare Reginae coeli  
 (Soli nimirum, in cuius locum apud bonos  
 scilicet Christianos Catholicos Mariae Virgi-  
 nis idolum successit, & infinita patronorum  
 & aduocatorum multitudo) & libare ei liba-  
 mina, indiguimus omnibus, & gladio & fame  
 consumpti sumus, Ierem. 44. 17. At Euange-  
 lium, omnibus istis calumniatoribus & bla-  
 sphemis hominibus, inuitis licet ac ringenti-  
 bus, non desinet esse doctrina pacis, veræque  
 nostrarum coram Deo conscientiarum tran-  
 quillitatis, Matth. 11. 20. quandoquidem hac v-  
 nica doctrina docemur deleri quicquid à Deo  
 nos separabat: & eadem contra nobis donari  
 quicquid Deo nos gratos efficere potest, Eph.  
 1. 6. & 2. 16. & 17. per eum qui factus est nobis à  
 Patre, sapientia, iustitia, sanctificatio & redē-  
 ptio. Mundus verò, quandoquidem tantum  
 bonum recusat, misera sua & deploranda cō-  
 ditione fruitor: & quum amicitia mundi sit  
 aduersus Deum inimicitia, vt qui mundi ami-  
 citiam quærit Deo se exosum reddat, Iac. 4. v.  
 4. ita nos erga mundum geramus, ne huius o-  
 dii causa proficiscatur ab vlla nostra culpa,  
 quos etiam inimicorum studere commodis  
 par est, Luc 6. 27. & malum bono compensare  
 1. Thess. 5. 15. sed quicquid odi intercesserit eo-  
 rum vitio teratur acceptum. En pacem qua de  
 hic agitur, quàmque nos disertis verbis iubet  
 Dominus nobis inuicem precari, tum verbis  
 tū factis, qualis olim mutua fuit Christianorū  
 salutatio, & quidem addita conditione non  
 f. j.

fore, nisi per nos stererit, tales piorum inanes preces. Utinam verò non tam multi hodie passim obuij essent, & quidem eorum qui Euangelico nomine gloriantur, ore pacem præferentes, corde verò infensissima odia fouentes, quos ad illa Domini apud Prophetam verba relego, Nunquid super his non visitabo, dicit Dominus? aut in gente huiusmodi non ulciscetur anima mea: Ierem. 9. 8. & 9. Ed, inquam, istos ablego, & ad Iudæ tristem exitum, cuius illi vestigia premunt, Matth. 26. 41.

*Dominus  
obtulit ac  
dedit disci-  
pulis suis  
pacem quā  
eis prece-  
tū est quod  
adhuc ho-  
die perfide-  
les suos  
seruos ho-  
mines allo-  
quēs facit.*

Vt verò nostram historiam repetamus, obseruanda hic differentia inter hanc salutationem à Iesu Christo, & ab hominum reliquorum ore promanantem. Nos enim hoc vnum hac in parte possumus, quatenus homines, bene alij aliis nimirum precari, quarum precum effectus Domini arbitrio permittendus est. Iesus verò Christus ita suos alloquutus, etiā pacē eandē obtulit ac dedit ipsis quam oprauit, quum omnem habeat in cœlis & terra potestatem, vt deinceps visuri sumus. Et si verò non ampliùs in his terris ore suo nos alloquutus degit, tamen, nisi impedimento ipsi fuerimus, idem thesaurus quotidie ab ipso nobis offertur ac datur nō minùs verè, quàm quū discipulos suos coram est alloquutus. An non enim ij sumus, quos quotidie per seruos ac legatos suos ita cōpellat, Recōciliamini mihi? 2. Cor. 5. 20. Nonne idē præterea Iesus Christus est, idēque Spiritus Sanctus qui nostro Spiritui restatur nos esse Dei filios & Dei cohæredes? Atque

que idipsum quod sui tēporis hominibus Dominus dicebat, Venite ad me omnes qui fatigati estis & onerati, & ego faciā vt requiescatis. Matth. II. 28. quódque voce magna in templo clamauit, Qui sitit, veniat ad me & bibat, his verbis eam Pacē, qua de hic agitur, denotans: nonne idē quotidie inclamat per eos in quorum ore verbum istud recōciliationis posuit? 2. Cor. 5. 19. Sed de hoc polteriore pluribus deinceps acturi sumus.

Cæterum vt Dominus statim à limine miseris suos discipulos hac salutatione voluit cōsolari, sic etiam lapsum ipsorum non paruum minimè dissimulauit, exprobrans iplis, vt apud Marcum dicitur, tarditatem cordis & incredulitatem. Qua in re præbuit exemplum quod veros omnes Pastores oportet imitari, consolationes ac reprehēssiones ita temperantes, vt nec dulce nec amarū superet, vt solent boni medici ex simplicibus variis pharmaca tēperare. Atque hoc præsertim seculo digna sunt ista non leui consideratione, quo videmus maximè noxios quosque nihil aliud quàm Euangeliū ad voluptatē postulare, Esa. 30. 10. quorū tamē rebellio postulat à nobis ne vllum finē faciamus ipsorū iniquitates pleno gutture carpendi, quod idem Propheta iubet, Esa. 40. 6. qua in re vtinā Deus suo nos Spiritu regat. Sed an iisdē licebit vti obiurgationibus & exprobrationibus, quibus à Domino discipulos fuisse correptos cōspicimus? Quidni? quum ex officio teneamur, ne in ma-

*Consolationes & reprehensiones in fide. li Euangelij administratione dulci & amaro sunt temperanda.*

ditionem incurramus, quam aduersus muros  
 canes Propheta idem olim protulit, Esa. 56. 10.  
 Nam hi scholam Euangelij non amplius qua-  
 driennio frequentarant, nos verò iam annos  
 quadraginta, immo quinquaginta, & amplius  
 Dominus nullū monendi & obiurgandi finem  
 fecit, sed monitionibus nullū locū dedimus.  
 Cuius enim cor molliū est, aut immensis quę  
 à Domino accepimus beneficijs, aut eiusdem  
 varij generis castigationibus? Et vt paucis ab-  
 soluam, quis adhuc verbo huic seridū fidem  
 adhibuit, licet Ecclesię reformatę titulo glo-  
 riemur? Nam si Paradisum Dei filiis paratum  
 esse vera fide crederemus, nonne maiore illius  
 studio & ardore teneremur? Ac si vicissim In-  
 feros crederemus, pręparatos hanc sapien-  
 tiam contemnentibus, quorum futura condi-  
 tio deterior est Sodomę ac Gomorrhę, nonne  
 metu trepidaremus, oculis nostris intuentes  
 Domini securim, qua tam multę tam variis  
 locis Syluę Domini decussę sunt, & ignem  
 illum ardentem Domini, quo tam multi & fi-  
 nitimi & procul à nobis remoti populi exarse-  
 runt, iam iam nobis imminentem? Quis verò  
 huius indignationis ardori sustinendo par est?  
 Ecquis huius torrentis exundantis impetum  
 compescet, quo maximam orbis partem de-  
 uastatam cōspicimus ab ortu ad occasum, & à  
 Septétrione ad Meridiē? Quid igitur hic agas?  
 Nempe saltem, quū nos adhuc Iesus Christus  
 alloquatur, pacēque hanc offerat, conten-  
 tus nobis duritiem nostram & incredulitatem  
 expre-



exprobasse, supplicibus votis eum precemur, ut quā mētē suis discipulis dedit, quò in hac reprehensione proficerent, eandē nobis largiatur.

Sed ne imitemur eos in eo quod hic dicitur. *Quomodo intelligendum quod hic dicitur de Spiritus apparitione.* conspecto ipso non modò non credidisse quæ oculis suis videbant, auribúsque suis audiebant, sed etiam sic attonitos & metu perculsos fuisse, quòd in medio sui ipsum conspicerēt, non animaduerso tamē eius ingressu, ut non eum esse exittimarint, nec verū hominē: sed spectrū, aut geniū quendā siue bonū siue malū, qui vana quadā specie corporis ipsis illuderet: quales visiones sacra Scriptura sæpe recenset, ut non sit curiosius inquirendum in modum & rationem naturalem aut supernaturalem qua illa fiant, & sese non tantū nostræ *διαφανήσαντος*, sed sensibus etiam externis offerant. His aliquid amplius adde, Angelos, quoties ita Deo visum fuit, hominibus apparuisse cum veris corporibus humanis minime *φαντασμοίς*, aut per imaginem quandam animo insidentem, adeò ut etiam ederint ac biberint, licet non hoc fine ut ex cibo poruque alimentum caperent, quum Angeli istiusmodi corpora assumerint subito in hunc visum formata, deinde iterum dissoluta, sicut ex Abrahami historia nominatim liquet. Nec dubitandum etiam quin maligni illi spiritus Deo permittente possint istiusmodi corpora quædam induere, quod de infelicibus illis beneficis publicæ latæ sententiæ demonstrant, quæ sanè non sunt semper vanæ illusiones.

*Quam ma-  
gni abusus  
in Ecclesiā  
inuecti ex  
falsis spiri-  
tuum appa-  
ritiombus.*

Hic verò nobis ab apparitionibus summo-  
pere cauendum. Nam Propheticae visiones  
præteriere: reliquæ verò, præterquā quòd iam  
olim cauit Dominus ne consilium à mortuis  
peteretur, Deut. 18. 11. sunt relinquendæ incan-  
tatoribus illis ac necromanticis, seductis &  
seducetibus, quum experientia docuerit quot  
inde abusus in Christianum orbem inuecti  
sint, quorūque horrendæ idolomania species,  
quas nondam dispescere lucis Euangelicæ  
splendor potuit: ex quo quilibet amentissimus  
discat quantopere sint fugiendæ: quum præ-  
sertim maxima pars talium apparitionum me-  
ræ sint imposturæ legibus puniendæ: qualis il-  
le fuit pseudoSamuel qui Pythonissæ appa-  
ruit. 1. Sam. 28. 14.

*Eorum*

*error qui  
de Dei ope-  
ribus credi-  
tarius aut  
extraordi-  
narius non  
nisi ex sen-  
su suo natu-  
rali indi-  
cari.*

Sed vnde tandem nata illis hæc opinio? Su-  
pernaturalis Iesu Christi ad ipsos ingressus, ex  
quo inferebant corpus illud oportere non esse  
corpus naturale: qua in re parum memores se  
præbuerunt diuinæ potentia Domini nostri  
Iesu Christi, cuius insignia testimonia habue-  
rant tot edita omnis generis miracula. Saltem  
debuerant in memoriā reuocare quid sibi con-  
tigisset, quū viso Iesu Christo super aquas am-  
bulante, spectrū esse putauerant, eodem modo  
hallucinari quo hic etiam hallucinantur: in eo  
nempe quòd quemadmodum tūc miraculum  
illud non fiebat in Iesu Christi persona super  
aquas ambulantis, sed in aquis super quas am-  
bulabat: sic in hoc tam repentino ingressu mi-  
raculum non erat factum in Domini corpore,  
sed

sed in ianuis, per quas tam repentinus ingressus Domino patuerat, & tam repente rursus coierant. Quemadmodum igitur aquę sic solidatę sub Iesu Christi pedibus nullam tamen mutationem pariebantur, nec essentię suę nec qualitatıs essentialis, non magis quę quę aquę glacie concresecūt, vt etiam super eas incedatur: non absimili modo ianuę illę nullam passę sunt substantię mutationem, multoque minus corpus illud quod eas cedētes penetrarat. Hoc igitur ingressu Domini nostri Iesu Christi corpus nullo modo fuit alteratū, sicuti supra satis copiosę docuimus. Verumenimvero conspiciamus in hoc exemplo qualis sit misera nostra & cęca natura, tum in consideratione maximorum Dei operum, siue ordinaria, siue extraordinaria illa sint, tum in eorundę obliuione. Indęque tertium maximum virtutum nascitur, quod infinitam Dei nostri virtutem ex nostrarum virium modulo & captu metientes, falsissimas conclusiones elicimus, quibus in exitium vltimum abriperemur, nisi nostri Dominus misertus per sanctum suum Spiritum nos meliora principia doceret, quę in nobis ita corrupta sunt.

Quę igitur Dominus tot testimoniis testatę fecisset, non potentiam diuinę extraordinarię, aut aliunde mutuatitię, sed veram & essentialē Deitatem, id si discipuli meminissent, nonne facily concludissent ex supernaturali hoc ingressu minimę dubitandū quin qui alios a mortuis sua vi suscitasset, eadē ipse

*Humana  
ipsa ratio  
potest ac de  
bet infinitā  
Dei poten-  
tiam nobis  
comproba-  
re*

quoque resurrexisset? Sed quid agas? à naturalis sui sensus apprehensione pendent, qui sibi nō patiuntur persuaderi ista sic posse contingere. Et tamen hoc si daretur, nonne humanitus loquēdo, firma foret ac solida cōclusio, si quis inferret, Deum igitur non esse Deum, nec auctore naturæ, si nihil nisi ex naturæ legibus potest administrare? Ex eo enim sequeretur nec Infinitū esse, nec Omnipotentē, ac proinde nullum aliū esse Deū quā ipsam naturā, quæ tamen nec ipsa Deus erit, quādoquidē suis ipsa legib. deui ncta tenebitur. En quo nos egregia illa naturalis scientia ducat: & illa insaniens ratio, per quā hoc assequuti sunt qui omniū sapiētissimi habebantur, vt maximā suam ignorantia magis magisque patefecerint. Rom. I. 22.

*Remedium  
aduersus  
periora  
quomodo  
Dei promissis  
viendū  
sint ex iis  
effecta  
spectemus  
exspectemus.*

Quò verò præcipitium istud fugiamus, Dei nostri potentia immēsa est omnibus illis opponenda, qui causarū secundarū ordinē ac vices ita disposuit, vt tamen ipse maximus earum sit Rector, eas mutans, varians & abolens ex suæ bonæ volūtatis arbitrio: scēque ita verē Infinitū ac Omnipotentē patefacit. Porro duo extrema hic summopere cauenda sunt, vnum ne propterea constitutum à Deo ordinem negligamus quem Deus nobis intar speculi proponit in quo visibilia ista intuentes ascendamus ab iis ad inuisibilia magni huius Operarij & Rectoris tum harum causarū tum earundem effectū. Alterū ne hos imitati ex ingenij nostri captu Dei promissiones aut iussa metiamur, quæ tanquam vera recipiamus, aut falsa respua-

spuamus. Exempli gratia, si de credenda vnica sola & essentiali Deitate, Patre, Filio & Spiritu sancto agitur, id Philosophus ridebit, de quo Christianus minimè omnium dubitabit. Si credendum dixeris ab omnipotente Deo ex nihilo creata omnia, stulta naturalis ratio eludet, fidelis verò fidem verbo Dei habēs. Creatori debitam gloriam & honorē feret. Atque idē esto de reliquis omnibus nostræ fidei articulis, quorū fundamentū est hoc vnicū, Deum dixisse, & nobis illos exposuisse. De futuris autē, quæ in genere nobis nēpe promissa, posita sunt in spe, qualis est nostra resurrectio, reditus Domini è cœlis, ad viuos & mortuos iudicandos, alios ad vitā, alios ad mortē æternā, ea omnia certò euēctura credimus, contēptoribus in sua infidelitate relictis, donec tandē vltimo illo incendio corripiātur, vt prior ille mundus Noachi tēporibus aquarū cataclysmo sublatus est. Idēque nobis statuendum de applicationibus specialibus promissi singulis fidelibus fauoris & auxiliij diuini ac liberationis ab omnibus periculis terrenis, & huius vitæ negotiis: hoc sedulò cauentibus ne fide nostra ab vllis causis secūdis in hanc vel illā partē inclinantibus pēdeat; vt cōtrā quò magis causæ secundæ declinare videbūtur ab exitu angustiarū in quas incurrimus, eò minùs animū despōdeamus: quandoquidē Dominus tories nostro seculo & in omnium nostrā oculis testatum fecit, tum maxime suam immensam potētiam esse conspicuam, quum humana auxilia de-



fecisse videntur. Verum enim uero quum sit nobis negotium cum hoste astutissimo & uaserrimo, si diuinarum promissionū effectum assequi volumus, agere, simus primū ex eorum numero, quibus illæ factæ sunt, credentium ac pœnitentium: deinde intra promissionis terminos consistamus, quos ultra citràque nequit consistere rectum. Exempli gratia: Dominus pollicitus est se suos nunquam deferaturum: hac igitur sp̃e ac fiducia precemur illum ne nos deferat: certo persuasi nunquam has preces irritas fore. At quum non sigillatim nobis significarit: quando, quibus auxiliis, quomodo nos periculis sit erepturus, licet qui dem, Dauidis exemplum imitatos, aliquid ab ipso magis speciale postulare, ne auxiliū suum differat, sed potiùs opem laturus accurrat, hoc vel illo periculo nos eripiat: hoc vel illo modo quem præparasse videtur ferat nobis opem: sed cum conditione, quando nimirum sic ipsi videbitur, per quos, qua ratione & modo, siue per mortem, siue per vitam: sic in unicam eius prouidentiam recumbentes qui solus vult ac potest omnia pro suorum conseruatione. En quomodo pro perpetua perturbatione qua propter incredulitatem ac diffidentiam perpetuò æstuamus, fides firmo nixa fundamento spem fouens quæ nunquam confundit, nos cum Dauide tranquillo animo & conscientia pacata in maximis quibûsque tempestatibus docet ac docebit in has voces erumpere, Iehoua lux mea, à quo timebo? Iehoua  
robur

robur vitæ meæ, à quo trepidabo?

Sed præter superiora illa omnia summo-  
re nobis contrà vitandus est eorum error, qui  
Dei Omnipotentia obrentu libenter nobis  
miracula ex sui cerebri imaginatione obtru-  
serint. Sic hodie qui falsissimè docent corpus  
reale & essentialè Iesu Christi, aut Transu-  
bstantiari in Missa: aut in Cœnæ Domini ad-  
ministratiōe Cōsubstantiari, aut Vbique esse  
realiter & Essentialiter in cœlo & terra, deli-  
ria illa sua nolentibus admittere exprobrant  
incredulitatē, atque istis discipulis de qui-  
bus hic agitur, similes esse dicunt, ipsique Tho-  
mæ, nihil nisi quod oculis suis videret aut ma-  
nibus tangeret, credere volenti, quasi fides no-  
stra à sensibus pendeat. Sed habemus, Dei be-  
neficio, quod regeramus: ac primùm quidem  
Sacram Scripturam non modo nullam facere  
mentionem aut huius mutationis aut aboli-  
tionis panis aut vini sacramentalis, aut huius  
realis alicuius coniunctionis substantiarum:  
sed contrà ex diametro illa naturæ & vsui Sa-  
cramentorum repugnare: quum ea sit Sacra-  
mentorum natura & vsus vt spiritualis nostra  
cum Iesu Christo sit coniunctio, quæ minimè  
fiat manibus nec ore corporeo, sed virtute  
Spiritus sancti, apprehenso Iesu Christo per  
fidem, vt huic mysterio nihil sit commune cū  
ullo corporis situ, nec vlla præsentia reali &  
essentiali corporis Iesu Christi in his terris.  
Deinde, tantum abesse, vt hæc miracula vera  
sint, quæ nobis persuadere nituntur, vt contra

*Alius error  
ridiculus,  
sed longe  
periculosior  
superiore  
eorū nempe  
qui sua som-  
nia Dei  
Omnipoten-  
tia prætex-  
tu obten-  
dunt.*

ne sint quidem, aut fuerint, futuræve sint unquam, quando quidem ex diametro repugnant articulis fidei, tū Incarnationis filij Dei, à quo vera humana natura assumpta est, cum vero corpore, veræque anima in perpetuū, non minus post glorificationem quàm ante ipsam: tū eiusdē Ascensus realis & actualis supra omnes coelos, in quibus oportet illum secundum humanitatem contineri, donec ex iis redeat realiter & actualiter viuos & mortuos iudicaturus, vel ipsis Angelis, & aliis oculatis testibus, qui eum ascendentem conspexerunt, Act. 1.9. & 11. & Apostolo Petro, Act. 3.21. vnde sequitur vel sibi ipsi contrarium esse Dei Spiritum (quod sine blasphemia detestanda dici non potest) vel eos qui hanc doctrinam obtrudunt, nimium impudentes esse impostores ac mendaces.

*Istiusmodi  
cogitationi-  
bus non eris  
locus si ma-  
xime rei-  
ciantur.*

Tanti verò mali originē ex his Domini nostri Iesu Christi verbis agnoscamus, *Quare disceptationes subeunt corda vestra?* En igitur quomodo hæc in nobis tentatio formetur, quū ex nostris tantū sensibus de Dei verbo iudicamus & in animo nostro quædā eorū quæ sensus dicitat impressio formatur, quæ nimium temerè suscepta, & nimium diu retenta tandem omnem falsitatem gignit & producit, plerūque eradicans quod antea plantatum incipiebat germinare. Meminerimus igitur vñtatiissimi proverbij, Obsidione cinctos de pacis conditionibus agentes: iam deditiōni propinquos: quam obrem quum de veritate semel nobis constitit, vbi vel minima dubitationis nubecula

nostris mentibus offusa fuerit, fores nostræ cogitationis obferemus, oculos claudamus, aures obturemus: ne hostis hac via nos adortus penetraret: ac si fortè incautis vim fecit, magna vi tormentorum spiritualium foras ipsum expellamus, ardentibus nimirum precibus, fide & spe armati, cataphractorum instar militum, qualem Christiani militis *παροπλίαν* Apostolus describit, 1. Thessal. 5. 8. & tunc à nobis hostis ille fugiet, 1ac. 4. 7. neque tamen adeò procul fugiet, ut eius reditus non sit metuendus, nisi nobis cauere perrexerimus, ut nos Dominus noster admonet, Matt. 26. 41.

Cæterum hoc verum aut falsum esse facile dicitur, ac sæpe nimis contingit id esse falsum dici quod verum est: & contra verum quod falsum est. Facile itè est alios carpere, quæ in re tamè sæpe grauitè & periculosè peccatur. Ut igitur nostris reprehensionibus locus sit, suumque illæ pòdus habeat, discamus ex Iesu Christo eas rationibus necessariis & euidentibus fulcire. Hi igitur, propter allatas à me superiùs rationes sibi persuadebant, quod videbant & quod eos alloquebatur nò modo non esse suum Dominum, sed ne verum quidem hominem esse, ac spiritum quendam, qui specie tenus formam haberet corpoream. Tù Dominus animaduertens, quantum essent hallucinati falsam conclusionem elicientes ex vero naturali principio, sed malè ad rem adeò supernaturalè applicato, ad tam repetitum eius nimirum ianuis clausis ingressum,

*Amplæ expositio argumenti à naturali principio desumpti quod Iesus Christus ad sui corporis suscitati veritatem probandam vritur.*

errorem ipforum corrigit, nixus naturali principio & optime adaptato, nempe ad corpus suum vere naturale, licet per suam resurrectionem vitæ animalis infirmitatis spoliatum, præter accidentarias, quibus se tamen à natiuitate huc vsque subieceraç. En verò Domini per partes argumentum.

*Esse verum  
corpus essen-  
tialum, visi-  
bile esse &  
palpabi-  
le, sunt  
αἰχμήαι  
sine ulla ex-  
ceptione.*

Substantia spiritualis nec carnem haber, nec ossa. Ego habeo carnem & ossa, Ergo non sum Spiritus, sed verum corpus humanum. Huius argumenti propositio non indiget probatione: assumptionis facit eos iudices, manus suas ac pedes ipsis ostendens. Ne verò suos sensus decipi arbitrarètur, Videte, inquit, manus meas & pedes meos, tangite me & cōtrectate, mecum credituri non esse meam resurrectionem fictam, sed verissimam & certissimam. En, quale Domini argumentum, sic innixum eo quod est adèd essentialiale omni substantiæ corporeæ, vt eo sublato, nempe visibile esse & palpabile, quod corpus erat, desinat esse corpus. Nam alioqui firma non esset conclusio, nisi esse verum corpus essentialium, & Esse visibile ac palpabile inter se indiuiduo nexu cohererent.

*Nisi Iesus  
Christus as-  
sumpsit ac  
retinuit ve-  
rum huma-  
num corpus  
visibile &  
palpabile  
in essentia-  
lione quali*

Atque ab hac perpetua & immutabili veritate corporis Iesu Christi sequentes articuli nostræ fidei nituntur, Primùm Filiū Dei coæternum & coessentialē Patri assumpsisse in vnitatem personæ verum corpus humanum, ex virginis substantia formatum, virtute & operatione Spiritus sancti. Ac procūdubio si  
secus

secus esset, nequaquam frater noster esset, nec  
 Seruator Adamo promissus ex eius semine, ac  
 deinceps Abrahamo, tum Dauidi: ac proinde  
 vnum ex nostræ salutis præcipuis fundamen-  
 tis conuelleretur in eo positum, quòd natura  
 nostra plenè fuit sanctificata in eius persona  
 qui pro nobis eam assumpsit, vt in ea pro pec-  
 catis nostris satisfaceret, quæ in se susceperat,  
 tanquam vas atque sponsor noster, vt vitam æ-  
 ternam sua obedientia ad mortem vsque Cru-  
 cis acquireret.

Deinde quemadmodum vera fuit eius hu-  
 manitas, in omnibus, excepto peccato, nostræ  
 simillima, sic eius vita fuit veræ naturalis vita,  
 verissimæque eius passionibus, non autem ex o-  
 pinione aut specie tenus. Nam alioqui nostra  
 liberatio vana & imaginaria foret.

Tertiò, licet per resurrectionem omnes il-  
 las infirmitates exuerit, & iam tum statum  
 & qualitatem vitæ spiritualis induerit: nihil-  
 ominus tamen corpus illud verè retinuit ve-  
 rum corpus humanum & naturam essentiæ,  
 verè corporeæ, visibilis & palpabilis. Nam a-  
 lioquin à resurrectione frater esse noster de-  
 fuisset, si corpus haberet cuius à nostris corpo-  
 ribus essentia differret, ac proinde falsum il-  
 lud esset quòd Maria Magdalena discipulis  
 nuntiare iussa est, Ascendo ad Patrem meum  
 & ad Patrem vestrum. Quòd si secus esset, quo  
 fundamento, quæso, nostra viuificatio nitere-  
 tur?

Quartò, idem numero & substantia corpus

*catibus, non  
 est frater  
 noster nec  
 redemptor.*

*Nisi Iesus  
 Christus ve-  
 rum huma-  
 num corpus  
 habuit, non  
 autem spe-  
 cie tenus, no-  
 stra redem-  
 ptio vana  
 est & illus-  
 soria.*

*Si Christus  
 per resurre-  
 ctionem ac-  
 cepit aliud  
 corpus essen-  
 tia & qua-  
 litatibus es-  
 sentialibus,  
 verè ipsius  
 corpus non  
 resurrexit.*

*Si Iesus*



*Christus  
aliud cor-  
pus essentia  
aut quali-  
tativis es-  
sentialibus  
accepit, no-  
stra corpora  
etiā in mor-  
te remane-  
bunt.*

quod fuit crucifixum & sepulchro conditum à mortuis resurrexisse. Ideoque non simpliciter memoratur Dominus discipulis pedes ac manus ostēdisse, *sed suos pedes, suas manus, suūque etiam latus*, & quidem in quibus plagarum quæ in cruce acceperat stigmata, tum manuum pedumque ac lateris impressa manerēt, quod deinceps pluribus audituri sumus. Ac sanè si aliter esset, minimè suscitatum à mortuis corpus eius fuisset, sed aliud accepisset essentia & numero: ac proinde concludendum esset non eadem nobis per resurrectionem reddi corpora, mortemque hoc respectu victoriam in nos obtinere, Iesumque Christum non fuisse corporum & animarum liberatorem.

*Glorificatio  
corporis  
Iesu Chri-  
sti nihil  
in eius es-  
sentia aut  
proprietati-  
bus essen-  
tialibus mu-  
tauit.*

Quinto loco, ex iisdem supradictis rationibus, ex quibus apparet resurrectionem nihil immutasse, nec in Iesu Christi corporis substantia, nec proprietatibus eiusdem essentialibus, etiam sit cōspicuum glorificationem eiusdem nihil immutasse in sua essentia, nec eius qualitativis essentialibus, licet euectus sit in summum dignitatis gradum supra res omnes creatas, summas medias & infimas.

*Iesu Chri-  
sti corpus  
suo Ascēsu  
realiter &  
actualiter  
terris excef-  
sit usque  
ad suum ve-  
ditum plū-  
mo die su-  
turnum.*

Sextò, Assensum eius proinde realem & actualem fuisse, cum loci mutatione necessariò coniunctum: sicut eiusdem è cœlis reditus verè futurus est realis & actualis: etsi quòd sic à terris supra omnes cœlos euectus est, & sicut ipsi libuerit descensurus est ex iisdem ad vivos & mortuos iudicandum, ratione & modo plane ὑπερφυσικῶς & procedere ab eius verè divina

virtute,

& nobis incomprehensibili contingat.

Quibus ita positis, concessis & probatis, videmus quor detestandæ hæreses, totius Ecclesiæ Christianæ omnium ætatû suffragiis condemnatæ, nostróque tamen seculo repullulantes, refutentur hac historia: ad quas accedit eorum doctrina qui volût reale Iesu Christi corpus & essentialiale factum esse inuisibile & Impalpabile, vt in his terris sit adhuc præsens, siue Vbique, vt hodie quidem audent nimis impudenter mentiri: siue in tot locis quor ipsis libet, & nominatim in pane illo incantato Missæ, aut, vt alij, in Sacrosanctæ Ccenæ pane. Qui errores quom prorsus & ex diametro pugnent cum veritate Iesu Christi corporis, quod visibile est ac palpabile, atque in sua essentia verè tam naturale, quàm in suis qualitatibus supernaturale & gloriosissimum: non mirum est si Iesus Christus argumêto à naturali principio ducto sui corporis veritatem probauit, quod nos etiam illum hodie secuti facimus: non de rebus spiritualibus ex naturæ principijs iudicantes ac ferentes sententiam (quod falso nobis impingitur) sed, Iesu Christi exemplum, in eodem facto, secuti, applicantes vero & naturali Iesu Christi corpori, naturale principium: ac proinde simile simili: sicut contrà monet Apostolus spiritualia cum iis quæ sunt spiritualia coniungenda. 1. Corinth. 2. 13.

*Falsissima  
est doctrina  
præsentia  
essentialis  
corporis Ie  
su Christi  
in terris ab  
eius Ascen  
su in celos:  
& prorsus  
conuellit  
articulos  
Incarnatio  
nis, Ascen  
sus & redi  
tus eiusdem  
ex celis.*



## HOMILIA DVODECIMA.

Luc. 24.

41. *Adhuc autem ipsis non credentibus praegaudio, & mirantibus, dixit eis, Habetis hic esculentum aliquid?*

42. *Tum ipsi porrexerunt ei partem piscis assi, & aliquid ex fano apiario.*

43. *Quae ille accepit, & in eorum conspectu comedit:*

44. *Dixitque eis, ibi sunt sermones quos loquutus sum vobis quum adhuc essem vobiscum, oportere impleri omnia quae scripta sunt in lege Moysis, & Prophetis & Psalmis de me.*

45. *Tunc aperuit eorum mentem ut intelligerent Scripturas.*

46. *Et dixit eis, Ita scriptum est, & ita oportuit Christum pati & resurgere a mortuis tertio die.*

47. *Et predicari eius nomine resipiscentiam ac remissionem peccatorum apud omnes gentes incipiendo ab Hierusalem.*

Iohan. 20.

21. *Dixit autem eis iterum, Pax vobis.*

*Admirandum exemplum nostrae naturae rebellionis adversus Dei verbum.*



ACTENVS audiuius quāta lenitate & bonitate Dominus suorum discipulorum tarditatem & incredulitatem tolerarit, quū ad eos ultro accessit, seque in eorum gratiam cōviciq; demittit ut pedes suos, manus ac latus eis exhi-

exhiberet, quæ viderent ac palparent: vnde hunc fructum discipuli perceperunt, vt summa ipsorum tristitia & mœror in maximum gaudium conuersus sit: quem in nobis effectum gignit Euangelij fide apprehensi prædicatio. Rom. 5. 1. At quæ subiiciuntur illos nondum credidisse, sed miratos fuisse, pugnare videntur cum hoc gaudio, quod non cadit nisi in animum qui acquiescit in eo quo lætatur. Hinc igitur primum discamus quàm altas in hominum animis radices agat incredulitas ac diffidentia, vt non frustra dictum sit, oportere nos à Patre ad Christum quasi violenter trahi, Iohan. 6. 44. vt de nobis serio dies atque noctes cogitantes, Deum supplices oremus vt cœptum in nobis opus perficiat: qua in re quum plerique negligentissimi sint, inde fit vt tam multa tristissima eorum exempla conspiciamus, quibus quod acceperant eripitur, quòd nimirum paucissimi indefesso cursu ad metam vsque decurrant.

Deinde notandū, quòd in nostra regeneratione, quemadmodū natura nostra, qui vetus homo dicitur, nō nisi pedetērim extinguitur, sic nouus homo & spiritualis non nisi secundū mensuram augetur, vnde fit vt fides & incredulitas, spes & diffidentia, cœritudo & dubitatio in vnum & idē intellectus nostri subiectum incurrant: velut etiā amor & studium boni ac virtutis cum inclinatione ad malum in idem voluntatis subiectum incidunt: ita inter se carne & spiritu luctantibus, vt suo ipsius

*Nihil spirituale est in homine regnante, quod nō sit permixtum carni tam in intellectu geniti quam voluntate*

exemplo nos Apostolus copiosè docet, Rom. 7. Quoniã verò nec intellectus noster nec volũtas magis possunt diuidi & in partes secari, quàm animæ nostræ essentia quæ simplex est & spiritualis: idcirco tam contrarias inter se qualitates nõ oportet considerari seorsim, sed tantũ distinctè, tum in se ipsis, tum in ipsarũ effectis: qua de re hodie inter fanaticos nonnullos controvertitur. Nulla igitur tanta fides est, vel in maximè regeneratis, quæ non sit incredulitate permixta: nec spes, quæ non cum infidelitate luctetur: nec tam recta voluntas quæ non in sinistram partem nonnihil deflectat, nec denique bonum vllum opus, quod non aliquo vitio & labe inficiatur: quemadmodum aquæ tepidæ nulla particula calida est non mixta frigore, nec vicissim frigida, quæ non sit caloris alicuius particeps: non frustra nec temerè Dauide dicente, Domine, ne intres in iudicium cum seruo tuo: quia non iustificabitur in conspectu tuo vllus viuens. Iam verò quid meritis illis, quid venalibus satisfactionibus futurum est? Non mirum igitur si sic discipuli crediderunt, vt etiam quod credebant in dubium vocarint: sicque lætati sint vt nihilominus attoniti permanserint: vt nulla sit in istis repugnantia quominus istorum vtrumque sit verissimum.

*Huius doctrinæ vsus.*

At quis immensam Domini clementiam, bonitatē ac misericordiã hic non admireretur, qui quò magis discipuli gratia se eius indignos præbuerunt, eò profusiùs illam in eos effudit:

fudit: quòue longiùs ab eo recesserūt, propius ad eos accessit, vt sciamus suorum electorum salutem ab eius sola gratia pendere, non eius tantùm exordium, sed etiam medium & finē, donec ad suam perfectionem aduenerit: vt omne os occludatur, & Deo detur gloria, verissimùmque illud esse confiteamur quod ait Dominus, Ose. 13. 9. Perditio tua, à te est, Israël, sed in me auxilium tuum. Porro si in tanti boni partem venire cupimus, in nobis detestemur quod hic in discipulis meritò reprehendimus, & magis magisque nostram incredulitatē condemnemus, nostramque diffidentiam: ac quod in his ipsis est laudabile sequamur, quòd aduersus Magistri reprehensiones non responfarunt, sed contrà culpam falsi se doctiles præbuerunt, quæ vera est verorum Christianorum nota.

Denique non minus admirandam ac suspi-  
ciendam Domini in hoc facto sapientiam, Quomodo  
quàm eiusdem potentiam ac bonitatem in- Apostolo-  
tueamur. Nam, obsecro, nonne certissimum rum incre-  
est, Dominum vno momēto potuisse omnem dulitate Do-  
istam discipulorum incredulitatem corrigere? minus vsus  
Cur verò non vno momento, sed pedetentim sit admi-  
eorrexerit? Primùm, quia non tenebatur citiùs: ran-  
ac proinde minimè mirandum quòd tunc qui- da sua pro-  
dem nihil amplius in ipsis effecerit, sed quòd uidentia in-  
voluerit facere quòd fecit, & sicut fecit. confirman-  
dis Aposto-  
lis & tota  
Ecclesia de  
resurrectio-  
nis articu-  
lo.

Deinde (quò magis se admirandum hic i-  
pius opus præbet) maximo ipsorum id com-  
modo factum est, & in totius Ecclesiæ Dei uti-



licitatem. Nam quò tardiores in credendo fuere discipuli, eò melius ipsis innotuit, in suam ipsorum ac nostram vtilitatem, quanta sit naturæ nostræ prauitas, ac proinde quàm immensa Dei erga suos misericordia. Deinde quò in credendo difficiliore fuerunt, eò plura testimonia Dominicæ resurrectionis habuerunt, cuius nimium multa non possumus habere, quandoquidem in ea nostræ salutis causa formalis posita est. 1. Cor. 15. 16. & 17. Non igitur solis ista contigerunt, sed nobis etiam ad mundi usque consummationem erudiendis ac semper confirmandis. Quantus ergo, Domine, & qualis es artifex, qui ex discipulorum tarditate & veluti stupore, tum ipsorum tum nostrum etiam emendas, tantum abest ut quod meritis facere poteras, nobis illum crimini veritas. Sic ab initio factum est non sine tua providentia, ut præclarum illud operum tuorum specimen Adamus in tantum exitium præceps ferretur, in quod nos vnà secum traheret, ut in tam sublimem statum à secundo Adamo, qui Filius tuus est æternus eueheremur. Sic ex huius lapsus pœna, quæ mors est, vitam eduxisti æternam, in Filij tui persona, pro omnibus electis: sic inimicos nostræ salutis, ex tyrannide illa quam in nos exercebat magis depressus est, etiam pedibus nostris conculcandus.

*Cum & quo  
modo Iesus  
Christus  
quæ à sua*

Itaque historia narrat, Dominum nostrum clarioribus ac certioribus etiã testimoniis illos de sua resurrectione certiores facturum, voluisse

luiffe coram ipsis & vnà cū ipsis edere, vt ante  
 mortem confueuerat: & quidem vt omnem  
 illis scrupulum ac dubitationem eximeret, nō  
 autem quòd, vt antè, cibo & alimento corpo-  
 reo indigeret. Verum enim illud est, Dominū  
 tantisperdum impleuiffet & passus esset quæ  
 ad nostram salutem ac redemptionem requi-  
 rebantur, nobis in omnibus, excepto peccato,  
 factū esse simillimum: sed impleto cōsumma-  
 tōque mysterio, factū esse primitias suscitato-  
 rum à mortuis egressum sepulchro, & iā tum  
 cōpisse vitam cœlestem ac spiritualē degere,  
 nobis hodie incomprehensibilem, cuius me-  
 minit Dominus Matth. 22. 30. Nihilominus ta-  
 men, quòd tum eius discipuli tum Ecclesia to-  
 ta in posterum de ipsius resurrectione certò  
 persuasi essent vsque ad eius reditum, placuit  
 ipsi quadraginta dies totos à resurrectione sua  
 in terris agere, priusquam ingrederetur in ple-  
 nam fruitionem suæ sessionis ad dexteram  
 Dei Patris. Hoc igitur intermedio tēpore, à re-  
 surrectione ad eius ascensum, ad id se accōmo-  
 dauit quo non egebat, vt nimirū ederet ac bi-  
 beret, minimè quidē vt antea ex hoc cibo ali-  
 mentū percepturus, sed veri sui corporis resur-  
 rectionē cōfirmaturus. Quapropter nihil hic  
 imaginādū, aut anxiū inquirendū de huius cibi  
 digestionē, aut egestionē, cui vitā animalē vi-  
 uens obnoxius erat, quā etiā Adamus ante pec-  
 catum degebat: sed contrā minimè dubitan-  
 dum quin Dominus hoc cibo ad alium lon-  
 gè prāstantiorem finē vsus, eū in sua principia

*resurrectio-  
 ne cōpisse  
 vitam cœle-  
 stem viuere,  
 voluerit cōā  
 discipulis  
 suis edere.*

sicut ipsi visum est, dissoluerit.

*Quomodo  
Angeli etiā  
cū Abra-  
hamo come-  
derint:  
quāq; diffe-  
rentia hic  
obseruanda  
inter Iesū  
Christi hu-  
manitatē,  
et corpora  
quibus An-  
geli sunt  
vbi.*

Idem esto iudicium de Angelis cum Abra-  
hamo edentibus ac bibentibus, non quidem  
per visionem intellectualem, sed (quum certū  
sit eos in veris corporibus apparuisse, nuntia-  
ruros Abrahamo quæ scire ipsum oportuit &  
credere) eò vsque sese ad illius captum accō-  
modantibus: quum hoc sit extra cōtroversiam  
positum corpora illa creata tantū in hūc v-  
sum, eo absoluto fuisse dissoluta. At maximæ  
duæ differentiæ nobis hic obseruandæ inter  
hæc corpora quibus vsi sunt Angeli, & Iesu  
Christi humanitatē. Prior est in eo quòd Dei  
Filius ita sibi nostrā naturā vniuit, vt hæc Filij  
Deitas, & hæc humanitas vnica sint persona,  
*θεός καὶ ἄνθρωπος*. Sed corpora quæ Angeli assump-  
serunt, ipsis tantū instrumentaliter coniū-  
cta sunt. Altera, quòd hæc humanitas perso-  
naliter vnita fuit Dei Filio in æternum: cor-  
pora verò Angelis istis coniuncta instrumēta-  
liter fuere tantū ad tempus, & ad vnū actum.

*Vsus huius  
doctrinæ.*

Quapropter omissis multis speculationi-  
bus, non tantū inanibus, sed etiam pernicio-  
sis, quibus à recta via in ania præcipites ferre-  
mur, suspicienda est & adoranda Filij Dei bo-  
nitas & clementia, quòd pro suorum etiā ini-  
micorum salute, dignatus sit, arcano prorsus  
incognito & inscrutabili, non modò sese  
subiicere realiter & actualiter omnibus mise-  
ræ nostræ carnis infirmitatibus, tam naturali-  
bus quàm in naturam à peccato inuectis, ex-  
cepto tamen peccato, vt etiam postquam cas-  
dem

dem exiit, nos eiusdem cū ipso gloriæ participes factururus, tamen plenam huius gloriæ fruitionem per quadraginta dierū spatium distulerit, sese ad nostrum captum, quantum fieri potuit, accommodans, quò faceret nos tum de sua resurrectione, tum de nostra, suæ vnus vi, tandem etiam sequutura certiores.

Historia deinceps narrat Dominum, qui *Iesus Christus ipse vult suam doctrinam ad doctrinam prophetice normam examinari.* nunquam opus suum imperfectum relinquit, quique non eò venerat tantum vt de sua resurrectione discipulos suos certiores faceret, sed etiam vt maximè fructum, qui ab ea sperandus est eos doceret, vltèrius progressum esse: priùs tamen collatis superioribus omnibus cum sacrarum scripturarum testimonio: ex quo discimus quo fidem nostram oporteat, & nos ipsos niti fundamento.

Et ideo rerum diuinarum scientia dicitur *Cur hac scientia dicatur Theologia: quoniam sensu Iesu Christi veteris fœderis tabulas in tres partes diuiserit.* Theologia, non tantum eò quòd, sicuti quidam existimarunt, de Deo loquatur, qui eius est subiectum & argumentum, sed quòd vera Theologia nihil aliud sit quàm quod ipse Deus nos in sua schola docet, primùm per eos qui aduentum eius præcesserunt, Prophetas vulgò appellatos, in quibus Moses primum ac præcipuū locum sibi vendicat, Deut. 34. 10. quo Dominus primo scriba & amanuensi vsus est, quam etiam ob causam de ipso distinctè hic loquitur, deinde per alios Prophetas, quo nomine omnes reliqui veteris fœderis libri comprehenduntur, à variis Prophetis diuersis temporibus conscripti. Quòd verò Dominus distin-

Etè Psalmorum mentionem facit, meo quidē iudicio, duas ob causas, cōsideratione dignissimas, factū est. Prior, quòd Dauid figura fuit expressa personæ Iesu Christi: præterquā quòd passim frequentiores sunt in Psalmis prophetiæ de venturo passuróque Messia, quàm in vllis aliis Propheticis scriptis. Altera, quòd ex aliis discamus quid Dominus nos alloquutus dicat: psalmi verò præterea nos doceant quid nos alloquenti Domino sit respondendum: vt sit eximius concentus & harmonia inter doctorem loquentem, & discipulos respondentes: quam harmoniam vtinā Spiritus sanctus pro sancta sua & immensa misericordia nos magis ac magis doceat.

*Prophetiarum veritas ex euentu rata fit: ac vicissim veritas Evangelij ex Prophetiis patet.*

Verumenimvero fides nostra non satis firmo niteretur fundamento nisi de prophetiarum veritate constaret ex euentu, non semper incerto manente: cui difficultati sic Dominus occurrit, vt dum implerentur præfixa Dei sapiētia tēpora, cultus ceremonialis à Domino sit institutus, qui fidelium oculis fidei exhiberet quæ realiter suo tempore & modo implēda erant, & ita foueretur eorum fides in spe rerum earum quarum impletio in tempus posteritatis ipsorum differebatur. 1. Pet. 1. 10. & 11. Idcirco Iesus Christus quum in propria persona venisset, præterquā quòd amplius & dilucidius, sine comparatione, Patris omnem voluntatem nobis exposuit, quàm alij omnes Prophetæ, Iohā. 15. 15. nostræque salutis mysterium plenè ac realiter impleuisset, iam addit

dit quæ erant adiicienda, quò suos discipulos planè confirmet: nimirum irrefragabilem còsensum ac conuenientiam eorum quæ de ipso prædicta fuerant, cum iis quæ ipse pro nobis impleuerat: adeò vt veteris Testamenti testimonio Noui fœderis tabulæ confirmètur, & vicissim veteris Testamenti prædictiones, earundem euentu ratæ fiant, quemadmodum historia Euangelica nobis istorum fidem facit: vt non sit magnopere laborandum, in quærendis aliis rationibus (etsi nec illæ nos deficiunt) quibus harum tabularum auctor Iehoua Deus æternus comprobetur, ac perfectissimæ licet frontis Epicurei & Athei coarguantur.

Hæc igitur non in Apostolorum tantū gratiam dicuntur, sed totius Ecclesiæ Dei, quam oportet hac conferentia sese aduersus eosdem hostes communire, immo & aduersus nostram ipsorum incredulitatem. Sed præter superiora diligenter etiam notandum est primum, Dominum non esse indefinitè loquutum, sed vniuersaliter, quum diceret oportuisse quæcunque de ipso scripta fuerant, impleri, putà, quæcunque facere ipsum & pati pro nobis oportuit in hoc mūdo. Quæ si vera fuisse demonstrauit eorū implerio, an nō necessariò còcludendū est ea quæ supersunt, nō quidè ad nos Deo còciliandos (nā ea perfectissimè sunt implera) sed introducendos in huius gloriæ plenā possessionē, cuius tantūm pignora & arrhas possidemus, suo tempore & loco, nō minus certò

*Prophetiarum collatio cum eorundem euentu, necessaria est ad Ecclesiæ fidem susciendam: Ac præteritorum veritas de futuris nos certiores debet facere.*



& verè esse perficienda, quantumlibet ista contemptores Numinis irrideant, 2. Pet. 3. 3. & 4. quemadmodum Noachi diebus contigisse sacra historia testatur? Matth. 24. 37. & 38.

*Intelligen-  
da primis pa-  
storibus que  
docere a-  
lios parat.*

Denique Dominus ulterius progressurus, suosque discipulos ad munus, quod illis imponere parabat instructurus, nouum sermonem orsus est, eadem salutatione repetita, Pax vobis: nec immeritò sanè. Quàquam Dominus secundo iterarit, etiam sciamus esse dignissimam quam millies repetamus ac meditemur: ad quæ hoc etiam accedit quòd hic sermo quem ingreditur, propius ad ipsos Apostolos, totàmque Ecclesiam suam, quàm prior pertineret.

*Homo natu-  
ralis non  
modò est i-  
gnarus, sed  
etiã ineptus  
immo et  
hostis vera  
doctrinae  
sue salutis:  
quod in no-  
bis malum  
sola Dei  
gratuita po-  
tèstas sanat,  
aduersus  
Pelagianò-  
rum errorem.*

Quum igitur Dominus esset ipsis Ecclesiæ suæ in vniuerso terrarum orbe fundatoribus vsurus, & non possent alios docere quæ ipsi ignorarent, D. Lucas indicat Dominum sic eos alloquentem, simul etiam in ipsis virtute sua diuina fuisse operatum, aperto ipsorum intellectu ad intelligendas Scripturas: ex quibus quædam capita ad salutem necessaria nobis colligenda sunt. Ac primùm quidem, quum ex mera gratia Domini nostri Iesu Christi nobis intellectum aperiri necesse sit ad salutis doctrinam percipiendam, sequitur illum clausum esse & hebetatum ex naturæ corruptione: & quidem eò vsquè vt necesse sit eum de nouo refici, quòd ad qualitates, ab eo cuius vnus virtute initio factus erat & creatus. Non igitur hic nobiscum vt in noctis tenebris agitur, quæ

quas sola dei luce dissipari oportet, ad lucem excipiendam paratis ac dispositis nostris oculis: hic verò primùm oportet à Deo nobis oculos dari spirituales, quemadmodum nato illi cæco dedit corporeos, de quo apud Iohan. 9. qua de re disertè monet Propheta, psalm. 146. 8. Meritò igitur omnium temporum Ecclesia Pelagianorum errorem, qui cæcitatem nostram Originalem negabant, explosit.

Idem esto de Semipelagianorum nostri temporis sententia iudicium, qui nescio quam reliquam in nobis Lucem somniant, aut saltem aliquam dispositionem ad doctrinam salutis recipiendam, vt inde educant sua opera, quæ Meritoria dicunt, manantia à reliquiis Liberi arbitrij naturalis, quod gratia tamen adiuuet ac corroboret: quum tamen Sp. Sanctus, per quem Pater & Filius vt per agentem suam virtutem coëssentialem & coæternam, nos illuminant, non minus sit creator qualitatum animæ nostræ in nostra regeneratione, quàm in primâ creatione fuit Creator essentiæ nostri corporis & animæ: ac eximiarum illarum qualitatum, quibus anima nostra initio fuerat exornata, quasque in primo nostro parète perdidimus, quòd ad cognitionem attinet in qua posita est vita æterna, vt Patrem agnoscamus solum verum Deum, & eum quem misit Iesum Christum, Ioh. 17. 3. quod caro & sanguis docere non potest, sed solus Pater qui est in cælis, Matth. 16. 17. Tantùm autem abest vt docerem eum à nobis ipsis possimus aut velimus

*Eorum presu-  
ratio quæ  
certas quas-  
dam reli-  
quias Lucis  
ac boni in  
nobis, cum  
Dei gratia  
volunt con-  
currere.*

audire, aut in totum aut ex parte, vt etiam non  
simus idonei ex nobis ipsis ad cogitandum  
quicquam de Deo, 2. Corin. 3. 5. & quod maius  
est, nostrę carnis sapientia sit inimicitia aduer-  
sus Deum, Rom. 8. 7. Ac proculdubio si Deus  
nos deprehendit mortuos in delictis & pecca-  
tis, vt expresse loquitur Apostolus, Ephes. 2. 1.  
non tantum lethaliter læsos ac vulneratos, nisi  
Dei gratia, nos suscitet, ac non tantum iuuet,  
vt falsi isti doctores loquuntur, quomodo mor-  
tuus à se sensum ac motum vllum haberet?  
Quod de vero bono & salute quam in Iesu  
Christo consequimur dictum est.

*Naturalis  
de Deo co-  
gnitio, &  
conscientia  
reliquia ad  
solam con-  
demnatio-  
nem obfigna-  
dam suffi-  
ciunt.*

Nam in reliquis omnibus extra istud bonum,  
ac præsertim in iis quæ sunt naturalia & ma-  
ximè grata, tantum abest vt trunci simus aut  
stipites, vt contra tanto in illa impetu & ardo-  
re feramur, vt nullis habenis retineamur. Qu-  
igitur hanc veritatem docemus, non facimus  
homines stupidos ac plumbeos, non tollimus  
ipsis intellectum nec voluntatem, partes ani-  
mæ essentielles; sed dicimus hominem *ψυχικόν*,  
qualis in mundo nascitur, quum ex carne tan-  
tum natus sit, nec Lucē habere nec Intellectū,  
nec rectitudinē voluntatis aliā quā carnalē,  
id est Lucē non Lucē, ac rectitudinē non recti-  
tudinē in nostrę salutis mysterio. Nam reli-  
quię illę in hominis Intellectu cognitionis de  
æterna potentia & Diuinitate Dei, Rom. 1. 19.  
& 20. procul absunt à rerum earū cognitione  
quas caro & sanguis docere non possunt: tan-  
tūque iuuat ad inexcusabiles reddendos ho-  
mines

mines & condemnationem in non regenera-  
ris augendam. Reliquiæ verò illæ qualescūque  
quibus vel accusatur vel excusatur conscien-  
tia, vel ipsis testibus virtutibus Philosophicis,  
eodē omnino redeunt, Rom. 2.15. Et hæc qui-  
dem hæctenus de primo illo capite.

Addamus iam ad superiora discipulos sic  
dispositos, & in intellectu suo mutatos, ad Scri-  
pturas remitti. Ibi enim quærendus est is ad  
cuius cognitionem sumus dispositi. Ac si ii-  
dem illi qui sanctum Spiritum receperunt, ad  
Scripturas remittuntur, quid fiet stultis illis &  
insanis hominibus, qui in Platone vel Aristo-  
tele Theologiam quærent, & in genere in stul-  
ti iudicij sui ratiocinatione, vel in Totum, vel  
ex parte?

Præterea quorsum Dei filij ad Scripturas  
ablegantur, & non aliò, si tanta esset earū ob-  
scuritas & ambiguitas, vt extra ipsas earundē  
interpretatio quærenda, aut aliunde lux maior  
accersenda? Non minus sanè ridiculum com-  
mentum, quàm si quis dixerit Sole alio ad Solē  
illustrandum opus esse, quò Lucis eius benefi-  
cio fruamur. Causa igitur propter quam non  
à quouis Sacræ Scripturæ percipiuntur, est in  
nobis, non autē in verbo Dei. Nam monimen-  
tis ita sunt traditæ conūgnatæque à fidelibus  
Dei scribis ac præconibus, vt nisi à quibusli-  
bet percipi possint, non magis inculandæ  
sint quàm sol ipse si cæci luce ipsius nō affician-  
tur. Nec tamen diffiteor sic esse dictaram à Spi-  
ritu sancto doctrinam, vt multi loci obscu-

*Spiritus san-  
ctus vbi dis-  
cipulos ca-  
paces do-  
ctrinæ red-  
didit, ad  
Scriptura-  
rum scholarum  
eos remis-  
sit.*

*Frustra ve-  
mitteremur  
ad sacras  
Scriptu-  
ras, & non  
aliò, nisi ef-  
ficerent suffi-  
cientes ad  
salutem no-  
stram nobis  
deklarandā  
& quis  
hac in re  
modus ser-  
uandus.*

riores occurrant, quorum non est tam facilis  
quàm reliquorum intellectus: sed factum istud  
ad Lectorum acuendam diligentiam: quum in  
aliis locis ita clare & perspicue loquutus sit, ut  
nulla sit ullius loci difficultas cui non alterius  
perspicuitas lucē adferat: ut pulchrè dixit qui-  
dam ex veteribus. Quibus adde ea quæ ad no-  
stræ fidei articulos spectant, quæ propriè sunt  
in sacris Scriptis vestiganda, tam propriè, tam  
perspicue, tam sæpe in iisdem declarari, ac de-  
inceps in breuem summam esse collecta, quæ  
Symbolum Apostolicum dicitur, ut ipsi incre-  
duli, si modò inquirent, nullam prætexere  
queant ignorantiam. Præterea non datum est  
omnibus, quod imaginantur phanatici quidā  
homines, ita vnam modò Scripturam versare  
ac meditari, ut non adhibeant bonos ac fide-  
les earum interpretes, veteres aut neotericos,  
quorum opera fidei in Ecclesia sua docenda  
Dominus usus est. Esset enim istud quadamte-  
nus Deum tentare: qui vult nos mutuas in no-  
bis docendis operas conferre: suæque Eccle-  
siæ hanc gratiam largitur, ut fideles ipsius ser-  
ui post obitum etiam in Ecclesia loquātur &  
doceant. Verumtamen ea conditione legēdos  
& audiēdos ipsos dicimus, quam voluerunt  
in scriptis suis legēdis adhiberi, nempe ut ad  
sacrarum Scripturarum contextum examinē-  
tur & expendantur ipsorum interpretationes,  
& an ipsi met hallucinati sint, aut aliquid præ-  
ter scriptarum sensum litteris mandarint,  
exploretur. Quòd si fiat, libros legere virorum  
insignium

insignium veterum aut recentiorum non erit extra scholam sacrarum Scripturarum vagari, sed contrà bonis ducibus ad earum intellectum & fructum duci.

Hinc discamus etiam vnde fiat ut plerique, Scribas & Phariseos imitati, quotidie in suis scholis Scripturas voluant ac reuoluant, & tamen semper cæcutiant, cæcorumque ductores sint: quod nempe, pro docilitate, suas conclusiones domo adferant, & pro modestia, qua decebat eos opinione suâ vacuos ad earum lectionem accedere, superbia & fastu Pharisæico turgeant. Rabbini enim hodierni nostri ac summi Magistri, nonne ij sunt quos non pudet pro sacris Scripturis, quibus illos esse contentos oportuerat, obtrudere non tantum quod falso nomine dicunt Verbum Dei ἀγα-  
 γον, & traditiones humanas, quarum nullus finis, sed quod longè peius est Scripturam ei subicere quam vocant auctoritatem Ecclesiæ Catholicæ? Immo truncato Dei verbo scripto, mutato, ampliato pro voluntate & arbitrio suo, Pontifici auctoritatem dare dispensandi ius omne diuinum & humanum, ut à nullo mortali possit iudicari? Denique quod spectat omnis eorum doctrina nisi ut suam iustitiam stabiliant? Quinam igitur fidei iustitiam apprehenderent? Roman. 9. vers. 31. & 32.

Itaque cauendum ne Spiritus sanctus e-  
 gregiis illis Doctorum titulis alligetur (nam o-  
 mitto Episcopos, Archiepiscopos, Cardinales,

*Vnde fuit  
 multi Scri-  
 pturas vol-  
 uant in qui-  
 bus tamen  
 nihil intel-  
 ligunt.*

*Huius ob-  
 seruationis  
 vsus.*



& similes istius Ecclesiæ columnas, in quibus vix decimum quemque reperias, quem vnquā sacras Scripturas discendi docendū-ve cura subierit) sed memoria potius repetenda quæ de ipsis Dominus prædixit, ac deinceps impleuit & implet quotidie, Esa. 29. dicens se ipsis miscuisse spiritum soporis, oculos ipsorum clausisse: prophetas & principes eorum qui vident visiones operuisse, adeo vt omnis visio futura sit ipsis vt verba libri signati. Quid verò Dominus ipse de iisdem ore suo prouulit? Confiteor tibi, Pater, quod hæc absconderis à sapientibus & intelligentibus, & detexeris ea infantibus, Luc. 10. 21. Quamobrem Dauid non dicit simpliciter Legem Domini dare sapientiam, sed addit, Simplicibus eam dari. Quis verò nos ad hanc modestiam & simplicitatem comparabit? Solus Dei Spiritus, nos ipsos in primis docens agnoscere: meram putā ignorantiam cum summa arrogantia, immo malitia, coniunctam, qua Deo prorsus indigni reddimur: deinde formans in nobis sanctum desiderium ex istiusmodi miseria exeundi, vt deinceps pedetentim in rectam viam ex sue bonitatis mensura deducamur.

*Iesus Christi  
suis confis-  
deratus pri-  
mum in suis  
passionibus  
deinde in  
victoria sua  
scopus est  
potius Scri-  
ptura.*

Et vt propius ad historiam reuertamur, Dominus suo sermone indicaturus Apostolis, ipsos opus habere hac intellectus illuminatione non sibi solis sed aliis etiam, disertè exprimit ab ipsis quæ ex Scripturis didicerint ad alias nationes esse perferenda, miro hac in parte vsus artificio, scientia salutis quæ in scripturis

peritis discitur ad duo capita renocata: deinde in alia duo capita distributo vsu & fructu qui ad fideles ex hac Scripturæ cognitione redit, quæ distinctè nobis etiâ expèdenda sunt. Duo igitur illa capita, ad quæ summa huius scientiæ refertur, sunt Iesu Christi Passionis & eiusdem Resurrectionis Victoria. Nam etsi tam in Vetere quàm Nouo Testamento pleraque alia capita continentur, tamen quò Iesus Christus omnium eorum sit finis, siue Legē moralem attendas, quæ nos in nobis ipsis condemnat, & in Iesu Christo iustificat, Rom. 8. 3. & 4. seu Legem ceremonialem, vmbra cuius Iesus Christus est corpus & substantia, Col. 2. 17. seu promissiones Euangelicas, quæ in ipso omnes raræ sunt, 2. Cor. 2. 20. sequitur vnum eū esse ad quem illa omnia referenda sunt. Vicissim verò tota Iesu Christi vita, vt ex ea salutem colligamus in duobus his capitibus posita est, nempe tum in Lucta passionum quæ iam inde ab eius conceptione cœperunt, & in sepultura desierunt: tum in eiusdem victoria per resurrectionem, quam Ascensus & Sessionis ad dextram patris triumphus exceperit.

Quòd attinet ad alia duo capita quibus vsus & applicatio doctrinæ salutis continetur, summa illa, cuius ipse Iesus Christus auctor, accurratè & assiduè consideranda est ac meditanda, non modò quòd ad substantiam, sed etiam quòd ad ipsorum ordinem, vt inde ordiamur vnde faciendum est initium si vbi desinendum est volumus desinere: qua in re multi

*Resurrectionis  
est vnum  
caput  
fructus quæ  
ex Euange  
lica doctrina  
percipiuntur.*

vehementer falluntur, & toto cœlo errant, Prius igitur caput est Resipiscētia, primū in agnitione posita miseræ conditionis, in qua quisque nostrū nascitur, quā velut in ipsos inferos vsque detrudamur, non vt in iis maneamus, sed anteaetā vitā melius agnoscere ac proinde detestari discamus, quæ Contritio cordis dicitur, Deo sacrificium gratissimum & acceptissimum. Psalm. 51. 19. deinde in renouatione spiritus & voluntatis ex immensa Consolatoris gratia, formato in nobis, post odium peccati, amore Dei & re-cti, vt pedetentim corruptionis nostræ reliquias oppugnemus & expugnemus, quod opus vltimo demum die perficiendum est.

*Remissio  
peccatorū  
est alterum  
caput Euā  
gelicæ do-  
ctrinæ, in  
quo nostra  
salus perf-  
icitur.*

Alterum caput inseparabiliter cū prio-re cohæret, fiducia nempe quam idem ipse Consolator nobis largitur, quæ verus est filiorum Dei thesaurus, tam pro peccatis præcedentibus satisfactum, pretioso agni sanguine, qui tollit peccata mundi, Iohan. 1. 19. quā reliquias illas corruptionis in nobis & fructuum eius rectas esse, per integram ac perfectam obedientiam eiusdem vera fide apprehensi, ex fœderis Domini formula, quò non tantū ab æterna morte liberemur, sed quod longe maius est, in ipso capaces & digni vita æterna fiamus.

*Quatuor il-  
la superio-  
ra capita  
diligenter  
expensa, pa-*

Non abs re igitur hāc summā tantopere cō-mēdaui, quā faxit Deus quotidie melius concipiamus animo & in vltim nostrū referamus. Nā præter superiora illa hāc vera est ratio qua tu-

uissi-

tissimè vera doctrina salutis à falsa discernatur: veri pastores, qui audiendi, à falsis, qui fugiendi: ac proinde vera Ecclesia, in qua manèdum est, à falsa inquam vel nunquam ingredendum est, vel semel ingressis subitò ab eadem recedendum. Falsa igitur est Religio quā hodie Iudæi profitentur, quandoquidem Iesus Christus crucifixus, & à mortuis suscitatus, est ipsis scandalo, I. Cor. I. 23. ac nullam agunt pœnitentiam, nec habent vllum testimonium remissionis peccatorū suorum, nec per sacrificia, quæ, quum nec templum habeant, nec Sacerdotium, facere non possunt: nec per Euangelium, quod contemnunt ac respuunt. Multò minus vera Religio vocandæ illæ deuotiones ac superstitiones Ethnicorū, quandoquidē Euangelium ipsis fuit stultitia. Turcarū verò Alcoranū quid memorē, merū Dei & hominum contemptū, certūque testimoniū & summè horrendū vltimi Diuini furoris in orbē terrarū: licet si de veritate Religionis ex multitudine iudicandū sit, vt hodie multi docent, hæc sit futura Mahumetanorū potior, à qua videatur standū: Quid verò dicturi sumus de egregia illa scilicet Ecclesia, quæ Catholicum & Apostolicum nomen ementitur, seipsam mendacij arguens, quum eandem se Catholicam & Romanam prædicat? Aio longè etiam magis istos quàm illos peccare: quòd aliquem omni honore dignum palàm reuicere, non sit tantum nec tam detestandum flagitium quàm eundem admittere, palpare, osculari

*refaciunt  
quale sit ve-  
rum Evan-  
gelium, verā  
que Ecclesia  
quique sint  
veri Pasto-  
res.*

omnes titulos illi conuenientes ore quidem tribuere, sed re ipsa debita ipsum gloria spoliare. Et ita se rem habere vel inde patet, quòd Iesus Christus quidem ab ipsis dicitur Dominus noster, verum tamen hac conditione ut eius praecepta immutentur, truncentur, addatur iis quidquid seruo illi seruorum Domini adlubuerit, penes quem tanta est potestas, ut à nemine possit iudicari: & qui sibi vendicat auctoritatē omnia pro libidine gerendi, Caelum aperiendi & claudendi, quibus ipsi videbitur, ut ne mustitare quidem aduersus eum liceat. Seruatorem quidem vocant, sed in nobis ipsis, quatenus gratiam hanc largitur, ut per nostra merita simus ipsi nostri Seruatores: ac nostris deficientibus meritis, mutud accipiamus, quæ nostris desunt ab omnibus sanctis & sanctabus Paradisi: sed numerato pretio, quale voluerit bonus ille dispensator suorum thesaurorum alchimyisticorum, præparatorum & excoctorum in suæ imaginationis fornace, donec tandem in fumos abeant, Passum quidem & mortuum pro nobis agnoscunt, sed hac conditione, ut deleta Culpa, pro Pœna satisfaciamus, vel in hoc mundo, vel in Purgatorio. Ecquod autem hic monere genus in pretium numeratur? Missæ, preces illæ Pater noster, Ave Maria, Vigiliæ pro mortuis: & pro defunctis, nec edentibus nec bibentibus oblationes, quibus ventrem ij farciunt qui ista in sinu rident, & de iis lætitia exultant cæteris flentibus: & mūdum cantionibus implent: ac modò omnis illa

illa detestanda idolomania claudatur his verbis, *per Christum Dominum nostrum* pulchrè cum Iesu Christo agitur in regnum suum re-  
 ritur & scilicet agnito, qualis agnosci vult. Quid amplius? Noster apud Deum Patrem est Intercessor, sed matrem habet Reginam cœli, etiam auctoritate Natum iubendi prædita. Nā præter alias multas impias & abominandas voces, non tantum cantillant, sed plenīs buccis ista horrenda vomunt, *Sanctam Virginem suam esse aduocatam, & suam spem*. Quid amplius? *Matrem etiam misericordiae*: denique nihil sacra Scripturæ de Deo & Iesu Christo dicunt, quod isti Mariæ Virgini nō attribuant, quam audent sic compellare in detestandis illis suis precatiunculis (ignoscat verò Deus blasphemias illarum voces mihi referenti, ut magis detester) *Roga patrem, iube natum, & iure matris impera*. Nōne verò amplius ambigere, sit-ne istiusmodi Ecclesia, Dei vera Ecclesia? An hodierna Romana Ecclesia tantum aberrarit, an verò apostasiam à Domino fecerit, an sit tota illa ipsorum Hierarchia pro Apostolica cognoscenda, licet ea abutatur.

Eia igitur, fratres, Optimum Maximumque Deum patrem nostrum cum vero Petro laudibus efferamus, quod nos denuo dignatus sit vocare ex densissimis post omnem hominum memoriam tenebris, ad lucem suam admirandam: hancque sanam doctrinam sequuti, toti à Domini passionibus pendeamus, & ab eius victoria quam de domito Satana, peccato &

*vsus doctrina superioris.*



morte reportauit, primùm ac semel in se, quatenus supra lignum tulit, non sua, sed nostra peccata: deinde quatenus nobis easdem vires, cuique secundum suam mensuram sufficit, in omni lucta spiritus aduersus carnem, vt nos etiam deuictis iisdem hostibus in ipso, & per ipsum, triumphemus: ex fide in fidem incedentes, & pœnitentia in pœnitentiam: donec ultimo tandem illo die plenam peccatorum nostrorum remissionem consequamur, & nobis ante iacta mundi fundamenta præparato Regno perfruamur.



## HOMILIA DECIMATERTIA.

Luc. 24.

48. *Vos autem estis horum testes, & ecce, ego mittam promissum Patris in vos.*

49. *Vos autem manete Hierosolymis vsquequo induamini virtute ex alto.*

Iohan. 20.

21. *Sicut misit me Pater, ita & ego mitto vos.*

22. *Et quum hæc dixisset afflauit [eos] & dixit eis, Accipite Spiritum Sanctum.*

23. *Si quorum remiseritis peccata, remittuntur eis: si quorum retinueritis, retenta sunt.*

TEX-



**T**EXTVS hic, cuius expositionē  
 aggredimur, pendet à superiore  
 Domini sermone, quicūq; pul-  
 chrè cohæret & conuenit. Nam  
 quum Iesus Christus ipse ad  
 suos discipulos ingressus Pacē ipsis attulisset,  
 nunc etiam modum adiicere dignatus est, per  
 quem mundo communicaretur postquam ex  
 terris excessisset: vt sciamus ipsum non abstu-  
 lisse secum eam in cœlum, qua suam Ecclesiam  
 priuaret: sed vt contrā nobis eam ab Ascensu  
 suo, maiore quā aliās vnquā virtute supernè  
 cōmunicaret, sicut de ea loquitur Apost. Eph.  
 4. 10. & ipsemet tandē suis discipulis declara-  
 uit, Matth. 28. 20. Modus autem ille quem ad  
 hoc effectum elegit est sacrosanctum Euange-  
 lij ministerium, Leuitico successurum: cuius  
 primum initium quum hic nobis proponatur,  
 efficitur hanc historiam non posse nimium  
 attentè à nobis expendi & considerari, quan-  
 doquidem ab ea dependet ædificatio corporis  
 mystici Iesu Christi, quæ Ecclesia est, alibi san-  
 ctorum cōagmentatio nuncupata, Eph. 4. 12.  
 ad quod accedit vnū esse ex præcipuis salutis  
 nostræ fundamentis, quod Satā per cuniculos  
 semper aggressus est, faciliorem sibi de eo vi-  
 ctoriam, quā de ipsa doctrina promittens.  
 Nam probè nouit, quemadmodum Ecclesia  
 non potest subsistere nisi per verū ministeriū  
 à Deo institutum & ritè administratum: sic  
 nullam faciliorem viam istud ædificium sub-  
 ruendi ( si fieri posset ) quā in illud immis-

Quomodo  
 hic textus  
 cum superio-  
 re conuenit  
 dus, sanctū  
 nempe mini-  
 sterium cum  
 doctrina  
 propter quā  
 est institū-  
 tum.

destructoribus; nomen præferentibus architectorum. Hæc autem age fusius cōsideremus ab istis Iohannis Euangelistæ verbis facientes initium: *Sicut misit me Pater, sic ego vos mitto.*

*Sanctum  
ministerium  
est mori  
divinum ut  
autem ab  
hominū in-  
ventione.*

In primis igitur norandum sacrosanctum hoc ministerium non esse humanum inuentum, id est ab humana prudentia profectum, nec eorundem providentia, sed prorsus esse divinum ac cæleste: qualis naturæ etiam est quidquid in hoc munere geritur: ut discamus in mundo sic versari quasi in eo non sumus, quemadmodū Apostolus illud sigillatim persequitur, 1. Corinth. 7. v. 29. 30. & 31. & quidem quasi iam in locis cælestibus sederemus. Coloss. 3. 1.

*Deus longè  
aliter auctor  
sancti mini-  
sterij, quàm  
huius orbis  
optimarum  
ac pulchrè  
constituta-  
rum politia-  
rum, quæ e-  
ius contem-  
ptum longè  
gravius vi-  
ciscitur.*

Nam etsi reuera Deus omnium humanarū politiarum rite cōstitutarum auctor est, quod Ethnici cognoverunt, & Apost. docet. Rom. 13. 1. à maximis dignitatibus ad minimas delabens: tamen in illis regendis & administrandis usus est, & vititur sensu naturali, & ea prudentia quam genus humanum adhuc ex illa ruina retinuit, prout his vel illis hanc admetiri dignatur: excepto quòd populo suo extraordinariè politiæ formam & leges dictavit, Moysi adhibito ministerio, cuius in excipiendis ipsis suarum legum verbis opera usus est, cōsusque ut vestium formam præscripserit. Numer. 13. 38. nec rerum etiam abiectissimarū oblitus sit. Deut. 23. 13. At in hoc facto Dei Filius ipse ore proprio designavit, vocavit & instituit

ruit suæ domus architectos. Itaque sacrosanctum hoc ministerium quicumque contemnit, sciant se in Deum ipsum ἀμείως esse injurios, cuiuscunque tandem sint conditionis, summæ aut infimæ: ac proinde istud ædificiū Ecclesiæ, nempe Dei, staturam ac permansturā, se verò quantacūque dignitate polleâr pessum ituros ac funditus exterminandos: vel illa teste statua ingenti quam confregit lapis è monte excisus sine manibus. Dan. 2. 45. quod omnium seculorū experiētia docuit, & nostro sæculo Dominus nobis demonstravit, & pro sua in nos beneuolentia est demonstraturus, in maximos etiā Monarchas eandē cum reliquis viā ingressos. Contrà qui dociles se loquenti magistro per suos præcones & legatos præbebūt, ij sunt quorum non peribit vllus pilus capitis. Luc. 21. 18. At si Deus nō parcat summæ dignitatis hominibus & regnis, quid nobis fiet ab oriis homuncionibus, qui cum cæteris collati vix populi nomine aut Reipub. digni censebimur? Et tamen quāta arrogantia turgemus, & aduersus tot quotidianas admonitiones, cum tot diuinis iudiciis in nostra capita coniūctas quàm sumus cōtumaces. Magna enim, fateor, adest auditorum frequentia, sed de nobis merito dici potest loquutus Isaias his verbis, Hic populus accedit ad me labiis suis, sed cor eius longè abest à me. Esa. 29. 13. Quis hoc verò dixerit? Maximæ nimirum partis corruptissimi deprauatissimique mores, in Dei & hominum conspectu. Ecquod enim vitium

apud nos adhuc non regnat impunitum? Frustra monemus, hortamur, increpamus, nō audit currus habenas, retrò sublapsa feruntur omnia. Quis autem animaduertit? Quàm altū stertit iustitia, tantis malis nullum adferens remedium? Quid nobis aliud igitur superest, aut quid amplius dicturi sumus, nisi vt aut Deus breui det vobis meliorem mentem, aut maturè nos ad se è medio vestrum recipiat, ne imminentibus vestris ceruicibus horrendis Dei iudiciis vobiscum obruamur? Vos verò Dei hominūque contemptores scitote, has non irritas fore minas, ac potiùs veritatem in mendacium commutandam, aut vestrā conditionem Sodoma Gomorrhāque fore deteriore, quum illa dies aduenerit. Quis verò nobis illa dixit? Vos igitur, contemptores, vos præfracti & indomiti homines, audite quid ferat dicta scriptāque de hac re sententia, Matth. 10. 15. Marc. 6. 11. & Luc. 10. 12. eam legite & relegite, si Deus vobis eam gratiam largiatur. Illie enim videbitis, nisi ad meliorem frugem redieritis, quid vos maneat, &, nisi vehementer fallor, iam iam impendeat.

*Qui Aposto-  
los misit,  
idem ad  
finē vsque  
seculorum  
misit ac  
missurus est  
Pastores ac  
Doctores:  
quorum est*

Ratum igitur esto, hanc esse vocationem à Domino. At, excipiat aliquis, vos nō estis Apostoli, nec iis de quibus hīc agitur, similes. Fateor. Apostolicum enim munus non fuit institutum vtesse in Ecclesia Dei perpetuum, sicuti paulò post docturi sumus. At percon-  
tatores istiusmodi ac contemptores scire ve-  
lim,

him, eum à quo hic missi sunt Apostoli eundem esse qui misit & missurus est ad finem usque seculorum, Matth. 28. 20. Pastores & Doctores. Ephes. 4. 11. Præterea scitote peruicaces contemptores, nos qui à Deo vocati sumus, licet omnium indignissimi, ad hanc veritatem in hac Ecclesia docendam & prædicandam, quum nihil in medium adferamus quàm quod Apostoli ore & scriptis docuerunt, idem esse ac si hodie eosdem Apostolos vos cõpellâtes audiretis: quum sic è terris excesserint, & in cœlos recepti sint, vt adhuc loquantur & loquuturi sint suis scriptis in finem usque sæculorum. Quod si probè nostis & compertum habetis, vt etiã debetis, cur igitur nostris admonitionibus locum non datis? cur aduersus stimulos recalcitratis? Si verò in dubium vocatis, cur non inquiritis? cur non confertis ea de re nobiscum, aut cum aliis? cur non scrutamini scripturas, vt iubet Dominus, ne vos decipi patiamini? Iohan. 5. 39. eorum exemplum imitati de quibus mentio fit Act. 17. 11? An non habetis, aut saltem vos oportet habere, singulos in priuatis ædibus & familiis sacrosancta Biblia vulgari idiomate? Forasan ita est, forsan etiã sæcus. Nec enim hodie multi sunt famelici, qui huius cibi spiritualis tum publicè tum priuatim depascendi desiderio ardeant. Fuit hoc studium prioris ætatis, illa fuerunt tempora: verum tamen hoc verbum siue accipiatur, siue reiciatur, immotum manet. Denique quicquid contingat, ego & collegæ mei ma-

*non minus  
quàm Apo-  
stolorum Pa-  
stres ac  
defensores.*



nus abluimus ab omni culpa immunes: ac licet ab Apostolorum diligentia longè absumus, bona tamen conscientia cum Apostolo dicere possumus ac testari, per Dei gratiam, nos esse puros à sanguine omnium istorum contumacium ac contemptorum. Act. 20. 26.

*Legitima  
vocatio,  
nempe electio  
facta a  
secundum  
Dei ordina-  
tionem est  
prima no-  
ta veri pa-  
storis.*

At quoniam falsi pastores etiam se audiri volunt, & non minus quàm nos, aut vehementius etiam inuehuntur in eos qui ipsos non audiunt, hinc discendum, quomodo discernendi sint, nequis decipiatur. Itaque videmus hic Iesum Christum misisse suos Apostolos domus suæ futuros fundatores, ac proinde non simpliciter eos accepisse munus sementem faciendi per totum orbem, quod perfectè ipsos impleuisse minimè dubitandum est: sed etiam ipsis impositum munus eos constituendi Pastores & Doctores, quorum opera istud ædificium sartum tectum conservaretur ac foueretur: quod ab ipsis bona fide summæque diligentia præstitum esse videmus, ex eorum historia quàm D. Lucas diligentissimè conscripserit, & ex eorundem epistolis. Ibi igitur reperi sumus non tantum quod suo tempore fecerunt ac constituerunt: sed etiam perpetuum & inuiolatum canonem & regulam à Domino præscriptam ex qua, quotiescunque opus esset, operarij in Dei Ecclesiam vocarentur.

Quæ quum ut à Domino præscripta sunt observantur, etsi in deligendis operariis Iesus Christus utatur hominum ministerio, tamen quum hic servatur ordo ipsius nomine, perinde

de est ac si ipsemet ore suo ipsos eligeret, quandoquidem per suum Spiritum adest & electionem regit. 1. Corinth. 12. 11. & 28. & Ephes. 4. 11. Itaque quotiescunque locus est huic ordini in Ecclesia, prima hæc est nota ex qua falsi Doctores & Pastores, quos oportet vitari, à veris quos audire iubemur, facillimè discernantur, Nempe ut qui currunt, idest, audent in Ecclesia docere, vel clàm vel palàm, sine legitima electione & vocatione, secundum ordinem institutum à Iesu Christo per Apostolos in Ecclesia, ut loquitur Ierem. 23. 21. exauthorentur ac reiciantur. Hic ordo, est libera & legitima Electio, facta ab Ecclesia, bono ordine post legitimum examen doctrinæ ac morum, & quam proximè quidè fieri potest ad regulam quam Apostolus clarè præscribit 1. Tim. 3. 2. ac etiam Tit. 1. 7. Quo posito certissimo firmissimoque fundamento, primùm qui ultro in Ecclesias irrepunt, ad eorum exemplum de quibus agitur. Act. 15. 24. quod ipse Dei Filius, quum se dicat à Patre missum, noluit sibi tribuere (& quod disertè de ipso dicit Apostol. Heb. 5. 5.) quo iure, quæso, admitterentur aut audierentur, quandoquidem non expectata Sancti Spiritus vocatione, necessario vel sui opinione inflati, vel ambitione, vel avaritia, vel stultitia, vel illis omnibus simul impulsisse non vocati ingerunt?

Nam quodd ad vocationē extraordinariam attinet, faciendum est Dominum qui domus suæ Magister est, non sic astrictum teneri vo-

*Quādo & quibus conditionibus admittenda*

*fit vocatio  
non præce-  
dente ordi-  
naria ele-  
ctione.*

cationi ordinariæ quam instituit, putâ liberâ ac legitimæ Electioni, inuocato Dei nomine ab iis quos oportet, quin aliquos extraordinariè suscitet: sed causam aliquam evidentem oportet apparere, ex qua quantum fieri potest, cognoscamus Dominum velle talium instrumentorum extraordinariorû vti opera. Porro hæc occasio est manifestissima, quum adeo perturbatus est ordo, vt solum nomê retineat, cuius prætextu quælibet confusio rerûmque perturbatio in Ecclesiam vniuersalẽ aut particularem inuehitur; quod sæpissime factum legimus in Dei populo. Quemadmodum igitur tunc Dominus populi sui misertus, immediate & inordinate Prophetas suscitabat, auctoritate extraordinaria præditos, vt Reges, Sacerdotes ac populum intrepidè reprehenderent, bonos autem consolarentur, contumaces minis terrent, quod olim etiam per Moysen promiserat, Deut. 18. 10. & 15. cuiusmodi exemplorum tora sacra historia plena est: idem etiam in Ecclesia Christiana præstitit, excitatis insignibus viris, interiore demum afflatu impulsis, cuius tum doctrina tum vita testis erat, præsertim Arrianæ hæreseos temporibus, quæ maximam Ecclesiæ partem peruasera, vt ex Historia Ecclesiastica satis est conspicuum. At quum Dominus institutum à se ordinem conferuat integrum, aut saltem non ita corruptum quin essentia illius præcipua retineatur: & non desint veri ac legitimi Pastores qui malo se opponant, quorsum diceremus extraordi-

ordinarios illos à Deo mitti, licet (quæ est istorum hominum veteratoria sui dissimulatio) falsam doctrinam non inuehant? Dico præterea, etiamsi talis in Ecclesiam irrepsisset confusio qualem dixi, non idèd tamè statim istiusmodi homines admittendos, aut audiendos. Sed si spiritus etiã legitimè vocatorum probandi sunt 1. Iohann. 4. 1. quòd nonnunquam eiusmodi Pastores in lupos vertantur, Act. 20. 30. ac Ecclesiam decepisse comperiantur. 1. Tim. 5. v. 24. quod in Iuda proditore, vno ex duodecim discipulis, & in vno ex septem illis Diaconis nomine Nicolao patuit, Apoc. 2. 6. & 13. annon multò magis cauendum ne temerè eiusmodi concionatores & Doctores, sine legitima vocatione ordinaria admittantur & ferantur: sed sedulò est danda opera, vt qui & quales sint dignoscantur, vnde prodeant, qui mores, & imprimis quod doctrinæ fundamētum, denique vt probè innotescant, prius quàm illis in Ecclesiã vllus aditus pateat? Præterea, quum de Zelo & scientia ipsorum planè constiterit, tamen si nulla dum vocatione externa confirmati sunt, qualem tempus tulit: aut si vocationem habuerunt, sed ab iis qui alios & seipsos decipiunt tum illos necesse est legitimè cõuocata Ecclesia, prout Ecclesiæ feret conditio, maturo consilio & collatis sententiis, ac si fieri potest, præsentè aliquo alio legitimo Pastore, eligi ac vocari, vt de extraordinariis, aut ordinariis, sed vitiosis & deprauatis, fiant ordinarii, per sanctam & legitimam electionem, sine

ullo schismate vel hæresi.

*Superiorum  
exempla ex  
sacris de-  
prompta.*

Sic Iesu Christi ipsius tēporibus operabatur is, de quo discipuli quum renuntiassent Magistro, dicentes se in prima sua professione vidisse quendam eiicientem dæmonia sub nomine Christi quem prohibuissent, quòd se non sequeretur, respòdit ipsis, Ne prohibete illum, Qui enim non est aduersum nos, pro nobis est, Luc. 9. 49. Sic dissipata Hierosolymitana Ecclesia, post mortem Stephani, qui profugerant Euangelium sparserunt vsque in Phœniciam, Cyprum, & Antiochiã, qui tamen minimè dicuntur, nec verisimile est etiã, fuisse missi Hierosolymis, donec missus est ab Ecclesia Barnabas, qui in iis locis ritè omnia cōponeret. Act. 11. 20. & 22. Atque ipse Philippus, vnus ex septè istis Diaconis aliquid amplius prætstitit, Euangelium annuntians Samaritanis insciis Apostolis, qui certiores facti, re comprobata miserunt Petrum & Ioannem, vt Ecclesias Samaritanas, iactis à Philippo fundamētis superstruerent, Act. 8. 3. & 14. Nec sanè dubitandū quin præter ipsos Apostolos, & alios Euangelistas dictos legitimè vocatos & missos, vt ex Timothei vocatione patet, 1. Tim. 4. 14. plerisque ex iis qui Iesum Christum audiuerant, itidem se ad Euangelij prædicationē applicuerint, quos deinceps Apostoli comprobarunt & confirmarunt, quod Eusebius historiæ Ecclesiast. lib. 3. cap. 31. testatur.

*Introductio  
ad munera  
Ecclesiasti.*

Verum alius quidã est introductionis modus planè extraordinarius, is qui nò modò non ob-

obseruat ordinē inter homines constitutū, ex  
 Dei p̄scripto & ordinatione: sed ex diametro  
 repugnat huic ordini, cuius tamē velū obten-  
 dit. Et hic sanē periculosissimus est & in Eccle-  
 sia minimē omniū tolerandus: quē etiā hodie  
 pro viribus oppugnamus, & qui tantū tamen  
 promouit pederentim, vt isti homines (ibi) so-  
 lis Ecclesiæ Catholicæ nomē arrogēt, id est v-  
 niuersalis & Apostolica, & tandē Rom. qua in-  
 re sibiipsis mendaciū impingūt, iusta sanē Dei  
 prouidētia, quā Roma nequeat esse terrarū  
 orbis vniuersus, ac proinde Rom. Ecclesia nō  
 possit esse vniuersalis Ecclesia: ne si quidē con-  
 cedatur illā esse reliquarū omniū caput: quā-  
 caput non possit esse totum corpus. His igitur  
 duobus capitibus positis, quæ ne ipsi quidem  
 aduersarij nostri negauerint, nempe Electionē  
 verā solū esse ostiū per quod aliquis bona cō-  
 sciētia potest in sacrosancti ministerij partē ve-  
 nire, tā Sacramentorū quā bonorū Ecclesiasti-  
 corū administrationē: deinde hāc Electionem  
 esse totius Ecclesiæ legitimē ordinatā: sicuti cō-  
 spiciū est ex hystoria Apost. totaq. vetere Eccle-  
 sia quādiu per multa secula suā puritatē reti-  
 nuit: ex omnib. veteribus Canonibus (vel ad vl-  
 timū vsq; Concil. Basil. per Papā Leonē abro-  
 gatum, licet non omnis sublata sit ab illo, vt  
 par erat corruptio) quæro qua consciētia pos-  
 sit vllus in toto illo Papistico Clero legitimæ  
 vocationis aliquem titulum adferre: tantūm  
 abest vt de nostra queri possint, de qua dein-  
 cept pluribus acturi sumus.

ca qualem  
 habet Eccle-  
 sia Romana  
 hodierna,  
 nulla est ego  
 prorsus irri-  
 ta immo  
 Dei verbo  
 ex diame-  
 tro repu-  
 gnans, &  
 vsui vere  
 veteris Ec-  
 clesiæ & ve-  
 ris antiquis  
 Canonibus.

Ecclesia Ro-  
 mana non  
 potest esse  
 vniuersalis.



*Electio-  
nes mutatae in  
nominatio-  
nes ex Re-  
gum & a-  
liorum arbi-  
trio.*

Nam obsecro, nonne hinc quidem electio-  
nes mutatae sunt, etiam impressis hac de re  
Concordatis, in nominationes Regibus ac  
Principibus attributas: Quibus siquae sunt ad-  
ditae conditiones, nonne tamen irritae sunt, ut  
citra controuersiam Regum ac Principum hac  
in re voluntas obtineat? Inde verò ubi Ele-  
ctionum nomen retentum est, an non penes  
Capitula quae vocant (bone Deus quale hoc  
hominum genus) omnis earum potestas refe-  
dit?

*Patronatus  
Indultus,  
Collationes  
Resignatio-  
nes, Permu-  
tationes, De-  
uolutiones,  
in Ecclesiam  
Romanam  
inuenta, ve-  
ram electio-  
nem abolent.  
Celerius Ro-  
mam curri-  
ti dignitatis  
gradus con-  
ferunt.*

Annon etiam cuilibet notum est pro Ele-  
ctionibus Christianis fuisse in Ecclesiam ob-  
trusos patronatus, Indultus, collationes, resi-  
gnationes, permutationes, deuoluta, tam aper-  
tè tamque directè & ex diametro repugnantia  
omnia, Ecclesiae veteri, antiquis puris Cano-  
nibus, quàm tenebrae Luci sunt contrariae?

Annon etiam, ut similis initio finis respon-  
deat, equis celeribus Romam vsque literae  
perferuntur, ut ratae fiant hae vocationes, mem-  
branæ insculptæ & plumbo appèsio, quæ bul-  
la carissimo pretio vānalis prostat? Adde his  
deteriora, nempe quum in omni Iudiciali fo-  
ro pœnæ sit obnoxius qui vendit quod alte-  
ri prius vendiderat, tamen Romam centum cur-  
soribus aduentantibus, idem Beneficium am-  
bientibus, totidem bullas magno pretio redē-  
pras expediri, magno emporum periculo.

*A Perin-  
gis manife-  
stis prouisio-  
nes Roma-*

Quid? quoddam in tota ista Curia Romana, e-  
xamen quod doctrinae & morum habetur, &  
in electionibus est essenziale, & easdem præ-  
cedere

cedere debet necessariò, nihil aliud est quàm detestandum periurium, nempe testimonium eius de quo nunquam est quæsitum, quod primum faciunt notarij Apostolici falsò nominati, cum procuratore Romæ iurisiurandi exigendi ab iis qui ex quotidianis periuriis & manifestis victum sibi comparant?

*na inchoan  
tur.*

Ecquis verò est alius Canonum aut Constitutionis veteris & legitimæ vsus in talibus prouisionibus, nisi vt amplificentur causæ derogatoriæ? Iam quid aliud est istud quàm exercere nundinationem animarum, quæ pretiosissimo sanguine Iesu Christi Dei filij redemptæ sunt? quid aliud quàm omne ius diuinum & humanum vendere, quid aliud denique quàm impudentissimè Simoniacum & sacrilegam esse, seu venditores seu emptores ipsos consideres? Atque hæc de primo quidem ad Ecclesiasticas functiones aditu dicta sint.

*Iuris omnis  
diuini &  
canonici a-  
bolitio vni-  
co penna du-  
ctus in bul-  
lis.*

Sin verò deinceps agatur de manuum Impositione, quam Consecrationem dicunt, & ordinationem, quandoquidem id quod non est præsupponitur, nempe legitimam Electionem, sequitur manuū Impositione & Consecrationem superioribus innixam, merum esse Dei & hominū ludibriū: quemadmodum minimè possunt inficiàs ire, quin veteribus Canonibus illa omnia irrita declarentur: & quidē addita excommunicatione expressa tū sic ordinantis, tū etiā ordinati. An verò talem excommunicatorū vel suis ipsorū Canonibus cœtū, esse Ecclesiā & sponsam Iesu Christi censebimus? Atque

*Papæ cum  
suo Clero ex  
communi-  
cantur suis  
ipsorum Ca-  
nonibus.*

huius cætus Caput illius esse Pastorem vniuersalem, à nemine iudicandum, licet in inferos animas plenis plaustris ducentem, quæ Decretalium ipsissima verba sunt?

Qmitto immensam multitudinem rituum, quorum alij, licet suum vsum ad tempus habuerint, iam sunt prorsus inutiles ac superflui: alij ridiculi: alij idolomania & impietate prophani: quod per se in omnium oculos incurrit eorum qui non sunt istiusmodi pollutionibus inebriati.

*Origo seu  
nū quatvor  
temporū  
abusus.*

Sed hæc aliūds repetenda. Pastores & quibus erat animarum commissa cura, quos Curatos deinceps dixerūt, bonis illis temporibus singulis annis quater in vna quaque Diœcesi conueniebant cum primario, & eo qui inter ipsos principem locum tenebat, cui nomen Episcopi postea tributum est, & qui prior erat ordine, factus est gradu superior. Eodem tempore tota Ecclesia ieiuniis Deo se cōmendabat, eiusque Spiritum implorabat, vt benè à Pastoribus regeretur, ad Apostolorum exemplum. Act. 13. 2. In hoc cætu multis occurrentibus casibus prouidebatur, & in vacuas sedes legitima electione vocati mittebātur: hinc Quatuor temporum ieiunia in Ecclesiam inuecta. At pro hoc legitimo vsu, Deus bone, quid hodie in talibus ceteribus fiat, vel dicatur, nosti: de quibus sanè non exigēda ratio est ab Episcopo, parum de ceteris illis sollicito, nisi forte id negotiū agatur ex quo cōpendiū aliquod capiet.

*Monstrat  
episcopi por  
tati.*

At pro Episcopis Diœcesanis, in Ecclesiā ir-

reple-

repperunt monstra quædam Episcoporum, quos vocant Portarios, si Diccæsi, sed qui præferunt (ô impudentes nullis auditam antea seculis) nomina ~~Portarum~~ quondam Ecclesiarum à Turcis euerfarum, veluti Tyri, Sydonis, Bethlehem, Chalcedonis & reliquarum: & hi circa tempus quartæ suæ messis annuæ veniētes, specie vel ipsis pueris ridicula, quorquor rasi Clerici fuerint ipsis vna septimana oblatis, promouent sine alio examine, conuenientissimæ vocationi ipsorū ordine.

Primum enim creant ipsos, non minus ridiculo quàm barbaro nomine, Acolitros pro Acoluthis, idest sequentibus, qui olim eligebantur, & quidem iustissimas ob causas, vt Pastoribus semper adessent, eisdemque semper sectarentur: quos eadem septimanâ, si opus est Portitores faciunt, sine Portis tamen vllis custodiendis: tum Lectores sine libris, & non raro sine vlla literarum peritia. Et hæc quidem olim fuerunt in cæteribus Ecclesiasticis honesta munera, quum alij portas custodirent nequa fieret confusio: alij lectioni verbi Diuini vacarent, quod mox explicabitur.

Postea repente fiunt subdiaconi: sed vt tertiam quandam personam in Missa maiore sustineant, quum olim Diaconis adiungerentur vt in ipsorum administratione eis adessent: tum Diaconi sed sine vlla pauperum cura aut bonorū eorundē administratione: futura sanè alioquin etiam illa pessima & periculosissima.

Tandem denique euadunt in presbyteros,

*Acoluthorum, Portitorum & lectorum larua.*

*Subdiaconus & Diaconus euentitii.*

*Abominanda*

*deformatio  
maneris  
presbytero-  
rum.*

minimè quidem vt præsent censuris Ecclesiasticis tanquam pastores aut seniores, sed vt fabulam agat in qua sacrosanctæ Cænæ Domini administratio cum insigni blasphemia pedibus conculcatur. Nam quum instituta sit, nõ ad offerendum Patri Iesum Christũ, quod fuit illi vni proprium, & semel in æternum ab ipso perfectum est, sed ad eius memoriam solenni ritu concelebrandam, sibi que vera & viuæ fide spiritualiter applicandam, bonus iste scilicet presbyter sese, quoties istiusmodi Missæ fiunt altæ vel submissæ sacrificium facit actualiter & realiter corporis Iesu Christi, (ô scelus horrendum! ô nefas superioribus sæculis inauditum!) offerendi Deo Patri pro peccatis, non solum viuentium, qui viam adhuc insistant salutis aut damnationis: sed etiam defunctorum iam iudicatorum, nisi fortè in Purgatorio illo suo adhuc hæserint. Vah! quanta mundi cæcitas! Eo-ne homines deuenisse stuporis, vt conscientiarum tranquillitatẽ iis credant quibus ne minimam quidem partem terrenorum bonorũ permiserint! an igitur amplius litigandum est, istine per portam in Ecclesiam ingressi sint, vt veri pastores, an verò vt latrones & fures vim fecerint, sicuti loquitur cui & intus & in cute noti sunt, & qui futurus est ipsorũ iudex, quamlibet suam in eos vindictam differat? Iohan. 10. 1.

*Nullus Dia-  
conus, nul-  
lus Presby-  
ter, nullus*

Verũ age, quĩnam dixeris rationem illam ordinandi tolerandam, vt conferantur cum Scribis ac Phariseis, qui quantumlibet hypocritæ,

eritæ, tamen sedebant in cathedra Moſis, quæ ne munera quidem illa & dignitates quas ſibi vendicant ſint à Deo, nec ab eius ſanctæ Spiritu in Eccleſia. Nam pretioſa illa Diaconorū, Presbyterorum & Epiſcoporum nomina iſti quidem retinuerunt, vt diximus, ſed eorum vſum penitus ſuſtulerunt, vt rota illa hominum colluies nihil aliud ſint quàm ſacrilegi Diaconatus inuaſores, quum bona pauperum ſic adminiſtrent, vt nec accepti nec expenſi paginam vllam vnquam producant. Ecquis igitur verè dixerit vnquam eſſe vllum in ipſorum Eccleſia Diaconatum, Presbyteratum aut Epiſcopatum, cum omnibus ipſius gradibus Archiepiſcopatu, Primatu & Patriarchatu ſi has voces verò & germano ſuo ſenſu ex Eccleſiæ totius & veterum verorum Canonum regula accipias?

Ecquis etiam ferat aliud ipſorum ſacrilegium, quo deſtinatas præbendas aut penſiones ſtudioſis adoleſcentibus, in ſacrorum librorū lectione ſeſe exercentibus, & in hunc finem in Eccleſias, quas vocât, Collegiales collectis, occupant egregij illi cœtus, quæ Capitula dicunt, hominum, inquam, cœtus, quos proculdubio nemo melius cōuenientibus titulis deſcripſerit quàm quibus Apoſtolus Cretenſes depingit, Tit. I. 12.

Caput verò illud vniuerſale, Cardinales, Datarios, Copiſtas, Buliſtas, Auditores, Referendarios, Protonotarios, & reliquam illam Romanæ curiæ fecem, Officiales, Vicarios, inueſti-

*Episcopos  
in Ecclesia  
Romana ho-  
dierna niſi  
nomine te-  
mus; ſed o-  
mnes Dia-  
conatus vſus  
patres, ſive  
expenſi &  
accepti ra-  
tione.*

*Horrenda  
ſacrilegia  
Eccleſiarum  
collegialium.*

*Monſtruoſa  
officia &  
omnino in-  
digniſſima  
in Eccleſia  
inueſti-*



*quæ sanè  
non refor-  
manda sed  
abolenda  
potius ef-  
sent.*

Priores, aio non magis posse inueniri à Deo ordinatos, quàm paradisum in inferis collocatum. Quis verò in posterum est dubitaturus, an mater horrendæ huius confusionis vera sit Ecclesia necne, quæ sanctorum est coagmen-  
tatio. Ephes. 4. 12. & cæterus eorum qui à Deo docti sunt. Esa. 54. 13. an non verò potius maledicta illa Babylon, quæ tã graphicè notatur à D. Ioanne in Apoc. an etiam nos ab ea recedentes apostatæ dicendi simus, ac non potius in Dei domum reduces? An Reges, Principes ac Magistratus Christiani Baalis & Damasi altaria subruentes, ad veram Domini mensam instaurandam, dicendi sint Ecclesiam transformasse, ac non potius reformasse? An miseras ouiculas priùs in auita errantes, & in leonis positas faucibus oportuit à scortis & lenonibus expectare lupanarium reformatio nem: an verò sint officio defunctæ quum vocem verè fidelium Pastorum à Deo suscitatorum audientes, quos ex doctrina, vita, moribus, ac etiam morte probè agnouerunt, primum à sancto Dei Spiritu electos, deinde legitime ordinatos, secutæ sunt, & quum nullum à suis Magistratibus præsidium aut auxilium haberent, confugerunt in foramina & scissuras petræ, & in cauernas maceriæ, vt loquitur Cant. 2. 14. Sapiens, vbi Deus ipsis nouos Abdias suscitauit, à quibus vero pane, verèque viua aqua sustentatæ sunt, & adhuc hodie sustentantur, tantisper dum plena spes libertatis affulgeat? Ac si quis in dubium vocat nostram  
reforma-

reformationem, tum in doctrina, tum in ordine à Domino in domo sua instituto, & à nobis pro virili nostra restituto: semper sumus professi ac profiteamur nos huius controuersiae iudicem admittere Dei verbum, de quo in legitimo & verè Christiano Concilio disceptetur.

Et hæc quidem in hanc historiã habui quæ dicerem, quòd hoc sit initium omnium legitimarum vocationum, quæ ad sacrosanctum Ecclesiæ Christianæ ministerium spectant. Nam prima illa duodecim discipulorum missio, de qua meminerunt Matth. 10. Marc. 3. & Luc. 9. non sanè fuit Apostolica vocatio (qua in re quidam ex veteribus hallucinati sunt) sed tantum tyrocinium, quo formarentur in posterum, essentque tubarum instar, quarum clangore singuli ad Magistrum, qui adhuc cum ipsis erat, audiendum excitarentur: quod etiam longè potiore ratione est intelligendum de aliorum septuaginta discipulorum missione, cuius Lucas 10. capite mentionem facit.

Iterum igitur aio, quū hæc Apostolica vocatio ea sit ex qua reliquæ omnes manarunt, nō posse satis eam à nobis accuratè expendi & examinari: totam autem hanc considerationem ad duo præcipua capita referemus, quorum illud prius, quid Apostolicæ vocationi commune sit cum aliis vocationibus Ecclesiasticis propriè verbi ministerium spectantibus: alterum quid habeat propriū ac speciale.

*Prima illa missio duodecim Apostolorum ante Iesum Christum sem, nō fuit vocatio Apostolica.*

*Quid Apostolicum munus habuerit cōmune cum reliquis inferioribus quæ ab eo promanant.*

Commune fuit igitur Apostolis, Prophetis, Euangelistis, Pastoribus ac Doctoribus, dare operam omnes Euangelij prædicationi & administrationi. Huius autem partes tres, Verbi prædicatione, Sacramentorum administratio: ordinis ac disciplinæ Ecclesiasticæ conseruatio, circa quas versari omnes sedulò secundum suæ vocationis limites oportuit.

*Prima, A-  
postolatus  
dignitas,  
quod ore  
proprio Ie-  
su Christi  
Mediatoris  
exhibiti im-  
mediate cõ-  
stitutus est.*

Proprium verò fuit Apostolatus, primum Apostolorum immediata vocatio, quos ipse Dei Filius ore proprio vocauit, docuit, ac denique in vniuersum orbem misit: & hoc ideo velut essenziale huius muneris vrget Apostolus. Galat. 1.1. se nempe non ab hominibus, neque per hominẽ missum esse, sed per Iesum Christum, ac Deum Patrem, ac proinde per Spiritum sanctum, Act. 1.2. id est hanc vocationem immediatè diuinam fuisse per Filij personam, non adhibitis à Domino nec Angelis, nec hominibus: quum plerunque tamen Dominus Prophetas missurus, vel Angelos adhibuisset ministros in variis visionibus, vel etiam ipsos homines, paucis exceptis, ac Mose nominatim extraordinariè ab hoc ipso Dei Filio misso Exod. 32. vbi Angelus dicitur, non quidem essentia respectu, sed officij, nomine Patris Mo- sen alloquens: cui sese per annorum quadraginta spatium facie ad faciem seruo suo communicauit, Deut. 34. v. 10. Fateor interim non minus semper diuinum opus fuisse quum interuentu creaturarum à se rerum aliquid fecit, quàm quum ipsemet loquutus est. Verumta-  
men

men quemadmodum inter homines verba ipsa Regis longè maius habent pondus ab eius ore manantia, quàm à seruis perlatus nuntius: sic Deo visum est Apostolicam vocationem hoc honore afficere, vt quæ sit in ipsius Ecclesia præcipua & fundamentalis: tam ad eos magis ac magis in tanto munere confirmandos, quàm ad Ecclesiam de vocatione ipsorū certiore faciendam, ac si Dei Filium ipsum proprium in suorum Legatorum specialium persona vidissent ac audiissent se ipsos alloquētem. Hæc porro persuasio ac certitudo vocationis maximè hodie nobis necessaria est, aduersus eos quibus non satisfaciunt quæ illi ore proprio docuerunt, instituerunt, ac scriptis suis mandarunt.

Hac etiam essentiali circumstantia, vocatione nimirum immediata quam Apostolus expressè notat Galat. 1. 1. tyrannis eius arguitur qui sibi hodie authoritatis Apostolicæ titulum arrogat in Ecclesia Dei, Petri ac Pauli successionis obtentu, eādē quā in cæteris omnibus arrogantia. Ostendat enim oportet, vbi, quando, & quomodo sit ore Domini proprio vocatus in Apostolum, cum reliqua illa quorum se successorem dicit turba: vnde necessariò sequeretur vocationē illam ex immediata factam ordinariam.

Equidem scio non magnopere ipsum laboraturum in re tam falsa & insolente probanda, sed excepturum Apostolarui hanc fuisse datam auctoritatem, non in horum tantum,

*Ex vocatione immediata Apostolorū arguitur falsi auctoritas Apostolica, quam sibi arrogat Episcopus, scopatus Romanus vsurpator.*

*Auctoritatem Apostolicam & venerationem Antichristi*

*mentibus  
respondetur.*

sed in successorum omnium ad finem vsque  
seculi persona. Verum quid hoc cum iunat,  
nisi etiam probarit ita fuisse institutum Apo-  
stolatum, vt in Ecclesia semper essent Apo-  
stoli? At nunquam hoc probaturum certissimum  
est: nos verò facile contrarium rationibus eui-  
dentissimis demonstraturi sumus. Præterea;  
licet concedamus hoc illi quod postular, ni-  
hilominus probandum restat hoc munus A-  
postolicum duodecim Apostolis, quibus ac-  
cessit decimus tertius Paulus, commune ac in-  
diuisum, fuisse primum ad duo capita restri-  
ctum Petrum ac Paulum, ac deinceps hæc duo  
capita in vnum, ex Dei ordinatione, caput  
ministeriale, quod vocant coaluisse: ac tan-  
dem hanc Vniuersalitatem attributam ei qui-  
cunque foret Episcopus Romanus. Quid am-  
plius? Bonus hic vniuersalis Apostolus sibi ad-  
dendi, immutandi, detrahendi de doctrina A-  
postolica potestatem vendicat: & hanc sanè  
potestatem reipsa exercuit & adhuc inter ho-  
mines exercet. Ergo doceat Iesum Christum o-  
re proprio aliam vocationem Apostolicam  
instituisse hac ipsa de qua agimus superio-  
rem. At si hæc Apostolorum vocatio, est ea-  
dem cum ea qua Pater misit Filium, vt nobis  
eius fidem faciant hæc Christi verba, Quem-  
admodum me Pater misit, sic ego mitto vos:  
quandoquidem hac postrema prior illa de-  
struitur, nonne Iesus Christus aliam illam e-  
rigens auctoritatem Apostolicam Romanam,  
se se ipsum exautorasse videbitur? Blasphemia  
horrenda

horrenda nimis, & quæ tamen ex horum doctrina necessariò sequitur. Quousque tandem igitur vos summæ ac infimæ conditionis homines isti fascinabûr, & scortationibus ac immunditiis istius scorti inebriabunt? Sed tempus à Domino præscriptum ad suorum liberationem plenam & perfectam, & istius Babylonis vltimum exitium veniet, quum ipsi videbitur.

Apostolatus altera differentia & prærogativa posita est in eo quòd Apostoli non simpliciter missi sunt ad Euangelium promulgandû, sed ad iacienda fundamenta magnæ illius ciuitatis cœlestis, ab Oriente ad Occidentem pertingentis, & à Septentrione ad Meridiem, sine vlla distinctione nationum, cuius meminerunt omnes Prophetæ, ac nominatim Psal. 87. Vnde Apostolus testatur Ecclesiam Christianam Apostolorum & Prophetarû fundamentoniti, quod nobis ante oculos ponit & copiosè describit, Apoc. 21. 14. sic Apostolo de se prædicante, & non immeritò quidè, à se posicû verum & solum fundamentum, 1. Cor. 3. 10.

Itaque inter Apostolos, Pastores & Doctores quotquot sunt, fuerunt ac futuri sunt in Ecclesia Domini vsque ad finem mundi fuit ea differentia quam inter architectos aspicimus, quorum alij ædificio præsent, & fabricanda præscribunt, alij fabri sunt & operæ: alij denique exstructum ædificium fouent ac sartum tectum conseruant. Primi verò illi fabri sub architectis (qui tamen & ipsi manum

*Secunda dignitas Apostolatus, in eo quòd Apostoli constituti sunt fundatores & architecti domus Dei.*

*Quales fuerint Euangelistæ quos sibi Apostoli elegerunt adiunxerunt ad Ecclesiam Christianam sub aliis architectis fundacione perficiendâ.*



ad opus admoenerunt, & quidem omnium maximè) fuerunt ij quos historia Apostolica vocat Euangelistas, quales fuerunt Timotheus, Titus, & alij fideles Apostolorum comites, & ab ipsis hinc illuc missi primùm ad ea perficienda quorum ij fundamenta iecerant à quibus mittebantur: veluti ad huius ingentis cælestis ciuitatis muri partem aliquam modò hinc modò illic erigendam: deinde ad constituendos peculiare & ordinarios fabros, & ij dicti sunt Pastores, Doctores & Seniores, qui sibi commissi ædificij partes, & successoribus fideliter tuerentur ac factas rectas conseruarent. Act. 14.23. 1. Tim. 1.3. Tit. 1.5.

*Apostolicæ  
auctoritati  
simpliciter  
fuit creden-  
dum citra  
controuer-  
siam.*

Talis igitur fuit Apostolorum vocatio & propria commissio, cum plena auctoritate, adeò quidem vt licet passi sint, & optarint suam doctrinam ad Prophetarum scripta exigere (quod ipse Christus examen sponte subiit Ioh. 5.39. & ideo Beroeenfes commendantur. Act. 17.11.) Fides tamen ipsis adhibenda simpliciter fuit, tanquam præditis tanta spiritus abundantia, vt ab aliis doceri non habuerint opus, de doctrinæ Christianæ capitibus. Galat. 1.8. & 17. & 2.6. immo terribili coërcitionis extraordinariæ potestate armatis: cuius exempla manifesta sunt Ananiæ & Sapphiræ exitus. Act. 5.5. & 10. Elymæ excæcatio. Act. 13.20. & quod Apostolus testatur. 2. Cor. 10.6.

*Apostoli  
nec habue-  
runt nec ha-  
bere debne-*

Quum igitur sit extra omne dubium hos viros cum Euangelistis officio fidelissimè defunctos, positis absolutissimè virtute sancti Spiritus

Spiritus Ecclesiarum fundamentis, tum quòd  
 ad doctrinam Act. 20. 27. tum quòd ad ordinē  
 administrationis Ecclesiasticæ, quem etiam  
 ex vſu monumentis ipſorum conſcripto do-  
 cuerunt, nonne, ſi quis dixerit oportuiſſe & o-  
 portere Apoſtolos in Eccleſia ſibi inuicē ſuc-  
 cedere, fuerit æquē abſurdum & ſtultum, ac ſi  
 dicatur ſēper oportuiſſe & oportere in Eccle-  
 ſiæ Catholice fundamentis iaciendis occupa-  
 tum eſſe: quo dicto tum Apoſtoliſ tū ipſi Spi-  
 ritui ſancto inſigne mēdaciū impingatur? Nec  
 quicquam aduerſus hanc veritatem inuat ex-  
 cipere, aut Apoſtolos non vbique terrarū ſi-  
 ne exceptione poſuiſſe Eccleſiarum fundamē-  
 ta, teſtibus Americanis, & aliis iſtiusmodi po-  
 pulis ad quos nunquam Euangelij fama vide-  
 tur perueniſſe: immo ne vlla quidem ſpecies  
 Religionis: aut Eccleſias Chriſtianas olim tā  
 celebres maxima ex parte fuiſſe radicitus à Ma-  
 humetismo conuulſas & extirpatas, quæ pro-  
 inde ſunt à fundamētis inſtaurandæ. Veriſſima  
 proſectò illa omnia: & quidem non tantum  
 in locis in quibus ſedem Mahometus fixit, ſed  
 etiam in Occidente, vbi licet fundamentum  
 non penitus corruerit, vt in Oriente, ita tamē  
 transformatum & alteratum eſt, vt penē aliud  
 omnino ſit. At non propterea tamen neceſſa-  
 riò inferitur continuandum Apoſtolatū fuiſſe,  
 aut iterum in vſum reuocandum. Nam cui tā-  
 tam Spiritus abūdantiam, quæ ad hoc munus  
 eſt neceſſaria, Ieſus Chriſtus miſſurum ſe pol-  
 licitus eſt: Ecquis autem hanc electionē vnus

Filij Dei propriam ac peculiarem sibi vendicavit? Adde non fore Apostolicam electionem vni cuidam peculiari loco destinatam.

*Apostoli  
nullas in  
Apostolatu  
successores  
habuerunt,  
sed perman  
serunt recto  
res, auto  
res, & in  
stauratores  
Ecclesiae per  
doctrinam  
in scriptis  
suis compre  
hensam, &  
per veros  
pastores &  
doctores  
administra  
tam.*

En verò qua ratione duorum istorum Antichristorum ruinas etiamnum hodie restarent ac refarciant Apostoli, & Ecclesiarum planè collapsarum dissipatarumque fundamenta rursus iaciant, ut tamen in mundum ipsos reuerti non sit opus, aut alios Apostolos mitti, si reliqui Pastores & Doctores, propè & procul, sedulam nauet operam in Dei regno promouendo, nullas occasiones elabi finentes, sed quancunque Deus viam fecerit sequuti, missis legitimè electis personis ad operis Domini restorationem, non auctoritate Apostolica præditi: sed suum opus & instaurationem ad normam ac regulam doctrinæ Apostolicæ accommodantes, qualem eam bene consignatis tabulis & instrumentis ad nos transmiserunt: præterquàm quòd Dominus misertus quorum vult, Ecclesiae suæ nunquam defuit nec in posterum est defuturus, extraordinariè excitatis ad tempus, tantisper dū legitimus ordo restituatur, viris ad opus illud perficiendum idoneis, qui pederentim promoveant sicuti Deo labori ipsorum benedicere videtur. Age verò rē sic esse rerū experiētia irrefragabilis nos doceat: sic enim tibi visum est, Domine Iesu Christe, tuæ miseræ Hierosolymæ ruinas ac rudera nostris temporibus restaurare, quosunque dolos ac rethnas huius mundi Princeps verlauserit, & inuita rabie draconis

conis illius quam vomuit ac vomit adhuc aduersus sponſam tuam in deſertum relegatam. Apocalyp. 12. 15. & 16. quod opus verè tuū ſup- plices rogāmus vt perficias, ac nos imitēſo & admirādo illo tuo fauore & miſericordia tu- tari pergas.

Tertia huius Apoſtolarum præminentia cō- ſiſtit in muneris amplitudine, tam amplo vi- delicet quā amplius eſt vniuerſus orbis ter- rarum, ita tamen vt horum legatorum alter alteri non fuerit impedimento. Hic igitur A- poſtolarum manſit intēger & inter illos duode- cim indiuiduus, non autem in totidem partes ſciſſus: vt quemadmodum vnus tantū Deus eſt, vnū ſit etiam Euangelium, vna fides, vna Eccleſia vniuerſalis, ſub vno & eodem Mo- narcha, in vnū corpus ex ſingulis Deſe- ctis coacta, per hunc vnicū & ſanctū Apo- ſtolarum, ac ſi vnicū fuiſſet os tredecim il- lorū, Paulo nimirū decimo tertio ad illos duo- decim accedente, nominatim Gentibus Apo- ſtolo deſtinato. Quapropter falſa illa domina- tiō D. Petro impudentiſſimè attributa, de qua minimè omnium cogitauit, inuentum perni- cioſiſſimū eſt Saranæ quo falſæ vniōnis obrē- tu miſera hæc Eccleſia capiti ſuo ſubtracta in Tyrannum vniuerſalem incidit, in totidē ty- rannulis corporū & animarū, quot falſi ſunt dominatores & deuoratores in reliquo Chri- ſtiano orbe.

His diligentet expenſis, comperiemus non  
abs re Ieſum Chriſtum comparationem inſti-

*Tertia Apo-  
ſtolarum  
præminen-  
tia in mune-  
ris ampli-  
tudinē.*

*Quæ ſecū-  
nentia  
miſſionis*

*Iesu Christi  
à Patre &  
Apostolorum  
missionis à  
Iesu Chri-  
sto.*

misit inter vocationem suam, qua missus est  
in has terras à Patre, cum Apostolorum quam  
instituebat missione. Nec enim vlllo interuētu  
Filius in carnē venit à Patre: sed ex æterno suo  
proposito apud se, ab æterno decreto, 2. Ti-  
moth. 1. 9. quod etiam Apostolis attribuitur,  
Ephes. 1. 11. quorum in cœlis nomina iam tum  
erant scripta, Luc. 10. 20. Præterea quemadmo-  
dum Iesus Christus misit suos Apostolos, o-  
re proprio loquutus, idem & Pater fecit, Fi-  
lium in sui muneris executionem introdu-  
cens, formata sibi voce sensibili & intelligen-  
bili, tam in ipsius baptismo, Matth. 3. 27.  
quàm iterum in eiusdem transfiguratione, his  
additis verbis, Audite ipsum, Matth. 17. 3. quæ  
verba Petrus diligenter observauit, 2. Petr. 1.  
17. Præterea quemadmodum Filio Pater, o-  
mnem potestatem dedit, eadem potestate Fi-  
lius suos discipulos in domo sua instruxit,  
à nobis, quòd ad humanitatem absens, qui-  
bus per suum sanctum Spiritum adest præsen-  
tissimus, & eisdem etiā extraordinaria coer-  
citione armavit, sicuti est à nobis superius de-  
mòstratum. Ac denique sicuti missus est non  
simpliciter in Iudæorum gentem imperium  
habiturus, sed spiritualiter in ultimos, vsque  
terrarum fines dominaturus, ex Patris pro-  
misso, Psalm. 2. 8. quum ore proprio vnus Is-  
raelitici populi minister fuerit. Roman. 15.  
8. in Apostolorum suorum persona, tanquam  
legatorum & vicariorum, gentes omnes sub  
eius imperium redactæ sunt, externo ipso-  
rum

rum ministerio, quod virtus eius interior comitabatur.

Et huc usque quidem hæc comparatio proceditur, ultra quam non est progrediendum. Nam quoddam officium Mediatoris in reconciliandis hominibus Deo Patri, nec Petrus, nec Paulus, nec alius mortalis quispiam pro nobis est crucifixus. 1. Cor. 1. 13. sed solus ille agnus sine macula, qui mundi peccata sustulit, ut non sit aliud sub cælo nomē, inquit Petrus, quod datū sit inter homines, per quod oporteat nos servari. Act. 4. 12. quum solus factus sit nobis sapiētia, iustitia, sanctificatio & redemptio. 1. Cor. 1. 30. Quantum igitur virtutis tribuitur sanctorū, quæ falsò ita nominantur meritis (quo nihil acerbius ipsis potest accidere) aut intercessionibus ipsorum in cælo, quorū erat potius imitanda fides, & aliæ virtutes insignes, ut debitus ipsis honor exhiberetur, tantumdem detrahatur de merito, de obedientia, de officio Mediatoris Domini nostri Iesu Christi, qui hac in resocium omnino nullum habet, nec in totum nec ex parte: tantum abest ut adoratio Reliquiarū, quas vocant, siue sint veræ siue falsæ, a Spiritu Dei manarit.

Apostoli verò quum Ecclesiarum iaciendi fundamenta munus acciperent, non ideo tamē Dominus ius est ipsis a Domino resignatum: aut potestas data, nec in totum, nec ex parte ore vel scripto docēdi, aut ullū ordinē in Ecclesiam ex suæ voluntatis arbitrio invehēdi: sed sumus illi Magister ac Dominus sibi

*Soli Iesu Christo Domino nostro debetur honor Mediatoris & Redemptoris.*

*Apostolica functio fuit certis finibus circumscripta, nihilq; nisi ex Domini mandato & nomine dixerunt, docuerunt aut instituerunt.*



soli Dominium retinuit, penes quem vnicum est potestas & auctoritas iubendi verandique: Patriſſque in domo ſingula conſtituendi: ita ſuorum Legatorum uſus opera, vt teſteſtantū eſſe voluerit eorum quæ viderant & acceperant, vt ea fideliter aliis annunciant. Math. 28. 20. quod etiam fideliter obſeruarūt. 1. Cor. 11. 23. Sic Moſi, quum diuinitus accepiſſet mādatum tabernaculi conſtruendi, nō licuit recedere, ne tantillum quidem ab exemplari quod illi Dominus ac Magiſter in mōte oſtēderat. Heb. 8. 5. Quāmobrem optimē ac facillimē veri Paſtores, quos oportet audiri, à falſis quos vitari, diſcernuntur hac nota quā ipſe dicat Apoſtolus, Si Angelus è cœlo Euangelizet vobis præter id quod ab Apoſtolis Euangelizarum eſt, anathema eſto. Gal. 1. 8. Agite igitur, fratres, Deo Opt. Max. gratias agamus immortales, quōd cœlitus, vt ita dicā, de nouo mittere dignatus ſit fideles ſuos Apoſtolos: atque præcemur gratiā hanc ipſe nobis etiā largiatur, vt per ipſos veri noſtri vnici Paſtoris vocem agnoſcamus ac ſequamur: alieni verò fugiamus, Iohan. 10. 4. & 5.



## HOMILIA DECIMA-

quarta.

Luc. 24.

48. *Vos autem estis horum testes.*49. *Et*

49. Et ecce ego emittam promissum Patris mei in vos: vos autem manete Hierosolymis usquequo induamini virtute ex alto.

Iohan. 20.

22. Et quum hac dixisset, afflauit eos, & dixit eis, Accipite Spiritum sanctum.

23. Si quorum remisieritis peccata, remittuntur eis: si quorum retinueritis, retenta sunt.



NTELLEXIMVS ex hoc codē D. Lucæ capite Iesum Christū Dominum nostrū non simpliciter certiores Apostolos fecisse de suæ resurrectionis veritate,

*Non sufficit  
qua creden-  
da sunt do-  
cere, nisi ve-  
rus etiam  
& Legiti-  
mus vsus  
proponatur.*

sed etiam fructum docuisse qui sit ex resurrectione colligendus: hac in parte quale sit fidelium in Ecclesia doctorum, verorumque etiam auditorum officium docens. Nō satis est igitur docere: nec sacras historias quæ in veteri & nouo Testamento continentur credere: sed earum vsus oportet à doctoribus ostēdi, & nucem, vt ita dicam, ab ipsis frangi, vt nucleum videant auditores, illum hac vera fide recipiant, concoquant ac digerant: & hanc fidē non tantum historicam dicimus, quam etiam habent maligni spiritus, & ob quam cōtremscunt iudiciū quod ipsos manet sciētes, Iacob. 2. 19. & Mat. 8. 29. sed eā contrā ex quasiat confidētiore, & quæ metum foras expellit, Rom. 8. 15. 31. sibi ipsi doctrinam salutis applicans, qui fructus est & vsus sacrarum historiarum, Rom. 15. 4. ac nominatim eorū omnium quæ

y. iijj.

Christus pro nobis fecit ac passus est. Hæc vero quoniam nec caro nec sanguis docere possint, Matth. 16. 17. ( id est sensus naturalis noster non percipiat ) sed Spiritus sancti donum sint, idcirco in hac ipsa historia dictum est, Iesum Christum in primis aperuisse mentem suis discipulis, ut scripturas intelligerent, quas in summam ipse postea colligit Luc. 24. 46.

*Apostoli  
missi sunt  
futuri testes  
non auctores  
nostra recte  
petimus illo  
modo.*

At quoniam de discipulis voluit Ecclesiæ suæ fundatores facere, simul etiam addidit, quod homilia superiore fusiùs explicauimus, se istos mittere, sicut à Patre missus fuerat. Quoniam autem huius muneris tanta videri poterat amplitudo, ut sibi pares eos & æquales Iesus Christus faceret ( quod non sine graui errore dici potest, & contumelia eius qui non solum est solus Mediator & Redemptor, sed etiam Magister ac Dominus in domo Patris quæ est Ecclesiæ ) idcirco Spiritus sanctus nos hic admonet vnum Euangelistam ex alterius collatione exponere. Nam illa docet hanc missionem Apostolicam restringendam hac voce testimonij, quod Apostoli tantum acceperint potestatem testificandi & hominibus annuntiandi quæ viderant, audierant ac didicerant ex Præceptore, nepe omne Dei consilium de hominum salute. Iohan. 15. 15. & Act. 20. 27. quod ipse deinceps expresse ipsis declarauit. Matth. 28. 20. & dilectus etiam discipulus diligenter seruauit. I. Iohan. 1.

*Apostolorum*

Itaque ratione longè meliore Pastoribus ac Docto-

Doctoribus datam auctoritatem dicimus ad-  
 huc magis restringendam & coarctandam, quo-  
 rum præstantissimi longè fuerunt inferiores  
 mensura Donorum Spiritus sancti in Aposto-  
 los collatorum. Quamobrem etiam simplici-  
 ter quidem & sine exceptione dicitur, Qui  
 vos audit, me audit, & qui vos reiicit me re-  
 iicit. Luc. 10. 16. De reliquis verò Pastoribus  
 & Doctoribus, quod non pauciores falsi quàm  
 veri reperiantur, dictum 1. Iohan. 4. 1. Ne cui-  
 us spiritui credite, sed probate spiritus an  
 ex Deo sint. Et hæc secunda nota est qua ve-  
 ri Pastores & Doctores quos oportet au-  
 diri discernantur ad primam illam adicien-  
 da, nempe legitimam electionem, de qua sa-  
 tis copiosè diximus homilia superiore: quum  
 sæpissimè contingat etiam electos legiti-  
 me vel citius vel serius hypocritas deprehen-  
 di, vel à veritate quam didicerant deficere.  
 1. Timoth. 4. vers. 1. & 5. 24. Itaque quum  
 Apostoli testes sint omni exceptione maio-  
 res; quum hoc vel illud aliquem ex ipsis do-  
 cuisse compertum est, non magis in id inqui-  
 rendum quàm si Iesus Christus ore proprio no-  
 bis illud nuntiaffer. At quum siue recentioris  
 siue vetustioris cuiuspiam alterius testimoniū  
 adfertur, optimè quidem sanè sentiendū de iis  
 quos viros eximios esse vel fuisse constat ex indu-  
 bitatis testimoniis & veneranda est antiquitas,  
 & eorū doctrina quos fuisse suo tēpore in Ec-  
 clesia lumina splendētia cōpertū est. Sed dilige-  
 ter observanda sēper qua ipsimet præscripserūt

*Scripta sunt  
 sine excep-  
 tione, sed  
 non doctorū  
 scripta qui-  
 bus illa ex-  
 plicantur.*

régula, vt nimirum accuratè consideremus, num doctrinæ suæ fundamentum substernat Sacram scripturam, cuius expositio cum articulis nostræ fidei congruat: quod si sic esse cōperiamus, tum verè ab ipsis recipienda quæ Spiritus sanctus eos ex Scripturis docuerit: sin minus, obseruanda quæ Dominus de pseudo-prophetis in Lege præcepit, Deut. 13. 3. & Apost. Gal. 1. 8. ita tamen vt tanta virorum illorū habeatur ratio quantā veritas patitur. Et hoc ipsum illi quoties & quàm expresse postulant à scriptorum suorum lectoribus, tantum abest vt eodem loco quo Iesus Christus aut eius Apostoli haberi velint, nedum in idola transformari?

*Conciliatio  
dicti Iesu  
Christi in-  
uentis suos  
Apostolos  
manere His  
Ierosolymis,  
& per mu-  
lieres in Ga-  
lilæam abi-  
re mandan-  
tis.*

Verum duplex in hoc nostro textu difficul-  
tas occurrit: prior quòd quum antea Iesus  
Christus per mulieres eos in Galilæam ire ius-  
sisset, Matth. 28. vers. 10. hic iubet eos expe-  
ctare Hierosolymis, dum mittat ad eos pro-  
missum Spiritum Sanctum: quod non erat  
tamen præstiturus, nec etiam præstitit ni-  
si quinquagesimo demum die postquam  
hæc euenerunt, vt primus hic dies illorum  
quinquaginta numeretur. Primum respòdeo,  
non iussisse ipsum per mulieres statim acce-  
pto nuntio se in viam ipsos dare, sed ipsis in  
memoriam voluisse reuocare quòd vltima illa  
cæna ipsis prædixerat, de sua resurrectione fa-  
ciens eos certiores, Mat. 14. 28. se nimirum præ-  
cessurum eos in Galilæam. Ac reuera, si vt o-  
portebat de sua resurrectione certiores fuisset

sent, statim se in viam dedissent: sed quum incredulitate deterrentur, Dominus pro eo quoddè deferi merebantur, ipse voluit eos in propria persona quærere, ac sibi hac ratione non contradixit, nec pugnancia secum loquutus est, plura præstans quàm esset ipsis pollicitus. Quod verò nunc eos iubet Hierosolymis subsistere, factum est quod quum essent ab ipso de sua resurrectione certiores facti, non opus haberent hoc iter ingredi, vt de iis quæ ab ipso didicerant certiores fierent.

Altera difficultas in eo consistit quod discipuli, si non omnes, saltem Simon Petrus & Thomas & duo filij Zebedæi, cum tribus aliis discipulis, vt recitatur, Ioh. 21. 2. accepto mandato manendi Hierosolymis, nihilominus iuerunt in Galilæam, & quidem ad lacum vique Tyberiadis, vbi Iesus Christus iterum sese illis, non increparis de illa profectioe, conspiciendum præbuit. Notandum itaque vocem Manendi qua Iesus Christus vtitur hoc loco, non semper idem significare ac loco non moueri, sed sumi pro fixa in quodam certo loco habitatione & domicilio. Hæc igitur profectio fuit, non Hierosolymæ relinquendæ causa, sed contra statim repetendæ, quod etiam ipsos fecisse videmus, vt verisimile sit ob quædam necessaria fuisse coactos excutere in suas regiones rebus suis prospecturos: quod facile colligitur ex eo quod quum eo venissent piscari cœperunt, ex qua sibi prius arte victum quærebat: minimè quidem piscationi vt prius

*Concilium  
profectio  
quorundam  
ex discipulis  
in Galilæam, cum  
mandato Iesu  
Christi  
manendi  
Hierosolymis.*



vacaturi, quasi quæ Dominus initio ipsis dixerat obliuioni tradidissent, se piscatores hominum illos effecturum, Matt. 4. 19. & quæ in hac historia reperit, sed sibi quæ sito victu Hierosolymam redituri. Nulla igitur in Iesu Christi verbis repugnantia, nullaque in Apostolis hac in parte rebellio.

*Quomodo*

*Cur Sanctus Spiritus in Apostolatu necessarius*

*Apostolis tantum per gratiam communis datus sit.*

*Quomodo*

*Cur Sanctus Spiritus in Apostolatu necessarius*

*Apostolis tantum per gratiam communis datus sit.*

*Quomodo*

*Cur Sanctus Spiritus in Apostolatu necessarius*

*Apostolis tantum per gratiam communis datus sit.*

*Quomodo*

*Cur Sanctus Spiritus in Apostolatu necessarius*

*Apostolis tantum per gratiam communis datus sit.*

*Quomodo*

*Cur Sanctus Spiritus in Apostolatu necessarius*

*Apostolis tantum per gratiam communis datus sit.*

*Quomodo*

*Cur Sanctus Spiritus in Apostolatu necessarius*

*Apostolis tantum per gratiam communis datus sit.*

*Quomodo*

*Cur Sanctus Spiritus in Apostolatu necessarius*

*Apostolis tantum per gratiam communis datus sit.*

Sed iterum, videri possent quæ Iesus Christus hic facit ab eius verbis dissentire. Nam hinc quidem donat eis Spiritum sanctum, & quidem cum signo Sacramentali, quod sanè suo maximo effectui non caruit: inde verò iubet eos Hierosolymis expectare, dum mittatur eis à Patre Spiritus. Facilis responsio, Spiritum Sanctum sua dona distribuere, non tantum cui & quando vult, sed etiam eà mensurà quā vult 1. Cor. 1. 12. 11. Quamobrem verè dici potest Deus nobis dare quod iam dedit, quum aut confirmat, aut auget donum quod iam acceperamus, quod singulis momentis ab ipso flagitare nos nobis ipsis & aliis oportet: & hoc ipsum in eius discipulis ratione quadam singulari conspicuum est. Nam certissimum est iam tum datam ipsis sanctum Spiritum quum se vocantem Christum tam prompto & alacri animo sequuti sunt: ac deinceps auctum etiam, quum res suas priuatas reliquerunt & vbiq; ipsum sequerentur: & quidem tum maxime auctum, quum recedentibus alijs plerisque noluerunt ipsi ab eo discedere, Iohan. 6. 66. Donum etiam miraculorum acceperunt missi in regionem illam vt Iesum nun-

clarent: nec sine sancto Spiritu postea reuerſi  
tam benè respondiſſent, quum suum Præce-  
ptorem profeſſi ſunt eſſe verum Chriſtum &  
Filiū Dei viueris, Marr. 16. 15. Nā quod illic Pe-  
tro dicitur, cōmune fuit omnibus eius focis,  
quorum nomine ipſe reſponderat. Denique,  
niſi ſancti Spiritus robore & fortitudine fuiſ-  
ſent animati, quis dubitat quin illi Magiſtro  
ſuo morti tradito fuerint domum ſuam lingu-  
litteriduri?

Et hīc quidem habemus exemplar in quo  
contemblemur, hinc quidem quales naturā ſi-  
mus, vt nobis ipsis diſpliceamus, ac fidei noua  
quotidie ſupplices petamus incrementa, diſci-  
puloꝝ exemplū ſequuti, Luc. 17. 5. ſemp̄rque  
precibus vacemus, & ſedulō vigilemus, Marr.  
26. 41. cauentes ſummopere ne Spiritum ſan-  
ctum contriſtemus, Ephes. 4. 30. Inde verō, ſic  
noſtras infirmitates docemur hic ſentire, &  
quidem læpe tales vt videri poſſit Spiritus  
ſancti teſtimonium prorsus à nobis reſceſſiſ-  
ſe, ne tamen animum abiiciamus: ſed nouas  
vires accipientes, noſque iudicantes ne iudi-  
cemur, meminerimus ad eum confugere, qui  
licet propter noſtrum ſtuporem ac duri-  
tiem vix in nobis, vt ita dicam, operari poſ-  
ſe videatur, nunquam tamen ſuarum ma-  
nauum opus deſerit, Pſalm. 38. 8. & Rom.  
11. 29.

Sed nominatim hic obſeruandi nobis gra-  
dus per quos hi diſcipuli vocati ſunt ad di-  
gnitatem Apoſtolicam. Primū igitur,

*Duplex hu-  
ius exempli  
uſus.*

*Apoſtoli  
primū ſor-  
mati ſunt  
in eū ſpa-  
tio, de in his*

*diversis vi-  
cibus Apo-  
stoli ordina-  
ti.*

toro penè quadriennio fuerunt assidui discipuli: deinde quod ex hac historia discimus, speciali quadam & peculiari mensura Sp. sanctum acceperunt: tum iterum Apostoli designati ac missi quum Dominus in cœlum ascendit, Matth. 28. 19. Marc. 16. 15, & nihilominus ad diei Pentecostes missionem Spiritus relegantur: tàmque pro eo quod ipsis in hac historia dicitur, vos estis harum rerum testes, Luc. 24. 48. dicitur ipsis Act. 1. 8. Vos eritis mihi testes, postquam nimirum virtutem ab alto sancti Spiritus acceperitis. Tunc demum igitur in ipsis Apostolica facta est consecratio.

*Ufus huius  
exempli.*

Quamobrem etiam non abs re Apostolus, 1. Tim. 3. 1. laudato studio eorum qui ad sacrosanctum ministerium aspirant, simul etiam addit, opus arduum esse: quod ipsemet Paulus, tot licet eximiis donis, tam extraordinaria ratione donatus, reformidans tamen exclamat, Et ad hæc quis idoneus? 2. Cor. 2. 16. Et Timotheum alloquens ait, Ne cui citò manus imponeris, id est, prius non probato. Ac licet Timotheus adhuc valde iuuenis ad ministerium vocatus esset, 1. Tim. 1. 14. Neophytum tamen ad ministerium admitti diserte verat.

*Quomodo  
& quomodo  
que sit habenda  
ratio atque  
ratio et gra-  
duum in eli-  
gendis per-  
sonis ad fun-  
diones ec-  
clesiasticas.*

Hinc factum ut multis veteribus Canonibus ætas præscripta sit gradibus ministerij: & constitutum ut priusquam ad Presbyteriū quis vocaretur, id est ad Pastoris aut Senioris munus admitteretur, inferiora munera sustineret ad maiora illa deinceps promouendus. Qua in re licet non caruerunt aliquo funda-

men-

mento, quod ætate & rerum experientia homines reddantur aptiores ad sustinenda quælibet munera ciuilia vel Ecclesiastica: tamen ex æquo & bono fuerunt illa intelligenda, sic nimirum ne simpliciter Spiritus Sanctus alligaretur annorum numero, quum non omnes iuuenes inepti sint, nec omnes senes sapiant. Idcirco Paulus Neophytum quum reiiciat, 1. Tim. 3. 5. non habuit tamē in vocando iuvene Timotheo rationem ætatis, sed scientiæ & aliorum Dei donorum, quibus ornatus erat, iā inde à teneris annis fideliter eruditus in fide ab Eunice matre & auia Loide, 2. Tim. 1. 5. Hic igitur vitanda sunt duo extrema. Quapropter etsi plerumque non vna in sede morantur iuuentus & sapientia, non tamen Canon generalis sine vlla exceptione constitui potest. Nec scientiam perpetuò comitantur discretio & moderatio: nec pietatem, bene dicendi ac docendi facultas. Tutissimum igitur est in munerum Ecclesiasticorum ordinatione, examen instituere doctrinæ & morum, quàm fieri potest proximè ad Canonem ab Apostolo præscriptum, vt deinde ad sanctam & legitimam electionem tanquam in oculorum Domini conspectu procedatur.

In hunc vsum olim institutæ scholæ Christianæ fuerunt, in quibus studiosi Theologiæ præparabantur linguarum ac bonarum artium studio incumbentes: testibus tot eximiis viris. *Quando co-  
euit schola  
Christianæ  
in Ecclesia  
cœperunt in  
stitui.*  
Græcæ & Latinis, quorum scripta legimus: quando quidem non placuit Domino semper

linguarum donum & alia huiusmodi dona suæ Ecclesiæ per miraculum largiri. Et quidem maximè ex quo duæ linguæ præcipuæ Hebraica & Græca, fuerunt sic adulteratæ, ut earum puritas apud vulgus perierit: quarum tamen necessaria est cognitio in Ecclesiâ ad ipsos textus tû Veteris tû Noui Testamēti legendos, ut obuiam eatur falsis aut impropriis translationibus, maximo & singulari Dei beneficio factum est, ut suscitarentur Academia in quibus linguarum illarû cognitio conseruaretur.

*Dominus  
admiranda  
ratione Vetus Testamētum & linguā Hebraicā per Iudeos conseruauit, non tū Testamētum. Libros Græcos & Latinos in Monasteriis.*

Qua in parte rursus singularis Dei prouidentia bifariam nobis est expēdenda. Primum quod in illa barbararum gentium inundatione quibus Imperium Romanum deletum est, voluit maximos & insensissimos hostes diuinę veritatis, linguæ suæ custodes esse, atque textuum Veteris Testamenti, & quidem cum tanta diligentia, ut etiā singulas voces, syllabas, elementa dinumerarint singulari diligentia, non sibi sanè, sed nobis, profutura. Deinde quod in monasteriis quæ in variis orbis partibus commodis & tranquillis temporibus fuerant studiosorum collegia & gymnasia, boni scriptores conseruati sunt: et si non fuit illud tempus futurum, statim mutatis monasteriis & Ecclesiis collegialibus in cloacas superstitionis & ignorantia.

*Dominus  
singulari beneficio nostro tempore linguarum, & bonarum*

Itaque procul ab illis eliminato tanto bono & in primis Theologia miserè versa in horrendam Sophisticen: & huc vsque barbarie obcinente, ut duarum illarum veluti matrum lin-



linguarum interierit, ac pro hæresi habeatur  
 cognitio: vix agitur annus octuagesimus ex  
 quo Deo visum est, veluti cælitus, donum lin-  
 guarum hominibus impertiri, ac suscitare cū  
 arte typographica, tum nō paucos Principes,  
 tum præstantissimos viros, quorum opera in  
 instaurandis pedetentim tam horrendis rui-  
 nis vteretur, ac lucem illam in terras reduce-  
 ret, quæ maximo etiam cum splendore terras  
 iterum suo splendore collustraret.

*disciplina-  
rum colla-  
psum studio  
instauravit.*

At verò quàm multis nimium apparētib;  
 signis metueret nos oportet ne sit fulgur illud  
 de quo apud Matth. agitur, Matth. 24. 27. Nam  
 nonne hinc quidem videmus puritatem do-  
 ctrinæ Christianæ infici sophisticæ, & falsa phi-  
 losophorum sapiētiā, frustrā tam expressè nos  
 monente Apostolo vt eam caueamus? Coloss.  
 2. 8. Annon hodie multi Christiano nomine  
 gloriātur Stoici, Platonici, Aristotelici, Auer-  
 roistæ, quibus si Epicuros & *ἀδύτα* adiunxe-  
 ris, quæ hodie secta in reliquo Christiano or-  
 be plurimum obtinet, & istis iterum addide-  
 ris miseros idioras & superstitiosos, quæso  
 quantula erit reliqua pars qui verè Christia-  
 num nomen profitentur? Ecquis autem igno-  
 rat quanta sit hodie scholarum corruptio, in  
 quibus misera iuuentus tanquam in fœtidum  
 lupanarē introducitur, imbuēda statim ab vn-  
 guiculis semine omnium corruptionum & vi-  
 tiorum in his auctoribus qui legūtur, ac poë-  
 tis præsertim tam spurcis, tam prophanis, tam  
 infamibus, vt nihil magis fœdum esse possit,

*Admonitio  
de summa  
depravatio-  
ne scholarū  
tā in scien-  
tiis quàm  
bonis mæti-  
bus.*



quos tamen in illis legi, manibus omnium teri, exponi, & quidem commentariis illustrari cum effraeni impudentia & licentia videmus? Quid inde verò nobis expectandum nisi quod, pro dolor! vidimus & videmus, orbem terrarum in Sodomam ac Gomorrhā in dies transformari? Quis verò miretur barbariem in mundum reuerti? Atheismum palam regnare? Dei flagellis totum orbem quassari? Contrā miremur tantam hactenus fuisse Dei patiētiā.

*Ad Eccle-  
sias Chri-  
stianas ex-  
hortatio de  
hac re serio  
meditanda.*

Ac si miseram Ecclesiam adhuc in media Sodoma versari oportet (nam quò abiret ut in eam non incurrat quæ toto orbe dispersa est?) saltem nobis ~~hac~~, Deus Optime, largire gratiam, ut Lothum imitemur, nō quidē in omnibus, sed in eo quod de ipso Petrus testatur. 2. Pet. 2. 6. ut in dies animas nostras iniquis flagitiosorum factis & videndo & audiendo excruciemus. Ac si versamur in hac confusione, nos ab ea tamen animo & factis sciungamus. 1. Cor. 5. 11. & ita simus in mundo, nec tamen ex mundo simus. Vos verò Magistratus, quibus Deus exiguae licet ditionis dominis specialem gratiam cōcessit, maiorem & minorem scholā erigendi, quæ iam, Dei beneficio, suaves fructus attrulit, ac longè lateque sparsit, agite, forti animo illā tanquā immensum thesaurum fouere, nolque in illa, & tota vestra ciuitate, ab istiusmodi tam fœdis ac terris pollutionibus protegēda sicut hactenus factum est, adiuuate. Vos verò studiosi, tū maioris tū minoris ætatis, cauete diligenter ne vnquā studia  
bonarum

bonarum artium à vera salutis scientia disiungatis. Vos Professores ac Præceptores, videre ne istis profanis sordibus polluti alios vobiscum polluatis. Vos parentes maiorem date operam in liberis vestris erudiendis, non tantum in bonarum artium scientiis, sed maxime in pietatis rudimentis imbuendis. Et eò maior hac in parte vestra socordia est, quòd quàm pateat vobis schola gratis, tantum tamen beneficium paruifacitis. Cæterum vobiscum reputare frustra in scholis, frustra in templis docēdos vestros liberos, ac inanem fore prorsus operam, si, quæ bene docti erunt, vos pessimo in domibus exemplo destruatis, vnde nimium frequenter contingere videmus vt ex multis plantis, bene ac fideliter excultis, paucissimæ ad bonam frugem perueniant, aut spēs hodie nobis vllam faciant. Quæ verò hinc nobis surgere spes potest, quàm extremū, nisi de istis seridè cogitare cœperimus & in melius emendari, tum scholę tum ipsius Status, (quod Deus auertat) exitium? Minimè quidem profectò Prophetam ago, nec ex speciali quadam reuelatione loquor. Non sum enim ego ex istiusmodi Prophetarū, aut potius ariolorum numero. Sed quum ante oculos occurrāt necessariæ causæ, vaticinio extraordinario quid opus est in earū effectis prædicendis, nisi Deus Opt. Max. cuius vnus prouidentia cuncta administrantur, maturè adferat remedium. Et quidem apparet tam pretiosæ rei contemptus in huius thesauri parte pretiosissima, quem

possum dicere, & verè possum affirmare Dominum in hac ciuitate deposuisse. Nam, exempli gratia, quod maius & certius huius rei testimonium esse potest, quàm quòd in hac urbe, quā verè possumus dicere fuisse veluti fontem, ( soli verò Deo laus esto ) ex quo tot Ecclesiæ, immo tot procul etiam distitæ nationes, & doctrinam & doctores hauserunt, Pastores tamen penè omnes peregrini sunt? At deficientibus pauculis, qui supersunt, operariis, nonne maximum periculum huic imminet viti desertionis? Vnde verò tandem hæc culpa? Ausim coram Deo sincerè profiteri non ab operariis, quos illi excolendæ Deus constituit, inanare, sed ab ipsis parentibus & liberis, qui sacrosanctum ministerium flocci pendunt. Quid igitur nobis expectandum dicam? Nempe quod maxime Christiani orbis parti contigisse videmus, vltimam nimirum nostram cōditionem, nisi aliter prouideatur, fore priore longè deteriore.

*Respondetur  
obiectibus  
in nostris  
Ecclesiis  
Pastores  
non eligi ex  
literatorū  
numero.*

Et si verò nō sum nescius hanc digressionē, quæ tamen non ita procul aberrat a contextu, multis visam iri prolixiorē, necesse tamē est vt ad eam aliquid adiiciam, quò bonis nostris Romanis Catholicis hodiernis respondeam, qui obiciunt nobis quosdā Pastores & alios Ecclesiasticas functiones sustinentes, quos non è scholis vocatos, sed ex officinis & mechanicis artibus ad ministeriū promouemus, quibus sic responsum velim. Primū hoc esse maxima ex parte falsissimum, tot eximiiis

miis ac præstantibus viris testibus, de quorum maxima eruditione, & scientiarum omnium cognitione fidem faciunt ipsorum scripta, quæ istis calumniatoribus mendacium in omne sæculum impingunt. Deinde, fatemur Deum reuera nostris temporibus admiranda multa præstitisse, & pro sua bonitate præditorum etiam per minimos: sed an hoc nouum est & insolens, ac non id ipsum potius quod ipsi Iesu Christo exprobratum est, Marc. 6. 3. & eius discipulis Act. 4. 13. & Ioan. 7. 48. sicut erat ante prædictum ab Esai. 29. 14? Sed esto, seruos illos Dei concedamus posse lapidibus comparari, nonne tamen fatendum erit sic impletam fuisse Iohannis Baptistæ prophetiam Matt. 3. 9. Deum ex illis lapidibus suscitaturum Abrahamo filios, & Dominum perfecisse quod prædixerat Luc. 19. nempe si discipuli tacuerint, lapides ipsos vociferaturos?

Sed præterea, videte obsecro insignem & effrænem istiusmodi hominum impudentiam, exprobantium nobis nostrorum ministrorum iuuentutem, quoties iuuenes eligimus, aut aliis deficientibus, aut quod à iuuentute maximis à Deo donis ac dotibus ornati sint. Nam ubi gentium maior est ignorantia omnibus videntibus & audientibus, quàm in sacrificulorum suorum ceterua? Nonne ætatù dispensationes certo pretio in officinis Simoniacorum istorum passim vaneunt, vt vel infantes lituo & mitra donati conspiciantur? Cæterum nonne Papa ipsorum is est qui rescidit, abole-

*Dispensatio  
nem ætatù  
Romana  
Curia certo  
pretio diu-  
dit, & Gra-  
duatorum  
Canonem  
manifestè  
aboles,*

uit, vendidit, primùm in summa, deinde minutatim, beneficia, cōtra expressa decreta Cōciliorum de Graduaris, quos vocant? Ac sanè is ordo per se quidem bonus & benè institutus, si modò vnde oportuit cœptum fuisset ac desitum, ita fuerat perturbatus, vt de hac mutatione verè dici possit quòd communi proverbio dicitur, ab Equis ad Asinos esse gradum factum.

*Cur Spiritus sanctus hic vocetur promissum Patris.*

Itaque vt contextum nostrum repetamus, Dominus exposito discipulis onere quod ipsis imponebat, nempe, cum tanta autoritate nostræ redemptionis arcanum prædicandi, simul etiam addidit se ipsis esse missurum Spiritum Sanctum, quem hoc loco vocat Patris promissum, putà, quòd esset ipsis sæpe ab ipso Iesu Christo promissus. Et quidem aliquid amplius & expressius Iohannes dicit, putà: Christū ipsis iam tum dedisse Sanctum Spiritum, addito signo Sacramentali, nempe oris sui halitu.

*Spiritus S. non hic consideratur in essentia, nec in persona, sed in effectis Apostolatus propriis aduersus Libertinos aliorumque phanaticorum hominum errorem.*

Hic verò primum notādum, hac voce Sancti Spiritus, intelligendam quidem tertiam personam coëssentialem & coæternam cum Patre & Filio: sed tamen non respectu essentiae tribus personis cōmunis, nec eiusdē substantiæ personalis, sicuti phanatici quidā homines imaginati sunt: sed effectōrū ipsius, quæ sæpe etiā propterea nominantur hoc eodem nomine Spiritus, quorū autor ipse est. Sic intelligendum quod Ioan. 7. 39. dicitur, nondū fuisse Sanctum Spiritū: & quod scribitur Act. 19. 2. & in genere quotiescunque dicitur missus



sus Spiritus Sanctus, datus, communicatus  
 cuiquam, vel etiam dicitur super aliquem de-  
 scendisse, vel istiusmodi phrasibus utitur Scri-  
 ptura, de donis Spiritus intelligendæ sunt. Sed  
 hic nominatim intelligenda sunt dona illa ex-  
 cellentiſſima Apostolatus maximè propria,  
 & quidem ea mensura & abundantia quæ ad  
 incredulos & peruicaces conuincendos suffi-  
 ceret, per virtutem diuinam extraordinariam,  
 quæ sese exerebat in simplici ac nullo verbo-  
 rum lenocinio fucata verbi prædicatione, sed  
 verè spirituali 1. Cor. 2. 4. omni genere mira-  
 culorum insuper confirmata quæ tamen ple-  
 nè die Pentecostes in ipsis obſignata dona  
 fuerunt.

Notandum præterea priùs quàm ad hu-  
 ius signi sacramentalis expositionem accedā,  
 hinc esse cōspicuum aduersus Macedonianos  
 & alios omnes detestādos hæreticos, qui Spi-  
 ritus Sancti diuinitatem negarunt, quòd quæ-  
 admodum secunda Trinitatis persona est in  
 Patre & à Patre per generationem diuinā : sic  
 etiā tertiā personam quæ sanctus est Spiritus,  
 originem suam relatiuam & personalem ac-  
 cipere à Patre & Filio, quorum ipse est poten-  
 tia cōessentialis. Quòd autem attinet ad illam  
 effectuum cōmunicationem nostri respectu,  
 fatendum etiam est hunc Sanctum Spiritū no-  
 bis à Patre & Filio coniunctim communicari:  
 quandoquidē Pater non dat filiis suis ea quæ  
 ipsis dat nisi per hunc Mediatorem, in quo v-  
 no & per quem ipsi reconciliantur. Et hoc ex

*Persona  
 Spiritus S.  
 procedit à  
 Patre &  
 Filio rela-  
 tionis ori-  
 ginalis re-  
 spectu, &  
 effectorū e-  
 ius in nobis  
 & cur voce  
 Spiritus de-  
 signetur.*



in finitis Scripturæ locis est maximè dilucidè,  
quæ nomen istud Spiritus tertie huic personæ  
propter eius effectum specialè attribuit, à quo  
nimirum in nobis creatur omnes bonæ inspi-  
rationes & sancti omnes morus, tum in intel-  
lectu, tum in voluntate, qui alioquin effectus  
de Deitatis essentia dicitur. Iohan. 4.24. vt op-  
ponatur rebus creatis tum corporeis tum sim-  
plicibus, creata tamè simplicitate, quales sunt  
Angeli boni & mali, & nostræ animæ, contra  
Sadducæorum abominandâ hæresin. Act. 23.8.

*Communi-  
catio effe-  
ctuum Spi-  
ritus sancti  
est certissi-  
mum testi-  
monium Dei  
patris Filij.*

Discamus insuper ex hoc loco Iesum Chri-  
stum esse verè Dei Filium coæternum & coæs-  
sentialem, quandoquidem Spiritus Sanctus  
qui etiam vnus & idem solus Deus est, mitti-  
tur & communicatur non minùs à Filio quàm  
à Patre, & ordinem etiam agnoscamus in tri-  
bus his personis, tam in ipsarum origine per-  
sonali & relata, quàm in nostræ salutis myste-  
rio, sine vlllo tamen inæqualitatis gradu aduer-  
sus Sabellianos, Arrianos, Eunomianos, Ma-  
cedonianos & alia istiusmodi hominū mon-  
stra detestanda, qui quantum in ipsis est nostræ  
salutis primum fundamentum conuellunt, at-  
que aded tam ipsam formulâ quàm effectum  
nostri baptismatis, quod in nomine Patris,  
Filij & Spiritus Sancti suscepimus.

*Quid hæc  
Vox Sacra  
menti signi-  
ficet, tum  
quorundam  
prinatorum  
tum etiam*

Superest hic nobis considerandū, quid Do-  
minum impulerit vt ad hanc Sancti Spiritus  
communicationē adiceret quæ hic com-  
memorantur, Dominū nempe eos afflauisse, addi-  
to suo habitu distinctè ad hæc verba, Accipite  
Spiri-

Spiritum sanctum. Ex quo nobis discenda vera Sacramentorum doctrina tantopere corrupta & deprauata inter eos qui Christiano gaudent nomine longiorémque tractatum requirit, sed quam paucis percurremus. Tenendum igitur hanc vocem Sacramenti, ex perpetuo usu omnium seculorum in Ecclesia Christiana Latina, significare signum aliquod sensibile in aliquem ex humanibus sensibus incurrens, ex diuina voluntate & ordinatione, quod fiamus eorū certiores quā nobis dicit Dominus, vultque à nobis intelligi & credi. Porro multo illiusmodi signa nobis suppeditant sacræ Scripturæ, tum in historiis peculiaribus plurimorū sanctorū virorū, quibus cum egit hac ratione Dominus, tum in genere in totius Ecclesiæ suæ salute administranda: ad quam speciem pertinet duo sacramenta ad Euangelicam doctrinā addita, Baptismus & sacrosancta Cœna: signa visibilia & palpabilia, de quibus in præsentia nō agemus, nisi quatenus ad huius Sacramenti de quo hic agitur faciliorem intellectum facere videbuntur, quod quidem solo tactu fuit perceptibile, quum signum Baptismi sit præterea visibile, & sacrosanctæ Cœnæ signa, visu, auditu, gustu & tactu percipiantur.

Ad superiora & hoc adiciendū, vsum huius signi respectu Domini à quo est institutū, esse, non vt simpliciter intellectui nostro repræsentet quod significat, veluti pictura in memoriā id nobis reuocat cuius est pictura, sed etiam vt nobis det quod nostris sensibus per hoc signū

*totius Eccle  
siæ respectu  
in Bapti  
smo & Sa  
crosancta  
Cœna.*

*Sacramen  
talis signifi  
catio Domi  
ni respectu  
semper &  
inseparabi  
liter iungi  
tur cum vi*

*Significata  
exhibito  
ne: sed non  
semper ho-  
minum re-  
spectu.*

exterius significatur: & per verba huic addita signo declaratur. Itaque ex Domini parte, signum & res signata tum hoc signo tū additis verbis, seper inter se coheret & offeruntur, exhibetur ac datur tā verè hoc quàm illud: at nō ideo tamen sequitur utrūque semper & ab omnibus percipi. Ratio est, signū offerri organīs & sensibus corporeis, rē verò intellectui, fidēque tantū percipi: quo fit vt quoniā quicunque accedunt ad sacramenta omnes in genere adferūt instrumenta & sensus naturales, idcirco etiam omnes signa hæc percipiant: at quū nō omnes habeāt intellectū rei significatæ sana cognitionē imbutū: atq; adeo nō quicunque hanc cognitionē adepti sunt, dono tamen fidei præditi sint, cuius respicientia semper comes est indiuidua, signū illi tantū percipiunt ideo quòd sua indignitate rē signatam reiiciant: vt propterea tamē nil nec Sacramentorū institutioni, nec diuinæ veritati decedat.

*Permissio  
simus eorū  
error qui es-  
sentialiter  
& actuali-  
ter coniun-  
gunt substā-  
tias sacra-  
mentaliter  
significatas  
cum signis  
per Trans-  
substantia-  
tionem aut  
Consubstan-  
tiationem*

Et sic responderur quæstioni hodie rātopere agitatæ, & tā malè à multis decisæ. Quæ sit nimirum signi & rei significatę coniunctio. Dico itaque distinguendas inter se res significatas: nā aliquando res significatæ, res sunt substantiales & materiata: sicuti Man & aqua ex rupe in deserto profluens, fuerunt Sacramentales figurę corporis & sanguinis Domini, qui semel erat vêturus & offerendus pro nobis: quorū tū participes facti sunt fideles illius seculi, vel ipso Apostolo teste. I. Cor. 10. 3. & 4. quæ admodum etiā aqua Baptismi est Sacramentū sanguinis

sanguinis Filij Dei, quod peccatorū nostrorū  
 est lauacrū: ac Panis sacrosanctæ Cœnæ est Sa-  
 cramentū corporis pro nobis traditi, vinū ve-  
 rō Sacramentū est pretiosi sanguinis pro no-  
 bis effusi. Hoc autē respectu Transubstātiato-  
 res ac Cōsubstātiatores docēt, verū istud cor-  
 pus & verū hunc sanguinē Iesu Christi, in sua  
 propria substantia, actualiter & realiter esse  
 præsentia, & cōiuncta cū hoc pane & hoc vi-  
 no sacrosanctæ Cœnæ: si quā tamen Cœnam  
 Trāsubstantiatores habere dici possunt. Qua  
 doctrina cōuellūtur tres articuli nostræ fidei.  
 perpetua nempe veritas humanitatis Domini  
 nostri Iesu Christi, testata sua incarnatione, &  
 ascensu supra omnes cœlos, & articulo re-  
 ditus ipsius ad iudicandos viuos & mortuos.  
 Præterea sic etiam vsus Sacrosanctæ Cœnæ e-  
 uertitur, qui sanè non hic est, vt Iesu Christi  
 corpus in nostrum transfundatur, nec vt eius  
 anima in nostrā trāsmeeet, vt nec sāguis eius in  
 venas nostras: neque proinde vt recipiatur ma-  
 nibus aut ore, nec vt gutture absorbeat, ac  
 multò minus vt cōcōquatur & digeratur: sed  
 vt nobis spiritualiter applicetur ex fœderis for-  
 mula, quo sese nobis ipsū donat, & quicquid  
 pro nobis præstitit in vitā æternam: quæ nec  
 apprehenduntur, nec digerūtur nisi manibus,  
 ore & calore fidei. Denique vt alia infinita  
 absurda omittam quæ necessariò nascuntur  
 ex hac doctrina, dico primū Omnipoten-  
 tiam Dei quam hoc loco nobis obtrudunt (&  
 hanc absit inficiemur: cuius tamen effectum

quo erode  
 tres articu-  
 li fidei no-  
 stra conue-  
 luntur, &  
 scopus sa-  
 crosanctæ  
 Cœnæ.

dicimus limitandum, non ex nostra imaginatione vel phantasia, nec etiam ratione quæ cum nostris articulis fidei pugnet) nos inducere in blasphemiam non minorem quàm si quis apertè diceret & verbis expressis, Deum Omnipotentem esse, vt ex parte sit verus, ex parte verò mendax. Deinde aio non minus absurdam ipforum doctrinam quàm si quis dixerit me Geneuæ morantem non posse fieri donatarium possessorem legatæ domus Romæ sitæ, nisi realiter & actualiter illa domus Geneuæ præsens sit, vbi contraho.

*Qualitates  
significatæ  
Sacramēta  
liter non  
sunt actua  
liter coniun  
ctæ cum  
signis.*

Nonnunquam etiam res significatæ non sunt res substantiales & materiales, sed tantùm qualitates quas Deus significat & exhibet cum signis: velut in Sacramento Circumcisionis, Præputium significabat & repræsentabat circumciso originale & natiuam suam corruptionem: cuius præcisio repræsentabat abolitionem harum sordium, per sanguinem qui pro nobis fundendus erat. An verò fuerit sanæ mentis hominum querere, an hæc qualitas fuerit actualiter præsens in hoc Præputio, & eiusdem abolitio realiter cum huius præcisionis actu coniuncta?

*Coniunctio  
Sacramēta  
lis & veri  
tas & esse  
eius illius  
consistit in  
eo quod res  
significatæ  
spirituali*

Qualis est igitur futura coniunctio signi & rerum significatarum? Respondeo non fore substantiæ vel qualitarum cum his signis, sed per Sacramentalem significationem ex Dei instituto, quod verbum cum signo coniunctum nobis explicat. Sacramentalis autem hu-

ius



ius significationis veritas & vsus consistit in eo quod Dominus semper offert signum & rem significatam, putà lignum (quod semper est sensibile) omnibus accedentibus, & corporeis organis illud percipientibus: rem verò significatam intelligentiæ & fidei eorum qui accedunt cum istiusmodi spiritualibus instrumentis, & rem ipsam significatam ad vitam æternam percipiunt: incredulis contrà & indignis sola sua culpa vacuis & inanibus recedentibus ab hoc thesauro: ac proinde propter contemptum æternæ mortis reis.

Porro fieri non potest vt res quæpiam sit alterius signum, nisi quædam sit inter eas analogia & conuenientia. Quamobrem & hoc caput est animaduersione dignissimum, analogia nempe inter signa Sacramentalia, & rem quam significant. Idcirco Dominus quum se nobis veller exhibere & in nobis obsignare, signum elegit aquæ, spiritualiter nobis representaturus & exhibiturus in quo peccata lauantur, sanguinem putà Filij Dei pro nobis fufum. Itidem repræsentaturus & obsignaturus in nobis vitam spiritualementem & eiusdem alimentam, panem & vinum elegit maximè vulgaria corporis alimenta: præter analogiam inter ceremoniam Sacramentalem Baptismi, & applicationem spiritualementem eorum quæ nobis in eo dantur: & similiter inter ritus Sacramentales visibiles & in sensus incurrentes institutos in administratione sacrosanctæ Cœnæ, & spirituales modos quibus recipi-

*res exhibetur à Deo, fidei quæ recipitur, tam verè quàm verè signum datur & recipitur corporaliter & naturaliter.*

*Diligenter consideranda est analogia signum & rerum significatarum sacramentaliter.*



mus quæ nobis etiam in ea spiritualiter exhibentur: de quibus non sum hoc loco pluribus acturus.

*Qua cō-  
mentia in-  
ter halitū  
Iesu Christi  
& dona S.  
Spiritus.*

Dominus igitur discipulis suis repræsentaturus & obsignaturus donum harum tam sanctarum inspirationum & cœlestium qualitarum ac motuum, quos ipsis iam tum communicare destinabat, signum mirè conueniens adhibuit, quum etiam vsus obtinuerit, vt hæc voce spiritus utamur ad halitum quo respiramus significandum, quo certiores eos faceret, quodd quemadmodum ipse est per quem Pater in primi hominis creatione, creauit & immisit in ipsum halitum vitæ, quasi de vita sua traxisset vitam intellectualem & immortalem quam homini communicabat, sic in discipulos immitteret, & in Ecclesiam suam immissurus esset per eorundem ministerium, nouam animam, qualitatibus putà cœlestibus & prorsus nouis, non autem essentiâ, vt phanatici illi Libertini, Anabaptistæ, & cæteri istius farinae homines somniant, abutentes loco præsertim Apostoli 1. Thess. 5. 23.

*Sacramēta  
sine verbo  
quo eorum  
institutio  
& vsus de-  
claretur  
sunt inftar  
corporis si-  
ne anima.*

Sed adiiciendum præcipuum in hoc opere caput. Nam frustra sine verbo Sacramenta nobis offerrentur, quo Deus naturam eorum nobis describit, & quis sit eorum vsus, futuris alioquin omnibus Sacramentis sine verbo Sacramentali, tanquam corpus sine anima. Quapropter hæc nobis in hac tota actione tandem attentè verba sunt cōsideranda, Accipite Spiritum sanctum, adiecta simul promissione fi-

nis

nis &  
longi  
ximu  
Pr  
mag  
certi  
nam  
ea q  
Ioh.  
Luc.  
mun  
imm  
facul  
cond  
dum  
nom  
riam  
terna



22.  
tis, A  
23.  
tis: si

nis & vsus totius huius Apostolatus: quæ quâ longiorem tractatum desiderent, agite in proximum ea sermonem reiiciamus.

Precemur verò Dominum, primùm vt nos *Præcipuus huius historie finis ac scopus.* magis ac magis de Apostolatus autoritate certiores faciat, esse nimirum à Deo: ac doctrinam Apostolis commissam eandem esse cum ea quam Petrus doctrinam vitæ nuncupat. Ioh. 6. 68. & Zacharias scientiam salutis dicit. Luc. 1. 77. quam quum nostro seculo Deus in mundum veluti denuo reuocarit, nobisque ex immensa misericordia dederit, eam audiendi facultatem, suppliciter petamus, ne in nostram condemnationem factum sit, (quemadmodum hodie pro dolor! maxima pars hominum est huius contemptus rea) sed ad eius gloriam ac nostram ædificationem ac salutem æternam. Amen.



## HOMILIA DECIMA- quinta.

Iohan. 20.

22. Et quum hac dixisset, afflauit eos, & dixit eis, Accipite Spiritum sanctum.

23. Si quorum remiseritis peccata, remittuntur eis: si quorum retinueritis, retenta sunt.

*Omnia ve-  
ra Sacra-  
menta con-  
stant signis  
à Deo insti-  
tuta in huc  
vsum extra  
ordinariū,  
et rebus  
significatis.  
Et Dei in-  
stitutione  
verbo eius  
testata.*



**R**ERVM naturalium & terrena-  
rum cōmunem vsum solus Do-  
minus institutione sacramentali  
trāsferret in vsum prorsus spiritua-  
lem ac cōlestem: velut exempli  
gratia, aqua, natura sūta maculis abstergendis  
& eluendis propria, in v̄sū Baptismi adhibe-  
tur ad nobis spiritualiter significādum & ap-  
plicādum sanguinem pretiosum Domini, cuius  
effusione peccata nostra delentur, & natu-  
ralis nostra corruptio sensus, paulatimque  
corrigitur. Nec enim ista spōte nobis nisi do-  
cente ac praeunte ipso Domino innotescerēt.  
Quamobrem signa Sacramentalia forēt tan-  
quam corpus sine anima, nisi addito verbo Sa-  
cramentali (id est verbo quo nobis institutio  
Domini declaratur.) Verissimū igitur ac cer-  
rissimum istud est, vera omnia Sacramenta, si-  
ue particularia, siue toti Ecclesiæ communia,  
tribus ex rebus constare: primum ex signo, per  
se re terrena & naturali, sed ad vsum spiritua-  
lem applicato: deinde Re significata, quæ in se  
tota spiritualis est, fidēque tantūm spirituali-  
ter percipitur: tertio institutione, quæ nobis  
per verbum sacramentale exponitur.

*Error eorū  
qui Sacra-  
menta con-  
stituit, sine  
verbo Dei.*

Hæc tria diligenter expēta, nobis triplicem  
grauissimum errorem deregunt illius quæ se  
hodie dicit Ecclesiam Romanam. Primus in  
eo quòd in Ecclesiam Christianam inuenerat  
quinque Sacramēta, quibus deest anima, pro-  
indēque Sacramēta falsò nominantur, quum  
nulla Sacramētali nitantur institutione. Nam  
extrema

extrema vnctio quidem, cum miraculorū dono defuit: præterquàm quòd verus illa vnctio signum recipiendæ valetudinis erat, Iacob. 5. 19. hæc verò vnctio Romana, solis animam efflantibus ac moribundis applicatur. Alter, quòd mille ritus excogitarunt, & mille ceremonias, partim quidem haustas ex Iudaismo, contra Dei expressam voluntatem; à quo totus ille Iudaicus ceremonialis cultus expresse in perpetuū sublatus est, vt cederet cultui magis simplici & spiritali in spiritu veritatis, teste Iohan. 4. 23. & 24. & Apostol. ad Coloss. 2. 10. & Gal. 5. 2. totaque itē epistola ad Hebræos: partim ex Paganismo: insigni cum audacia vel potius impietate, qua longè superatur factum illud filiorum Aaronis peregrinum ignem super altare offerentium: quam ob rem etiam repente fuerunt absorpti igne à facie Domini prodeunte: partim etiam ex arbitrio & ex placito hominum effectas: quibus ceremoniis sic accumulatis, alijs quidem maxima ex parte ridiculis & inanibus: alijs superstitionis, alijs idololatriæ & impietatis plenis, obruta est & semisepulta puritas & vera simplicitas duorū Ecclesiæ Christianæ Sacramentorum: atque adeò totus diuinus cultus profanatus & in mimicas gesticulationes est transformatus: & tamē illa sua somnia magnorum ac sublimium mysteriorum esse plena somniant.

Alter eorū error est, quòd verba Sacramentalia vtriusque Sacramēti Baptismi & sacrosanctæ Cœnæ pronuntiant idiomate peregrino, quod plerūque nō magis intelligūt auditōres,

*Error in  
præno v/su  
verbi Sacra  
mentaljs.*

A. j.

quàm pronuntiantes aut recitantes, contra expressam Apostoli inhibitionem. 1. Cor. 14. 3. quò præsertim nulla ipsorū accedat interpretatio. Omitto sacrosanctæ Cœnæ integrā abolitionē, quæ in Missam, & realem oblationem Iesu Christi pro viuis & mortuis est transformata. Nōne igitur perinde est ac si prorsus detruncassent & sustulissent verbum in horum Sacramentorum administratione? Et tamen Deus hoc ipsis nō omnino permisit, ut in mediis istis pollutionibus Ecclesia cōstituta, suas tamen in substantia veras exteriores notas retineret: nec eas quidem inutiles, quarumlibet defectuosas: tantisperdum adueniens diei sui lux imbes illas discuteret, quod singulari Dei fauore nostro sæculo factum conspicimus.

*Refutantur  
superiores  
errores ex  
Christi fa-  
ctis & di-  
ctis in hac  
historia.*

Nō ita se gessit Dominus in hoc quo de agnitus factus, quæ fuit actio Sacramentalis ad obsignandum in suis discipulis Apostolatū, & Ecclesiæ Christianæ testificadum magis ac magis vsque ad sæculorū cōsummationē Apostolos verè fuisse nūtiōs ab ipso Domino missos, sua prædicatione & doctrina posituros Ecclesiæ fundamenta. Postquam enim Dominus suos discipulos afflauisset, simul exposuit quid à se factum esset, his verbis, Accipite sanctum Spiritum, quæ iam nobis explicanda supersunt. Hac igitur sancti Spiritus voce, ostendit in hac actione suum halitum ipsis Sacramentaliter significare se quemadmodum extrinsecus halitum eius ipsi recipiebant, ita intrinsecus ipsis sanctum suum Spiritum communicare,



care, minimè quidem, vt superiore sermone dictum est, aut quodd ad essentiam Deitatis, aut quodd ad substantiam personalem ipsius: sed quodd ad largitionem donorum excellentissimorum & effectuum quæ ad tanti muneris executionem requirebatur: quæ proinde sunt in hoc negotio res significatæ Sacramentaliter hoc halitu, ex analogia & conueniètia huius signi cum hac re significata ac nominatim vocis spiritus huic vtrique rei conuenientis.

Ex eo verò quodd vocem illam addidit, Accipite, cõfirmatur quodd etiã superiore sermone dixi, nempe signa sacramentalia, à Dei Filio instituta, non tantum vt nudè ac simpliciter rerum spiritalium per ipsa designatarum memoriam refricent, sed etiã (quodd præcipuum hac in re caput est) vt earundem re ipsa ac realiter faciant participes spiritualiter & per fidem omnes credentes illarum signa percipientes.

Verum in hoc capite mirum in modum luit spiritus erroris cum admiranda efficacia, Deo sua iudicia iustissima sic exerente. 2. Thes. 2. n. & 1. Timoth. 4. 1. Variè autem hic peccatum est.

Primùm in eo quodd quum agitur de communicatione rei significatæ, soli & vni Deo fuit referuanda & attribuenda hæc interior operatio, solius Deitatis incommunicabiliter propria, spiritus hic mendax, rationem inuenit homines (quos euehi sursum oportebat) occupandi, modò in admiratione excel-

*Significatio  
& exhibi-  
tio resigni-  
ficata à par-  
te Domini  
coherent in  
separabili-  
tate in Sacra-  
mentis ritè  
administra-  
tis: sed non  
semper à  
parte homi-  
num & vn-  
de hoc con-  
tingat.*



lentiae ac dignitatis muneris commissi Sacramentorum dispensatoribus: modò in commendanda dignitate in quam hæ res terrenæ & in se naturales euectæ sunt, quum ex Domini instituto consecrantur, id est destinantur & ordinantur ad res cœlestes & spirituales nobis representandas. Atque hac ratione stabiliuntur & admittuntur duo maxime derelictandi errores idololatriæ & impietatis pleni, quos age ordine discutiamus & refellamus.

*Duplex  
fundamē-  
tum erroris  
eorum qui  
volunt rei  
significatæ  
participa-  
tionē pendē-  
re ab eo qui  
Sacramen-  
tum admini-  
strat.*

Primus est eorum qui tantum detulerūt iis à quibus Sacramenta administrantur, ut ab iis intrinsecum illorum effectum pēdere voluerint, id est rei significatæ participationem, ut quum præsupponunt (quod est verissimum) ea non posse communicari sine virtute sancti Spiritus, & neminē dare posse quod in se non habet (quod nō tamē usque adeò semper est necessarium) falsissimam ac perniciosissimam inde conclusionem intulerint, nempe effectū huius actionis Sacramentalis postulare, vāis à quo Sacramentum administratur ipsemet inspiretur Spiritu sancto, & quidem cum recta intentione faciendi, ac veluti creandi Sacramentum ipsum: ex qua doctrina duplex iterum error intolerabilis nascitur. Primus in eo quòd hac ratione virtus obsignandi in nobis participationem corporis & sanguinis Domini in sacrosancta Cœna, (ô idololatriam vel impietatem abominandam) tribuitur homini Sacramentum administranti: qui proinde administrator in idolum, ac veluti novum quēdam

dam Deum trāsformatur ( licet tantum causā  
 secundariā efficientis habeatur loco ) quādo-  
 quidem interior hāc operatio solius Deitatis  
 est incōmunicabiliter propria. Error hic posi-  
 tus est in praua prāsuppositionū aut prāmis-  
 sorū applicatione. Verissimū enim illud quidē  
 est, applicationē rei significatæ prorsus à san-  
 cti Spiritus virtute manare; at non ideo tamē  
 querenda in eo qui administrat Sacramen-  
 ta: sed in ipso et Spiritu sancto. Quapropter  
 grauis error & perniciosa permutatio, alterū  
 alteri substituere. Altera verò prāsuppositio  
 vel prāmissa, non est simpliciter & absolute  
 necessaria. Nam quid impedit quominus mu-  
 nus alicui per alium offeram, qui tamē ipse in  
 partem muneris minimē veniat? Similis igitur  
 error superiori. Nam isti homines prāsup-  
 ponunt, ab eodem oportere dari rem signifi-  
 catam, à quo Sacramentum exterius, putā si-  
 gnum administratur: quod est, vti diximus fal-  
 sissimum. Hāc enim virtus in ipso vnico san-  
 cto Spiritu posita est, qui solus potest interius  
 operari, & eam quibus vult conferre: non ali-  
 ter ac in simplici Euangelij prēdicatione, non  
 ipse Prādicator confert credentibus salutem,  
 quā hoc verbo prādicato significatur: sed v-  
 nius Dei hoc opus est: vt nullæ sint aliæ hac in  
 parte Pastoris partes aut vires, quām externo  
 sono deferendi ad nostras aures id quod ver-  
 bo illo quod annuntiat significatur. Et ideo  
 non dicit Apostolus Deū posuisse vel in Pau-  
 lo, vel in eius collegis, reconciliationem, sed

posuisse sermonem reconciliationis. 2. Cor. 5. 19.

*Quomodo  
vox illa ad  
ministros  
non intelli-  
genda, quæ  
verbi causa  
sacramentorum  
administrato-  
ribus attri-  
buitur.*

Quum verò dicit Apostolus ministros esse Dei administratos, 1. Cor. 3. 9. non intelligit operationem internam esse partim à Deo, partim à ministro: sed diuersas duas operationes inter se distinctas considerat, putà externam ministri à Deo propterea instituti: & internā, vnius Dei propriam & peculiarem: quod ipsemet Apostolus exponit, quum ait, 1. Cor. 3. 7. Neque is qui plantat est aliquid, neque is qui rigat (en operationem externam) sed Deus qui dat augmentum, estque hoc opus internum. Idem verò necessariò dicendum de Sacramentorum administratione discretissimis verbis ipse Iohannes Baptista docet, quum inquit. Equidem vos aqua baptizo in penitentiam, sed qui ponē me veni, is est qui baptizat spiritu & igne: neque pugnant ista cum his quæ superius attingi, nimirum hanc vim à Spiritu Sancto procedere, quòd Spiritus Sanctus sit coessentialis virtus operatrix Patris ac Filij. Ne quis autem excipiat baptismum Ioannis Baptiste plurimum à Iesu Christi baptismo differre, quia in re pleriq; ex veteribus sunt hallucinati, Diuus Petrus expressè distinguit actionem externam Baptismi, qui hominum ministerio administratur, ab interna, quæ vnius Dei propria est. 1. Petr. 3. 21. Atque idem est iudicium de altero Sacrosanctæ Cenz Sacramento: quandoquidem vnum & idem est victorumque genus, sicuti in scholis loquuntur

tur

tur.

Alter error ex hac eadem falsa doctrina manens, non minus, est periculosus. Nam si (vt quidam docent, saltem in hostiæ consecratione) vt Sacramentum verè sit Sacramentum, suumque effectum eius administratio producat, oportet hanc consecrationem fieri ex sufficientia & intentione consecrantis, nemo verò potest hanc intentionem nosse nisi ex opinione, & ea incertissima (& quidem verisimiliter potius falsa quàm vera, si tum ignorantiam tum mores inspicias corruptissimos maxime partis sacrificulorum Romanorum, quales se hodie venditant,) nonne sequitur necessario neminem posse consecratam ex ipsorum manibus hostiam accipere, nisi cum dubitatione & incertitudine? Quod si est, quàm obsecro, rei significata potest esse particeps, Iesu Christi nimirum cum omnibus ipsius beneficiis, quandoquidem quicquid sit sine fide peccatū est: Rom. 14. 23. Saltē igitur nostri Romani Catholici de se cogitēt, ac viderint quid Missis suis iuuentur, hoc posito & concesso legitimas esse, quod tamen secus est, siquidem omnis earum fructus à sufficientia & conscientia presbyterorum & sacrificulorum suorum pender.

Quàm sit igitur modis omnibus perniciosus hic error cuius est conspicuum: qua in re tamen Spiritus ille mendax tantum potuit, vt olim magnus ille Cyprianus: verus Episcopus & martyr Domini, & magna pars Episcopo-

*Alter eorū error, qui à dignitate intentione administratis vim Sacramenti dependere volunt.*

*Error Ecclesiarum Africanarum de Baptismo ab hæreticis collato.*

rum Africanorum ad hunc scopulum alliserint, censentes rebaptizandos eos qui ab hæreticis baptizati in Ecclesiam recipiebantur. Qui tamen error omnium etiam Catholicorum suffragiis dānatus est, ut ipsi merore suo coarguantur.

*¶ Non Deus  
potest mira-  
cula facere  
quoniam &  
autem au-  
tem facere  
re.*

Idē etiā de dono miraculorū dictū est, & de iis omnibus quæ miraculosē facta sunt, id est de iis quæ aut etiam a viri quorundam fidelium Dei seruatorum opera & interuentu: putā nec propriis illorum viribus, nec aliunde acceptis immutatum aut retentum naturæ vel causarum secundarum ordinem, sed à Domino, accepta in tali negotio potestate interueniendi, & precibus ipsorum exauditis: natura vicissim extraordinariam Dei voluntatem sentiente per seruos eius patefactam, facta illa miracula, sola potestate & virtute incōmunicabili Creatoris solius Omnipotentis: vel ipso teste Petro Act. 3. 12. & 16. verbis expressissimis: quæ ad omnia miracula in vniuersum applicanda sunt: quemadmodum videmus etiam nunquam ab illis hoc donum in vsum vocatum sine ardētibus precibus, ad eum à quo, ad istud perficiendum opus, adhibebantur tanquam organa, secundum suam mensuram, non autem ut causæ efficientes. Quod si ita est in sanctis istis viris, idem necessario fatendum est, Domino dante efficaciam Spiritui erroris. Matth. 24. 24. & 2. Thess. 2. 9.

*¶ Non huius  
doctrina  
aduersus*

Quid aliud igitur esse dixerimus sanctorum mortuorum inuocationem, quàm meram idolola-



idololatriam, quæ tamen eò vsque progressa est vt sanctorum cuique priuata miracula tribuantur, etsi concederemus eos qui sua quiete iam fruuntur (de iis dictum putate de quorum fide & vitæ integritate constat ex certissimis testimoniis, non autem de omnibus iis qui in legendarum album relati sunt) res adhuc terreas curare, atque inuocantium preces audire (quod tamen ipsis non magis attribui potest quàm quodd est Deo maximè proprium) aut ipsis ibi munus impositum esse Deum precandi pro iis à quibus in terris vt idola coluntur, & quidem eò vsque vt eorum ossa tantùm ex opinione adorenur.

*sanctorum  
de sancto-  
rum inno-  
cutores.*

Accedo iam ad eorū errorē qui signis Sacramentalibus adhærētes grauius etiā peccāt quàm ij de quibus hactenus loquuti sumus. Nam quāto præstat homo cuiuscunque verbi sono aut re quapiam inanima ex se se & sensus & motus experte, qualia sunt in se signa Sacramentalia: aut etiam actio qua hoc vel illud fit ab homine: tantò etiam magis est ridiculus, superstitiosus & idololatra qui Sacramento- rum effectum tribuit aut verbo Sacramentali, aut signis, aut toti illi externæ actioni, quàm qui eadem attribuit homini hæc administranti. Et tamen hanc doctrinam hodierni Catholici Romani docent & admittunt, quam suo calculo nouissimum Conciliabulum Tridentinum confirmauit: nempe primùm vi ac virtute verborum sacramentalium quæ Sacrificus infusurrat, res quæ prius erant simpliciter

*Error etiam  
magis de-  
sestandus  
eorum qui  
aut verbis,  
aut actio-  
ni Sacra-  
mentali tri-  
bunt effe-  
ctum Deo  
vni in-  
communi-  
cabiliter pro-  
prium.*



naturales ac terrēnae, repente fieri res sanctas  
 & sacras: immo (quod attinet ad sacrosanctam  
 Cœnam) panem & vinum euadere verum cor-  
 pus & verum sanguinem essentialem & rea-  
 lem Iesu Christi doctrinam sanè modis omni-  
 bus abominandam. Mera enim est Magia &  
 incantatio vim vllam vllis vocibus aliam tri-  
 buere, à quocunque tandem proferatur, quam  
 res de quibus loquimur significandi. Nam  
 quum ipse Dominus loquens, effecit quod lo-  
 quebatur, veluti quum dixit, Remissa sunt tibi  
 peccata tua, Surge & ambula: Fides tua te ser-  
 uauit, & quum mare ac ventos alloquens ius-  
 sit, Tacere & quiescere, Lazarumque iussit  
 foras exire, & malignos Spiritus eadem etiam  
 iussit (quæ in scholis vocant verba operatoria)  
 minimè putandum est verborum illorum so-  
 niu hunc effectum productum. Etenim hæc  
 virtus essentialiter & incò municabiliter vnus  
 Deitatis est propria. Virtus itaque sic loquen-  
 tis Domini hæc effecta produxit, cuius etiam  
 vnus vi & mandato res naturales & terrēnae  
 sunt Sacramenta, id est signa visibilia, spiri-  
 tualium & cælestium.

*Error per-  
 niciosissi-  
 mus de cha-  
 ractere quo-  
 dam imagi-  
 nario qui in  
 anima no-  
 stra forme-  
 tur simplici  
 & pura ac-  
 tione ba-  
 ptismi.*

Deinde somniāt illi & docent in anima ba-  
 ptizatorum, aut eorum qui Confirmationem  
 ipsorum, aut, quos vocant, Sacros ordines, re-  
 ciunt, formari aliquid quod Characterem  
 dicunt, id est notam quandam sic insculptam  
 vt perpetuò sit indelibilis, hac nimirum actio-  
 ne Baptismi, Confirmationis & suorum ordi-  
 num, nudè ac simpliciter in se considerata,  
 quod

quod dicunt Opus operatum. Hoc verò profus idem est ac si quis dixerit nudam prædicationem remissionis peccatorum per Iesum Christum imprimere salutem in cordibus omnium quorum aures hic sonus verberat, licet tamen vim illius prædicationis non percipiant, aut si percipiunt, fidem tamen non adhibeant: quum tamẽ expresse dicatur, omnes eos qui non crediderint, & non baptizati fuerint, damnatum iri: quæ sanè doctrina nullum habet fundamentum, nec in sacris libris, nec in veterum Patrum scriptis, sed à quodam Papa Innocentio huius nominis tertio est excogitata, qui licet Innocentius nomine, re ipsa tamen fuit nequissimus, primus auctor Decretalium, multorumque in orbe Christiano malorum causa, ac sanè quomodo Scriptura niteretur error qui attribuit alterius actioni seu suali & externæ (vt ipsis concedamus suam Confirmationem, & ordines esse Sacramenta) effectum in istorum cerebro effectum, quod, si verum esset, vnius esset Dei proprium: quod nec doceri, nec credi potest sine idololatria nõ minus manifesta quàm si hominis loqueris & operantis viribus illa tribuerentur.

Agnosco igitur, & quidem libens agnosco externam actionem Baptismi non esse fabulam, sed sacram actionem & utilitatis maximæ. Verum tota vis posita est in eo, vt qui baptizatur, de Dei erga se favore doceatur, sibi que applieet, ac, cum beata virgine Maria, dicar in corde suo, Fiat mihi secundum ver-

verus character per baptismum interio- rem cum exteriori coniunctum in cordibus creditum baptismi auctorum.

bum tuum. Tum enim proculdubio res significata datur ipsi & obsignatur, remissio puræ peccatorum & Spiritus regenerationis incrementum, qui verus est verorum Dei filiorum character. 1. Iohan. 3. 10. & 19.

*Non sunt à se invicem dinellendi, sed tantum distinguendi tam Dominum inducens à ministro exteriori operante, ex Dei mandato, quam Sacramentale à re significata.*

Veritatem igitur tot erroribus opposcentes dicemus, fidos Dei servos quum aut Dei verbum annuntiant, aut Sacramenta administrant, nihil nisi extrinsecus operari posse, ut qui plantant & rigant tantum, vim autem internam prorsus ab eo solo manare cuius mandato & iussu plantant & rigant, & qui solus dat vim augescendi & crescendi iis quæ sic plantata rigatæque sunt, 1. Corinth. 3. 7. At loquente ipso Domino, sicut in hac historia factum interius, tum non fuerunt duo operatores. Nam vnus & idem Magister intus effecit quod verbo suo exterius significauit, simul dispositis & præparatis discipulorum cordibus ad hoc donum vera viuæque fide suscipiendum.

*Error eorum qui sentis plus minusve quam par sit attribunt.*

Quæ si distinctio inter Dominum & servos accuratè intelligeretur ab iis de quibus loquutus sum, à derestandis illis idololatriis recessuros arbitror, nec attributuros Sacramentis quæ vni Deo incommunicabiliter ut maximè propria conveniunt: nec vicissim Sacramentis adempturos quæ sunt illis propria, quod faciunt Anabaptistæ & similes, quibus Sacramenta nihil aliud sunt quam memoriale quoddam & exterior reflecta Christianismi, non animadvertentes Apostolum etiam de Circumcisione loquen-

tem,

tem, non simpliciter dicere illam fuisse no-  
tum, qua Iudæi à reliquis nationibus discer-  
nerentur, sed expressè pronūtiare. Ro. 4. n. illā  
fuisse sigillū iustitiæ & fidei: quemadmodum  
etiam Baptismus non simpliciter Lauacrum  
appellatur: sed Lauacrum Regenerationis.  
Tit. 3. 5. & Apostolus non simpliciter etiam  
dicit panem quem frangimus, & poculum  
cui benedicimus (id est quod cum gratiarum  
actione capimus) actionem esse Christianis  
propriam, sed expressè monet esse commu-  
nicationem corporis & sanguinis Domini: sic  
tamen ut quæ propria signorum sunt signis  
attribuat, & vicissim rei significatæ quod illi  
proprium est.

Veruntamen nonnunquam, (non quidem  
ut hæc confundantur, sed ut ostēdatur illas o-  
portere tantū distingui nō separari, nec Dei  
ipsius, nec etiā credentium respectu) rei signi-  
ficatæ nomē tribuitur signo, veluti quū panis  
Cœnæ vocatur corpus Iesu Christi pro nobis  
traditū: & potius sacrosanctæ Cœnæ, immo &  
poculū quo ille cōtinetur, dicitur Sanguis Iesu  
Christi pro nobis fusus. Itidē eadēque pror-  
sus ratione, rei ipsius significatæ effecta non-  
nunquam tribuūtur signo, veluti quū baptis-  
mus vocatur Lauacrū regenerationis, & vinū  
Cœnæ dicitur cōmunicatio corporis & san-  
guinis Domini: quemadmodum etiam Apo-  
stolus longē vltēius progressus, nihil tamen  
minus cogitans quā Timotheo tribuere,  
quod est vnius & solius Iesu Christi propriū,

*Cum non-  
nunquam  
nomen cor-  
porei rei  
significatæ  
tribuitur si-  
gnis: quod à ve-  
ta causa  
manans  
instrumento  
tribuitur.*

Timotheum dicit seruaturum eos qui ipsam  
audierint 1. Tim. 4. 16. tribuens instrumento  
quod est Causæ proprium: quemadmodum  
etiam quum Fidei Iustificatio tribuitur: quo  
sensu sunt intelligendæ similes phrasæ crebræ  
apud Patres occurrentes, quibus Transsub-  
stantiatores & Consubstantiatores abutuntur.

*Hanc ac-  
tionem sa-  
ctam semel  
à Christo:  
& Aposto-  
latus pro-  
priam rudi-  
culè appli-  
cari in con-  
secratione  
Sacrificulo-  
rum Roma-  
norum:  
sicut & a-  
lia quædam  
istiusmodi  
stulta imi-  
tatione fa-  
ctorum Ie-  
su Christi.*

Sed præter superiora illa, Catholicorum  
eorundem tum ætatis nostræ tum præteritæ,  
grauissimum alium errorem attendire. Nam  
quum hoc à Christo gestum sit semel, ac no-  
minatim vt Apostolatus authoritatem con-  
ciliaret, ob multas superius à nobis expo-  
sitas rationes: boni isti viri non erubue-  
runt hoc ad suorum omnium sacrificulo-  
rum Consecrationem transferre, adiectis  
tamen rasura & inunctione sua, cum aliis  
non paucis ceremoniis, quas ex arbitrio suo  
confixerunt: adeò vt quemadmodum Iesus  
Christus suos Apostolos afflauit, & dixit eis,  
Accipite Spiritum Sanctum, ecce Dominum  
Episcopum portatium, aut Magnum Episco-  
pi Vicarium, qui Domini nostri halitum sædo  
& impuro suo ore imitatus, & miseros illos  
Missificos his verbis afflatus, Accipite Spiritum  
Sanctum, repentè creat Sacrificos. Quasi verò  
Iesus Christus ad hanc historiam adiecerit,  
Hoc facite, quod in Sacrosanctæ Ccenæ insti-  
tutione factum ab illo conspicimus. Hic verò  
quid magis miremur, an istorum inuentores,  
an nimis credulos homines iis quæ non imi-  
tatio Iesu Christi dicenda sunt, sed mimica tã-



rum & histrionica gesticulatio? Ex hoc fonte  
 manauit Quadragesima, quodd videlicet Chri-  
 stus quadraginta dies ieiunauit, dum se ad mu-  
 neris, quod in hunc orbē impleturus venerat,  
 executionem præparat. Quodd verodd Christus  
 cecum natum sanaturus lutum saliuua sua fe-  
 cit, à purissima sanctissimâque sua humanitate  
 manâte, vt virtutem suam diuinam adumbra-  
 ret, qua credentium mentes illuminat, en etiâ  
 sacrificolum in Baptismi Sacramentosaliuam  
 suam impuram admiscentem. Quodd verodd  
 Christus furdo facultatem audiendi collatu-  
 rus, immisit suos digitos in ipsius aures, his ver-  
 bis eum compellans, Hephphata, idest, Aperire,  
 idem scilicet istos imitari & pronuntiare par-  
 est baptismum conferentes, non magis eorum  
 quâ dicunt faciuntve gnaros, quâm qui om-  
 nium ignarissimi. Tibi verodd Deus Opr. Max.  
 gratias agimus immortales, qui nos ex istius-  
 modi densissimis tenebris, eduxisti, precamur-  
 que vt eandem gratiam ac misericordiam po-  
 pulis omnibus ac nationibus orbis terrarum  
 largiaris, apertis oculis & auribus etiam ma-  
 ximè cecorum & surdorum per sancti tui Spi-  
 ritus vim & efficaciam.

Superest excutiendus nobis in hac historia  
 vsus Apostolis commissi muneris: qui præci-  
 pius ex illo referendus est: quem Iesus Christus  
 paucissimis quidem verbis docuit, sed quibus  
 continetur omnis fructus quem ex totius sa-  
 cro sancti Euangelij ministerio percipimus.  
 Hunc igitur ad duo capita præcipua reduce-



mus, primum exposita verborum istorum retentionis ac remissionis peccatorum significatione: ac deinceps qualis sit hæc potestas, cui & quomodo detur, quisve sit eius usus legitimus, considerantes ex opposito quantum quàmque detestandus rei tam pretiosa hæcenus abusus fuerit.

*Remissio  
peccatorum  
continet  
necessario  
integram  
ipsorum  
abolitionem,  
tum Culpa  
tum etiam  
Pœna.*

Posita igitur recta expositione, vocis Peccati, quo continetur quilibet animi motus, deinde quilibet consensus, ac tandem quilibet actio Dei Legi repugnans. 1. Iohan. 3. 4. vocem Remittendi in hoc negotio dicimus idem esse ac Condonare vel Absolvere: cui opponitur vox Retinendi, quæ idem est ac Debitorem sibi deinctum tenere, quemadmodum hæc etiam Debitorum voce, peccatores intelliguntur: & Debiti nomine peccata computantur. Matth. 16. quæ nos coram Dei tribunali reos æternæ maledictionis, præter alias omnes pœnas temporarias faciunt. Nos igitur in hoc negotio duo consideramus effecta peccati, nempe primum culpam quæ est instar syngraphæ adversum nos obstrictæ, deinde Pœnam, illius syngraphæ debitum: quæ duo diuelli non possunt, quandoquidem culpa necessariò gignit pœnam meritam: & nulla pœna est merita sine culpa. Si Christus igitur verè nos redemit, utrumque aboleuerit necesse est. Nam qui non est amplius reus (id est in quo culpa est abolita) merito puniri amplius iuste non potest: nec is iuste pœnâ effugere qui sit adhuc reus. Denique vel stupidissimos illos omnium  
hominum

hominum oportet fateri, eum aduersus quem obligatio manet adhuc integra soluendo obnoxium: & cōtrā syngrapha deleta, debitorem esse solutum. Hac de causa postquam Apostolus dixisset Deū nobis nostras offensas ac delicta condonare, quo fidem illius rei faciat, addit deletū fuisse quod aduersum nos erat chirographum, affixum cruci per sanguinē ipsius. Coloss. 2. 13. & 14. 1. Petr. 1. 2. Idem Apostolus Rom. 5... testatur nos fide iustificatos (id est liberos & à Christo solutos apprehenso per fidei instrumentum) pacem habere in conscientia: sed falsissimum hoc esset, si qua ex parte rei adhuc teneremur, ac proinde pœnæ peccati obnoxij, ex quo sensu in nobis oritur conscientia perturbatio. Quibus probè inrellectis ex contrario perspicuum est quid hac phrasi Retinendi peccata significetur, nempe sibi semper deuinctum debitorem retinere.

Aduersus ista quidam excipiunt, quod sanè inficiari nemo potest, nempe, primam Mortem esse per peccatum in mūdum ingressam. Rom. 5. 12. cuius ipsa pœna est. Itaque si credētibz Deus Culpam remittens planè reconciliatur, qui sit quod Morti primæ credentes nō minus obnoxij sunt, quàm ceteri omnes peccatores? At vērò proculdubio Mortem primam & secundam à primo parēte nostro manasse, si primam eius originem consideres: unde in omnibus deinceps hominibus actualiū peccatorū quodlibet genus producitur, quorum minimum est morte prima & secūda di-

*Mors prima credentibus nō est propriæ pœnæ peccati sed potius Dei donū non parū.*

gnissimum: quæ omnia delentur Iesu Christi sanguine & obedientia non minùs quàm ipsa Culpa. Mors primæ tamē remanet, sed immutata prorsus natura per hanc reconciliationē: ut quæ non ampliùs à furore Dei, sed ab eiusdem bonitate proueniat, suos ex huius vitæ caducæ miseriis educens, quos iam tum, animæ quidem respectu, faciat æternæ vitæ felicitatisque participes. Corpus verò quod attinet, tantum abest ut hac animæ separatione dāni quicquam patiatur, ut contrā animæ peccandi instrumentum sic esse desinat: & illa putrefactio sit illi ad vitam spiritualem præparatio, quod pulchrè Apostolus pluribus explicat. 1. Cor. 15. Mors igitur primæ, quæ natura sua in maximis pœnis peccati recensenda est, creditibus sit Dei donum, quo misera & calamitosa ipsorum natura in longè meliorem statum mutatur, quem & ipsi cum Apostolo votis omnibus experunt. 2. Cor. 5. 2. & Philip. 1. 23. Ad reliquas autem obiectiones in hoc ipsum caput deinceps respondebitur.

*Quomodo  
in sola ve-  
ra Christia-  
na religio-  
ne disca-  
mus Deum  
suis omnia  
condonare  
quidem ex  
gratis, sed  
pœnas se-  
uerissimas  
exigere à  
sponsore.*

Remissio porrò qua debitorem suum Creditor ita soluit, ut ab eo nihil ampliùs possit repetere, aut à sola creditoris gratia procedit, aut quòd ipsi plenè satisfactum sit, siue à debitore, siue ab alio quolibet eius nomine. Iam igitur considerandum nobis vtra ratione coram Deo absoluiamur: qua in re Religionum omnes species præter unicam verè Christianā irritæ sunt, nullòque nixæ fundamento. Nam si Deum imaginamur ita nobis debita nostra remittere,

remittere vel cōdonare vt pro ipsis nulla fiat satisfactio, & quidem pœnæ illi respondens quam culpa meretur, sequetur Deum illum; aut nō esse peccatorum iustum vindicem, aut si punit tantum ex parte, tātundem ei de summa & perfecta iustitia sua & iudicij seueritate decedere: ac proinde non esse Deum perfectum, sed qualem eum Epicurei fingunt: nempe aut non iudicem mundi: aut Deum ex parte tantum, ac proinde non Deum, quandoquidē in verum Deum nulla prorsus cadit imperfectio. Sed contrā, si requiritur ad liberationem solutio ad vltimum quadrantem, primum; (quandoquidem peccatum ex eius qui eo latus est maiestate est æstimandum, latus autem est Deus æternus, immensæ Maiestatis ac iræ & indignationis in virium) quis hoc pretium tandem obtulerit? Quis hoc debitum exsoluere meditabitur, vt illud implere possit? Quis vel condignè se potest apparare ad hoc pretiū offerendum? Verum tamen vt dixi oportere summè iustum esse Deum in iudicando, sic oportet vicissim ipsum summè clementem esse in misericordia, vt veras esse Deus comperiat. Ecquis igitur tam repugnantia cōciliabit? Sola Christiana Religio, quæ sola nouit vnicū quendam tertium idoneum ac sufficientem vadem ac spōsorem omnium debitorum, qui quærent & obtinent in ipso suam apocham & à chirographo liberationem, Iesum Christum puta, verum Deū, ac proinde satis datorem idoneum apud Deum Patrem suū: & per-

solutorem in natura humana quā assumpsit, ut sua sanctitate quicquid est vitij ac corruptionis in natura nostra prorsus aboleret, ut obedientia sua perfectissima in ea humana natura, nostrae rebellionis omnem culpam regerret: tandem peccatis nostris debitas poenas lueret, ad vltimum vsque denarium, supra lignum, in quo pro nobis est crucifixus. En quomodo in hac pro nobis ab hoc terro facta solutione, hinc quidem summa iudiciorum Dei seueritas in peccatores sit omnibus maxime conspicua: inde verò immensa quoque & ineffabilis quaedam perfectissima misericordia, in eos qui tantum beneficium vera fide amplectuntur. Nempe is ipse Deus est qui ex sua immensa misericordia Filium vnicum suum nobis spōsorem est largitus, qui corpus pro corpore interponeret, & animam pro anima. Is ipse solus est qui perseveras in hac infinita bonitate, hunc sponsorem nobis annuntiat, offert & donat per Euangelij prædicationem, & suorum Sacramentorum administrationem: is ipse ex eadem gratia & bonitate singulari format in nobis instrumentum illud Fidei ad hoc donum recipiendum aptum: is denique est qui nos ipsos iustificatos tandem etiam in vltima illa & beatissima die glorificabit: In summa, in hoc vnico vero Euangelij arcano simul concurrunt tū summū ac seuerissimum Dei iudicium, quatenus pretio redēpti sumus tam magno tamque pretioso, Filij Dei nempe sanguine. 1. Pet. 5. 18. tū eiusdem infinita Misericordia



sericordia, quatenus nobis hic Sponsor impu-  
ratur in Remissionem omnium peccatorum,  
& vitæ æternæ acquisitionem. 1. Thessal. 5. 9.  
Quæadmodum enim ipsius sanguis est solu-  
tio pœnæ debitæ nostris peccatis, sic eiusdem  
obedientia perfectissima, unde immensi illi e-  
ius dolores ac pœnæ, ius nobis acquirit ad vi-  
tam æternam: ex ipsius Legis formula quæ  
hæc est, Hæc fac & viues. Rom. 3. 30. Istud autē  
eius vtrumque beneficium, Mors eius, inquā,  
& obedientia applicatur & imputatur per in-  
strumentum fidei, ex formula gratuiti fœderis  
Euangelij. Contrā verò ceteri omnes quorum  
peccata retinentur, & permanēt debitores, rei  
etiam æternæ maledictionis in eam vltimo  
demum die præcipitandi permanent. Atque is  
est harum vocum Remissionis ac Retentionis  
peccatorum sensus.

Sequitur, ex proposita initio diuisione hu-  
ius textus, considerandum penes quem sit po-  
testas hunc nobis thesaurum largiendi: qua in  
re prima fronte parum inesse difficultatis vi-  
deretur, quum ipsa luce sit clarius potestatem  
peccata condonandi penes eum esse qui læsus  
est, ac proinde esse vnus Dei, quemadmodum  
homines hominibus condonant. Hoc quū ad-  
mitterent Pharisei, Marc. 2. 7. Iesum Christum  
vt blasphemias loquutū accusarunt, quodd di-  
xisset paralytico, Fili, remissa sunt tibi peccata  
tua. Nam, inquebant, quis potest remittere  
peccata nisi solus Deus? Sic ipsemet apud E-  
saia 43. 25. vociferatur, Ego sum, ego sum, qui

*Primus Dei  
Patriæ, Fili  
& Spiritus. S.  
propria est  
potestas pec-  
cata condo-  
nandi.*

B. ii j.



deleo iniquitates tuas propter me. Merito igitur à Patre quotidie flagitamus peccatorum remissionem, qui nobis ea per Filij sanguinem reconciliatus, gratis remittit. Filius etiam ipse nobis eadem condonat, quæ pro nobis in carne sua supra lignum sustulit, quotidieque nobis offert hanc remissionem per Euangelij sui prædicationem & Sacramentorum administrationem. Spiritus sanctus is etiam est à quo pender hæc remissio, cuius proprium est nostras mentes illustrare, ac voluntatem renouare ad hoc arcanum intelligendum, & vera viuæque fide complendum, quod in dies in nostris cordibus obgnat. Nihilominus tamen videmus apud Matth. 16. 19. his vocibus Clauium, Ligandi & Soluendi, hanc potestatem Apostolis fuisse promissam in D. Petri persona, pro se & sociis suis loquentis; & Ecclesie. Matth. 18. 18. & ipsi Apostolis hoc loco: quæ quum accuratorem tractatum postulent, reiciamus in proximum qui de ea sermo à nobis habebitur, Deo faciente, atque interim Deum supplices orabimus, ut tam pretiosam hanc doctrinam nostris mentibus insculpat, tam eorum quæ copiosius exposuimus, quàm doctrinæ Sacramentorum, ut tantum iis deferamus quantum ex Dei verbo docemur, ad Dei gloriam, & nostram salutem, ac peccatorum gratuitam remissionem, in Domino nostro Iesu Christo fidelium vnica spe & salute. Amen.

HOMI-

## HOMILIA DECIMAS EXTA.

Iohan. 20.

22. Et quum hæc dixisset, afflauit eos, & dixit eis, Accipite Spiritum sanctum.

23. Si quorum remiseritis peccata, remittuntur eis: si quorum retinueritis, retenta sunt.

**S**UBSTITIMVS nuper in ca-  
 quæstione, quæ sit hæc in Apo-  
 stolos collata potestas, remittē-  
 di vel retinendi peccata in ter-  
 ris cū certa promissione in cœ-  
 lis illud omne ratum fore. Vnde videri fortas-  
 sè possit, Iudicium illud, siue Remissionis, siue  
 Retentionis peccatorū, ab hominibus in ter-  
 ris initium capere, deinde in cœlis à Domino  
 perfici: quod quid aliud esset quàm verum or-  
 dinem euertere, ac hominibus iudicandi po-  
 testatem, Deo vero partes illud iudicium exe-  
 quendi dare, quod ne cogitari quidē sine blas-  
 phemia potest? Contrarium igitur prorsus est  
 statuendum. Nam, vt nuper diximus, solius Dei  
 propria potestas est Remittere peccata, ac  
 proinde Retinere & peccatores iusto iudicio  
 damnare. Quoniam verò tribunal istud Dei su-  
 pra cœlos omnes, & hunc mundum cernit,  
 homines autē in terris degunt: idcirco Deus in  
 terris vtitur hominū ministerio quos elegit: nō  
 quidem vt sentēciam præscribant remissionis  
 aut remissionis peccatorum (nam alioqui ser-

*Relata co-  
 legimus  
 sententia  
 Remissio-  
 nis aut Re-  
 tentionis  
 peccatorum  
 ferre pri-  
 mum in cœ-  
 lis, deinde  
 in terris pro-  
 nuntiatum,  
 & iterum  
 in cœlis ha-  
 betur rata.*

B. iiii,

nos in folio suo collocaret, quum tamen illud immotum sit principium, Deum alteri cuiuspiam suam gloriam non dare. Esa. 48. II) sed potestate ipsis facta sententiam quam ipse dictauit pronuntiandi: & quidem ita ut velit homines persuasos esse, quæ sic in terris pronuntiantur à suis seruis, rara in cœlis à se fieri, tam verè id quidem quàm si ore suo pronuntiasset.

*Quomodo  
qui in ter-  
ris senten-  
tiam pronun-  
tiant per-  
suasi sint  
illam sibi  
cœlicus  
dictatam.*

Sic quærat hic quispiam, quomodo hæc sententia diceretur hominibus eam pronuntiaturis: id non opus esse propterea ut vel ipse Dei filius à cœlo descendat, sicuti descensurus est ultinno illo die, ad huius sententiæ integram & realem executionem: vel ut Spiritus Sanctus extraordinariè ministros in aurè alloquatur: sed præscriptum illis officium & fines suos tam in Verbo Legis quàm Euangelij: Legis nimirum in Retinendis peccatis, quatenus illa docet quid sit peccatum, & condemnationem mortis æternæ pronuntiat aduersus peccatores, Gal. 3. 10. & Rom. 5. 12. & 6. 23. Euangelij contra, quod docet, quicumque filio crediderit non periturum, sed vitam æternam consecuturum. Iohann. 3. 15. cui responder quod Apostolis deinde dictam est, quicumque crediderit & baptizatus fuerit, eum seruatum iri: contra condemnatum quicumque non crediderit. Marc. 16. 16.

*Deo non o-  
pus est vl-  
la inquisi-  
tione homi-  
num ad qd*

Inde sequitur, quòd quemadmodum in terrenis iudiciis, iudices ex reis veritatem facti nosse nequeunt, nisi diligenti facta inquisitio-  
ne

ne, aut ipsius rei confessione, ut iuste vel absol-  
uant vel condemnent: sic in hoc spirituali iu-  
dicio, superius facto à Domino supremo-  
que Iudice, sed in terris pronuntiando ab iis  
quibus hoc munus est demandatum, minime  
quidē opus est inquisitione, eius qui superius  
sedit index respectu, qui melius quàm ipsi  
homines corda hominum nouit: sed iudicatu-  
ri in terris & sententiam pronuntiaturi, aut  
contrà aut secundum hunc vel illum, quod cer-  
tiores sint de gratia aut condemnatione in  
cœlis facta, præscriptum ius à Domino quod  
sequantur habent, nempe ut de arbore ferant  
iudicium ex fructibus, & inde sententiam  
pronuntient.

*absoluan-  
dum aut  
condemnan-  
dum pecca-  
torem in cœ-  
lo. Sed ut in  
terris feren-  
tur senten-  
tia confor-  
mis ei quæ  
in cœlis in-  
dicata est,  
causæ cogni-  
tione opus  
est, quam  
fieri par est  
quomodo  
& à quibus  
est manda-  
tum.*

Hæc porro sententia nonnunquam est sim-  
plex & absoluta, quum vel de facto constat,  
quantum hominibus licet, vel de statu & con-  
scientia eius cum quo agitur, purà utrum sit  
reus, necne: an si reus, agat seriam pœnitentiã,  
ut debet, utrum credat, neque. Ex his enim  
fructibus arbor discernitur. Nonnunquam  
autem, quum subest iusta dubitandi occasio,  
hæc sententia certa quadam conditione pro-  
nuntiatur, purà & absolutionis in cœlo, si cum  
quibus est negotium seriò pœnituerint & cre-  
diderint: vel condemnationis, nisi pœniten-  
tiam egerint & crediderint: quam sententiam  
apud se vel absolutos vel condemnatos oportet  
seriò meditari. En igitur cur duplex sit i-  
stiusmodi à Deo latarum sententiarum species,  
quæ à pastoribus & ministris verbi diuini com-

*Quod sit  
fundamen-  
tum senten-  
tiarum quæ  
in terris pro-  
nuntiatur,  
quarum al-  
ia simpli-  
ces & ab-  
solutæ, alia  
cum condi-  
tione, alia  
generales  
& indefini-  
tæ, alia cer-  
tis quibus-  
dam pecu-  
liaribus.*

missis ipsis ouibus proponuntur. Nam alie sunt indefinite cum apposita conditione, sicut fit in ordinariis concionibus ad vniuersum gregem: quæ Euangelij prædicatio nihil aliud est quàm publica declaratio, & denûtiatio Pastoris nomine Domini, ad suas oues & auditores, qua verè & ex animo pœnitentiam agentibus, viuaque fide Domini mortem & passionem amplectentibus omnia in vniuersum, & singula seorsim peccata ipsis à Deo condonari testatur vt iam coram Dei tribunali à iudicio Dei liberi & immunes censeantur: vt contrà, non agentibus pœnitentiam, & simulatè Christum amplectentibus, peccata retineri, & perpetuè maledictioni reo addici. Hic verò postulat ouium officium vt se ipsas iudicent, an ita sint apud se affectæ vt de præterito dent gloriam Deo, corque illud verè contritum & abiectum offerant, Psalm. 51. 19. & in primis, an remissionē illam peccatorum oblatam Euangelij prædicatione vera fide amplectantur: Deoque respondere paratæ sint quod olim Angelo Sancta Virgo, Fiat mihi, Domine, secundum verbū tuum Luc. 1. 38. & quemadmodum Domino pater ille Lunatici respondit, Credo, Domine: succurre incredulitati meæ. Marc. 9. 24. cum certo proposito vitæ melius in posterum instruendæ. Quod si fiat, minime dubium est quin is cui Deus cor istud largitus est, domum absolutus & liber reuertatur: sin aliter, quin reus & suis peccatis obstrictus, etiam ille domum redeat,

vt non



non opus sit Pastorem peculiariter aliam sententiam pronuntiare condemnationis aut absolutionis. Nam si peccator pœnitens istud beneficium à Deo sine vlllo intermedio consequitur, quod expressè de misero illo publicano Lucas prædicat. 18. 14. multò magis Pastore peccatores sic alloquente eius nomine à quo missus est, et si hanc sententiam in genere tantùm protulit, conscientia peccatoris pœnitentis habet quo nitatur & consolatione apud se percipiat: quod de se David ipse testatur pluribus psalmis, sed psalmo præferim. 32. 3.

Iudicij verè quod de priuatis statuitur peculiaris quædam est cognitio, & specialis ac luculentior declaratio. Tota res tamen eodem redit, quòd sit vna Lex ex qua impœnitentibus peccata retinentur, & vnicum Euan- gelium, per quod pœnitentibus & credentibus peccata remittuntur eodem ministerio: seu ad plures indefinitè sermo dirigatur, seu cum priuato quopiam sit negotium, & absolute pronuntietur sententia. Hæc autem in triplici agendi sunt differentia. Primum locum sibi vendicant admonitiones priuatae, pro varietate circumstantiarum, rerum ac personarum, Pastorum officio hoc postulante, vt singulis suis ouibus inuigilent, seu monendis & arguendis, seu etiam consolandis. Ezechiel. 33. 8. & 9. Act. 20. 20. 2. Corinth. 11. 29: vbi, quocunque modo affectus sit qui admonetur, nunquam frustra Pastor pœnitenti & credenti remissionem peccatorum annuntiat:

*Prima species Ecclesiasticae iudicij quod priuatis pronuntietur à Pastoribus studiosis salutis singularum sibi commissarum ouium.*



nec contrā perniciaci & incredulo condemna-  
tionem. Et hoc præsertim locum habet in æ-  
grorum visitatione, quo tempore maximè Pa-  
storem oportet ægrum ad pœnitentiam, & re-  
missionis peccatorū certitudinem disponere,

*Secunda spe-  
cies Eccle-  
siastici iudi-  
cij pro aut  
contra pri-  
uatos pos-  
sunt cogni-  
tione coram  
eodem Semo-  
rum legiti-  
me ad hoc  
munus ele-  
ctum.*

Deinde priuatis istis iudiciis locus est in iu-  
risdictione & disciplina Ecclesiastica quam  
Dominus instituit in Ecclesia Christiana,  
Matth. 18. 17. & 18. ad exemplum eorū quæ sub  
Lege antiquitus decreta fuerant & in vñ e-  
rant, Ioh. 9. 22. & 12. 42. & 19. 2. Igitur officium  
cæterus illius, qui Ecclesiam repræsentat, ex ver-  
bi Ministris compositus, & Senioribus legiti-  
mè ex ipso populo electis, quos propterea Pau-  
lus Gubernatores nominat 1. Cor. 12. 28. est, vt  
post diligentem inquisitionem eorū quæ cum  
Ecclesiæ offendiculo, facta sunt, sedulā nauent  
operam, tum vt peccator pœnitentiam agat,  
tum vt scandalum tollatur, ne forte paululo  
fermenti tota massa fermentetur 1. Cor. 5. 5. &  
6. Apostolorum exemplum sequuti, pœniten-  
tiam agentibus consolationis medicinam ap-  
plicent, & deuiam ac aberratē ouem in gre-  
gem reuocent. 2. Cor. 2. 6. & 7. prout facti ra-  
tio postulabit: contrā contumaces ac contem-  
ptores illius quæ in tectis est Ecclesiæ excin-  
dant, vt pudore tandem, si fieri potest, ingre-  
gem reducantur, seriam peccatorum pœni-  
tentiam agentes, sicut Apostoli docuerunt &  
factitarunt. 1. Cor. 5. 6. & 12. & 2. Thessal. 3. 4.  
6. 14. 1. Timoth. 1. 19. & 2. Iohann. vers. 10. &  
12. totāque vetus Ecclesia nemine refragante.

Fateor

Fateor tamen iam pridem hanc disciplinam in horrendam & detestandam tyrannidē immutatā fuisse. Sed hæc tamē iurisdictio & disciplina Ecclesiastica fuit nihilo magis abolenda quā Verbi Divini prædicatio, quod canon nunquam falsi Pastores abutantur ad hæreses invehendas. Vos verò perditī perturbatores Ecclesiæ, qui eius rectam instaurationem pro vitibus impedire conamini, alij quidem planè damnatis Consistoriis & qualibet Ecclesiastica censura: alij quod merè est Ecclesiasticum & spirituale ad magistratus civiles transferentes: alij ab hac disciplina remotētes eos qui ex populo legitimè sunt ad hoc munus vocati (quod Ecclesiæ voci planè repugnat, quæ huic cœtui Seniorū cōpetit. Mat. 18. 18.) alij prohibentes ne profligatæ istius tyrannidis, qua tandē Ecclesia in tantā desolationē devenit fundamenta conuellantur: vos, inquā, omnes instrumenta Satanæ, mutuas operas in tam perditā causā tuenda conferentes, tādē aliquando coram Filij Dei tribunali sentietis, an vobis licuerit eius in terris tribunal euertere: ac quicquid vestris cōsiliis vel professis ipsius Euāgelij hostibus lōgè deterioribus moliamini, tamen quod fuerit in terris ligatum, cōperietur in cœlo fuisse ligatum: & similiter solutum, quod ita solutum fuerit, ut rata sit ipsius Domini hac de re sententia, Matth. 18. 18. tandēque vestro periculo experiemini quid sit cum eo bellū suscepisse qui vester Index est ac futurus est.

*Abusum  
discipline  
in iudi-  
cibus Ec-  
clesiasticæ  
oportet cor-  
rigi, eius le-  
gitimo &  
necessario  
usu remota  
to.*

*Tertia species priuata-  
rum sen-  
tentiarum  
in admini-  
stratione Ba-  
ptismi &  
sacrosanctae  
Cenae.*

Tertia species priuatae istius administratio-  
nis posita est in Sacramentorum administra-  
tione, quae singulis distribuuntur, non autem gene-  
raliter & indefinitè, vt verbū Dei in ordina-  
ria verbi praedicatione. Idè aduultiores olim  
in Ecclesia vetere priusquā Baptismo in Eccle-  
sia reciperebantur, Catechumeni erāt, ac doctri-  
nae Christianae capita praecipua docebātur, nec  
antè admitterebantur nisi facta expressa stipula-  
tione suae in Deum fidei, Diaboli abnegatione  
& omnium quae essent Euangelio contraria,  
quod à Philippo videmus obseruatum in Eu-  
nucho illo, de quo fit in Actis Apostolorum  
mentio. Act. 8. 37. quod Petrus etiam respexit:  
I. Pet. 3. 21. vnde profecta sunt ista quae Roma-  
na Ecclesia hodierna retinuit, Credis? Credo.  
Abrenuntias? Abrenuntio: qui tamen error  
crassissimus praeter tot rātosque abusus & pol-  
lutiones lingua peregrina inuectas, pessimè-  
que ad infanrium Baptismū traductas, haud-  
quaquam nunc primū cōpīt. Idē etiam exa-  
mē & expressa professio fidei requiritur in sin-  
gulis antequam ad sacrosanctam Cēnam ad-  
mittantur. Quod si examen à Pastoribus in huius-  
modi negotio saepius iteraretur, non modò  
ad officium excitarentur qui tradidisse depre-  
henderentur obliuioni quae prius didicerāt &  
professi fuerāt: sed etiam obuiam iretur mul-  
tis pollutionibus quibus haec sancta commu-  
nio cōtaminatur & ira Dei terribilis & extra-  
ordinaria prouocatur, vt loquitur Apostolus  
1. Cor. 11. 30. Nam dum iubet singulos seipsos  
probare,

probare, nō vult Pastores ab officio suas oves  
probandi detertere, sicuti quidam somniant.  
Hoc verò casu minimè dubium est, quin qui  
vera pœnitentia & fide amplectitur verbum  
tā Legis quā Euangelij à Pastore fideliter pro-  
positum, & Sacramenta sic percipit, sit etiam  
in cœlis solitus, contrā verò qui secus faxit suū  
chirographum, suæque condemnationis me-  
ritum coram tribunali veniat obfignaturus.

Igitur sacrosancto ministerio commissum  
est in terris munus declarandæ sententiæ, quæ  
primùm conficitur & dictatur in cœlis verbo  
Domini diligenti inq̃erim adhibita differen-  
tia inter eū qui solus remittit aut retinet pec-  
cata, qui solus absoluit aut condemnat: & eos  
quos in terris delegit, vt in iis causam hanc co-  
ram hominibus excutiant & examinent, sen-  
tentiāque in cœlis ratam habendam pro-  
nuntient.

Ex supradictis etiam apparet hos in ter-  
ris Domini Legatos sua functione, cuius sunt  
præscripti fines tam verbo Legis & Euange-  
lij, quā æquo & bono in illius dispen-  
satione, sic abutentes, tum in re ipsa tum  
in iure, nihil legitimè administrare, ac pro-  
inde non propterea debere turbati homi-  
num conscientias. Et hoc Dominus ex-  
pressè docuit suos Apostolos quum latam à  
Pharisæis aduersus Iesumque discipulos sen-  
tentiam excommunicationis audiuisset. Iohā.  
16.2. & Marth. 15.12. & 14. quemadmodum ho-  
die per Dei gratiam, nō modò nos non mouet

*Deus indi-  
cat in cœlo  
et eius sen-  
tentiā in terra  
pronuntiat.*

*Lata in ter-  
ris iudicio  
præter aut  
cōtra formam præscri-  
ptam commissi-  
onis iis  
qui rotati  
sunt ad re-  
probanda,  
prorsus irri-  
ta sunt &  
nullius effe-  
ctus.*

pseudo Ecclesiæ illius Romanæ excommuni-  
cationum fulmina, vt cōtrā, quū ab istiusmo-  
di hominibus anathemate ferimur, præsertim  
quod ab eorum idololatriis secessionem fece-  
rimus, certissimum inde capiamus argumen-  
tum lætandi in Domino, quemadmodum ipse  
nos admonet, Matth. 5. 11. & 12. & Apostoli no-  
bis sunt exemplo, Act. 5. 41.

*Quomodo  
et quom-  
que in A-  
postolos col-  
lata hac hi-  
storia pote-  
stas, transfe-  
ratur ad  
Pastores  
et seniores  
in Ecclesiis  
constitutos  
post Apo-  
stolorum  
tempora.*

Sed quidam hic superest scrupulus. Nam si  
Apostolatus hæc actio propria est, ac proinde  
ipsorum Apostolorum ( quod sæpius in huius  
historiæ expositione exposuimus ) quæri non  
immeritò potest, quomodo nos hanc potesta-  
tem ad omnes Pastores, qui sunt, fuerūt, & ad  
finem vsque sæculorum futuri sunt, extendamus.  
Facilis responsio, quiddam esse proprium  
Apostolatus functioni, sicut satis copiosè do-  
cuimus in huius historiæ explicatione, veluti  
quod ipsius ore Filij Dei missi sunt archirecti  
futuri & primi fundatores Ecclesiæ Christia-  
næ in vniuersum mūdum, & quidem cum ex-  
traordinaria omnium donorum sancti Spi-  
ritus abundantia & auctoritate omni excep-  
tione maiore, quam ob causam etiam Do-  
minus ad ipsorum vocationem addidit Sa-  
cramentalem halitum oris sui. Fuerunt igitur  
hæc Apostolatus & Apostolorum sic propria;  
vt nullum in istis potuerint ac debuerint suc-  
cessorem habere, ob eas causas quas in huius  
historiæ explicatione satis copiosè declarauimus.  
Sed cōsiderata generaliter functione ad-  
ministrandi tum verbi prædicationem, tum

Sacra-

Sacramenta & disciplinam Ecclesiasticā, hæc commissio data est etiam à Pastoribus, Euangelistis putā, Pastoribus, Doctoribus & Senioribus, qui hoc munus alij aliis succedentes inuicem sustinerent: quam ob rem disertissimis verbis præsentem suam opem sacro illi ministerio promisit vsque ad mundi consummationem, non autem simpliciter tantum Apostolis, qui vitæ suæ curriculum breui decurrerunt. Marc. 28. 20.

Haberis veri Christianismi summam, cui si vellē ex diametro opponere, & sigillatim pluribus persequi quæ sunt in Ecclesiam Dei inuenta per illam horrendam apostasiam ab Apostolo prædictā. 2. Thess. 2. 3. & in Apocalypsi copiosè declaratam, vix mihi singula persequenti annus suffecerit, vel totos dies à primo solis ortu ad occasum vsque in eodem argumento versanti. Breuiter tamen summa capita perstringam, quò melius dignoscamus ex quantis abyssis Dominus summa sua, immo immensa misericordia, eruerit, & tam pretiosum istum thesaurum pluris facere discamus. Accipite igitur quid hæc in re spiritus erroris promouerit, iusto Dei iudicio, quale per Prophetā Esaiam erat minatus, Esa. 29. 14. & quò totum terrarum orbem hodie punit. Primum quòd ad hanc Remissionis peccatorum vocem (in quā tota nostra fides & spes est posita) videte quomodo sentim per cuniculos eius fundamenta sint tentata. Nam non modò ab initio statim distinctum, sed separatum est

*Falsè remissionem peccatorum separari à remissione culpæ.*



chirographū ab eo ad quod per chirographū obligamur, id est Culpa à Pœna: ac proinde si meritum Iesu Christi solam culpam deletur, sanè ex parte truncatur, & Deus etiam arguitur iniustitiæ, si solutionem petat ab iis quorum chirographum deletum sit: eni denique Iesu Christi perpeſſiones prorsus inanes, aut saltem hætenus nos adiuuantes vt valere faciant pretium quod nos ipsi pro nostra liberatione soluimus: veluti cibus quilibet sale cōditur vt saporem ac gustum suauiore recipiat. Sed, obsecro, num magis euidenter potuerunt nostræ salutis fundamenta conuelli, & Iesum Christū suo illo nomine saluifico Iesu spoliare? & quidem etiam Prophetis & Apostolis veluti mendacium impingere?

*Responsio  
ad eorum  
obiectiones  
qui sanguinem Iesu  
Christi mi-  
ſcent cum  
Pœnis qui-  
bus Deus  
nonnunquā  
eos casti-  
gat quibus  
peccata con-  
donauit.*

At qui sic separant Remissionem Pœnæ à Culpæ remissione, volūntque superesse solutionem aliquam iis quorum tamen deletū est chirographū, Coloss. 2. 14. præter ea quæ sunt à me refutata superius, de morte prima, in qua manent qui à morte secunda liberati sunt, Dauidis exemplo tueri suum errorem conantur, cui quum peccatum esset condonatum à Deo expresse per Nathanem Prophetā, 2. Sam. 12. 13. & 14. tamen maximis pœnis, tum ipse, tum eius posteritas fuerūt obnoxij, cuiusmodi plurima exempla possunt adduci, quum quotidie videamus vel optimos quosque Deique timētes castigari variis pœnis, etsi Dei filij sint, Deoque proinde reconciliati. Respondemus primum ratū agi hæc ex ceptione de pœnis, quæ

quæ ad hanc vitâ spectant: illâque proinde non iuvâri eos qui Purgatorium statuunt, in quo post hunc mūdum pro peccatis in illo admisis satisfiat. Deinde non mirum esse, quum vel maximè pœnitentes & credentes tanta laborent imperfectione, si facta cum ipsis reconciliatio, non producit in anima aut corpore dignos effectus plenæ cum Deo reconciliationis. Nam (vt Davidis exēplum expendamus) rātum abest vt pœnæ quas post peccati remissionē sustinuit ab vllō defectu recōciliationis manarint, aut ab vllis aduersus ipsum iræ Dei reliquiis: vt contrā sic ista contingere ex singulari in suum seruum reconciliatum amore voluerit: quem nouit his pœnis opus habere, vt magis magisque peccatorum teriam pœnitentiā agere disceret, essentque tam ipsi quàm posteris, & toti populo, velut quoddam amuletum, quo à talibus peccatis, siue leuioribus siue grauioribus sibi cauere discerent: quas sanè rationes quis meritò dixerit ab ira Dei proficisci, tanquàm non planè reconciliati, quum contrā perspicua sint testimonia beneuolentiæ ipsius, quam temperat prout expedire nouit eius salutem cui peccata sunt ex gratia sua cōdonata? Denique quum nostris propter peccata pœnis, quæcunque tādē illæ sint, Deo nihil decedat nec accedat, nonne meritò dicendos censemus amentes eos qui satisfactionis nomen ipsis attribuūt? Iraque tam pretiosum istud nomen propriū est ac peculiare soli obedientiæ qua culpa nostræ rebellionis deletur,

& passionibus quibus satisficit pœnis, quas eramus meriti, solius, inquam, eius obedientię & passionibus qui in hoc datus est, ex mera & immensa Patris & ipsius etiā voluntate, Deitate ipsius infinita dante vim infinitam pœnæ illi quam in humanitate sua passus est.

*Falsa imaginatio duplicis pœnitent. a, aliterius ante, aliterius post baptismū.*

Deinde quòd pœnitentia (quam melius respiscientiam ac Conuersionem dixerimus ex vſu Scripturæ) indiuiduo nexu cum promissione remissionis peccatorum cohæreat, duplicem aduersarij nostri pœnitentiam faciūt, vnam ante baptismum, quæ hodie tantum ad Turcas & Iudæos spectaret, & cui tamen plurimum attribuunt, admittentes in ea, sed suo more facta, Pœnam & Culpam deleri. Alterā, quæ Culpam respiciat, quam à Baptismo contrahimus, quæ propterea grauiores pœnas meretur: & hic proinde Remissionem Culpæ separant à pœna, vt omnes Christiani corā Deo totidem peccatorum rei fiāt quot à Baptismo suo peccata committunt. At diligenter legāt & relegant Bibliorum volumine quicquid cōtinetur, vnicam Conuersionis hominibus necessariæ speciem inuentient: quæ, coram Deo, consistit primum in corde illo contrito & vulnerato sensu iræ Dei aduersus peccatum: deinde in apprehensione diuinæ misericordiæ, cuius nullum aliud obiectum est, nisi vnicus pretiosus ille sanguis Domini nostri Iesu Christi, qui rulit supra lignum peccata nostra, id est peccatis nostris pœnas debitas, quem nostræ conscientie vulneribus applicemus, quæ non alio

alio quàm fidei instrumento curari possunt.

Tertiò vera Conuersio consistit in sincera *Falsatio confessionis*  
 peccatorum agnitione, primùm & maximè a- *Et agnitio- nis peccato- rum quæ in vera con- uersione Christiana requiritur.*  
 pud eum qui solus præcipuè offenditur, vt Da-  
 uid ipse loquitur, Psalm. 51. 6. & ad illius mise-  
 ri Publicani exemplum, Luc. 18. 14. deinde  
 quantum fieri potest apud eos qui læsi sunt, si-  
 ne priuari illi sint Matth. 18. 15. & 16. siue Eccle-  
 sia in genere, facto quoprià quod offendiculū  
 ingens secū trahat. Cuius exemplum insigne  
 præbēt nobis ipse Dauid & Ezechias, aliique  
 ipsis similes: qui non tantum peccatum priua-  
 tim agnouerunt & cōfessi sunt, sed etiam mo-  
 numentis in æuum omne tradiderunt: cuius-  
 modi exemplum etiam notandum est, non v-  
 nius aut alterius rātum, sed totius eorum mul-  
 titudinis qui Ephesi Magiæ sese addixerant:  
 Act. 19. 19. Hic verò spiritus erroris pedetētim  
 hoc promouit, vt primum sublatum sit discrimen  
 inter confessionem peccatorum coram  
 Deo communem & Christianis omnibus ne-  
 cessariam, omnibus horis ac momentis, & eā  
 quæ propria est & specialis iis qui ob scanda-  
 lum admissum legitima Ecclesiæ censura ex-  
 communicari, peccata publicè confitentur in  
 Ecclesia & Christianorum cœtu, perentes se  
 in cœtum fideliū recipi ac redintegrari: (quod  
 sub Lege fuerat institutum & vñtatum in sa-  
 crificiis quæ pro peccatis offerebantur:) præ-  
 terea sublatum sit discrimen inter fraternam  
 peccatorum agnitionem, siue priuatim, siue  
 corā testibus, quod ipse Dominus præscripsit

apud Matth. 18. 15. & 19. & eam quæ priuatorum  
 est, aliorum ad alios inuicem. Hæ species igitur  
 confessionum hac falsa doctrina confunduntur sub  
 cōmuni nomine Pœnitentiæ, hoc excepto quòd  
 ultimam speciem parui faciunt. Nam præterquàm  
 quòd, pro cœtu Pastorum & Seniorum, substituerunt  
 monstrum illud Officialitatis, aut Episcopalis Curie, cō-  
 positæ ex procuratoribus & rabulis, in qua de  
 Christo & eius Euangelio ne quid quidem,  
 sed vtriusque horrendissimus contemptus, ex-  
 communicationes fiunt & redimuntur nume-  
 rata certa pecunia, & quidem tam absurda ra-  
 tione cuncta geruntur, vt vix futurum æuum si-  
 bi persuaderi patiatur mundum sic potuisse  
 decipi, multoque minus credat Deum tanta  
 patientia sanctæ suæ disciplinæ contemptores  
 tulisse. Denique vt totam istam suo quidem  
 respectu fabulam, sed Dei, horrendam tragœ-  
 diam, claudant: ad pleniorē absolutionem,  
 substituerunt Presbyterum quempiam Con-  
 fessorem omnium, quæ vocant, ordinariorum  
 peccatorum: eorum verò quæ reseruata di-  
 cunt, Pœnitentiarium, ac tandem summum  
 Episcopum, à quo etiam typis excusa pro-  
 stant pretia quorumlibet maximorum gra-  
 uissimorumque peccatorum: vt coram homi-  
 nibus tam effrænis impudentia magis sit con-  
 spicua, quos non pudet omnibus in gene-  
 re peccatoribus pro Deo Presbyterum substi-  
 tuere: excommunicatis verò, pro Ecclesia, Pœ-  
 nitentiarium.

Quarto,

Quartò, quò nonnihil huius persolutionis apprehensionem subleuarent quam ad satisfactionem per Iesum Christum præstitam adduci volunt: abusi peccatorum inæqualitate, primùm falsissimam & perniciosissimam peccatorum distinctionem commenti sunt. Nam alia quidem esse venialia, dicunt digna condemnatione, sed leuis alicuius pœnæ temporariæ, quæ non propriè Iesu Christi sanguine, sed quibusdam aculeis & morsu conscientiz, & detestandæ & abominandæ aquæ suæ lustralis aspersione deleantur. Alia verò mortalia, id est æterna damnatione digna, quibus vt satisfiat, accipite, quam nobis isti monetam cuderint, in qua primus nummus est morsus conscientiz, & ægritudo illa quam specioso nomine & proprio vocant Contritionem, sed quam deinceps adulterant falsa imagine, quum meritoriam & satisfactoriam apud Deum faciant, cum Iesu Christi sanguine tamen coniunctam, vt hæc omnia suum pondus habeant.

*Falsa distinctio peccatorum in venialia & mortalia.*

Alter nummus est auricularis apud Presbyterum Confessio, & quidem omnium sigillatim peccatorum, omnium se absolui cuperientium, qua nulla maior conscientiz carnificina excogitari potest.

*Adulterina moneta qua Deo satisfiat.*

Tertius, Absolutio quam Presbyter ille pronūtiat: de qua deinceps agemus sigillatim.

Quarta, satisfactio: & quidem apud Deum pro peccatis cōfessis, de qua sumus etiam pluribus paulò post dicturi, hæc pauca si addide-



rimus hoc loco, nempe verè à Deo bonos istos & egregios scilicet Pastores excæcatos esse, in eo, saltem, quod contra omnem ordinem & rationem etiam doctrinæ suæ, Absolutio præcedit Satisfactionem pœnitentialem: ut causam dicere nequeat quin absolutiones omnes istiusmodi sint conditionales, ac proinde incertæ, & irritæ.

*Ignis æter-  
nus infero-  
rum muta-  
tus in ignē  
purgatorij  
ad tempus.*

Denique annon hæc moneta satisfacit, ut sol-  
ventes demum liberentur? Minimè Gentium.  
Nam qui alienis peccatis viuunt, ut de Leui-  
tico Sacerdotio scriptura loquitur, Hosee 4.  
& nimia conficerentur macie, nisi miseras ou-  
culas attonderent, immo & excoiarent, quas  
etiam mortuas laniare non erubescunt. Aliq-  
uitaque hoc ordiendæ tela. Nempe pro innu-  
meris peccatis, quæ non recensita pœnas æter-  
nas mererentur, & ad obsequendam Absolu-  
tionem acceptam in hoc mundo à Presbyte-  
ro, ecce quid (si fidem ipsis adhibemus) Do-  
minus in gratiam peccatorum eorum anima-  
bus præstiterit: nimirum, ignē illum æternum  
qui nunquā extinguitur (quod fatemur) muta-  
tū in ignem aliū, cuius minorem quidē faciūt  
ardorem quàm ignis inferorum, sed tantò ar-  
dentiorem igne naturali in his terris, quantum  
inter se differunt ignis iste naturalis, & ignis  
simulachrum: deinde, inquiunt, pœnæ æternæ,  
mutantur in has pœnas temporarias in hoc i-  
gne, quod Purgatorium dicunt, in quo mis-  
eras animas oportet torreri, donec à viuenti-  
bus sit ad vltimum quadrantem pro ipsis satis-  
factum.

factum. Nam merendi status simul cum hac vita desinit.

Sin quærat aliquis, vbi sit hoc Purgatorium hærent dubij, sed tamen ita nodum secâr, vt de eo nō inquirédū anxie dicâr. Sin vltterius quærat, quod sit vnicuique peccato mortali temporis spatium præfixum, non æqualis omnibus illius est æstimation, & in genere nō est etiam de illo curiosius inquirendum. Nihilominus tamen verisimilior æstimation est annorum mille, in quodlibet peccatum admissum aduersus vnumquodque decem mādatorum: deinde mille isti anni supputandi sunt ex ordine præcepti aduersus quod erit peccatum: ac proinde sola concupiscentia decimo decalogi præcepto condemnata, decem milliū annorum pœnam sustinebit, quòd sit illud decimum Legis mandatum: idololatria verò tantum duorum millium, & ita deinceps. En, obsecro, eximiam Theologiam, & summam consolationem quam ex hac doctrina secum auferunt ex hoc mundo excedentes. Nescio verò, an omnes hodie istam æstimationem approbent, sed tamen nihil in medium adfero, quod non palàm à bonis ipsorum ministris publicè sit prædicatum. Et proculdubio talem ipsorū æstimationem esse necesse est, quū suas indulgentias in myriadam myriadas & ampliùs expendant.

Veruntamen ne fortè animæ miseræ desperant, & nihilominus ignis ille, quo feruet eorū olla, foueatur, ecce remedium in promptu.

*Æstimatione temporis satisfactio pro quolibet peccato in Purgatorio.*

*Supplementum desierit resuperius dicta solutione.*

Magnus enim ille Clauiger, primū (vt ex alie-  
no corio lata secat lora, & suos suorūq; satel-  
litū loculos egregiè farcit) ecce fundit gene-  
rales Indulgentias & Remissiones generales  
absolutorias à Culpa & Pœna: ecce iubilæa &  
indulgentias istiusmodi priuatas: en etiam in-  
dulgentias ex cuiusque voto vanales: & istis  
adde peregrinationes: vota huius aut illius rei  
in pœnas temporarias, cuiusmodi sunt ieiu-  
nia & eleemosynæ: adde præterea missas &  
tot cultus pro defunctis: adde denique & præ-  
cipuè tamen sanctorum sanctarūque meri-  
ta, quæ distribuuntur ex hoc Ecclesiæ thesau-  
ro ab eo qui clauium cœli penes se potestatem  
esse mentitur, & quidem auctoritatem Ange-  
lis imperandi: cuius rei fidem facito quondam  
missum exēplar ab illo Papa Leone decimo,  
& aliis deinceps ipso nihilo melioribus. Deni-  
que horum omnium finis est, bonorum istorū  
Sacrificulorū qui sic manus iniecerunt in sce-  
ptra & coronas Regum, vita lautissima, post-  
quam miseras animas suis somniis depastas in  
locum illum torrendas præcipientes dederūt, &  
vinos gementes, & his vētribus affatim omnia  
suppeditantes, cantionibus pascunt ac demul-  
cent.

*Potestas v-  
niū Dei  
propria in-  
communica-  
biliter, ad  
presbyters  
& quidem  
falsos trans-  
lata.*

Verū quod absolutionem presbyteri hic  
in Purgatoriū ingressus præcedat, huic etiā  
oportuit aliquid substerni fundamentum hāc  
nimirum historiam, qua nritur sacramentum  
quod fingunt pœnitentiæ, quod ad absolutio-  
nem & satisfactionem pœnitentialem. Et qui-  
dem

dem ita se hinc gesserunt, ut primū, sicuti superius explicauimus, suo illi Sacramento ordinū suæ hierarchiæ applicuerint hanc actionē Sacramentalem, quam ostendimus fuisse propriā & specialem Apostolatus, non minus quam missionem Spiritus die Pentecostes: deinde ut sic abusi sint iis quæ hoc loco de sacrosancti puri verbi Dei ministerij auctoritate, de Sacramentorum administratione, & de iurisdictione Ecclesiastica dicuntur, ut transformarint in potestatem absolutam, quæ in presbyteros, quos voluerint, conferatur, non ad declarandam sententiam in cœlis latam & dictatam ex verbi Diuini regula & præscripto, & secundum pœnitentis fidem: sed suo arbitrio confictam, ut pro voluntate sua claudant & aperiant, absoluant & condemnent, certa verborum formula lingua peregrina & ignota. Atque hæc omnia quis non videt coniuncta esse cum horrēda deprauatione & abolitione meriti Domini & veræ resipiscentiæ, siue illius causas consideres siue etiam effecta? Sed qui cumulus est abominationis, attēdite, quæso, quas satisfactiones pœnitentiales illi vocent. Nēpe repetitas quasdam precatiunculas, quibus Pater noster aut Ave Maria occinitur coram idolo quopiam, aut certa quædam ieiunia, vota, aut meritorias peregrinationes. Et, ut huic abominationi nihil desit, priuatas quasdam Missas præscribunt submissas vel altas, sapius in Patris istius Confessoris commodum: roidem profecto (quod sine horrore dicere nō

possum) abnegationes & abolitiones oblationis semel factæ realiter & personaliter à Iesu Christo in cruce in vitam æternam & omnium credentium salutem, quos isti fingunt oblationes corporis & sanguinis essentialis Iesu Christi Deo Patri, actuales & reales, pro viuentium & mortuorum redemptione.

*Conclusio  
tot ac tanta  
rum abomi-  
nationum.*

Quid verò nos ad hæc tandem dicturi sumus? Deus Optime Maxime, Pater, Fili, & Spiritus Sancte, gratias immortales agimus tibi pro tanto tuo beneficio, quod mentes nostras illustrare dignatus sis ad istas abominationes cognoscendas, & in cordibus formare studiū illas detestandi; ac supplices abs te petimus ut pro fœdis illis abominationibus tuā veritatē magis magisque nostris in mentibus insculpas, ut in ea viuamus & moriamur, & quā nostro sæculo veluti cœlitus eam iterum in terras demiseris, in tenebris adhuc versantes eadē tua gratia digneris illuminare, dissiparis ipsorum tenebris. Miseram tuam veram Ecclesiam & intus & foris ab erroris spiritu protege: nec iratus respice quid hominū mereatur animus ingratus, tantam tuam lucem respuentium & in cœlū illā relegantiū, sed Sancti tui nominis cognitionē in illis adauge, & insuper illos vera fide & resipiscētia imbue. Peccatorum nostrorum obliuiscere, sanctarūque tuarū promissionū memor, quos honore sancti tui ministerij dignaras es cum lato vera sapientia, zelo, discretionē, & aliis istiusmodi donis necessariis ad tuæ domus instauracionem: hostiū  
ruorum



tuorum qui tum in Oriente tum in Occidente sedent regnum ac solium euertere: tuorum electorum numerum imple, tibi que quicquid contrarium est destruens, citò veni Domine, tuis hostibus sub pedes tuos substratis os occlusurus, tuisque fidelibus seruis, à quibus in æternum lauderis, aperturus. Amen.



## HOMILIA DECIMASEPTIMA.

*Iohan. 20.*

24. *Thomas autem unus ex duodecim, qui dicitur Didymus, non erat cum eis, quando venerat Iesus.*

25. *Dixerunt igitur ei alij discipuli, Vidimus Dominum. Ille vero dixit eis, Nisi videro in manibus eius vestigium clauorum, & immisero digitum meum in vestigium clauorum, & immisero manum meam in latus eius, nequaquam credam.*

26. *Octo ergo post diebus rursus erant discipuli eius intus, & Thomas cum eis: venit Iesus foribus clausis, & stetit in medio [ipsorum] & dixit, Pax vobis.*

27. *Deinde dixit Thomas, Infer digitum tuum huc, & vide manus meas, & profer manum tuam, & immitte in latus meum, & ne esto incredulus, sed credens.*

28. *Respondit autem Thomas, & dixit ei, Domine mi, & Deus mi.*

29. *Dicit ei Iesus, Quia vidisti me, Thomas, cre-*



*didisti: beati qui non viderunt & crediderunt.*

*Sūma vsus  
præcipui  
ex præcedē  
tibus mani  
festationi-  
bus referen  
di.*



ACTENVS audiuius quanta  
quàmque stupēda fuerit omniū  
Iesu Christi discipulorum incre-  
dulas, vt qui tā immemores fue-  
runt eorum quæ toties Dominus  
illos multò antè de sua tertio die resurrectione  
futura præmonuerat, vt vix quæ oculis suis vi-  
debant persuaderēt. Audiuius etiā, quomo-  
do Dominus hanc ipsorum indignitatem im-  
mensa & solita sua misericordia ac bonitate  
superans, suarum promissionum memor, vi-  
uus ipsis coram ipse apparuerit, variis locis,  
tēporibus, variòque his vel illis habitu & for-  
ma, vt qui hos testes essent deinceps audituri  
loquentes, tantò facilius agnoscerent minimè  
fuisse testes adornatos, nec vllum dolum aut  
fraudem subesse. Præterea sunt ab eo gesta hæc  
omnia die ipso quo resurrexit, ne nimium diu  
suspensos teneret eos qui se abiici prorsus me-  
ruerant: & vt impleret quod prædixerat i psis,  
Iohan. 16.16. fore nimirum vt paulisper eum  
non viderent, & rursus paulò post reciperēt.

*Thoma in-  
excusabile  
peccatum  
tantò cer-  
tius est te-  
stimonium tā  
resurrectio-  
nis Domini  
quàm infi-  
ta eiusdē  
sapientia,  
patientia  
& bonita.*

At quæ nobis explicanda iā historia super-  
est, insignem inter reliquas omnes præcedēs  
& subsequentes apparitionem cōtinet, quum  
hic agatur de quodā ex eius domesticis discipu-  
lis, qui nō infirmitate lapsus est vt cæteri, dum  
hærent dubij: sed qui Mariæ Magdalene testi-  
monium aliarumque mulierum, Petri & duo-  
rum illorum discipulorum respuit: immo de-  
cem aliorum discipulorum affirmationem, as-  
seueran-

generatim se Domini pedes ad manus vidisse, non tantum igitur hic crassam & inexcusabilem incredulitatem aspicimus, sed pertinaciam mirum in modum obfirmatam, cum quadam arrogantia coniunctam, quasi condiscipuli somniantent aut nimis hebetes essent. Quibus omnibus accedit octiduū torū, quo pertinax iste potuit rem totam penitare, sed sibi tamen similis remansit. Ac randem non omittenda indigna discipulo inmodestia, vel perulatia, quod Domino & Magistro suo legem audeat prescribere. Ecquis autem hic est tot errorum reus? Nempe vnus ex duodecim illis Domini familiaribus & domesticis discipulis, quē etiā oportuerat apprimē recordari quid illi nominatim Dominus respondisset, Iohā. 14. 5. & 6. Quis hic igitur meritō non miretur tām Filij Dei patientiam, qui tot crimina discipuli sui tā leniter tolerarit? quis immensam bonitatem, qui tantū bonū tot malis rependerit? quis incomprehensibilem sapientiam, quod ex tam crassis erroribus discipuli cœperit occasione Ecclesiam suam certiore facienda de sua resurrectione vsque in seculorum consummationem, testimoniis longē adhuc expressioribus quā superiora fuerint? & huc spectasse videtur Iohannes dilectus ille Domini discipulus, quum co Apolo. 1. 1. se annuntiare sermonem vitæ, quod, inquit, audiuius, quod vidimus oculis nostris, & manus nostræ contrectarunt de sermone vitæ nuntiamus.

*Uſus huius  
exempli in  
ordinario  
verbi Dei  
ministerio.*

*Conciliatio  
huius loci  
de Thomæ  
absentia  
cum loco  
Lucæ 24-31.*

Hinc igitur imitari Domini exemplum discamus in reuocandis in viam iis qui extra viam aberrarunt, sicut Apostolus admonet. 2. Tim. 2.25. & 25. Vicissim autem qui parem lenitatē experiūtur, parem etiam agant pœnitentiam, quàm hic tam incredulus & pertinax tam repente mutatus egit.

Cæterum priusquàm ad contextus expositionem accedamus, duæ hic nobis occurrunt excutiendæ difficultates: prior, quĩnam hæc Thomæ absentia conciliari possit cū eo quod est apud Lucam, Luc. 24. 33. vbi dicuntur duo illi discipuli, quibus Dominus apparuerat in via, abrupto itinere, Hierosolymam subito reuerſi inuenisse vndecim discipulos, in vnum cum aliis coactos: quibus quom̃ a se visa & audita narrarent, Dominus ipse repente superuenit, & stetit in medio ipsorum. Quidam igitur existimant Thomam tum quidem fuisse cum aliis præsentem, sed duobus illis discipulis quid in itinere sibi contigisset narrantibus ex indignatione, quodd illa fabulosa esse putarer, egressum fuisse. At quom̃ eius rei nullam historia mentionem faciat, nec sit verisimilis, simplicius ac verius responderetur, à morte Domini vsque ad electionem Matthiæ, qui duodecimus in locum Iudæ surrogatus est. Act. 1. 26. hunc cœtum, ad quem plerunque reliqui omnes discipuli conueniebant Hierosolymis, vt sese mutuo consolarentur, vocatum fuisse, cœtum vndecim discipulorum, licet non omnes illi cœtui semper interessent.

Altera

Altera difficultas cōsistit in eo, quòd in hac manifestatōe Dominus expressè Apostolum instituerat, etiam discipulis dato Spiritus sancti dono speciali cum sacramento particulati & speciali, quo gratia illa repræsentarentur: vnde videri possit Thomam, qui tūc abfuerit, in Apostolorum numero minimè recipiendum. Ac sanè verum illud esset si tum impleta fuisset Apostolorum missio: sed contrarium est conspicuum, tum ex ascensionis historia (in qua hæc ordinatio expressius notatur) tum maximè ex iis quæ die Pētecostes tam solenniter facta sunt, ex quo propriè duodecim illi Apostoli caperunt munus suum exequi: quum diserte dicat Euangelista tunc tempus illos duodecim in vno & eodem loco fuisse coactos.

Hic verò quidā inquirunt curiosius in causam absentia Thomæ: quorum alij dicere ausunt Thomam iam inde à captura Domini fugisse lōgius aliis, quibus se tum demum adiunxerit quum discipulos à sua resurrectione Dominus esset alloquutus. Sed vt curiosa quæritio, falsa etiam & calumniola responsio est. Et in hæc angustias redigi solent curiosi, quos etiam plerunque contingit hac ratione prophanos fieri. Itaque sit mihi verisimile huic discipulo sua quædam fuisse priuata negotia, quibus impeditus illi cœtui tum nō interfuerit, vt minimè necesse sit, & contra regulam charitatis. 1. Cor. 13. 5. suspicari voluisse ipsum socios deserere, quantumlibet esset in-

*Responsio  
ad eos qui  
Thomæ  
Apostolum  
in duode-  
cium, reuo-  
cant.*

*Quæstio cu-  
riosa de cau-  
sa absentia  
Thomæ.*

credulus: & nonnihil indignationis ostendisset in verbis illis quæ ad cōdiscipulos habuerat, Iohā. 11. 16. quum ægrè Dominum Berhaniam sequutus, dixerat, Eamus & nos, vñ cum ipso moriamur. Nec enim hoc animo affectus, eum ampliùs fuisset cum reliquis sequutus.

*Exemplum  
in Thoma nō  
facile negli-  
gendoſ sa-  
cios ſectus.*

Verum ex hoc exemplo discendum nobis, quantum peccet qui sæpiſſimè ſacris cœtibus ob rem leuiſſimam ſeſe priuant, quum potiùs in memoriam ſit reuocanda illa tam pretioſa Domini ſententia, omni exceptione maior, Quærite primùm regnū Dei: & cætera omnia vōbis adiicientur. Matth. 6. 33. Atque vñnam Deus ſingulis noſtrū concedat hāc gratiam, vt attentè meditemur ac perpendamus quæ in epuli parabola, Luc. 14. 18. dicuntur ab inuitatis intereſſe recuſantibus, quum potiùs Deo nos vocanti protinus ſit parendum: quandoquidem iſtud eſt certiſſimum & experientia comprobatum, ſemel ſponte neglectæ cōcionis, alterius, & tertiz contemptum ſequi, tandemque tam procul à via recedentes, vix in illam poſſe regredi: & ſanè nimium frequentia & ordinaria ſunt eorum exempla qui præcipientes in hāc pericula feruntur.

*Tot erratorum Thomæ origo, ſortis finis exemplo eſſe debet.*

Thomam igitur memorat hiſtoria nō modò profeſſam eſſe, tot teſtibus & teſtimoniis tam certis & indubiratis fidem ſe nō adhibere, ſed præterea manſurum in hac opinione, donec oculis ſuis contrarium doceretur. Quid ampliùs? Paru fidens oculis propriis, vult non tantum



tantum manus & pedes tangere, sed notas cla-  
 norum in illis inspicere, quasi parum attentè  
 condiscipuli ista cōsiderassent. Quid ampliùs?  
 Eriam vult digitos in lateris vulnus immitte-  
 re. Hæ verò circumstantiæ distinctè considera-  
 ri debent, vt hoc exemplo discamus quousque  
 sese dent præcipites qui sibi sapientissimi &  
 fortissimi videntur dum sibi placent in defe-  
 ctibus: quod Petro contigisse videmus, qui à  
 simplici negatione tandem in execrationem  
 lapsus est. Quem sanè minimè dubium est tam  
 profundè fuisse se immerfurum vt nunquam  
 emergeret, nisi Dominus oculis clemētiae suæ  
 esset illū intuitus. Vnde verò tot errores Tho-  
 mæ profluxerūt? Nempe, dum totus à sensibus  
 pēderet, quos suæ fidei fundamētū iternit, plu-  
 rimum etiam sibi arrogabat: quæ duo vitia  
 sunt maximæ hominum pestes, & secum alia  
 infinita trahunt, tandēque multa quoque  
 mala pariant: cuius rei fidem faciunt maxima  
 pars hæresæ, quarum huiusmodi ingenia in  
 Ecclesiā omnibus sæculis fuerūt feracissima.  
 Absit tamen propterea, licet fides nostra nita-  
 tor sola Dei Omnipotentia & veritate, non  
 tantum nostros sensus & captum infinitis par-  
 tibus superante, sed etiam omnem Angelorū  
 intelligentiam, vt negemus tum intelligentiā  
 nostram, tum sensus ipsos posse ac debere fi-  
 dei nostræ inferuire, tum in aliis tum in nobis  
 ipsis, quum fides nostra obiectum habet rem  
 aliquam naturalem. Exempli gratia: quum de  
 Domini nostri corporis veritate agitur, Diuus



Iohannes. i. Iohan. i. i. asserit se illum auribus  
audiuiffe, & oculis vidiffe, ac propriis mani-  
bus attigiffe. Et hoc eodẽ argumẽto Dominus  
suos de sua resurrectione facit certiores. Luc.  
24. 39. ac Thomas grauiter lapsus est condisci-  
pulorum narrationi fide non adhibita, vt nõ  
in eo quidem simpliciter peccarit quod ocu-  
lis suis oprauit de resurrectionis veritate con-  
firmari, sed quod noluerit aliter credere quàm  
oculis suis intuitus, atque aded clauorum etiã  
signum intueri voluerit, & ipsos digitos in la-  
tus immiffos testes adhibere. Oculorum igitur  
iudicium, etsi est à sensibus, minimẽ tamẽ  
fuit in hoc articulo fidei reiiciendum. Sed quã-  
tam fideles testes visa & audita narrarẽt, Tho-  
mæ incredulitas nullo modo potest excusare.  
Atque aded si huic historiæ fidem hodie recu-  
saremus adhibere, rõtque aliis in sacris com-  
prehenfis, quarum fidem faciũt Prophetarum  
& Apostolorum scripta, proculdubio eiusdẽ  
cum Thoma erroris rei tenemur.

Non imita-  
mur incre-  
dulum Tho-  
mam quem  
petimus à  
Transsubstã-  
tiationibus  
et Consub-  
stantiationi-  
bus, vt ocu-  
lis nostris  
et manibus  
subiciamus  
Iesu Christi  
corpus si suã  
doctrinam

At quum hodie res est nobis cũ iis qui per-  
suadere nituntur, verum Iesu Christi corpus  
essentiale esse actualiter in tot hostiis quot cõ-  
secrarint, vt Transsubstantiatores loquuntur,  
aut cũ pane & vino sacrosanctæ Domini Cõ-  
næ, vt loquuntur cum Consubstantiatoribus  
Vbiquitarij, nullam iniuriam ipsis facimus,  
nec fidem nostrã sensibus nostris subiciamus,  
etsi à sensuum veritate perimus aduersus eos  
argumenta. Nec enim de resurrectione cõtro-  
uerfitur, quam agnoscimus & fatemur, licet  
oculis

*a nobis vo-  
lunt recipi.*

oculis nostris Iesum Christum non simus in-  
tuiti: nec de veritate corporis ipsius, quam e-  
tiam credimus ex narratione quã audiimus,  
conceptionis ipsius, natiuitatis, vitę, mortis &  
resurrectionis, vt nullum aliud testimonium  
quàm quod Euangelistę ferunt petamus: at  
quum de fidei articulo quem ipsi pręsuppo-  
nunt agatur, sed pugnante cum articulis veri-  
tatis, naturalis corporis Iesu Christi, quan-  
tumuis glorificati, & similiter Ascensioni &  
Reditui eiusdem vltimo die, non absurdum  
est quum iubemus eos oculis nostris exhibere  
corpus illud essentialē, quod aiunt, actualiter  
esse pręses, aut in Missa, aut in sacrosancta Cœ-  
na, prius quàm nobis ita esse persuaderi pā-  
riamur, quandoquidem ipsemet Iesus Chri-  
stus post resurrectionem, vsus est ad suę prę-  
sentię testimonium & fidem argumento du-  
cto ab eo quodd erat visibilis & palpabilis: ar-  
gumento planē sophistico futuro, si corpus  
esse potest verum corpus non visibile nec  
palpabile. Atque hęc obiter hic dicta sunt,  
vt eorum ostendamus imperitiā & ineptias  
à quibus eiusdem incredulitatis atque Tho-  
mas arguimur.

Porro quodd ad vulnere, illorum stigmata *Quid sit ve-  
attinet, quum sit dilucidum, tam ex iis quę su-  
periore historia recitata sunt, tum ex iis quę  
deinceps Thomę Dominus est dicturus, verē  
illum à resurrectione stigmata illa in suscita-  
to corpore retinuisse, non video equidem hoc  
loco nos vlla vrgeri necessitate, qua sit consu-*

*risimiliter  
nobis dicit  
dñ de Do-  
mini nostri  
Iesu Christi  
stigmatibus  
eius corpori  
post resurre-  
ctionem in-*

giendum ad aliquam extraordinariam dispensationem, quemadmodum quum editac bibit vnà cum discipulis à resurrectione, aut absurdum esse (saluo tamen aliorum iudicio, quum hic non agitur quæstio de articulis fidei fundamentalibus) dicere cicatrices illas quæ totidem sunt impressa testimonia victoriæ quam de suis omnibus & nostris hostibus reportauit, non modò nullam deformitatem attulisse corpori Domini glorioso, sed in illo fuisse glorificatas modo & gloriâ nobis ineffabili, immo & Angelis ipsis, quem admodum & reliquum ipsius corpus, quum frustra no dicatur, quod noster Euangelista desumpsit ex Zacharia cap. 12. 10. & ad lateris Domini perfessionem transtulit, fore vt vltimo die videant eum à quibus perforatus est: licet ea perfessio cuius meminit Propheta & conqueritur lōgè aliud quàm illius lanceæ vulnus aspiciat, nempe linguarum blasphemarum aculeos, quibus in cruce pendentem Dominum lancinarunt.

*Horrenda  
intercat-  
er blasphem-  
ia.*

Quid hic verò de abominâdis & plus quàm detestandis istis hominibus dicturus sum, qui non erubescunt inter suas blasphemias, Domini vulnera exprimere, vulnera, inquam, Domini, ex quibus pretiosus ille Domini sanguis profluxit, quo solo peccata nostra delentur! O ora vitulenta! ô impuras linguas! vsque adeò-ne bonum ac patientem esse Dominum vt ista vobis condonet? Sed progrediamur, nam hæc animus meminisse horret, quæ nemo qui verum Christianismi sensum

sum ac gustū habere audire sine horrore potest. Vos verò Magistratus, ad quos tantorum criminum notitia venit, nisi pœnas exigatis flagitiis illis condignas, mementote tamen Deum memorem futurum, ac vobis summum exitium imminere. Moneo, hortor, corā Deo obtestor.

Eia igitur, fratres, ut textum nostram repetamus, spiritualiter & religiosè faciamus, quæ hic Thomas ita absurdè, itaq; irreuerenter dixit. Hæc, inquam, Domini vulnera dies ac noctes meditemur, quæ peccata nostra Iesu Christo magis ac verius inflixerunt & impresserunt quàm ipsorum carnificum manus à quibus cruci affixus est, & quorum liuore sanati sumus Esa. 53. 4. & 5. ut oculis ea fidei intueamur tanquam adhuc stillantia nostræ redemptionis sanguinem: & nominatim latus illud perfossū, è quo tanquam vero vitæ fonte sanguis ille propitiationis, & aqua illa nostri luacri defluerunt: minimè quidem digitum in illud immissuri, aut manum, sed nos totos immerfuri, tum anima tum corpore, quo toti aspergamur, perfundamur, & imbuamur intrinsecus, ut Patri gratiæ & misericordiæ grati simus, coram cuius tribunali nemo potest hoc sanguine non aspersus gratiam consequi. 1. Petri. 1. 2. Sic, inquam, hæc vulnera sunt consideranda & meditanda, non autem ad cruces ligneas aut lapideas idolomaniam exercendo, collatis in Cruces honoribus qui soli crucifixo debentur.

*Spinalis  
& religiosa  
consideratio  
vulnere  
Domini no-  
stri Iesu  
Christi Tho-  
ma factæ op-  
posita, &  
supersticio-  
sis crucifixo-  
rum idolo-  
latris.*

*Oppositio  
maximorū  
et indignis-  
simorum er-  
rorū Tho-  
mæ de  
penitentia ac  
benignitatis  
Domini tan-  
tò magis ad-  
miranda.*

Et hætenus quidem esto dictum de Tho-  
mæ procul aberrante à recta via, iam superest  
ut quanta gratia Dominus sit illum dignatus  
consideremus. Primum igitur octiduum intre-  
realapsum fuisse dicitur, in quo diem primum  
efficit ille dies quo Iesus Christus apparuerat,  
& octauum is quo Thomam alloquutus est,  
qua circumstantiâ Thomæ peccata graui-  
ora sunt, & quæ contrà bonitatem & clemen-  
tiâ misericordis magnopere commenaât, sicuti  
iam superius docuimus, ut illa repeti non o-  
pus sit. Itaque nostra historia memorat Iesum  
Christum iterum in medio discipulorum ste-  
tisse, prorsus inexpectatum, quum ingressus  
esset ianuis clausis: & eandem quam antea fe-  
cerat, salutem ipsi dixisse: quo facto sic affe-  
ctus est is qui reus incredulitatis peragebatur,  
ut sponte culpam agnouerit, re ipsa conui-  
ctus. Nam quum Iesum Christum hoc modo  
conspiceret ingressum, qui tamen, ut docui-  
mus in historia superiore, nihil detrahebat de  
vera essentia & natura veri corporis, sed erat  
ipsius Deitatis testimonium euidentissimum:  
& ex Domini nostri Iesu Christi sermone co-  
gnosceret ipsam licet corpore absentem, ta-  
men, ut verum Deum & καὶ ὁμοῦν ἑαυτῷ, ipsissima  
Thomæ verba scire, minimè dubium est, quin  
Dominus etiam illi cum culpæ agnitione in  
animum immiserit remedium, nempe agni-  
tionem veram Domini, qua primum re ipsa  
verum esse Deum agnosceret: (ac longè qui-  
dem melius quàm quum Petrus omnium no-  
mine



mine respondit, Matth. 16. 16. aut quàm illi  
duo quos in via Dominus offenderat, Luc. 24.  
19.) deinde verè suscitatum hominem, quem  
prius in mortuorum numero tenebat.

His nobis igitur semper agnoscendum, pri-  
mum quod ait Apostolus, nos naturâ nostrâ  
non esse idoneos ad cogitandum de rebus  
Divinis quibus nostræ salutis arcana conti-  
nètur 2. Cor. 3. 5. Deinde quantus sit, etiam di-  
ligentissimorum, stupor, quum in nobis ope-  
rari Deus incipit: tum, quàm sit necessarius,  
præsertim verbi Dei ministris, spiritus discre-  
tionis ad deuios in rectam viam reducendos,  
cuius exemplum singulare nobis proponitur  
2. Samuel. 12. 2. etsi propter circumstantiarum  
infinitam varietatem certæ quædam regulæ  
tradi non possint quæ omni tempori, loco &  
personis conueniant.

Verùm miretur forsitan aliquis, Dominum  
permittere discipulo, immo & inuitare ad id  
quod per incredulitatem & pertinaciam o-  
ptauerat. Sed facilis responsio, non per se vi-  
tiosum & damnandum desiderium tangendi  
palpandique Dominum (Nam si hoc esset,  
non prius Dominus vltro suos discipulos ad  
se tangendum & palpandum inuitallet Luc.  
24. 39.) sed in incredulitate fuisse vitium, quam  
sanaturus Dominus, eò usque sese dimittit, vt  
etiâ eius quod perierat, illi potestatem faciat,  
& compellet eam istis verbis, Miser incredu-  
le, vide quò me demittam, ne amplius dubita  
de mea resurrectione, en me ipsum, en idem

*Triplex ad  
monitio no-  
bis ex his  
peccatis  
colligenda.*

*Quomodo  
& cur Iesus  
Christus  
Thomam  
inuitarit ad  
id faciendū  
quod illi  
incredulitas  
& pertina-  
cia distaue-  
rat.*



quod ante fuit corpus: Igitur attentè me cõsidera, & digitò ipso lateris mei vulnus diiudica, ne per hoc ster quominus in credentiũ numero censearis. Ac proculdubio, licet nimis pudendum sit homines in dubium vocare veritatem eorum quæ Deus ipse pronuntiauit, tamen quanta lenitate & patientia Deum quotidie tolerare opus est eorum qui vel firmissimam fidem habere videtur infirmitatem: vnde sæpe factum legimus in vetere historia vt Dominus sese accommodaret signum aliquod postulãribus promissionum ipsius testimonium, vt Gedeoni Iud. 6. 17. & 36. atque adèd Regi Achazo succensuerit nullum signũ flagitanti, Esa. 7. 11. quemadmodum contrã dare signa flagitanti nationi quam dicit adulteram & notham recusauit: quæ dissimilitudo non debet esse noua cuipiam. Nam Dominus qui cordium scrutator est, operatur hac in parte prout expedire nouit, in iudicium aut misericordiam, erga eos quibuscum illi negotium est.

*Verisimilius est Thomam confusum esse Domino confusum fuisse & exclamentis eius vulnera non attigisse.*

Hic verò queri potest, an Thomas tum præsentia tum verbis Domini conuictus tamen perrexerit, digitum in lateris vulnus, vt inuitabatur, immittere. Aio nullam horum in textu fieri mentionem, deinde Dominũ deinceps illi suam incredulitatem exprobantem, quod credere noluiſſet ipsum redipium nisi ipsemet oculis intuitus, esset nullam facere tactus istius mentionem: vt, meo quidem iudicio, sit verisimilius, Thomam in se confusum & cul-

& culpam agnoscentem, statim exclamasse & veniam deprecatum esse, potius quàm in proposito perrexisse, quod summæ fuisset pertinaciæ testimonium, licet ad id inuitare videretur eum Dominus, non id eum sanè facere iubens, sed potius pudore mouendo suffundens. Verùm enimvero quicquid acciderit, hoc exemplo docemur in quæ præcipitia ferantur, qui sibi nimium indulgent, & quid de sensu nostro naturali possimus expectare, nisi à Spiritu sancto meliùs erudiat.

Sequitur apud historiam, Thomam ex tam profundo veterino suscitatum exclamasse, vocesque abruptas edidisse, quibus quo effectum loquutus sit, exprimitur, ac proinde variè quoque suppleri solent. Nam quidam has voces interpretantur, vt exclamationem indefinitam, quæ non in Iesum Christum propriè, sed in Deum in genere feratur, quòd ferè contingit repentino casu quopiam deprehensis. Verùm hæc expositio manifesta est huius textus deprauatio, ab Atrianis rectum sensum loquorum, quibus Iesu Christi Deitas probatur peruerterentibus excogitata. Manifestum igitur est de Christo propriè Thomam hæc dixisse, seu voces has interpreteremur quasi dixerit, Tu es Dominus meus & Deus meus: siue, O mi Domine, & mi Deus, quam phrasin expressit Græco sermone Apostolus. Thomas igitur Dominum suum agnouit non minùs verum hominem à resurrectione quàm ante, quum Dominum vocat eodem nomine quo solebāt

*Exclamatio Thomæ paucis completitur quicquid nobis credendum est tam de duobus in Christo naturis, quàm de unitate personæ & officio Iesu Christi aduersus quoslibet hæreticos.*

cum ante mortem appellare & non aliò. Ioh. 13. 13. At longè deinde ulterius progressus est, tanquam verum Deum adorans: ut vñò móméto Spiritus sanctus in hoc viro mirabili efficacia sit operatus, quem de incredulo & tã infulsa sentiète de Iesu Christo, quem nò aliò quàm mortui hominis habebat, tam eximium & peritum reddidit Theologum, ut tota nostræ salutis summa in tres articulos hic redigatur, quatuor istis vocibus comprehensos. Vox enim illa *Domini*, Iesum Christum non tantum designat & agnoscit verum hominem, sed etiam officij ipsius respectu verum illum promissum Messiam cui Pater dedit omnem potestatem in cælo & terra, & in suos electos in primis, quorum ipse sit caput, etiam secundum suam carnem: & hæc quidem Thomas sæpius audiverat à Domino suo, sed nondum hætenus animo perceperat, Iohan. 5. 27. Ne verò videatur idololatra, talem Dominum agnoscens, assurgit ad eius Deitatem, cuius præter tot testimonio quæ prius non animadaerterat, duo certissima ipsi occurrebāt indicia. Prius quòd ianuis clausis esset ingressus. Alterum, quòd iustificatum ac rediituum videret propria virtute, quòd facturum ipsum alias ex eo sæpius audiverat. Iohann. 10. 18. quæ potentia propria est & incommunicabilis vñius veri æterni Dei Iehouæ. Rom. 1. 4. Itaque in his pauculis vocibus iam habemus quid nobis credendum sit, tum de duabus naturis in vnica persona coniunctis, tum de officio Mediatoris & Servatoris in

nis in vitam æternam. Modus superest quo tā-  
 boni hāmus participes, quem iterata vox il-  
 la, *Mene* nobis indicat: nempe tantum eorum  
 esse proprium, qui vera & viua fide ipso ap-  
 prehenso, sicut ipse virtute sancti sui Spiritus  
 se ipsis adiungit, soli possunt cum fiducia cla-  
 mare, Abba, Pater. Galat. 4.6. in hoc Filio  
 qui non solum est Dominus, sed eorum Do-  
 minus: ac nō solum Deus, sed ipsorum Deus:  
 qualem beatitatem Propheta prædicat, Psal.  
 33.12. Beata gens cui Ichoua Deus eius: popu-  
 lus quem elegit in hæreditatem sibi. Hæc ita-  
 que breuis & dilucida confessio tanquam ful-  
 mine capita percutit omnium hæreticorum,  
 aberrantium ab illa fide & confessione, quæ  
 personā & officium Filij Dei solius nostri Li-  
 beratoris agnoscit & profitetur.

Iterum igitur aio, Dominum hic ratum ex-  
 perientia fecisse tritum illud ac verissimum  
 de Deo dictum. Exiguo momento multa Deū  
 operari: vnde nostræ segnitiei & stuporis ni-  
 mium frequentis merito pudere nos oportet,  
 ac veluti stimulari & pudore suffundi. Verum  
 tamē Thomam oportuit magno suo com-  
 modo celsuræ alicui subiici, ne nimium efferretur,  
 sicut conspicuum est ex Domini responsō, cui  
 grata & accepta fuit hæc confessio, certiore-  
 que fecit discipulum illi eōysque esse con-  
 donatam culpam, vt de incredulo & æterna ma-  
 ledictione digno, beatus factus sit, minimè  
 quidem vlla tam subitæ mutationis vel con-  
 fessionis merito, sed quoniam credidit, & h

*Cur Chris-  
 tus tanta  
 benignitate  
 admiserit  
 quandam  
 reprehensio-  
 nem?*

fide suum Dominum & Deum amplexus est. Censuram autem adiicit Dominus, nimium in dubitando fuisse pertinacem, quem oportuerat credere, licet oculis propriis non fuisset illum intuitus: quādoquidem præter cæterorū, à quibus conspectus fuerat, testimonium, memoria ipsū oportuerat repetere quæ toties tum illi tum reliquis inculcauerat, de sua tercio die futura resurrectione: à quibus Domini verbis ipsū & alios prorsus pendere decuerat. Et hanc quidem censuram & paternam reprehensionem verisimile est non in vnius tantū Thomæ gratiam additam à Domino fuisse, sed cæteros etiam discipulos in illius partem venire voluisse.

*Iesu Christi humanitas est verè naturalis, cum omnibus eius proprietatibus essentialibus: sed tam fructus qui ad nos inde redit, quā modus cum percipiendi est omnino spiritalis.*

Quæ deinceps sequuntur admodum necessariam doctrinam continent, quibus docemur nostræ salutis mysterium ita niti hac verā humanitate Iesu Christi, in qua peccata nostra tulit supra lignum, & cuius oblatione reconciliamur: ut tamen omnis fructus quem ex ea percipimus sit spiritalis & cœlestis, ac modus etiam per quem sumus illius participes. Nam hac redemptione deducimur in cœlum, & ad felicitatem illam spiritualem & æternam solis Dei filiis promissam tum corpore tum anima possidendam. Modus autem quo ad eam peruenitur, consistit quidem in verbi prædicatione externa quæ fit ore hominū, & in auditorum aures fertur, sicut reliquæ voces sensibus hominum explicandis, & sciendum est aduersus Pharisæos illos Anabaptistas & Libertinos,



bertinos, & istius farinae homines minimè separandam esse Spiritus Dei virtutē ab hoc verbo externo, in iis in quibus ipsi visum est operari: licet etiam extraordinariè possit scientiā ac fidem quibusdam infundere, sicuti cum discipulis egit die Pentecostes, ac deinceps cum Paulo, & aliis quibus voluit: sed tamen Apostolicum illud itat immotum, nempe fidem, esse ex auditu, & auditum per prædicationem verbi Dei. Quoniam verò naturā cæcas habemus intellectus aures, quæque dicuntur nobis inutilia sunt nisi primū intelligantur, & in eius vsum, cui dicuntur, cedant: ac neutrum fieri potest nisi sola Creatoris virtute, dantis nobis aures ad audiendum, & illuminantis oculos nostri intellectus, ac formantis in nobis per veram fidē applicationē huius Euangelij bene intellecti, A. 16. 14. Ephes. 1. 18. sequitur eorum hunc modum esse spiritualē, siue nos homines simplici verbo Euangelij alloquātur, siue Sacramentorum accedat administratio: quorum exteriori administrationi, non minus quā pronuntiationi verbi Euangelij quicūque vim ullam tribuunt virtutis illius spiritualis & vni Deo propriæ, à qua prorsus penderet, detestandæ idololatriæ & magiæ rei sunt. Itaque quò Dominus discipulorum suorum & reliquorum fidelium vsque ad secundum suum aduentum cogitationem auerrat à præsentia corporis sui essentialis in terris (è quibus erat breui supra cælos omnes ascensurus, quibus contineatur vsque ad vltimum diem,



Act. 3. 21.) docet eos qui licet suis oculis eū non viderint, crediderint tamen in ipsum, discipulorum, & in primis Thomę, incredulitatē non imitantes, fore beatos, & hac in parte maiore laude dignos quā qui nō crediderint in ipsum nisi oculis conspexerint, quod ipse Diuus Petrus agnouit. 1. Petr. 1. 8. Quem errorē discipulorum Iesus Christus vt emendaret discretē & maturē prēmouerat discipulos expedire ipsis vt corpore ab ipsis abiret. Iohan. 16. 7. & Apostolus, minimē quidem negaturus aut trāsformaturus humanitatem Iesu Christi, sed vt ratum faceret quod dixi superius ( nempe rectā eius cognitionem & apprehensionē spiritua-lem esse, nostrōsque sensus hac in parte nō esse instrumenta illius ) dicit, etiam si Iesum Christum nouerimus secundum carnem ( id est, visus sit & cognitus ad tempus vt sensibus videtur & cognoscuntur homines ) non tamē nouimus ampliū secundum carnem, id est vlla sensuum apprehensione. 2. Corinth. 13. 16. Neque verō pugnant ista cum iis quę Iesus Christus dicit Luc. 10. 23. suos alloquutus discipulos, nempe beatos ipsorum oculos qui viderent quę videbāt, Iesus enim Christus his verbis comparationem instituit suę manifestationis in carne, cum tempore Prophetarū, qui sub figuris tantū & vmbreis Legalibus eum erant intui & euius conspicati, Hebr. 11. 13. Pręterea sic discipulos allocutus non simpliciter inhzret oculorum visioni sensuali, quę parum profuit exterius tantū illum conspicientibus

cientibus, sed gratiam coniungit qua Deus discipulos afficiebat, ut oculis exterius intuerentur ipsum, & interius eundem auditu novissent oculis fidei, quibus datum erat eius verba percipere, sicut ipse loquitur. Luc. 8. 10.

Iraque merito possumus hic cæcitatem eorum deplorare, qui hanc Iesu Christi sententiam in medium adferunt, ut sese & alios in errore confirmet commentitiæ illius realis præsentiae corporis essentialis Iesu Christi in terris, alij quidem in suis hostiis per Transubstantiationem: alij in pane & vino sacrosanctæ Cænæ per Consubstantiationem, atque hi, si Deo placet, incredulitatem eandem nobis cum Thoma exprobrant, nimium peruersè & impudenter nos calumniari. Nam, Dei gratia, nullus est in Christianorum symbolo fidei articulus quem non ut verissimum admittamus, etsi nihil eorum quæ credimus in oculos unquam incurrerit. Ac proinde merito sumus in eorum numero consendi quos Iesus Christus beatos pronuntiat, ut qui crediderimus quod non vidimus. Verum poscimus à Transubstantiatoribus & Consubstantiatoribus ut doceant nos istis vocibus, Credendi quod non videris, hominibus licere quidlibet comminisci, cui sit adhibenda fides tanquam unicæ Dei veritati: aut priusquam incredulitatis nos condemnent, ostendant Iesum Christum præditum esse vero corpore, eoque tamen, quod neque in aspectum cadere, neque manibus cōtrectari possit, aut vlla corporis dimensione circūscripti,

*Falso hic locus adferitur ad confirmandam somnia Transubstantiatorum & Consubstantiatorum.*

E. j.

& in cœlos ascendere perinde esse atque ex  
ex visibili factum esse inuisibilem: ac è cœlis  
vltimo die reuerti, idem esse atque ex inuisibili  
fieri visibilem: denique Iesum Christū habere  
corpus non corpus: & vt vno verbo dicā, pro  
Christianis oportet nos in miseros illos Euty-  
chianos transformari, qui confundunt pro-  
prietates essentielles duarum naturarum: atque  
adeo sensu communi priuatos, duas contradi-  
ctorias simul & in eodem subiecto veras fa-  
cientes: quod tā in vera Theologia, suis prin-  
cipiis nixa, falsum est, quàm in communi ra-  
tione, & omnibus humanis scientiis.

*Vt sua genera-  
lis totius su-  
perioris hi-  
storiae.*

Denique vt hanc historiam concludamus,  
hinc quidem agnoscamus quàm sit misera no-  
stra natura vel in ipsis regenitis: & quò vsque  
prolabamur dum nobis ipsis indulgemus, vt  
de incredulis pertinaces euadamus, nostræ-  
que perditionis instrumenta, nisi miraculosè  
pereuntibus Deus opem ferat. Inde verò con-  
sideremus quàm magna sit & quàm infinita  
patiētia & misericordia Dei nostri & veri Pa-  
toris, oues aberrantes & se fugientes requirē-  
tis, & nunquam nisi repertis, & in gregem re-  
ductis quiescentis. Sed quò tantæ beneficentię  
fiamus participes, supplices eum precemur,  
vt eius simplici verbo fiamus dociles, libere  
peccata confitentis & bonitatem eius ma-  
gnificè prædicantes & extollentes, ac denique  
amplectamur vera viuâque fide hūc articulū  
resurrectionis Domini, à qua nostra salus de-  
pēdet, ac pleam tandem fruitionem corpo-  
re &

te & anima, eorum quæ Deus nobis credendi  
sperandique gratiâ fecit expectemus. Amen.



## HOMILIA DECIMA OCTAVA.

Ioh. 20.

30. Multa verò alia signa edidit Iesus in disci-  
pulorum suorum conspectu, quæ non sunt scripta in  
hoc libro.

31. Hæc autem scripta sunt, ut credatis Iesum  
esse Christum Filium Dei, & ut credentes, vitam  
habeatis per nomen eius.

Cap. 21.

1. Postea patefecit se rursus Iesus discipulis  
ad mare Tiberiadis, patefecit autem sic.

2. Erant simul Simon Petrus & Thomas qui  
dicitur Didymus, & Nathanael qui erat ex Cana  
Galileæ, & filij Zebedæi, alijque ex discipulis eius  
duo.

3. Dicit eis Simon Petrus, A heo piscatum. Di-  
cunt ei, Imus & nos tecum, Profecti sunt, & ascen-  
derunt in nauigiū statim, & illa nocte nihil ceperunt.

4. Mane autem iam exorto stetit Iesus ad lit-  
tus: non tamen cognouerunt discipuli Iesum esse.

5. Dicit igitur eis Iesus, Pueri, nunquid obso-  
lij habetis? Responderunt ei, Non.

6. At ille dicit eis, Iacite rete in dexteram na-  
uigij partem, & inuenietis. Fecerunt ergo, & non  
nullius valebant illud trahere præ multitudine  
piscium.

E. ij.

7. Dicit ergo discipulus ille quem diligebat Iesus, Petro, Dominus est. Simon ergo Petrus quum audisset Dominum esse, amiculum succinxit ( erat enim nudus ) & abiit se in mare.

8. Alij verò discipuli nauigio venerunt ( non enim longe aberant à terra sed circiter cubitis ducentis ) trahentes rete [ plenum ] piscium.

9. Ut autem descenderunt in terram, vident prunas positas, & piscem impositum, & panem.

10. Dicit eis Iesus, Adferite ex piscibus quos modo cœpistis.

11. Ascendit Simon Petrus, & traxit rete in terram plenum magnis piscibus, centum quinquaginta tribus : & quum tot essent non est fissum rete.

12. Dicit eis Iesus, Venite, prandete. Nullus autem discipulorum audebat eum interrogare, Tu quis es? quum scirent Dominum esse.

13. Venit ergo Iesus, & accepit panem, & dat eis, & piscem simuluer.

14. Hac iam tertia vice patefecit sese Iesus discipulis suis, quum resurrexisset à mortuis.

Cur Domi-  
nus toties  
& tam ex  
pressè dome-  
sticus suis  
discipulis  
apparuerit.



ACTENVS Euangelistæ nobis recitarūt quomodo Iesus Christus eodem suæ resurrectionis die, & iterū octiduo post, discipulis suis videndū & agnoscendum se præduerit, tum vndecim illis præcipuè, tum præter eos aliquot aliis ex quo primo die vsque ad vltimum eius ascensum in cœlos triginta octo interfluxerunt dies. Act. 1. 3. quorum spatio minimè dubitandum est quin sese multis



multis conspiciendum præbuerit, & variis locis, quemadmodum Apostolus testatur. I. Cor. 15. 5. 6. & 7. quæ apparitiones quum non sint sigillatim ab Euangelistis præscriptæ, quemadmodum superiores, & quæ proximè sequitur, noster Euangelista hic duos illos priores versiculos contextus quem explicandum legimus, interiecit, ut qui de aliis apparitionibus mentionem audirét fieri, quàm de iis quæ scriptis erant mandata, minimè putarent fuisse confictas. Sin quærat aliquis, cur igitur sequentem recitare, & quidem pluribus voluerit: aio propter quasdam insignes circumstantias factum id esse, quæ maximè propriæ fuerunt Apostolati, sicut deinceps visuri sumus. Adde fuisse tertiam, quæ si non omnibus illis duodecim, saltem eorum parti maximè contigit, ut quos oporteret maximè præ reliquis de Domini resurrectione certiores fieri, quam toti mundo patèfacerent, & persuaderent, non tantum ex aliorum auditam narratione, sed cuius ipsi testes essent oculari.

Verisimile sit etiam apparitionem illâ, quæ sequenti capite continentur, fuisse velut ultimam, & ascensionis ipsius diei proximam: & interim Euangelistam ostendere voluisse nobis finem & usum omnium præcedentium manifestationum, quæ in urbe Hierusalem contingerat, quarum hæc postrema fuit finis & clausula: atque etiam veluti conclusio totius historię eorum quæ Iesus Christus dixit & fecit in hoc mundo, in illū diem usque quod à nobis

E. iij.

*Cur hanc  
conclusio-  
nem Evan-  
gelista su-  
perioribus  
manifesta-  
tionibus sub-  
iecerit.*



hinc in celos abiit. Et hoc quidem nominatim monitum volui, ad prophanorum quorundam hominum audaciam arguendā, quos non puduit scribere hos duos versiculos in Euangelistæ contextum irrepsisse, aut hoc loco transpositos, qui sub finem sequentis capitis melius inferi posse videantur.

*Quæ signa  
coniuncta  
fuerint &  
Iesu Christi  
non cum his  
apparitioni  
bus.*

— Ut autem ad nostri contextus expositionem reuertamur, Euangelista non dixit simpliciter Dominū aliā multoties discipulis apparuisse, sed alia multa signa edidisse in discipulorum suorum conspectu: quod meo quidem iudicio, multi perperam exposuerunt, quasi Dominus, quum Thomam est alloquutus, rursus alia multa extraordinariē fecisset præter ingressum illum ianuis clausis, quodque Thomā sic alloquutus, ostenderat nō opus esse sibi quopiam ex quo disceret, quid se absente homines dicerent, cogitarent, ac facerent, verum certē diuinitatis testimonium, quod noster Euangelista diligenter obseruauit, iam inde ab ipso tempore primi miraculi, Iohan. 2. 24. fuisse animaduersum a Nathanaële. Iohan. 1. 49. & 50. Hæc igitur potius ad alias apparitiones, quæ, ut diximus, spatio dierum illorum triginta octo contigerunt, referenda sunt, & aliorum etiam quàm vndecim discipulorum respectu. Phraſi autem illa loquendi docemur Domino in illis suis apparitionibus non fuisse propositum simpliciter docere suam animam iterum hac resurrectione coaluisse cum hoc ipso corpore quod crucifixum & sepultum fuerat

fuera: sed etiam monere discipulos minime se redituum esse rursus cum ipsis in terris victurum vt antea: sed cœlorum possessionem accepturum, ibique vitam longè ab hac terrestri diuersam, cœlestem nimirum & æternam victurum, licet in quadragesimum vsque diē integram ac plenam eius possessionem reiecerit, & hoc ipsorum infirmitati concesserit, vt cum ipsis ederet ac biberet. Quamobrem cū his apparitionibus semper addidit testimonia suæ Deitatis quàm nouarum qualitarum eius vitæ, cuius per resurrectionem erat possessionem adeptus: veluti cū ipsis tam repente apparuit, itidēque disparuit: quum tenuit ipsorum oculos, vt ex facie non agnouerint, & cætera id genus, quæ noster Euangelista voce illa signorum designauit.

Quò referenda sunt quæ noster addit Euangelista nempe fructus & vsus articuli resurrectionis Domini satis comprobata, tam præcedentibus apparitionibus, quàm ea quæ sequēti capite describitur: & tribus capitibus ea comprehendimus. Primum, vt Iesum illum credamus esse Messiam & Christū promissum in Lege & Prophetis: quod verum non esset, nisi propter nostras offensas esset mortuus, & suscitatus propter iustificationē nostri, Rom. 4.25. Alterum, esse ipsum verum Dei Filium, & verum Deum, vt verus homo est, quod hæc historia clarè patefecit, præter ea quæ tota vita sua dixerat & fecerat. Tertium horū omniū finē esse, vt re ipsa solus sit & agnoscatur verus Ie-

*Summa fructus quem ex resurrectione colligitur.*

sus, id est vnicus Seruator omnium in ipso cre-  
dendum, & nullus alius, nec in totum, nec ex  
parte.

Et horum quidem Euangelistæ verba satis,  
perspicuam fidem faciunt, ac proinde vel so-  
lus hic locus plurimum valet ad refellenda  
quæcunque spiritus erroris potuit ac poterit  
vnquam aduersus veram Deitatem dogmata  
fingere, vel contra veram vnionem duarum  
naturarum in vnica persona, vel contra offi-  
cium huius vnici nostri Mediatoris aut Re-  
demptoris: à quibus hæresibus vtinam Deus  
nos vnâ cum tota sua Ecclesia semper, hoc præ-  
ferri corruptissimo seculo, defendat & as-  
ferat.

*Falsissima  
& impu-  
denter  
applicatio  
huius histo-  
ria ad pri-  
matum Ro-  
manum.*

Accedamus ad sequentem historiam, cuius  
partes duæ sunt, vna eorum quæ ante cibum,  
altera eorum quæ post cibum contigerunt,  
quarum vttramque noster Euangelista copio-  
se per secutus est habita ratione circumstantia-  
rum omniū, tum temporis, tum loci, tum per-  
sonarū, tum singulorū dictorū factorūque:  
quorum omniū idem est finis atque superio-  
rum in genere: sed nominatim, quædam conti-  
nēt propria & specialia duobus ex illo nume-  
ro duodenorum discipulis, Petro & Iohanni,  
dilecto discipulo, quod ex ipsa contextus se-  
rie satis est cōspicuum: at non ex opinione fal-  
sissima eorum qui sibi & aliis persuaferunt sua  
somnia, per Christum, quemadmodū in prio-  
re illa superiore apparitione, absente Thoma,  
suos Apostolos instituerat, sic hac re tria ma-  
nifesta-

nifestatione generalem & vniuersalem in terris vicarium ordinasse, qui suo nomine totam Ecclesiam regeret & administraret, perpetua successione, quorū primus Petrus electus sit, ex promissione Petro facta. Matth. 16. 18. cū illi clauēs Regni cælorum se daturū, suāque Ecclesiam super ipsum ædificaturum, polliceretur. O impudens mendacium! totique historiae Euangelicæ & Actuum Apostolicorum tam contrarium, vt non indigeat vlla refutatione, nisi spiritus erroris vis & efficacia sic paulatim inualuisset, vt pedetentim huic substrato fundamento sedem illā abominationis superstruxerit. Sed ista pluribus persequendi locus erit cōmodior, in huius historiae parte secūda.

Vt dicamus igitur de priore parte, primum occurrit quædam difficultas, quam alibi iam attingimus & explicuimus, quid nimirum impulserit discipulos ad eundem in Galilæā, contra Domini mandatum, quum primò ipsis apparuisset, Luc. 24. 49. quo iubebantur manere Hierosolymis, donec induti fuissent virtute ex alto: quod demum die Pentecostes impletum est. Respondimus vocem illam Manendi idem significare atque domicilium & habitationem habere, non autem certo cuidam loco sic adhærere vt ne mouere inde te vspiam possis. Ac proculdubio statim perfecto illo in Galilæam itinere, manifestatione Domini quæ hic recensetur, discipuli Hierosolymam cōfestim redierunt, vt facillè colligitur ex iis quæ Luc. 24. 50. memorantur. Ve-

*Quomodo  
Et quia oc-  
casione hi  
discipuli su-  
sciperint il-  
lud iter in  
Galilæam  
quum tamē  
Hierosoly-  
mis manere  
iussi essent.*

rum tamen urgente quopiam negotio se-  
premi hi discipuli videntur ad hoc iter susci-  
piendum impulsī. Quod verò saltem ex isto  
numero quinque discipulorum quatuor erant  
Galilæa oriundi, Simon Petrus, duo filij Zebe-  
dæi & Natanaël Iohann. 1.44. Matth. 4.18.&  
21. & statim atque venerunt in Galilæam pi-  
scari cœperunt, facile colligitur discipulos  
Hierosolymis quadam penuriâ laborâtes, hos  
vel propter priuata nēgoria, vel ab aliis missos  
(qui secundum Domini mandatum Hieroso-  
lymis manebant) in patriam excurrisse, sibi  
victum aut necessaria quæsituros. Quamobrē  
non leui iniuria grauarent hos discipulos, qui  
existimarent ipsos oblitos Legationis illius  
cuius à Domino munus acceperant, (iam  
tum etiam ipsis data sui Spiritus abundātia,  
rantis per dum expectant reliquorū imple-  
tionem) Apostolatui renuntiassē ad pristi-  
nam artem reuersuros: futura illa discessione  
valde contraria illi animi non temerariæ sed  
sanctissimæ alacritati, qua vocātem ipsos Do-  
minum erant sequuti, & deinceps perrexerāt,  
quam ob rem etiam à Domino laudantur,  
Matth. 19.27.& 28. quum præsertim capto Do-  
mino sic diffugissent, Matth. 26.56. vñ nihilo-  
minus omnes in vnum coacti sint ac coiē-  
rint in vrbe Hierusalem, sicut in historia primi  
diei Dominicæ resurrectionis audiuius.

*Quomodo  
quod Deo  
dabimus of-  
ficiū, sit*

Quod verò hi discipuli rebus suis consule-  
runt ad piscationem reuersi, nihil præter offi-  
ciū ipsos fecisse dicimus, eo quo diximus mo-  
do.



do. Primùm enim istud in genere dici potest *proximis of-  
ficij debiti*  
ac debet, Euangelio non aboleri officia œco- *regula in*  
nomica graduum societatis humanæ: sed con- *enimque*  
trà eò vsque confirmari vt doceat mutuū of- *vocatione:*  
ficiū omnium in familia graduum, & dican- *duobus istis*  
tur ij deteriores infidelibus. & fidem ab negaf- *inter se co-*  
se, si qui domesticis non prouident. 1. Tim. 5. 8. *harentibus.*  
Verùm hæc adiicienda, Dominum ostendere *Nam alio-*  
modum qui sit adhibendus in huius domesti- *qui vel san-*  
cæ rei cura: is autem positus est in paucis istis *tillum di-*  
vocibus, Quærite primùm regnum Dei, & cæ- *scrapanti-*  
tera omnia vobis adiicientur. Nam si ab istis *bis vt Deum*  
factum erit initium, (contrà quàm solet vul- *offendatur,*  
gus hominum) prospera omnia futura sunt, *cessat om-*  
quòd zelo gloriæ Dei duce, vera sapientia re- *nis mutui*  
gâtur omnes cogitationes & actiones eorum *officij obli-*  
qui ad hunc scopum collimât, à quo fecerint *gatio.*  
initium, & in quo pede indefesso perrexerint.  
Ex qua scientia discitur, quid cuique facto sit  
opus, quum primum illud caput, quod officiū  
nos docet erga Deum pulchrè conuenit cum  
secundo, quod ad officium erga homines spe-  
ctat. Contrà, quid agendum istis inter se ram  
malè cōsistentibus, vt alterū alteri cedere sit  
necesse. Sic Abrahamus quum Deo parère &  
in patria remanere nō posset, patria sua & re-  
liquis omnibus posthabitis ducem Dominū  
secutus est. Et ne remotiora exempla quæ-  
ramus, quum nec Andreas, nec Petrus, nec fi-  
lij Zebedæi possent Iesum Christum, vt iube-  
bantur sequi, & artem suam simul exercere, il-  
lam vt Christum sequerentur abiecerunt: sic



Matthæus telonium reliquit: quam ipse deinceps Dominus omnibus ipsum secuturis regulam præscripsit. Matth. 19. 29. & quidē expressis verbis, Luc. 9. 62. quod ipsemet suo docuerat exemplo, inde ab ætatis anno duodecimo, Luc. 2. 49. & deinceps, ex quo directē munus suum exequi cepit. Luc. 2. 4. & iterum respondens iis à quibus interpellabatur & dicētibz illum quāti à patre & fratribz. Matth. 12. 46. 38. Hic verò quo à Satanæ fraudibus nobis caueamus, sæpè maxima vita regentis obtentu virtutum, duo sunt nobis præcipuè consideranda. Primum, vt alterum alteri cedat ob causam sanctam, iustam & necessariam. Alterum vt bono & recto fundamento nixa conscientia cedamus iis quibus cedimus: qua in re Iesu Christi & Apostolorum ipsius exēplar nobis proponamus imitandū, quo nullū aut hac in re aut in vlla alia tutius habere vel experere possumus ac debemus. Itaque Iesus Christus dum adueniret tempus quo totus incumbere debebat in susceptum à se officium Mediatoris inter Deum & homines, mansit cum matre sancta Virgine, & Iosepho, qui pater eius habebatur ab ignaris mysterij nostræ salutis, & erat ipsis subiectus, Luc. 2. 51. etsi maturè præmonitos voluit, non fore hunc illius statum diuturnum. Et hoc ipsum eis re ipsa confirmavit, à primo miraculo quod edidit in Cana Galilee: à quo tempore non destitit obambulare, velut abiecta omni matris & omnium aliarum istiusmodi rerū cura. Act. 10. 37. & 38. quū  
non

non habeat, inquit, Filius hominis vllum locū vbi caput inclinet, id est proprium in quo maneat domicilium. Luc. 9. 58. quod nimirum vtrumque simul, vt antea, non posset officium implere.

Nihilominus tamē patet ex historia, Iesum Christum, quem falsō sibi patronum vendicāt, Mendici illi Monachi fratres, certū quoddā habuisse domicilium, primū Nazareth, deinde verō Capernaumi. Matth. 4. 13. vbi minime dubium est quin eius curā habuerit, cuius ne in agone quidem horrendæ mortis memoriam deposuit. Matth. 19. 26. Quapropter quod Dominus dicit apud Lucam 14. 26. de odio habendis patre vel matre, vxore, liberis, fratribus & sororibus, vitæque propria propter ipsum, non simpliciter intelligenda sunt, quasi odio habēdi sint quos Deus & sensus communis nos amare iubent, nisi deteriores esse volumus infidelibus. 1. Timoth. 5. Verū his dictis exprimitur, officio nostræ vocationis erga Deum oportere quælibet alia officia quibus alij aliis deuincimur, atque adeo nobis ipsis naturaliter, lōgè postponi, & quidem huc vsque vt parui faciamus sine vlla exceptione, quæcunque nos à Dei cultu possunt auertere: quo nomine tantopere laudatū Leui legimus, vt etiam sacerdotium adeptus sit, Exod. 33. 29. quod figurata locutione Dominus significat, Matth. 16. 23. & Apostolus explicat perspicuè & dilucidè. 1. Cor. 7. 29. & 31. Sic domesticæ Domini discipuli statim à prima vo-

*Quomodo  
intelligen-  
dum Domi-  
ni manda-  
tum de pa-  
tre, matre,  
vxore, libe-  
ris ad se-  
quendum  
Dominum,  
relinquen-  
dis.*

catione familias reliquerunt: & quasi non habentes fuerunt: nec enim manere domi poterant: & eū à quo vocabantur continuo sectari. Neque verò tamen dubitandum est, quin ij qui patrem aut matrem, aut familiam habebant, semper testati sint, quātum fieri potuit ac debuit, sic tamen vt ne Christi vnquam ab oculis, vt ita dicam, recederent, Iesum Christum non abolere mutua officia, quę natura ipsa dicitur, & Lex ipsa Mosaica prescribat, quam sua traditione Pharisei peruertebant. Marc. 7. 11. & 12. Ita verò se rem habere vel ex eo patet, quòd Apostoli fungentes officio, cui omnia, vt par erat postponebant, vxores etiam suas circumducere. Quid si dixerimus hos discipulos oblatam occasionē arripientes, ac prauidentes quid sibi legatione illa muneris Dominus imposuisset (etsi nondum planè commissum sibi munus intelligebant) hoc iter suscepisse familias inuisuros, & illis prouisuros, nihil absurdum, nihilque non valde verisimile dixerimus. Quid igitur istud factum habet commune cum Votis Monasticis, & Mēdieorum illorum ordine, qui non quidem vt apes illę mellificę, sed vt muscę liguntur & heluantur pinguissima quęque & omnia suo cōtactu fœdant, nec tamen erubescunt impurā illam & otiosam vitam suam, vitam Apostolicam nominare? Nam quòd ad eos qui concionantur, pręterquàm quòd verē sunt attriti Baalam, vt eos Prophetę vocant, à quo ad munus istud, nisi à spiritu confusionis vocati sunt?

sunt? An enim ignorant, veteres Monachos, hodiernis dissimillimos, pro Laicis & priuatis hominibus habitos fuisse, atque adeo monachum manibus non laborantem fuisse profure habitum?

Sed præter superiora illa Christianis omnibus communia, quatenus quemque Christianum oportet res omnes secundum suam vocationem, officio quod Deo debet postponere, notandum istud diligenter hic Apostolos dici piscatum rediisse, quod fortasse parū conueniens eorum muneri videri possit, etsi non ea mente ut in posterum piscatoriam artem exercerent. Ac sanè si quis Ecclesiasticus, ut nostri Catholici Romani loquuntur, hodie manibus suis opus aliquod mechanicū exercuerit, magnū admiserit piaculū, etiā ab Officialibus puniendū. Et, ut quod res est fatcar, adeo quidē pingue aqualiculum & propēso sexqui pede extantem habent, ut non opus sit eos laborare. At longè maius piaculum fuerit, quo vel totus orbis concutiat, si fortè contingeret eum, qui euectus est in tam sublimem dignitatis gradum, euentura DD. Petri & Pauli successionē, faceret quod hic Petrum, propter allatas à nobis superius rationes, fecisse legimus: multò magis si sequeretur exemplum Apostoli in medio sanctissimi & laboriosissimi sui Apostolatus cursu, victum sibi & quibusdam qui cum ipso erant manibus parāris. Act. 18.3. & 20.34.

*Quosque  
Et quomodo labor  
manuum  
Et sacrosanctum ministerium non  
simpliciter  
inter se pugnant.*

Quorū hæc verò dicat aliquis? Annon

*Contraria  
obicitur.*

*huc grande  
est.*

enim oportet vocationum esse distinctionem? qui seruiunt altari, de altari viuere? sacrosanctum ministerium esse in honore & pretio? Paucis ad hæc omnia respōdeo, munus administrandi Verbum Domini naturā suā & subiecti respectu quāu lōgissimè differre ab huius mundi negotiis: quamobrem etiam Dominus noster rogatus eriscundæ familiæ iudex esse recusauit, Luc. 12. 14. ac de terrenis Dominationibus loquens, non modò illas distinguit, sed etiam aliter quā sub Lege separauit, Matth. 20. 25. Adde munus istud tā onerosum esse, vt strenuissimus & gnauiissimus quisque, multis tamen parasangis ab eo, vt illud obeat distet, licet omnibus huius vitæ negotiis vacuus. Admitto cum Apostolo spiritualium sementem facientes, posse nihilo inferiore iure metere carnalia, quā mercedem postulare mercenarij. 1. Cor. 9. 11. Agnosco Domino deberi in sancto suorum maximè fidolium seruorum ministerio maiorem reuerentiam quā ulli terreno Regi vel Principi à subditis debeatur, ex ipsius Domini verbis. Matth. 10. 40. restet etiam horrenda illa vindicta qua Prophetæ quondam ultus est cōtemptrum, 2. Reg. 2. 23. Hæc, inquam, omnia, lubens admitto, & aio eos qui inexcusanda malitia & ingratitude, miseros Pastores in eam necessitatem adigūt, vt manu sibi victum quærāt, indignos esse nomine Christianorum: & multò magis eos qui Dominum in sacrosancto suorum seruorum ministerio contemnunt. Absit tamē inde concludam



cludam, laborem vel ingenij, vel manuum, cū ministerio prorsus non posse conuenire, modo non is sit labor quod à ministerij exercitio ministri auerrantur, aut illius laboris cui incumbitur naturā aut indiscretionem, aut alio quolibet affectu sacrosancto ministerio contrario. Nam contrā Pastorem in has angustias redactum, & à ministerio nō recedentem, aio laude summa dignissimum. Itidem dico posse quempiam legitimè vocari ad sacrosanctum ministerium, aut ab arte mechanica, aut ab officina, aut ab aratro, sicut olim Elizaus. i. Reg. 19. 19. aut sicut Amos ille bubulcus, & agrestes, ficus colligans. Quod tamen sic dictū putate, ut quum res bene sunt cōstitutæ, literatos homines & eruditos, & aliūde bono testimonio ornatos illis præferri posse ac debere, tāquam magis idoneos nemo dubitet. At quum ordo in manifestam confusionem trāsformatus est, sicuti Domini temporibus cōtiguit, quum abiectos illos piscatores elegit, & tabernaculum opificem ad mundi rōtius superbiam debellandam: ac ij qui Architectorum & ædificantium titulo gloriantur præfracti sunt, & domus Domini destructores sunt, quis Dominum impediret quominus eligat quos libebit, & hominum vilissimos & abiectissimos quosque, ad superbiam mundi depressendam & confundendam, mittat? i. Corinth. i. vers. 26? Nam, quum sic ipsi visum est, mulieres elegit quibus homines pudore suffunderentur, & mirabilia in medio populi



sui operaretur, teste Debora. Iud. 4. 5. & Hol-  
da. 2. Reg. 22. 14. Benedictus verò Dominus  
Deus noster, qui nostris temporibus in multis  
regionibus & regnis idem effecit, per multos  
fidelissimos & excellentissimos seruos suos, quos  
nemo, nisi immeritò, spiritu alio quàm Dei  
ductos fuisse dixerit: vt non propterea tamen  
liceat vlli sacrosanctum ordinem, ex Dei ver-  
bo institutum de vocationibus & mediis ordi-  
nariis violare.

*Nemo ma-  
gis superius  
dictorum reus  
quàm Ca-  
tholici Ro-  
mani qui  
nobis eadē  
obiciunt.*

Contrà, quĩnam, obsecro, magis impuden-  
ter abutuntur obiectionibus hactenus allatis  
quàm qui non erubescunt eas nobis oppone-  
re. Nam si vocationem spiritualeĩ oportet di-  
stingui à dominationibus & occupationibus  
temporariis, ne cum iis misceantur, vnde fit vt  
boni isti Pastores abusi munerum spiritualiũ  
obtentu ad inuadēdas Dominationes & Prin-  
cipatus huius mundi, sola spiritualitatis huius  
nomina & laruam retinuerint, vt temporale  
potestatem, Regibus ac Principibus ereptam  
sibi reseruarent? Quĩ fit quòd ipsis intoleran-  
dum viderur, vllum de Ecclesiasticorum cœ-  
tu, quem vocant, mechanicam vllam artem  
exercere, & tamen ambiunt primos gradus do-  
minationum terrenarum, & iisdem honorib-  
us coli volunt? Et quo iure cultum altaris ia-  
ctitant, quem maxima pars illorum ignorat,  
ac de quo nunquam cogitauit? & cuius etiam  
maximam partem eorum pudet? Quo iure de  
altari Domini glorianur, quod in altare Da-  
masi transformarunt? Nam Christianorum  
altare

altare ministerij respectu pulpitum est veritatis. Honorem verò sacro ministerio debitum quòd attinet, præterquàm quòd propriè confit in eo, vt fideles sese tum verbis tum re ipsa ex animo præbeant morigeros iis quæ à fidelibus Domini seruis eius nomine proponuntur, deinde in externa quadam reuerentia & honore, què metirò sibi vindicat tam sanctū & eximiū munus in quo Dei Filius repræsentatur, proh dolor! nōne tristi & infaulta experientia doctos esse nos oportet maius in excessu quàm in defectu esse periculum? Et hoc saltē decebāt ex ipsius Petri exemplo. Act. 10. 25. & 26. Reuerendissimos illos didicisse, & monstrū illud in primis, quod crepidam suam maximis quibūque Imperatoribus osculandam porrigere non erubescit, vino scortationum inebriatis, donec Deus meliorem illis mentē reddiderit.

Sed ad historiam reuertamur, in qua dicuntur hi omnes, inuitante Petro, piscationi operam dedisse, & ita quidem vt quum totam noctem laborassent, nihil tamen cœperint: quæ fuit ad sequens miraculum præparatio, quo Dominus voluit hanc apparitionem insigniorem esse: sicut etiam eo quòd paratum prandium tam extraordinario modo repererunt: tum quòd rete non scissum est, licet plenum cētum quinquaginta tribus magnis piscibus: ex quibus eruenda sunt nobis plurima capita doctrinæ & consolationis, omissis allegoriis quas nullo fundamento quidam hic innume-

rum horum piscium somniarunt.

*Extraordi-  
naria pis-  
catione Ie-  
sus Chri-  
stus suam  
Deitatem  
probanit.*

Primum igitur consideremus hoc miracu-  
lo Dominum testatum fecisse nō modò mor-  
tem de sua potentia nihil detraxisse, vt iam  
contrà ingrederetur in possessionem summæ  
illius potentia & dominationis quam in cœ-  
lo & in terra, exorta infirmitate carnis, adeptus  
est. Nam iubente Domino rete ipsos in dextrâ  
nauigij partem iacere, virtute Domini pisces  
in rete delapsi sunt morem ei gerentes, quæ  
diuina Iesu Christi virtus simili miraculo iam  
antea facta fuerat conspicua. Luc. 5. 4. & 8.

*Non fortui-  
tò labitur  
præda in  
venatorum  
casses.*

Hinc verò discendum nobis in genere, licet  
Dominus homini in animalia terrena domi-  
nationem permiserit, quam auctoritatem Do-  
minus à diluvio renouauit & ampliauit, facta  
homini potestate illis in victum vtendi. Gen.  
9. 2. & 3. sibi tamen primo Deum eorum pro-  
prietatem reseruasse: deinde summam rerum  
omnium creatarum dispositionem, quarum  
nē minima quidē in terram decidit sine Crea-  
toris speciali voluntate & decreto. Matth. 10.  
29. Nō igitur temere aut fortuitò, sed singu-  
lari Dei bonitate & liberalitate præda cadit in  
venatoris casses: quod pulchrè Iacobus didi-  
cerat, qui à patre interrogatus, quānam ita re-  
pentē inuenisset quod ipse venationem arbi-  
trabatur, Iehoua Deus tuus, inquit, fecit vt mi-  
hi occurreret. Genes. 27. 20. Idem Petro quo-  
que ad didrachma persoluendum, ex Domini  
mandato contigerat. Matth. 17. 27.

*Quæstio*

Quotiescunque contingit igitur onustas  
mensas

mēfas bonis Dei rebus creatis nos intueri, saltem cōsiderare tunc nos oporteret, aues in aëre volantes, pisces in aquis natantes, tot animalia in terris repentia, nec in forum, nec in manus nostras, nec in mēfas fortuitò venire; sed nobis liberali manu Dei nostri concedi & immitti. Quæ consideratio doceret nos etiam earundem vsum rectum in omni sobrietate cum gratiarum actione: sicuti contrà parum de hac liberalitate & donatoris egregia volūtate cogitantes dona illa sic in seipſis retinēt, & sensus omnes occupant, vt rectus eorum vsus in detestandum abusum & condemnationem vertatur, Deo tandem illam ingratitude- nem vindicante.

*fructus ex  
hac doctri-  
na sit nobis  
colligendus.*

Multò magis quum de Dei donis spiritua- libus & cœlestibus agitur, quis aliunde sibi cōtingere gloriabitur quàm singulari & speciali Dei liberalitate, omnium bonorum auctore & donatore. Iacob. 1. 17. distributore, 1. Cor. 12. 11. & direttore? Philip. 2. 13. Et huc quidem maximè Dominus hoc miraculo respexit, quo discipulis per hanc similitudinem piscium piscationis repræsentauit, quantum in hominum piscatione, quam erat ipsis pollicitus, Marc. 1. 17. promouerent.

*Dominus  
factis suis  
Apostolis  
hominum  
piscatori-  
bus de pi-  
scium pesca-  
toribus, no-  
bis in hoc  
miraculo  
repræsen-  
tat verum  
exemplar  
Ecclesiæ  
Christianæ.*

Dominus itaque de piscatoribus olim pi- scium factis hominū piscatoribus in hoc mi- raculo expressit verum exēplar Ecclesiæ Chri- stianæ ex huius mundi lacu vniuerso colligē- dæ ipsorum reti, verbi inquam administra- tione mox ipsis committēda. En igitur coram

*Allegorica  
generalis  
expositio  
huius mira-  
culi.*

ipsummet auctorem & magistrum totius huius piscationis: en operarios præcipuos quibus primum & potissimum usus est: en denique pisces hac piscatione collectos & ab aliis segregatos qui in hoc lacu sorbent iniquitatem ut aquam. Iob. 15. 16. id est, credentium coagulationum, quæ tres partes unæ copulatæ faciunt corpus illud mysticum, cuius unicum caput est Christus, suis omnibus membris dans vitam & motum, in quibus alij quidem doctores sunt, alij sinunt se duci, quæ quidem ad nostram ædificationem hic nobis distinctè consideranda sunt.

*Observationes de Domino prout variè apparuit.*

Hic unus itaque Magister & Dominus, aliquando versatus in hoc lacu, & verus piscator, qui alios omnes piscatores piscatus est, adveniente tempore quo ex hoc lacu recessurus erat in altum illud & firmum solium, apparuit in hac manifestatione non supra lacum in lacu, ut alias Mat. 14. 25. sed ad litus, representans, ut dixi, thronum illum pacatum & supra cælos omnes euectum, ad quem portum tendunt piscatores, in quo cum iis quos erunt piscati placida quiete fruantur. Itaque summus hic piscator & Magister ostensurus se ab illis recedere, minimè quidem ipsos deserturum, sed contrà, quemadmodum ex solo gratuito Patris decreto descenderat in mundum, quo tempore minimè omnium expectabatur, ita cælitus gubernaturum & recturum, tam ipsos piscatores quàm quos ipsi piscarentur: & quidè ita coactos & cõservatos in exiguo & imbelli

ret



reti in specie, tuiturum in mediis huius lacus tempestatibus & procellis, & ad optatū portum tandem deducturum, in quo paratū ab ipso solo prandium nanciscantur, sicuti p̄monuerat Iohan. 14. 2. & 3. & Patrem rogauerat. Iohan. 17. 24. quorum omnium causa unica ipsius eadem infinita & gratuita bonitas. Quibus autem instrumentis ista perficiuntur? Exteriore verbi sui sono, & interna sua virtute & efficacia diuina, qua piscatores hos de ipso tunc non cogitantes excitauit & afflauit: quemadmodum quum orbem terrarum Euāgelicæ tubæ clangore percelluit, missis vndique piscatoribus istis, verè tantum absuit vt ab hominibus expectaretur, vt contrā precipui inter discipulos maximè fluctuarent, Luc. 24. 21. & familiarissimis vix tum eius reditus tum hoc omne mysteriū persuaderi poterit.

De piscatoribus verò notandum, primum hic illos nobis exhiberi terrena qualitate piscatorum piscium, vt alia cœlestis nobis significetur piscatorum hominum ad salutem. Obseruandum deinde cœtum istum, qui septem hominum fuit, quorum quatuor ex Apostolorum erant numero qui spiritualis ædificij sub illo capite architecti erant futuri: tres reliqui ex discipulorum aliorum, Dominum voluisse nobis velut ante oculos ponere duos ordines operantium, quorum opera erat in hoc opere suo promouendo deinceps vsurus: suscitatis ex numero reliquorū suorum discipulorū

*Observationes allegorice de piscatoribus.*



iis qui Apostolis sese adiunxerant, tum ut ma-  
 teriam praeperarent, cuius rei habemus exem-  
 pla. Act. 8. 4. 5. & 14. & 11. 19. & 20. 21. cum ut ab-  
 solueret quae Apostoli non poterant eodē te-  
 nore perficere: ad quod opus vñ sunt iis ma-  
 ximè qui se comitabantur, veluti Timotheo  
 1. Tim. 1. 3. & Tit. 1. 5. & aliis quos D. Lucas no-  
 minat Euangelistas, Act. 11. 8. & Apostolus E-  
 phes. 4. 11. & ita distinctè solent Euangelistae vo-  
 cari. Tertio notanda hic electio Domini, tam  
 quatuor illorum ex vñdecim familiarium di-  
 scipulorum numero, qui totum Apostolorum  
 cœtum repraesentarent, quàm trium aliorum  
 qui Euangelistas: nempe inter Apostolos pri-  
 mum tres illos eodē quos suae transfigura-  
 tionis in mōte testes elegerat. Matth. 17. 1. & 2.  
 gonis extremi sub horā qua captus est, Matth.  
 26. 37. & quos nominatim coram aliis Aposto-  
 lis commendarat, Petrum putā Matth. 16. 18. &  
 duos Zebedæi filios Marc. 3. 17. quorum alter-  
 rum amore speciali cōplexus est, alterū verò,  
 Iacobū nempe, dignatus est eā gratia, ut cœtus  
 illius sui primitias oblationis esse voluerit.  
 Act. 12. 2. Quibus hic Thomā adiici Dominū  
 voluisse sit verisimile, ne prior eius culpa eius-  
 dē Apostolatui praeiudiciū adferret; sicut ean-  
 dem ob causam, ut in hac historia videbimus,  
 Dominus Petrum in pristinum statū restituit,  
 tribus cōfessionibus totidem abnegationibus  
 oppositis. Tres verò reliquos quod attinet, no-  
 bis satis sit Nathanaelem, qui solus ex tribus  
 illis nominatur, etsi non fuit ex illorum duo-  
 decim

decim domesticorum numero, testimonium  
 retulisse omnium hominum excellentissimū,  
 Iohan. 1. 47. Hic verò cauendus nobis astus Sa-  
 tanæ, de quo paulò post dicturi sumus, quasi  
 hæc donorum inæqualitas, gradum aliquem  
 superiorem aut inferiorem constitueret in y-  
 no & eodem æquali Apostolatu, aut Evan-  
 gelistæ functione, à qua cogitatione fidelissi-  
 mi Dei serui procul fuerunt remoti, memoria  
 repetentes doctrinam sui Magistri, Luc. 22. 25.  
 vel ipsa Petri doctrina teste, à quo spiritum  
 mendacem præueniente Domini Ecclesia ma-  
 turè de hac ipsa re præmonita est. 1. Pet. 5. 3.

Quarto loco notandum, istos piscatores nō  
 habere singulos singulas naues, sed in vna &  
 eadem omnes naui fuisse, non eodem tamen  
 omnes loco: ac non habere singulos suū pro-  
 prium rete, sed vnicū, quod quisque iacit  
 suo loco, tum in iaciendo tum in extrahendo  
 mutuo consensu. Istis igitur aio nobis repræ-  
 sentari vnitatem tam Ecclesiæ (licet ex variis  
 membris collectæ) quàm Apostolatus, & E-  
 uangelicæ doctrinæ, sicut vnus Deus est, vnus  
 Christus, vna fides & vnum baptisma. Cæterū  
 apparitio hæc tā subita & inopinata eius qui  
 totius huius operis initium est, tum efficientis  
 causæ respectu, tum formæ exterioris & inte-  
 rioris, tum materiæ, tum denique omnium i-  
 storū finis, monere debuit hos piscatores ma-  
 ximum esse discrimen inter Apostolatū, &  
 munera quæ vitæ huius propria sunt, quorum  
 aut plerunque labor inanis est & isritus, aut

*Omnes hi  
 piscatores  
 sunt in vna  
 & eadem  
 navi, &  
 vnum rete  
 iaciunt &  
 extrahunt  
 vno consen-  
 su.*

saltem similis est auræ statim euanescentis: ac proinde prorsus hanc piscatoriam abiiciendâ, vt aliter toti vacarét seridè magis quàm hactenus, quandoquidem præter id quod iam erant experti & fassi in prima professione, Luc. 22. 36. ipsis suis oculis intuebantur hoc miraculo, Dominum tãtopere ipsorû obediëntiæ benedixisse, cõcessa tam extraordinaria piscium captura, quæ sanè non ab ipsarum industria, nõ à labore processerat, sed ab eius vnus gratia, cuius mandato rete proiecerant, cum hac conditione, *Et inuenietis*. Hoc ipsum prodesse debuit ipsis, & sine dubio valde profuit in Apostolatus exercendo munere quod nõ ex suæ voluntatis arbitrio dispensarent, quasi Dominus magnis illis & tam excellentibus promissis. Iohan. 20. 21. & 23. absolutam illis potestatem tribuisset: & probaturus esset quicquid ipsi probauissent: sed contrà præterquã quoddam ipsis commissi muneris executionem prorsus oportuit pendere & regi ab huius summi Magistri voluntate verbo eius expresso, priuatis etiam admonitionibus, quum sic ipsi videretur, regeretur, quibus sine exceptione morem gererent, cuiusmodi specialia multa nobis exẽpla proponuntur, Act. 13. 2. & 16. 6. & 9. & 21. 13. Præterea miraculo illo sunt edocti, & nos hodie docemur, quæ vera sit obedientia, nẽpe quæ in vnicam Domini præceptam fertur, perspicuum id quidẽ & probè intellectum: ac deinceps conuenientiam inseparabilem inter Domini mādātum & huius reris iactum. Inde vicissim

vicissim discendum nobis quantum discreperam vera obedientia fidelium, à vanis & stultis deuotionibus, quàm veri Pastores, (in quorum rete qui dilabitur felicissimi sunt) à falsis, quorum rete lethale cane peius & angue fugiendum est.

De piscibus verò coactis in istud rete, si bruta hæc animalcula, quæ sola Dei ipsis incognita prouidentia impulit in istud rete, ex Dei voluntate ceciderunt, quid iis fiet quibus hæc gratia Deus concessit, nō tantum vt ratione & intelligentia præditi sint, sed aures etiam habeant ad eum audiendum & cognoscendum à quo in hoc rete conuocantur & cōcluduntur, minimè quidem in piscatorum vsus, qui captos à se pisces consumunt ac deuorant, sed ad verā vitam, vnā cum piscatoribus, adducendi, ab huius mundi sordibus separati, vt Dominus pari similitudine totum istud adumbrat. Mar. 13. 48. 49. & 50. & sicuti sunt intelligenda quæ de puro frumento in aream Domini colligendo scripta sunt, Matth. 3. 12. Annō igitur ipsos tantò promptiores & dociliores esse decet, vt veluti faciant impetum in ipsum, Matth. 11. 12, siquidem qui vitam in eo profundit, reperit? Matth. 10. 38. Verum parū est istis piscibus rete subiisse, nisi in eo permaneant, donec ad littus trahantur: quæ constantia quum grauer opugnetur eorum trepidatione qui resiliunt, hostium potentiam cōferentes cum viribus admodum exiguis, aut potius nullis horum ita miserè concludorum piscium, confugiendum

*Observationes allegoricae de piscibus.*

nobis est ad eius inuictam Omnipotentiam, qui piscatoribus & piscibus eam valde clarè & perspicuè pollicetur, qui capi se sinunt ab eo aduersus quem nullus dolus, nec vis vlla, quidquam potest: quum expressè pollicitus sit qui est ipsa veritas, se nullum foràs eiectionum eorū quos Pater ipsi dedit, Iohā. 6. 37. qui nimirum ita sunt cum veris credētibus, vt sint ex eorum numero, ac proinde in hac fidelium cōaggregatione manent. 1. Iohā. 2. 19.

*Temerariū  
Petri inge-  
nium muta-  
tum est à  
Domino in  
zelum ar-  
dentissimū  
ad suos  
etiam con-  
discipulos  
conforman-  
dos.*

Ceterum quedam peculiaria sunt huius historiae capita non leuiter praetereunda. Nam Petrus quidem vt consuetam hic alacritatem & promptitudinem erga socios ostēdit, quod auctor ipsis huius piscationis fuerit, idem etiā praestitit in illa priore hominum piscatione, quum die Pentecostes tam intrepidè sermonem aggressus est inter συναποστολεις, Act. 2. 14. non ambitione sanè, sed quod Dominus immutato naturali eius impetu temerario, Mat. 16. 22. & Luc. 22. 33. & 9. 33. in feruentissimum zelum & singularem constantiam & magnanimitatem, etiā ipsius ad reliquos discipulos cōfirmandos opera voluit vt, Luc. 32. 24. Hic idem ardor eum impulit, sicut aliàs nonnunquam, Matth. 14. 29. vt sancta quadam impatientia praeuenire socios dum studet in lacum se proiecerit, natando ad Dominum accursurus, quum non sit verisimile, si vt aliàs super aquas ambulasset, id Euangelistā silentio fuisse praeteriturum. Praeterea notandum eū fuisse veloti primum & praecipuum in extrahendo

rete



rete ex aquis quod ex II. versu colligi posse videtur.

Esto igitur, Petrus agnoscatur singularibus donis à Domino præditus præ reliquis Apostolis, quem etiã ipsi, teste tota Luca historia Apostolica, plurimi fecerunt, & honore debito coluerunt. Quin etiam admittamus actionibus Ecclesiasticis illũ sæpè præfuisse, & eadem administrasse. Nam reuera in omnibus consultationibus, ad vitandam *αἰσχίαν*, oportet aliquem præire qui rem ordiatur & cõcludat, & in Domo Dei præsertim ordine fieri omnia par est. I. Cor. 14. 40. At non omnis ordo gradus est: nec propterea vnquam reperias Diuum Petrum in socios vllam aut habuisse, aut sibi arrogasse, auctoritatem, quorum vnus fuit communis & indiuisus Apostolatus, tantum abest vt speciali ratione Iesu Christi vicarius, fuerit præ aliis, aut vniuersalis Ecclesiæ caput quod sine blasphemia dici non potest, detestanda potius quàm refuranda.

Verum, vt Petrus ardentior in exequendo, non tamen in agnoscendo magistro fuit acutior. Nam discipulus dilectus Petrũ prior admonuit: qua in re conspicimus dona sua Deũ cuique, prout ipsi libuerit, admetiri, I. Cor. 12. quo loco Paulus hanc materiam pluribus persequitur: rectum vsum docet tum huius vniuersalitatis, tum inæqualitatis, quemadmodũ etiam Ephes. 4. 11. & 12. & 16. quo nimirũ quũ huius corporis Ecclesiæ, cuius Iesus Christus est vnicum caput singula peculiarem suam

*Dona Dei singularia in Petro ex singulari Deibonitate nihil habent commune cum falsissima & blasphema dominatione, qua illi tribuitur.*

*Necessaria est donorum Dei inæqualitas ad socium corporis augmentũ. Sed singularis membris nõ statim in ordine magnarum inuehitur confusio.*



functionem habeant, & mutuas operas omnia propter hanc diuersitatem & inæqualitatem requirant, vsus etiam & fructus in huius corporis vsu & incrementum. At quum hic ordo sanctissimus pedetentim tam misere deformatus sit, minimè mirum est si miserum istud corpus monstruosum & informe à capite ad calces, effectum, à natua & veta sua forma dignosci non potest. Nihilominus tamen Dominus istius corporis lacera membra semper conseruauit, donec diuina virtute paulatim coalescant, vt passim aliquod iam istius vnionis sentiamus effectum, prout operariotū suorū laboribus benedicit, vt verus iā eius vultus incipiat iis apparere, quos huius sæculi princeps nō prorsus excauit, sicut Paulus loquitur, 2. Cor. 4. 3. & 4. tantisper dum pergat Dominus pro immensa sua misericordia suum inimicum oris sui Spiritu prorsus cōficere, 2. Theff. 2. 8.

*Cur agniti  
Dominum  
discipuli nō  
ausi sunt vt  
eum compellere. Et  
quoniam  
nobis imitandum  
hic timor inter-  
rogandi Do-  
mini quum  
se nobis  
offerat.*

Quædam porro superest in hoc textu nobis difficultas, cur nimirum quum non eò vsque discipulorū oculi retineretur à Domino quin ab ipsis agnosceretur, nō tamen ausi sint eum interrogare. Sed quum disertis verbis Euangelista dicat, illos sciuisse esse Dominum, satis aperte nos docet discipulos, minimè dubitantes quin sciret Dominus se ab illis agnosci, & tamen se ab illo non audirent compellari, retēros fuisse Magistri reuerentia, ne sermonē ipsi priores ordirentur: quū tamen sit extra omne dubium Dominum tādē aperte & planè se illis

illis patefecisse, ac eosdem docuisse & pro more confirmasse: licet non quæcunque Iesus Christus dixit fecitque scriptis tradita sint ab Evangelista, cuius rei deinceps rationem reddit. Nihilominus tamen, quâdoquidem nostra fides est ex auditu, & auditus præsupponit doctrinam, siue nos prior Dominus alloquatur, siue mentem iniiciat illum interrogandi, ex horum discipulorum silêrio duo nobis extrema fugienda discamus. Nam hinc quidem diligenter est nobis cauenda, in salutis nostræ negotio, negligentia, aut in indignitate & insufficientia desperatio, quin diligentiam adhibeamus in fide nostra confirmanda, diligentium rerum credendarum inquisitione, quò facilius ad nostræ salutis portum appellamus. Quemadmodum enim nemo satis potest virium suarum naturalium impotentiam agnoscere: sic contrâ speranda sunt omnia nobis ab eo à quo sumus cõditi ut ipsum agnoscamus, colamus & veneremur: cui sancta etiam importunitas grata est, Luc. 18. 5. & 7. quum ut ait Dominus, violenti regnum cœlorum rapiant. Matth. 11. 12. & hoc quidem nobis adumbravit illa Iacobi cū Angelo lucta, Genes. 32. 26. & Moïsis oratio, Exod. 32. 10. & 32. quemadmodum etiam pulsantibus aperiturum se pollicetur. Inde verò Dominus omnes immundos & pollutos suæ domus limine arcet, pollutos, inquam, exterioribus pollutionibus Lege interdictis. Quârò magis igitur hypocritas? superbos & suis imaginariis meritis inflatos? prophanos & contem-

ptores aduersus quos iam dicta sententia est horrenda, Psal. 30. Inter duo extrema media est sancta audacia, gratuitis Domini nixa vocibus, & blandis inuitationibus, Venite ad me omnes qui fatigati estis & onerati, & ego faciam vt quiescat, Matth. 12. 28. Inuoca me in die tribulationis, & eruam te, Psal. 50. 15. Petite & dabitur vobis, pulsate & aperietur, Luc. 11. 19. & similibus tota passim Scriptura, modo cor illud contritum adferamus, Psal. 51. 19. & Abraham dictum imitemur, Gen. 28. 18. quod nos etiam edocet totus egregius ille Psal. 95. illius vnus nixi merito in quo solo grati sumus. Ephes. 1. 6. Denique demittenda & deicienda capita. si volumus extolli, & in inferos vsque descendendum, si cupimus in celos vsque euehi. Quicumque vero sic preparatus os Domini interrogabit, vbi nos ille alloquitur, nempe in sacrosancto suo verbo quod in Ecclesia proponitur, nunquam responso vacuus abit.

*Conclusio  
præcipuorum  
fructuum  
quos ex hac  
historia nos  
par est percipere.*

Denique vt hunc locum absoluiam, hæc historia nobis à Dei Filio relinquitur instar thesauri inæstimabilis, non tantum ex quo hauriamus tertium quoddam testimonium resurrectionis ipsius & virtutis expressius quam superiora omnia: sed ex quo discamus vnde sacrosanctum ministerium pèdeat, quomodo qui ad id vocati sunt, sese gerere debeant, mutuas operas conferentes: quomodo Dominus tam piscatores quam piscandi rationem & piscatos tueatur ac regat, quò confugiamus omnes

omnes ad hoc rete, extra quod nulla est salus: cæteris hominibus in huius mundi aquarum gurgitibus & voraginibus sese mergentibus, & in vltimum exitium ruentibus: ac simus in eorum piscium numero de quibus in hâc sententiam Dominus alibi loquitur, Matth. 13. 47. quum non concludantur in hoc rete vt præda fiant ac deuorentur, instar ciborum corruptibilium huius mundi: sed contrà vt piscatores cum piscibus offerantur illi qui semel seipso, id est beatitate & felicitate, quam ipse nobis solus acquisiuit, tum piscatores ipsos, tum etiam pisces pascet, quod alia talètorum similitudine declaratur, Matth. 18. & longè clariùs in similitudine sementis collectionis, Matth. 13. 8. & 23. Vtinam verò Deus nobis hâc gratiam concedat, quibus Dei Filius iterum veluti renascens datus est, eruris ex tam immensa & profunda idololatriæ & superstitionis abyssu, datis etiam nobis tam peritis piscatoribus, à quibus ex rã variis nationibus collecti sumus, veluti nostris oculis intuemur, vt in eius Ecclesiam confugientes sub sanctæ ipsius tutelæ prouidentia, tandem ad beatam illam diem perueniamus, in qua simul omnes tam piscatores quàm capti hac piscatione pisces Domini & Magistri nostri æternæ gloriæ coheredes fiamus. Amen.



## HOMILIA DE CIMANONA.

Ioh. 21.

15. *Quum ergo prandissent, dicit Simoni Petro Iesus, Simon, fili Iona, diligis me plus quàm hi? Dicit ei, Certè, Domine, tu nosti quòd amem te. Dicit Pasce agnos meos.*

16. *Dicit ei rursus secundo, Simon, fili Iona, diligis me? Ait illi, Certè, Domine, tu nosti quòd amem te. Dicit ei, Pasce oues meas.*

17. *Dicit ei tertio, Simon, fili Iona, amas me? Tristitia fuit affectus Petrus, quòd tertio dixisset ipsi, Amas me. Dixitq; ei, Domine, tu omnia nosti, tu nosti quòd amem te. Dicit ei Iesus, Pasce oues meas.*

*Quàm vili  
quis omni  
bus functio  
nibus sit o  
nerosus sa  
cro sancti  
ministerij  
munus, &  
quanto stu  
dio suos di  
scipulos do  
minus in  
struit.*



ATTENTE nobis humanæ vitæ munia & functiones omnes considerantibus, & earum cum sacro sancto ministerio Euangelij collocationem instituentibus apparebit, hanc tantò illis onerosiorem & ponderosiorē quantum libra est vicia ponderosior: siue consideremus eam in se, quatenus statum conscientiae respicit & vitæ cœlestis, quum reliquæ res humanas & caducas ac fluxas tractent: siue eos quibuscum est ipsi negotiū cōtumaces & refractarios, Euāgelicæ doctrinæ, Rom. 8. 7. & 2. Cor. 3. 5. siue Satanæ furores ac machinationes occultas, speciatim aduersus

COS



eos qui ad eius opera dissoluenda & eius imperium euertendum missi sunt, siue malignū animū & desperatam rabiem satellitū, quibus huius mundi Princeps abutitur; siue denique perpendamus quid ferat Domini præceptum, Renuntiandi sibi ipsi, quæ propria Christianorum est conditio, & qua in re detet istos operarios aliis exemplo præire. Non abs re igitur Dominus, quum penè per quadriennium eos erudiuisset, quorum opera volebat uti, velut architectorum in ponēdis fundamentis huius ædificij. 1. Cor. 3. 10. se tam studiosè illis à sua resurrectione patefecit, & priuatim de rebus ad functionem suam pertinentibus instituit, sicut, ex superioribus historiis didicimus, & in ea nominatim quam in manibus habemus, cuius quum prior pars sit à nobis exposita, ad alteram transeamus. Hoc autē ab illa priore differt ista posterior, quòd hæc sit propria & peculiaris Petro, licet singulos ex ea fructum percipere necesse sit: quum propterea Dominus hæc omnia dici ac fieri non priuatim & in occulto, sed palàm, videntibus & audientibus sex aliis testibus, fideliter rem totam reliquis narraturis voluerit. En autem huius occasionem.

Vidimus in historia passionis Domini, Petrum, qui tantum sibi virium arrogabat, tam abiecti animi fuisse ut terrena abnegatione Dominum negaret, ancillarum & famulorum voce perterritus, ad execrationem vsque: corde tamen aliud sentiente: ut lapsus sit infirmi-

G. ij.

*Applicatio  
huius doctrinae  
ad Petri personam.*



tate non odio, nec apostasia à Domino prius apud se meditata: vidimus etià à grauiore lapsu reuocatū à Domino, statim excessisse domino Caiaphæ & amare fleuisse: seque cæteris discipulis adiunxisse: restatūque etiam inter reliquos discipulos se nihil minùs quàm Dominum obliuioni tradidisse, quem ipse Dominus etiam pristinæ Apostolatus dignitati restituit. Ex quibus liquidò constat, veram eius pœnitentiam fuisse Domino gratam & acceptam, ac proinde coram Deo delictum eius lapsū, licet grauissimum, sit nobis conspicuū.

*Iesu Christi  
scopus in  
hac histo-  
ria non fuit  
eligendi Pa-  
pam, ex te-  
nui Ecclesiæ  
Christiane  
caput, sed  
suum Apo-  
stolum in  
Apostolatu  
reintegrā-  
di.*

Non immeritò miretur igitur quispiā, quānam Dominus, quum nūquam parcat ex parte tantum, sed peccata pœnitentiam agētium dicatur in maris profundum proicere, ne vnamquam veniant in eius cōspectum Miche. 7. 19. iam vulnus istud refricare velle videatur. Idcirco spiritus mendacis conductitia mancipia libenter persuaserint, Dominum vti prius Apostolum instituerat cap. 20. 21. nunc etiam in hac manifestatione in D. Petri persona (veluti ratum facientē quod erat ipsi pollicitus,) Matth. 16. 18. Petrum instituisse & deslataſſe Apostolum suum & vicarium in vniuersum terrarum orbem. Ad quorum argumenta singula, quæ sibi ex hac historia visi sunt erucere, paulò post respondebimus. Notādum interim ex interrogationibus quibus discipulum suū Dominus cōpellat, vel omnium oculis perspicuè subici, quemadmodum veteres interpretes hac in re nobiscū consentiant Domini scopum

scopum fuisse, quum discipuli sui præ cæteris omnibus opera veller vti, eundem in pristinum statum redintegrare: & sua diuina prudentia rem istam sic administrasse, vt tres illæ abiurationes rectę sint tribus expressis solennibus & publicis confessionibus: minimè quidem quasi non prius illi condonato lapsu, sed quò Petrus ipse in obeūdo suo munere tripli ei quadam redintegrationis forma confirmatior esset, & discipuli, coraque etiam Ecclesia, lapsum illum sic rectum intelligeret. vt in posterum nō exprobarer, nec de eius vocatione vel doctrina dubitaret, aut notam vllam ei inureret. Quibus vt par est positis, iam ad nostri contextus expositionem accedamus, & quomodo ad hunc omnia scopum referantur, demonstremus.

Dominus igitur post cibum prior ipse Petrum vltro compellauit, vt ab eius sola & unica bonitate fauorem hunc esse profectum norimus, tam primæ vocationis discipuli, quàm eorum omnium quæ deinceps illā secuta sunt: nisi fortè dicatur, Petrū bene vsum priorę gratia, Dominum ad secundam ipsi cōferendam inuitasse: quod nobis libèter persuaferint, qui docent bona regeneratorum opera esse meritoria cōtinuationis aut ampliacionis fauoris Dei: cui, saltē in hoc exēplo, opinioni nullus locus est. Ac prōculdubio verū istud reperietur in nemine: minimè quidē quòd Dominus nō augeat dona sua in iis qui prioribus fideliter vtūtur. Mat. 25, 23. sed quòd hoc augmentū

*Sola Dei  
gratia est  
initium, me-  
dium & fi-  
nis salutis  
electorum.*

ab eadem gratia gratuita promanet, non autē ab vllō cuiuslibet bene operantis merito, vel ipsa teste Ecclesia, Psal. 44. 4. & 115. 5.

*Exemplar  
perfectissi-  
mum eius  
cura quam  
pastores o-  
portet gere-  
re suarum  
cuius, & ma-  
ximē aberrā-  
tium, duo ta-  
mē extrema  
fugientes.*

Eodem exemplo docemur etiam, fidos Dei seruos exemplū solius veri pastoris in hoc sacrosancto ministerio imitatos, oportere tanta cura & studio deuias oues in viā reducere (immo etiam quorū deplorata esse videtur salus) vt primum, si fieri potest, lapsus eorum pręueniāt: quōd ipse Dominus Petri lapsum pręueniēs docuit. Mat. 26. 34. & quale pastoris officiū describitur, Ezech. 33. 8. Quo si nihil promouerint, nō tamen delinant aberrantē insequi, donec inuentā, si fieri potest, & in humeros iniectā, in gregē reducāt. Ideo dicebat Apostolus ille fidelis, Quis offenditur quin ego vrrar? 2. Cor. 11. 29. At hic extrema duo cauēda, Nā vt quidam aded sunt seueri ac terribi vt miferos peccatores statim in inferos detrudant: contrā quidam aded sunt mites ac faciles vt quā scalpere & fricare scabiē oportebat, palpent & mulceant. Sin quærat aliquis, quis hic modus adhibendus, aio duo hic maximē requiri ad huius medicinæ temperamentum, morbi nimirum veram notitiā, vt nec minor quā sit efficiatur, nec aded grauis vt cū æger immedicabilē existimet. Deinde cognoscendus laborantis status, ne videātur empiricorum similes, eandem omnibus medicinam propinantiū, aut sutorū cuiuslibet pedē eundem calceū aprantiū. Quamobrē singularis à Pastoribus diligentia & cura requiritur, & talis cū ouibus

ouibus cōmunicatio, vt omnes ex nomine cognoscant, quantū fieri potest ac debet. Ioh. 10. 3. Ad quod officiū faciendū, nemo satis ardens potest à Domino spiritū discretionis petere. 1. Cor. 12. 10. ne sacrosanctū ministeriū iudicio nostro leui vel seueriori subiiciamus: sed ingenium nostrum contrā subiiciamus & accommodemus ad ædificationem singulorum, siue consolemur, siue corripiamus.

In hunc vsum sacrarum historiarū accurata lectio est necessaria, inter quas hæc in primis ostendit non admittendos in Ecclesiæ administrationem eos qui peccatis omnibus vnā priuatam admonitionem sufficere volunt, abutentes Domini verbis de priuatis & occultis lapsibus, Matth. 18. 35. nullum discrimen constituentes inter publica peccata cum offendiculo Ecclesiæ, & priuatos lapsus: nec inter admonitiones pastorales & Ecclesiasticas, id est quæ fiunt cum cognitione & iudicio seniorum in cœtu, quem hodie vocant, Confessoriali. Scimus enim quid contrā Paulus statuerit, 1. Timoth. 5. 20. & quod in hoc ipso Petro exemplum statuerit, Galat. 2. 11. & 14. Porro si discipulum suum, cuius culpa fuerat tam momentanea, quique tam multis modis suam pœnitentiam testatus erat, Dominus tamen iterum examini subiecit, & eò adduxit, vt contraria peccato confessione condemnaret, & quidem in tali cœtu, quo quæso fundamento offendiculorum plenam vitam agentes de censuris Ecclesiasticis con-

*Eorum qui  
qualibet  
peccata pri  
uatim repre  
hendi vel  
lent.*

quererentur, quum ne cogitauerint quidem de culpæ suæ agnitione? Quin etiam quibus hanc Deus gratiam concessit, ut serio peccatorum sensu afficiantur, & omnibus effectis suam illam *metavordv* restentur (si verè & ex animo cupiunt offendiculum suum aboleri & in ædificationem eorum quos offenderint immutari, immo totius Ecclesiæ) magnopere falluntur, & in seipso peccant, nisi patiantur secum agi, quemadmodum Dominum hic egisse cum suo discipulo videmus, ut Deo sua laus vbique tribuatur.

*Nequaquam  
oblivisci de-  
bemus pec-  
catorum, quo-  
rum Deus  
ipse est obli-  
tus.*

En igitur quomodo hic se cum insigni moderatione Dominus gesserit (qui nobis proponitur in re simili tanquam exemplar perfectissimum) ita, Simonem alloquutus, Simon, fili Ionæ, diligis me plus quam isti? Et hoc quidem non ignorans quærit, sed sui discipuli conscientiam, & moderatè tamen vellicaturus: omnino Petro sibi in memoriam reuocante, vltimis illis vocibus admoniro, quæ temerè & parum circumspexitè verba illa profudisset, Matth. 26. 33. *Etiam si omnes offenderantur in te, ego non offendar.* Attamen iam hic lapsus illi condonatus erat. Hinc itaque discamus singulis momentis Deum orare ut nostros lapsus omnino tradat obliuioni. Verùm quum ex memoria nostra tam facile effluant eius erga nos beneficia, sanè opus est nobis aures ab ipso vellicari, immo stimulis admotis nos excitari, ut eorum memoriã recolamus, atque adedò ut refricet iam obductas cicatrices: nos  
verò



verò vicissim oportet exemplum imitatos magnorum illorum Dei seruorum, putà Danielis, Dan. 9. 5. & nostri Apostoli 1. Timoth. 1. 13. & 15. & 1. Corinth. 15. 9. nunquam peccatorum licet condonatorum obliuisci: quo fiet vt tum in tanto beneficio agnoscendo simus diligentiores, tum in cauendo magis solliciti ne rursum in eadem præcipites feramur. Quoniam verò plerunque secus facimus, sciendum à Deo nos magnam gratiam consequi, quum eorum quæ obliuioni tradideramus memoriam refricet, siue percussa intus tantum nostra conscientia: siue per alios, qualescunque sint, & quocunque tandem affectu ducantur admonita. Tantum abest igitur vt nobis recalcitrandum sit, vt contra Deo gloriam dare nos oporteat, Petri exemplum sequuros, & gratias agere quod non patiatur nos veterno sopitos interire, licet plerunque per quos excitamur, parum sint de nostra vel salute vel consolatione solliciti, tantum abest vt occasionem habeamus conquerendi, quum per eos admonemur quibus animarum nostrarum cura commissa est. Quod verò quidam patiuntur quidem scalpro suorum vulnorum cicatrices scalpi, sed secundam manum ac multò minus tertiam ferre possunt, delicatulos istos velim ex Domino sic cum vno ex dilectissimis ipsis discipulis agere discere, quid hic sibi faciendum sit. Tum enim dicitur quidem Petrus apud se contristatus, sed non aduersus Magistrum suum exacerbatus. Quamobrem tristitia



illa nihil aliud fuit, nisi ægrotudo quædam animi, quoddam cum Domino, cum suis condiscipulis nimis magnum argumentum præbisset ter illum interrogandi, prius quam verbis eius acquiesceret: ut hic inter præcipuos fructus ipsius Resipiscentiæ non immerito sit numerandus, tantum abest ut noxium illi fuerit istud tertio repetitum examen.

*Exemplum  
modi qui sit  
adhibendus  
in pœnitentiam agen-  
tium exami-  
ne.*

Vicissim verò considerandus nobis in hoc examine modus quæ Dominus adhibuit, nullis additis ad discipuli pœnitentis responsa verbis acrioribus aut exprobrationibus, sed contrà, quoddam discipulum indigere consolatione potius & consolatione cognosceret, quam ullo acerbiori medicamēto, responsis eius acquieuit, etsi voluit illa sæpius iterari: & quod maius est sua gratia ter crexit: quemadmodum terna abnegatione prius exciderat: quod tam ipsi quàm eius sociis ac toti Ecclesiæ debuit prodesse vsque ad sæculorū consummationem.

*Quam; ne-  
cesse sit cor  
nostrum exami-  
nari,  
Deum amet  
necne.*

Itaque Petri responsiones sunt sigillatim expendendæ, & Domini vicissim in singulas conclusiones. Sed prius hic excutiendæ Domini sic Petrum compellentis interrogationes. *Simon, fili Ione, amas me?* Quæ sanè minimè sunt sciscitantis verba, ita ne se res habeat, necne, sed eum quem alloquebatur excitantis ad seriò de iis cogitandum, & elicienda ex eius ore quæ præsentibus condiscipulis inseruirent. Atque ô utinam hæc Iesu

Christi

Christi verba singulis horis ac momentis nostri cordis aures ferit. Deusque nobis hanc gratiam concederet, ut cum Petro sincere possemus respondere, veriti ne fortè ante ipsius tribunal stantes non interrogemur an ipsum amemus, nec-ne, sed condemnationem auferamus prout ipsum vel amauerimus, vel amare simulauerimus. Nam, obsecro, quo magis vrgemur. Neque verò nobis solis hæc admonitio debet inferuire, quòd habere pacem in conscientiis nequeamus, nisi de Dei amore certi simus: & vicissim nostra in Deum charitas sit testimonium eius erga nos dilectionis, velut effectum nos ad cognitionem causæ suæ deducit: sed iis omnibus qui ad functiones aliquas, priuatas aut publicas vocantur, si modò felicem aliquem ex ipsis exitum expectamus. Est enim illud fixum ratumque, Deum comitantem eos à quibus amatur, etiam benedicturum viis ipsorum, ut de Iosepho dicitur, Genes. 39. vers. 21. & 23. contrà verò maledicturum improbis & omnibus ipsorum operibus. Hoc igitur primum esto caput obseruandum in iis qui ad publicas functiones vocantur, immo & in omnibus negotiis, ut ad eas pij ac religiosi homines promoucantur, quatenus illa prouideri possunt, ut Dauid pulchrè cecinit in eximio illo Psalm. 101. nec tamen bene semper ad vsum reuocauit. In primis autem quum agitur de sacrosancto ministerio, locus esse debet huic obserua-

tioni. Nam quod pluribus donis quispiam ornatus est, velut scientiæ & aliorum donorum, eò maior adhibenda cautio in istiusmodi homine vocando ad tale munus, nisi Dei amor dona illa comiteretur & exorner, qui solus est vera amussis ad quam bona omnis conscientia est examinanda. Id ipsum nos Christus in hac historia docet, suum Apostolū, & terribilē quidem interrogans priusquā in Apostolatū redintegraret: quemadmodum etiam Spiritus sanctus nos docturus notat quibus discernantur ij quorum animo Dei timor & charitas insedit, & radices altas egit ab impiis & Dei contemptoribus, elegantem descriptionem proposuit. 1. Tim. 3. & Tit. 1.

*Cur Petrus  
non ad interrogatio-  
nem Domini  
respondit.*

Accedamus igitur ad Petri responsiones, quarum duæ priores fuerunt, Etiam Domine, tu nosti quodd amem te: tertia verò, Domine tu omnia nosti: tu nosti quodd amem te. Videmus autem Petrum semel atque iterum non ad integram interrogationem respondisse, quippe Dominus non tantum ex Petro quesiverat, an ipsum amaret, sed addiderat, *Plus quam alij discipuli*. Intellexerat sanè causam Petrus cur istud adderetur, nempe quod memoriam illi refricaret quàm temerè prius iactasset se non tantum sequi Magistrum paratum, & pro illo vitam profunderet: sed etiam addidisse, cessantibus aut contrariis facientibus reliquis, se tamen perfecturum. Maluit igitur Petrus hanc culpam tacendo fateri quàm ulterius respondere. Alteri verò patri sic respondet, ut quum

animad-

animaduerteter Dominum non dixisse, Me-  
ne amasti, sed An me amas, & his verbis eius  
tespiscenciam satis clarè admittere, velur ar-  
ripuerit Domini verba. Præterea, dum facit  
Dominum suæ responsionis iudicem, osten-  
dit se Iesum Christum non tantum vt verum  
hominem à mortuis suscitatum, sed etiam ve-  
rum Deum ac eordium scrutatorem agno-  
scere.

Ne verò nobis persuaderi sinamus Petrum  
hic de se præfiteri perfectum amorem Domi-  
ni, qui de nullo mortalium dici potest, exce-  
pto Domino nostro Iesu Christo: sed amorem  
sincerum discernere à ficto & simulato his ver-  
bis voluisse: quæ de nostra fide & spe & aliis o-  
mnibus donis, quæ Sp.S. Dei Filius largitur,  
sunt etiam intelligenda.

Hoc Petrus testatū facturum, se ex animo lo-  
quutum ostendit, quū dictorum suorum iudi-  
cem eum constituit qui falli nescius est: facile  
quidem dictū verbum, & quo verè Deo debi-  
tus honor redditur, & in veritatis folio Deus  
collocatur, sed de quo serid cogitadum prius  
esset quàm efferendum. Nam qui rem falsam  
aut incertam affirmare & cōprobare nititur  
his verbis, Deus scit (quod nimium frequen-  
ter in ore omnes habent) licet alia iurisiu-  
randi formula non accedat, horrenda se  
blasphemia polluit, Dominum abominan-  
da impietate transformans, in omnis men-  
dacij & falsitatis auctorem. Et si verò no-  
bis hic sermo non excidat, tamen oportet

*Multum in-  
ter se diff-  
runt sincerū  
& omnino  
perfectum.*

*Maximus  
et nimis in-  
frequens  
abusus ho-  
rum verbo-  
rum, Deus  
scit.*

nos singulis horis & momentis sciētes Deum  
audire; videre & nosse omnes nostras cogita-  
tiones: quarum; quum illi placuerit, & iudex  
& vindex futurus sit, ita coram ipso præser-  
tim tantæque cū sinceritate ambulare, vt cor-  
de non aliud premamus quàm quod ore  
profitemur, & contrā Domini præsentia cor  
nostrum & os cum recta bonæque conscien-  
tia regat.

*Deo Iesu  
Christi, re-  
spo totius  
Euangelij  
ministerium  
continetur.*

Iam Domini paucorum quidem verborum  
responsum, sed admitandæ bonitatis plenum  
audiamus. Nam præterquā quod suæ pristinæ  
dignitati tribus repetitis interrogationibus  
restituatur vnū ex suis præcipuis discipulis, qui  
ab eadē toties repetita abnegatione exciderat;  
his pauculis verbis totius sacrosancti ministe-  
rij summā cōplexus est, tā eorū quibus admini-  
stratur respectu, quā qui illud ministrat: in-  
gēs sanè thesaurus, lōgē ipso cœlo ac terra, to-  
tāque præsentī vita pretiosior, qui pauculis istis  
verbis continetur, Pasce oues meas, & Pasce  
meos agnos. Et quidē hic quatuor verba sunt  
tantū, sed apud Euāgelistæ Græcū textū, quin-  
que: vox enim Pascendi respōdet duabus Græ-  
cis *ποιμαίνεν* & *βοσκειν*, quorū illud significat  
simpliciter pastum præbere, hoc verò quiddā  
amplius significat, nempe totius gregis guber-  
nationem & administrationem.

*Unde Pa-  
scendi vox  
pro Guber-  
nare capie-  
rit usurari.*

Quodd ad Pascendi vocabulū attinet, quod  
huic voci Pastus respōdet, quo Domini Verbū  
intelligitur: & vocem Gregis, quæ tribuitur  
sancto Ecclesiæ cœtui, sacra Scriptura, atque  
adeo



adeò veteres historiæ omnium nationū fidem nobis faciunt, agriculturam, quæ posita est in terra colenda & pecorum cura, fuisse hominū primas artes, donec primū ad commodū & vtilitatem hominum, deinde etiam ad luxum multæ aliæ inuentæ sunt, & quotidie inueniuntur, aliæ quidem vtilis ac necessariæ, aliæ verò superflua, & tantūm iis commodæ, qui vt sese oblectent tanquam ad voluptates tantūm nati, otiosam vitam ex pauperum laboribus agūt.

Verū tamen, vox illa Pascendi, quū de inu-  
*Poce illa*  
*Pascendi no*  
*catū huius*  
*muneris pō*  
*ditur ut il-*  
*lius contem-*  
*pna homi-*  
*nium huius*  
*seculi respe-*  
*ctū.*  
 nere dicitur docendi salutis doctrinam, docet primū ad hoc munus electū, nō ad delitias aut otium vocari, sed contrā ad perpetuū corporis & ingenij studiū ac laborē. Deinde licet respectu rerū earū de quibus agit, & scopi ad quē collimat, rerū omniū humanarū dignitatē hoc munus lōgē superet, tamē à mūdo haberi non tantūm abiectissimum & vilissimum, sed etiam maximē exosum esse, & persecutorū cru delitati vehementer obnoxiiū: adeò vt nō magis istis pastoribus & eorum ouibus cōueniat cū mundo, quàm inter se cōueniunt lupi, leones, tigres, & aliæ istiusmodi fera, & boni pastores cū suis gregibus. Huius rei fidē tota Ecclesiæ veteris historia facit: quā ob causam Dominus cum verò Christianismo crucem coniunxit: cum Pastorum, tum etiam ouium respectu, qua de re sumus paulò post pluribus acturi. In præsentia verò diligentius nobis expendendæ voces Pastoris & pascendi.

Primū igitur verus & vnicus huius Ecclesiæ *Iesu Chri-*



*ſui propriè  
verus &  
unicus eſt  
paſtor huius  
gregis.*

Pastor eſto Dei Filius Ieſus Chriſtus, in quo he-  
oues electæ ſunt ab æterno, ex Patris benepla-  
cito. Ephes. 1. 4. & 5. à quo ſuo tempore voca-  
rur. Ephes. 1. 9. Eſa. 54. 13. Ioh. 6. 45. ſicut ſuos A-  
poſtolos elegit immediatè, Iohan. 20. 21. & dat  
Paſtores & doctores ad coagmētationem ſan-  
ctorum. Ephes. 4. 11. & 12. per oſtium intrantes,  
quæ legitima eſt Electio, cuius regula nobis  
propōnitur. 1. Tim. 3. 2. 3. 4. & Tit. 1. 7. 8. 9.

*Quod ſit ve-  
rorum Pa-  
ſtorū opus.*

Quodnā verò Paſtorū iſtorū opus eſt? Lo-  
qui ipſos oportet. Ad hoc enim miſſi ſunt, ſub  
maledictionis pœnā, ſi fecus faxint, Rom. 1. 14.  
1. Cor. 9. 16. & ſic opponuntur canibus moris,  
Eſa. 56. 11. At quod verbū ipſorū eſſe oportet?  
Verbum reconciliationis, 2. Cor. 5. 18. omnium  
Dei arcanorū diſpēſatio. 1. Cor. 4. 1. nēpe Ieſus  
Chriſtus pro nobis crucifixus, 1. Cor. 2. 2. Et  
hāc quidē ipſorū orationē, qua ſalutis doctri-  
na proferitur, nullo verborū apparatu, nulla ſu-  
cata eloquētiā, nec humana ſapiētiā, ſimplicē  
eſſe oportet, eius vnū virtute nixā, qui ea quę  
ſtulta ſunt in mūdo elegit, vt pudēfaciat ſapiē-  
tes, & quę ſunt infirma in mundo, vt pudēfa-  
ciat robusta. 1. Cor. 1. 27. & 2. 1. 4. Verbum iſtud  
præterea ſingulis applicandum & diſtribuen-  
dum, non ieiunē aut frigidē, ſed ita propoſita  
doctrina, vt cōtradictēs cōvincantur, Tit. 1. 9.  
& morum obediētia vt aberrantes à recto,  
corrigantur, 2. Tim. 3. 16. vt nihil ſubrēfugiāt  
eorum quę conducunt, Act. 20. 20. ſermonem  
prædicent tempeſtiuē, intempeſtiuē: inſtēt, ar-  
guant, obiurgēt, exhortentur cū omni lenitate  
& do-

& doctrina. 2. Tim. 4. 2. Et, quod maius est, Pastorem oportet non tantum in genere sui gregis curam gerere, sed etiam nosse singulas oves, & nominatim compellare, Ioh. 10. 3. publice & per singulas domos, nocte & die, Act. 20. 31. oves aberrantes requirere, Matt. 18. 12. mutilarum vulnera ligare, laborantes confirmare, Ezech. 33. 16. Quemadmodum autem pascua hæc ad aquas limpidas esse oportet, sic Pastorem gregi suo morum exemplo præire decet, 1. Pet. 5. 3. Denique postulat boni Pastoris officium ut tanto suas oves amore complectatur, ut vitam pro ipsis sit paratus exponere, ad boni Pastoris illius exemplum. Ioh. 10. 12. alioquin hoc munere prorsus illi abstinendum.

In primis autem istud obseruandum est, eum qui propriè solus & verus Pastor est, non dixisse Petro, Pasce tuas oves, aut tuos agnos, sed, Pasce meas oves, & meos agnos: & ita fecisse testatum, se nec vendere nec permittere suas illas oves aut agnos Pastorum arbitrio, sed se usum lactis ipsarum concedentem ipsis, 1. Cor. 9. 7. & quidem moderatè, 1. Tim. 6. tradere tantum custodiendas, quarum reddenda sit ratio: quandoquidem certis finibus potestas circumscripta sit, quam ampliari vel restringi nefas sit, ut loquitur Dominus apud Ezechiel. 33. tantum abest ut dominium in illas acceperint. Hoc ipse Paulus testatur 2. Cor. 1. 24. & D. Petrus. 1. Petr. 5. 3. immo summus ille noster Dominus Pastor Pastorum & vniuersi gregis, eò usque se demisit, quatenus se ministrum cir-

*Pastores  
sunt magni  
illius Pasto-  
ris & Do-  
mini procu-  
ratores.*

cuncisionis agnouit, vt sapiùs palàm professus sit, se nihil ouibus proponere quod non à Patre prius accepisset.

*Diligentissimos quosque Pastores oportet maximum defectum agnoscere.*

His omnibus sic, vt par est, ritè expensis, nisi perire volumus, nos, inquam, quibus Deus hoc onus imposuit, eo nos honore afficiens vt tanti tamque pretiosi thesauri administratio- nem nobis commiserit, quem tanti redemit, quid adhuc dicturi sumus? Dicam nõ sine magno dolore. Nos omnium primos quàm plurimorum defectuum ingenuè fateamur & agnoscamus reos. Nam etsi per Dei gratiã verè possumus affirmare, nos hactenus puram verbo Dei comprehensam veritatem prædicasse, & etiamnum hodie prædicare, quid tamen præstitisse nos dixerimus, si quæ nostræ partes fuerint inspiciamus? Vbi zelus, vbi cura, vbi studium pastorale? O Deus Optime condona, ex immensa bonitate, nostros defectus: nobis bonam & rectam conscientiam conserua: imple nos tuæ gloriæ zelo: in nobis adauge scientiam, prudentiam, charitatem, constantiam virtutesque similes ad tātum onus sustinendū necessarias, denique nostris laboribus facilis ac beneuolus benedicito. Vos verò, qui hodie personam ouium sustinetis, Deo vestros pastores assiduis precibus commendare ne desinite, quò sic ab ipso regantur, vt ipsi bene vos regant, vt tandem vltimo illo & maximo die, summus & vnicus Pastor nos agnitos in verū suum ouile recipiat, quotidie miseris suis ouibus ereptis è leonis rugientis faucibus, & omnibus

omnibus mercenariis ac falsis Pastoribus, tandemque omnibus suis & nostris aduersariis. Et hæc quidem de Pastoris nomine hætenus.

Ouium verò nomen quòd attinet, Dominus ipse est eius expositor, Ioh. 10. 27. hoc nomine vocans eos omnes qui vocem suam audiunt & sequuntur, vt vitam æternam det ipsis.

At quoniam multi ad conuiuium inuitantur, qui tamen non accedunt, quorū mentio fit in parabola, Luc. 14. 18. multoq; plures sunt vocati quàm electi, Mat. 22. 14. immo plerunque contingit Dominum mittere suos seruos ad eos qui magis indurantur eo verbo, vel ipsis Moyse & Aarone testibus, Exod. 7. 3. & 4. & Esa. 6. 9, & 10. & maxima parte Prophetarum: immo ipso teste Prophetarum omnium principe, quem scimus lapidē illum angularem ab architectis reiectum, & lapidem offendiculi populo, à quo tamen priore maximè decuerat ipsum agnosci, Luc. 2. 34. & Esa. 62. 2. idcirco quum agitur de sacrosancto ministerio, vox ista Ouis non est adeò angustè accipienda: sed Pastores oportet, Dei relinquentes prouidentia arcanam & intimam cognitionem verarū ouium à falsis, verbum prædicare promiscuè omnibus illud audire cupientibus: immo postulat ipsorum officij ratio vt eas quæ gustum omnem amiserunt etiam inuitent.

Et quidem hac in re certus quidam ordo est obseruandus. Primum igitur non eadem est ratio vocationis Pastorum & Doctorum & Seniorū, atq; olim Prophetarū, Apostolorum

*Ouium illud vocabulum strictius accipitur apud Deū quàm apud Pastores.*

*Hæc voces Ouium & Gregis aliter attributa sunt Prophetis Apostolis & Euangelistis, quàm hodie de Pastoribus, doctoribus & senioribus dicantur.*

& Euangelistarum.

Nam Prophetæ quidem, quemadmodum immediatè vocabantur à Domino, sic ad hos vel illos loquebantur, vt Dei Spiritus ipsos dirigebat. Apostolis verò mūdus vniuersus fuit, velut prouincia, duce Spiritu Sancto, sic tamen officio suo defungentibus ne alter super alterius fundamento ædificaret. Euangelistæ verò nullum quidem certum locum fixum ac constitutum habuerunt, sed tamen non vt Apostoli hūc illūc excurrerunt, sed prouinciis inseruierunt, prout ab Apostolis in has vel illas mittebantur: quod satis conspicuum est ex Actis & epistolis Apostolicis. Pastoribus vero Doctoribus & Senioribus certæ quædam Ecclesiæ sunt assignatæ & priuatim commissæ, quod facile conspicitur ex Act. 20. 28. & 1. Pet. 5. 2. vt sic institutum ordinem nemini fas sit violare.

*Quæ conuenientia inter oues naturales quadrupedes & oues spirituales gregis Domini.*

Deinde magna est obseruanda nobis differentia inter oues quadrupedes, & eas de quibus hic agimus oues Dei Spiritu renatas. Ioh. 3. 6. capita sursum in loca cœlestia tollentes Colo. 3. 2. victum & pastum habentes è rore cœli, & ex vtero auroræ natas. Psal. 110. 3. Nihilominus quum Deo visum sit ita suos filios nuncupare nomine ouiū, nō temerè prætereunda est conuenientia inter animalia illa quadrupedia, & veros Dei filios. Porro nemini mirū videri debet homines hūc à Deo remitti ad bestias, ex quibus officium suum discāt: quemadmodum ad asinos ablegamur, præsepe nostrum agniti-



turi. Es. 1. 3. & ad hirundines & istiusmodi aues  
 vt salutis nostræ tempus agnoscamus. Ier. 8. 7.  
 & ad passeret, quorum exemplo aduersus in-  
 credulitatem & diffidentiam corroboremur.  
 Matth. 6. 25. & 26. præter alia non pauca istius-  
 modi Scripturæ loca. En cur etiam hoc loco,  
 propterea quòd per peccatum nascimur, non  
 ratione homines præditi, sed alij brutis ipsis  
 stupidiore: alij, & quidem maxima pars, san-  
 guinem aliorum plus quàm tigres aut leones  
 sitientes, feri & indomiti homines, Dominus  
 dicitur in suis operatus per suum spiritum, eos  
 in oues transformare: quum hoc animal sit in-  
 ter cætera mansuetum, simplex, placidum, tra-  
 ctabile, non vehementer clamosum, nō mor-  
 deat, non petat cornu vel ungulis, sed summæ  
 vtilitatis, ac nulli noxium: immo ne resistens  
 quidem lanionibus iugulum petentibus: quæ  
 omnes conditiones ad viuum nobis represen-  
 tantur in omnibus sanctis viris, quorū historie  
 conscriptæ sunt, & in primis in eo qui omnis  
 perfectionis est exemplar, & quo nos oportet  
 indui, Rom. 13. 14. qui mille modis indignissi-  
 mis laceffitus & contumeliis proscissus, non  
 modò malū malo nō repēdit, vt ad lanienam  
 etiā ductus, ne os quidem ad destruendum a-  
 pperuerit, quin etiam pro iis seruandis precatus  
 sit à quibus Cruci affigebatur, Luc. 23. 33. vt nō  
 abs re clara voce hoc ediderit, Discite ex me,  
 quòd mitis sim & humilis corde, Matth. 11. 33.  
 Hæc igitur nobis in sacri simplicitas rātopere  
 commēdatur, non vt bestiis simus similes, sed

omni malitia vacui simus, & placido pacatōq;  
 ingenio simus. Deniq; patiētia illa est magno-  
 pere nobis in sacris cōmendata. Accipite verò  
 descriptionem in genere huius veri ouīū gre-  
 gis, Esa. 11. 9. Non nocebant & non occident  
 in vniuerso monte sancto meo: quia repleta est  
 terra scientia Domini. Et eōdem præterea co-  
 pite Propheta, vers. 6. 7. & 8. vim & efficaciam  
 monstraturus Spiritus Dei, futuram inter eos  
 qui Christiani dicuntur, sic loquitur, Habita-  
 bit lupo cum agno, & pardus cum hædo accu-  
 babit, vitulus & leo, & ovis simul morabun-  
 tur, & puer paruulus deducet eos. Vitulus &  
 vrsus pascentur: simul requiescēt catuli eorum  
 & leo quasi bos comedet paleas. Et delectabi-  
 tur infans ab ubere super foramine aspidis: &  
 in cauernam reguli, qui ablactatus fuerit, ma-  
 num suam mittet.

*Detestan-  
 dum pro-  
 uerbiū,  
 Qui ouem  
 simulat à  
 lupo vo-  
 ratū.*

En, inquam, veram imaginem verę Ecclesię  
 re ipsa & nomine. Hic autem omnino cauē-  
 dum falsissimum & perniciosissimum illud  
 prouerbiū, Qui ouem simulat à lupo deuo-  
 ratur. Nam contra quotquot de hoc mundo  
 sunt, velut in vnguibus & faucibus magni il-  
 lius Leonis prædę inhiantis, & animas ac cor-  
 pora illorū vorātis versantur, quibus si parcit  
 ad tempus, cōsultò id facit, vt alios cū aliis cō-  
 mittat, & mutuę laniens exponat, ac cū ipsis,  
 tanquam cum muribus feles, colludat. Vnica  
 autem hominibus via est ex eius faucibus sese  
 eripiendi, si fiant oues eius gregis de quo hic  
 agimus, sub magni Pastoris illius tutela & præ-  
 sidio

fidio qui nullam vnquam perdidit à patre sibi commissam. Ioh. 6. 29. & 18. 9. licet eas mittat velut in medium luporum, Matth. 10. 16. sed sub tam tuto præsidio psal. 61. vt nulli tutiore loco sint quàm qui prorsus derelicti fuisse videbantur. Matth. 10. 38.

Sed quid ego sum ad ista dicturus? aut unde facturus initium? aut vbi desinam si quales sumus dicere tentauero: nos, inquam, qui Ecclesiæ reformatæ nomen ementimur coràm Deo & hominibus. Nam obsecro, nonne maiore in dies infania laboramus? contumaces sumus? variis nostris concupiscentiis & volupratibus inseruimus, & malitia & vitio pleni, digni quos omnes oderint, quum alij alios oderimus? Tit. 3. 3. alij alios lacerantes & deuorantes, Gal. 5. 15. Annon denique nostrarum virtutū hæc sunt insignia. iniustitia pleni, scortatores, impij, auari, maligni, inuidi, cædibus, rixis, toti ex fraudibus cõsuti, sycophantæ, obtretractatores, Deum odio habentes, iniuriosi, contumeliosi, superbi, insolentes, iactatores, malorum inuentoires, rebelles parentibus, discordes, ἀσύντοι, nūquam placabiles, sine misericordia, licet quid à nobis Deus postulet minimè nos lateat? An non verò Deus ista cœlitus intuetur? non cognoscit? non vindicabit, non sui iudicij tarditatem grauiore seueritate pensabit? Vulpes dolosæ & fraudulentæ, Læstrygones immanissimi, sceneratores, qui domos integras deuoratis, & miserorum egenorūque sanguinem absorbetis: tigres ac

*Applicatio huius doctrinæ ad maximam huius oculis partem.*

leones, qui prædis vestris & raptu ciuitatem sanguine repleuistis & quotidie repletis: Vos etiam litigatores & litium fautores, quousque tandem Domini verbum & fideles eius seruos contemnetis? An expectabitis dum magnus ille pastor, qui hactenus nostrum stuporem & indurationem sua patientia superauit, virgam suam abscindat, sicut tandē fecit illi suo veteri populo? Zachar. 11. 9. An expectabimus donec ostio clauso nobis dicatur, Abite à me operarij iniquitatis, non noui vos, Matth. 7. 23. An expectabimus donec sedētem in solio iudicem aspicientes dicamus mōtibz, Montes, cadite super nos, abscondite nos à conspectu eius qui insidet throno, & ab ira agni? Luc. 23. 30, Apocal. 6. 16. Sed irriti tunc futuri sunt clamores. Tunc enim horrendum illud fulgur vltimò emittetur in contumaces & indomitos, Abite maledicti in ignem æternum, qui præparatus est Diabolo & eius Angelis. Ecquis autē non tremet leone rugiente? Amos, 3. 8. Ecquis nouit an hæc hodie vel hoc ipso momento euentura sint? An non enim, obsecro, nostris flagitijs ista promeruimus. Non cernimus, etiam ante portas, vel ab Oriente in Occidentem vsque tela sua ignea Dominū hinc inde vibrantē? Annon audimus nostris auribus ingentes securium ictus, quibus Dominus distringit, abscindit, euertit dēssimarum sylvarum arbores? Interea tamen frōtem exporrigimus, & cœlū ipsum petimus audacia. At stabit immotus ille thronus, omnibus  
in il-

in illum impingentibus, elisis & attritis. Agite igitur, nūquid satis aduersus Deum peccatum est? nunquid satis diu aduersus Deum fuimus contumaces? Serio tandem de istis cogitemus, Dei iudicia quisq; nostrum horreamus, in facies nostras procidamus, ac cū Daniele, lōgè meliore occasione dicamus, Peccauimus, iniquitatē fecimus, impiē egimus & contumaces fuimus, & recessimus, & declinauimus à mādatis tuis ac iudiciis. Non obediuimus seruis tuis Prophetis, qui loquuti sunt in nomine tuo, regibus nostris, principibus nostris, patribus nostris, omnique populo terræ. Tibi Domine iustitia, nobis autem cōfusio faciei, Daniel. 9. En fratres, qualē hodie nostrā orationē esse oporteat, aut nunquā: immò vereor ne fera nimis hęc pœnitentia futura sit. Quicquid autem contigerit, etsi ego cū meis collegis eandem meritō vobiscum pœnitentiam imploramus, coram Deo testamur hodie nos monendis vobis non defuisse, & animas nostras liberasse. Deus verò de nobis & vobis statuatur, sicut ipsi visum fuerit.

Supereſt iam vt excutiamus fundamenta eorum quī, vt caput illud suum imaginarium, stabiliant, à quo reliquum corpus non minus fanaticum suum sensum ac motum trahit, hęc verba ex sua sententia detorquent: quasi Dominus prius institutis suis Apostolis Ioh. 20. 21. & 22. in ipſorū omnium præsencia, iam in hoc minore cœtu Petrum declararet & ordinaret caput totius Ecclesiæ, & solum vni-

*Responsio  
ad eorum  
obiectiones  
qui Papa-  
sum ex istis  
stabilire  
nisiuntur.*



*Prima ob-  
iectio ex  
verbis Pe-  
tri, Pasce  
omnes meos.*

uerſalem vicarium repræſentantem in terris  
Ieſum Chriſtum cura ſimilibus aliis multis  
intolerandis blaſphemiis. Primùm igitur di-  
cunt, nulli ex Apoſtolis alij quàm Petro di-  
ctum, & quidem tribus repetitis vicibus, Paſ-  
ce meas oues. At falſum hoc. Nam omnibus  
Apoſtolis dictum eſt, primum quidem quum  
iſtis apparuit eodem ſuæ reſurrexionis die,  
Luc. 24. 47. & 78. & iterum eadem ipſa hora,  
Ioh. 20. 21. ac tertio tandem quum in cœlos  
aſcenderet, Matth. 28. 19. Marc. 16. 9. Act. 1. 8. &  
quidem uſus longè amplioribus dilucidiori-  
bus & diſertioribus verbis. Sed vt iſta relin-  
quamus, quid ad D. Petrum in tantam digni-  
tatem euehendū iuuat in medium id adferre,  
quod potiùs illi foret ignominioſum, niſi te-  
ctū eſſet immēſa Præceptoris bonitate & mi-  
ſericordia, quū citra controuerſiā tertio repe-  
tita illa interrogatione Dominus illi tres ab-  
negationes exprobrarit, quas deinceps triplici  
cōfeſſione eluit, quā ex ore Petri elicit, toties  
illo in Apoſtolatus ſui munere redintegrato?

*Secunda  
inſtitutio ex  
nominibus:  
Ouium &  
agnorum.*

Deinde dicunt hac ouium voce intelligen-  
das Eccleſias peculiareſ cum ipſarum Paſto-  
ribus & Prælatiſ vt loquūtur, à quibus gignū-  
tur Agni, ideſt ſinguli fideleſ diſtinctè conſi-  
derati, adeò vt, ſi fideſ ipſiſ adhibeatur, reli-  
qui etiam Apoſtoli, Petro ſubiiciātur. At quiſ  
hanc ipſiſ allegoriam cōceſſerit? Cuiuſ enim  
ſatiſ notum eſt in tota ſcriptura, Chriſtianoſ  
omneſ intelligi nomine Ouium, quæ expreſſè  
diſtinguntur à ſuiſ Paſtoribuſ & Conducto-  
ribuſ:

ribus: vt iterum hæ Oues discernantur in eas quæ iam ad aliquam cognitionem peruenerunt, & eas quæ adhuc tenellæ sunt & lactentes velut agni. Qua distinctione Dominus docet quanta cura & diligentia veros pastores oporteat incubere in verbo Domini singulis dissecâdo & distribuêdo, 2. Tim. 2. 15. lacte nimirum adhuc infantibus, & cibo solidiore iis qui concoquendi illius & digerendi facultatē habent, 1. Cor. 3. 2. & Heb. 5. 12. Ac proculdubio valde istud mirandum esset, si tam vera esset hæc expositio quàm falsa est & ridicula, Dominum à discipulis toties interrogatum, quis maior esset inter ipsos futurus, nō recordatum tunc ipsis Petrum nominare, quū contrā, disertissimis verbis doceat, nullum inter ipsos fore dominatum, Matth. 20. 25. Marc. 10. 42. Luc. 22. 25. & contentos esse oportere præsentia spirituali sua, qui verè summus Pastor est & eminet tã inter ipsos quàm totam Ecclesiam vsque ad seculorū consummationē.

Verūm, excipiunt aduersarij, nonne satis abundè & perspicuè Dominus Petrum designauit caput vniuersale suæ Ecclesiæ in hoc mundo, quum promisit se daturum illi clauēs Regni cœlorum, & suam Ecclesiam super hæc petram superstruaturū? Matth. 16. 18. At quoties admonuit ipsos ac docuit, tum rationibus tum adductis Scripturæ locis, tum testimoniis veterum, quemadmodum tunc Petrus responderat, & fidei cōfessionem illam ediderat non priuato suo tantūm, sed sociorum reliquorum

*Tertia exceptio aduersarij de hac historia cum promissione Petri facta collata, Matth. 16. 18.*

nomine: sic etiā has clauēs, id est potestatem ligandi & soluendi, ac proinde, vt Christus est optimus horum verborum interpres, potestatem remittendi & retinendi peccata in nomine & voluntate eius cuius vnus hoc ius est, Luc. 5. 21. tum nō vni Petro fuisse promissam, sed omnibus Apostolis, quæ post resurrectionem potestas in ipsos collata est. ioh. 20. 23. & Marc. 16. 15. & 16. & in Apostolorum persona, omnibus veris pastoribus legitimè vocatis: simul vnum corpus cōstituentibus, quo Ecclesiæ vnitas repræsentatur, quemadmodū vnus est Deus, vnus Christus, vnum sacrosanctum Ministerium, vna fides, vna spes, & vna salus: Nam veteres Patres, etiam quos iam aliquatenus Episcopus ille Romanus fallebat, id ipsum obseruarunt, donec pro Ecclesiæ totius vnitae Apostolus vniuersalis Ecclesiæ obtrusus est. Et tamen Dominus velut tantum errorem præcaueret, pro eo quod hanc sanctam auctoritatem pollicitus Petro dixerat, Dabo tibi clauēs, in illarum traditione dixit vnā omnibus, Mitto vos vt Pater me misit, & Accipite Sp. S. & Ite & docete omnes nationes, nulla Petri præ cæteris Apostolis facta nominatim mētionē. Quòd autem ad Ecclesiæ fundationem attinet, quis non videt Dominum his verbis, Tu es Petra, & super hanc petram ædificabo Ecclesiā meam distinxisse suū Apostolū omnium nomine loquutū, à cōfessione quā ediderat, his verbis, Tu es Christus, Filius Dei viuentis? Quū igitur istud ædificiū nullo alio

alio quàm Iesu Christo niti possit, Ephe. 2. 20.  
 & 1. Pet. 2. 6. quemadmodum ipse Paulus di-  
 fertè docet, nullū aliud poni posse fundamen-  
 tum quàm vnicum Iesum Christum, perspi-  
 cuum est Dominum eo loco Petrum alloquu-  
 tum esse vt repræsentantem totam Ecclesiam  
 in ea confessione quam ediderat. Quid am-  
 plius? si huius administrationis summa posita  
 est in Verbi prædicatione, & Sacramentorum  
 administratione, vbi tandem inueniemus re-  
 liquos Apostolos Petri scholam adiisse ab i-  
 pso docendos, aut Petrum sibi talem aliquem  
 in socios dominatum arrogasse? Contrà Hie-  
 rosolymis accusatus, & quidem iniuriâ, nonne  
 coram Ecclesia facti sui rationem reddit, Act.  
 11. 3. & 17. Annon eorundem consilio in Sama-  
 riam ipsum cum Iohanne mittentibus obse-  
 quitur? Ac quanta Pauli fuisset arrogantia, re-  
 prehendentis ipsum Antiochiæ & quidē co-  
 ram omnibus? Gal. 2. 11. & 14. Quorsum etiam  
 Petrus de sibi commissâ functione maximam  
 orbis partem truncasset, Gentes nimirum, cō-  
 tentus vt plurimum Euangelio circūcisionis,  
 vt Paulus erat præputij, sicut inter eos conue-  
 nisse videmus, Gal. 2. 7. & 9. & Dominum i-  
 psum ore proprio præscripsisse talem Paulo  
 functionem? Act. 9. 15. & 26. 17. Denique vt i-  
 stis concedamus falsò ab ipsis excogitatâ Pe-  
 tri in reliquos eminentiam, vnde tādē pro-  
 babunt eam ad successores transiisse, & Romę  
 potiùs quàm alterius vrbis cuiuspiā propriam  
 esse? Ac denique, si se ita res habet, quo iure

Romanus Episcopus, modò Petri, modò Pauli  
ut libuerit, successorem dicet? Sed quid pluri-  
bus immoramur in istis refutandis quæ nulla  
ratione nec specie rationis nituntur? Paucis-  
gitur rem totam absoluo, Successorem Petri,  
superioribus omnibus datis & concessis, dici-  
mus oportere non tantum cathedram, sed Pe-  
tri doctrinam ostentare, quum Dominus sua-  
rum ouium & agnorum curam minimè ligneo  
vel lapideo pulpito, sed in illo sedentibus ad  
hoc munus exercendum commiserit.

*Quarta  
exceptio  
aduersario-  
rum ex ver-  
bis Christi  
ad Petrum  
indefinitis.*

Denique qui caput istud vniuersale tuen-  
tur, hac ratione nituntur, quòd Dominus Pe-  
trum alloquutus non dixit, Pasce meas Oues  
in Oriente vel Occidente, vel alio quouis lo-  
co, sed indefinitè, Pasce meas Oues: vnde infe-  
runt Petrum hinc designatum fuisse pastorem  
omnium Ecclesiarum sine exceptione. Sed præ-  
ter quàm quòd iam diximus, hæc si ita essent,  
tamè Petro fore tantum illa propria, quando-  
quidem nec hoc loco nec alibi fit vlla mentio  
vel Petri successoris, vel Romæ, vel vllius alte-  
rius vrbis: viros istos bonos saltem affici pu-  
dore oporteret, inter ea quæ indefinitè dicta  
sunt, ab iis quæ vniuersaliter, non distinguen-  
tes, nimium impudente sophismate. Ex istis i-  
gitur Iesu Christi verbis, verè quidem conclu-  
di potest Diui Petri Apostolatam, non fuisse  
in vlla natione regione vel vrbe conclusum: ac  
proinde ipsum Apostolatu suo ab iis spoliari  
qui de Apostolo faciunt Pastorem vel Epi-  
scopum, primum Antiochenum (quod est fal-  
sissimum



fiffimum) deinde Romanum: specioso fanè  
 pretextu, quòd Roma terrarum maximæ par-  
 ti dominaretur. Verùm, quod maius est, quæ  
 hic indefinitè dicuntur, alibi vniuersaliter tam  
 Petro quàm sociis ac collegis eius his verbis  
 committuntur, Ite, & docete omnes nationes,  
 Matth. 28. 19. & In vniuersum orbè terrarum  
 profecti, prædicate Euangelium omni crea-  
 turæ, Marc. 16. 15. quæ si coniungantur cum  
 iis quæ hic indefinitè dicuntur Petro, satis di-  
 lucidè patefacient, vnum & idem omnium ef-  
 se munus Apostolorum, eundem Apostola-  
 tum, nulli certo loco astrictum, sed in vniuer-  
 sum orbem indiuisse: ad quos deinceps Paulus  
 decimus tertius accessit, quorum omnium v-  
 na fuit dignitas & authoritas ministerialis:  
 tredecim illos viros sic regente Sancto Spi-  
 ritu, & quocunque locorum ipsi placuit, mit-  
 tente, vt nullus eorum falcè in alienam mes-  
 sem miserit, sed fidelem omnes operam hinc  
 inde, prout à Domino vocati sunt, strenuè na-  
 uauerint. Nihilominus tamen Apostolatus  
 Petri Iudæis maximè dicatus fuit, & Pauli Gē-  
 tibus, absque vlla æmulatione, auso tamen D.  
 Paulo, Deo gloriam tribuēte, de se prædicare,  
 se ampliùs quàm illos omnes laborasse, I. Co-  
 rin. 15. 10. Quid verò futurum putamus si cō-  
 parationem instituamus summi & solius ca-  
 pitis veræ Ecclesiæ cum fictitio illo & imagi-  
 nario Vicario, & satellitibus eius, aut tota illa  
 hierarchia, cum veris pastoribus re & nomi-  
 ne? Sed hanc materiam desino pluribus in præ-

sentia persequi.

*Iesus gene-  
ralis &  
præcipuus  
superioris  
doctrinæ.*

Hanc igitur illis cloacam relinquentes, quibus tam bene olet, Deum precemur ut ex immensa sua gratia tam eximia documenta quæ hac historia continentur altius animis nostris infigat, & in primis ut pro immensa sua misericordia fratrum nostrorum reliquias ex illa Babylone eripiat, tot populorum in ultimam perditionem, pastorum inopia, ruentium miseratus, ac pro immensa rapacium luporum & mercenariorum multitudine, fideles seruos in messem suam immittat, quibus in dies benedicat, ac tueatur, donec plenitudo temporum adueniat quæ constituit, ut cum ipso viuamus & regnemus in æternum. Amen.



## HOMILIA VICESIMA.

Ioh. 21.

18 *Amen, amen dico tibi, quum esses iunior, cingebas te, & ibas quò volebas: quum autem senueris extends manus tuas, & alius te cinget, & transferet quò noles.*

19 *Hoc autem dixit, significans qua morte glorificaturus esset Deum. Et quum hoc dixisset, dicit ei, Sequere me.*

20 *Conuersus Petrus videt illum discipulū quem diligebat Iesus, sequentem, qui & ipse recubuerat in cœna illa super pectus eius, & dixerat, Domine quis est ille qui te prodit?*

21 *Hunc ergo quum vidisset Petrus, dicit Iesu, Domine, hic autem quid?*

22 *Dicit*

22 Dicit ei Iesus, Si velim eum manere donec veniam, quid ad te, tu me sequere.

23 Exijt ergo sermo iste inter fratres, discipulum illum non moriturum: sed non dixerat ei Iesus, Non morietur: sed, Si eum velim manere donec veniam quid ad te.

24 Hic est discipulus ille qui de his testatur, & hæc scripsit, & scimus verum esse testimonium eius.

25 Sunt autem & alia multa quæ fecit Iesus, quæ si scribantur sigillatim, ne mūdum quidem ipsum opinor capturum eos qui scriberentur libros. Amen.



PERITI medici plerunque consueuerunt primū ab ægrotis morbos depellere, deinde hoc non contenti diætā aut modum viuendi præscribere, vt in posterum morbos caueant. Idem præstitit Dominus erga discipulum, postquam collapsum erexisset, ac monuisset sibi in posterum à simili lapsu cauere, non futura pari cōditione, quādoquidem mortem effugerat quam triplici Domini abnegatione merebatur: sed iam scribendum, & re ipsa comprobandum pluris ab ipso Magistri gloriam fieri quā propriam vitam. Quapropter maturè se ad hoc certamen accingeret, fide & Constantia munitus, quum antea sibi ipsi nimium confidens, vnus ancillulæ voce perterritus collapsus esset. Hic si quis excipiat medicum sic suum agrū

*Ternū illis interrogacionibus et responsionibus Dominus non tantum discipulo suum deroluit, sed in posterum etiam ne caderet prouidere.*

alloquentem, ac redituri periculi & mortis etiam inde sequuturæ præmonentem parum gratam illi medicinā adhibere visum iri. Aio, verum illud quidem esse in hac morborū specie sanitatem lædentium, & Mortis quæ vitam eripit, sed non in ea Mortis specie quam hic discipulus erat passurus, qua contrā ad veram vitam & sanitatem aditus patefit. Denique licet Dominus absolutè loquatur, non conditionaliter, vt forte Medicus ægrum pristinæ valetudini restitutum moneret fore, vt ni sibi caueat, & diætā præscriptā obseruet, in morbum immedicabilem recidat: tamen hæc admonitio Domini valde fuit utilis, immo necessaria prorsus huic discipulo, ex veteris illius ac triti prouerbij vsu, tela præuisa minus nocere. Qua ex re percipimus quātax curæ Domino sit salus miserorum peccatorum pœnitentiam agentium, quos alioqui sua gratia indignos poterat reiicere, aut ex parte tantum illis prouidere: quæ pluribus mox persequemur.

*Quomodo  
figurato ser-  
mone Do-  
minus vsus  
sit.*

Denique Dominus maturè discipulum admonet qua via sit illi deinceps incedendum, vsus aptissima phrasi loquendi, petita à Iudæorum vestimentorum ritu, qui togis longioribus, sicut Orientales populi penè omnes utebantur, vt quoties se ad iter accingerent vestes succingerent. Hic est igitur verborum Iesu Christi sensus, Hactenus succingebas te, & ibas quo volebas, sed veniet tempus quo te alius cinget, id est corpus tuum & brachia vinciet te ad suum, nō ad tuum arbitrium, ductu-

rus:

rus: sic indicans ipsum non morte naturali, sed carnificum manibus moriturum. Neque verò dubitandum quin ita contigerit, cuius fidem faciunt multi ex veteribus, nominatim etiam cruci affixum memorantes, quò spectare videtur etiam illa verba, fore ut manus extendat. Nolim autem hac de re contendere, licet scriptores in circumstantiis plurimum inter se discrepent. Quòd verò de Apostolo, & quidem maximè Iudæorum, factus est Episcopus Romanus, manifesta est falsitas, quum præsertim velint ipsum sedisse, ut loquuntur, Antiochiæ septem annis, & Romæ 25. quod cum temporum supputatione, & Actorum historia non magis conuenire potest, quàm luci cum tenebris.

His itaque partim incertissimis narrationibus, partim falsissimis omissis, redeamus ad verba Domini, in quibus illud nō leuiter prætereundum, moneri Petrum hæc illi euentura quum senuisset. Ac reuera à morte Domini ad decimum quartū & vltimū vsq; annū Imperij Neronis, in quē reiicitur mors D. Petri & D. Pauli, intercesserunt anni circiter triginta sex aut triginta septē. Fuit autem hæc præmonitio valde utilis & necessaria Petro, ut primū sciret satis otij de illis cogitādi sibi à Domino cōcedi: deinde ut hanc à mūdo suorum laborum mercedem expectaret: tum ut in mediis illis laboribus & periculis quibuscum oportebat eum luctari, Dei præsentis auxilio fretus ad tempus illud vsque præfixum impavidus per-

*Cur Domi-  
nus expres-  
seris id Pe-  
tro euentu-  
rum quum  
senuisset.*

staret. Verumtamen in genere tantum de istis  
præmonuit discipulum, ut quæadmodum cer-  
to sciret se quicquid aduersus eum molirentur  
aduersarij, tamē ad longævam ætatem perue-  
nturum ( cuius eximium habemus exemplum  
Actorum 12.) sic vicissim perpetuo sibi, quum  
eam ætatem attigisset, caueret & paratus ad  
obsequium esset.

*Hæc verba,  
Quò nolis.  
indicant  
mortem vio-  
lentam, quā  
minimè  
fuisse Pe-  
trum electu-  
rus data si-  
bi optione:  
ut nihilo-  
minus spō-  
te mortem  
obierit pro  
Domino.*

Sed quædam occurrit difficultas in verbis  
Domini, ducendum nimirum quo nollet. Nam  
quæ ad Apostolum inde redit gloria si mortē  
inuitus, passus est? Nec enim ipsa mors Domi-  
ni Patri grata, qui solum hilarem datorem di-  
ligit: nec nostra reconciliatio fuisset, nisi cum  
perfecta obedientia coniuncta ad mortem vs-  
que Crucis. Magna verò fieret illi iniuria, qui  
flagris cæsus à Concilio cum sociis, cum tanto  
tamen gaudio recessit, quòd digni habiti es-  
sent qui pro nomine Iesu contumelia afficerē-  
tur, si quis eum suspicaretur aliter affectum  
fuisse ultimo pro Christo supplicio afficien-  
dū. Quamobrem falsissimus ille & plane ridi-  
culus & barbarus tractatus de morte D. Petri  
& D. Pauli, nomine quidem Lini cuiusdam  
vulgatus, ( quem Linum volūt primum à Pe-  
tro Episcopum Romæ sedisse ) sed ab imperi-  
to quopiam confictus ad libitum indignus est  
cui in fabulosa quadam narratione fides ad-  
hibeatur. Dicit enim Petrum, quum se quæri  
sciret, Romæque excederet in Iesum Christum  
incidisse, non quidem noctu per intellectuālē  
visionem, ut apparuit Paulo, Act. 23. 11. & 27.

*Historia  
falsissima  
de marty-  
rio Dni Pe-  
tri & Pau-  
li, nomine  
Lini Epi-  
scopi Ro-  
mani edi-  
ta.*

33. nec

33. n  
& 2.  
spec  
bus  
rati  
1.) D  
iter  
Petr  
fuge  
que  
qua  
quer  
eum  
rum  
adm  
culis  
die  
affir  
ade  
istiu  
di in  
argu  
Act.  
port  
reru  
dum  
disse  
stræ  
mo  
& n  
actu  
qui



33. nec in exstasi, vt eidē Apostolo, Act. 22. 17. & 2. Cor. 12. 2. sed media luce, quē Petrus conspectū sine aliis, vltro citrōq; habitis sermonibus interrogarit, Domine quo abis? (quę narratio prorsus repugnat Apostoli verbis, Act. 3. 1.) Dominū verò respōdisse. Romā proficiscor iterum crucifigendus: quo tanquam oraculo Petrum admonitum, & quasi mortem metuēs fugeret reprehēsum, in urbem rediisse, statimque apprehensum cruci fuisse affixum. En, inquam, fabulam quæ peregrinam huic loco quem tractamus expositionem adferret, & in eum fortassis etiam sensum est excogitata. Verum tamen, quamlibet inepta & ridicula, tamē admissa est, cum aliis infinitis istiusmodi ridiculis fabulis, & adeò quidem vt etiamnum hodie Romæ ostendatur locus in quo id gestum affirmant, ante portam Latinam, quam vocāt, adeò fuerunt quidam audaces in confingendis istiusmodi mendaciis, alij adeò faciles & stolidi in iisdem recipiendis, etsi mendacij satis eos arguat idem Apostolus D. Petrus, quum ait Act. 3. 21. Iesum Christum contineri cœlis oportere, nimirum secundū corpus, vsque ad rerum omnium instaurationem: quemadmodum etiam Angeli postquam in cœlum ascēdisset fuerant discipulos alloquuti, & fidei nostræ articulo congruenter, quo credimus vltimo die futurum eius ad nos è cœlis reditum, & non antè. At non mirū est hanc realem & actualement apparitionem ab iis excogitam, qui sibi persuadent ipsum essentialiter & rea-

liter esse in tot hostiis quot consecrauerint, & quidem in locis infinitis eodem momento. At pro tam indignis commentis, non dubium est quin Dominus istis verbis, Quò noles, intellexerit vincula & violentam mortem, quam opponit plenę libertati quo libet proficiscēdi: ac non tãquam Apostolus inuitus ad mortem raperetur, quum sit extra omne dubium, ipsum libentissime, sicuti diximus, mortem obiisse. Nihilominus tamen nō tantum quatenus natura mortem abhorret, sed etiam quatenus in maximè perfectis supersunt reliquię infirmitatis, ex quibus nascitur illa lucta inter carnem & spiritum, non dubium est quin voluntas etiam obsequentissimorum Dei seruorum mixta sit aliqua carnis repugnantia, licet superate carnem in ea lucta spiritu: cuius rei fidem nobis facit illa tristis Apostoli, quantumlibet strenui, fortis & magnanimi & victoris lamentatio, his verbis, Non quod volo hoc ago, sed quod odi, hoc facio. Rom. 7.15.

*Diversitas  
fuit sed bene  
composita, & nullo  
modo repugnans  
inter voluntatem  
lesu Christi ad  
mortem pro nobis  
properantis, & diuinam  
Patris & suam ipsius  
voluntatem.*

Quinimo, Dominus ipse, quod longè maius est, cum horrore præsenscens non tantum dolores in cruce perferendos, ( vt quidam arbitrati sunt ) sed maximè horrorem iudicij Dei Patris sui, aduersus peccata nostrã quæ in se susceperat ( qui longè maior fuit animę cruciatus quàm crucis, & cuius respectu pro nobis factus maledictio dicitur, quatenus nimirum pro nobis fideiussert, Gal. 3.13. ) supplex Deum patrem deprecatus est, vt si fieri posset, hunc calicem non biberet, additis tamen istis

vocibus,

vocibus, verumtamen non vt ego volo, sed vt tu. Absit tamen Christo vllam carnis in se lutam tribuamus. Quapropter pro eo quod sanctissimi quique homines non modò diuersitatem sentiunt inter voluntatem carnis & voluntatem spiritus, sed etiam maximam contradictionem & repugnantiam, ac proinde vitiosam imperfectionem admixtam bonæ voluntati, diuersitas tantum & ad momentum fuit in Iesu Christo, inter apprehensionem sensualem, & volutatem Patris sui suamq; ipsius, quatenus est Patri coessentialis & coæternus Deus, sine peccato tamē, aut vlla imperfectione. Hęc autem differentia nobis sedulo est obseruanda, tum vt intelligamus quousque Dei filius sese pro nobis exinanierit, tum etiam vt ei nihilominus nihil tribuatur, quod aliquid de ipsius perfectissima perfectione & ab omni macula pura detrahat.

Nos verò ex hac phrasi loquendi, tanquam ore proprio filij Dei dictata sententia, de vno ex Apostolis ipsis præstâtissimo, in excellentissimis Dei seruorum sanctissimorum operibus aliquid vitij semper inesse discamus. Nā, obsecro, quæ maior obedientia, vel quæ maior dilectio potest esse cuiusquam mortalium ea quam testati sunt fidelissimi Dei serui, dirrissimos quosque cruciatus, quibus Satan & satellites eius sæuierunt, libenter & summa cum alacritate tolerantes, ad Dei & Domini nostri Iesu Christi filij eius gloriam promouendam? Quamobrem etiam Martyrum no-

I. iiij.

*Etiam in  
martyrii,  
obedientia  
vel maxi-  
ma subest  
aliquid vi-  
tij.*

mine, id est testium Domini designantur. Nihilominus in spontanea illa voluntate, etiam fuit Nolle quod maximè volebant, vt loquitur tam strenuus athleta de se Paulus Apostolus, aduersus seipsum his verbis exclamans, *Delector Lege Dei quòd ad hominem interiozem: sed video aliam legem in membris meis rebellātem legi mentis & captiuum reddentem me legi peccati quæ est in membris meis:* per legem mentis intelligens sanctum illud propositum quo se in Dei obsequium quatenus eius Spiritu regenitus, submittebat: legem autē membro-rū vocans reliquias naturæ corruptæ, tum cupiditatum inde nascentium resistentes adhuc ei quod erat in ipso spirituale, licet tamen in ipso victore Spiritu.

*Abusus in  
solerandus  
ex Marty-  
rum passio-  
nibus inue-  
nitur*

Quinam igitur erit meritorium, & æterna vita condignum, quod reliquiis carnis aduersus spiritum pugnantis est mixtum, disertissimis verbis Apostolo pronuntiante, nihil eorum quæ patimur respōdere gloriæ quam expectamus? Ac si nulla fuerunt merita martyribus pro seipsis, quā aliis acquisiuerint? Quis tabellio contractum istum stipulatus est? Et tamē hodierni nostri Romani Catholici, docent, Martyres non tantum ex condigno promeritos gloriam, in quam absit negemus eos receptos, sed, quod maius est, sanguinem eorum cum Iesu Christi sanguine miscent ad salutem viuentium, reliquias ipsorum venerantium & ipsos inuocantium: & quidem eo deueniunt impudentiæ, vt quorundam morborum ipsis

ipsis sanationem attribuant. Annon verò manifesta hæc est impietas & abominanda idololatria, licet iam dudum altas radices egerit, quòd non adhibitus sit modus in laudandis martyribus in cœtibus iis qui annuatim ad ipsorum sepulchra conueniebant, incipientibus Ecclesiis à persecutionū estu respirare? Et hæc prorsus *ἀπίστα* meritò viderentur, nisi legēdæ illæ aureæ, quas vocāt, istiusmodi fabulis ridiculis & prodigiosis essent refertæ; atque adeò nisi Spiritus erroris efficacia fuissēt hæcenus imperitę multitudinis hebetatę mētes, eorum desperata malitia, quos verè hodie, si aliàs vnquā, dicere possumus cū Osea, populi peccata comedentes vehemēter saginari. Of. 4.8.

Sed aiunt, qui in Dei maximè admiranda opera inquirunt, quid opus erat fideles Dei seruos ita cruciari, quando quidem, qui ex cruciatibus eos liberat etiam, eos poterat arcere? O stolidos & amentes homines! quis vnquam sine pugna victoriam reportauit? Fateor igitur, pati quidem iustum, sed patiēdo iustum vincere, adiiciendum dico, atque adeo si conferantur quæ præsentī tempore perpetimur cum gloria in nobis olim retegenda, longo à se illa interuallo dissidere, vel Apostolo teste: Rom. 8.18. Quis igitur iure meritoque de Domino conqueretur, quando quidem qui tormentis sic excruciantur leui afflictione & momentanea in æternū summæ glorię pōdus transeunt, 2. Cor. 4.17. & carnifices illi ac persecutores cōdignam suis flagitiis, pœnā pen-

*Copiosè respondetur  
iis qui con-  
querūtur à  
Domino  
coniūctam  
crucē cum  
sacro sancti  
Euangelii  
professione.*

dēt aeterni exitij, à præsente Domino & potēte ipsius gloria? 2. 1. heff. 1.9. An verò æquum foret seruos alia via fieri participes summæ illius gloriæ & felicitatis quàm qua Dominus ad eandem peruenit, nimirum vt in hac vita persecutionem patientes mox cum eodem glorificentur, vt in passionibus & gloria fiant Dei filio conformes, Rom. 8. 28. 2. Tim. 2. 12. Ac proculdubio tantum abest vt de Domino cōquerantur, quos ipsi visum est stigmatibus suis decorare, vt contrā sibi ducant non paruo honori quosunque pro Christo cruciatus & contumelias sustinēt, prout etiam admonētur à Domino, Mat. 5. 11. & 12. Act. 5. 4. quū singulis electis datum quidem sit in ipsum credere, sed non etiam omnibus pati pro eo in quem crediderunt, Philip. 1. 29. Tormētorum autem vim & magnitudinem quòd attinet (quorum vel solus metus has voces istis admirātorum operū Dei subducti supercilij carptoribus & momis extorquet) nonne ipsa experientia omnium seculorum docuit, inuicta constantia tot filiorū Dei, cuiuslibet sexus & ætatis, Deū, sine cuius arbitrio & permissione nec huius mundi princeps, nec satellites ipsius sese mouere, nedum vt suam carnificinam exercere possint, nunquam passum esse nec passurum etiam suos supra vires tentari? 1. Cor. 10. 13. Ita suos Apostolos exercuit primum carcere & comminationibus, Act. 4. 21. dein flagris, Act. 5. 4. antequam lapidibus illos & sanguinis effusioni exponeret, Act. 7. 59. Nec enim agimus  
de



de falsis & abominâdis stigmatibus execrandi illius idoli, quod Sancti Francisci nomen præ se fert: at reales & actuales sunt passionēs, quas fides nunquā irrita comitatur, & spes quæ nūquam pudefacit, quibus fit ut minimè quidem imaginariè, sed reipsa, in media cruciatuum acerbitate, dulcedine quadam inenarrabili afficiantur: & in ipso dolorum & angoris æstu, gaudio quodam incredibili perfundatur, res inuisibiles & æternas spiritu contemplantes, & momētaneis angoribus opponētes, 2. Cor. 4. 18. adeò ut vitam in ipsa quantumvis cruenta & sæua morte reperiāt: ita tamen ut nihil cū stultis illis & profanis Philosophis habeant commune, qui homines ἀπαθείς esse voluerunt, obsecro, fratres, nonne hunc Domini fauorem hoc loco experimur, quandoquidem in tam horrendis totius orbis motibus & tempestatibus, immò in ipsis leonum faucibus versantes nos tamen hætenus fouit, & fouet in schola sua, quos in tāto otio tamq; admiranda tranquillitate erudiat præ aliis tā multis populis & nationibus, ut ista vel ipsos nostros hostes insensissimos & capitalissimos admirari necesse sit, & ratum illud sit quod Propheta canit, Psal. 23. 5. At quorsum hanc lenitatem, nisi ut ipsi quando, vbi & quomodoque visum ei fuerit respondere parati simus? At verò nobis quid tanta discantium in hac schola negligentia, & contumacia minatur? Næ, maximam in plerisque omnium leuitatem & inconstantia portēdit, si nos ad cru-

cem usque & sanguinem Dominus vocavit. Et hoc tamen honore dilectissimos suos affecit.

*Nemo ve-  
rè Christia-  
nus est nisi  
ad marty-  
rium appa-  
ratus, cum  
Dei famu-  
s, licet non  
omnes  
Deus hoc  
honore af-  
ficiat.*

Verum enim verò, licet suorum infirmitati Dominus consulens, non omnes huic examini subiiciat: tamen singulos qui re ipsa Christiani esse volunt sic affectos esse par est, ut sponte suam vitam Domino, eius auxilio & gratia freti consecrent. Sed quorsum ista? Minimè sanè ut salutem in iis quæramus nostrā, sed ut gloriæ & honori qui inde redit ad Deū seruiamus, cui promouendo reliquis omnibus sine exceptione posthabitis, omni cura & studio vacare nos oportet, si modò ex filiorum eius ad id creatorum numero sumus, Ephes. 1. 6. adeò quidem ut licet nulla nobis gloria seruaretur in cœlis reposita, nec speraretur pretiosum illud conuiuium quo sponsus est amicos suos his verbis inuitaturus, Amici mei, edite, bibite, saturamini meis amoribus, dilecti mei, Cantic. 5. 1. tamen sola gloriæ illius cōsideratione (cuius virtus perficitur in eorum infirmitate qui patiuntur, superata nihilominus Satanæ & mundi totius potentia) debemus hanc crucem rebus omnibus antepone-  
re. Hoc ipsum nobis Euāgelista his verbis declarat, Dominum sic indicare voluisse discipulo qua morte esset ipsum glorificaturus. Nā licet, siue Deus sua iudicia exerceat in improbos, siue sua immensa patientia toleret, propter iniquitates suas tandem eius furori destinatos, Rom. 9. 22. siue suis benedicat benedictionibus tēporariis aut spiritualibus, 1. Tim. siue

siue ipsos vt bonus pater castiget, Heb. 12. 6. in gloriam eius immensam & infinitam omnia illa cedant, tamen nunquam melius quàm in suorum infirmorum seruorum tentationibus & explorationibus glorificatur: siue potè-  
 tiam eius inuisibilem consideres, qua tantæ suorum imbecillitati vires sufficit: siue promissorum veritatem, fortissimis suis athleticis ira seruatis: siue denique terribilem & stupendam executionem qua ratas comminationes aduersus omnes istorum carnificum conatus facit: quibuscum miserrimè tunc agitur quum de Dei filiis triumphare sibi videntur.

Sequitur altera pars huius historiæ, qua cō-  
 tinetur alius inter Petrum & Dominum vltro citròque habitus sermo, de tertio tamen alio, nempe dilecto discipulo. Huic sermoni præ-  
 buit occasionem dictum illud Domini se, velut inde digressuri, in viam dantis, & Petrum sequi se iubentis, qui conspecto discipulo dilecto etiam sequente, Dominum interrogare cōpulsus est, an etià discipulus ille sequeretur eos. Verùm ex Domini responso facile colligitur Petrum vltèrius spectasse, admiratum ita discipulum dilectum relinqui: ac memoria repetentem, vt verisimile est, aliàs (velut in trāsfiguratione & agonia illa in horto) à Domino ipsum fuisse cum Iacobo fratre testem suorum istiusmodi arcanorum aduocatū. Præterea Petrum auditis certaminibus quæ sibi sustinenda Dominus prædixerat, ac memorè eius quod hic nominatim exprimitur, ver. 20.

*Literalis  
 expositio  
 secunda  
 partis huius  
 historiæ.*

nempe in vltima illa Domini cum discipulis Cœna discipulum illum dilectum à Domino rogatum, ex eo didicisse quod palam aliis de Iuda proditore noluerat indicare, Ioh. 13. 24. & 26. & se solum à Domino iam vocari comitem, condiscipulo parem voluisse gratiam referre, ac sciscitatum quid illo tandem fieret: quam Petri curiositatem Dominus ita corripuit, vt de eo tamen aliquid illi Dominus indicarit, sicut suo loco sumus audituri, & rationem cur hanc historiam Euangelista hic inferi voluerit expensuri.

*Petrus aliter intellexit quàm Dominus mandatum illud ipsum sequendi.*

Petrus igitur Domini verba, quibus illū erat sequi iussus proprio & naturali sensu accepit: sed ex euētu satis apparet Domini mentē non simpliciter fuisse, vt Petrus hoc illum tempore sequeretur, sed longē vltius progressum, voluisse Petrum admonitum, ne in iis quę sibi imminere audiebat certaminibus, ita se gereret vt antē fecerat, sed contrā reipsa testatum faceret, se non frustrā tertio repetiisse Dominum à se amari, atque adeò eius in vita fortissimē & constantissimē profundenda exemplum imitaretur. Denique Dominus discipulo sic in memoriam reuocabat verba quę sæpe antea discipulis inculcarat, Matth. 10. 38. 16. 24, Marc. 8. 34, Luc. 9. 23. & 14. 27. Quisquis Crucem suam non tollit & me sequitur, non est me dignus.

*Iesus Christus est solum & perfectum exemplar vite Christianæ.*

Hinc igitur primū discamus quale sibi verē Christiani omnes exemplar debeāt proponere, & ad quem scopum omnes suas cogitationes,

tationes,

tationes, dicta factaq; dirigere in mediis huius vitæ procellis ac tempestatibus, quæcunq; sit particularis omnium vocatio, Iesum nempe Christum, solum veram & perfectam lucem, Ioh. II. 9. qui luceat nobis in mediis huius mundi tenebris, & ita regat ne vnquam à recta via deflectamus.

Hic verò in primis duo capita nobis sum-  
mopere sunt obseruanda, ne vnquam ad læ-  
uam aut dextram deflectamus, qua dere mul-  
toties à Domino monemur, Luc. 9. 62. néve  
vnquam admota manu aratro retrogradia-  
mur. Sic nonnulli, crucis ferēdæ tædio, paula-  
tim à recta via deflectunt, siue quòd ad do-  
ctrinam, siue quòd ad morum honestatem at-  
tinet, cum lupis vlulantes, vnde tandem acci-  
dit, nisi Deus illorum ex mera sua & speciali  
gratia misereatur, vt nūquam in rectam viam  
reuertantur. Sic in auia præcipites feruntur,  
qui sibi nouas Dei colendi rationes, & vias  
regnum cœlorum adipiscendi  
comminiscuntur: quales olim fuerunt Phari-  
sæi, quibus successerunt egregiæ illæ regulæ  
monachales, quibus tam multi passim spiritu  
erroris excæcati sese vltro subiiciunt. Alij,  
Deo, scilicet, sapientiores, rationes nouas  
ineunt conciliandi lucem cum tenebris, spe-  
cioso Pacis & rerum indifferentium obten-  
tu. Alij penitus, ad suum vomitum instar ca-  
num, aut suum ad lutum relabuntur, 2. Petr.  
2. 22. Alij viam eminus spectant, tandē-  
que mundo excedūt, ignari quorsum aut quo

*Christum  
sequuntur  
nec ad læ-  
uam nec  
ad dextrā  
deflectant,  
nec etiam  
retro affi-  
ciant aut  
in viano-  
ram fa-  
ciant.*

consilio à Deo in illum missi sint: quum contrà nos oporteat, si volumus in cursum, & præmium auferentium haberi numero, τοῖς ἐμπαροδείην ἐπικεινοποδοῦντες scopum versus ferri, Philip. 3. 13. nunquam benefaciendo segescences, 2. I heff. 3. 13.

*Iesus Christus nobis præiens etiam suum auxilium hoc iter in gressus pro mittit.*

Istis omnibus opponenda sunt Iesu Christi Domini nostri hæc verba, Sequimini me, quæ non tantum dixit viam rectam nobis monstraturus, quandoquidem solus ipse est via, veritas & vita, Ioh. 14. 6. sed etiam vt freti virtute & præsidio tanti Ducis & iam victoris nobis præeuntis, veraque & inuicta arma suis militibus suppeditantis, sicut experientia iam inde ab initio seculorum testatum fecit, impauidi depugnemus.

*Falsa Iesu Christi imitatio-nes.*

Hic verò cauendus summopere Satanæ actus, qui verissimo illo & certissimo fundamento docens homines abuti, vitam videlicet Christianam positam esse in imitatione Domini nostri Iesu Christi, veri illius exemplaris & formulæ essentialis, miseris quibusdā idiotis sic illudit, vt persuaserit illis imitandum esse Iesum Christum in rebus quas nunquam fecit vt imitandas proponeret: & obliuionē inducens contrà rerum earum in quibus illum convenit, secundum regulam & exemplum quod ipsemet suis præscripsit, imitari. Hinc si quibusdā ex ipsis veteribus credimus, promanauit institutio ieiunij quadragesimalis, specioso obtentu ieiunij illius quod semel in vita Dominus Iesus Christus ad sui muneris media-



Mediatoris plenam executionem se accingens celebravit, quadraginta dies & totidē noctes prorsus à cibo abstinens, non ad simile ieiunium fideles inuitaturus, sed hoc opere miraculoso probaturus Euangelij prædicationem, quam inchoabat, doctrinam esse manantem cœlitus non humanitus: simili quoque miraculo confirmata legis Mosaicæ doctrina: Exod. 24. 18. Hinc stolidus ille & impurus mos profluxit sputi in Baptismo additi, quod miraculum Iesu Christi quod Ioh. 9. 6. recitatur, isti hic imitentur: & alia item ridicula gesticulatio ex alio Domini miraculo hausta, Mat. 7. 34. Hinc ille valde ridiculus, & sæpe nō admodum acceptus halitus Suffraganeorum & vicariorum in ordinatione presbyterorum, ex ridicula & ineptissima Iesu Christi imitatione, sicuti suprā docuimus, Ioh. 20. 22. Ac si infinitarum ceremoniarū primam originem inuestigemus, quibus puro Dei cultui nō modò nihil accessit honoris, sed reuera sensim adulteratus est & transformatus, ac tandem in horrendas idolomanias & impietatem desiit, inueniemus partim illas à Iudaïsmi reliquiis partim etiam ab Ethnicorum cloacis haustas. Ut autē vera Iesu Christi imitatio distingua-  
tur ab omnibus illis tam stupidis & indignis abusibus, teneamus omnia Iesu Christi dicta & facta quę suos voluit imitari, ad praxin perfectæ pietatis erga Deum, & veram ac perfectam charitatem, qua nos tota sua vita complexus est, reuocari. At quod propriū illi fuit

& peculiare Mediatoris & Redemptoris respectu, & quod etiam fecit vt Deus æternus, non sanè quidem nobis imitandum, sed potius in illo suspiciendum & adorandum.

*Quousque  
sanctorum  
viro-  
rum i-  
mitanda  
sint exēpla.*

Breuit̃ Iesus Christus est exemplar, ad quod oportet fideles in sua quemq; vocatione, priuata vel publica, sese tam veræ pietatis quàm charitatis & mutæ conuersationis respectu componere. Nō tamē diffitemur, in sacris historiis plurima per Dei gratiam, passim excellentissimorum Dei seruorum exempla nobis proponi diligenter consideranda & imitāda, quando quidem etiam nos ipsos, nisi in Dei maledictionem incurrere volumus, totius vitæ nostræ curriculo bono aliis vitæ & sanctimonię exemplo præire decet, Matth. 18. 7. & hanc ob causam Christiani filij Lucis nominantur, & luminaria in mundo splēdētia, Philip. 2. 15. At quoniam homines sunt perfectissimi quique, ac proinde peccatores ( quod etiā dilectus ille discipulus admittit, se ipsum in eorum numero recensens, 1. Ioh. 1. 8. ) ideo, antequam nobis vllum proponamus cuiuscūque viri exemplum imitādum, siue eorum qui Spiritus Sancti in sacris præclaro testimonio sunt insignes, siue aliorū veterum aut neotericorum, vita functorum, aut adhuc viuētium, in primis eorum exempla sunt ad Lydium lapidem examināda, nempe, quòd ad doctrinā, Sacras Scripturas à Spiritu Sancto Prophetis & Apostolis dictatas: quòd ad vsum autem vitæ, Iesu Christi vitam exemplar vnicum dicimus

mus & regulam ad quam singulorum hominū facta & dicta exigantur, vt possimus eos imitari, quomodo & quatenus ipsimet imitatores Iesu Christi fuerunt, vt loquitur Apostolus, I. Cor. II. I.

Præter superiora, quum Dominus discipulum præmoneat de certaminibus ad mortem vsque tolerandis, obseruandum nobis est præter confirmatam nostram cum Iesu Christo, quæ posita est in eorum imitatione quæ Iesus Christus dixit & fecit, aliam præterea superesse membris cum capite conformitatem, quæ in communicatione passionum capitis huius & membrorum consistit, quibus cum iisdem hostibus communibus eandem veritatem oppugnantibus est negotium: minimè quidem quod adhuc in se hoc caput patiat, (quandoquidem plenam adeptus Christus victoriā in cælos ascendit, & ad Dei Patris dextram regnaturus sedit) sed quod adhuc in mēbris suis oppugnetur & persecutionem patiat, quod sibi ipsi factum imputat, Act. 9. 4. & Coloss. 1. 24. donec ex promissione Patris suos inter necione hostes deleuerit, & solidā ex iis victoriā reportarit, Psal. 8. 7. & 110. 1. quod ipsum Apostolus copiosè persequitur. I. Cor. 15. & Hebr. 10. 13. Idcirco Dei filiorum omnes passionem hoc nomine Crucis significantur, non quidem vt eo supplicij illius genus tantum designetur, quo tam ipse Dominus, quàm post ipsum aliquot alij sunt affecti, & nominatim Petrus (si vera sunt quæ de ipso sancti quidam

*Alia cōfor-  
mitas inter  
Iesum Chri-  
stum & e-  
ius mēbra  
in commu-  
nicatione  
passionum  
eius, aduer-  
sus eosdem  
hostes, &  
ob eandem  
causam.*

virī olim memori tradiderunt) sed quod licet persecutiones & perpeſſiones, qualescūq; ſint, eiufdem omnes generis & menſuræ non ſint, tamen ex eodem fonte & iisdem hoſtibus, odio nimirū & malitia Diaboli & mundi promanent. Sed hic nobis tria potiſſimum capita, ne offendamus, ſcitu neceſſaria ſunt.

*Prima differentia in conformitate paſſionum Ieſu Chriſti & membrorum ipſius.*

Primum eſt, in hac conformitate ſuperiorū reſpectu, hāc Domini noſtri Ieſu Chriſti Crucem plurimum à Cruce cui Dei filij ſubiiciuntur diſferre. Ieſus enim Chriſtus iuſtus pro iniuſtis paſſus eſt, Dei reſpectu, tanquam ſponſor noſter ac fideiuſſor. Et ita quidem mors illa coniuncta fuit cum horrendo Dei furore aduerſus noſtra peccata, quibus exſoluendis ſe ſpōſorem Dominus noſter interpoſuerat. Cōtrā verò filij Dei percutiuntur, non irati Dei manu, ſed improborū manibus, Deo ſic permittente & volente, non quidem aut ex eorum malis aut incommodis voluptatem capiente, aut ipsis irascente: ſed illis contra velut ex amicorum numero ſelectis, quibus utatur instrumentis ad virtutem ſuam & potentiam magis ac magis illuſtrandam, quum hoſtium ſuorum conatus omnes franguntur, eorū conſtantia quibus tamen nihil infirmius aut vilius mundus habet, 2. Cor. 12. 9. non ſecus, ac ſi quis magnanimus & ſtrenuus miles aduerſus Cataphractum militem luſtaturus, nō lanceam, non alia iſtiusmodi quibus alter eſt inſtructus arma corripere, ſed eum proſtraturus & pudore verecūdiæque ſuffuſurus virgam in manus

nus assumeret, veluti Dominus Moysen aduersus Pharaonē armauit, & Dauidē suum aduersus Goliathum, vt infinita alia istiusmodi exempla silentio præteream. Et ne procul ista repetamus, quot & quanta nostro seculo vidimus & videmus istiusmodi admiranda Domini opera? Nam, obsecro, quas alias copias, quos alios exercitus immani illi, & horrendæ bestię septem collibus insidenti, Monarcharū & potentissimorum orbis Dominorum viribus circumsepta, quàm vilissimos, & contemptissimos in hoc seculo homunciones Dominus opposuit? Et vt paucis omnia complectar, nonne acies gladiatorum nostris chartis est reclusa? Nonne scriptis nostris ardentes illorum flammæ extinctæ sunt, vbi, quando & quomodo Deo placuit, & adhuc ei placet? Sin excipiat aliquis, Iustum interea pati: fateor, sed addendum, quæcunque iusti patiuntur in hoc mundo leuia esse, præ gloria æterna nobis hodie incomprehensibili, sed tamen has perpeffiones exceptura, 2. Cor. 4. 17. Adde præterea quoscunque cruciatus, aut quàm diuturnos ferant, prout admetiri tentationem ac explorationem Deo placet, magnum tamen illum Deum viuētem, qui nunquam suos finit tentari supra vires quas largitur, præsentem ipsis adesse, 1. Cor. 10. 13. Idcirco tantum abest, vt dirissimos quosque cruciatus passi, de Deo conquesti sint ( qui tamē nec sensus nec mētis ac rationis expertes erant ) vt contrā nunquā se beatiores existimarint, quàm quum in illis

passionibus versarentur, Act. 5. 41. Rom. 5. 3. Gal. 6. 14. quemadmodum ipse Dominus illos ante docuerat, Matth. 5. 12.

*Secunda  
differentia  
inter passio-  
nes Iesu  
Christi &  
martyrum.*

Altera differentia, longè maioris etià momenti, posita est in eo quòd Domini passionibus sunt nostrorum omnium peccatorum pretium & redemptio. At Martyres, ut prèclare dixit olim quidam Episcopus Romanus, non dederunt, sed acceperunt coronas, & de constantia martyrum nata sunt exempla patientiæ, non autem dona iustitiæ. Nam mors ipsorum, personas eorum solas respexit, & nemo martyrum sua morte persoluit alterius debitum. Et, quemadmodum alius quidam ex vetustissimis celeberrimis doctoribus scripsit, etsi pro fratribus nostris moriamur, nullus tamen vnquam sanguis martyrum fusus est in remissionem peccatorum, ut pro nobis Iesus Christus sanguinè suum fudit. Nam in eo non proposuit nobis exemplum quòd imitemur: sed gratiam dedit de qua gratias illi agamus.

*Martyres  
gratis non  
meritis co-  
ronantur:  
& qui ab-  
usus sui ad-  
mittantur.*

Tantum abest igitur ut Martyres suis passionibus acquisuerint, aut meriti sint gloriam qua Deus eos coronauit, ut contrà nunquam glorificandi fuerint, nisi primùm fuissent plenè & gratuito iustificati, quòd fide apprehendissent eum in quo solo grati Deo facti sunt, Ephes. 1. 6. Ac proinde Iesus Christus non potest melius spoliari nomine Mediatoris & Redemptoris, quàm fictitio illo Ecclesiæ thesauro, quem vocant, qui tam falsis vel potius imaginariis mercibus tanto pretio diuenditis viuunt



viuunt : & hæc quidem hætenus, ne hanc Camarinam amplius moueam.

Tertiò, ne tenebræ Lucis nomine vocetur, diligenter notandum est & in memoriam reuocandum, non omnem persecutionem, etiam ad mortem ipsam, contineri hac conformitate de qua hic agimus : sed tantum Iesu Christo fieri conformes in passionibus eos qui verè pro ipsius nomine persecutionem patientur, sed additis duabus his voculis, *pro Iustitia*. Item, *Propter me, mentiendo* : & Apostolus ait, *propter Iesum Christum* : & alibi non dicit simpliciter, nos pati & mori, sed addit, *cum illo*. Non igitur pœna, sed causa facit Martyres Domini per sui sanguinis effusionem, sicut ex veteribus quidam optimè dixerunt : ac proinde non veniunt in partem huius conformitatis, nec peccatorum nostrorum iustæ punitiones : neque stulti & temerarij pro qua doctrina patientur prorsus ignari : multoque minus martyres diaboli : cuiusmodi sunt pertinaces omnes & peruicaces hæretici, ad mortem usque doceri se non ferentes : nec quicquid est infanorum & amentium illorum, qui Deo se & proximis inutiles reddunt, ac tãdem sibi ipsis exitium adferunt, existimantes se rigidiore quodam vitæ instituto quam comminiscuntur, posse vel pro peccatis suis coram Deo satisfacere, vel etiam, tum sibi, tum alijs Paradi-

*Causa facit martyrem non pœna.*

sum mereri. Qui non modò falsus error est, sed prorsus abominandus, vt qui, si non omnino, saltem ex parte, beneficium nostrę redemptionis aboleat.

*Membra  
sunt capiti  
conformia  
non minus  
in gloria  
quàm pas-  
sionibus.*

Denique, quòd facillè desponderemus animum, & vera sanctaque Dei filiorum cōstantia, fortitudo & magnanimitas, furor veriùs dici posse videretur, si tantum in perpeffionibus Christo capiti conformes fieremus, altera pars huius conformitatis in eius gloria necessariò, etiam addenda est, dicente Apostolo, 2. Timoth. 2. Si cum eo mortui sumus, cum eo etiam viuemus: si toleramus cum eo, etià cum eo regnabimus, secūdum illam Domini promissionem, Quicumque me confessus fuerit coram hominibus, confitebor eum etiam coram Deo Patre meo, Matth. 10. 32.

*Non modò  
licet, sed et-  
iam expe-  
dit, de al-  
terius statu  
certi ali-  
quid scire:  
sed certis  
quibusdā  
conditioni-  
bus & fi-  
nibus.*

Trans eo ad illa Petri verba, *Hic verò quid?* quod si simpliciter exponamus, quasi Petrus tantum sciscitaretur an dilectus discipulus etiam esset eum sequuturus, tum Dominus videretur non habuisse iustam occasionem eum tam asperè reprehendendi, nec etiam ad rem quæsitam respondisse. Longius igitur spectasse Petrum apparet, Dominumque vt *καρδία* respondisse Petri cogitationi, quid nempe futurum esset dilecto discipulo, istius quæstionis occasione capta ex iis quæ de se prius audiuerat. Vnde nascitur quæstio, liceat ne de alterius facto nobis inquirere. Nam in eo grauiter Petrum fuisse lapsum extra dubiū est, quandoquidem propterea Dominus eum,

& quidem cum quadam acrimonia reprehendit. Respondeo, non simpliciter prohibitum in alterius res inquirere: sed contra qui de se tantum cogitat, vix hominis nomine dignum esse, tantum abest vt Christiano dignus sit: sed non propterea tamen aut de re qualibet, aut de singulis inquirendum dicimus. Quamobrem inquirentes in aliena bono fundamento niti, & intra limites certos oportet contineri.

Itaque primum omnium inquirentem in aliena oportet esse tum de sua vocatione, tum de recto & sincero animo suo persuasum. Nā qui secus faxit, pessimo principio pessimum finem assequetur. Vocatio verò specialis aut generalis est. Generalis singulos homines obligat, sine exceptione, ad quærendam proximorum vtilitatem cum gloria Dei coniunctā: id est omnium eorum quos iuuare vel à quouis malo possunt eripere. Specialis vocatio vel publica est, qualis Pastorum suarum ouium, aut Magistratuum suorum subditorum, respectu: vel priuata, vt patrum & matrum in familias, mariti & vxoris, herorum & seruorum, amicorum in amicos, vicini in vicinum, & alia istiusmodi iusta legitimæque vincula, quibus alij necessitudinis aliis mutuò deuinciuntur, ac proinde alij in alios inspicere & inquirere tenentur, siue cum autoritate & imperio (& quidem cum quadam coercitione, quum ita vocatio flagitat) siue charitate & beneuolentia Christiana. Huiusmodi porro inquisitiones non modò decent, sed etiam necessariæ

*In alios in-  
quisituros  
Vocationē  
oportet ha-  
bere vel ge-  
neralē, vel  
specialem:  
priuatam  
aut publi-  
cā, cū recto  
proposito  
& sincero  
animo.*

sunt, tam ad conscientias liberandas, quàm ad fouendam hominum societatem. At cum vocatione requiritur is quem secundo loco dixi, rectus & sincerus animus, ab omni opinione sui vacuus, & ambitione alienus ex aliorum censura sibi auctoritatem parandi, multoque magis ab omni odio, & similibus passionibus, in quibus non vltimum locum Curiositas vocationis egressa limites obtinet.

*Deinde distinguenda  
persona in  
quas in-  
quiritur.*

Deinde, magno studio distinguendæ sunt personæ in quas inquiritur, aut præsentis, aut præteriti, aut futuri tēporis respectu: minimè quidē vt *προσωπολήπται* simus, sed quòd præter generalem vocationem & obligationē de qua loquutus sum, etiam specialiū habenda sit aliqua ratio, sine præiudicio tamē, statim alioquin inde multis ac infinitis cōfusionibus sequuntur: veluti si Magistratus quispiam in alterius ditionis quempiam inquirat, aut pastor in alienū gregem suam administrationē exerceat, aut maritus in alterius vxorem, aut pater in alterius familiam: aut deniq; alter in alterius vocationem particularem inuolet.

*Tertiò, considerandum  
qua de re  
inquiratur, & cauendum ne  
nimium in  
credendo  
leues si-  
mus.*

Tertiò diligenter expendendum qua de re inquiratur: qua in re sepe grauissime peccatur. Multa sunt enim quorū inutilis cognitio, vel ad Dei gloriam, vel ad proximi salutē, quum prorsus sint inania. Alia quæ potiùs occultanda, quàm scrutanda vel diuulganda. Alia quæ nihil ad inquirentes attinent, & de quibus (si tales habentur vt silentio præteriri nequeant) admoneri satis sit eos quibus illa cura demādata

data est. Alia sunt eiusmodi sua natura, vt in ea Dominus inquiri prohibeat, quæ sibi soli reseruauit: ac proinde quorû inquisitionē scriptura vocat, Peccatû ariolorum, tam abominandum coram Domino, vt expressè declararet se tot populorû Chananæorum internecionē huic peccato tribuere, Deut. 18. 12. Ac proculdubio nō modo sacra Scriptura passim istiusmodi sciscitationes oraculorum expressissimè & magnis cōminationibus, Exod. 22. 18. Leui. 19. 26. & 31. & 20. 6. & 2. & Deut. 18. per totum caput: sed etiam bonæ & sanctæ vetères lēges imperiales, prohibent. Vnde igitur, obsecro, passim ista in orbe Christiano sic inualuerūt, vt in ea non animaduertatur. Sed præter superiora in quibus peccatur grauissimè, quiddam est præterea magni momenti in quo non minùs grauitèr peccatum ab iis qui nimium in credendo sunt faciles: vt ex auditis vel inquirant vel reprehēdant: vel etiam temerè quod condemnandum est admittant: vel quod probandum reprobent: vnde infinitæ rixę & contentiones ac inimicitia nascuntur: quo malo nos potissimum hīc, quod nō sine ingenti dolore dico & piorum omnium, laboramus, vt immedicabilis morbus videatur.

Ex quibus omnibus infero, verum quidem illud esse, mutuò nos oportere de aliis esse sollicitos & curam alios aliorum habere, quod sine inquisitione fieri nequit: sed in hac potissimum, si qua alia re, postulandum à Domino Spiritum discretionis & sapientiæ, cum rectæ

*Recta conscientia cū  
charitate  
coniuncta  
& spiritu  
discretionis  
docēs quomodo in aliorū inquirendum sit  
num.*

conscientiæ integritate & vera charitate, & quidem maximè quod istius modi inquisitionibus Deus nos aut summi boni aut summi mali facit instrumenta. Quamobrem vtrumque summa diligentia cauendum extremum, ne istius demandatæ nobis prouinciæ administratio polluat, vel dum officio desumus, vel vocationis limites excedimus. Quem ad finè referendæ sunt in sacra scriptura passim obuiè de harum rerum vsu legitimo admonitiones.

*Natura Petri temeraria illū hic in duo non leuia peccata impulsit.*

Si igitur vt ad contextum reuertamur, aliquis interroget, qua in re Petrus hic lapsus sit, aio lapsum, nō malo quidē affectu, sed curiositate manante à spiritu illo nimium prōpto & sæpe nimium temerario, qui deinceps cum tēpore in singularem & ardentem zelum in eodem est mutatus: vt mox dicemus. Duplex igitur fuit huius curiositatis error: prior quod quod quum illū de se cogitare & iis quæ ipsi euentura Dominus prædixerat oporteret, de socio cogitat: alter quod temerè & sine occasione quærit quod à nobis Dominus vult ignorari: nisi quum illa suis seruis extraordinariè reuelare dignatus est.

*Lapsus eorum qui in alios inquirunt.*

Prior lapsus ille sanè nimium est nobis frequēs, vt in aliena potius inquiramus & peruideamus quàm in nostra: minimè quidē aliorum commodis magis quàm nostris studentes, sed ex vana & futili curiositate, qua deinceps aut de aliorum commodis liuor & inuidia, aut detectis in proximo quibusdam vitiis, opinio nostri nascitur, quasi meliores aliis  
simus,



sumus, cernentes in alterius oculo festucam, sed in nostro trabem non animaduertentes, Matth. 7.3. aut frequens in ore omnium excusatio, non meliores nobis esse alios.

De altero verò, docemur non tantum Do-  
mini verbo, Genes. 2. 17. Heb. 9. 27. Rom. 5. 12. *Deus vi-  
cursum no-  
bis incogni-  
tū esse vult  
summo no-  
stro bono:  
quem qui  
prater aut  
pro se aut  
pro alijs  
prater na-  
turales cau-  
sas seruam-  
tur, transi-  
tūe Deum  
offendimus.*  
sed etiam experiētia quotidiana mortē sicuti  
omnibus hominibus decreta est, sic etiā ean-  
dē incertā, putā quo modo, quāve hora cuili-  
bet contingat, Deo volente nos ab vnica sua  
pendēre prouidētia: & hac incertitudine mo-  
neri, semper nobis standū paratis, & inuigilā-  
dum, ignaris quando simus ad summū Iudicē  
rapiendi: felice futuro seruo illo quem Domi-  
nus repererit vigilantem & precantem. Neq;  
verò sunt ista reiicienda in vltimum illum v-  
niuersalis iudicij diem, sed etiam intelligenda  
de vltimo die vitæ cuiusque: id docente Do-  
mino, Matth. 24. 42. & 25. 13. Marc. 13. 35. Luc. 12.  
37. & 21. 36. Summo igitur nostro commodo  
Deus voluit, & vult, nos scire & agnoscere  
quanta sit vitæ nostræ breuitas & instabilitas,  
quod tamen nimium multi tradunt obliuioni,  
sic in hoc mundo vitam quasi semper in eo  
mansuri degentes, Psal. 49. 12. Ideoq; Propheta  
Deum rogat vt vitæ nostræ breuitatem & in-  
constāciam semper eius cogitationi subiiciat.  
Psal. 39. 5. & 90. 12. Modum verò mortis & ho-  
ram nos latere sapientissimè vult. Nam si  
mors iam iam imminens expectaretur, maxi-  
ma pars hominum tanto terrore percellere-  
tur, vt de hac vita traducenda minimè cogita-  
ret: sin autem longius abesse putaretur, pœni-

tentię locum superfuturum contemptores dicerent. Itaque ex gratia & speciali ratione Dominus aliquid de suę vitę cursu certis quibusdam amplius patefecit, veluti Mosi, Deuteron. 32. 49. & 50. & Elię. 2. Reg. 2. 3. Ezechię bis. Es. 38. 1. & 5. Sic Dominus hoc loco Petro violentam mortem prædixerat, quum ad maturam ætatem peruenisset: qua manifestatione Petrum oportuit esse contentum, non autem socij sui, bonam, vt ita dicam, fortunam expiscari.

*Quot quā-  
dique hic  
abusus.*

Itaque tenendum nobis, omnes istos ariolos, vates, Magos, & in primis Astrologos iudiciarios, & horoscoporum natiuitatum dispositores, quatenus audent rationum & observationum naturalium limites transilire, sua natura tamen incertissimarum, quasque nemo negauerit, licet certissimas & hominibus cognitissimas, sic tamen in Dei manu & potestate versari, vt earum effectus ex arbitrio suę voluntatis producat, aut retardet, ac denique prorsus transmutet. Qui verò confugiunt ad istiusmodi rerum futurarum prænuntios, horrendę profanationis & contumacię coram Deo rei sunt, in cuius secreta volunt penitiùs scrutari, dignissimęque grauissimis pœnis, si suo munere Magistratus fungerentur. Nam si simplex illa Petri curiositas quid socio suo euenturum esset sciscitantis, non ex astris, non ex diuinis aut ariolis, sed ex eo vno à quo fieri poterat certior, subasperam illā Domini correctionem meruit: quid iis futurū est qui cœ-

los

los libéter penetrarint, arcana Dei scrutaturi, nobis immanem illam Gigantum audaciam ante oculos ponentes, de qua poëtarum scripta meminerunt, & his responsis plerunque freti res arduas & abominandas ac detestandas aggrediuntur, quorum nostro seculo nimum frequentia sunt exempla, adeò profani sunt homines & impietatis pleni?

Verum enim verò perpendamus in hoc facto singularem Dei sapientiam, cum immensa misericordia coniunctam, discipulum quidem suum corripientis, sed eius lapsu tamen vtentis, in alterius commodum, immo & totius Ecclesię vtilitatem, tam est modis omnibus in suis consiliis Dominus admirandus. Nam quum duo illi discipuli inter cæteros excellentibus donis essent ornati, & illorum opera Dominus sic esset vsurus in iaciēdis Ecclesię suę fundamentis, vt illius fuerint, quod ad ministerium, veluti columnę, Gal. 2. 9. Dominus quum præmonuisset se alterum nempe Petrum, morte violēta recepturū ad se, voluit eādē manifestatione & eōdem momento suam Ecclesiam consolari, satis perspicuè pollicitus, se diu Ecclesię suę lumen illud alterum conseruaturum, discipulum nempe dilectum, cui propterea gratiam illam concessit, vt præter ternas suas epistolas, duos illos excellentes thesauros nobis præterea reliquerit, historiā nimirum Euangelicam, in qua multa completus est ab aliis omissa: & præterea suam Apocalypsin, id est tot arcanorum reuelationem

*Dominus ex immensa sua bonitate Petri curiositate abusus est ad alterius discipuli indicandam vite conditionem, ad Ecclesię suę consolationem.*

in quam in seculorum vsque consummatio-  
nem Ecclesia velut suam helicem intueatur:  
adeò vt huius libri respectu videatur ille di-  
scipulus adhuc in viuis esse, & cum mortali-  
bus loqui, minimè quidem vt somniantur qui  
Domini verba perperam interpretabantur:  
sed reuelationū illarum respectu. Nam Apo-  
calypsin nulla iusta subest occasio, in dubium  
reuocandi.

*Quomodo  
rara fue-  
runt quæ de  
discipulo  
Dominus  
eius condi-  
tione di-  
xit.*

Nec magis esse suspectum oportet quod  
de eius vita scriptum legimus in historia Ec-  
clesiastica, nimirum ab suo reditu Ephesum  
ex insula Pathmos, in quam relegatus fuerat,  
Apoc. 19. vixisse ipsum vsque ad annum quar-  
tum Imperatoris Traiani, qui incidit in an-  
num sexagesimum quartum à Dominicæ re-  
surrectionis historiâ: quo tempore non du-  
bium est quin mortuis reliquis Apostolis, Ec-  
clesiæ sint eius præsentia valde recreatæ, valde  
illa sanè necessaria, vt testis oculatus audiretur  
eorum quæ ipse & socij eius docuerant & mo-  
numentis tradiderant de Domino nostro Ie-  
su Christo, quod idem ipse minimè reticuit. I.  
Ioh. 1. 1. & 4. 6.

Fabulosa verò sunt & fictitia quæ temerè  
scriptis tradita à plerisque, sunt credita de se-  
pultura & sepulchro ipsius, manaruntque à  
falsa illa opinione, ipsum mansurum in mun-  
do vsque ad vltimum aduentum Domini, ac  
proinde nunquam moriturū: qui quidē error  
ex istis Domini verbis malè intellectis pro-  
fluxit. Ac voluit noster Euangelista, de se lo-  
quutus

quutus in tertia persona, in hac historia fundamentum illius erroris detegere, in eo satis apertè declarans quam conscientiam in reliquis omnibus suis scriptis præ se tulerit, quantumque ab omni ambitione fuerit alienus.

*Quam difficile sit spiritui erroneo cohibere ne serpat.*

Sed quandoquidem hic error, frustra hoc de se Iohanne ferente testimonium, sic inualluit, ut non potuerit aboleri, & quidem eò usque, ut vix quadragesimus annus agatur ex quo quidam impostor & socius insignis illius nugatoris & Apostata Postelli, nuper mortui Lutetiæ, ausus est in Gallia palàm sese Iohannem illum Euangelistum resuscitatum profiteri, qui tandem apprehensus Tholosæ crematus est: quis miretur similes mugas infinitas, immo istiusmodi multa falsa & impia iisdem artibus Satanæ nata, nec minus temere & leuiter credita & monumentis conscripta in Ecclesiam sensim irrepisse.

Superfunt nobis explicanda verba illa quibus noster Euangelista totam hanc suam historiam Euangelicam claudere voluit, ut certò constaret Ecclesiæ ipsum fuisse certum: & occulatum testem eorum omnium quæ scriptis mandaratur. Nam inde ab Apostolorum temporibus, Satan tantum potuerat apud suos satellites, ut Apostolorum nomine multa falsissima somnia confingeret, passimque disseminaret, qua de re nos Apostolus præmonuit, 2. Thess. 2.3, & 3.17. quorum etiam maturè catalogum Ecclesia confecit, & deinceps in magnum Decretum inseruit, sub nomine Gela-

*Ratio generalis quæ Euangelista ad suam historiam veritatem asserendam impulsus est.*

ſij Epifcopi Romani, anno Domini 495. Verumtamen non ideo malo iſti occuſum eſt. Nam ita ſunt hi libri damnati, vt nihilominus abuſus qui in illis continentur inueſti ſint, ac pedetentim in Eccleſia ſic confirmati, vt vix hodie poſſint euelli. Sed præterea, præterquam quòd quædam iſtiusmodi ſcriptorum exemplaria in plurimis bibliothecis conſeruata ſunt, tantum potuit Satan noſtro ſeculo vt multos eorum typis etiam excuſos euulgaret, & quidem cum permiſſione & bona venia Regum & Imperatorum peſſimis conſultoribus deceptorum: tanta hodie tamque eſfrænſis eſt iſtorum hominum audacia paſſim impunita, quam Deus vtinam, pro ſua miſericordia, compeſcat.

*Dua ſpecies rationes quibus Euangelista impulſus in Eccleſia com-  
modum ſua  
ſuam hiſto-  
riam clau-  
ſit.*

Verum noſter Euangelista videtur duabus de cauſis ad hanc hiſtoriam hoc teſtimonio claudendam impulſus. Prior eſt, quòd quum hiſtoriam penè totam texuerit ex iis quæ partim alij tres Euangeliftæ, poſt quos ſcribere aggreſſus eſt, prorfus omiſerant, partim etiam ex parte tantum, metuendum eſſet ne id apud multos ſuſpectum foret. Altera, quòd quum veriſimile eſſet multa alia Ieſu Chriſti facta & dicta, non minùs iſtis vera, ſparſa fuiſſe inter fideles à quibuſdam, quemadmodum Apoſtolus ſententiæ cuiuſdam Domini meminit, quæ tamen in ſcriptis Euangelicis non extat, nempe, Beatius eſſe dare quàm accipere. Act. 20.35. & idem Apoſtolus trium apparitionum Ieſu Chriſti ab eius reſurrectione mentionem facit



facit I. Cor. 15. quæ non memorantur ab Euangelistis, itaque vereretur ne hoc obtentu plurima in Ecclesiam mendacia irreperent (quod nihilominus magnis etiã editis voluminibus cõtigat) declarare cõstituit re vera non omnia Iesu Christi dicta vel facta sigillatim fuisse monumentis scriptorum tradita, quod admodum difficile, immo *ad uia* fuisset futurum: sed simul etiam docere ista quæ tã ipse quàm alij Euangelistæ scriptis, duce Sancto Spiritu, tradidisset sufficere fidelibus: quibus protestationibus alibi noster Euangelista etiam usus est, veluti Ioh. 19. 35. & 20. 30. quibus locis etiam rationem præscribit discernendi vera à falsis de rebus iis omnibus quæ de Iesu Christi factis vel dictis dici vel conscribi possent nequis imponi sibi patiat.

Itaque ut sanctam istam doctrinam ad vsum nostrum referamus, hinc quidem discamus, primùm ex ratione quam Dominus sequutus est in reuocando & redintegrando discipulo, à quo tam malè fuerat agnitus, Dominum reuera ex sola sua immensa bonitate, sacrosancti verbi sui ministerij authorem, fundatorem, protectorem & promotorem esse. Deinde quantam diligẽtiam eos oporteat adhibere quibus hæc cura est demandata in rebus omnibus accuratè sigillatim expendendis, & iis maximè qui pœnitentiam agunt, siue in Ecclesiam introducendi sint, siue restituendi qui munus in ea publicum sustinere debent. Inde verò ex Petri responso, quàm dociles esse

*Vsus. pract  
puorum hi  
storia præ  
cedentis ca  
pituli,*

deceat eos quos vocare Dominus dignatur. Discamus etiam quid ille, Pastorum & Ouium voces ferant: ac quàm sit necessarium omnibus hanc viam ingredientibus ad Crucem ferendâ sese preparare. Precemur etiam Dominum, ex iis quæ Petro dilectoque discipulo dicta superius, audiuius, ne suam vnquam Ecclesiam orbam relinquat, sed fidelibus ad se receptis Pastoribus, quando & quomodo voluerit, alios suscitet, qui cœptum ædificium promoveant, missis fidelibus Pastoribus & Doctoribus sibi inuicem succedentibus, quemadmodum se ad seculorum vsque consummationem suis adfuturum est pollicitus.

23. Sed in genere, supplices Dominum oremus nobis gratiam largiatur verum & vnicum Iesum Christum, qualem ipsum nobis testes illi authentici depinxerunt & ad viuum expresse-  
runt, Iesum Christum, inquam, propter offensas nostras traditum, & excitatum propter iustificationem nostri, amplectendi vera fide, quæ coram Deo, Angelis & hominibus testetur, nos iam mortuos esse peccato, & ad iustitiam resurrexisse cum eo, per primam resurrectionem: secundam & vltimam expectantes, qua erit omnia omnibus, vt cum ipso viuamus & regnemus in æternam. Amen.

\*\*\*

FINIS.

INDEX RERVM MEMORABILIVM  
QVAE IN HIS HOMILIIS  
continentur.

*A*

<b>A</b> brahamus sola fide iustificatus	69	<i>Amos</i> ex bubulco propheta	58
Abrahami patriam relinquentis exemplum	444	Amor Dei omnibus vocationibus praire debet necessario	475
Achitophelis consilium turbatum	163	Anabaptistarum error de Sacramentis	380
Acoluthorum nomē solum in patu	327	quomodo Angeli cum hominibus ederint ac biberint	296
Adami primi hominis creationis, cū secundi Adami qui est Christus, collatio	35.36	Angeli quomodo apparuerint hominibus	277
Adami lapsu in meliorem statū erigimur	294	Angeli cur primi resurrectionis nuntij	61
Administri Dei quomodo dicantur ministri	374	Angeli duo Mariæ Magdalenae apparent ad sepulchrum	125
in Aduersis quid Deo respondendum	135	Angeli lapsi Dei maiestati horrent	75
Aduentus Domini non anxie scrutandus	30.31	Angelus quomodo dicatur Dei filius	332
Aetas vocandorum ad ministeriū canonibus praescripta	350	Angelorum opera Deus utitur in suis tutandis	42
Aetatum dispēratio in Romana curia	356	Angelus resurrectionis nūtiū	41
Afflictionibus cur exerceri fideles bonum sit	134.	Angelus saxum sepulchri remouens terret milites excubantes	49
& quomodo in ijs Deo respondendum	136	Anima hominis immortalis	5
Agricultura prima & praecipua ars hominum	479	Animalis vita quae	244
Amicitiae quantaevis	137.	Animi piorum & impiorum post separationem à corpore quid fiat	8
& quousque progredi liceat	138	Apparitionū quantus abusus	278
Amicitia vera exemplum	109.	Apollas in Aquila familia eruditus	174
III.133		Apostolica autoritas nihil habet commune cum usurpatione Ant.	ii.

# INDEX.

<i>ichristi</i>	334	<i>ter naturam subsisterunt</i>	45
<i>Apostatas non esse qui à Roma- na Ecclesia recesserunt</i>	330	<i>Aqua solidata sub Christi pedibus</i>	179
<i>Apostolatus prima dignitas</i>	332.	<i>Aqua in vinum versa</i>	179
<i>secunda</i>	335.	<i>Aqua signum in Baptismo</i>	369
<i>tertia</i>	339	<i>Arbitry humani quæ vires</i>	215
<i>Apostolica vocatio quæ sit, &amp; quid illi cum alijs commune</i>	331	<i>Ariolorum peccatum</i>	523-526
<i>Apostoli prius piscatores vocati ad Apostolatam</i>	449	<i>Arrianorum error</i>	233
<i>Apostolorum vocatio</i>	58	<i>Artes multæ inutiles</i>	479
<i>Apostolicum munus non fuit per- petuum</i>	316	<i>Ascendere &amp; descendere Christus quomodo dicatur secundum v- tramque naturam</i>	146
<i>Apostolorum prima missio nõ fuit vocatio Apostolica</i>	331	<i>Asina Bileami loquuta</i>	ibid.
<i>Apostoli nullos habuerunt in A- postolatu successores</i>	337-338	<i>Ascensio Christi in cælos fuit rea- lis</i>	288
<i>Apostoli &amp; Pastores ac Docto- res quomodo inter se differant</i>	335	<i>Astrologia iudiciaria non leue peccatum</i>	526
<i>Apostoli Hierosolymis coacti cõ- stantiæ exemplo sunt</i>	254	<b>B.</b>	
<i>Apostolicum munus fuit certis fi- nibus circumscriptum</i>	341	<i>Barbaries non ferenda in ra- tione docendi in Ecclesia</i>	249
<i>Apostolica vocatio suæ finibus cir- cumscripta</i>	343	<i>Balsasar aspectu maiestatis Dei horruit</i>	75
<i>Apostoli per certos gradus eruditi &amp; confirmati</i>	349	<i>Baptismus dicitur Lauacrum rege- nerationis</i>	381
<i>Apostoli simpliciter fuit creden- dum</i>	336	<i>Baptismi vis interior in quo posita</i>	379
<i>Apostoli sine exceptione fuerunt au- diendi</i>	344	<i>de Baptismo error Ecclesiarum A- fricanarum</i>	375
<i>Apostoli quomodo adhuc hodie ruinas Antichristorum repa- rent</i>	338	<i>Baptismi veterum quæ formula</i>	398
<i>Apostolorum potestas</i>	340	<i>Baptismi super mortuos quid sit</i>	65
<i>Apostolorum in persecutione e- xempla imitanda</i>	256	<i>Benedictiones Dei omnes gratuite</i>	90
<i>Apparitiones Christi varia</i>	436.	<i>Benedictionibus abutentes Dei in maledictiones sibi verti sentiunt</i>	93
<i>&amp; quæ signa cum ijs coniuncta</i>	438	<i>Beneficia quæ à Deo in privatos conferantur ad totam Ecclesiam referenda</i>	82
<i>Aqua maris rubri &amp; Iordani præ</i>		<i>Beræenses examinant Pauli doctri- nam</i>	336
			Blā-

# INDEX.

Blasphemorum hominum acriter re-  
 prehensio 422  
 Bonitatis Dei in suos exemplum 133  
 C.  
**C**alora verbi Dei cur non o-  
 mnes incalescant 250  
 Calumniatores Dei filiorum in sei-  
 pso malum accersunt 164  
 Canones de electionibus à Pontifi-  
 cibus abolerentur 325  
 Canonici libri soli sunt à quibus fi-  
 des niti debet 211  
 Carnis resurrectio cur credenda 6  
 Caro & spiritus in regentibus adhuc  
 luctantur inter se 292  
 Catechumeni olim qui dicti 398  
 de Characteribus papistarum imagi-  
 nario 378  
 Cherubini in arcam incumbentes  
 150  
 Castigatio & amor paternus mi-  
 tuo coherent 135  
 Castigationum Dei finis 235, 236  
 Causas secundas Deus moderatur  
 280  
 Censuras Ecclesiasticas varijs mo-  
 dis tollere quidam nituntur 397  
 Censurarum Ecclesiasticarum ne-  
 cessitas 471  
 Charitas in Deum & proximum  
 quomodo concilianda 444  
 cur Christus caro factus est 17  
 Christi Deitas probatur 360  
 Christum ut hominem velle nō suf-  
 ficere 192  
 Christi Humanitati quomodo in  
 sese omnis honor debeat 16  
 quo sensu Christus Adorandus  
 14  
 quomodo Christus nobis communi-

cetur 20  
 Christus & Iohannis Baptista vi-  
 tatio confertur 66  
 Christi sese post resurrectionem pa-  
 tescientis bonitas 62  
 cur Christus suam Resurrectionem  
 per Angelos priores patefecerit  
 61  
 an Christus clauso sepulchro resur-  
 rexit 44, 48  
 Christus sua vi resurrexit 233  
 Christus quomodo inter mortuos  
 quærat 79  
 Christus ubi iam quærendus 117  
 cur Christus sese prius patefecerit  
 mulieribus quem Apostolus 261  
 Christus Maria Magdalena ap-  
 paret 126  
 quomodo Christus gloriâ forma dica-  
 tur apparuisse 180  
 quomodo Christus non sit agnitus  
 nec voce nec vultu à discipulis il-  
 lis duabus 179  
 cur Christus à resurrectione volue-  
 rit edere 295  
 Christus quomodo edit ac bibit à  
 resurrectione 13  
 Christi apparitio ad Lacum 454  
 cur Christus non sit passus se à Ma-  
 ria Magdal. tangi 141  
 Christus cum quibus vestimentis  
 apparuit 181  
 cur Christum agnitum discipuli non  
 audeant interrogare 462  
 Christus in Galileam secessit 255  
 Christum habuisse certum quoddam  
 domicilium 445  
 Christus quomodo adhuc patiat  
 515  
 Christus quomodo præsens nobis in  
 L. iij.

# INDEX.

<i>Cena exhibetur</i>	47
<i>Christus totius scriptura scopus</i>	306
<i>quomodo considerandus</i>	306
<i>Christus quomodo presens aut absens ab Ecclesia</i>	151
<i>Christum Papiste quomodo non agnoscant Seruatorem</i>	310.311
<i>Christianorum nomen quam magnum &amp; quam pretiosum</i>	41
<i>Christianis qua notitia salutis necessaria sit</i>	199
<i>Christianorum aliorum erga alios officia</i>	82
<i>Cibos prophanates grauiter reprobentur</i>	240.241
<i>Circumcisio fuit sigillum iustitie fidei</i>	381
<i>Cleopas à Domino reprehensus</i>	207
<i>Cleopa à Christo interrogati responsum</i>	180
<i>Cleopa magnus error de Christo</i>	189.191.200
<i>Cleope erroris de Christo cause</i>	196
<i>Cena cur à Domino instituta</i>	328
<i>Cætuum sacrorum contemptus non leue peccatum</i>	418
<i>Cognitionem salutis quantam singulos oporteat habere</i>	199
<i>de Cognitione Dei &amp; salutis tres hominum species</i>	121
<i>Cognitio naturalis de Deo qualis</i>	302
<i>Cognitio naturalis quam imbecillis</i>	220
<i>Collationes mutue non contemnende</i>	114
<i>Collationes mutue sunt necessariae</i>	174

<i>Collegialium Ecclesiarum sacrilegia</i>	329
<i>Communicatio nostra cum Christo quo fundamento nitatur</i>	18.
<i>&amp; in ea triplex error condemnatur</i>	19. quomodo fiat
<i>19. quomodo fiat</i>	20
<i>Conciliatio quorundam locorum in historia Resurrectionis</i>	2
<i>Concilium Tridentinum quale fuerit</i>	161
<i>Concilij definitionem aliquam expectantibus quid sit respondendum</i>	200
<i>Confessio &amp; agnitio peccatorum pars penitentiae</i>	405
<i>Confessor quis apud papistas</i>	406
<i>Conformitas filiorum Dei cum Christo in passionibus</i>	515
<i>Conformitas membrorum cum capite in futura gloria</i>	520
<i>Conformitas passionum Christi &amp; membrorum</i>	516
<i>Coniunctio signorum &amp; rei significata</i>	362.364.372
<i>Conscientia cuiusque qua ratione confirmari possit</i>	87
<i>Conscientiae terrores quantum malum</i>	93. & quomodo sedentur
<i>ibid &amp; 94</i>	
<i>Consecratio qualis apud Pontificios</i>	325
<i>Consecratio sacrificulorum quo ritu fiat</i>	382
<i>Consilia hostium veritatis quomodo Deus frangat</i>	162.163
<i>Consilium malum consultori semper pessimum</i>	170
<i>Consistoriorum multi hostes</i>	397
<i>Consolationes &amp; reprehensiones quomodo</i>	



# INDEX.

quomodo temperanda 275  
 Constantie singularis exemplum in  
 Apostolis 254  
 Consubstantiatorum doctrina fidei  
 articuli conuellantur 363  
 Contemptoribus Euangelij pœna  
 quales parata 317  
 Contemptus uerbi reprehensio 144  
 Contentionum plurimarum origo  
 175  
 Conuersionis ad Deum una species  
 404. & quæ sit uera conuersio  
 ibid. & 405  
 Cor examinandum Deum-ne amet  
 474  
 Corporis Christi ueritas 46. cu-  
 ius à terris absentia nihil detra-  
 hit ueritati præsentie Sacramen-  
 talis 47  
 Corporis sui ueritatem quo argu-  
 mento Christus probet 286  
 Corporis Christi præsentia essen-  
 tialis dogma quibus argumentis  
 conuellantur 289  
 Corpus Christi circumscriptum e-  
 ssiam à resurrectione 246  
 Corpus Christi nobis in terris si  
 præsens est monstrari, dum peti-  
 mus, non peccamus incredulitate  
 420 421  
 Corpus idem resurrexit quod fuit  
 crucifixum 287.288  
 Corporis glorificati effugio non iu-  
 uari ubiquitarios 46.47  
 Corporis Christi in terris præsen-  
 tiam quærentes quantopere fallân-  
 tur 245  
 Corpus Christi licet glorificatum  
 uerum tamen corpus 288  
 Corporis Christi omnipræsentia

quos errores secum trahat 266.  
 267  
 de Corporis Christi præsentia ubi-  
 quitaria 44.45  
 Corporis Christi præsentia in terris  
 quomodo refellatur 283  
 à Corporis Christi ueritate qui ar-  
 ticuli fidei nostra pendeant 286  
 287  
 Corpora quæ Angeli assumerunt  
 longe differunt à Christi corpore  
 206  
 Corpora etiam induunt maligni spi-  
 ritus 277  
 Corde credere quid sit 216  
 Corruptioni Christus non fuit ob-  
 noxijs à qua per ipsum liberatio-  
 nem speramus 69.70  
 quæ de Custodibus & mulieribus  
 ad sepulchrum aduentu dicuntur  
 quomodo sint concilianda 157  
 Credendi uerbi obtentu suos errores  
 quidam tuentur 433  
 Crux Dei filijs necessaria 134.135  
 Crucis nomine quæ pæsiones noten-  
 tur 515  
 Crux cum Euangelij professione cur  
 coniuncta 505  
 Culpa remissa non retineri pœnam  
 à Domino 401  
 Custodum ad sepulchrum calumnia  
 nimis crassa detegitur 165  
 Custodes ad sepulchrum rem ut ge-  
 sta est nuntiant 162  
 Curiositas reprehendenda 225  
 Cypriani error de Baptismo 375

D.

**D**avid amentiam simulans  
 229

# INDEX.

David exilitatus à Nathane	127
Davidus exemplum castigati post remissionem peccati	402
David fugiens ad Achis	256
Debora extraordinaria vocatio	58
Dei maiestas omnibus tremenda	74.75
Deum & hominem oportuit esse Seruatorem	223
abusus horum verborum, Deus scit	477
Dei placandi falsa rationes	94
Deitas Christi non fuit initio à discipulis bene cognita	232
quum Deus deferere videtur propius accedit nisi per nos steterit	235
Desperatio in sue indignitatis agnitione fidei vitanda	463
Diaconi & subdiaconi eminentius in papatu	327
Dicere Domini est facere	90
Diei resurrectionis Christi collatio cum prima die creationis mundi	32.37
Disciplina Ecclesiastica ministerij pars	396
Disciplina Ecclesiastica abusus	397
Discipulos suos quanto studio Christus docuerit	466.467
Disparitio Christi qualis fuerit	243. cur sub initium cibi
244	
Disputationes religiose multum differunt à contentionibus	175
Doctores etiam discipulos esse oportet	174
Docendi modus Christi & Phariseorum opponitur	247
Doctores omnes probandi	345

Doctrina docenda & applicanda	207.208
Doctrina salutis è scripturis sacris haurienda	210
Doctrina salutis ut proponenda & recipienda	343
Dolus bonus	227
Domini aliter loquentis quam sentientis exemplum	227
Dona Dei ad Ecclesie communionem & adificationem referenda	82
Dona Dei praesertim spiritualia ex eius singulari liberalitate	452
Dona Dei qualibet sine Dei charitate inutilia	476
Dona Dei inaequalia	119
Donorum inaequalitas nullum in Ecclesia facit gradum	457
Donorum Dei inaequalitas necessaria ad augmentum Ecclesie	461
Duobus discipulis Christus apparuit eodem sue resurrectionis die	171
Duorum discipulorum in via colloquium	188
Duo discipuli à Christo cur interrogentur quum nosset quid dicerent	184. responsum eorum absurdum
185	

## E.

Ecclesia vera quae	330
Ecclesie vox non ad solos Pastores restringenda	199
Ecclesie vera à falsa discernendi ratio	309
an Ecclesia non possit errare	195. 199
Ecclesie catholica nomen hodie papista mentiuntur	195
Ecclesia	

# INDEX.

*Ecclesia liberatio in Dei potentis manu* 50  
*Ecclesia veteris cōsuetudo sub persecutionum astu* 254  
*Ecclesia non desinit esse Ecclesia licet non eadem omnium de omnibus religionis capitibus opinio* 258  
*Edere ac bibere post resurrectionem cur Christus voluerit* 295  
*Electio legitima prima nota veri pastoris* 319  
*Electiohes in Papatu mutata in nominationes, & abolita* 324. 335  
*Electio, iustificatio & glorificatio inter se coherent* 100  
*Electorum salus tota est à Domino* 469  
*Eloquentia humana non simpliciter damanda* 249  
*Episcoporum luxuriosus reprehensio* 67  
*Episcopi portatui* 326  
*Euangelista qui fuerint* 336  
*Euangelium quid sit* 272  
*Euangelium verum à falso quomodo discernatur* 309  
*Euangelium est stultitia sapientibus seculi* 204  
*Euangelium doctrina est pacis* 273  
*Euangelij veritas ex Prophetis impleti patet* 299  
*Euangelij predicatione terra concussa est* 39  
*Euangelium non est causa seditionum in mundo* 272.273  
*Euangelij quantus hodie contemptus* 187  
*Examen instituendum à Pastoribus de suis ouibus* 398

*Exhortatio ad Ecclesias Christianas* 354  
*Ezechie mors quomodo à Prophetia nuntiatur* 227

## F.

**F***idelibus in mundo ut conuersandum* 354  
*Fides vera* 216.217  
*Fides nulla est implicita* 217  
*Fides historica, cui vera fides opponitur* 343  
*Fides quo niti debet fundamento* 297  
*Fides fidelium non est implicita, nec vicaria* 141  
*Fidei articulos qua re oporteat niti* 76.77  
*Fidei articulos certis principijs niti* 221  
*sine Fide, ac cognitione nemo seruatur* 198.199  
*Fides etiam maxima incredulitate permixta* 292  
*Fides cum sensu naturali non potest conciliari* 123.124  
*Fides aliquando interrumpitur* 100  
*Filius hominis quomodo Christus vocetur* 148  
*Filius Dei Christus non est adoptiuus* ibid.  
*Fletus ac gemitus Dei filios in hac vita comitatur* 134  
*Foribus clausis ingressus Christus quo miraculo* 266.268  
*Fortuitum nihil* 452  
*Fractio panis quid sit* 238  
*ex Fractioe panis Christus agnitus* 238.242  
*Fraternitas nostra cum Christo non à nostra dignitate sed Dei beni-*

# INDEX.

gnitate pendet 100  
*Fraternitas nostra cum Christo*  
 quàm pretiosa 151.152  
*Fraternitas cū Christo quàm pre-*  
 tiosa 101. & collatio cum seculi  
 vanitate 102  
*Fratriū nomine quomodo nos Chri-*  
 stus dignetur 99.101

## G.

in **G**alileam ire quomodo iu-  
 beantur Apostoli 97  
 cur Apostoli in Galileam iter su-  
 sceperint 442. & deinceps ad  
 446  
*Gaudium Dei filiorum propriū* 133  
*Generatio spiritalis Dei filiorum*  
 qualis sit 36  
*Gentium vocatio* 34  
*Gloria corporis Christi non ademit*  
 illi proprietatem substantia 1246  
*Glorificatio corporis Christi nihil*  
 in eius substantia mutauit 288  
*Gratuita sunt omnia Dei dona*  
 90  
*Gubernatores quos Paulus vocet*  
 396

## H.

**H**alitus suffraganeorū ex fal-  
 sa imitatione Christi 513  
 quæ conuenientia inter Halitum  
 Christi & Spiritus dona 366.  
 370  
*Halitum Christi pontificij quàm*  
 ridiculè imitentur 382  
 quomodo Hierosolymis iussi Apo-  
 stoli manere qui prius in Gali-  
 leam ire iussi fuerant 346  
*Historia quomodo quæue iudicio*  
 legenda 153  
*Homo Christus quomodo vocetur*

ab Apostolo 192  
 Homo quævis qualis 302  
 Hominem & Deum oportuit no-  
 strum Seruatorem esse 222  
 quis Honor ministerio debeatur  
 448.451  
*Hostibus Christi omnia metuen-*  
 da 51  
*Humanitate Christi vera tota no-*  
 st. a salus nritur 430

## I.

**I**nnu clausis quomodo Christus  
 ingressus dicatur 265.266.268  
*Ieiunium quatuor temporum unde*  
 326  
*Ieiunium quadragesimale unde* 512  
*Iesu Christi missio cum Apostolo-*  
 rum missione comparatur 340  
*Ignis cœlestis proprietates* 251  
*Ignis nomine cur pœna æterna desi-*  
 gnentur 8  
*Ignis æternus in ignem purgatorij*  
 mutatus 408  
*Ignorantie plus quàm scientia om-*  
 nibus inest 122  
*Ignorantia non excusat* 78  
*Imitatio stulta factorum Christi*  
 382.383  
*Imitationes falsæ factorū Christi*  
 512  
*Impatentia magnopere peccatur*  
 29  
*Impatiētia Dominum expellit* 237  
 recte Imperandi scientia 85  
*Importunitas sancta Deo grata*  
 236  
*Impositio manuum qualis apud Pō-*  
 tificios 325  
*Improbiorum successus ipsis sunt per-*  
 niciosi

# INDEX.

nicioſi	163	tenda	211
Incredulitas quàm altis agat ra- dices in noſtris animis	291	Interpretationes falſe unde digno- ſcenda	212
Incredulitas ex humana ratiocina- tione manat	204	cur Interroget Chriſtus ea qua no- uit	184
Incredulitatis cauſa 154. & reme- dia	Ibid.	Ioannes Apoſtolus Eccleſie com- modo ſuperuixit alijs Apoſtoliſ	527
Incredulitatem non excuſat huma- na ratio	203	de Ioanne fictitia narrationes	528
Incredulitatem ſuam quàm ſtupen- dis rationibus homines foueant	214	Iona exemplum Niniuiſis ſubuerſio- nem prædicentis	227
Incredulitatis exemplū in ipsis A- poſtoliſ	153	Iofue exemplum fugam ſimulantis	228
Incredulitatem Apoſtolorum cur Dominus pedetentim correxerit	293	Iofue idem ac Ieſus	190
ex Incredulitate Apoſtolorum quĩs fructus ad nos redeat	294	Iſraëliſta Aegypto liberati eadẽ nocte qua prædictum erat 28. & Babylonica captiuitate	Ibid.
Incredulitas arcet Dominum in- gredientem	237	Iudaorum hodie falſa religio	309
Incredulitas quãta difficultate tol- latur	235	Iudicia Eccleſiaſtica qualia ſint 393. & eorum ſpecies 394. & 395. 396. 398. & quouſque rata ſint	399
Indulgentia pape	410	Iuſtificatio noſtra gratuita	20. 21
Infirmi quomodo tolerandi	126	Iuſtitia corruptio quanta	168
Infirmitatis humana exemplum	63	Iuuentutem paſtorum obſcipientibus reſpondetur	357
Infirmitas filiorum Dei eius gloriã illuſtrat	516	L.	
Ingreſſus Chriſti ianuĩs clauſis	279	Laborem manuũ dum dam- nant Pontificij tamen ipſi- met dominationes inuadunt & regna	450
Innocentius Papa decretalium au- tor	379	Labor manuũ & miniſterij in- ter ſe non pugnant	447
Inquirere in alios num liceat 520. qua ratio	521. 522. 523	Lapi angulari ab architectis re- iectus	194
Inquirentium in in alios lapſus	524	Lapſibus fidelium Deus ad bonum finem utitur	229
Inquiſitio Hiſpanica	161	Lectorum larua in papatu	327
Inquiſituri in alios uocationem ha- beant oportet	521	Lex Domini quibus det ſapiẽtiam	306
Intelligentia carnis Deo non poteſt ſubiici	120		
Interpretatio ſcripturarũ unde pa-			

# INDEX.

<i>Liberi arbitrij vires quales sunt ho-</i> <i>mini relique</i>	301.302	<i>Maria Magdalene vehemens in</i> <i>Christum studium</i>	137
<i>Ligandi &amp; soluendi potestas A-</i> <i>postolis data quomodo in succe-</i> <i>sores translata</i>	400	<i>Maria Magdalene confidenter</i> <i>Angelos alloquitur</i>	127
<i>Linguarum cognitio in Ecclesia ne-</i> <i>cessaria</i>	352	<i>qua occasione Maria Angelos al-</i> <i>loquens retro se conuerterit</i>	129
<i>Lingue verus usus</i>	176	<i>Maria Magdalene fit Apostolorum</i> <i>apostola</i>	132
<i>Linthea in sepulchro repofua</i>	117.	<i>Maria Magdalene non agnouit</i> <i>primò Christum</i>	129
118.119		<i>Maria Magdalene munus com-</i> <i>missum quantum</i>	145
<i>Litium reprehensio</i>	110	<i>Maria Magdalene sensus quo-</i> <i>modo retenti à Christo</i>	180
<i>Lux spiritualis multas hoc mundo</i> <i>patitur Eclipses</i>	38	<i>Martyres gratis non meritis coro-</i> <i>nantur</i>	518
<i>Lux naturalis in nobis quid possit</i> <i>301</i>		<i>Martyrum passiones non sunt me-</i> <i>ritoria</i>	504
<i>Luci creati cū spirituali congruen-</i> <i>tia</i>	32.37	<i>Martyrum passiones</i>	518
<i>Lucis filiorum nomen expēditur</i>	37	<i>ad Martyrium esse paratos oportet</i> <i>verè Christianos</i>	508
<i>Lucis filij cur Christiani dicantur</i> <i>514</i>		<i>Martyrem causa non pœna facit</i> <i>519</i>	
<i>Lucis naturalis quales sunt vires</i> <i>183</i>		<i>de Martyrio Petri fabula</i>	500
M.		<i>Martyrum invocatio etiam in qui-</i> <i>busdam morbis quàm sit dete-</i> <i>standa</i>	505
<i>Macedoniani negant Dei-</i> <i>tatem Spiritus</i>	359	<i>Mediatoris officium soli Christo</i> <i>conuenit</i>	341
<i>Maieſtatis dinine varia effecta</i> <i>pro varijs subiectis</i>	74	<i>Medicos peritos Christum imitatur</i> <i>in Petro sanando</i>	497
<i>Manendi verbi significatio excuti-</i> <i>tur</i>	347	<i>Mendacium &amp; simulatio quomodo</i> <i>differant</i>	226
<i>Maria virgini Christum primæ ap-</i> <i>paruisse quidam impudenter con-</i> <i>fingunt</i>	114.115	<i>Merita sanctorum Christi meritis</i> <i>substituuntur</i>	310
<i>Maria Magdalene qualis persona</i> <i>106. &amp; circa eam varius error</i> <i>ibid.</i>		<i>an Mentiētes ludant operam</i>	170
<i>Maria Magdalene flens ad sepul-</i> <i>chrum</i>	122.125	<i>de Meſſia error Iudaorum</i>	200.201
<i>Maria Magdalene &amp; aliarum</i> <i>mulierum ad sepulchrum profe-</i> <i>ctionis conciliatio</i>	106	<i>Meſſiam oportuisse pati</i>	224
		<i>Meſſias duos faciunt Rabini</i>	224
		<i>Meſus varia species</i>	93.96
		<i>Milites</i>	



# INDEX.

*Milites ad Christi sepulchrum ex-*  
*cubantes permissi* 48  
*Ministerium Evangelicum à Do-*  
*mino institutum* 313.314  
*Ministerij totius summa* 478  
*Ministerij sacri functio quam one-*  
*rosa præ reliquis omnibus* 466  
*Ministerium Evangelicum maxi-*  
*mè oppugnatum à Satana* 313  
*Ministerij Deus auctor aliter quàm*  
*altarum rerum* 314  
*Ministerium & labor manuum nò*  
*pugnant inter se* 447  
*Ministerij contemptus in Deum*  
*fertur* 315  
*Ministri quomodo sint cooperarij*  
*cum Deo,* 374  
*Ministri opera distinguenda non*  
*separanda à vi interiore Spiri-*  
*tus* 380  
*Ministri quomodo vocentur ex nu-*  
*mero non literatorum* 356  
*Miracula solum Deus potest facere*  
*376*  
*Miraculo factarum rerum à Deo*  
*consideratio* 179  
*Miraculorum donum quomodo in*  
*Dei seruis collatum* 376  
*Misericordia Dei non abutendum*  
*ad peccata* 108  
*Misse sacrificium* 328  
*Missa est abolitio Cænæ.* 370  
*Missio Apostolorum cum Iesu*  
*Christi missione confertur.* 340  
*Mortis Domini & eiusdem resur-*  
*rectionis cum morte & resurre-*  
*ctione Ecclesiæ collatio* 50  
*Mors Christi ignominiosa magna*  
*eius gloria* 200  
*Mors prior quid sit* 7

*Mors piorum somno comparatur* 8  
*Mors secunda quid* *ibid.*  
*Mors animæ quid sit* 6  
*Mortem hodie non propriè esse pec-*  
*cari poenam* 385  
*quomodo Mortis obnoxij quibus cul-*  
*pa peccatorum condonata est* 385  
*Mortui sumus in peccatis natura*  
*302*  
*inter Mortuos Christum querere*  
*quid sit* 79  
*Mortuorum cura* 64  
*Mortuorum inuocatores sunt idolo-*  
*latræ* 377  
*Mulierum incredulitas indigna*  
*quibus se Christus patefaceret*  
*62.63*  
*Mulierum error in Christo quare-*  
*do* 84  
*Mulierum ad sepulchrum venien-*  
*tium historica narratione quinã*  
*concilianda* 4  
*Mulierum ad sepulchrum venien-*  
*tium historia series* 54  
*cur Mulieribus se prioribus Chri-*  
*stus à resurrectione ostenderit* 57  
*Mulierum simplicitati Deus suæ*  
*providentia succurrit* 70  
*Mulieres ab Angelo reprehensæ*  
*78*  
*Mundi & rerum quæ in eo sunt*  
*vanitas* 102  
*Mundi prioris cum posteriore futu-*  
*ro collatio* 37

N.

**N**atura duæ in Christo di-  
 stinctæ remanserunt à re-  
 surrectione 245  
*Nazarenus quo sensu Christus di-*  
*catur* 192

## INDEX.

*Рассет*

# INDEX.

**P**acem suis discipulis Christus  
quomodo precatus 271  
Pacem adfert Christus quam pre-  
catur 274. nos alij alyis tantum  
precamur Ibid.  
Pacem quomodo Christus adferat,  
quum se gladium adferre dicat  
272. & 273  
Panis & vinum in Cæna Domini  
365  
Panis baculus à Dei benedictione  
240  
Papa auctoritatem stabilire volen-  
tium rationibus respondetur 489  
Papa quanta auctoritas tribuatur  
310  
Papa & clerus suis ipsorū Cano-  
nibus excommunicantur 325  
Papa tyrannus ex vocatione A-  
postolica refellitur. 333.334  
Papa luxus & arrogantia quan-  
ta. 67  
Papa non vult indicari licet ani-  
mas in inferos ducat. 326  
Papa tyrannidem stabilientium ar-  
gumenta, quæ simul refutantur  
489.90.91. & deinceps ad pag.  
vsque 96  
Paradisus quid sit. & collatio Pa-  
radisi in quo Adamus collatus  
fuit cum altero quem speramus  
37  
Papistas grauius alijs infidelibus  
peccare 310  
Pascendi vox in Ecclesia quid si-  
gnificet 478.479  
Passiones Christi 287. & 518  
Passio Christi & eiusdem resurre-  
ctionis victoria, sunt duo capita

totius salutis 307  
in Passionibus Deus suis præsto ad-  
est 517  
non quauis Passio martyriū est 519  
Passionum Christi & membrorum  
eius quæ conformitas 516  
Passiones præsentēs non respondent  
futura gloria 505  
Pastor summus Christus cuius a-  
lii pastores sunt tantum serui 481  
Pastorum munus quale 479  
Pastores & Doctores à Deo quo-  
tidie mittuntur 316. quomodo ho-  
die audiendi 317  
Pastoribus non indifferenter adhi-  
bendam fidem 190  
Pastoribus intelligenda quæ alios  
docturi sunt 300  
Pastorum auctoritas circumscripta  
481  
Pastorum officium in sibi commissis  
omnibus regendum 121.208.209  
de Pastoribus nō malè quidem sen-  
tiendum sed tamen eorum doctri-  
na probanda est 198  
Pastores veri à falsis quomodo dis-  
cernendi 140.196.309.319.341  
Pastorum & Doctorum verorum  
nota altera 345  
Pastorum verorum quod sit opus  
480.481  
Pastorum officium in docendo 86.  
395  
Pastoribus in reprehensionibus quid  
obseruandum 209.210  
Pastorum est singulas oves nosse 139  
Pastorum in quærendis & medi-  
candis omnibus officium 470.471  
Pastorum in suas oves requisire vi-  
gilantia exemplar Christi 263  
M. j.

# INDEX.

quomodo Pastores quidam eligantur ex non eruditis	556.449	Peculatorum nunquam oportet obliuisci licet Deus illa sit oblitus	472
Pastores quosque diligentissimos magnos defectus agnoscere par est	482	Pecunia omnia donat	169
Pastoribus necessaria non administrantes ingratissimi	448	Pelagianorum error refellitur	301
quo sensu Pater dicatur Deus & caput Iesu Christi	148.149	Perfectum & sincerum inter se differunt.	477
quo sensu Deus Pater noster dicatur	150	Periculorum apprehensione quomodo non terreantur fideles	95. & 96
Patienter Deus expectandus	29	Persecutionibus coguntur potius quam dissipantur greges Domini	98
Pauli exemplum facientis malum quod non vult	504	Persecutionibus ingruentibus quid agendum	254.255. & 256
Pauli Apostoli exemplum in persecutione	88.89	Perseuerantia augentur in fidelibus Dei dona	113.
Paulus suas membranas sibi mitti postulat	174	Personae in quas inquireretur distinguenda	522
Peccatum quid sit	384	Petentibus aperitur	464
Peccata omnia priuatim reprehendi debere docentes reprehenduntur	471	Petri & Iohannis collatio	119
pro Peccatis qua moneta pontificij Deo satisfaciant	407	Petri ingenium temerarium in zelum mutatum	460
Peccatorum omnium non eadem coëctio	471	Petro primatus falsissimè tribuitur	440.461
Peccatores Deus ad penitentiam prior inuitat	126.127	Petrus publicè lapsum suum confessus	471
Peccata condonandi penes quem sit potestas	389	de Petri morte tractatus fabulosus	500
Peccatorum in venialia & mortalia falsa distinctio	407	Petrum ducendum quo nolit quomodo intelligendum	500
Peccata Deo nobis rememorante non conquerendum	473	Petrus à Domino redintegratus in Apostolatu non factus vicarius Christi	468
Peccati duo effecta, Culpa & poena	384	Petrus ad alteram interrogationem partem tantum respondit	479
Peccatores qua lenitate in viam renouandi	416	Petrus crucifixus ut quidam voluit	499
de Peccatoribus etiam maximis nunquam desperandum	107	Petrus senectutis promissionem accipit	499
		Philippus ab urbe Gaza Alouthum	

# INDEX.

thum transportatus	245	fia	351.245.342	
Philippus Diaconus Euangelium annuntiat	322	Prasentia Christi in terris refellitur	433.434	
Philosophorum placita multi etiam hodie ponunt religionis fundamenta summo errore	205	Preueniuntur à Deo homines	90	
Pietas habet promissiones vite presentis & futurae	92	Precum prophanatio	241	
Piscatione extraordinaria Christi Deitas probatur	452	Presbyter quis in papatu	328	
Piscatores piscium facti piscatores hominum	453	Primatus Petri quibus rationibus stabilisatur	441	
de Piscatoribus allegorica expositio	455	Principio naturali Christus sui corporis veritatem probat	285.286	
Piscatorum omnium una nauis & unum rete	457	Probatio singularum cuius sui ipsius non tollit pastorem officium	399	
de Piscibus allegorica expositio	459	Promissionum diuinarum exitus quomodo expectandus	281.282	
Pennis variis cur castigentur Dei filij	402.403	cur Promissum patris vocetur sanctus Spiritus	358	
Penitentia duplex ex pontificiorum sententia	404.406	Prophanorum grauius reprehensio	240.241	
Penitentia manat à Dei gratia	126.127	Propheta vox quomodo Christo conueniat	192. & ab alijs Prophetis quomodo discernendus	193
Penitentiam agentes quomodo examini subiiciendi	473	Propheta extraordinarie suscitati	320	
Penitentiarius quis sit apud Papistas	406	Prophetarum & Apostolorum alia ratio quam Pastorum & Doctorum	483	
Pontifex quam sibi auctoritatem arroget	310	cur ex Prophetis Christus dicta sua confirmari	210	
Pontificios grauius peccare quam alios infideles	309	Propheta seruus quomodo iussus nullum in via salutare	143	
Portitorum solum nomen papatus retinuit	327	Prophetiarum impletio fidem facit implendorum	199	
Potentia Dei opponenda humana ratiocinationi	280	Prophetiarum veritas euentu confirmata	298	
Prada non temere cadit in casses venatorum	452	Prophetiarum collatio cum euentu necessaria est ad fidem fulcendam	299	
Predicationis verbi tres part.	332	Prouidentia Dei nec impediri nec retardari potest	27.28.70	
Prasentia Christi qualis in Eccle-		Prouidentia Dei in res omnes qua-		

M. ij.

# INDEX.

modo consideranda	219	falsa fundamenta Dei placandi ponunt	94
Providētia Dei in praeveniēdis hostium suorum consilijs	162	Religio nova quae sit dicenda	200
Prudentia & discretio non negligenda	253	Religionis fundamentum infirmissimum Opinio aut rumor	190
Psalmorū cur Christus nominatim memnerit inter scripturas	298	Religionis nostrae fundamēta Philosophi ludicra sunt	281
Pulchrum à bono nunquam distinguendum	183	mandatum Domini de Relinquēdu patre matre & c. quomodo intelligendum	445
Purgatorij fabula quaestiosa	167	Remissio peccatorum gratuita	387.
Purgatorij institutio, locus, tēpus in eo pro singulis peccatis	408.409	388. est alterum caput fructus Evangelici 308. cum resipiscētia semper cohaeret 108. cuius propria sit	389.391
<b>Q</b> uadragesimale ieiuniū unde manavit	383.512	Remissio peccatorum continet in se integram abolitionem peccatorū culpa & pœna 384.401 fieri nō potest sine inquisitione à pastorbuz 393. à pontificis profusus corrupta	401.402.403
Querentes Dominum nunquā frustra querunt	72.73	quomodo Remittantur peccata & puniantur eadem 386.387.388	
Quatuor tempora quae dicta	326	Remittendi peccata potestas quatenus Apostoli data	391
<b>R</b> atio naturalis pernicioſa in nostrae salutis mysterio	205	quomodo Remittantur aut retineantur peccata à Pastoribus	391
Ratio homines qualis sit	215	Reprehensiones necessariae	208
Ratio humana non bene iudicat de Dei operibus	279	Reprehensiones dulci & amaro tēperandae	275
Rationibus humanis cōsumaces etiā possunt praeter Scripturas convinci 218.ys Paulus utitur	220	Reprehensio gravis	488
Rebellionis nostrae exemplū	63.290	Reprehensio contemptus verbi Dei	316
Redemptionis articulus per unicum Servatorē Isaac Spornov naturalib. principijs etiam probatur	221	Resipiscētia non est in hominum arbitrio posita 108. primum caput fructus quem ex Evangelio percipimus 307. nunquam separanda à remissione peccatorū 108	
Regeneratio nostra pedetētim perficitur, ut vitium adhuc virtuti mixtum sit	292	Resurrectionis historiae series	3
Regeneratio & Sanctificatio idem sunt 21. & paulatim perficitur 112.113		Resurrectionis vox tripliciter accipitur	
Reges civiliter adorantur cum corona & sceptro	15		
Religiones aliae omnes praeter verā			



# INDEX.

*capitur 5.6. prima & secunda quid sint* 9  
*Resurrectio Domini ad quam speciem referatur* 9.12  
*Resurrectio Christi & eius Passio sunt summa capita salutis* 307  
*Resurrectio Domini multum à priorum resurrectione differt 14. pluribus testimonijs testata 55. testimonia que patrum & apostolorum contigerunt 39. cur per Angelos primum patefacta 61. cur gradatim patefacta 171. cur non palam Hierosolymis* 54  
*Resurrectionis Christi dies & hora* 26  
*Resurrectio Christi quo sensu patri tribuatur* 234  
*Resurrectio non ademisse Christo proprietates corporis* 287  
*Resurrectionis Domini fructus* 23.439  
*Resurrectionis priorum & impiorum differentia* 10  
*Resurrectionis ultima doctrina vulgo credita* 232  
*Rhetorices artificio non est locus in docendo verbo* 206.247.248  
*Romana Ecclesia non potest esse universalis 323. nec est Ecclesia* 330  
*Romani Iudeorum perfidiam ultimi sunt* 164

## S

*Sacerdotum Leviticorum in veritate Domini sepelienda collatio cum Papisticis* 159.194  
*Sacramentum quid significet* 361  
*Sacramenta solus Deus potest instituere* 368  
*Sacramenta quinque inuenta in Ecclesiam 368. & ritus peregrini*

*ni* 369  
*Sacramenta non sunt tantum memoriale & tessera, sed operaria 380. omnia tribus rebus constāt 368. sine verbo sunt corpus sine anima 366. usus eorum quis sit 361. vis eorum interior non pendet à signis 377. nec ab administrantis dignitate vel intentione* 372.373.375  
*in Sacramentis tripliciter erratum* 368.369  
*Salutis initium medium & finis à Domino* 469  
*Sanctificatio non uno momento perficitur in nobis 21. 22. non tranquillat proprie conscientias* 22  
*Sanctificari cibi quomodo dicantur* 239  
*Sanctorum viarum exempla quousque imitanda* 514  
*Sanguis Christi est solutio pæne nobis debite* 389  
*Sapientia humana mali hominis est pessimum instrumentum* 183  
*Sapientissimorum plerumque facta stultissima* 183  
*Satisfactiones publicæ quæ* 410  
*411*  
*Shamgaris vocatio ex bubulco* 68  
*Sholarum Christianarum institutio* 351  
*de Sholarum depravatione admixtio* 353  
*Schola Genevensis* 356  
*Scientia salutis unde haurienda* 121.367  
*Scientia certa salutis requiritur in fidelibus 173. & quæ hic extrema*  
*M. ij.*

# INDEX.

fugienda	173	plex	247
Scientiarum inutilium quantum		Sermones futes condemnandi	176
studium	187	Seruare se & alios Timotheũ quo-	
Scripta patrum. ut legenda	304	modo dicat Apostolus	382
Scripturarum auctoritas unde pẽ-		Seruator Christus qualis agnosca-	
deat.	218	tur a Pontificijs	310.311
Sacra scriptura mirabiliter con-		Seruatores oportuisse Hominem ef-	
seruata	352	se ac Deum	222
in Scripturis querendus Deus	303	Signa & res signata quomodo inter	
in Scripturis sacris solis Christus		se cohereant	361.364.372
querendus	121	Signa distinguenda non separanda	
de Scripturarũ obscuritate	303.304	a rebus significatis	380
unde Scripturarum obscuritas in		Signorum & rerum signatarum a-	
plerisque	305	nalogia	365
Scripturas sacras ab omnibus oportet		cur Signis tribuatur nonnunquam	
cognosci	212	nomẽ rei significata. & contra	381
Scripturas non iactare sed proferre		Significatarum rerum distinctio	
doctores oportet	224	362.364	
Scriptura sibi inuicem testimonium		an Simulatẽ aliquid faciendũ	226
ferunt	298	Simulatio, dissimulatio & menda-	
Scripturas sufficere ad seipsas ex-		cium quomodo differant	226
plicandas	303	Simulatio & dissimulatio quomodo	
Securis supernatans	545.179	de Deo dicatur	227.228
Semipelagianorum error refutatur		Societatis humane officia non tol-	
301		luntur Euangelio	443
Sensus naturalis non potest cum fi-		Solu occasus allegorica exposit.	237
de conciliari	123.124	nihil Spirituale in homine regenerito	
Sensus humani impediunt rerum		non mixtum carne	292
diuinarum apprehensionem	284	Spirituali vita que dicatur	7.2.44
Sensus corporis opus habent ut sin-		Spiritualis Sancti Deitas asseritur	
gulu momẽtu a Deo regatur	182	359	
Sensus nostri mouentur ex Dei vo-		Spiritus Sanctus vocatur promissũ	
luntate	247	patris	358
an Sepulchro clauso Christus re-		Spiritus Sancti communicatio te-	
surrexit	44.48	stimonium Deitatis filij	360
Sepultura cura, cur propria fidelium		Spiritum Sanctum quomodo Chri-	
64. & qui ritus	65.66	stus dederit Apostolus, & eun-	
Sequi se Christus quomodo inbeat		dem inbeat expectare ipsos Hie-	
singulas	512	rosolymis	348
Sermo Christi & ratio docendi sim-		Spiritus S. non est personẽ alliga-	
		mus,	

# INDEX.

ius, & quātopere in ea re sit pec-  
catū & hodie peccetur 194.306  
Spiritus Sanctus pro donis 358  
Spiritus & carnis lucta in sanctis  
292.504  
de Spiritus apparitione quam di-  
scipuli sibi fingeant 277  
Sputi in Baptismo additi ridicu-  
lus mos 513  
Stephani morte Ecclesia creuit 98  
de Stigmatibus Christi quid veri-  
similiter credendum 421  
Sancti Sudarij idololatria 117  
Suffraganeorum halius 513

## T.

**T**empora Deo relinquenda 30  
quomodo Deus ex Tenebris  
nostros lucem eruat 185  
Tenebra hominum quantae 235  
Tenebris multis lux caelestis saepe  
opacatur 38. & 39  
Tepor in rebus diuinis cauendus 90  
Terra sementem excipiens non om-  
nis eadem 116  
Terra motus pendōte in cruce Do-  
mino & resurgente 40  
Tertio die resurrexisse quomodo di-  
catur Dominus 16  
Testimonij voce restringitur Apo-  
stolica vocatio 343  
Theologia quid sit 297  
Theologia Scholastica sigillis con-  
fertur quibus veritas sepeliatur  
159  
Theologia Scholastica qualis 352  
Thoma peccatum inexcusabile 414.  
415.419.424  
Thomas cur à Domino sit inuita-  
tus ad id in quo peccarat 428  
Thoma confessio complectitur sum-

nam Christianismi 427.428  
de Thoma absentia & Apostola-  
tu questio curiosa 417  
Timor varia species 93 96.264  
Timor Dei à metu & pauore quā-  
tum differat 95.96  
Timor Dei remediū aduersus quē-  
libet timorem 58  
Transsubstantiatorum infirma ratio  
ad praesentiam Vbiquitariam  
fulciendam 433  
Transsubstantiationis doctrina fidei  
articulos conuellit 363

## V.

**V** Biquitariorum error quantus  
quāq; perniciosus 44.234.  
246.283  
Vbiquitarij non iuuantur dispari-  
tione Christi 244  
Vbiquitaria doctrina quos articu-  
los fidei conuellat 266.289  
Vbiquitariorum doctrina seipsam  
refellit 267  
Venalia omnia in curia Romana  
167  
Verbi administrationis tres partes  
332  
Verbis tribuere vim ullam intrin-  
secus est Magicum 377.378  
Verbo sua quomodo Christus ope-  
ratus est 378  
Verbum Dei non tantum audien-  
dum sed meditandum est 173.  
174.177  
quānam Verbo Dei non omnes af-  
ficiantur 250  
Verbum externum à virtute Spi-  
ritus non separandum 430  
Verbi Dei contemptus reprehensio

# INDEX.

144.187		
Verbum ἀρχαῖον Pontificū pro Scri-		cantur convenisse, quum tamen
pturū iactant	305	Thomus absuerit 262
in Verbo Sacramentali error	369	Vnguentis se ungi Christus quo-
377		modo passus sit 66.68
Veritatē obruere nitentes nihil pro-		Vocat Deus quoscūque quomo-
movent	43.159	docūque ipsi libet 145.172
Vespera primi diei quomodo intel-		Vocantem Deum ut oporteat sequi
ligenda	265	91.143.144
quibus Vestimentis indutus Chri-		Vocatio legitima qua 318
stus à resurrectione	181	Vocatio ordinaria non temerè vio-
Veterum scripta ut legenda	304	landa 59
Vetus Testamentum mirabiliter		Vocationi extraordinaria quando
conseruatum	352	fit locus 59.320.321
Via Domini in suis operibus admi-		Vocatio non debet fieri temerè.350
randa	55	in Vocatione quomodo quisque pos-
Violenti regnū cælorū rapiunt	129	sit conformari 87. quibus frau-
Virga Moysi in serpenti versa	179	dibus Satan à Vocatione sin-
Virginis Mariæ idololatra	311	gulos auertat 86
Visionibus inopinati homines ter-		Vocationem apud Pontificios nul-
reri soliti	72.74	lam esse 323
Vita prior & animalis quid dica-		Voluntas Christi à Patris volun-
tur	7	tate diuersa non contraria 502
Vita humana cursum cur Deus ve-		Voluntas Dei fundamentum fidei
lit nobis esse incognitum	525	219
Vita humane breuitas quàm co-		Vnctio extrema papistica non est
gnita nobis necessaria	525	sacramentum 368
Vndecim Apostoli quomodo di-		Vulnerum Domini religiosa con-
		sideratio 423

F I N I S.

en  
52  
o-  
58  
o-  
72  
ni  
8  
o-  
9  
do  
21  
0  
f-  
-  
-  
6  
1-  
3  
-  
2  
ei  
ß  
8  
-  
3